ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్ర (క్రీ.శ.1500 – 1945)

బి. ఎ. ద్వితీయ సంవత్సరం

సెమిస్టర్ –4

రచయితలు

శ్రీ ఎం. బోసుబాబు,
ఎం.ఏ., ఎం.ఏ., ఎం.ఫిల్.
చరిత్ర శాఖాధిపతి, హిందూ కళాశాల,
గుంటూరు.

శ్రీ కె. సూర్య ప్రకాష్ రెడ్డి,
ఎం.ఏ.
హైదరాబాద్.

శ్రీ ఎమ్.జె. జయ ప్రసాద్
అధ్యాపకులు, చరిత్ర విభాగం,
ఎ. సి. కళాశాల, గుంటూరు.

శ్రీ పి.లక్ష్మి నారాయణ
హెచ్.ఒ.డి. చరిత్ర విభాగం,
ఎమ్.వి.ఆర్. & కె.వి.ఆర్. కళాశాల,
ఖాజి పాలెం.

డా॥ వి. దిలీప్ కుమార్,
ఫాకల్టీ, బౌద్ధ అధ్యయన విభాగం,
ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం.

డా॥ వి.కె. మోహన్,
ఎం.ఏ., పిహెచ్.డి.
రీడర్ అండ్ హెడ్, చరిత్ర శాఖ, (రిటైర్డ్)
యస్.వి.ఆర్.ఎం. కళాశాల, నగరం.

డా॥ ఒ. సాంబయ్య,
ఎం.ఏ., పిహెచ్.డి.
చరిత్ర శాఖోపన్యాసకులు (రిటైర్డ్)
జె.కె.సి. కళాశాల, గుంటూరు.

డా॥ వి.వి. సుబ్బారెడ్డి, ఎం.ఏ. పిహెచ్.డి.
రీడర్,
ఎస్ జె హెచ్ ఆర్ & ఎమ్ సి ఎమ్ ఆర్ కళాశాల,
గుంటూరు.

సంపాదకులు

డా॥ వి.కె. మోహన్,
ఎం.ఏ., పిహెచ్.డి.
రీడర్ అండ్ హెడ్, చరిత్ర శాఖ, (రిటైర్డ్)
యస్.వి.ఆర్.ఎం. కళాశాల, నగరం.

సంచాలకులు

డా. నాగరాజు బట్టు
ఎం.బి.ఏ., ఎం.హెచ్.ఆర్.ఎం.,ఎం.ఎస్. సి.(సైకాలజి), ఎల్.ఎల్.ఎం., ఎం.ఏ.(సోషియాలజి), ఎం.ఇ. డి., ఎం.ఫిల్., పిహెచ్.డి.
దూర విద్యాకేంద్రం, ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం,
నాగార్జున నగర్ – 522 510, గుంటూరు.

Ph : 0863 - 2346208, 2346222, 2346259 (Study Material)
Website : www.anucde.info
e-mail : anucdedirector@gmail.com

బి. ఎ. ద్వితీయ సంవత్సరం   సెమిస్టర్ – 4

ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్ర (క్రీ.శ.1500 – 1945)

తొలి ప్రచురణ : 2023
కాపీల సంఖ్య :

© ఆచార్య నాగార్జున యూనివర్శిటి

ఈ పాఠ్య పుస్తకం ఆచార్య నాగార్జున యూనివర్శిటిలోని దూర విద్యాకేంద్రం నందు ద్వితీయ సంవత్సరం బి. ఎ. విద్యనభ్యసించున్న విద్యార్థుల కొరకు ప్రత్యేకంగాను మరియు పరిమిత పంపిణికై ఉద్దేశించి ముద్రించబడినది.

ప్రచురణ కర్త :
డా. నాగరాజు బట్టు,
సంచాలకులు,
దూర విద్యాకేంద్రం,
ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం.

ప్రచురించినది :

ముందుమాట

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం 1976లో స్థాపించినది మొదలు నేటి వరకు ప్రగతి పథంలో పయనిస్తూ వివిధ కోర్సులు,పరిశోధనలు అందిస్తూ 2016 నాటికి NAAC చే 'A' గ్రేడ్ ను సంపాదించుకొని దేశంలోనే ఒక ప్రముఖ విశ్వవిద్యాలయంగా గుర్తింపు సాధించుకొన్నదని తెలియజేయడానికిసంతోషిస్తున్నాను.ప్రస్తుతం గుంటూరు , ప్రకాశం జిల్లాలోని 447 అనుబంధ కళాశాలలకు డిప్లమో, డిగ్రీ , పీజీ స్థాయి విద్యా బోధనను ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం అందిస్తోంది.

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం ఉన్నత విద్యను అందరికీ అందించాలన్న లక్ష్యంతో 2003 –2004 లో దూర విద్యా కేంద్రాన్ని స్థాపించింది. పూర్తి స్థాయిలో కళాశాలకు వెళ్లి విద్యనభ్యసించలేని వారికి, వ్యయభరితమైన ఫీజులు చెల్లించలేని వారికి, ఉన్నత విద్య చదవాలన్న కోరిక గల గృహిణులకు ఈ దూర విద్యా కేంద్రం ఎంతో ఉపయోగపడుతుంది. ఇప్పటికే డిగ్రీ స్థాయిలో బి.ఏ., బీ.కాం., బి. ఎస్ సి. , పీజీ స్థాయిలో ఎం.కామ్., ఎం.ఎస్ సి., ఎం.సి.ఏ., ఎల్.ఎల్.ఎం., ఎం.బీ.ఏ., కోర్సులను ప్రారంభించిన విశ్వవిద్యాలయం గత సంవత్సరం కొత్తగా జీవన నైపుణ్యాలు అని సర్టిఫికెట్ కోర్సును కూడా ప్రారంభించింది.

ఈ దూర విద్యా విధానం ద్వారా విద్యను అభ్యసించే విద్యార్థుల కొరకు రూపొందించే పాఠ్యాంశాలు సులభంగాను, సరళంగాను, విద్యార్థి తనంతట తానుగా అర్థం చేసుకునేలా ఉండాలనే ఉద్దేశ్యంతో విశేష బోధనానుభవం కలిగి రచనా వ్యాసంగంలో అనుభవం గల అధ్యాపకులతో పాఠ్యాంశాలను వ్రాయించడం జరిగింది. వీరు ఎంతో నేర్పుతో, నైపుణ్యంతో నిర్ణీత సమయంలో పాఠ్యాంశాలను తయారుచేశారు. ఈ పాఠ్యాంశాలపై విద్యార్థినీవిద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు, నిష్ణాతులైన వారు ఇచ్చే సలహాలు, సూచనలు సహృదయంతో స్వీకరించబడతాయి. నిర్మాణాత్మకమైన సూచనలు గ్రహించి మున్ముందు మరింత నిర్దిష్టంగా అర్థమయ్యే రీతిలో ప్రచురణ చేయగలం. ఈ పాఠ్యాంశాల అవగాహన కోసం, అభివృద్ధి కోసం, సంశయాల నివృత్తి కోసం వారాంతపు తరగతులు, కాంటాక్టు క్లాసులు ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది.

దూర విద్యా కేంద్రం ద్వారా విజ్ఞాన సముపార్జన చేస్తున్న విద్యార్థులు, ఉన్నత విద్యార్హతలు సంపాదించి జీవన యాత్ర సుగమం చేసుకోవడమే కాక చక్కటి ఉద్యోగ అవకాశాలు పొంది, ఉద్యోగాలలో ఉన్నత స్థాయికి చేరాలని, తద్వారా దేశ పురోగతికి దోహదపడాలని కోరుకుంటున్నాను. రాబోయే సంవత్సరాలలో దూర విద్యా కేంద్రం మరిన్ని కొత్త కోర్సులతో దినదినాభివృద్ధి చెంది ప్రజలందరికీ అందుబాటులో ఉండాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను. ఈ ఆశయ సాధనకు సహకరిస్తున్న, సహకరించిన దూర విద్యా కేంద్రం డైరెక్టర్లకు, సంపాదకులకు, రచయితలకు, అకడమిక్ కో–ఆర్డినేటర్లకు, అకాడమిక్ కౌన్సిలర్లకు మరియు అధ్యాపకేతర సిబ్బందికి నా అభినందనలు.

ప్రొఫెసర్ పి.రాజశేఖర్

ఉపకులపతి

ఆచార్యనాగార్జునవిశ్వవిద్యాలయం.

PROGRAMME: THREE-YEAR B.A.

(With History, Economics and Political Science Disciplines)

Course Code:

Domain Subject: History

Semester-wise Syllabus under CBCS

I/II Year B. A. – Semester 4

404HIS21 -**Course 5: HISTORY OF MODERN WORLD (From 15th Cent. AD to 1945 AD)**

Learning Outcomes:

After successful completion of this course, the student will be able to:

- Demonstrate advanced factual knowledge of world histories, politics, and cultures
- Assess and appraise the developments in art, literature, and society during the Renaissance and utilize content knowledge of the Reformation and Counter Reformation to make predictions about the evolution of Christianity in Europe and abroad
- Evaluate the causes for the Glorious Revolution and American Revolution and identify the background for the evolution of human rights movement
- Understand the main events of the French Revolution and its significance in the shift in European culture from Enlightenment to Romanticism
- Think how Russia's traditional monarchy was replaced with the world's first Communist state.
- Know how the world wars affected people all over the world and the destruction they caused
- Develop the intellectual curiosity and habits of thought that will lead to life-long learning and continued engagement with European history, literature, culture, languages, and current affairs and acquire advanced international and intercultural competency through coursework in international studies
- Visualize where places are in relation to one another through map pointing

Syllabus:

Unit - 1	Transformation from Medieval to Modern Era – Chief Characteristics; Glorious Revolution (1688) – Origin of Parliament Bill of Rights – Results
Unit - II	American Revolution (1776); French Revolution (1789) – Causes, Course and Results - Napoleon Bonaparte
Unit - III	Unification of Italy; Unification of Germany
Unit - IV	Communist Revolution in Russia; World War I: Causes – Results of the War – Paris Peace Conference; League of Nations
Unit - V	World War II: Causes, Fascism & Nazism – Results; The United Nations Organization: Structure, Functions and Challenges

References:

1 Burke, Peter, The Renaissance

2 C.J.H. Hayes, Modern Europe up to 1870

3 C.D. Hazen, Modern Europe up to 1945

4 Christopher Hill, From Reformation to Industrial Revolution

5 Elton, G.R., Reformation Europe, 1517-1559

6 Ferguson, The Renaissance

7 Gilmore, M.P., The World of Humanism, 1453-1517

8 Hilton, Rodney, Transition from Feudalism to Capitalism

9 J.H.Parry, The Age of Renaissance

10 J.N.L. Baker, History of Geographical Discoveries and Explorations

11 The New Cambridge Economic History of Europe, Vol. I, VII

Mandatory Co-Curricular Activity:

Map pointing should be a compulsory activity as it helps student to understand vividly and clearly than the text and should be made part of Internal Examination by allotting marks for this skill-based activity.

Suggested Co-Curricular Activities

@ Watch movies related to the topics in the e-class room

@ Organize guest lectures

@ Publication of college-level magazine by encouraging students to write articles on contemporary history of Europe

@ Viva voce interviews

@ Quiz Programmes

@ Examinations (Scheduled and surprise tests)

########################

MODEL QUESTION PAPER (404HIS21)

B. A. Degree Examination

Second Year – Fourth Semester

Part – II : History

Paper – V : HISTORY OF MODERN WORLD (From 15th Cent. AD to 1945 AD)

Time : Three hours **Maximum Marks : 70**

Section – A (15 Marks)

Answer ALL questions.

1. Match the following : (5 x 1 = 5)
   క్రింది వాటిని జతపరుచుము :

	A			B
(a)	Vascodagama వాస్కోడగామ	( )	(i)	1453 1453
(b)	Fall of Constantinople కాన్స్టాం టినోపుల్ పతనం	( )	(ii)	1914 – 18 1914 – 18
(c)	French revolution ఫ్రెంచి విప్లవం	( )	(iii)	1775 – 84 1775 – 84
(d)	American revolution అమెరికన్ విప్లవం	( )	(iv)	1498 1498
(e)	First world war మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం	( )	(v)	1789 – 99 1789 – 99

2. Multiple choice : (5 x 1 = 5)
   సరియైన సమాధానములు ఎన్నుకొనుము :

   (a) During the first world warwhich country signed the peace treaty (1917) with Germany.
   మొదటి ప్రపంచ యుద్ధ సమయంలో , జర్మనీ శాంతి ఒప్పందం (1917) కుదుర్చుకున్న దేశం ఏది ?

   (i) England
   ఇంగ్లాండ్

   (ii) USA
   యుఎస్ఎ

(iii) Russia

రష్యా

(iv) Austria

ఆస్ట్రియా

(b) In which year America joined the Second World War ?

అమెరికా రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం ఏ సంవత్సరంలో పాల్గొన్నది ?

(i) 1939 (ii) 1941

(iii) 1940 (iv) 1942

(c) Who was the king of Britain during First World War?

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధ సమయంలో బ్రిటన్ యొక్క రాజు ఎవరు ?

(i) Philip I

మొదటి ఫిలిప్

(ii) Anarew VIII

ఎనరో VIII

(iii) George V

జార్జి V

(iv) John VII

జాన్ VII

(d) Who was the US President during World War II ?

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధంలో అమెరికా అధ్యక్షులు ఎవరు ?

(i) Winston Churchill

విన్స్టన్ చర్చిల్

(ii) Joseph Stalin

జోసెఫ్ స్టాలిన్

(iii) Franklin D. Roosevelt

ఫ్రాంక్లిన్ డి.రూస్ వేల్ట్

(iv) Harry S. Truman

హరీ యస్. ట్రూమాన్

(e) Crimean war was started in the year

క్రిమియన్ యుద్ధం ఏ సంవత్సరంలో ప్రారంభమైనది

(i) 1853 (ii) 1857

(iii) 1862 (iv) 1870

3. Map Pointing (5 x 1 = 5)

మ్యాపు పాయింట్లను గుర్తిం పుము.

(a) Germany

జర్మనీ

(b) Japan

జపాన్

(c) France

ఫ్రాన్స్

(d) Hiroshima, Nagasaki

హిరోషిమా, నాగసాకి

(e) Poland

పోలాండ్

SECTION – B **(2 x 5 = 10 Marks)**

Answer any **TWO** questions.

4. Economic conditions of French revolution.

ఫ్రెంచి విప్లవం యొక్క ఆర్థిక పరిస్థితులు..

5. Write about the fall of Constantinople.

కాన్స్టాం టినోపుల్ పతనం గురించి రాయండి .

6. Immediate cause of Second World War.

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధ తక్షణ కారణం.

7. WHO – World Health Organisation.

ప్రపంచ ఆరోగ్య సంస్థ.

SECTION – C **(3 x 15 = 45 Marks)**

Answer any **THREE** questions.

8. What is Renaissance ? Explain the Renaissance movement and effects in Europe.

సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం అనగానేమి? ఐరోపాలో పునరుజ్జీవనం దాని ఫలితాలను విశ్లే షించుము.

9. Explain the causes, effects of glorious revolution in England.
ఇంగ్లాండ్ లో మహోజ్వల కారణాలు, ఫలితాలు వివరింపుము.

10. Causes to the French Revolution.
ఫ్రెంచ్ విప్లవమునకు గల కారణములు పేర్కొనుము.

11. What was the contribution of Bismarck in the unification of Germany?
జర్మనీ ఏకీకరణ ప్రక్రియలో బిస్మార్క్ వహించిన పాత్ర ఏది ?

12. Write the causes of First World War and results.
మొదటి ప్రపంచ యుద్ధమునకు దారితీసిన కారణాలు, ఫలితాలు రాయండి.

13. Write about the establishment of United Nations and its aims.
ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క నిర్మాణము మరియు ఆశయాలను రాయండి.

*****

విషయసూచిక

పాఠం సంఖ్య	పాఠం పేరు	పేజి సంఖ్య నుండి	వరకు
1	ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలో మధ్య యుగం నుండి ఆధునిక యుగం వరకు జరిగిన పరిణామాలు	1.1 –	1.19
2	గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ :1688 – 89 పార్లమెంట్ హక్కుల చట్టం ఆవిర్భావం, ఫలితాలు	2.1 –	2.12
3	అమెరికాలో వలసల స్థాపన – బ్రిటిష్ వారి విధానాలు	3.1 –	3.15
4	అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమర కారణాలు	4.1 –	4.16
5	అమెరికా స్వాతంత్ర్య యుద్ధ గమనము – ఫలితాలు	5.1 –	5.21
6	ఫ్రెంచ్ విప్లవము – కారణాలు, గమనము, ఫలితాలు	6.1 –	6.24
7	నెపోలియన్ విజృంభణ మరియు పతనము	7.1 –	7.19
8	వియాన్నా కాంగ్రెస్ – 1815, ఐరోపా రాజ్యబద్ధ కూటమి, పవిత్ర మైత్రి, మెటర్నిక్	8.1 –	8.23
9	ఇటలీ ఏకీకరణ – జర్మనీ ఏకీకరణ బిస్మార్క్ ఆంతరంగిక విదేశీ విధానాలు	9.1 –	9.32

10	ఐరోపా రాజ్యాల దౌత్య సంబంధాలు [1871– 1914], త్రిరాజ్య సంధి, త్రిరాజ్య మైత్రి	10.1 – 10.6
11	మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం కారణాలు – యుద్ధగమనము – ఫలితాలు	11. 1 – 11.14
12	వర్సైల్స్ సంధి – ఇతర సంధులు	12. 1 – 12.14
13	నానాజాతి సమితి	13. 1 – 13.18
14	రష్యా విప్లవము (కమ్యూనిస్ట్ విప్లవము) 1917	14. 1 – 14.13
15	లెనిన్ – స్టాలిన్	15. 1 – 15.14
16	ఇటలీలో ఫాసిజమ్ – ముస్సోలిని	16. 1 – 16.16
17	జర్మనీలో నాజీయిజం – హిట్లర్	17. 1 – 17.14
18	రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం కారణాలు – యుద్ధ గమనము, ఫలితాలు	18. 1 – 18.16
19	ఐక్యరాజ్య సమితి విధానాలు మరియు సవాళ్లు	19. 1 – 19.20

పాఠం – 1

ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలో మధ్యయుగం నుండి ఆధునిక యుగం వరకు జరిగిన పరిణామాలు

లక్ష్యం :

- ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలో మధ్యయుగం నుండి వివిధ దేశాలలో జరిగిన సాంస్కృతిక మరియు వైజ్ఞానిక రంగాలలో జరిగిన పరిణామాలను అంచనా వేయడం.
- ప్రపంచ చరిత్రలో మధ్య యుగం నుండి ఆధునిక యుగం వరకు ముఖ్యంగా ఫ్రాన్స్, ఇంగ్లాండ్, స్పెయిన్ మరియు ఇతర ఐరోపా దేశాల అభివృద్ధిని విశ్లేషించడం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

1.1 ఉపోద్ఘాతం

1.2 భూగోళాన్వేషణలు

1.3 స్వాతంత్ర్య పునరుజ్జీవనం

1.3.1 సాహిత్య

1.3.2 లలిత కళలు

1.3.3 వైజ్ఞానిక పరిశోధనలు

1.4 మత సంస్కరణోద్యమం

1.5 జాతీయ రాజ్యాలు

1.5.1 ఇంగ్లాండ్

1.5.2 ఫ్రాన్స్

1.5.3 స్పెయిన్

1.5.4 పోర్చుగల్

1.5.5 స్కాండినేవియా రాజ్యాలు

1.5.6 రష్యా

1.6 సారాంశము

1.7 ముఖ్య పదకోశం

1.8 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

1.9 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

1.1 ఉపోద్ఘాతం :

ఫ్రెంచి విప్లవం ఐరోపాలోనేగాక, క్రమంగా యావత్ ప్రపంచంలోనే ఆధునిక యుగాన్ని తెచ్చిపెట్టినట్లు కనిపిస్తున్నప్పటికీ, అంతకు పూర్వమే అంటే క్రీ. శ. 1453లో తురుష్కులు కాన్-స్టాంటినోపుల్ ను ఆక్రమించడం, ఐరోపావాసులు భూగోళాన్వేషణలు జరపడం, సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం, మతసంస్కరణోద్యమం మొదలైన సంఘటనల ప్రభావ ఫలితంగా ఐరోపా చరిత్రలో ఆధునిక యుగానికి తెరతీయడం జరిగిందని చెప్పవచ్చు.

1.2 భూగోళాన్వేషణలు, పరిశోధనలు :

క్రీ.శ. 1453లో తురుష్కులు కాన్-స్టాంటినోపుల్ ను ఆక్రమించడంతో ఐరోపా దేశాలకు ఆసియాతోగల భూ, జలమార్గాలు ముఖ్యంగా మధ్యధరా సముద్రం మూసివేయబడింది. అందువల్ల ఐరోపా దేశస్థులు ఇండియా, చైనా, సింహళం మొదలైన తూర్పు దేశాలతో వర్తక వాణిజ్యాలను కొనసాగించడానికి నూతన సముద్రమార్గాలను అన్వేషించవలసి వచ్చింది. అదీగాక క్రీ.శ. 13వ శతాబ్దికి చెందిన వెనీస్ (ఇటలీ) యాత్రికుడైన మార్కోపోలో తూర్పుదేశాల్లో పర్యటించి, అక్కడి ఐశ్వర్యాన్ని గురించి వివరిస్తూ ఆ దేశాలతో వ్యాపారం చేస్తే అపారమైన లాభాలు గడించవచ్చని తన రచన "ట్రావెల్స్" ద్వారా తెలియజేశాడు. సరిగ్గా ఆ సమయంలోనే అలెగ్జాండ్రియా విశ్వవిద్యాలయం వారు భూమి గుండ్రంగా వుందని తమ పరిశోధనల ద్వారా నిరూపించారు. అందువల్ల పశ్చిమంగా పయనించి తూర్పుదిశగా ఉన్న చైనా, భారత్ దేశాలను జలమార్గం ద్వారా చేరుకోవచ్చునని ఔత్సాహికులైన నావికులు, వర్తకులు భావించారు. దీనికి తోడు ఆనాటి శాస్త్రపరిశోధనలు, సుదూర ప్రాంతాల్లో క్రైస్తవ మతం ప్రచారం చేయాలనే తహతహ కూడా భూగోళాన్వేషణలపై ఆసక్తిని రేకెత్తించాయి.

నూతన జలమార్గాల అన్వేషణలో ముందంజ వేసినవారు పోర్చుగీసువారు. పోర్చుగల్ యువరాజు డామ్ హెన్రీ (1394 -1460) తూర్పుదేశాలు చేరడానికి 75 సంవత్సరాలపాటు నిరంతరంగా తన కృషిని కొనసాగించాడు. ఆయన ప్రప్రథమంగా ఒక నౌకాదళ శిక్షణ పాఠశాలను స్థాపించాడు. అది అప్పటికి అత్యాధునికమైన విజ్ఞానశాస్త్రాన్ని బోధించింది. సముద్రాలపై విజయాలు సాధించడానికి సాహసించగల యువకులను సమీకరించి ఈ పాఠశాలలో శిక్షణనిచ్చేవారు. బార్తలోముడయస్ (Bartholomew Dias) తొలిసారిగా 1487లో ఆఫ్రికా దక్షిణతీరం చేరి, అక్కడ తుఫానులు ఎక్కువగా ఉండటంచేత దానికి " కేఫ్ ఆఫ్ గుడ్ స్టారమ్స్ (Cafe of good storms), అని పేరుపెట్టి స్వదేశానికి తిరిగి వచ్చాడు. కాని ఈ అగ్రం తూర్పుదేశాల మార్గాన్వేషణకు ఆశ కల్గించడం చేత పోర్చుగల్ రాజైన రెండోజాన్ దీనికి 'కేఫ్ ఆఫ్ గుడ్ హోప్ (Cape of Good Hope) అని పేరు పెట్టాడు. తర్వాత 1497 జూలై 9న వాస్కోడిగామా నాయకత్వంలో నాలుగు పెద్ద తెరచాపలున్న నౌకలు బయలుదేరాయి. వాస్కోడిగామా నవంబరు 22న గుడ్ హోప్ చుట్టూ తిరిగి ఉత్తరదిశగా పయనించాడు. మొజాంబిక్, మొంబాసా, మలింది (కెన్యా) తదితర వాణిజ్యకేంద్రాల వద్ద ఆగాడు. ఆగ్రహించిన అరబ్బు వర్తకులు, నౌకలను వశపరచుకోవటానికి ప్రయత్నించారు. కాని మలింది రాజు స్నేహపూర్వకంగా వ్యవహరించి భారతదేశం వరకు వెళ్ళడానికి ఒక గైడ్ ను ఏర్పాటుచేశాడు. 1498 మే నెల 27న వాస్కోడిగామా కేరళ తీరంలో కాలికట్ (కోజికాడ్) వద్ద తన నౌకలను నిలిపాడు. ఆ రోజుల్లో కాలికట్

దక్షిణభారతదేశంలో అతిముఖ్యమైన వర్తక కేంద్రం. కాలికట్ హిందూరాజైన జమోరిన్ పోర్చుగీసు నావికుడైన వాస్కోడిగామాకు స్వాగతం పలికాడు. ఆ విధంగా ఆ ఐరోపా–ఆసియాల మధ్య ప్రప్రథమ సముద్ర ప్రయాణం జరిగింది. అప్పటిదాకా తూర్పుదేశాలను ఆవరించిఉన్న పరదాలు ఒక్కసారిగా తొలగిపోయాయి.

భూగోళాన్వేషణలో పోర్చుగల్ తో పోటీపడింది స్పెయిన్. కొలంబస్ కు అన్నివిధాల సహాయ సహకారాల నందించి అతని సాహసయాత్ర ద్వారా ఒక నూతన ప్రపంచాన్ని ఆవిష్కరించింది స్పెయిన్. ఒక పేద నేత కార్మికుని కుమారుడైన క్రిష్టఫర్ కొలంబస్ 1451లో ఇటలీలోని జెనోవా అనే నగరంలో జన్మించాడు. అతడు తన పేదరికాన్ని, విద్యావిహీనతను అధిగమించి 'సీ కెప్టెన్'గా అగ్రశ్రేణి 'జియోగ్రాఫర్'గా రూపొందాడు. అట్లాంటిక్ మహాసముద్రంలో పశ్చిమంగా ప్రయాణిస్తే జపాన్, భారతదేశాలను చేరుకోవచ్చునని గ్రీకు తత్వవేత్త అరిస్టాటిల్, గ్రీకు జియోగ్రాఫర్ స్ట్రాబో వ్రాసినట్లు తెలుసుకున్న కొలంబస్ అటువంటి సాగర యానానికై మూడు నౌకలను సమకూర్చవలసినదిగా స్పెయిన్ రాజు ఫెర్డినాండ్, రాణి ఇసిబెలాలకు విజ్ఞప్తి చేశాడు. అనేక తర్జనభర్జనల అనంతరం కొలంబస్ కోరికను మన్నించి స్పెయిన్ రాజదంపతులు అతను కోరినవన్నీ ఇవ్వడానికి అంగీకరించారు. 1492 ఆగస్టు 3న కొలంబస్ తొలిప్రయాణం ఆరంభమైనది. మొత్తం 80 మంది భుజం భుజం కలిపి నౌకలను నడిపిస్తుంటే రెండు నెలల తొమ్మిది రోజులపాటు అహర్నిశలూ అట్లాంటిక్ అలలమీద ఆగని ప్రయాణం చేశాడు. అక్టోబరు 12 నాటికి కొలంబస్ నౌక తీరాన్ని తాకింది. బహామా దీవుల వద్ద లంగరు వేసి కొలంబస్, క్రొత్త ప్రపంచానికి వాకిళ్ళు తెరిచాడు. అయితే అదే ఇండీస్ అని భావించి కొలంబస్ ఆ దీవులను "వెస్ట్ ఇండీస్"గా వ్యవహరించాడు. అక్కడవారిని ఇండియన్స్ అన్నాడు. కానీ అది అమెరికా అని ఆ తర్వాత గానీ అందరికీ అర్థంకాలేదు. 1499, 1501లలో ఇటలీకి చెందిన అమెరిగో వెస్పూసీ అనేకమార్లు అఖండ జలరాసుల మధ్య పయనించి నూతన ప్రపంచాన్ని గురించిన విశేషాలను వెలువరించాడు. అతని పేరు మీదగానే అమెరికా ఖండాలకా పేరు వచ్చింది.

ఇంగ్లండ్ రాజైన ఏడవ హెన్రీ జలమార్గాల ద్వారా కొత్త కొత్త ప్రాంతాలను చేరుకోవాలని ఉవ్విళ్లూరేవాడు. సముద్రమన్న, సముద్ర తీరాలన్న మహా ఆసక్తి ప్రదర్శించేవాడు. అతని ప్రోత్సాహంతోనే జెనోవాకు చెందిన జాన్ కాబట్ అనే నావికుడు తన నౌకలతో 1497లో ఉత్తర అమెరికాలోని న్యూపౌండ్లాండ్ ప్రాంతాన్ని చుట్టుముట్టి తిరిగివచ్చాడు. ఆ విధంగానే పోర్చుగీసువారి తరఫున షెడ్రోకాబ్రాల్ 1500లో దక్షిణ అమెరికాలోని బ్రెజిల్ ను కనుగొనగా, బాల్బా అనే స్పెయిన్ దేశస్థుడు పనామా జలసంధి మీదుగా ప్రయాణం చేసి ఈనాటి ఫసిఫిక్ మహాసముద్రాన్ని ప్రపంచానికి పరిచయం చేశాడు. ఇటువంటి సాహసకృత్యాలన్నింటిలో వాసికెక్కింది మెజెల్లెన్ అనే అతను 1519లో భూమి చుట్టూ ప్రదక్షిణం చేయటం.

భూగోళాన్వేషణల ఫలితంగానే వలస రాజ్యాలస్థాపన జరిగింది. ఇటువంటి వలసల స్థాపనలో పోర్చుగల్ ముందంజవేసి భారత్, ఆఫ్రికా, బ్రెజిల్ దేశాలలో వలసలను స్థాపించగలిగింది. "సముద్ర మార్గం ద్వారా తూర్పుదేశాలతో పోర్చుగీసు వర్తక వాణిజ్యాలు దాదాపు శతాబ్ది కాలంపాటు విరజిల్లి ఆ తర్వాత క్రమంగా కనుమరుగై పోయినప్పటికీ వారి ప్రభావం మొరాకో నుంచి మలక్కా దాకా ఇప్పటికీ కనిపిస్తూనే ఉందని" మెర్లీ సెవెరీ అభిప్రాయపడ్డాడు. ఆ తర్వాత స్పెయిన్, ఫ్రాన్స్, ఇంగ్లండ్, హాలెండ్, ఉత్తర జర్మనీల వారు కూడా వలసరాజ్యాల స్థాపన పట్ల తమ దృష్టిని కేంద్రీకరించారు.

నూతన సముద్ర మార్గాల అన్వేషణలో ఐరోపా వారి ముఖ్యోద్దేశ్యం వర్తకవ్యాపార అభివృద్ధే కనుక వారి ఆశయం పూర్తిగా నెరవేరింది. వీరు తూర్పుదేశాలతో చేసిన సుగంధ ద్రవ్యాల వ్యాపారం బంగారం పండించింది. వాస్కోడిగామా మొదటిసారి వచ్చినప్పుడు కాలికట్ పట్టణంలో రెండుమాసాలుండి, తిరిగి వెళ్లేటప్పుడు మలబార్ ప్రాంతం నుండి కొన్ని సుగంధద్రవ్యాలను ఐరోపాకు తీసుకువెళ్ళి, వాటిని అక్కడ అమ్ముకొనగా, తనకు రానుపోను అయిన ప్రయాణఖర్చులకు అరవై రెట్లు లాభం వచ్చిందట. తూర్పుపడమరల వ్యాపారం ఎంత లాభసాటో దీనినిబట్టి తెలుస్తుంది. తాము వ్యాపారం చేస్తున్న దేశాలలో ప్రజలు క్రైస్తవమతం పుచ్చుకుండేటట్లు ప్రచారం చేశారు. అచిరకాలంలోనే అమెరికా ఐరోపావారి వలసరాజ్యం కావడమే కాకుండా క్రైస్తవమతాన్ని సంపూర్ణంగా అనుసరించింది.

వర్తక వాణిజ్యాల ద్వారా ఐరోపాలో మధ్యతరగతి వర్గం ఆర్థికంగా నిలదొక్కుకొని రాజకీయ, సాంస్కృతిక రంగాలలో ప్రముఖపాత్ర నిర్వహించసాగింది. తమ ప్రయోజనాలను పరిరక్షించుకొనేందుకు పటిష్టమైన, శక్తివంతమైన ప్రభుత్వం అవసరమని భావించిన ఈ వర్గం నిరంకుశ రాజరికాలను బలపరిచింది. భూస్వామ్యవర్గ ప్రాబల్యం పూర్తిగా సడలింది. ఇటువంటి అనుకూలమైన పరిస్థితులలో నిరంకుశ రాజరికాలు వృద్ధిచెందాయి.

మాతృదేశ ఔన్నత్యం కోసం వ్యాపారం (Mercantalism), వలసరాజ్యాల స్థాపన మొదలైన విషయాల్లో ఐరోపా దేశాల మధ్య పోటీ తీవ్రతరం కావడంతో, ఆ దేశాల్లో జాతీయతా భావం బలపడి వేళ్ళూనింది. జాత్యాహంకారంతో తమ తమ జాతీయాధిక్యతను నిరూపించుకునే ప్రయత్నంలో భాగంగా ఆయా రాజ్యాలు సంఘర్షణకు దిగడంతో అంతర్జాతీయ యుద్ధాల యుగం ఆరంభమైంది. తత్ఫలితంగా అంతర్జాతీయ రాజకీయాల్లో "తుల్య ప్రాబల్య సిద్ధాంతం" (Principle of Balance of Power) ప్రాముఖ్యత సంతరించుకుంది. భూగోళ పరిశోధనల ఫలితంగా అంతర్జాతీయ అవగాహన జనించటమేగాక పాశ్చాత్య సంస్కృతి వ్యాప్తి చెందింది. ఆధునిక యుగ లక్షణాలలో ప్రధానమైనది పాశ్చాత్య సంస్కృతి. ఐరోపా సంస్కృతి, రాజకీయాధికారం, క్రైస్తవ మతం ప్రపంచమంతటా వ్యాప్తి చెందాయి.

1.3 సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం (Renaissance) :

మధ్యయుగంనాటి వ్యవస్థలపైన, మూఢనమ్మకాలపై ఆధారపడిన సిద్ధాంతాలపైన, సంస్కృతిపైన ధ్వజమెత్తి, ప్రాచీనయుగంనాటి వ్యవస్థలను, సంస్కృతిని, సాహిత్యాన్ని ఐరోపావాసులు సాదరంగా ఆహ్వానించడమే సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం లేదా పునర్వికాసం. ఐరోపాలో క్రైస్తవమతం వ్యాప్తిచేయడం కోసం ఆ మతానికి అనుగుణంగా సారసత్వ, లలితకళలు సృష్టించి అభివృద్ధి చేయడం జరిగింది. ఇవన్నీ ఈ తరహాలో క్రీ.శ. 5వ శతాబ్ది నుంచి 13, 14 శతాబ్దాల దాకా అభివృద్ధి చెందుతూ వచ్చాయి. ఎటువంటి శాస్త్రీయత లేకుండా కేవలం నమ్మకాల మీద ఆధారపడిన క్రైస్తవ సిద్ధాంతాలతో విసుగుచెందిన ఆనాటి శాస్త్రకారులు హేతుబద్దమైన ప్రాచీన గ్రీకు-రోమన్ సంస్కృతిపట్ల తమ మక్కువను ప్రదర్శించారు. ప్రాచీన గ్రీకు-రోమ్ సామ్రాజ్యాల కాలంలో వర్ధిల్లిన సంస్కృతి పునరుద్ధరణ పట్ల ఆసక్తిని ప్రదర్శించి దానిని ఒక ఉద్యమంగా నిర్వహించడమే సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం. ఈ సాంస్కృతిక పరిణామం ఫలితంగా మానవుడు మూఢ విశ్వాసాలను విడనాడి, అజ్ఞానం అనే అంధకారం నుండి వెలుగులోకి వచ్చి, మతగురువులపై ఆధారపడకుండా స్వతంత్రంగా హేతుబద్ధంగా ఆలోచించడం నేర్చుకున్నాడు. వీటన్నిటికీ మించి శాంతియుతంగా

జీవించడం, మానవతా విలువలను పెంపొందించడం, జీవిత మాధుర్యాన్ని ఆస్వాదించాలనే ఆకాంక్ష ఆత్మవిశ్వాసం అలవరచుకున్నాడు. దీనితో ఐరోపాలో రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక రంగాల్లో నూతన వికాసం కలిగింది. కనుకనే ఐరోపాచరిత్రలో పునరుజ్జీవ ఉద్యమంతో అంధకార యుగం అంతరించి ఆధునికయుగం ఆరంభమైందని పేర్కొంటారు.

14వ శతాబ్ది రెండో అర్థభాగం నుంచి 16వ శతాబ్ది వరకు సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవన ఉద్యమకాలంగా భావిస్తారు. తొలుత ఫ్లారెన్స్ వాణిజ్యవేత్తల ఆదరణతో ఇటలీలో వర్థిల్లిన ఈ ఉద్యమం క్రమక్రమంగా ఇతరవర్గాల ఆదరణను పొందడమేగాక ఇతర ఐరోపా దేశాలకు కూడా వ్యాపించింది. ఐదో నికోలస్, పదో లియో వంటి పోట్లు, ఇంగ్లండు, స్పెయిన్, ఫ్రాన్సు వంటి దేశాల అధిపతులు ఈ ఉద్యమానికి చేయూతనిచ్చారు. ఏదైనా ఒక సంస్కృతి అభివృద్ధి చెందాలంటే దానికి ప్రజల్లోని వివిధ వర్గాల ఆదరణ అవసరం. పునరుజ్జీవ ఉద్యమానికి తొలిదశలో ఫ్లారెన్స్ నగరంలోని వాణిజ్యవర్గాలు ప్రోత్సాహమిస్తాయి. మధ్యయుగ భూస్వామ్య సమాజంలో శాంతికి, మానవత్వానికి, ప్రజల్లో అన్నివర్గాలు జీవితసుఖాన్ని చవిచూడాలనే భావనకు తావులేదు. మతాధికార వర్గం కూడా భూస్వామ్య వర్గాలకే అండగా నిలచింది. ఈ ధోరణులు వాణిజ్యాభివృద్ధికి పెద్ద అడ్డంకిగా తయారయ్యాయి. కనుక, వాణిజ్యం నూతన విలువలను వ్యాపింపజేసే సంస్కృతిని ప్రోత్సహించింది. అందువల్లనే ఫ్లారెన్స్ నగర వాణిజ్య వర్గాలు ఈ ఉద్యమానికి అండగా నిలచాయి. ఆ నగరం సంపదకు నిలయం కాబట్టి పునరుజ్జీవ ఉద్యమవ్యాప్తికి ఆర్థిక కొరత ఏర్పడలేదు.

1.3.1 సాహిత్యం :

ముద్రణా యంత్రం ఆవిర్భవించడంతో పునరుజ్జీవ ఉద్యమ సాహిత్యం విద్యాధికులందరికీ అందుబాటులోనికి వచ్చి ఆ ఉద్యమవ్యాప్తికి మరింత దోహదం చేసింది. పునరుజ్జీవ సాహిత్యవేత్తలు ప్రాంతీయభాషలో తమ గ్రంథాలను రచించారు. ప్రజల భాషలో గ్రంథాలు వెలువడినందువల్ల ఈ ఉద్యమం ప్రజల్లోకి చొచ్చుకుపోయింది. సాహిత్యరంగానికి సంబంధించినంత వరకు డాన్–టే (1265–1321), పెట్రార్క్ (1304–1374), బొకాషియో మొదలైనవారు ఈ యుగ ప్రసిద్ధ రచయితలు. ప్రాచీన సారస్వతంలోని విశేషాలను తమ రచనల ద్వారా ప్రజలకు తెలియజేసి, వాటిని ఆకలింపు చేసుకోవలసిందిగా ప్రజలకు విజ్ఞప్తి చేశారు. డాన్–టే ను ఇటలీ కవితా సాహిత్య పితామహుడుగా వర్ణిస్తారు. ఆయన వ్రాసిన 'డివైన్ కామెడీ' చాలా ప్రసిద్ధి చెందిన కావ్యం. పెట్రార్క్ ప్రాచీన గ్రీకు, రోమన్ సాహిత్యాలను క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేశాడు. బొకాషియో పెట్రార్క్ శిష్యుడు. ఆయన వ్రాసిన 'డికామెరోన్' ప్రణయగాథల సంకలనం చాలా ప్రసిద్ధి చెందిన గ్రంథం. డాన్–టే కవిత్వం, బొకాషియో గాథలు ఐరోపా అంతటినీ ఆకర్షించాయి. హాలాండ్ సాహితీ రంగంలో ఎరాస్మస్ అగ్రగణ్యుడు. ఆయన "ప్రయిజ్ ఆఫ్ ఫాలీ" అనే గ్రంథాన్ని చక్కని శైలిలో వ్రాసి మూఢవిశ్వాసాలను, మతాచారాలను అవహేళన చేసాడు. ఇంకా ఈయన గ్రీకుభాషలో ఉన్న "న్యూటెస్టమెంట్"ను లాటిన్ భాషలోనికి అనువదించాడు. దీనితో లాటిన్ నేర్చుకున్న విద్యావంతులందరికీ బైబిల్లో ఉన్న అసలు విషయం అవగాహనలోనికి వచ్చింది. తొలుత గ్రీకు గ్రంథాల వ్రాతప్రతులను ఇంగ్లండుకు తీసుకొనివచ్చినవాడు విలియం సెల్లింగ్. ఆయన శిష్యుడైన థామస్లునాక్రే ఫ్లారెన్స్ కు వెళ్ళి ప్రముఖ వైద్యశాస్త్రాన్ని అభ్యసించాడు. ఏడో హెన్రీ తల్లి మార్గరెట్ బ్యూఫోర్డ్ ఆధునిక విద్యావ్యాప్తి కోసం కేంబ్రిడ్జిలో రెండు విద్యాలయాలను స్థాపించింది. "కేంటర్ బరీటేల్స్" గ్రంథకర్త ఛాసర్, "ఊటోపియా" రచయిత థామస్ మూర్, "ఫెయిరెక్వీన్" రచయిత ఎడ్మండ్ స్పెన్సర్, వివిధ తాత్విక, శాస్త్రవిజ్ఞాన అంశాలపై రచనలు చేసిన ఫ్రాన్సిస్ బేకన్ ఆనాటి ఇంగ్లీషు రచయితలలో

ప్రముఖులు. స్పానిష్ సాహిత్యరంగంలో సెర్వంటిస్, లోపడవాగా, ఇగ్నేషియస్ లయోలా లకు విశిష్ఠ స్థానముంది. ఫ్రెంచి పునరుజ్జీవ ఉద్యమ సాహిత్యానికి మాంటెయిన్ ఆద్యుడని చెప్పవచ్చు. ఆయన తన వ్యాసాలలో మధ్యయుగ విలువల మీద, కాలం చెల్లిన విద్యాభ్యాసం మీద చేసిన విమర్శలు ఫ్రెంచి మధ్యతరగతిపై ప్రగాఢ ప్రభావాన్ని చూపాయి. మధ్యయుగ విశ్వాసాలను, కట్టుబాట్లను అవహేళన చేయడానికి ఫ్రెంచి రచయితలు వ్యంగ్య నాటికా రూపాన్ని ఒక సాధనంగా ఉపయోగించారు. ఇటువంటి రచయితలకు ఫ్రాంకోమ్ రెబితే ఆద్యుడు.

పై రచనల్లో గ్రీకు సంస్కృతిలో ప్రస్ఫుటించిన మానవతావాదానికి అత్యంత ప్రాచుర్యం లభించింది. మానవతావాదులు సనాతనమైన మతవిద్యలను నిరసించి, శాస్త్రీయమైన పద్ధతిలో విద్యలను అభ్యసించాలని, విద్యయొక్క ముఖ్య లక్ష్యం వ్యక్తిత్వాన్ని పెంపొందించడమేనని చాటిచెప్పారు. వీరి బోధనల ఫలితంగా ప్రజల్లో మూఢవిశ్వాసాలు తొలగిపోయి, విజ్ఞానవికాసం, విమర్శనాబుద్ధి పెంపొందుతాయి. మానవతాదృష్టిని పరలోకం నుంచి ఇహలోకం వైపు మళ్ళించాయి.

1.3.2 లలిత కళలు :

పునరుజ్జీవ ఉద్యమకాలంలో ఇటలీ, ఇతర ఐరోపా దేశాలలో లలితకళలు అత్యున్నత దశకు చేరుకున్నాయి. ముఖ్యంగా ఇటలీలోని ఫ్లారెన్స్ మొదలైన నగరాలు సుప్రసిద్ధ కళాక్షేత్రాలయ్యాయి. పునరుజ్జీవ వాస్తు కళాకారులు అంతవరకు ప్రాచుర్యంలో ఉన్న గోధిక్ వాస్తుకళను ఆదరించలేదు. ప్రాచీన రోమ్ వాస్తుకళను పునరుద్ధరించారు. రోమ్ నగరంలో వాస్తుకళకు అత్యంత ప్రసిద్ధిచెందిన సెయింట్ పీటర్స్ చర్చి గుమ్మటానికి రూపకల్పన చేసింది మోజెస్ డేవిడ్. ఇతను శిల్పీకరించిన శిల్పాలు అద్భుత కళాఖండాలు. సెయింట్ పీటర్స్ చర్చి నూతన కళారీతిలోనే నిర్మితమైంది. దీని గుమ్మటం భూమికి 400 అడుగుల ఎత్తున ఉండి 8000 మంది భక్తులకు ఆశ్రయమిస్తుంది. వెనీస్ నగరంలోని సెయింట్ మార్క్ చర్చిని కూడా ఈ వాస్తుశైలిలోనే నిర్మించారు.

ఆనాటి శిల్పుల్లో డొనాటెల్లో ప్రముఖుడు. ఇతను ఫ్లారెన్స్ నగరంలో రూపుదిద్దిన సెయింట్ జార్జి విగ్రహం పునరుజ్జీవ ఉద్యమ శిల్పకళకు చక్కటి ప్రతీక. లుకడెల్లా రొబ్బియా అనే శిల్పకారుడు ఫ్లారెన్స్ నగరాధిపతి అయిన లోరెంజోడిమెడిసికి చెందన ఉద్యానవనాన్ని నునుపుతేలిన మట్టిపలకలతో చేసిన విగ్రహాలతో శోభాయమానంగా చేశాడు.

వాస్తుశిల్పకళ కంటే పునరుజ్జీవ ఉద్యమం నాటి చిత్రకళ ఎక్కువ ప్రాముఖ్యత సంతరించుకున్నది. ఆనాటి చిత్రకారులలో లియనార్డో డావిన్సీ (1452-1519), మైఖేలేంజిలో (1475-1564), టిటియస్ (1477-1576) రాఫెల్ సాంజియో (1483-1520) ముఖ్యులు. లియనార్డో డావిన్సీ గొప్ప చరిత్రకారుడే కాక శిల్పి, గణితశాస్త్రజ్ఞుడు, సాంకేతిక నిపుణుడు కూడా. ఇతను వేసిన "మోనాలిసా", "ది లాస్ట్ సప్పర్" అనే వర్ణచిత్రాలు ప్రపంచ ప్రసిద్ధి పొందాయి. మైఖేలేంజిలో చిత్రీకరించిన "ది లాస్ట్ జడ్జిమెంట్" జగత్ప్రసిద్ధం. రాఫెల్ వేసిన చిత్రాలలో సెయింట్ పీటర్స్ చర్చిలోని "సిస్టైన్ మెడొన్నా" చిత్రం చాలా గొప్పది. ఒక వస్తువుకు ఉండే మూడు పరిణామాలను తన చిత్రాలలో వ్యక్తం చేయగలిగిన శక్తి రాఫెల్ కు ఉంది. వెనీస్ నగరానికి చెందిన టిటియస్ 700 చిత్రాలకు కర్త. చిత్రకళా రంగానికి సంబంధించినంతవరకు ఇటలీ తర్వాత స్పెయిన్, జర్మనీ, హాలెండు ప్రముఖ స్థానమాక్రమించాయి. స్పెయిన్ చిత్రలేఖనానికి వన్నెతెచ్చిన వారిలో ఎలీకో ముఖ్యుడు. జర్మన్ చిత్రకారులలో ఆల్బర్ట్ డ్యూరర్, హాన్స్ హోల్బీస్

సుప్రసిద్ధులు. డ్యూరర్ వేసిన "ఎడోరేషన్ ఆఫ్ మాగి", హోల్బీన్ వేసిన "వర్జిన్ అండ్ ది చైల్డ్" అపురూప కళాఖండాలుగా ప్రసిద్ధిచెందాయి. హాలెండ్ చిత్రకారులలో రెమ్ బ్రాంట్ వేసిన "ది నైట్వాచ్" ఒక గొప్ప కళాఖండం. మనుషుల మనస్తత్వాలను, వారి ఆలోచనా ధోరణులను పూర్తిగా ఆకలింపు చేసుకొని ఇతను "నైట్వాచ్" పెయింటింగ్ ను సృష్టించాడు. సగటు మనుషుల నైజానికి అద్దంపట్టే ఈ పెయింటింగ్ ను లక్షలు పోసి సొంతం చేసుకుంటామని ఎందరో కోటీశ్వరులు ముందుకు వచ్చినా దాన్ని అమ్మడానికి రెమ్ బ్రాంట్ ఒప్పుకోలేదు.

పునరుజ్జీవ ప్రభావం సంగీతంపై కూడా ప్రసరించింది. గీతాలలో మానవత వస్తువుగా ఉండేది. వాయులీనం వంటి కొన్ని కొత్త వాయిద్యాలు వాడుకలోకి వచ్చాయి. పాలస్తీనా అనే వాగ్గేయకారుడిని ఆధునిక పాశ్చాత్య సంగీతానికి ఆద్యుడుగా భావిస్తారు.

1.3.3 వైజ్ఞానిక పరిశోధనలు :

పునరుజ్జీవ ఉద్యమం ఆనాటి మానవునిలో జిజ్ఞాసను రేకెత్తించి శాస్త్రవిజ్ఞాన పరిశోధనలకు చేయూతనిచ్చింది. అయితే ఆనాటి వైజ్ఞానిక పరిశోధకులు ప్రాచీన గ్రీకు, రోమన్ విజ్ఞాన సంపద నుంచి స్ఫూర్తి పొందినప్పటికీ అది తిరుగులేని యదార్ధమని, ప్రామాణికమని వారు భావించలేదు. వారు అందులోని నిజనిజాలను తెలుసుకునేందుకు, ఆధునిక యుగానికి ఉపయోగపడే విజ్ఞానాన్ని సృష్టించేందుకు తీవ్రంగా పరిశోధనలు జరిపారు.

ప్రాచీన గ్రీకు ఖగోళశాస్త్రజ్ఞుడైన టోలమీ విశ్వానికంతటికీ ఈ భూమే కేంద్రమని నిర్ధారించాడు. ఐరోపా వారు సుమారొక వెయ్యిసంవత్సరాల కాలంపాటు ఈ అభిప్రాయాన్నే విశ్వసిస్తూ వచ్చారు. అయితే పోలెండు దేశస్థుడైన నికోలస్ కోపర్నికస్ (1473–1545) తాను ఇటలీలో నివశిస్తున్న దశలో ఈ విశ్వాసం సరియైనది కాదని భూమి, చంద్రుడు తదితర గ్రహాలు సూర్యునిచుట్టూ పరిభ్రమిస్తున్నాయని తాను రచించిన "అంతరిక్ష గ్రహాల పరిణామాలు" అనే గ్రంథంలో వివరించాడు. ఇటలీకి చెందిన గెలీలియో (1554–1642) ఈ సిద్ధాంతాన్ని బలపరిచాడు. ఇతను తాను కనిపెట్టిన దూరదర్శిని ద్వారా అంతరిక్ష వస్తుసముదాయాన్ని జాగ్రత్తగా పరిశీలించి, ఈ నిర్ణయానికి వచ్చాడు. గ్రహకూటమి గురించి తొలుత ఆయన సవివరమైన సమాచారాన్ని అందించాడు. కాని ఆనాటి క్రైస్తవ మతాధికారులు ఈ నూతన ఖగోళ సిద్ధాంతాన్ని పూర్తిగా వ్యతిరేకించారు. తన సిద్ధాంతమంతా తప్పు అనీ, తాను తప్పుడు అభిప్రాయాలను వెల్లడించానని ఒప్పుకొని, గెలీలియో బతికి బయటపడ్డాడు. కెప్లర్ అనే మరొక ఖగోళ శాస్త్రజ్ఞుడు గ్రహాలు వృత్తాకార కక్ష్యలలో కాక దీర్ఘవృత్తాకార కక్ష్యలలో పరిభ్రమిస్తున్నాయని గణితశాస్త్ర లెక్కల ఆధారంగా నిరూపించాడు. ఐజాక్ న్యూటన్ (1642–1727) మరింత ముందుకుపోయి తన "లా ఆఫ్ యూనివర్సిల్ గ్రావిటేషన్" అనే గ్రంథంలో అంతరిక్ష వస్తువులన్నీ గురుత్వాకర్షణ శక్తిని అనుసరించే కదులుతూ ఉంటాయని వివరించాడు.

రసాయన, వైద్య, భౌతిక, జంతు, వృక్ష శాస్త్రాలలో సైతం పరిశోధనలు జరిగాయి. ఆధునిక రసాయనశాస్త్రం వైద్యరంగం నుంచి ఆవిర్భవించింది. శరీరంలో సంభవించే క్రియలన్నింటికీ అందులో జరిగే రసాయన మార్పులే కారణమని పరాసెల్సాస్ (1493–1541) అనే శాస్త్రజ్ఞుడు నిర్ధారించాడు. దీనితో ఔషధాలలో రసాయనాలను వాడాలనే ధోరణి ప్రబలింది. ఇది రసాయన శాస్త్రంలో పరిశోధనలకు ప్రోత్సాహకారి అయింది. అంతేకాక విజ్ఞానశాస్త్రవేత్తల దృష్టి జీవశాస్త్రం వైపు మళ్లింది. హాలెండ్ దేశస్థుడైన ఆండ్రియా వెసాలియస్ (1514–1564) అనేక

పరిశోధనలు జరిపి "మానవ శరీర నిర్మాణం" (ట్రియటైప్ ఆన్ అనాటమీ) అనే గ్రంథాన్ని వ్రాసి ఆధునిక వైద్యపద్ధతులకు పునాదులు వేశాడు. ఇంగ్లండు దేశానికి చెందిన విలియం హార్వే శరీరంలో రక్తప్రసరణం జరుగుతుందని చెప్పి వైద్యశాస్త్రంలో విప్లవాత్మకమైన మార్పును తెచ్చాడు. సెర్విటస్, ఆంబ్రాయిజ్ అనే శాస్త్రజ్ఞుల పరిశోధనలు ఆధునిక శాస్త్రచికిత్సకు పునాది వేశాయి. విలియం టన్నర్ జంతు శాస్త్రంలోను, కానార్డోగెన్నార్ వృక్షశాస్త్రంలోను ఆధునిక పరిశోధనలకు పునాదులు వేశారు.

శాస్త్రవిజ్ఞాన రంగంలో పైన వివరించిన అభివృద్ధి ఒక ఎత్తు అయితే ముద్రణా రంగంలో వచ్చిన మార్పులు మరొక ఎత్తు, మధ్యయుగాలలో కర్ర లేదా లోహంతో చేసిన పలకలపై అక్షరాలు చెక్కి వాటిని కాగితంపై అచ్చు వత్తేవారు. ఈ పద్ధతిని చైనా నుంచి ఐరోపావారు తెలుసుకున్నారు. అయితే క్రీ.శ. 1454లో జర్మనీలోని మెయిన్జ్ నగరానికి చెందిన గుటెన్ బర్గ్ ముద్రణా యంత్రాన్ని కనిపెట్టి లాటిన్ భాషలో తన మొదటి గ్రంథాన్ని ముద్రించాడు. లోహంతో అక్షరాలను పోతపోయడం నుంచి అదే లోహంతో అచ్చు యంత్రాన్ని రూపొందించేటంతవరకు గుటెన్ బర్గ్ ఆలోచనలు క్రియాశీలంగా సాగాయి. అతనికి గొప్ప చదువు లేకపోయినా అచ్చుయంత్ర నిర్మాణం, ఇతర ముద్రణా పద్ధతుల గురించి విపులంగా తెలుసుకున్నాడు. కొరియా, చైనా దేశస్థులు ముద్రణారంగంలో చేసిన ప్రయోగాలు, పరిశీలనలు అవగాహన చేసుకొని ఎట్టకేలకు అచ్చుయంత్రాన్ని రూపొందించాడు గుటెన్ బర్గ్. ఆ తరువాత దశలో త్వరితగతిన ప్రతులను ముద్రించే యంత్రం వాడుకలోనికి వచ్చింది. దీనివలన వైజ్ఞానిక పరిశోధన ఫలితాలు విద్యాధికులందరికీ అందుబాటులోనికి వచ్చాయి. ఇదే సమయంలో దిక్సూచిని కూడా కనిపెట్టటం జరిగింది. దీనివల్ల నౌకాయానం సులభతరమై భూగోళాన్వేషణలకు తోడ్పడింది.

1.4 మత సంస్కరణోద్యమం (Reformation) :

మధ్యయుగం చివర్లో క్రైస్తవ మతంలో ప్రబలిన దౌష్ట్యాలను ప్రక్షాళనం చేసి, ఆ మతాన్ని సంస్కరించాలనే ధ్యేయంతో ఆనాటి తాత్వికులు, రచయితలు తమ రచనల ద్వారా ఐరోపావాసులను ఉత్తేజపరచి మతయుద్ధాల వంటి మహోద్యమాలను సృష్టించారు. ఇటువంటి మతసంస్కరణ ఆశయంతో ఆరంభమైనదే మతసంస్కరణోద్యమం. పవిత్ర రోమన్ సామ్రాజ్యం పతనావస్థ దశకు చేరుకోగా సహజంగానే పోప్ మతాధికారం దెబ్బతిన్నది. నైతికంగా దిగజారి, భోగపరాయణుడైన పోప్ పై ఐరోపావాసులు తిరుగుబాటు చేశారు. ఆ తిరుగుబాటు ఫలితంగా ఐరోపాలోని ఉత్తర, పశ్చిమ ప్రాంతాల్లో కొత్త కొత్త మతశాఖలు పుట్టుకొచ్చాయి.

రోమన్ చర్చిపై ప్రజల్లో అసంతృప్తి ప్రబలడానికి ముఖ్యకారణం ఆ మతాచార్యులు కొనసాగించిన దుశ్చర్యలే. ఉదాహరణకు పోప్ నాల్గవ సిక్స్ స్ చర్చి మాన్యాలను తన స్వప్రయోజనాలకు వాడుకొన్నాడు. పోప్ ఆరవ అలెగ్జాండర్ తన అసమర్థులైన చట్ట వ్యతిరేకంగా కన్న కుమారులకు అక్రమంగా స్థిరాస్థులను సంపాదించి పెట్టటానికే కాలాన్ని వెల్లబుచ్చాడు. మరో ఫోప్ రెండో జూలియస్ మతసంస్కరణల కంటే రాజ్యవిస్తరణలోనే శ్రద్ధాశక్తులు కనపరచాడు. చర్చి మందిరాల్లో జరిగే ప్రార్థనలు, పూజలు ఏదో మొక్కువడి తంతుగా జరిగేవి. పాపపరిహారం జరుగుతుందని ప్రజలను నమ్మించి "పాపపరిహారపత్రాల"ను విచ్చలవిడిగా అమ్మి విశేషంగా అక్రమ ధనార్జన చేశారు. సంప్రదాయవాదులైన కొందరు క్రైస్తవులు ఇటువంటి పరిస్థితులను గాంచి నిరాశ చెందగా, సాహసవంతులైన క్రైస్తవులు మతంలో ప్రవేశించిన ఈ దుశ్చర్యలను బాహాటంగానే ఖండించసాగేరు. జాన్విక్లిప్ అనే ఆంగ్లేయుడు పోప్ భగవంతుని

ప్రతినిధికాదని, అతను క్రీస్తు వ్యతిరేకి అని తీవ్రంగా విమర్శించాడు. క్రైస్తవ మతాభిమానులంతా పవిత్ర మత గ్రంథాన్ని మాత్రమే అనుసరించాలని నొక్కివక్కాణించాడు. ఇంగ్లండులో రాజకీయ నాయకులు, సామాన్యులు అనేకులు అతని అనుచరులయ్యారు. బొహిమియా దేశస్థుడు జాన్స్, ఇటలీవాసి సావస్ రోలా కూడా క్రైస్తవ మతంలో సంభవించే దుష్పరిణామాలను పోపుల అధికారాన్ని నిరసించి, మతానికి కొత్తరూపు ఇవ్వాలనే తపనతో తుది వరకు పోరాటం సాగించారు. క్రైస్తవులు పవిత్రమార్గంలో నడవటానికి అవసరమయ్యే అభ్యుదయశక్తి కోసం పోపులపై ధ్వజమెత్తారు. తమ మతానికి పూర్వపు ఔన్నత్యాన్ని, సరళతను తీసుకొచ్చే ప్రయత్నంలో చర్చిల చేత ధృవీకరించబడిన క్షమాపత్రాల అమ్మకాన్ని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించారు. అలాగే పోప్ అధికారాన్ని ధిక్కరించారు. తత్ఫలితంగా క్రైస్తవ పెద్దలు వీరిని సజీవదహనం చేశారు.

16వ శతాబ్ది నాటికి పైన చెప్పిన కారణాల మూలంగా మతసంస్కరణలకు మార్గం సుగమం అయింది. క్రీ.శ. 1520–70 సంవత్సరాల మధ్యకాలంలో కాథలిక్ మతంపై అనేక తిరుగుబాట్లు జరిగాయి. ఈ తిరుగుబాటుదార్లనే "ప్రొటెస్టాంట్స్" అని అంటారు. ప్రొటెస్టెంట్ అనే ఆంగ్లపదానికి అసమ్మతి తెలపడం అని అర్థం. అలాంటి ప్రొటెస్టెంట్స్ ఉద్యమాలలో లూథరినిజమ్ మొదటిది.

పోప్ లు సాగిస్తున్న దుష్కృత్యాలను తీవ్రంగా ఖండించిన వారిలో జర్మనీకి చెందిన మార్టిన్ లూథర్ అగ్రగణ్యుడు. ఈయన జర్మనీలోని ఎసలిబెన్ అనే గ్రామంలో ఒక రైతు కుటుంబంలో 1483లో జన్మించాడు. ఎర్ఫర్ట్ విశ్వవిద్యాలయంలో విద్య పూర్తి చేశాక 1508లో విటెన్బర్గ్ విశ్వవిద్యాలయంలో వేదాంత శాస్త్రాచార్యుడుగా నియమితుడయ్యాడు. రోమన్ చర్చి అభిప్రాయాలు నచ్చక లూథర్ చర్చి చేపట్టిన మతసంస్కరణలపై ధ్వజమెత్తాడు. చర్చిలచేత ధృవీకరింపబడిన పాపపరిహారపత్రాల అమ్మకాన్ని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించాడు. ఈ పత్రాలు కొనటంవలన పాపాలు హరించడమనేది బూటకమేనని, ఇవి మానవునిలో నిజమైన హృదయ పరివర్తనను తీసుకురావని, దేవునిపై అకుంఠిత విశ్వాసం, భక్తి ముఖ్యమని లూథర్ ప్రచారం చేయసాగాడు. ధనాశపరులైన పోప్ లు పాపపరిహార పత్రాలను బేషరుతుగా కన్పించిన ప్రతివారికి అంటగట్టేవారు. జుగుప్సాకరమైన ఈ పద్ధతి ద్వారా పేదలు, అమాయకులు, మతం పేరుతో మోసగించబడటం చూచిన లూథర్ ఆవేశాన్ని అణచుకోలేక కాథలిక్ మతంలోని లోపాలను, వివాదాంశాలను తొంభై అయిదుతో పట్టికను తయారుచేసి విటెన్బర్గ్ చర్చి ద్వారం పై అంటించాడు. ఈ విషయాల్లో ఎవరైనా తనతో వాదానికి రావచ్చని సవాలు విసిరాడు. క్రీ.శ. 1520లో లూథర్ కాథలిక్ చర్చితో పూర్తిగా తెగత్రెంపులు చేసుకొని చర్చి అధికారాన్ని సవాలు చేస్తూ కరపత్రాలను ప్రచురించాడు. వెంటనే అప్పటి పోప్ 10వ లియో ఇతణ్ణి మత బహిష్కరణకు గురిచేశాడు. పార్లమెంటు కూడా లూథర్ను చట్టవ్యతిరేకంగా ప్రకటించింది. శాక్షనీ ప్రభువు ఆశ్రయం పొంది లూథర్ కొంతకాలం వార్ట్ బర్గ్ కోటలో తలదాచుకొన్నాడు. ఈ కోటలో వున్నప్పుడు తన అభిప్రాయాలను కరపత్రాల రూపంలో ప్రచురించి జర్మన్లకు ఆరాధ్య జాతీయ నాయకుడయ్యాడు. ఆ కోటలో ఉన్నప్పుడే బైబిల్ కొత్తనిబంధనను జర్మన్ భాషలోనికి అనువదించాడు.

లూథర్ బోధనలచేత ప్రభావితులైన దక్షిణ జర్మనీ ఇతరులు తమ ప్రభువులపై తిరుగుబాటు చేశారు. 1524 నాటికి ఈ తిరుగుబాటు హింసాత్మకంగా మారి అనేకమంది భూస్వాములు వధింపబడ్డారు. ఈ రైతుల తిరుగుబాటు తన మతవ్యాప్తికి పెద్ద అవరోధంగా మారగలదని భావించిన లూథర్ ఈ తిరుగుబాటును అణచివేయవలసిందిగా

ప్రభువులను కోరాడు. ఈ అణచివేత సందర్భంగా 50 వేల మంది రైతులు ప్రాణాలు కోల్పోయారు. దీనివల్ల దక్షిణ జర్మనీరైతులు, లూథర్ మీదగల వ్యతిరేకతతో కాథలిక్ మతాన్నే అంటిపెట్టుకున్నారు. కాగా ఉత్తర జర్మనీయులు లూథర్కు అనుయాయులు అయ్యారు.

1529లో పవిత్ర రోమన్ చక్రవర్తి ఐదవ ఛార్లెస్ కాథలిక్ మతేతరులని శిక్షించాలని, చర్చి నుంచి వచ్చే ధనాన్ని కాథలిక్ మతంపైనే ఖర్చు పెట్టాలని, ఇతర శాఖలపైన ఖర్చు పెట్టకూడదని జర్మన్ ప్రభువులకు ఆదేశాలు జారీచేశాడు. లూథర్ అనుచర ప్రభుగణం దీనికి అభ్యంతరం (Project) తెలిపారు. అప్పటినుంచి లూథర్ అనుయాయులు ప్రొటెస్టాంట్ అయ్యారు. క్రమంగా డెన్మార్క్, నార్వే, స్వీడన్లు ప్రొటెస్టాంట్ మతాన్ని స్వీకరించాయి. కానీ జర్మనీలో లూథరన్లకు, కాథలిక్లకు సామరస్యం పొసగక అంతర్యుద్ధానికి దారితీసి చివరకు క్రీ.శ. 1555లో ఆగ్స్-బర్గ్ సంధితో సమాప్తమయింది. ఈ సంధి ప్రకారం లూథరన్ మతం తప్ప ఏ ఇతర ప్రొటెస్టంట్ మతం చట్టబద్ధంకాదు. జర్మనీలో ప్రతిరాజు తన ఇష్టం వచ్చిన మతాన్ని అవలంబించవచ్చు. ఆ దేశ ప్రజలు కూడా అదే మతాన్ని అవలంబించి తీరాలి.

ఈ విధంగా ప్రొటెస్టెంట్ మతం ఆవిర్భవించింది. నాటి నుంచి పశ్చిమ ఐరోపాలో క్రైస్తవం రెండు ప్రధాన శాఖలుగా (కాథలిక్, ప్రొటెస్టాంట్) చీలిపోయారు. తిరిగి ప్రొటెస్టాంట్లు అనేక శాఖలుగా చీలిపోయారు. రోమ్ చర్చిపై జరిగిన ఈ విప్లవానికే రిఫర్మేషన్ (Reformation) అనిపేరు. ఈ మతసంస్కరణోద్యమం ఒక్కొక్క దేశంలో ఒక్కో విధంగా సాగింది.

1.5 జాతీయ రాజ్యాలు :

తొలుత ఫ్లారెన్స్ వాణిజ్యవేత్తల ఆదరణతో ఇటలీలో వర్ధిల్లిన పునరుజ్జీవ ఉద్యమం క్రమక్రమంగా ఇతరవర్గాల ఆదరణను పొందడమే గాక ఇతర ఐరోపా దేశాలకు కూడా వ్యాపించింది. ఐదో నికోలస్, పదో లియో వంటి పోప్లు, స్పెయిన్, ఫ్రాన్స్, ఇంగ్లండ్, డెన్మార్క్ వంటి దేశాల అధిపతులు ఈ ఉద్యమానికి చేయూతనిచ్చారు. ఈ దేశాలలో పునరుజ్జీవ ఉద్యమం వలన సంభవించిన తొలి ఫలితం ప్రాంతీయ భాషల అభివృద్ధి. 16వ శతాబ్దిలో ఇటాలియన్, ఫ్రెంచ్, స్పానిష్, జర్మన్, డచ్ భాషలలో నిఘంటువులు వెలువడ్డాయి. ప్రాంతీయభాషల అభివృద్ధి వలన సామాన్య విద్యాధికునిలో విజ్ఞానం, చైతన్యం, జాతీయభావాలు పెంపొందాయి. జాతీయ సంస్కృతులు రూపొందాయి. ఈ పరిణామం జాతీయరాజ్యాలు ఏర్పడి బలపడడానికి దోహదం చేసింది. దీనిఫలితంగా పవిత్ర రోమన్ సామ్రాజ్యం క్షీణించింది. భూస్వామ్య వ్యవస్థ బలహీనపడింది. భూస్వాములు అత్యంత వ్యయంతో కూడిన శతఘ్ని దళాన్ని పెంపొందించుకోలేకపోయారు. రాజులు అప్పుడే వాడుకలోకి వచ్చిన తుపాకి మందుతో కూడిన శతఘ్ని దళాన్ని సమకూర్చుకున్నారు. అందువల్ల భూస్వాముల సైనిక ప్రాముఖ్యత తగ్గి రాజులే బలవంతులయ్యారు. ఈ సమయంలోనే చర్చిపలుకుబడి క్షీణించటమేకాక కొన్ని రాజ్యాలలో అది ప్రభుత్వానికి తోడ్పడింది. మాకియవెల్లి "ది ప్రిన్స్" అనే గ్రంథంలో భూస్వామ్య సామంతులను అదుపులో వుంచి తమ ఆధిపత్యాన్ని దృఢతరం చేసుకోవాలని కాంక్షిస్తున్న రాజులకు ఆయన ఈ గ్రంథంలో అనేక అవకాశవాద, నీతిబాహ్యమైన మార్గాలను సూచించాడు. రాజు "ఒకే తరుణంలో మనిషిగా, సింహం, గుంటనక్క వంటి మృగాలుగా వ్యవహరించడం తెలుసుకోవాలి". "నిజాయితీగా ఉండడం అరిష్టదాయకం, కాని సచ్ఛీలుడుగా కనపడడం కంటే శ్రేయస్కరమైనది మరొకటి లేదు". "బూటకమైనదని తాను విశ్వసించిన మతాన్ని ఆదరించడం పాలకుని విధి". "ప్రజలను ఆదుపాజ్ఞలలో ఉంచడానికి ఈ చర్య అవసరం",

నిజమైన మతాన్ని ఆదరిస్తే దానిలోని ఉదాత్తమైన విలువలను ప్రజలు అవగతం చేసుకొని వాటిని పాటించని పాలకుని మీదే తిరుగుబాటు చేయవచ్చు. కనుక ఆ పని చేయవద్దని రాజులకు సలహా ఇచ్చాడు. అధికారంలో నిలదొక్కుకొని నిరాంకుశాధికారాలను చేబట్టదలచుకొన్న ఐరోపా రాజులందరూ "ది ప్రిన్స్" గ్రంథంలోని సూత్రాలను అనుసరించారు. వలస సామ్రాజ్యాలను నిర్మించిన ఐరోపా దేశాల ప్రభుత్వాలు కూడా ఈ సూత్రాలనే పాటించాయి. అది సంప్రదాయంగా మారడంతో ఈనాటికీ ప్రపంచమంతా అనేక రాజకీయవర్గాలు ఈ సూత్రాలను పాటిస్తూనే ఉన్నాయి. పునరుజ్జీవ ఉద్యమం ప్రపంచానికందించిన ఒకేఒక దుష్ఫలితమిది. మాకియావెల్లీ రచించిన గ్రంథంలోని అంశాలను చర్చి ఖండించినప్పటికీ అధికార కాంక్ష ఉన్న రాజులు ఈ సూత్రాలను అమలుపరచడంతో క్రీ.శ. 1500 నాటికి ఐరోపాలో జాతీయరాజ్యాలు 4 ఏర్పడ్డాయి. వీటిలో ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్స్, స్పెయిన్, స్కాండినేవియన్ రాజ్యాలు ముఖ్యమైనవి.

1.5.1 ఇంగ్లాండ్ :

ప్రపంచ చరిత్రలోనే ఇంగ్లండును మొట్టమొదటి జాతి రాజ్యంగా పరిగణించవచ్చు. భూస్వామ్య వ్యవస్థ బలహీనపడడం, ఇంగ్లీషు భాషా సంస్కృతులు అభివృద్ధికావడం, జాతీయ భావాలను ప్రోత్సహించే వాణిజ్యవర్గాలు బలపడటం మొదలైన సార్వత్రిక కారణాలతోపాటు ఆధునిక యుగారంభంలో ఆ దేశాన్ని పరిపాలించిన ట్యూడర్ వంశ రాజులు కూడా దీనికి ఎక్కువగా దోహదం చేశారు. ట్యూడర్ వంశ స్థాపకుడైన ఏడవ హెన్రీ (1485–1509) ఈ ప్రక్రియకు ఆద్యుడని చెప్పవచ్చు. అసలు గులాబీల యుద్ధాల వలన చితికిపోయి ఉన్న భూస్వామ్య ప్రభువర్గంమీద ఆయన అధికపన్నులు విధించి మరింత కుంగదీసాడు. ఈ చర్యలకు నిరసన తెలిపిన భూస్వామ్య ప్రభువులను "స్టార్ ఛాంబర్ కోర్టు" అనే ప్రత్యేక న్యాయస్థానంలో విచారించి ఉరి తీయించేవాడు. ఒక పక్క భూస్వామ్యవర్గాన్ని అణచివేస్తూనే మరొకపక్క వాణిజ్యవర్గాన్ని, ధనిక రైతువర్గాన్ని ఈ రెండు వర్గాల నుంచి ఉద్భవించిన విద్యాధిక మధ్యతరగతి వర్గాన్ని ఆదరించేవాడు. "వాణిజ్యం బలహీనపడడాన్ని ఆయన సహించలేకపోయేవాడ"ని ఆయన జీవిత చరిత్ర వ్రాసిన ఫ్రాన్సిస్బికన్ తెలిపాడు. ఉన్ని ఉత్పత్తిని, దాని ఎగుమతిని, దానికి అవసరమైన నౌకల నిర్మాణాన్ని ఆయన ప్రోత్సహించాడు. ఇంగ్లండుకు రవాణా అయ్యే సరుకులను ఇంగ్లీషు నౌకలలోనే తీసుకురావాలని చట్టం జారీచేసాడు. లిథూవెనియా, డెన్మార్క్లతో సంధి చేసుకొని అంతవరకు బాల్టిక్ సముద్ర నౌకాయానంపై జర్మన్ రాజ్యాలకు చెందిన "హాన్సెటిక్ లీగో" కు ఉన్న గుత్తాధిపత్యాన్ని అంతం చేసాడు. ఇటాలియన్ రాజ్యాలతో ఇంగ్లీష్ విదేశీ వర్తకాన్ని అభివృద్ధిచేశాడు. దిగుమతులను తగ్గించుకొని, ఎగుమతులను ఎక్కువ చేసుకొనడం ద్వారా లాభాలను గడించే మెర్కెంటైల్ విధానాన్ని ఏడో హెన్రీయే ప్రారంభించాడని భావించవచ్చును.

విదేశీ వ్యవహారాలలో కూడా ఆయన తన దేశ ప్రయోజనాలకే ప్రాధాన్యం ఇచ్చాడు. భవిష్యత్తులో స్కాట్లండు, ఇంగ్లండులో కలిసే అవకాశాలను మెరుగుపరిచే నిమిత్తం తన కుమార్తె అయిన మార్గరెట్ ను స్కాట్లాండు రాజైన నాలుగో జేమ్స్ కిచ్చి వివాహం చేశాడు. అదేవిధంగా స్పెయిన్ రాజకుమార్తె అయిన కేథరిన్ ను తన పెద్ద కుమారుడైన ఆర్థర్ కిచ్చి వివాహం జరిపించాడు. దురదుష్టవశాత్తు వివాహం జరిగిన ఐదునెలలలోనే ఆర్థర్ మరణించాడు. ఆనాటి ఆచారం ప్రకారం హెన్రీ తాను తీసుకున్న కట్నం తిరిగి స్పెయిన్ రాజు కుటుంబానికి ఇవ్వాల్సి ఉంది. దీనికిష్టంలేని హెన్రీ పోప్ అనుమతి తీసుకొని కాథరిన్ ను తన రెండో కుమారుడైన ఎనిమిదో హెన్రీ కిచ్చి వివాహం చేశాడు.

ఇంగ్లాండ్ లో క్రీ.శ. 1558లో అధికారంలోకి వచ్చిన మొదటి ఎలిజబెత్ (1558-1603) గొప్ప పరిపాలనాదక్షురాలు. సిసలైన జాతీయవాది. ఆంగ్లికన్ మతాభిమాని. ఆమె అంతకుముందు మేరీ జారీ చేసిన ఆదేశాలన్నింటినీ రద్దుచేసి ఆంగ్లికన్ మతాన్ని పునరుద్ధరించి సుస్థిరం చేసింది. జాతీయ ప్రయోజనాలను పరిరక్షించటంలో ఆమె నీతినియమాలను పాటించలేదు. సర్వాల్టర్ రాలీ, జానకిన్స్, ఫ్రాన్సిస్ డ్రేక్ వంటి నావికా సాహసికులను ప్రోత్సహించి దక్షిణ అమెరికా నుంచి వెండి, బంగార నిధులను వజ్రాలను తెచ్చే స్పానిష్ ఓడలను కొల్లకొట్టించేది. దీనికి ఆగ్రహించిన స్పెయిన్ రాజు రెండో ఫిలిప్ పంపిన భారీ నౌకాదళాన్ని డ్రేక్, హకిన్స్ లు ధ్వంసం చేశారు. హాకిన్స్ బానిస వ్యాపారం ద్వారా ధనరాసులను ఆర్జించి ఇంగ్లండ్కి తెచ్చేవాడు. ఎలిజిబెత్ పరిపాలనా కాలంలోనే 1600లో ఇంగ్లీషు ఈస్టిండియా కంపెనీ స్థాపితమై భారతదేశంతో వాణిజ్యం ప్రారంభించింది. ఆమె పరిపాలనా కాలంలోనే ఇంగ్లీషు సాహిత్యం కీర్తి ప్రతిష్ఠలనందుకొంది. ఈ దశలోనే ఇంగ్లండు జాతీయరాజ్యంగా సుస్థిరమైంది. అందుకనే ఇంగ్లీషువారు ఆ దశను స్వర్ణయుగంగా భావిస్తారు.

1.5.2 ఫ్రాన్స్ :

ఆధునిక యుగారంభంలో ఫ్రెంచి విప్లవం నాటికి గొప్ప నౌకాబలం కల్గి సముద్రాధిపత్యం కల్గిన రాజ్యంగా ఆవిర్భవించింది ఇంగ్లండ్. ఆనాడు హనోవర్ వంశస్థుడైన మూడోజార్జి (1760-1820) ఇంగ్లండును పాలించేవాడు. పారిశ్రామిక విప్లవం ద్వారా ఉత్పత్తులు పెరిగినందువలన, విదేశీ వర్తకం ద్వారా ఇతర దేశాల నుంచి ధనరాసులు తరలివచ్చినందున ఇంగ్లండ్ ఆర్థికంగా బలపడింది. 1721లో ఇంగ్లండ్లో పార్లమెంటరీ విధానం ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది. మూడో జార్జి పాలనా కాలంలో జార్జి గ్రాన్విల్ విలియం పిట్ (Elder), లార్డ్ నార్త్ (Earl of Shalburne) విలియం పిట్ (Younger) ప్రధానమంత్రులుగా కొనసాగారు. పారిశ్రామికంగా అభివృద్ధిచెంది ఆఫ్రికా, ఆసియా ఖండాలలో వలసలను ఏర్పరచుకొని వాటిని తమ పరిశ్రమలకు అవసరమైన ముడిసరుకుల సరఫరాకు, తాము ఉత్పత్తి చేసిన సరుకుల విడుదలకు అవసరమైన మార్కెట్లుగా వినియోగించుకొని, ప్రపంచ రాజకీయాలను ప్రభావితం చేసిన దేశం ఇంగ్లండ్. జాతి రాజ్యంగా రూపొందిన మరొక ఐరోపారాజ్యం ఫ్రాన్స్, షార్లిమన్ చక్రవర్తి మరణానంతరం ఆ దేశం అనేక చిన్నరాజ్యాలుగా విడిపోయింది. వీటిలో ఒకరాజ్యానికి అధిపతి అయిన "హ్యూకేపెట్" మిగతా రాజ్యాలను జయించి దేశ సమైక్యతకు పునాది వేయగా అతని వంశస్థులు దానిని కొనసాగించారు. తొమ్మిదో లూయీ ఏకరీతి కరెన్సీని ప్రవేశపెట్టాడు. ఇది ద్రవ్యరంగంలో దేశసమైక్యతకు తోడ్పడింది. 1285 నుంచి 1314 వరకు పరిపాలన సాగించిన నాలుగో ఫిలిప్ క్రైస్తవ మతాలయాల ఆస్తులపై పన్ను విధించాడు. దీనికి నిరసన తెలిపిన పోప్ ఆదేశాలను లెక్కచేయలేదు. 1309లో పోప్ ను తన దేశంలోని "అవిగ్నాన్" కు మార్చాడు. తన చర్యకు తన దేశ ప్రజల మద్దతు సంపాదించేవరకు మతాధికారుల, భూస్వామ్య ప్రభువుల సాధారణ ప్రజల ప్రతినిధులతో "ఎస్టేట్స్ జనరల్" ను ఏర్పరిచాడు. ఆయన మరణానంతరం ఇంగ్లండు రాజైన మూడో ఎడ్వర్డ్ ఉత్తర ఫ్రాన్స్ ప్రాంతాలను తిరిగి ఆక్రమించే ఉద్దేశ్యంతో 1337లో ఫ్రాన్సై యుద్ధం ప్రారంభించాడు. ఈ యుద్ధం 1453 వరకు సాగింది. యుద్ధ తొలిదశలో ఫ్రెంచి సైన్యాలు ఓడిపోయాయి. ఆ స్థితిలో "జోన్ ఆఫ్ ఆర్క్" అనే సామాన్య యువతి ఫ్రెంచి సైన్యాలకు నాయకత్వం వహించి అనేక విజయాలను సాధించింది. 1430లో ఏడోఛార్లెస్ ను రీమ్స్ నగరంలో ఫ్రెంచ్ రాజుగా అభిషిక్తుణ్ణి చేసింది. అదే సంవత్సరం ఆంగ్లేయులు ఆమెను పట్టుకొని బహిరంగంగా దహనం చేశారు. కాని ఆమె త్యాగం వలన జాతీయభావ స్ఫూర్తి పొందిన ఫ్రెంచ్ ప్రజలు కెలే మినహా మిగతా ప్రాంతాల నుంచి ఆంగ్లేయులను తరిమివేయగలిగారు.

16వ శతాబ్ది రెండో అర్ధభాగంలో అధికారం కోసం కేపట్, గైజ్ బూర్జన్ వంశాలకు చెందిన ముగ్గురు హెన్రీల మధ్య అంతర్యుద్ధం జరిగింది. చివరకు బూర్బన్ వంశానికి చెందిన హెన్రీ ఇందులో విజయం సాధించి సింహాసనం అధిష్టించాడు. ఈయన తొలుత హ్యూజినెట్ (ప్రొటెస్టెంట్) శాఖాభిమాని. దేశప్రజలలో అధిక సంఖ్యాకులు కేథలిక్కు. కనుక మత ప్రాతిపదికపై తనకు వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాట్లు జరగకుండా నివారించే నిమిత్తం తాను కేథలిక్ మతాన్ని స్వీకరించాడు. హ్యూజినాట్లు అసంతృప్తి చెందకుండా ఉండేందుకు 1598లో నాన్ట్స్ (Edict of Nantes) ఆదేశాన్ని జారీచేసి వారికి మతస్వాతంత్ర్యమిచ్చాడు. ఈ విధమైన మతసహన విధానాన్ని అనుసరించి జాతిభావ ప్రాతిపదికపై ప్రజలను సమైక్యం చేశాడు. ఫ్రెంచి వాణిజ్యం, పరిశ్రమల అభివృద్ధి కోసం కెనడాలో ఫ్రెంచి వలసల స్థాపన కోసం అతను కృషిచేశాడు. ఈ విషయంలో అతని ప్రధానమంత్రి అయిన డ్యూక్ ఆఫ్ సల్లీ చేసిన కృషి ప్రశంసనీయమైనది. 1610 నుంచి 1643 వరకు పరిపాలించిన 13వ లూయి కింద కోర్టినల్ రీష్లూ 1624 నుంచి 1642 వరకు ప్రధానమంత్రిగా పనిచేశాడు. ఇతను కేథలిక్ మతాధికార వర్గానికి చెందినవాడు. హ్యూజినాట్లను నిర్ధాక్షిణ్యంగా అణచివేసి దేశంలో శాంతిభద్రతలను కాపాడాడు. అయితే జర్మనీకి చెందిన కేథలిక్ ప్రొటస్టెంట్ రాజ్యాల మధ్య 1618లో ప్రారంభమైన 30 సంవత్సరాల యుద్ధంలో ప్రొటస్టెంట్ కూటమిని బలపరచి కేథలిక్ కూటమి, పవిత్ర రోమన్ సామ్రాజ్యం బలహీనపడడానికి కారణభూతుడయ్యాడు. ఇక్కడ మత ప్రయోజనం కాక ఫ్రెంచి జాతి ప్రయోజనం ఆయన విధానానికి మార్గదర్శకమైంది.

1643లో 13వ లూయీ మరణించగా అతని కుమారుడు 14వ లూయీ (1643–1715) అధికారంలోకి వచ్చాడు. అతను పిన్నవయస్కుడైనందువల్ల అతని ప్రధానమంత్రి అయిన కార్డినల్ మాజరిన్ (1642–61) పరిపాలన బాధ్యతను నిర్వహించాడు. రిష్లూ మరణించడం, చక్రవర్తి పిన్నవయస్కుడుకావడం అవకాశంగా తీసుకొని కొందరు భూస్వామ్య ప్రభువులు, పారిస్ పాలక సమితి తిరుగుబాట్లు చేశారు. కాని కార్డినల్ మాజరిన్ ఈ తిరుగుబాట్లను అణచివేయగలిగాడు. విదేశాంగ విధానంలో 30 సంవత్సరాల యుద్ధాన్ని కొనసాగించి జర్మన్ కేథలిక్ కూటమి పరాజయం చెందడానికి దోహదం చేశాడు. యుద్ధానంతరం 1648లో వెస్ట్ ఫేలియా వద్ద జరిగిన శాంతిసంధి మాజరిన్ దౌత్యవిజయానికి నిదర్శనం. ఈ సంధి వలన జర్మనీ పశ్చిమ భాగంలోగల అల్సాస్, లొరెయిన్ ప్రాంతాలను ఫ్రాన్స్కి దఖలు పరచుకొనడమే కాక ప్రొటెస్టంట్ రాజ్యాలైన నెదర్లాండ్, స్విట్జర్లాండ్, బ్రాండెన్బర్గ్ (ప్రష్యా) రాజ్యాల స్వాతంత్ర్యానికి ఇతర ఐరోపా రాజ్యాల గుర్తింపు లభించేటట్లు చేశాడు.

కార్డినల్ మాజరిన్ మరణానంతరం 1661లో 14వ లూయీ తానే స్వయంగా పరిపాలనా బాధ్యతలను స్వీకరించాడు. రిష్లూ, మాజరిన్లు అనుసరించిన విధానాలవల్ల ఫ్రాన్స్ ఐరోపాలో అత్యంత శక్తివంతమైన రాజ్యంగా ఆవిర్భవించింది. దీనికితోడు లూయీ ఆర్థికమంత్రి అయిన కోల్బర్ట్ చేపట్టిన సంస్కరణ వల్ల ఆ దేశం ఆర్థికంగా బలం పుంజుకుంది. ఫ్రెంచి ఈస్టిండియా కంపెనీ స్థాపించి భారతదేశంలో వర్తకాన్ని వృద్ధిచేశాడు. ఆఫ్రికా, కెనడా, వెస్టిండీస్, భారతదేశం, చైనాలో ఫ్రెంచ్ వర్తక స్థావరాలను, వలస ప్రాంతాలను నెలకొల్పాడు. దీనివలన ఫ్రాన్స్ ఆర్థికస్తోమత బాగా పెరిగింది. విదేశాంగ వ్యవహారాలలోను, ఆర్థిక రంగంలోను ఫ్రాన్స్ సాధించిన ప్రగతి లూయీలో తనకు, తనదేశానికి మరింతగా కీర్తిప్రతిష్ఠలు తేవాలనే కాంక్షను రగిలించింది. ఈ లక్ష్యసాధన కోసం ఆయన ప్రతిదేశానికి సహజ సరిహద్దులుండాలనే సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించి అటువంటి సరిహద్దులను తన దేశానికి ఏర్పరచడానికి అతను పొరుగు దేశాలతో నాలుగుయుద్ధాలు చేశాడు.

అవి :

1) ఆస్తి సంక్రమణ యుద్ధం (1667-68),

2) డచ్ యుద్ధం (1672-78),

3) ఆగ్స్ బర్గ్ లీగ్ యుద్ధం (1689-97),

4) స్పెయిన్ వారసత్వ యుద్ధం (1702-13)

ఈ యుద్ధాలలో స్పెయిన్, నెదర్లాండ్స్, ఆస్ట్రియా, బ్రాండెన్బర్గ్ (ప్రష్యా) తదితర జర్మన్ రాజ్యాలూ, ఇంగ్లండ్ వివిధ దశలలో ఫ్రాన్స్కి వ్యతిరేకంగా పోరాడాయి. మొత్తం మీద ఫ్రాన్స్ ఏకాకి అయి అనేక విధాలుగా నష్టపోయింది.

ఇంగ్లాండ్ పరిపాలకుడైన 8వ హెన్రీలా తానుకూడా ఫ్రాన్స్ ను పోప్ ఆధిపత్యంనుంచి బయటపడ వేసేందుకు లూయీ 1681లో గాలికన్ చర్చిని స్థాపించాడు. కానీ పోప్ పదకొండు ఇన్నోసెంట్ అతణ్ణి క్రైస్తవమతం నుంచి బహిష్కరిస్తానని బెదిరించడంతో మిగతా రాజ్యాలు పోప్ కి అండగా నిలవడంతో 1693లో గాలికన్ చర్చి రద్దు చేసుకొని పోప్కు విశ్వాసపాత్రునిగా మారాడు. అంతేగాక అతడు అంతక్రితమే 1685లో నాన్ట్స్ ఆదేశాన్ని రద్దుచేసాడు. దీనితో ప్రగతిశీల భావాలు గల హ్యూజినాట్లు ఇంగ్లండుకి, ప్రష్యాకు, హాలండ్కు తరలి పోయారు. హ్యూజినాట్ల వలస వలన ఫ్రాన్స్ అమితంగా నష్టపోయింది. ముఖ్యంగా ఫ్రాన్స్ పారిశ్రామికాభివృద్ధి కుంటుపడింది. లూయీ భూస్వామ్య వ్యవస్థను బలహీనపరచడానికి గట్టి చర్యలు తీసుకోలేదు. విదేశీ వాణిజ్యాన్ని ప్రోత్సహించలేదు. వలస సామ్రాజ్య నిర్మాణాల గురించి పట్టించుకోలేదు. పైగా ప్రజలపై పన్ను భారం పెంచి తద్వారా వచ్చిన ఆదాయాన్ని యుద్ధాలకు వర్సైల్స్ (Versailles) వద్ద నిర్మించిన నూతన రాజధాని భవనాలకు వెచ్చించాడు.

“నేను రాజ్యాన్ని” (I am the State) అని ప్రకటించి తన నిరంకుశ చర్యల ద్వారా ప్రజలను అనేక విధాల బాధలు పెట్టాడు. చివరి రోజులలో తన విధానాలవల్ల దేశపరిస్థితి ఎంత దిగజారిందో, ప్రజలు తనపట్ల ఎంతగా ఆగ్రహావేశాలు ప్రదర్శిస్తున్నారో గ్రహించి నిరాశ నిస్పృహలతో 1715లో మరణించాడు.

14వ లూయీ అనంతరం సింహాసనమధిష్టించిన 15వ లూయీ సుఖభోగాలలో మునిగితేలుతూ సప్తవర్ష సంగ్రామంలో ఫ్రాన్స్ను ఆస్ట్రియా పక్షం వహించేటట్లు చేశాడు. పైగా ఇతని అసమర్థతవల్ల భారతదేశంలోని తమ వలసలను ఫ్రాన్స్ కోల్పోయింది. ఇతని తర్వాత రాజ్యానికి వచ్చిన 16వ లూయీ (1744-1792) సప్తవర్ష సంగ్రామంలో ఘోరంగా ఓడిపోయి ఫ్రాన్స్ ప్రతిష్టను మంటగలిపాడు. ఫ్రాన్స్ ఆర్థిక పరిస్థితిని చక్కబరచడంలో ఫ్రెంచి రాజులు విఫలం కావడంతో ఫ్రాన్స్లో విప్లవం అనివార్యమైంది.

1.5.3 స్పెయిన్ :

ఫ్రాన్స్ కు నైరుతిదిశగా ఉన్న ఐబీరియన్ ద్వీపకల్పంలో 13వ శతాబ్ది నాటికే ఐదు రాజ్యాలు నెలకొన్నాయి. ఆరగాన్, కాస్టీల్, పోర్చుగల్, నవారీ, గ్రనడా అని పిలవబడే ఈ రాజ్యాలలో గ్రనడా ముస్లిం రాజ్యంకాగా, మిగిలిన నాలుగు క్రైస్తవరాజ్యాలు. 1500 నాటికి ఈ రాజ్యాలు విలీనం చెంది స్పెయిన్, పోర్చుగల్ అనే రెండు ముఖ్యరాజ్యాలుగా ఆవిర్భవించాయి.

15వ శతాబ్దిలో ప్రసిద్ధిచెందిన రాజ్యాలలో స్పెయిన్ ఒకటి. అరగాన్, కాస్టీల్ అనే రెండు ముఖ్యరాజ్యాల సమ్మేళనమే స్పెయిన్. అరగాన్ చక్రవర్తి ఫెర్డినాండ్, కాస్టీల్ మహారాణి ఇసబెల్లాను 1479లో పరిణయమాడటంవల్ల ఈ రెండు రాజ్యాలు కలిసిపోయి స్పెయిన్ రాజ్యంగా ఏర్పడ్డాయి. కాని ఇవి స్పెయిన్ రాజ్యంగా ఏర్పడినప్పటికీ రెండు వందల సంవత్సరాల వరకు ఇవి ప్రత్యేక రాష్ట్రాలుగా ఉండిపోయాయి. వీటికి ప్రత్యేక శాసనసభలు, ప్రత్యేక ప్రభుత్వాలు ఉండేవి. వాటి సంస్కృతులు సైతం ప్రత్యేకంగానే ఉండేవి. అందువల్ల స్పెయిన్ రాజ్యాన్ని మిగతా జాతీయరాజ్యాలతో పోల్చలేము.

1492లో ఫెర్డినాండ్ ముస్లిం రాజ్యమైన గ్రనెడాపై దండెత్తి అక్కడి మూర్ లపై విజయం సాధించి ఆ రాష్ట్రాన్ని స్పెయిన్లో విలీనం చేశాడు. తర్వాత 1512లో నవారీపై దాడిచేసి దానిని కూడా ఆక్రమించి స్పెయిన్లో కలిపివేశాడు. దీనితో స్పెయిన్ సమైక్యత పూర్తికావడమేగాక, స్పెయిన్ ప్రజల్లో జాతీయభావం అంకురించింది.

ఫెర్డినాండ్, ఇసబెల్లాలు తమ తమ ప్రభుత్వాలను, శాసనసభలను, సంస్కృతులను గౌరవిస్తూనే దేశసమైక్యత కోసం కృషిచేశారు. రాజ్యాధికారాన్ని బలపరచడానికి గట్టి చర్యలు తీసుకున్నారు. భూస్వామ్య ప్రభువులను బలహీనపరచడానికి మధ్యతరగతి ప్రజల సహకారం పొందారు. మొదటగా చర్చిని తమ అదుపులోకి తీసుకున్నారు. శాసనసభలను, రాయల్ కమీషన్లను విస్మరించి పరిపాలనా వ్యవహారాల్లో ప్రభుత్వోద్యోగులకు పూర్తి స్వాతంత్ర్యమిచ్చారు. పాలనలో నగరాలకు ఉన్న ప్రత్యేక హక్కులను రద్దు చేశారు. రాజే సర్వసైన్యాధిపతి అయ్యాడు. ప్రభుత్వ కోశాధికారం పూర్తిగా రాజు అదుపులోకి వచ్చింది. పోప్ అనుమతి పొంది ఇంక్విజిషన్ (Inquisition) అనే మతపరమైన న్యాయస్థానాన్ని పునరుద్ధరించి, దీనిద్వారా తమ తమ రాజకీయ ప్రత్యర్థులను ఎదుర్కొన్నారు. కొలంబస్ భూగోళాన్వేషణ పథకాన్ని గొంతెమ్మ కోరికని కొందరు కొట్టివేస్తే, మరికొందరు అంత పెట్టుబడి పెట్టాల్సిన పథకం కాదంటూ దాన్ని తోసిపుచ్చేవారు. ఆఖరికి పోర్చుగల్ రాజు రెండో జాన్ కూడా ఇదంతా జరిగేపనికాదని కొలంబస్ని నిరుత్సాహపరిచాడు. అటువంటి పరిస్థితుల్లో స్పెయిన్ రాజు దంపతులు కొలంబస్ కు ఆర్థికంగా సహాయపడి భూగోళాన్వేషణకు ప్రోత్సహించారు. కొలంబస్ అమెరికాను కనుక్కోవడంతో స్పెయిన్కు అత్యధికంగా ధనం లభించింది. కొలంబస్ నౌక అమెరికా తీరాన్ని తాకడంతో స్పెయిన్ ప్రతిష్ఠ ఐరోపాలో అంబరాన్ని అంటింది.

ఐరోపాలో స్పెయిన్ ప్రతిష్ఠను ఇనుమడింపజేయడం కోసం ఫెర్డినాండ్ ఇసబెల్లాలు సుప్రసిద్ధ రాజ్యవంశాలతో వివాహసంబంధాలు పెట్టుకున్నారు. తమ ముగ్గురు కుమార్తెలలో ఒకరైన ఇసబెల్లాను పోర్చుగీసు రాజుకిచ్చి వివాహం చేశారు. మరొకరైన జోనాను మాక్సిమిలియన్ ఏకైకపుత్రుడైన ఫిలిప్ కిచ్చి వివాహం జరిపించాడు. ఇంకొక కుమార్తె అయిన కాథరిన్ ను ఇంగ్లండ్ రాజైన ఏడో హెన్రీ కుమారుడైన ఎనిమిదో హెన్రీకిచ్చి వివాహం చేశారు. అదేవిధంగా తమ ఏకైక కుమారుడైన జాన్ కు చక్రవర్తి మాక్సిమిలియన్ కుమార్తె మార్గరెట్ తో వివాహం జరిపించాడు. ఇటువంటి వైవాహిక సంబంధాల ద్వారా ఐరోపాలో స్పెయిన్ కు విశేషంగా ప్రాచుర్యం లభించింది. పైగా స్పెయిన్రాజు ఫెర్డినాండ్ ఇటలీ యుద్ధంలో జోక్యం చేసుకొని ఫ్రెంచి రాజైన పన్నెండో లూయీని ఓడించి నేపుల్స్ను ఆక్రమించాడు. 1504 నాటికి నేపుల్స్, సిసిలీ, సార్డీనియాలు స్పెయిన్ ఆధీనంలోకి వచ్చేశాయి. దీంతో ఇటలీ రాజకీయాలలో సైతం స్పెయిన్ తన ఆధిపత్యాన్ని నిరూపించుకుంది.

1.5.4 పోర్చుగల్ :

పోర్చుగల్ స్పెయిన్ కంటె విస్తీర్ణంలో చిన్నదే అయినా సారవంతమైన భూములు, అనువైన వాతావరణం నెలకొన్న కారణంగా ఈ దేశం త్వరలోనే అభివృద్ధి చెందింది. క్రీ.శ. 1498లో వాస్కోడిగామా సముద్రమార్గం ద్వారా భారతదేశం చేరడంలో పోర్చుగీసు ప్రభ మరింత వెలిగింది. అంతవరకు అరబ్, వెనిస్ వర్తకుల చేతులలో ఉన్న భారతదేశ సముద్రవ్యాపారంనంతా పోర్చుగీస్లు కైవసం చేసుకున్నారు. భారతదేశంలో పోర్చుగీసు గవర్నర్ గా ఉన్న ఆల్బుకర్క్ ఈ పనిని సమర్థవంతముగా నిర్వహించాడు. 1511లో దూరప్రాచ్యయంలోని మలక్కాను, 1515లో పర్షియన్ గల్ఫ్ లోని ఆర్మజ్ ను పోర్చుగీసువారు స్వాధీనం చేసుకొని అరబ్బులకక్కడ నిలువనీడలేకుండా చేశారు. మరి రెండు సంవత్సరాల లోపే పోర్చుగీసు నావికులు చైనాలోని కాంటన్ రేవుచేరి మకావోలో వారి స్థావరాన్ని ఏర్పరచుకొన్నారు. ఈ విధంగా హిందూ మహాసముద్రంపై పోర్చుగీసువారి పెత్తనం కొనసాగి, డచ్ వారిని ఎదిరించారు.

పోర్చుగల్ రాజు రెండోజాన్ (1481-95) తిరుగుబాటు చేస్తున్న ప్రభువులను కఠినంగా శిక్షించాడు. వారి ఆస్తులను, అధికారాలను చాలావరకు తగ్గించాడు. శాసనసభ అధికారాలను సైతం తగ్గించి, నిరంకుశ రాజరిక విధానానికి పునాదులు వేశాడు. అతని తర్వాత రాజ్యానికి వచ్చిన అతని వారసులు కూడా నిరంకుశ రాజరిక విధానాన్నే సమర్థించారు. సమర్థులైన రాజులు ఆ దేశానికి లభించడంచేత ఆ దేశం విశిష్ఠమైన ప్రగతి సాధించి, బలీయమైన జాతీయరాజ్యంగా రూపొందింది.

1.5.5 స్కాండినేవియా రాజ్యాలు :

ఐరోపా వాయవ్య సరిహద్దుల్లో ఉన్న డెన్మార్క్, నార్వే, స్వీడన్లను స్కాండినేవియా రాజ్యాలని అంటారు. స్వీడన్, డెన్మార్క్లలో రాజు మరణానంతరం రాజును ఎన్నుకునే సంప్రదాయం ఉండగా, నార్వేలో మాత్రం రాజరికం వంశపారంపర్యం. ఈ మూడురాజ్యాలు 1397లో డెన్మార్క్ లో విలీనం చెందాయి. కాని స్వీడన్లో ఈ విలీనానికి ప్రజాభిప్రాయం అనుకూలంగా లేకపోవడంతో 16వ శతాబ్ది నాటికి స్వీడన్ తిరిగి స్వతంత్ర రాజ్యమైంది. నార్వే డెన్మార్క్లు మాత్రం కలిసే ఉన్నాయి. డెన్మార్క్ స్వీడన్ దేశాల రాజులు ప్రభువుల, శాసనసభల అధికారాలను తగ్గించి, చర్చిని ప్రభుత్వపరం చేశారు. ఆ విధంగా వారు తమ రాజ్యాలలో ఇంగ్లండ్, స్పెయిన్, ఫ్రాన్సుల వలె నిరంకుశ రాజరికాలను నెలకొల్పారు.

1.5.6 రష్యా :

ఆటోమన్ రాజ్యం, లిథూనియాలకు ఆవల ఈశాన్యదిశగా ఉన్న భూభాగంలో అనాదిగా స్లావిక్ రష్యన్లు నివసించేవారు. కొన్ని తెగలుగా ఏర్పడిన వీరు పరస్పరం కలహించుకొనేవారు. దీనికితోడు పశ్చిమదిశ నుండి స్కాండినేవియన్లు, తూర్పుదక్షిణ దిశల నుండి మంగోలులు వీరిపై తరచుగా దాడులు జరిపేవారు. మిగతా ఐరోపాదేశాలతో పోలిస్తే ఈ ప్రాంతం చాలా వెనుకబడి ఉండేది. 16వ శతాబ్ది ఆరంభంలో మాస్కో పాలకుడైన మూడో ఇవాన్ మంగోలుల దాడులనరికట్టి, తెగలన్నింటిని జయించి ఉత్తరాన ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రం వరకు, తూర్పున యూరల్ పర్వతాల వరకు మాస్కో రాజ్యాన్ని విస్తరింపజేశాడు. బైజాంటైన్ సామ్రాజ్యాధినేత అయిన కాన్-స్టాంట యిన్తో వివాహసంబంధాలు ఏర్పరచుకొని, అక్కడి పరిస్థితులను తన రాజ్యంలో ప్రవేశపెట్టాడు. తర్వాత నాలుగో ఇవాన్

రాజు రష్యన్ చక్రవర్తిగా "జార్ (Czar) అనే బిరుదాన్ని స్వీకరించి, రష్యాలో నిరంకుశమైన రాజరికానికి పునాదులు వేశాడు. ఈ విధంగా రష్యా ఒక నిరంకుశమైన, బలవత్తరమైన, స్వతంత్రమైన జాతీయరాజ్యంగా ఆవిర్భవించింది.

రష్యాను అభివృద్ధిపరిచిన వారిలో ముఖ్యులు – కాథరిన్ మహారాణి (1762–1796) ఈమె భర్తను చంపి అధికారం చేజిక్కించుకుంది. సమర్థవంతమైన విదేశాంగ విధానాన్ని అనుసరించి ఐరోపాలో రష్యాను అగ్రరాజ్యంగా తీర్చిదిద్దింది. పోలెండ్ను మూడుసార్లు పంపకంచేసి (1782, 1793, 1795) ప్రష్యా, ఆస్ట్రియా, రష్యాలు తమలోతాము పంచుకొని ఐరోపా రాజకీయపటంలో దాని నామరూపాలు లేకుండా చేశారు. ఈ పంపకాల్లో అత్యధిక భూభాగాన్ని కేథరిన్ కైవసం చేసుకోగల్గింది. టర్కీపై దండెత్తి తురుష్కుల నోడించి కుచుక్ కైనర్జీ (1774) సంధి ద్వారా నల్లసముద్రంపై స్వేచ్ఛగా విహరించే హక్కు పొందింది. అంతేగాక టర్కీ సుల్తాను ఏలుబడిలోని సదాచార క్రైస్తవుల ఆధ్యాత్మిక పోషకత్వం రష్యాకు లభించింది. అందుచేత రష్యా సమీప ప్రాచ్యానికి (Near East) విస్తరించడం ప్రారంభమై 19వ శతాబ్దిలో ప్రాచ్యసమస్యకు కారణమైంది.

ఈ విధంగా 17వ శతాబ్ది ఆరంభం నాటికి ఐరోపాలో జాతీయరాజ్యాలు బలపడ్డాయి. ఈ రాజ్యాలలో గోచరించే కొన్ని ముఖ్యమైన లక్షణాలు – రాజాధికారం బలపడి, నిరంకుశత్వంగా రూపొందింది. భూస్వాముల రాజకీయ అధికారాలన్నింటిని రాజులు కైవసం చేసుకోవడంతో భూస్వామ్య వ్యవస్థ బలహీనపడిపోయింది. జాతీయ రాజ్యాల ఆవిర్భావంతో మధ్యయుగాల్లోని మతానికి సంబంధించి సర్వాధికారి అయిన పోప్ అధికారాలు, పవిత్రరోమన్ చక్రవర్తి అధికారాలు క్షీణించడం మొదలైంది. జాతీయ రాజ్యాలు ఏర్పడటం వల్లనే ఈ రాజ్యాలు త్వరితగతిన అభివృద్ధి చెందసాగేయి.

1.6 సారాంశము :

ఫ్రెంచ్ విప్లవానికి పూర్వము అనగా క్రీ. శ. 1453లో తురుష్కులు కాన్–స్టాంటినోపుల్ ను ఆక్రమించడం, తద్వారా ఐరోపా వాసులు భూగోళాన్వేషణలు జరపడం, సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం, మత సంస్కరణ ఉద్యమాలు మధ్య యుగం నుండి ఆధునిక యుగం ప్రారంభం నాటికి ముఖ్యమైన అంశాలుగా పరిగణింపబడ్డాయి. ఆధునిక యుగ ప్రారంభంలో వలస రాజ్యల స్థాపన జరిగి మధ్య యుగ కాలం నాటి మూఢనమ్మకాలపైన మత సంస్కృతుల పై ధ్వజమెత్తి సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం మరియు వైజ్ఞానిక పరిశోధనల ద్వారా ఆధునిక యుగాన్ని ప్రభావితం చేశాయి.

శాస్త్ర, వైజ్ఞానిక రంగాలలో వచ్చిన మార్పులు అనగా హాలండ్ దేశస్తుడైన ఆంద్రియా వెసారియా [1514–1564] అనేక పరిశోధనలు జరిపి మానవ శరీరం, దాని యొక్క నిర్మాణం అనే గ్రంథాన్ని రాసి ఆధునిక వైద్య పద్ధతులకు పునాదివేయడం జరిగింది. ముద్రణా రంగంలో జర్మనీకి చెందిన గుటెన్ బర్గ్ ముద్రణా యంత్రాన్ని కనిపెట్టి లాటిన్ భాషలో తన మొదటి గ్రంధాన్ని ముద్రించాడు.

14 వ శతాబ్దం నుండి 16 వ శతాబ్దం వరకు జరిగిన సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం ప్రత్యేక ఆదరణ పొందడమే కాకుండా ప్రపంచ దేశాలలో వివిధ వర్గాల ద్వారా ప్రాచుర్యం పొందింది. ఈ సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనంను తొలిదశలో ఫ్లారెన్స్ నగరంలోని వాణిజ్య వర్గాలు ప్రోత్సహించాయి. తరువాత క్రమంగా యూరప్ అంతటా విస్తరించింది.

ప్రపంచ చరిత్రలో ఇంగ్లాండ్ ను మొదటి జాతి రాజ్యంగా పరిగణించారు. భూస్వామ్య వ్యవస్థ బలహీన పడటం, ఇంగ్లీషు భాషా సంస్కృతులు అభివృద్ధి కావడం ఇంగ్లాండ్ ను ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలో గొప్ప రాజ్యంగా ఉదహరించారు. ట్యూడర్ వంశ స్థాపకుడైన ఏడవ హెన్రీ [1485-1509] వాణిజ్యాన్ని, నౌకాయానాన్ని ప్రోత్సహించాడు. అంతే కాకుండా తరువాతి కాలంలో జరిగిన పారిశ్రామిక విప్లవం ప్రపంచ దేశాలకు విస్తరించడం జరిగింది. ఐరోపా రాజ్యాలైన ఫ్రాన్స్, స్పెయిన్, పోర్చుగల్, స్కాండినేవియా రాజ్యాలు నూతన పునరుజ్జీవన ఉద్యమానికి నాంది పలికాయి. ఈ రాజ్యలు నూతన సముద్ర మార్గ అన్వేషణకు మార్గాలను రూపొందించాయి.

మధ్య యుగంలో రష్యా మాత్రం వెనకబడిన దేశంగా ఉండేది. కాని 16వ శతాబ్దంలో మాస్కో పాలకుడైన మూడవ ఇవాన్ మంగోలుల దాడుల నరికట్టి, తెగలన్నింటిని జయించి ఉత్తరాన ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రం వరకు తూర్పువ యూరప్ పర్వతాల వరకు మాస్కో రాజ్యాన్ని విస్తరింపచేశాడు. తరువాతి కాలంలో రష్యా ఒక స్వతంత్రమైన జాతీయ రాజ్యంగా ఆవిర్భవించింది. ఈ విధంగా ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలో మధ్య యుగం నాటి చిన్న చిన్న రాజ్యలు జాతీయ రాజ్యాలుగా ఆవిర్భవించాయి.

1.7 ముఖ్య పదకోశం :

1. **జియోగ్రాఫర్ :**

   భూగోళ శాస్త్రవేత్త అనగా భూమికి సంబంధించిన నదులు, పర్వతాలు సముద్రాలు మొదలైనవి ఎలా ఏర్పడ్డాయి అని అధ్యయనం చేసేవాళ్ళు.

2. **గ్రావిటేషన్ :**

   గురుత్వాకర్షణ, భౌతిక శాస్త్రం ప్రకారం వస్తువుల మధ్య పరస్పర ఆకర్షణకు కారణమయ్యే చర్యను వివరించండం.

3. **న్యూటెస్ట్ మెంట్ :**

   కొత్త నిబంధన, క్రైస్తవ బైబిల్ యొక్క రెండవ విభాగం. ఇది యేసుక్రీస్తు యొక్క భోదనలు మరియు వ్యక్తిత్వాన్ని అలాగే మొదటి శతాబ్దంలోని క్రైస్తవ మత సంఘటనలను చర్చిస్తుంది.

4. **తత్వవేత్త :**

   తత్వశాస్త్రానికి సంబంధించి ఆధ్యాత్మిక, నీతి, లాజిక్ వంటి శాస్త్రలను అధ్యయనం చేసేవారు.

5. **అన్వేషణ :**

   సమాచారాన్ని త్వరగా పొందడానికి వెదికే సులువైన మార్గం.

6. **సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం :**

   ఐరోపాలో మధ్య యుగం తరువాత సామజిక, వైజ్ఞానిక సంస్కరణల కాలాన్ని [సుమారు 14వ - 16వ మధ్య కాలాన్ని] చరిత్రకారులు నిర్ణయిస్తారు.

7. గోతిక్ వాస్తుకళ :

మధ్య యుగంలో ఉన్న ఒక నిర్మాణ శైలి. ఇది రోమన్ వాస్తుకళ నుండి ఉద్భవించింది. పునరుజ్జీవన ఉద్యమంలో సాంప్రదాయ ప్రాచీనతను పునరుద్ధరించడానికి ఉపయోగించిన కళ.

1.8 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1) క్రీ.శ. 18వ శతాబ్ది వరకు ఐరోపా స్థితిగతులను గురించి చర్చించండి.

2) సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం (Renaissance), మతసంస్కరణోద్యమాల (Reformation) ఆవిర్భావం, వ్యాప్తిని గురించి వివరించండి.

3) జాతీయ రాజ్యాలు ఏర్పడి, బలపడిన వైనం గురించి పేర్కొనండి.

4) 1789 నాటి ప్రసిద్ధ ఐరోపా రాజ్యాలు, వాటి స్థితిగతులను వర్ణించండి.

1.9 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1) Kettelebey C.D.M. : A History of Modern Europe

2) Rose Halland : The Revolutionary and Napoleonic Era

3) Hazen, C.D. : A History of Modern Europe (1789 - 1945)

డా॥ వి.వి. సుబ్బారెడ్డి

పాఠం –2
గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ :1688 – 89
పార్లమెంట్ హక్కుల చట్టం ఆవిర్భావం, ఫలితాలు

లక్ష్యాలు :

- ఇంగ్లాండ్ లో 1688 లో జరిగిన గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ యొక్క సంఘటనల శ్రేణులను విశ్లేషించడం .
- ఈ విప్లవంలో జేమ్స్–II సింహాసనం నుండి ఏవిధంగా బహిష్కరింపబడి విలియం–III మరియు మేరీలు చక్రవర్తులు అవుతారు.
- ఈ విప్లవం తరువాత వచ్చిన హక్కుల బిల్లు చట్టం – 1689 ముఖ్య అంశాలను విశ్లేషించడం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

2.1 ఉపోద్ఘాతం

2.2 జేమ్స్– II

2.3 విమోచన ప్రకటన [Declaration of Indulgence] – 1687.

2.4 గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ కారణాలు

2.4.1 దేశ చట్టాల ఉల్లంఘన

2.4.2 ఇంగ్లాండ్ లో రాజకీయ పార్టీలు

2.4.3 జేమ్స్– II కఠిన నిర్ణములు

2.4.4 ఏడుగురు బిషప్ ల పిటిషన్

2.4.5 కాథలిక్కుల నియామకాలు

2.5 డచ్ జోక్యం

2.6 విలియం–III ప్రవేశం

2.7 ఇంగ్లాండ్ లో రాజకీయ పరిణామాలు

2.8 యుద్ధ గమనం

2.9 ఆంగ్ల హక్కుల బిల్లు [Bill of Rights] – 1689

2.10 1689 హక్కుల బిల్లు సవరణలు మరియు ఫలితాలు

2.11 సారాంశము

2.12 ముఖ్య పదకోశము

2.13 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

2.14 ఉపయుక్త గ్రంథాలు.

2.1 ఉపోద్ఘాతం :

గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ ఇంగ్లాండ్ లో క్రీ.శ. 1688-89 మధ్య జరిగిన సంఘటనల శ్రేణిని సూచిస్తుంది. ఈ విప్లవం కింగ్ జేమ్స్-II యొక్క బహిష్కరణ; విలియం మరియు మేరీల సింహాసనాన్ని అధిష్టించడంతో ముగుస్తుంది. ఈ విప్లవం ఇంగ్లాండ్ లో రాజరికంపై పార్లమెంట్ కు అధికారంతో పాటు రాజకీయ ప్రజాస్వామ్యానికి నాంది పలికింది. ఈ రివల్యూషన్ రాజ్యాంగ అభివృద్ధిలో ముఖ్యంగా పార్లమెంట్ యొక్క పాత్ర మరియు హక్కులను శాంతియుతంగా పరిష్కరిం - చడం మరియు వివిధ అంశాలతో ముగుస్తుంది. ఇది ఇంగ్లాండ్ పై జరిగిన దాడి మరియు అంతర్గత తిరుగుబాటుగా వర్ణించబడింది. జేమ్స్-II కాథలిక్ అయినప్పటికీ 1685 లో ఇంగ్లాండ్ మరియు స్కాట్లాండ్ లోని ప్రొటెస్టెంట్స్ మెజారీ - టీతో, మద్దతుతో రాజు అవుతాడు. అయితే పార్లమెంట్ ను రద్దుచేయడం ద్వారా ప్రజాభిమానాన్ని కోల్పోయాడు. ఈ విప్లవం ఇంగ్లాండ్ కు సంపూర్ణ రాజరికం కాకుండా, రాజ్యాంగబద్ధంగా ఉండి మరియు US [United States] హక్కుల బిల్లుకు నమూనాగా పనిచేసింది.

2.2 జేమ్స్-II :

జేమ్స్-II మరియు జేమ్స్-VII గా పిలవబడే జేమ్స్ , 14 అక్టోబర్ 1633 న జన్మించాడు. ఈయన జేమ్స్-II గా ఇంగ్లాండ్ కు మరియు ఐర్లాండ్ కు రాజు , జేమ్స్-VII గా స్కాట్లాండ్ కు రాజు. ఈయన ఇంగ్లాండ్ , స్కాట్లాండ్ మరియు ఐర్లాండ్ లకు చివరి క్యాథలిక్ చక్రవర్తి. ఈయన పాలన మత సహనం పై వివాదాలకు గుర్తుగా మారింది. జేమ్స్-II తన సోదరుని మరణం తరువాత ఇంగ్లాండ్, ఐర్లాండ్ మరియు స్కాట్లాండ్ సింహాసనాలను అధిష్టించాడు. జేమ్స్-II సింహాసనం పై మొదట్లో చాలా వ్యతిరేకత ఉంది మరియు క్రమబద్ధమైన వారసత్వం పట్ల ప్రజల సంతోషం గురించి విస్తృత మైన నివేదికలు వచ్చాయి. పార్లమెంట్ మొదట్లో జేమ్స్ కు అనుకూలంగా ఉంది. రాజు అయిన వెంటనే జేమ్స్ దక్షిణ ఇంగ్లాండ్ లోని అతని మేనల్లుడు డ్యూక్ ఆఫ్ మౌన్ మౌత్ నేతృత్వంలో తిరుగుబాటును ఎదుర్కొన్నాడు మరియు తొమ్మిదవ ఎర్ల్ ఆఫ్ ఆర్గిల్ ఆర్కిబాల్ట్ కాంప్ బెల్ నేతృత్వంలోని స్కాట్లాండ్ లో మరొక తిరుగుబాటును ఎదుర్కొన్నాడు. మౌన్ మౌత్ మరియు ఆర్గిల్, హాలెండ్ నుండి తమ దండయాత్రలను ప్రారంభించారు. అయితే ఇక్కడ జేమ్స్ మేనల్లుడు మరియు అల్లుడు, ప్రిన్స్ ఆఫ్ ఆరంజ్ వారిని అదుపులోకి తీసుకోవడం విమర్శలకు దారి తీసింది. ఆర్గిల్ స్కాట్లాండ్ కు ప్రయాణించి తన సొంత వంశం కాంప్ బెల్స్ నుండి రిక్రూట్మెంట్ పెంచుకున్నాడు. తిరుగుబాటు త్వరగా అణచి వేయబడింది, ఆర్గిల్ 1685 జూన్ 18 న ఇంచిన్నాన్లో బంధించారు. ఆర్గిల్ జేమ్స్ కు ఎప్పుడూ ముప్పు కలిగించలేదు. ఈ సందర్భంలో మౌన్ మౌత్ యొక్క తిరుగుబాటు ఆర్గిల్ తో సమన్వయం చేయబడింది. జేమ్స్ యొక్క చిన్న స్టాండింగ్ ఆర్మీని కూడా ఓడించడానికి తగినంత తిరుగుబాటును సేకరించలేక పోయారు. మౌన్ మౌత్ యొక్క సైనికులు రాత్రి సమయంలో

రాజు సైన్యం పై దండెత్తారు, కాని సెడ్జ్ మూర్ యుద్ధంలో ఓడిపోయారు. మౌన్ మౌత్ ను బంధించి లండన్ టవర్ వద్ద ఉరి తీసారు.

జేమ్స్–II , తిరుగుబాట్లనుండి తనను తాను రక్షించుకోవడానికి తన సైన్యాన్ని విస్తరింప చేశాడు. ఈ సైనిక విస్తరణ ప్రజలలో ఆందోళన కలిగించింది. అంతే కాకుండా శాంతి సమయంలో సైన్యాన్ని పెంచడం ఆంగ్ల సంప్రదాయానికి విరుద్ధం. పార్లమెంట్ కూడా ఈ సైనిక విస్తరణ పై అభ్యంతరం చేయడంతో పార్లమెంటను ప్రోరోగ్ చేయాలని ఆదేశించాడు. జేమ్స్ తన మూడు రాజ్యాలలో శిక్షా చట్టాలను రద్దు చేయాలని వాదించాడు. జేమ్స్, రోమన్ క్యాథలిక్ ల కు తమ రాజ్యంలో అత్యున్నత కార్యాలయాలను తీసుకోవడానికి అనుమతి ఇచ్చాడు. ఈ సమయంలో జేమ్స్–II కు ఆంగ్ల మద్దతుదారులలో విశ్వాసం కొల్పడం ప్రారంభం అయింది.

2.3 విమోచన ప్రకటన [Declaration of Indulgence] – 1687 :

దీనిని డిక్లరేషన్ ఆఫ్ డిక్లరేషన్ అని కూడా పిలుస్తారు. ఇది మెదట స్కాట్లాండ్ లో ఫిబ్రవరి 12, 1687న తరువాత ఇంగ్లాండ్ లో 4 ఏప్రియల్ 1687 న జారిచేయబడింది. ఇది ఇంగ్లాండ్ లో విస్తృత మత స్వేచ్ఛను జారీ చేసింది. చర్చ ఆఫ్ ఇంగ్లాండ్ కు అనుగుణంగా చేసే శిక్షా చట్టాలను సస్పెండ్ చేయడం ద్వారా, ప్రజలు ఇళ్ళల్లో మరియు ప్రార్థనా మందిరా లలో తమకు తగినట్లు ప్రార్థనలు చేసుకోవచ్చు. రాజు మతపరమైన శిక్షా చట్టాలను తీసివేశాడు. కాథలిక్ లు, ప్రొటెస్టెంట్స్ లు మరియు వివిధ తెగల మత సహనాన్ని అంగీకరించాడు. దీనిని ఇంగ్లాండ్ లోని ఆంగ్లీకన్లు తీవ్రంగా వ్యతిరేకించారు. స్కాట్లాండ్ లో కూడా మొదట ఈ డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ఇండల్జెన్స్ ను అంగీకారాన్ని నిరాకరించారు.

ఆంగ్లీకన్ డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ఇండల్జెన్స్ 27 ఏప్రియల్ 1688న తిరిగి విడుదల చేయబడింది. ఈ 1688 డిక్లరేషన్ , ఆంగ్లీకన్ల బహిరంగ ప్రతిఘటనకు దారి తీసింది. ఈ సమయంలో విలియం సాన్ క్రాఫ్ట్, కాంటర్ బరీ ఆర్చ్ బిషప్ మరియు ఆరుగురు బిషప్ లు ఈ మత స్వేచ్ఛ చట్టవిరుద్ధమని ప్రకటిస్తూ రాజుకు ఒక పిటీషన్ ను సమర్పించారు. అయితే జేమ్స్–II వీరిని తిరుగుబాటు దారులుగా నిర్ణయించి విద్రోహానికి ప్రయత్నించాడు.

30 జూన్ 1688 న ఏడుగురు ప్రొటెస్టెంట్లు, ఆరెంజ్ యువరాజు విలియంను సైన్యంతో ఇంగ్లాండ్ కు రమ్మని ఆహ్వానించారు. ఈ సమయంలో జేమ్స్–II తన సైన్యం సరిపోతుందని భావించి, ఫ్రాన్స్ లూయిస్ XIV సహాయాన్ని తిరస్కరిస్తాడు. జేమ్స్ సైన్యం ఎక్కువ ఉన్నప్పటికి ప్రతిఘటించలేక పోయాడు. జేమ్స్ ఫ్రాన్స్ కు పారిపోవడానికి ప్రయత్నించాడు. తరువాత డచ్ రక్షణలో ఉంచబడ్డాడు. ఈ సందర్భంలో సింహాసనం ఖాళీ అయిందని జేమ్స్ కుమార్తె మేరిని రాణిగా ప్రకటించారు. ఆమె తన భర్త విలియంతో కలిసి పరిపాలించవలసి ఉంది. స్కాట్లాండ్ కూడా జేమ్స్ అధికారాన్ని ఖండించింది. తర్వాత 1689లో వచ్చిన హుక్కుల చట్టం ఇకపై రోమన్ క్యాథలిక్ లు ఎవరూ ఆంగ్లేయ సింహాసనాన్ని అధిష్టించడానికి అనుమతి లేదని, ఆంగ్ల చక్రవర్తి రోమన్ క్యాథలిక్ లను వివాహం చేసుకోకూడదని ప్ర కటించారు.

2.4 గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ కారణాలు :

2.4.1 దేశ చట్టాల ఉల్లంఘన :

జేమ్స్–II చర్యలను వ్యతిరేకించిన వాళ్ళను శిక్షించాడు. అంతేకాకుండా చట్టం ద్వారా ఏర్పాటు చేయబడిన కోర్టు

యొక్క సవరణ కోర్ట్ ఆఫ్ ఎక్లేసియాస్టికల్ [Court of Ecclesiastical commission] కమీషన్ అను పిలవబడే దానిని 1686లో స్థాపించడం, చర్చిపై ఆధిపత్యం స్థాపించడానికి మరియు వ్యతిరేకతను అరికట్టడానికి, వ్యక్తుల యొక్క స్వేచ్ఛను అణిచివేయడానికి ప్రయత్నించి పెద్ద ఆగ్రహానికి గురి అయ్యడు. 1685లో పార్లమెంట్ ను కూడా రద్దు చేశాడు. ఇవన్నీ తన మద్దతుదారులే తనను ఆనుమానించేలా చేసిన చర్యలుగా భావించాడు.

2.4.2 ఇంగ్లాండ్ లోని రాజకీయ పార్టీలు :

ఇంగ్లాండ్ లోని గ్లోరియస్ రెవల్యూషన్ సమయంలో రెండు శక్తివంతమైన రాజకీయ పార్టీలు ఉన్నాయి. అవి విగ్స్ మరియు టోరీలు. జేమ్స్-II కాథలిక్ లకు అగ్రస్థానం ఇవ్వడం విగ్ లు ప్రతిఘటించారు. టోరీలు కూడా మతపరమైన కార్యక్రమాల విధానాల వల్ల అసంతృప్తి చెందారు. ఈ రెండు పార్టీలు కూడా జేమ్స్ కు వ్యతిరేకంగా ఏకపక్ష పిలుపునిచ్చాయి అని చెప్పవచ్చు.

2.4.3 జేమ్స్-II కఠిన నిర్ణయాలు :

జేమ్స్-II తన ప్రత్యర్థుల పట్ల కఠిన చర్యలకు ఉపక్రమించాడు. డ్యూక్ ఆఫ్ మౌన్ మౌత్, కింగ్ జేమ్స్-II ను పడగొట్టాలని నిర్ణయించాడు. ఈ సమయంలో జేమ్స్-II తిరుగుబాటును అణచివేశాడు మరియు తన న్యాయ మార్తుల సహాయంతో మౌన్ మౌత్ అనుచరులను సుమారు 300 మందిని ఉరితీయించాడు. జేమ్స్-II యొక్క కోల్డ్ బ్లడెడ్ (cold blooded) పాలసీని ప్రజలు వ్యతిరేకించారు. ప్రజలు తమ ఏకపక్ష పాలనకు ముగింపు పలికేందుకు ముందుకు వచ్చారు.

2.4.4 ఏడుగురు బిషప్ ల పిటీషన్ :

డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ఇండల్జెన్స్ ద్వారా విస్తృత మత స్వేచ్ఛ జరిగింది. ఇంగ్లాండ్ చర్చి చేసే చట్టాలను వ్యతిరేకించింది. లండన్ లో మతాధికారులు సమావేశం అయి సమస్యను పరిష్కరించాలని అనుకున్నారు. గౌరవ ప్రదమైన పిటీషన్ ద్వారా డిక్లరేషన్ ను నిరాకరించారు. ఈ పిటీషన్ ను కాంటర్ బరీ ఆర్చి బిషప్ సమర్పించారు. మరో ఆరుగురు బిషప్ లు, డిక్లరేషన్ చదవడానికి రెండురోజులు ముందు పిటిషన్ సమర్పించడం రాజుకు కోపం వచ్చింది. ఇది విద్రోహ చర్యగా భావించి వారిని ఆరెస్ట్ చేయించాడు. (Court of Jury) కోర్ట్ ఆఫ్ జ్యూరీ వారిని విచారించి నిర్దోషులుగా ప్రకటించింది. ఇది జేమ్స్-II యొక్క నిరంకుశ ఆవేశానికి దారితీసి విలియం-III కి ఆహ్వానం అందేలా చేసింది.

2.4.5 క్యాథలిక్ ల నియామకాలు :

ఉన్నత పదవులలో క్యాథలిక్ ల నియామకాలను పార్లమెంట్ ప్రతిఘటించింది. కాని క్యాథలిక్ లు మాత్రం జేమ్స్-II యొక్క పాలనా నిర్ణయాలను అంగీకరించి తమ అధికారాన్ని కాపాడుకున్నారు. క్యాథలిక్ లను ఉన్నత సివిల్ పోస్టులలో నియమించడం ప్రారంభించాడు. అతని మంత్రులు, కౌన్సిల్ సభ్యులను కూడా వీరినే నియమించడం జరిగింది. ఇది మత అసహనానికి దారి తీసింది. జేమ్స్-II రాజుల దైవిక హక్కును విశ్వసించాడు. తాను భూమిపై దేవుని ప్రతినిధిగా చెప్పుకున్నాడు. అధికారులను సస్పెండ్ చేయడం జరిగింది. ఈ సమయంలో రాజుకు మరియు ప్రజలకు విభేధాలు ఏర్పడ్డాయి. అతని నిరంకుశ పాలన మరియు ఏకపక్ష పాలన ఇంగ్లాండ్ ప్రజలు ప్రతిఘటించేలా చేశాయి.

2.5 డచ్ జోక్యం [Dutch Intervention] :

క్రీ. శ. 1677 లో జేమ్స్ యొక్క పెద్దకుమార్తె అయిన మేరి డచ్ రిపబ్లిక్ యొక్క ప్రధాన ప్రావిన్సుల స్టాట్ హోల్డర్ అయిన ఆరెంజ్ కి చెందిన ప్రొటెస్టెంట్ కజిన్ విలియంను వివాహం చేసుకొంది. మేరి, విలియంను తన తండ్రి వారసునిగా ఉండాలని కోరుకోవడంతో ఇద్దరు మెదట్లో ఉమ్మడి లక్ష్యాలను నిర్ణయించారు. అంతేకాకుండా చట్టాల రద్దుకోసం జేమ్స్–II విలియం మద్దతు కలిగినపుడు అనేక అభియోగాలు ఎదుర్కొన్నాడు. అంతే కాకుండా స్పానిష్ మరియు నెథర్లాండ్ లోని ఫ్రెంచ్ ఆశయాలు ఇంగ్లీష్ మరియు డచ్ వాణిజ్యానికి ముప్పు తెచ్చాయి. అయితే 1685 లో మౌన్ మౌత్ తిరుగుబాటును అణచి వేసేందుకు విలియం, జేమ్స్ కు దళాలను పంపినప్పటికి తర్వాత వారి ప్రాబల్యం క్షీణించింది.

క్రీ. శ. 1685 లో ఫెడరిక్ విలియం బ్రాండెన్ బర్గ్ ఎలక్టర్ డచ్ లో తన ఫ్రెంచ్ కూటమిని వదులుకున్నాడు. జులై 1686 లో ఇతర ప్రొటస్టెంట్ రాష్ట్రాలు డచ్ యుద్ధాలలో ఆగ్స్ బర్గ్ లోని ఫ్రెంచ్ వ్యతిరేక లీగ్ ను ఏర్పాటు చేసాయి. ఇంగ్లీషు వనరులను భద్రపరచడం లేదా తటస్థీకరించడం, ముఖ్యంగా రాయల్ నావీనీ కీలకం చేయడం.

జూలై 1686 లో ఫ్రెంచ్ మరియు డచ్ నౌకాదళ సేనల మధ్య జరిగిన వాగ్వివాదం తరువాత విలియం ఆంగ్ల తటస్థత సరిపోదని మరియ యుద్ధం జరిగినపుడు వారి క్రియాశీల మద్దతు అవసరమని నిర్ధారించారు. విలియం విషయంలో ప్రధానంగా ఇంగ్లీషు మరియు స్కాట్స్ ప్రెస్బిటేరియన్ బహిష్కృతులు, ఐర్లాండ్లోని ప్రొటెస్టెంట్ మైనారిటీల సన్నిహిత సంబంధాలు కలిగి ఉన్నారు. టైర్ కన్నల్ విధానాలను వారి ఉనికిని జేమ్స్ ముప్పుగా భావించాడు. తన టోరీ మద్దతు స్థావరాన్ని చాలావరకు దూరం చేసుకొన్న జేమ్స్. సుందర్ లాండ్, వెలర్ పోర్ట్ మరియు పెర్త్ వంటి కాథలిక్ మత మార్పిడిలో ఉన్న చిన్న చిన్న బృందాలపై (సర్కిల్స్) పై ఆధారపడి ఉన్నాడు. ఈ సమయంలోనే జేమ్స్ విధానాల పట్ల ఇంగ్లాండ్ లో ప్రతికూల వాతావరణం ఏర్పడింది.

క్రీ. శ. 1688 లూయిస్ XIV డచ్ హెర్రింగ్ దిగుమతులపై సుంకాలను ప్రకటించింది, దీనితో పాటు ఇంగ్లీష్ ఛానల్ లో రాయల్ నేవీకి మద్దతు ఇచ్చే ప్రణాళికలు కూడా ఉన్నాయి. జేమ్స్ దీనిని తిరస్కరించాడు.

2.6 విలియం ప్రవేశం :

విలియంకు ప్రవేశం లేక ఆహ్వానం అనే అంశం 'ది ఇమ్మోర్టల్ సెవెన్' గా సూచించబడింది. స్టాడ్ తోల్డర్ విలియం –III, ప్రిన్స్ ఆఫ్ ఆరెంజ్ 30 జూన్ 1688న ఏడుగురు ఆంగ్లేయులను, ఆరుగురు ప్రభువులు మరియు ఒక బిషప్ పంపిన ఉత్తరం అందుకున్నాడు. ఈ ఆహ్వానం విలియంకు పెద్ద ఎత్తున డచ్ సైన్యంతో తన ప్రణాళికను అమలు చేయడానికి కారణం అయింది. ఈ సమయంలో జేమ్స్ పదవీచ్యుతుడు అవుతాడు, అతని స్థానంలో విలియం మరియు మేరి ఉమ్మడి పాలకులుగా ఉంటారు. ఈ సమయంలోనే ఫ్రాన్స్ కు చెందిన లూయిస్–XIV ప్రారంభించిన యుద్ధంలో బ్రిటీష్ సైనిక మరియు ఆర్థిక వనరులు తమకు వ్యతిరేకంగా ఉపయోగించబడకుండా నిరోధించాలని విలియం కోరుకున్నాడు. విలియం బ్రిక్ హాంలో తన స్థావరాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు. నవంబర్ 5 న 20,000 మంది పురుషులతో దేవాన్ లండన్ కు చేరుకున్నాడు. అలాచేయడంతో రాయల్ ఆర్మీ విచ్ఛిన్నమైంది. అంతేకాకుండా జేమ్స్–II డిసెంబర్ 23న ఫ్రాన్స్ లో కూడా బహిష్కరింపబడ్డాడు. క్రీ. శ.1689లో పార్లమెంట్ విలియం మరియు మేరీ లను ఇంగ్లాండ్ మరియు ఐర్లాండ్ ల ఉమ్మడి చక్రవర్తులుగా ప్రకటించింది.

గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ ను రక్తరహిత విప్లవం [bloodless revolution] గా పరిగణించినప్పటికి స్కాట్లాండ్ మరియు ఐర్లాండ్ లో స్టువర్ట్ అనుకూల తిరుగుబాట్లు ప్రాణనష్టానికి కారణమయ్యాయి అని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం.

2.7 ఇంగ్లాండ్ లో రాజకీయ పరిణామాలు :

జేమ్స్-II యొక్క మద్దతుదారులు అతని వ్యక్తిగత క్యాథలిక్ కంటే వంశపారంపర్య వారసత్వాన్ని చాలా ముఖ్యమైందిగా భావించారు. జేమ్స్-II యొక్క విధి విధానాలను వ్యతిరేకించారు. జేమ్స్-II చేసిన చర్యలు చర్చ ఆఫ్ ఇంగ్లాండ్ యొక్క ఆధిపత్యాన్ని నిలబెట్టకుండా, రాజనీతికి విరుద్ధంగా ఉన్నాయని వాదించిన ఆంగ్లీకన్స్ జేమ్స్ వ్యతిరేకతకు పూనుకున్నారు. జేమ్స్ తన మాటలను ఉల్లంఘించడం కాకుండా ఇతరులకు కూడా తన స్వంత మాటలనే ఆచరించాలని ఉద్ఘాటించాడు. రాయల్ పార్లమెంట్ అనేది జేమ్స్ యొక్క విశిష్టమైన పార్లమెంట్ గా అభివర్ణించారు. పార్లమెంట్ ప్రారంభంలో చాలామంది సభ్యులు రాజుకు విధేయులుగా ఉన్నందున దీనికి లాయల్ పార్లమెంట్ అనే పేరు కూడా వచ్చింది. జేమ్స్ యొక్క రాజకీయ సమస్య రోమన్ క్యాథలిక్ మతం. ఈ మతం జేమ్స్ ను ఇంగ్లాండ్ నుండి దూరం చేసింది. అయితే జూన్ మరియు జులై, 1685లో ఇంగ్లాండ్ యొక్క ఈశాన్య ప్రాంతంలో జరిగిన మౌన్ మౌత్ తిరుగుబాటు మరియు స్కాట్లాండ్ లోని తిరుగుబాటు జేమ్స్ యొక్క విఫల చర్యగా వర్ణించబడింది. తిరుగుబాటు సమయంలో జేమ్స్ దానిని వ్యతిరేకించడానికి గణనీయమైన సైనిక బలగాలను రూపొందించాడు. అంతేకాకుండా వాటికి అధికారులుగా రోమన్ క్యాథలిక్ లను నియమించాడు. తిరుగుబాటు అయిన సందర్భంలో కూడా జేమ్స్ అదనపు బలగాలను విడిచిపెట్టలేదు. పెద్ద స్టాండింగ్ ఆర్మిని రూపొందించాడు. ఇది పార్లమెంట్ లో వ్యతిరేకతకు దారి తీసింది. ఇది టోర్సీ మరియు విగ్స్ వంటి వారి తీవ్ర వ్యతిరేకతకు నాంది అయింది. అంతే కాకుండా విగ్స్ ఇంతకుముందు జేమ్స్ ను సింహాసనం నుండి బహిష్కరించడానికి, మినహాయింపు బిల్లు పెట్టి విఫలం అయ్యారు. గ్లోరియస్ విప్లవానికి ఈ క్రింది అంశాలు ప్రధాన కారణాలుగా పరిగణింపబడ్డాయి :

1. జేమ్స్-II, ప్రొటెస్టెంట్ రాష్ట్రంలో ఒక క్యాథలిక్ రాజు.
2. జేమ్స్-II, తన కీలక నియామకాలలో క్యాథలిక్ ల పట్ల పక్ష పాతంతో ఉన్నాడు.
3. రాజు పార్లమెంట్ ను ప్రోరోగ్ చేయడం.
4. ప్రముఖ ప్రొటెస్టెంట్ బృందం, విలియంను రాజుగా రావాలని ఆహ్వానించడం.
5. విలియం ఒక క్యాథలిక్, ఫ్రాన్స్ మరియు ఇంగ్లాండ్ లు తనకు వ్యతిరేకంగా సేనలను యుద్ధానికి పంపకుండా ముందుగానే రాజు కావాలనుకున్నాడు.

జేమ్స్ తన పదవి నుండి తొలగించబడటం, విలియం మరియు మేరీలు చక్రవర్తి సింహాసనాన్ని అధిష్ఠించడం, ఈ పాలనా మార్పు పూర్తిగా శాంతియుతంగా జరిగినందున దీనికి రక్త రహిత విప్లవం (Bloodles revolution) అని పేరు వచ్చింది . ఏవిధమైన దేశవ్యాప్త తిరుగుబాట్లు జరగలేదు. ప్లేస్ ఆఫ్ లార్డ్స్ (పార్లమెంట్ ఎగువ సభ) లోని 'టోరీలు' వారసత్వ సంప్రదాయాన్ని కాపాడినందున, రాజ్యంగబద్ధమైన రాచరిక ప్రభుత్వం రూపొందించాలి అని పార్లమెంట్ వివరించింది. పార్లమెంట్ ఆమోదించిన చట్టాలు మొత్తం రాచరికం అధికారాలను పరిమితం చేసింది. అంతేకాకుండా పార్లమెంట్ కు అంతిమ అధికారం ఉంది. రాష్ట్ర ప్రయోజనాల కోసం డబ్బు ఎలా ఖర్చుచేయలో సూచించబడింది. విలియం

మరియు మేరీలు కొత్త రాచరిక మరియు పార్లమెంట్ ప్రభుత్వాన్ని సృష్టించారు. ఈ విప్లవం ఎన్నడు లేని రాజకీయ, మతపరమైన మరియు ఆర్థిక స్థిరత్వాన్ని అందించింది.

ఈ గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ను కొన్ని సార్లు bloodless revolution అని పిలుస్తారు, అయితే ఈ వివరణ పూర్తిగా ఖచ్చితమైనది కాదు అని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం. ఇంగ్లాండ్ లో రక్తపాతం మరియు హింస తక్కువగా ఉండగా, ఐర్లాండ్ మరియు స్కాట్లాండ్ లలో ప్రాణనష్టానికి దారితీసింది. గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ అనే పదాన్ని మొదటిసారిగా జాన్ హాంప్ డెన్ 1689లో ఉపయోగించాడు. కాథలిక్ చరిత్రకారులు సాధారణంగా ఈ విప్లవాన్ని "1688 విప్లవంగా" సూచిస్తారు. అయితే విగ్ చరిత్రకారులు "రక్త రహిత విప్లవం" అనే పదాన్ని వాడతారు.

1689 లో కన్వెన్షన్ పార్లమెంట్ సమావేశం అయింది. విలియంను రాజుగా మరియు జేమ్స్ కుమార్తె మేరి రాణిగా ఉమ్మడి రాచరికానికి పార్లమెంట్ అంగీకరించింది. ఈ ఇద్దరు పాలకులు పార్లమెంట్ నుండి ఇదివరకటి చక్రవర్తుల కంటే ఎక్కువ ఆంక్షలను విధించారు. దీనివలన అధికార పంపిణీ లో కూడా అనూహ్య మార్పు వచ్చింది. రాజు మరియు రాణి ఇద్దరు హక్కుల ప్రకటనపై సంతకం చేశారు. తరువాత ఇది హక్కుల బిల్లుగా పిలవబడింది. ఇది కాథలిక్ ల రాజరికాన్ని నిషేధించింది. ఈ విప్లవం యొక్క ఉద్దేశ్యలు సంక్లిష్టమై ఉన్నాయి మరియు రాజకీయ, మతపరమైన అంశాలతో ముడిపడి ఉన్నాయి.

1677 లో జేమ్స్–II యొక్క ప్రొటెస్టెంట్ కుమార్తె, మేరి తన మొదటి కజిన్ విలియం–III ను వివాహం చేసుకొంది. జేమ్స్ ను తొలగింది. కాథలిక్ విముక్తిని నిరోధించే ప్రయత్నంలో విలియం చాలాకాలం నుండి ప్రణాళిక రూపొందించాడు. అయితే, విలియం–III ఇంగ్లాండ్ లో మద్దతు లేకుండా దండయాత్ర చేయకూడదని నిర్ణయించుకున్నాడు. అయితే, 1688 లో జేమ్స్ యొక్క సహచరులు ఏడుగురు, విలియం ఇంగ్లాండ్ పై దాడిచేస్తే వారి విధేయతను, మద్దతును ప్రకటిస్తామని లేఖ రాస్తారు. ఈ లేఖలో అనగా [the seven] ఎక్కువభాగం ప్రజలు జేమ్స్–II యొక్క పాలన పట్ల అసంతృప్తిగా ఉన్నారని అందువలన దాడి చేయవలసిన అవసరం ఉందని నిర్ణయించారు. ప్రొటెస్టెంట్ మతాధికారుల మద్దతుతో విలియం నావికాదళాన్ని 1688 నవంబరు లో టోర్బే, డేవాన్ లో సమీకరించాడు.

జేమ్స్–II దాడిని ముందే ఊహించాడు, లండన్ నుండి తన సైన్యాన్ని వ్యక్తిగతంగా నడిపించాడు. అయినప్పటికి, అనేక మంది జేమ్స్ సైనికులు మరియు కుటుంబ సభ్యులు అతనిపై తిరుగుబాటు చేసి విలియంకు తమ విధేయతను ప్రకటించారు. జేమ్స్ లండన్ వెళ్ళిపోయాడు. అయితే, జేమ్స్–II సింహాసనాన్ని కాపాడుకోవాలని చేసిన ప్రయత్నం లో పార్లమెంట్ ను అంగీకరించి మరియు తనకు వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాటు చేసిన వారందరికి సాధారణ క్షమాభిక్షను అందించడానికి అంగీకరించాడు. ప్రొటెస్టెంట్ మరియు విగ్ శత్రువులు తనను ఉరితీయాలని డిమాండ్ చేస్తారని మరియు విలియం అతనిని క్షమించడానికి నిరాకరిస్తాడని జేమ్స్ భయపడ్డాడు. డిసెంబర్ 1688 లో జేమ్స్–II అధికారికంగా తన సైన్యాన్ని రద్దు చేశాడు. జేమ్స్–II తన సింహాసనాన్ని వదులుకొని ఇంగ్లాండు నుండి వెళ్ళిపోయాడు. విలియం–III కి ప్రజలు మరియు ప్రొటెస్టెంట్ లు తమ మద్దతుతో ఆహ్వానించారు. రాచరికం మరియు రాజకీయ ప్రజాస్వామ్య ప్రారంభానికి నాంది పలికింది.

2.8 యుద్ధ గమనం :

- మొదటగా ప్రజలు ప్రబలమైన పరిస్థితులలో జేమ్స్-II యొక్క ఏకపక్ష పాలనకు ముగింపు పలకాలని నిర్ణయించారు.
- జేమ్స్-II పాలనను విగ్ మరియు టోరీ పార్టీల నాయకులు వ్యతిరేకించారు. హాలెండ్ రాజు అయిన విలియం-III ఆఫ్ ఆరెంజ్ మరియు అతని భార్య మేరీకు ఆహ్వానం పంపారు.
- ఈ సమయంలో విలియం-III రాజ్యాంగ రాచరికంపై నమ్మకం కలిగిన వ్యక్తి యై ఇంగ్లాండ్ లో తన పాలన సాగించాలని నిర్ణయించాడు. ఏడుగురు బిషప్ల ఆహ్వానం విలియం కి అందింది.
- బిషప్ ల ఆహ్వానాన్ని అంగీకరించి 15 నవంబర్ 1688 విలియం టోర్బే చేరుకొన్నాడు.
- జేమ్స్-II , విలియం యొక్క ప్రతిఘటనను ఎదుర్కొనలేక పోయాడు మరియు అతని సైన్యం, సన్నిహితులు, కుమార్తె అందరు కూడా ప్రతిపక్షానికి మద్దతు ప్రకటించారు.
- యుద్ధంలో ఓడిపోయిన జేమ్స్-II డిసెంబర్ 23, 1688న ఫ్రాన్స్ కు వెళ్ళిపోయాడు.
- విలియం-III మరియు మేరీలు ఫిబ్రవరి 13, 1689 న ఇంగ్లాండ్ చక్రవర్తులుగా సింహాసన్ని అధిష్టించారు.

2.9 ఆంగ్ల హక్కుల బిల్లు [Bill of Rights] :

జనవరి 22, 1689న కొత్తపార్లమెంట్ సమావేశం అయింది. విగ్స్ అనుచరులు విలియంను రాజుగా పరిగణించాలి అని వాదించారు. మేరీని రాణిగా నియమించారు. దీనిని కన్వెన్షన్ పార్లమెంట్ అని కూడా పిలుస్తారు. 12 ఫిబ్రవరి 1689 న కన్వెన్షన్ పార్లమెంట్ హక్కుల ప్రకటనను జారీచేసింది. ఈ పార్లమెంట్ జేమ్స్-II యొక్క చర్యలను తీవ్రంగా ఖండించింది మరియు కొన్ని పురాతన హక్కులను, స్వేచ్ఛలను విస్తరించింది. దీనిని ఆంగ్లహక్కుల బిల్లుగా పరిగణించారు. ఇతర రాజ్యాంగ సూత్రాలతో పాటు హక్కుల బిల్లు, పార్లమెంట్ సాధారణ సమావేశాలు, స్వేచ్ఛా ఎన్నికలు వాక్ స్వాతంత్ర్య హక్కును గుర్తించింది. ఇది రాచరికం అని క్యాథలిక్ ల నియంత్రణను సూచించింది. చాలామంది చరి త్ర కారులు ఈ ఆంగ్ల హక్కుల బిల్లును ఇంగ్లాండ్ యొక్క సంపూర్ణ మైన రాచరికానికి మొదటి అడుగు అని యునైటెడ్ స్టేట్స్ బిల్ ఆఫ్ రైట్ కు నమూనాగా పనిచేస్తుంది అని పరిగణించారు.

ఈ చట్టం పురాతన హక్కులను మరియు స్వేచ్ఛలను వివరించింది.

★ చట్టాలను తొలగించడం లేదా సస్పెండ్ చేయడం వంటివి పార్లమెంట్ అనుమతి లేకుండా చేయకూడదు.

★ మతపరమైన కారణాల కోసం కమిషన్ ను నిర్మించడం చట్టవిరుద్ధం. అంతేకాకుండా, పార్లమెంట్ అనుమతి లేకుండా పన్నులు విధించరాదు.

★ ప్రజలు లేక పౌరులు రాజుకు అర్జీ పెట్టుకునే హక్కును కలిగి ఉంటారు.

- ★ పార్లమెంట్ సమ్మతితో తప్ప శాంతి సమయంలో స్టాండింగ్ఆర్మీని ఉంచడం చట్ట విరుద్ధం.
- ★ పార్లమెంట్ సభ్యుల ఎన్నిక స్వేచ్ఛగా ఉండాలి.
- ★ ప్రొటెస్టెంట్స్ వారి రక్షణ కోసం తగినట్లుగా ఆయుధాలు కలిగి ఉంటారు.
- ★ పార్లమెంట్ వాక్ స్వాతంత్ర్యం మరియు చర్చలను అభిశంసించకూడదు.
- ★ క్రూరమైన మరియు అసాధారణ శిక్షలు విధించకూడదు. బెయిల్ కోసం అధిక జరిమానాలు విధించకూడదు.
- ★ రాజద్రోహనికి సంబంధించిన విచారణలో న్యాయమూర్తులకు స్వేచ్ఛ ఉండాలి.
- ★ నేరారోపణకు ముందుగానే జరిమానాలు, జప్తులు వంటి చట్ట విరుద్ధ చర్యలు చేయకూడదు.
- ★ అన్ని ఫిర్యాదులు పరిష్కారం కోసం, చట్ట సవరణల కోసం మరియు చట్టాలను బలోపేతం చేయడానికి పార్లమెంట్ తరచుగా సమావేశాలు జరపాలి.
- ★ సింహాసనం ప్రొటెస్టెంట్ కు మాత్రమే వారసత్వంగా ఉండాలని నిర్ణయించింది.
- ★ కాథలిక్ లు చర్చిని నిర్మించడం మరియు మత ప్రార్ధనలు చేయటం చట్టవిరుద్ధం.

ఇది ఆంగ్ల పార్లమెంట్ యొక్క అసలైన చట్టం అని, స్వేచ్ఛా ఎన్నికలు మరియు వాక్ స్వాతంత్ర్యానికి సంబంధించిన సూత్రాలను ధృఢంగా నిర్ణయించింది అని దీనిని పార్లమెంట్ ప్రివిలేజ్ గా కూడా పరిగణిస్తారు. అంతేకాకుండా ఈ హక్కుల బిల్లు యొక్క ప్రధాన సూత్రాలు నేటికి అమలులో ఉన్నాయి మరియు 1689 హక్కుల బిల్లు 1789కి నమూనాగా ఉపయోగించబడింది. అంతేకాకుండా, యునైటెడ్ కింగ్ డమ్ లో, మాగ్నాకార్టా, హక్కుల పిటిషన్, హెబియస్ కార్పస్ చట్టం 1679 మరియు పార్లమెంట్ చట్టాలు 1911 మరియు 1949 తో క్రోడీకరించబడిన బ్రిటీష్ రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక పత్రంగా పరిగణింపబడుతుంది.

2.10 1689 హక్కుల బిల్లు సవరణలు మరియు ఫలితాలు :

ఈ హక్కుల బిల్లు తరువాత 1701 లో యూనియన్ ఒప్పందంలో భాగంగా స్కాట్లాండ్ పార్లమెంట్ చే అంగీకరించబడింది. ఈ బిల్లు రాజ్యాంగం, రాచరికం మరియు శిక్షా చట్టాలతో రూపొందించబడింది. ఈ చట్టం వలన 17 వ శతాబ్దంలో స్కాట్లాండ్, ఐర్లాండ్ మరియు ఇంగ్లాండ లలో మతపరమైన గందరగోళాన్ని చాలావరకు తగ్గించింది. ఈ చట్టం హక్కులు మరియు స్వేచ్ఛలను పరిరక్షించడం ద్వారా హక్కు యొక్క పిటిషన్ వ్యక్తిగత రక్షణలను నిర్దేశించే ఆంగ్లరాజ్య పత్రం 1689 మరియు హెబియస్ కార్పస్ చట్టం (ఇంగ్లాండ్ పార్లమెంట్ చట్టం 1679, ఖైదీ నిర్బంధం యొక్క చట్టబద్ధతను పరిశీలించడానికి, ఏకపక్ష ఖైదును నిరోదించడానికి) మరియు ఇంగ్లాండ్ యొక్క ఇతర ప్రాథమిక చట్టాలను వర్ణించి ప్రభావితం చేసింది.

ఈ హక్కుల బిల్లు 1689, యునైటెడ్ కింగ్ డం [UK] మరియు కామన్వెల్త్ రాజ్యాలలో చట్టపరమైన చర్యలతో మార్పులు తీసుకు వచ్చింది. వాటిలో ముఖ్యమైనవి

a. పార్లమెంటరీ వాక్ స్వాతంత్ర్యం,

b. పౌరస్వేచ్ఛ .

c. రాజకీయ స్వేచ్ఛకు ఒక నమూనాగా నిలిచింది.

అంతేకాకుండా, ఈ బిల్లు వేల్స్, ఐర్లాండ్ మరియు స్కాట్లాండ్ లలో అమలు చేయబడింది. కొన్ని రాజ్యాలలో తమ హక్కులతో పాటు Bill of Rights –1689 లోని అంశాలను చేర్చడం జరిగింది. అయితే, రాజద్రోహం కేసులలో న్యాయమూర్తుల స్వేచ్ఛను ఇంగ్లాండ్ మరియు వేల్స్ లో జూరిస్ చట్టం 1825 ద్వారా రద్దు చేయబడింది. ఐర్లాండ్ రాజ్యానికి హక్కుల బిల్లు కొన్ని సందర్భాలలో ఆమోదించినప్పటికీ ఐరిష్ పేట్రియాటి పార్టీ దీనిని చట్ట విరుద్ధమైనదిగా పరిగణించింది. ఈ బిల్లు కొన్ని మార్పులతో 1695 – 1697 లో ఐర్లాండ్ పార్లమెంట్లో ప్రవేశపెట్టబడింది. కాని, కొన్ని కారణాల వల్ల అమలుకాలేదు. ఐర్లాండ్ యూనియన్ చట్టాలు బిల్లు 1800, తరువాత ఈ బిల్లుకు సంబంధించిన అంశాలు పరోక్షంగా విస్తరించాయి. ఈ బిల్లు అనేది సాధారణ చట్టంగా వివరింపబడింది అని ఐర్లాండ్ నిర్ణయించింది.

జాన్ లాక్ అభిప్రాయం ప్రకారం, ఈ బిల్లు పార్లమెంట్ ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది, రాజ్యంగపరమైన ఆవశ్యకతను ప్రజల సమ్మతిని నిర్ణయిస్తుంది. చక్రవర్తి అధికారాలపై ఆంక్షలు విధించడంతో పాటు పార్లమెంట్ యొక్క హక్కులను కాపాడి తరువాత వచ్చిన ఎన్నో చట్టాలకు నమూనాగా నిలిచింది.

ఈ బిల్లును సాధారణ హక్కుల బిల్లుగా పోల్చలేము. ఎందుకంటే, ఇది బ్రిటీష్ రాజ్యంగం యొక్క నీటివనరుగా పరిగణింపబడింది. ఇది ఇంగ్లాండ్ సింహాసనానికి మరియు ప్రజల మధ్య సంబంధాలను నెలకొల్పే చట్టంగా ఆవిర్భవించింది. అంతేకాకుండా, ఇది ఒక చారిత్రాత్మక శాసనం. కాని, కొంతమంది చరిత్రకారుల అభిప్రాయం ప్రకారం ఇది 1688–89 విప్లవ కాలంలో అప్పటి పరిస్థితులకు అనుగుణంగా రూపొందించబడింది అని, అప్పటి మత మరియు రాజకీయ పరిస్థితులను అవగాహన చేసుకొని రూపొందించబడింది అని, అందువలన తరువాత వచ్చిన కొత్త చట్టాలను ఎక్కువగా ప్రభావితం చేయలేదని నిర్ణయించారు. ఏదిఏమైనప్పటికి, ఈ బిల్లు చట్టం స్వేచ్ఛా, సమానత్వాలపై ప్రజల యొక్క కాంక్షను నెలకొల్పింది. ప్రజల యొక్క చైతన్యాన్ని అవగాహనను పరిగిణనలోనికి తీసుకొని ఇంగ్లాండు లో జారీచేయబడింది.

1989 లో గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ యొక్క ట్రీసెంచరీ [మూడు వందల వార్షికోత్సవం] జరుపుకునే సందర్భంలో బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం రెండు పౌండ్ల నాణాల యొక్క డిజైన్ పై రెండు ప్రత్యేక డిజైన్లను రూపొందించింది. అవి ఒకటి హక్కుల బిల్లు మరియు రెండవది పక్కుల దావాను సూచిస్తుంది. రెండు నాణాలు విలియం మరియు మేరి మరియు హౌస్ ఆఫ్ కామన్స్ [House of Commons] ముద్రికను కలిగి ఒకటి సెయింట్ ఎడ్వర్డ్ క్రౌన్ మరియు మరొకటి క్రౌన్ ఆఫ్ స్కాట్లాండ్ యొక్క ప్రాతినిధ్యాన్ని సూచిస్తుంది.

బిల్ ఆఫ్ రైట్ 1689లో ఇంగ్లాండ్ చరిత్రలో ప్రజలు మరియు పార్లమెంట్ మధ్య సంబంధాలను నియంత్రించడం, ప్రజల స్వేచ్ఛను కాపాడి ప్రతి అంశము పార్లమెంట్ లో చర్చింపబడాలి అనే ప్రజాస్వామ్య చట్టానికి సారుప్యతను తీసుకు వచ్చింది. అంతేకాకుండా, ఈ చట్టం చాలా రాజ్యాల పౌరహక్కులు మరియు స్వేచ్ఛకు జరిగిన పోరాటంలో ముఖ్యపాత్ర పోషించింది. అంతేకాకుండా, ఇతర దేశాల రాజ్యాంగానికి మార్గదర్శిగా కూడా నిలిచింది. ఇది బ్రిటన్ లో రాజ్యంగ రాచరిక

పాలనను ప్రారంభించేటట్లు చేసింది. పార్లమెంట్ సమ్మతి లేకుండా రాజరికం మాత్రమే పాలన చేయబడటం సరైనది కాదు అని, పార్లమెంట్ యొక్క బలం పెంపొందింప చేసింది. ఇది ఆధునిక ప్రజస్వామ్య వ్యవస్థకు సోపానంగా పనిచేసింది.

2.11 సారాంశము :

ది గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ [1688-89] ఇంగ్లాండ్ లో శాశ్వతంగా పార్లమెంటరీ రాచరిక వ్యవస్థకు నాంది పలికింది. తరువాతి కాలంలో యూనైటెడ్ కింగ్ డమ్ [UK] రాచరికరం నుండి రాజ్యంగ రాచరికకానికి సంబంధించిన నమూనాను అందచేసింది. ఈ రివల్యూషన్ ఇంగ్లాండు చరిత్ర లో జేమ్స్–II యొక్క కఠిన నిర్ణయాల నుండి విలియం–III రాజుగా పరిగణింప చేసే విషయాలకు సంబంధించిన అంశాలను వివరిస్తుంది. పార్లమెంట్ యొక్క పాత్ర మరియు దాని అవసరం, ప్రజల హక్కులను శాశ్వతంగా పరిష్కరించడంతో పాటుగా అంతర్గత తిరుగుబాటును అణచివేసి పార్లమెంట్ హక్కుల చట్టం 1689 ఆవిర్భవానికి నాంది పలికింది. జేమ్స్–II యొక్క డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ఇండల్జెన్సు, బహిరంగ ప్రతిఘటనకు దారితీసింది. అంతేకాకుండా విగ్స్ మరియు టోరీలు కూడా జేమ్స్ యొక్క పాలనను ప్రతిఘటించారు. ఈ సమయంలోనే విలియం–III ఆఫ్ ఆరెంజ్ కు ఆహ్వానం పంపి ఇంగ్లాండు చక్రవర్తిగా ఉండాలని కోరడం జరిగింది . జేమ్స్–II కు కాథలిక్కుల సహాయం ఉన్నప్పటికి క్రమేపీ ఇంగ్లాండ్ లో తన ప్రాభల్యం పోయి సింహాసనం నుండి తప్పుకొని ఫ్రాన్స్ కు వెళ్ళిపోతాడు. విలియం మరియు మేరీలు చక్రవర్తులుగా పరిగణింపబడతారు. రాజు మరియు రాణి హక్కుల ప్రకటన పై సంతకం చేస్తారు. ఇది 1689 హక్కుల బిల్లుగా పిలవబడింది. దీనిని చాలామంది చరిత్రకారులు ఇంగ్లాండ్ రాచరికం నుండి రాజ్యంగరాచరికంగా మారడానికి దారితీసిన ముఖ్యమైన సంఘటనలలో ఒకటిగా విశ్వపిస్తారు. జేమ్స్–II పదవీచ్యుతుడైన తరువాత వలసవాదులు కూడా కఠినమైన ప్యూరిటన్ [మత సంస్కరణ ఉద్యమంలో సభ్యుల్యు] వ్యతిరేక చట్టాల నుండి తాత్కాలికంగా విముక్తి పొందారు. ఈ గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ యునైటెడ్ కింగ్ డమ్ [UK] యొక్క ప్రస్తుత రాజకీయ వ్యవస్థకు సహాయపడింది అని చెప్పడంలో సందేహం లేదు.

2.12 ముఖ్యపదకోశము :

- కాథలిక్కులు : వీరు క్రైస్తవ మతంలోని మూడు ప్రధాన శాఖలలో మొదటి శాఖకు చెందినవారు, రోమన్ చర్చిలోని బిషప్ వీరికి నాయకత్వం వహిస్తాడు.
- ప్రొటెస్టెంట్స్ : క్రైస్తవ మతశాఖలో ఒకటి, వీరు కాథలిక్కులకు ప్రతిగా ఉంటారు. 16 వ శతాబ్దంలో మత శాఖలో ఉండే లోపాలను సవరించే సమయంలో అభివృద్ధి చెందారు.
- డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ఆఫ్ ఇండల్జెన్సు : Declaration Indulgence – విమోచన ప్రకటన.
- బిషప్ : పెద్దవాడు లేక పర్యవేక్షకుడు, క్రైస్తవ చర్చి యొక్క మత పెద్ద.
- విగ్ లు మరియు టోరీ లు : ఇంగ్లాండ్ లో జరిగిన గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ లోరెండు వ్యతిరేక రాజకీయ పార్టీలు.
- కన్వెన్షన్ పార్లమెంట్ : ఇంగ్లాండు లేదా ఆంగ్ల చరిత్రలో ఒక పార్లమెంట్ పేరు. దీనిని ముందుగా 1660 మరియు 1689 నాటి రెండు పార్లమెంట్లకు మాత్రమే వర్తింప చేశారు.

- పార్లమెంట్ బిల్ ఆఫ్ రైట్స్ : Parliament Bill of Rights – పార్లమెంట్ హక్కుల చట్టం
- హెబియస్ కార్పస్ : ఇది ఒక రిట్, వ్యక్తిని భౌతికంగా నిర్బంధించిన తరువాత, కోర్టు ముందు 24 గంటల లోపు హాజరు పరచాలి.
- పేట్రియాట్ పార్టీ : ఇది 1970 లో యునైటెడ్ స్టేట్స్ లో ప్రారంభం అయిన సోషలిస్ట్ పార్టీ. పేద, గ్రామీణ మరియు శ్వేత జాతీయులు ఏర్పాటు చేసింది. ప్రధాన కార్యాలయం – చికాగో.

2.13 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. ఇంగ్లాండ్ లో జరిగిన గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ –1688 యొక్క ముఖ్య కారణాలను వివరించండి?
2. జేమ్స్–II యొక్క వ్యక్తిత్వం మరియు అతని పరిపాలనకు సంబంధించిన అంశాలను అంచనా వేయండి?
3. పార్లమెంట్ హక్కుల చట్టం – 1689, ముఖ్య ఉద్దేశం మరియు చట్టంలోని అంశాలను విశదీకరించి వాటి ఫలితాలను అంచనా వేయండి?

2.14 ఉపయుక్త గ్రంధాలు :

1. జి. క్లార్క్ : "ది పొలిటికల్ ఫౌండేషన్స్ ఆఫ్ మోడరన్ ఎకనామిక్ గ్రోత్, ఇంగ్లాండ్ 1540 – 1800" జర్నల్ ఆఫ్ ఇంటర్ డిసిప్లినరీ హిస్టరీ – 55, PP. 563 – 587,1966.
2. డి. పీటర్ : ది ఫైనాన్సియల్ రివల్యూషన్ ఇన్ ఇంగ్లాండ్, New York, 1967.
3. క్విన్ . స్టీఫెన్ : ది గ్లోరియస్ రివల్యూషన్ ఆఫ్ 1688, రాబర్ట్ వాప్లేస్ (ఎడిటర్), 2003.
4. జాన్ చైల్డ్ : సైన్యం, జేమ్స్–II మరియు ది గ్లోరియస్ రివల్యూషన్, మాంచెస్టర్ యూనివర్శిటీ ప్రెస్, 1980.
5. జాన్ చైల్డ్ : విలియం–III, బ్రిటిష్ సైన్యం 1689–1702, మాంచెస్టర్ యునివర్సిటీ ప్రెస్, 1987.

డా. వి. దిలీప్ కుమార్

పాఠం – 3
అమెరికాలో వలసల స్థాపన – బ్రిటీషు వారి విధానాలు

లక్ష్యం :

ఉత్తర అమెరికాకు ఐరోపావారు ప్రవేశించడం, స్పానిష్, ఫ్రెంచి, బ్రిటీష్ వారు అమెరికాలో వలసలను స్థాపించడం, అమెరికాలో వలసల విస్తరణ కోసం సాగిన ఆంగ్లో ఫ్రెంచి యుద్ధాలు, అమెరికాలో చివరకు స్థిరపడిన బ్రిటీషువారు, అమెరికాలో అమలు చేసిన బ్రిటీష్ పరిపాలనా విధానాలు మొదలగు అంశాలను గురించి తెలిసికొనుట ఈ పాఠం యొక్క లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

3.1 పరిచయము

3.2 తొలి భౌగోళిక అన్వేషణలు – అభివృద్ధి

3.3 అమెరికాలో ఐరోపావారి వలసల స్థాపన

3.3.1 స్పెయిన్ వారి వలసలు

3.3.2 ఫ్రెంచి వారి వలసలు

3.3.3 ఇంగ్లీషు వారి అన్వేషణలు – వలసలు

3.3.3.1 వర్జీనియా వలస స్థాపన (1607)

3.3.3.2 ప్లీమౌ, మెసాచూసెట్స్ లో వలసల స్థాపన

3.3.3.3 న్యూయార్క్, డెలవేర్ లో వలసలు

3.3.3.4 రోడ్ ఐలాండ్స్ వలసలు

3.3.3.5 మేరీలాండ్ వలసలు

3.3.3.6 న్యూహంప్–షైర్ మరియు మెయిన్ వలసలు

3.3.3.7 నూజెర్సీ వలసలు

3.3.3.8 ఉత్తర, దక్షిణ కెరొలినా వలసలు

3.3.3.9 పెన్సిల్వేనియా వలసలు

3.4 అమెరికాలో ఆంగ్లో – ఫ్రెంచి సంఘర్షణ

3.4.1 విలియం రాజు యుద్ధం

3.4.2 రాణి అనీ యుద్ధం

3.4.3 జార్ చక్రవర్తి యుద్ధం

3.4.4 సప్త వర్ష సంగ్రామము

3.5 అమెరికా వలసల మీద బ్రిటీష్ వారి విధానాలు

3.5.1 ప్రభుత్వ పాలనలో వలస ప్రజల ప్రాతినిధ్యం

3.5.2 రిట్స్ ఆఫ్ అసిస్టెన్

3.5.3 ఇంగ్లండ్ వాణిజ్య పద్ధతి

3.5.4 ఇతర శాసనాలు

3.6 సారాంశము

3.7 ముఖ్య పదకోశం

3.8 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

3.9 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

3.1 పరిచయము :

జెరూసలేములో పుట్టిన క్రైస్తవ మతము ఆసియా, ఐరోపాలలో వ్యాపించి ప్రపంచ మతంగా విస్తరించింది. ఈ మతం పుట్టిన షుమారు 500 సంవత్సరాలకు అరేబియాలో పుట్టిన ఇస్లాం మతం కూడా ఇదే విధంగా ప్రపంచ మతంగా విస్తరిస్తూ ఉంది. ఈ విస్తరణలో భాగంగా క్రైస్తవుల పవిత్ర స్థలాలన్నింటినీ సారసెన్ అనే ముస్లిం వర్గం వారు జయించుకొన్నను క్రైస్తవులు తమ వ్యాపారం దృష్ట్యా ఓర్పు వహించారు. ఐరోపా వ్యాపారమంతయు కాన్–స్టాంట్–నోపుల్ (ఇస్తాంబుల్) అను పట్టణం గుండా సాగేది. సారసెన్ ముస్లింలకు యుద్ధం, పోరాటం అంటే చాలా ప్రీతి. వ్యాపారం కోసం తమ ప్రాంతాలకొస్తున్న క్రైస్తవులను ఇబ్బంది పెడుతూ ఎన్నో అవరోధాలు కలుగజేశారు. ఈ ముస్లింల ప్రవర్తనకు క్రైస్తవులు ఆగ్రహించి తమ పుణ్యక్షేత్రాల విముక్తి కొరకు ముస్లింలతో యుద్ధాలు చేశారు. వీటినే పవిత్ర యుద్ధాలంటారు. ఈ సందర్భంలో 1453లో తురుష్కులైన ముస్లింలు కాన్–స్టాంట్–నోపుల్ పట్టణాన్ని హస్తగతం చేసికోవడంతో ఆసియా – ఐరోపాల మధ్య భూ మార్గం గుండా జరిగే వర్తకానికి తెరపడింది. ఫలితంగా పాశ్చాత్యులు సముద్ర మార్గ అన్వేషణల మీద దృష్టిని కేంద్రీకరింపజేశారు. దీనికి తోడు 13వ శతాబ్ది యాత్రికుడైన మార్కోపోలో తన గ్రంథమైన 'ట్రావెల్స్'లో తూర్పు దేశాల సంపదను గూర్చి వివరిస్తూ వాటితో వ్యాపారం లాభమని తెలిపాడు. ఇదే సమయంలో ఉత్తర, దక్షిణ దిక్కులను చూపించే నావికా దిక్సూచిని కనుగొన్నారు. ఈ తరుణంలోనే అలెగ్జాండ్రియా విశ్వవిద్యాలయ శాస్త్రజ్ఞులు భూమి గుండ్రంగా ఉన్నదని ఉద్ఘాటించారు. అందువలన పడమటి దిక్కుగా సముద్రం గుండా ప్రయాణం చేసి తూర్పున ఉన్న భారతదేశం, చైనా మొదలగు దేశాలకు చేరవచ్చునని ఔత్సాహికులైన నావికులు, వర్తక వ్యాపారులు భావించారు. వీనికి తోడు పోర్చుగల్ రాకుమారుడు, నావిగేటర్ బిరుదాంకితుడైన హెన్రీ దేశ పటాలు గీచే వారిచేత దేశపటాలను తయారు చేయించాడు. పైగా ఈయన నౌకాయాన పాఠశాలను స్థాపించి

నావికులకు శిక్షణ ఇప్పించేవాడు. ఈయన ప్రోత్సాహంతోనే 1487లో బర్తలోమియా డయాజ్, 1498లో వాస్కోడిగామాలు ఆఫ్రికాను చుట్టి ఇండియాకు సముద్రమార్గాన్ని కనుగొన్నారు. ఈ ప్రయాణ ఫలితంగా అన్ని ఐరోపా దేశాలవారు వారి వారి ప్రయత్నాలు ముమ్మరం చేశారు.

తూర్పు దేశాలకు సముద్రమార్గం కనుగొనే ప్రయత్నంలో పోర్చుగల్ ఉండగా, స్పెయిన్ చక్రవర్తుల ప్రోత్సాహంతో ఇటలీలోని జెనీవాకు చెందిన క్రిస్టోఫర్ కొలంబస్, తూర్పు దేశాల్లో లభించే సుగంధ ద్రవ్యాలు, బంగారం మొదలైన వస్తువుల వేటలో భాగంగా 1492లో ఇండియాకు చేరాలనే ఉద్దేశ్యంతో బయలుదేరి 'చీకటి సముద్రంగా' పేరుగాంచిన అట్లాంటిక్ మహా సముద్రాన్ని దాటి ఒక కొత్త ప్రపంచాన్ని వెలికితీసి అమెరికా చరిత్రకు పునాది వేశాడు. కొలంబస్ మొదట తాను కాలిడిన ప్రదేశము బహమాస్ లోని ఒక దీవి. దీనికి సాన్ సాల్వడార్ అనిపేరు పెట్టాడు. ఎనిమిది నెలల తర్వాత కొలంబస్ అనేక పక్షులు, బంగారు ఆభరణాలు, కొంతమంది రెడ్ ఇండియన్లతో తిరిగివచ్చినందుకు స్పెయిన్ అతన్ని ఘనంగా సన్మానించింది. ఆ తర్వాత కొలంబస్ మూడుసార్లు కొత్త ప్రపంచానికి వెళ్ళినపుడు తాను ఆశించిన వస్తువులు దొరకక పోవుటతో నిరుత్సాహంతో తిరిగివచ్చాడు. అయితే కొత్త అన్వేషణల వలన యూరోపియన్ల దృష్టి తూర్పు ప్రాంతాల సంపదల నుండి పశ్చిమ ప్రాంతాల వైపుకు మళ్ళింది.

3.2 తొలి భౌగోళిక అన్వేషణలు – అభివృద్ధి :

తూర్పు దేశాలకు సముద్ర మార్గం కనుక్కోవడంలో కొలంబస్ విఫలం చెందాడన్న వార్త ఐరోపా దేశాలలో దావాలనంగా వ్యాపించింది. దీనికి స్పందించిన ఇటలీలోని జనీవా ప్రాంత వాసి, ఇంగ్లండ్లో స్థిరపడిన జాన్ కాబట్ 1497లో ఇంగ్లండ్ రాజైన 7వ హెన్రీ ప్రోత్సాహంతో బయలుదేరి ఉత్తర అమెరికాలోని న్యూ ఫాండ్లాండ్ ప్రాంతాన్ని చేరి తిరిగి వచ్చాడు. మరల అతడు 1498లో తన కుమారుడైన సెబాస్టియన్తో బయలుదేరి ఉత్తరాన కెనడా, దక్షిణాన ఉత్తర కెరొలినాలను కనుగొన్నాడు. అయితే తాను చేరుకొన్న ప్రాంతము ఆసియాలో ఒక భాగమని భావించి తన పొరపాటును తెలిసికోకుండానే చనిపోయాడు. ఈ రెండు సార్లు కూడా ఆశించిన సంపదగాని, తూర్పు దేశాల మార్గం గాని సాధించలేకపోవడంతో ఇంగ్లండ్ రాజుకు ఉత్సాహం సన్నగిల్లింది.

1500లో పోర్చుగీస్ కెప్టెన్ పెడ్రోకాబ్రాల్ అనుకోకుండా దక్షిణ అమెరికాలోని బ్రెజిల్ను కనుగొన్నాడు. ఇటలీలోని ఫ్లోరెంటీన్ నగరానికి చెందిన అమెరిగో వెస్పూచి అను ఓడల వ్యాపారవేత్త 1497-1512 ల మధ్య సముద్ర యానాలు చేసి 1507లో ఉత్తరాల ద్వారా తన స్నేహితులకు అమెరికా ప్రయాణ విశేషాలను వివరించాడు. వీనిలో ఒక ఉత్తరం జర్మన్ భౌగోళిక శాస్త్రవేత్తకు దొరకడంతో వెస్పూచి వర్ణించిన దేశానికి 'అమెరికా' అను పేరు ఖాయం చేయడమైనది. 1513లో స్పెయిన్ దేశానికి చెందిన వాస్కో న్యూనిజ్ డి బాల్బోవా, పనామా జలసంధి ద్వారా ప్రయాణించి దక్షిణ సముద్రమని పేరు పెట్టిన ఈనాటి పసిఫిక్ మహా సముద్రాన్ని కనుగొని కొలంబస్ కనుగొన్నది ఆసియా కాదని నిరూపించాడు.

3.3 అమెరికాలో ఐరోపా వారి వలసల స్థాపన :

తొలి భౌగోళిక అన్వేషణల ఆధారంగా 16వ శతాబ్ది ద్వితీయ భాగం నుండి ఐరోపా దేశాలైన స్పెయిన్, ఫ్రెంచి,

బ్రిటీష్ వారు అమెరికాలో ఆయా ప్రాంతాలలో వలసలను స్థాపించారు. వివిధ దేశాలవారు స్థావరాలేర్పరచినను, అమెరికా చరిత్ర గతిని మార్చిన ఘనత ఇంగ్లీషు వారికే దక్కుతుంది. వాటి వివరాలు ఈ క్రింద తెలిసికొందాము.

3.3.1 స్పెయిన్ వారి వలసలు :

1513లో జువాన్ ఫోన్స్ డి. లియోన్ స్పెయిన్ లోని పోర్చారికో నుండి బయలు దేరి ఫ్లోరిడా (పూలతో నిండిన స్థలం)ను కనుగొని మొదటి స్పానిష్ పతాకాన్ని ఉత్తర అమెరికాలో ఎగురవేశాడు. ఇతడు ఇక్కడే ఇండియన్స్ చేతిలో మరణించాడు. వాస్కో న్యూనిజ్ డి. బాల్బోవా సేకరించిన సమాచారంతో స్పెయిన్లో నున్న పోర్చుగీస్ నావికుడు ఫెర్డినాండో మాజిలాన్ 1519లో మొదటిసారిగా ప్రపంచాన్ని చుట్టి రావాలని బయలుదేరాడు. అట్లాంటిక్, ఫసిఫిక్ సముద్రాలలో ప్రయాణించేటపుడు ఆకలితో చాలా మంది నావికులు చనిపోయారు. చివరకు మిగిలిన నావికులతో కొన్ని దీవులను చేరాడు. స్పెయిన్ రాజైన ఫిలిప్ గౌరవార్థం వాటికి ఫిలిప్పైన్స్ దీవులు అని పేరుపెట్టాడు. ఇక్కడే మాజిలాన్ స్థానికులతో గొడవలు పెట్టుకొని ప్రాణాలు పోగొట్టుకొన్నాడు. కాని అతనితో బయలుదేరిన ఒక నౌక మూడు సంవత్సరాల తర్వాత 1522లో స్పెయిన్ చేరింది. మాజిలాన్ నౌకాయానం వలన అమెరికా ఒక కొత్త ప్రపంచమని, దీనికి తూర్పున అట్లాంటిక్ సముద్రము, పశ్చిమాన ఫసిఫిక్ సముద్రములున్నాయని, భూమి గుండ్రంగా నున్నదని స్పష్టమైనది. 1519లోనే స్పెయిన్కు చెందిన మరొక నావికుడు హెర్నాండో డి కార్టేజ్, క్యూబా నుండి బయలుదేరి బంగారం దొరికే ప్రాంతమైన మెక్సికోలో స్థావరాన్ని ఏర్పరచాడు. స్పెయిన్ చెందిన ఫ్రాన్సిస్కో పిజారో తన అనుచరులతో పనామా నుండి 1531లో బయలుదేరి దక్షిణ అమెరికాలోని పెరూను జయించి, అక్కడనున్న ఇస్కాలు అనే ఇండియన్లను లొంగదీసుకొని వారి దగ్గర నుండి ఒక పెద్ద గదికి సరిపడే వెండి, బంగారాన్ని డి కార్టేజ్ కంటే ఎక్కువ సంపాదించాడు. 1535లో పిజారో అను మరొక స్పానిష్ పరిశోధకుడు ఇన్కాస్ ప్రాంతాన్ని (పెరూ ప్రాంతం) ఆక్రమించి, వలసను స్థాపించాడు. 1539లో హెర్నాండో డిసాటో తన 130 మంది అనుచరులతో బయలుదేరి నీటి పితగా పిలువబడే మిసిసిపి లోయ ప్రాంతాన్ని కనుగొన్నాడు. ఈ విధంగా 15వ శతాబ్ది ద్వితీయార్థానికి అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలపై స్పెయిన్ తన ఆధిపత్యాన్ని ప్రకటించుకోగల్గింది. అంతేగాక ఈ ప్రాంతం నుండి వెండి, బంగారాలను తమ నౌకల నిండా స్పెయిన్ తెచ్చుకుంటూ ఉండేది. దీన్ని చూసి బ్రిటీషు ఓర్వలేక ఆంగ్ల సముద్రపు దొంగలు ఎలిజబెత్ రాణి ప్రోత్సాహంతో స్పెయిన్ నౌకలను విచ్చలవిడిగా దోచుకోసాగినారు. ఈ దురాగతాలను అరికట్టడానికి స్పెయిన్ రాజైన్ ఫిలిప్ ఇంగ్లండును జయించడానికి 1588లో 'స్పానిష్ ఆర్మడా'ను ఆ దేశం మీదకు పంపింది. ఈ పోరాటంలో స్పెయిన్ ఓడిపోవడంతో ఉత్తర అమెరికా తీరంపై ఇంగ్లండ్ పై చేయి అయింది. అలాగే భూ ఆక్రమణల విషయంలో పోర్చుగల్, స్పెయిన్ల మధ్య సమస్యలుత్పన్నము కాకుండా ఉండడానికి 1493లో పోప్ అలెగ్జాండర్ VI భూ సరిహద్దు గీయడంతో వారి మధ్య యుద్ధానికి అవకాశం లేకుండా పోయింది. ఫలితంగా ఉత్తర అమెరికాలోని పశ్చిమ ప్రాంతము, దక్షిణ అమెరికాలో బ్రెజిల్ మరియు చుట్టూ నున్న ప్రాంతం మినహాయించి మిగిలిన ప్రాంతమంతయు స్పెయిన్ ఆధీనంలోనికి వచ్చింది.

3.3.2 ఫ్రెంచి వారి వలసలు :

ఇతర ఐరోపా వారి వలెనే ఫ్రెంచివారు కూడా సముద్ర మార్గాల అన్వేషణ, వలసల స్థాపనలను కొనసాగించారు. తొలి రోజుల్లో బ్రిటీష్ కంటే వీరు వీటి పట్ల ఎక్కువ శ్రద్ధ వహించారు. ఫ్రెంచి తరపున వెర్రజోనా అను వ్యక్తి 1524లో కెరొలినా నుండి న్యూఫౌండ్ లాండ్ వరకున్న ఉత్తర అట్లాంటిక్ తీరాన్నంతా పరిశీలించాడు. 1535–

36లలో జాక్వస్ కార్టియర్ మూడు సార్లు కొత్త ప్రపంచానికి వెళ్ళాడు. ఇతడు సెంట్ లారెన్స్ నదీ ముఖ ద్వారం ద్వారా కెనడాలోని మాంట్రియల్ ప్రాంతాన్ని పరిశీలించాడు. 1589 నాటికి ఫ్రెంచివారు అనేక ప్రయత్నాల ఫలితంగా బ్రెజిల్, పశ్చిమ ఇండియా దీవులు, దక్షిణ కెరొలినా, ఫ్లోరిడాలలో ఫ్రెంచి వలసలను స్థాపించారు. సెయింట్ క్రోయిక్స్, రాయల్ పోర్ట్ వలసలను స్థాపించిన శామ్యూల్ చాంప్లెయిన్ అనే ఉన్ని వర్తకుడు క్విబెక్లో వలసను స్థాపించి “ఫాదర్ ఆఫ్ కెనడా” అని ప్రసిద్ధి చెందాడు. 1613 – 1616 సంవత్సరాల మధ్య చాంప్లెయిన్ ఈ వలసలను ఒట్టావా వరకు వ్యాప్తి చేసెను. ఇతని తర్వాత వచ్చిన ఉన్ని వర్తకులు స్థానిక ఇండియన్లతో బాగుగా స్నేహం చేసి వర్తకాన్ని అభివృద్ధి చేసారు. ఫ్రెంచి వలసలను అభివృద్ధి చేసే దానిలో భాగంగా 1664లో కాల్బర్ట్ అనునతడు “ది ఫ్రెంచి వెస్ట్ ఇండియా కంపెనీ” ను స్థాపించి, కార్టియర్ కనుగొన్న మౌంట్ రాయల్ లేక్ న్యూ ఫ్రాన్స్ ప్రాంతాన్ని ప్రధాన వలసగా అభివృద్ధి చేశాడు. 1669లో ఫ్రెంచి మిషనరీలు మరియు అన్వేషకులు కొత్త ప్రపంచంలో ఫాక్స్ నది దిగువనున్న విస్ కాన్సిన్, మిసిసిపిల గుండా ఆర్కాన్సాస్ ముఖ ద్వారానికి వచ్చి మెక్సికో సింధు శాఖ చేరారు. ఈ విధంగా ఫ్రెంచివారు ఆయా ప్రదేశాలను అన్వేషించి సెయింట్ లారెన్స్ నుండి మెక్సికో సింధుశాఖకు నీటి మార్గాన్ని కనుగొన్నారు. ప్రముఖ ఉన్ని వర్తకుడైన లాసెల్లె, ఒంటారియో సరస్సు దగ్గర ఎరాంటినాక్ అను కోట నేర్పాటు చేశాడు. 1679లో ఇల్లినాయిస్ నది దగ్గర మిచిగాన్ సరస్సు దిగువన సెయింట్ లూయిస్ అను మరొక కోట నేర్పాటు చేశారు. 1682 నాటికి లాసెల్లె ఈ దీవినంతటిని అన్వేషించి ఈ లోయ ప్రాంతానికి ఫ్రాన్స్ రాజుపేరుతో లూయిసియానా అని పేరు పెట్టాడు. 1725 నాటికి ఫ్రెంచి కంపెనీ ఈ లోయలో ఎక్కువ భాగాన్ని వలస క్రిందకు తెచ్చింది. 1731 నాటికి మిసిసిపి లోయ, వెస్ట్ ఇండీస్ ప్రాంతాలు ఫ్రెంచి ఆధీనంలోనున్నాయి. ఈ ప్రాంతాలన్నియు సారవంతమైన నదులుండుట వలన వ్యవసాయోగ్యంగా ఉన్నవి. ఆంగ్లో–ఫ్రెంచి సంఘర్షణ అనంతరము జరిగిన 1763 పారిస్ సంధి ప్రకారం వీనిలో కొంత భాగము వదులుకోవలసి వచ్చినది.

3.3.3 ఇంగ్లీషు వారి అన్వేషణలు – వలసలు :

కొలంబస్ అమెరికాను కనుగొన్న తర్వాత 1487లో జాన్ కాబట్ అన్వేషణల ద్వారా న్యూఫౌండ్–లాండ్, వర్జీనియాలను వరుసగా గుర్తించారు. అయితే బ్రిటీష్ వారు ఈ ప్రాంతాలలో వలసలను స్థాపించడం గాని లేదా స్వాధీన పరచుకొనడంగాని ప్రయత్నించలేదు. దీనికి రాజకీయ, మత సమస్యలు, స్పెయిన్తో యుద్ధం మొదలగు అంతర్గత కారణాలుగా చెప్పవచ్చును. 8వ హెన్రీ (1509–47), మేరీ ట్యూడర్ (1553–58)ల పాలనా కాలాల్లో అన్వేషణల పట్ల పెద్దగా శ్రద్ధ వహించలేదు. కాని మొదటి ఎలిజబెత్ రాణి (1558–1603) పాలన ప్రథమ భాగంలో భూభాగ అన్వేషణలు కొన్ని జరిగాయి. 1576లో మార్టిన్ ఫ్రోబిషనర్ అను యాత్రికుడు లాబ్రడోర్ తీర ప్రాంతంను కనిపెట్టాడు. 1577లో ఫ్రాన్సిస్ డ్రేక్ ముందుగా మాజిలాన్ చూపిన మార్గంలో ప్రయాణించి తూర్పు దీవులు, బ్రెజిల్ తూర్పు తీర ప్రాంతాలను తెలిసికొన్నాడు. కాని ప్రభుత్వ సహకారం లోపించిన కారణంగా అన్వేషణలను తాత్కాలికంగా ఆపివేయడమైనది. ఆ తర్వాత రాణి ప్రోత్సాహంతో 1583లో గిల్బర్ట్ విజయవంతంగా న్యూఫౌండ్–లాండ్ చేరి అక్కడే మరణించాడు. 1584లో రాణి ప్రోద్బలంతో వాల్టర్ రాలే, వర్జీనియా మరియు ఉత్తర కెరొలినా ప్రాంతాలను చేరుకొన్నాడు. రాణి పేరుతో నున్న వర్జీనియా బ్రిటీష్ వారి మొదటి శాశ్వత వలస ప్రాంతం రాలేతో కలిసిన అనుచరులందరూ కొత్త ప్రపంచం యొక్క విశిష్టతను రాణీకి తెలియజెప్పడంతో అమెరికా వలసలపై ఆమె ఆసక్తిని కనబరచింది. ఇదే సమయంలో ఇంగ్లండ్ పారిశ్రామికంగా అభివృద్ధి చెందుతూ అధిక లాభార్జన కొరకు అమెరికాలో

వలసల నేర్పరచి వర్తకం చేయాలనే ఆలోచన కల్గింది. సర్ థామస్ మూర్ 1516లో లాటిన్ భాషలో వ్రాసిన 'ఉటోపియా' అను గ్రంథం ఇంగ్లీష్ వారిని అమెరికా వైపుకు దృష్టి మరల్చింది. ఇందుకు అన్ని విధాలా అభివృద్ధి చెంది అడ్డుగానున్న స్పెయిన్ను దెబ్బదీయడానికి ఎలిజబెత్ నిర్ణయించింది. అందుకు స్పానిష్ నౌకలను, ఓడరేవులను ధ్వంసం చేయడానికి ఆమె ఇంగ్లీష్ ఓడ దొంగలను ఉసికొల్పింది. ఫ్రాన్సిస్ డ్రేక్ నాయకత్వంలో స్పెయిన్ నౌకలను పట్టుకొని వెండి, బంగారాలను దోచుకుంటూ ఆర్థిక ఇబ్బందులను కల్గజేసింది. దీనితో స్పానిష్ రాజైన 2వ ఫిలిప్ 1588లో 'స్పానిష్ ఆర్మడా' అను పేరుతో 150 నౌకలతో బ్రిటీష్ పై యుద్ధం ప్రకటించింది. ఈ యుద్ధంలో ఇంగ్లండ్ విజయం సాధించడంతో నిరాటంకంగా అమెరికాలో వలస రాజ్యాలనేర్పరచుటకు అవకాశమేర్పడింది. 1606లో మొదటి జేమ్స్ ఒక చార్టర్ తయారు చేయడంతో లండన్ వర్తకులు అమెరికాలో ఆయా వలసలను స్థాపించడం మొదలు పెట్టారు. అమెరికాకు చేరిన వలస ప్రజల్లో ఇంగ్లీషు వారే ఎక్కువ. ఆయా వలసల స్థాపన వైనాన్ని ఈ క్రింది తెలిసికొందాము. (పటం. 1 చూడండి).

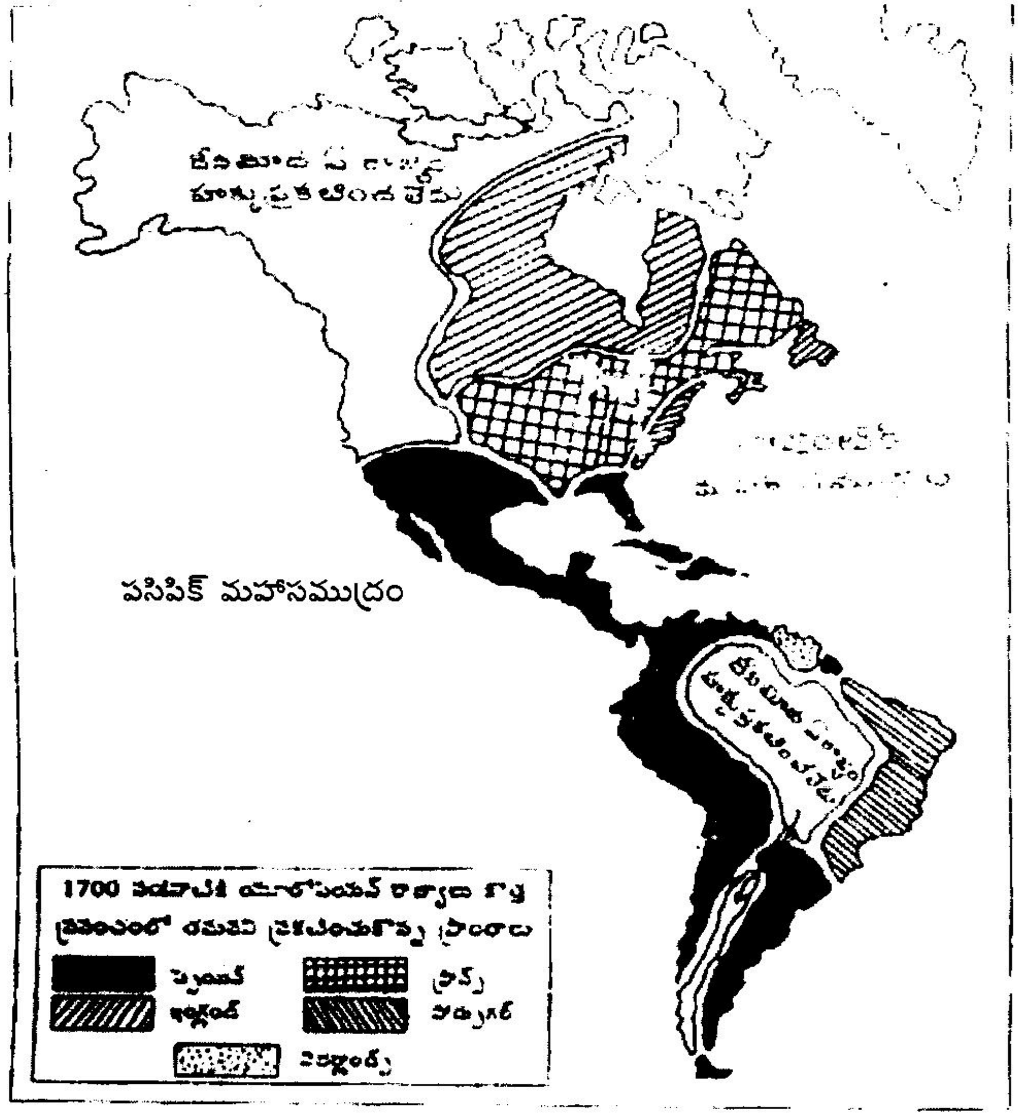

పటం. 1

3.3.3.1 వర్జీనియా వలస స్థాపన (1607) :

లండన్ కంపెనీవారు ఇంగ్లండ్ రాజు అనుమతితో 104 మంది నావికులతో 1-1-1607న నేటి వర్జీనియాలో జేమ్స్ నదికి లోపల 50 మైళ్ళ దూరాన గల జేమ్స్ టౌన్లో వలసను స్థాపించారు. రాణి పేరున ఇంగ్లీషు వారు ఆ ప్రాంతానికి వర్జీనియా అని పేరు పెట్టారు. ఇక్కడే కొత్త ప్రపంచంలో మొదటి ఇంగ్లీష్ శిశువు జన్మించాడు. ఇతని పేరే వర్జీనియా డేర్. వర్జీనియాలో ఇండియన్ల ఆస్తిపాస్తులను దోచుకోవాలనుకొన్న ఇంగ్లీష్ వారిని బాణాలతో గాయపరచారు. దీనితో ఇంగ్లీష్ వారు రక్షణ ఏర్పాట్లు చేసికొన్నారు. అయినను స్థానికుల దాడుల వలన ఇంగ్లీషు వారు అనేక ఇబ్బందులనెదుర్కొనెను. ఈ సమయంలో కెప్టెన్ జాన్ స్మిత్ వలస వారిని కాపాడి స్థానిక ఇండియన్లతో స్నేహ సంబంధాలు నెరిపి అన్ని విషయాలను వలస ప్రజలు తెలిసికొనేటట్లు స్మిత్ నేర్పాడు. 1614లో మొదటిసారిగా ఇంగ్లీషువారు ఇక్కడే పండిన పొగాకును ఇంగ్లండుకు ఎగుమతి చేశారు. కాలక్రమేణా ఈ ప్రాంతం ఆర్థికంగా అభివృద్ధి చెందుట వలన జనసాంద్రత పెరిగింది. 1624లో బ్రిటీష్ రాజు దీన్ని స్వాధీనం చేసికొని గవర్నర్ల పాలన ప్రారంభించాడు. వర్జీనియా వలస స్థాపనతో బ్రిటీష్ వారికి అమెరికాలో తొలి అనుభవం కల్గింది.

3.3.3.2 ప్లీమౌత్, మెసాచూసెట్స్లలో వలసల స్థాపన :

1620లో 'మే ఫ్లవర్' అను ఓడలో 100 మంది ప్యూరిటన్ శాఖకు చెందిన వారు మత స్వేచ్ఛ కోసం ఇంగ్లండ్ నుండి అమెరికాలోని ప్లీమౌత్, మెసాచుసెట్స్లకు వలస వచ్చారు. వీరే "పిల్ గ్రిమ్ ఫాదర్స్" అను పేరుతో ప్రసిద్ధికెక్కారు. వీరు తమ వెంట నిత్యావసర వస్తువులతో పాటు పశువులు, గుర్రాలను తమ వెంట తీసికొని ఈ ప్రాంతాలకు వచ్చారు. 1628లో ప్యూరిటన్ బృందం ప్లీమౌత్ సమీపంలోని బోస్టన్లో స్థావరం ఏర్పరచారు. 1629-42 మధ్య కాలంలో దాదాపు 20 వేల మంది ఇంగ్లీషు వారు ప్యూరిటన్ల స్థావరాలు చేరుకొన్నారు. 1670 నాటికి ప్లీమౌత్ అనేక పట్టణాలతో దాదాపు 8వేల మంది జనాభాతో విస్తరించింది. ఈ వలస ప్రజలు స్థానిక ఇండియన్లతో స్నేహంగా ఉంటూ వ్యాపారాభివృద్ధి చేసారు. 1691 నాటికి ప్లీమౌత్, మెసాచూసెట్స్ వలసతో విలీనమైనది.

3.3.3.3 న్యూయార్క్, డెలవేర్ వలసలు :

మొదట్లో ఈ రెండు వలసలను ఆంగ్లేతర కంపెనీలైన డచ్ పశ్చిమ ఇండియా, స్వీడిష్లు వరుసగా 1623, 1638లలో స్థాపించారు. డచ్ పశ్చిమ ఇండియా కంపెనీచే స్థాపించిన న్యూనెదర్లాండ్స్ వలస తర్వాత 1623లో న్యూయార్క్ గా మారింది. 1663లో ఆంగ్లేయులు న్యూయార్క్ ను స్వాధీనం చేసికొని రాజు వలసగా ప్రకటించారు. అలాగే డెలవేర్ వలస కూడ విలియం పెన్ ఆధీనంలోనికి వచ్చి ప్రొప్రయిటరీ రాష్ట్రమైనది.

కనెక్టికట్ వలస :

థామస్ హూకర్ నాయకత్వంలో మెసాచుసెట్స్ నుండి 1635లో దీన్ని స్థాపించారు. కాల క్రమేణా ఒక సంవత్సరములో 800 ప్రజలు కలిసి స్వంత రాజ్యాంగాన్ని ఏర్పరచుకొన్నారు. 1663లో ఇది రాజు వలసగా మారింది.

3.3.3.4 రోడ్ ఐలాండ్స్ లో వలసలు :

ఈ వలసను రోగార్ విలియమ్స్ అను మతాధికారి స్థాపించాడు. ఈ ప్రాంతంలోని బ్రిటీష్ వారు జొరబడినవారని, స్థానికులే నిజమైన కొత్త ప్రపంచ యజమానులని ఇతడు భావించాడు. 1636 తర్వాత స్థానిక

ఇండియన్స్ తో కలిసి ఇతడు ప్రావిడెన్స్ లాంటి పట్టణాలతో రోడ్ ఐలాండ్స్ వలసగా రూపొందించాడు. ఈ ప్రజలు కొంత కాలం మెసాచూసెట్స్, కనెక్టికట్ ప్రజలతో కలిసి జీవించారు. 1643లో తీసికొన్న తీర్మానము మేరకు ఒక రోడ్ ఐలాండ్ తప్ప మిగిలిన వలసలన్నియు న్యూ ఇంగ్లండ్ వలసల సముదాయం గల యూనియన్ గా ఏర్పడ్డాయి.

13 వల సలు (న్యూ ఇంగ్లండు రాష్ట్రాలు)

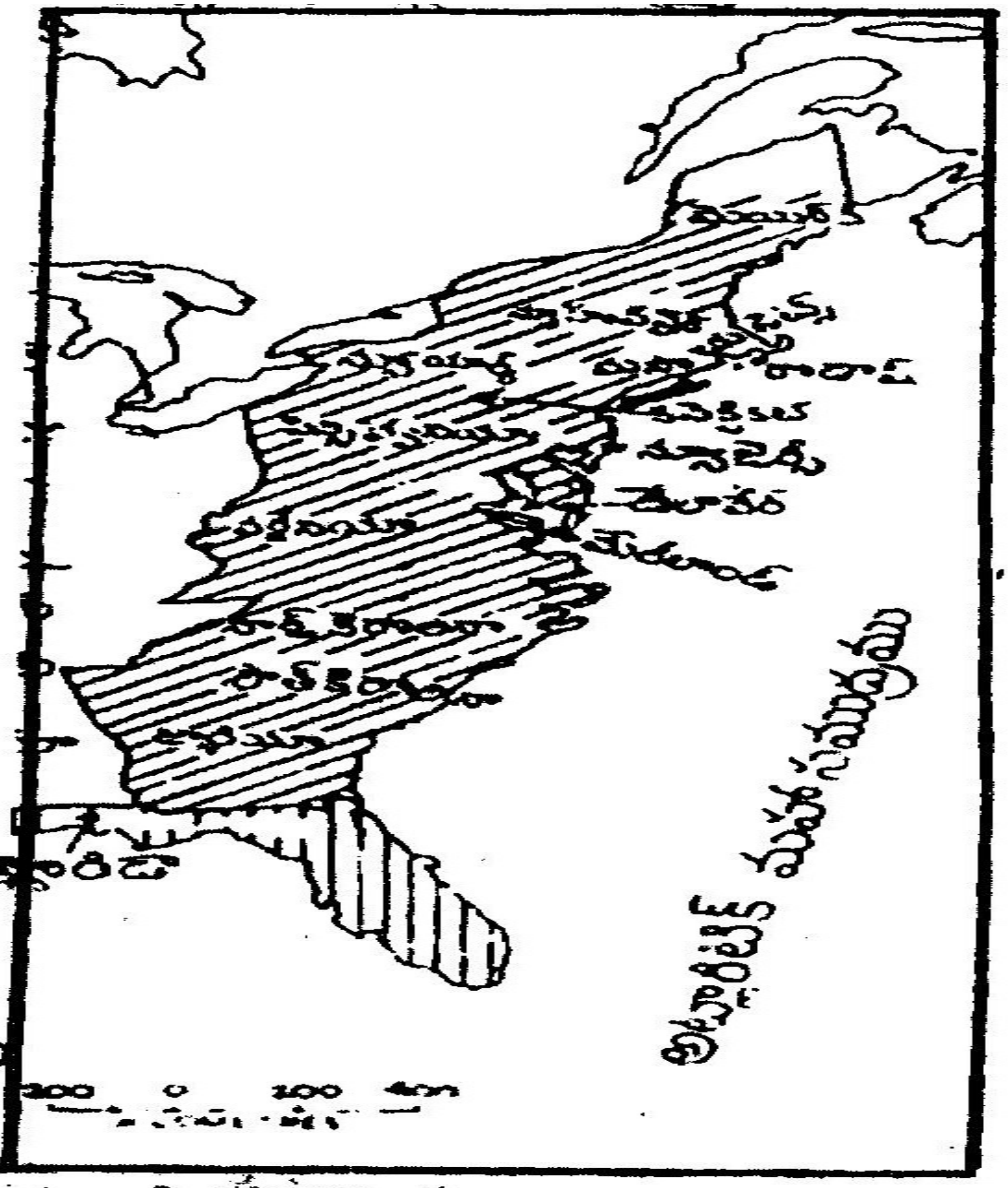

పటం. 2

3.3.3.5 మేరీలాండ్ వలసలు :

ఈ వలసతోపాటు మిగిలిన ఏడు న్యూ ఇంగ్లండ్ వలసలు ఇంగ్లండ్ రాచరికం నుండి అనుమతి పొంది ఏర్పడ్డాయి. వర్జీనియా వలసకు ఉత్తరానున్న విశాలమైన భాగమే మేరీ లాండ్ ప్రాంతము. 1634 ప్రాంతంలో కేథలిక్స్,

ప్రొటెస్టెంట్స్ కలిసి 300 మంది, బాల్టిమోర్ రాజైన సిలిసియస్ కల్వర్ట్ ఆదేశానుసారంగా దీన్ని స్థాపించారు. క్రైస్తవ మత స్పర్థలను దృష్టిలో నుంచుకొని 1649లో మత సామరస్య చట్టాన్ని ఇక్కడ ప్రవేశపెట్టారు. ఇక్కడ పొగాకు పంట విస్తారంగా పండుట వలన 1689 నాటికి ప్రజల సంఖ్య 25,000 కు పెరిగింది. అనతి కాలంలో ఇక్కడ మత కలహాలు పెరుగుట వలన 1691లో ఈ వలసను రాజు స్వాధీనం చేసికొన్నాడు.

3.3.3.6 న్యూ హాంప్ షైర్ మరియు మెయిన్ వలసలు :

1623లో రై స్థలముతోపాటు మరి కొన్ని పట్టణాలు కలిసి ఈ వలస ఏర్పడింది. న్యూ ఇంగ్లండ్ వలసల కౌన్సిల్, ఈ రెండు వలస ప్రాంతాలపై అధికారాన్ని సర్ ఫెర్డినాండ్ చార్లెస్, కెప్టెన్ మాసన్లకు అప్పగించింది. ఈ రెండింటిపైన అధికారాన్ని చెలాయించడానికి మసాచుసెట్స్ ప్రయత్నించినపుడు 1677లో ఇంగ్లండ్ ప్రభుత్వము మెయిన్ భాగాన్ని మెసాచూసెట్స్కు కలిపింది. 1679లో హాంప్షైర్ భాగం రాజు ఆధీనంలోనికి రావడంతో దీన్ని న్యూ హాంప్ షైర్గా పిలిచారు. 1820 నాటికి మెయిన్, మెసాచూసెట్స్లు కలిపి స్వతంత్ర రాష్ట్రంగా విడిపోయింది.

3.3.3.7 న్యూజెర్సీ వలసలు :

2వ చార్లెస్ రాజు ఈ వలస యాజమాన్యపు హక్కును తన సోదరుడైన జేమ్స్ డ్యూక్ ఆఫ్ యార్క్ కు జారీ చేశాడు. జేమ్స్ ఈ హక్కును తన స్నేహితులైన సర్ జార్జ్, లార్డెన్ బర్కిలీలకు అమ్మాడు. 1674లో లార్డ్ బర్కిలీ న్యూజెర్సీలో తన భాగాన్ని ఇంగ్లీషు క్వేక్స్ కు, 1682లో సర్ జార్జి తన భాగాన్ని విలియంపెన్ మరియు ఇతర 11 మంది క్వేకర్స్ కు అమ్మివేశారు. ఫలితంగా న్యూజెర్సీ భాగం 24 మంది యజమానుల ఆధీనంలోనికి వచ్చింది. చివరకు 1702లో ఇది రాజు ఆధీనంలోకి వచ్చింది.

3.3.3.8 ఉత్తర, దక్షిణ కెరొలినా వలసలు :

వర్జీనియాకు దక్షిణాన, ఫ్లోరిడాకు ఉత్తరాన ఉన్న ప్రాంతమంతయు నివాస యోగ్యం కాని ప్రాంతము. స్పెయిన్ ఈ ప్రాంతాన్ని స్వాధీనం చేసికోవాలన్న ఆలోచన ఉన్ననూ, ఎలాంటి ప్రయత్నమూ జరుగలేదు. 2వ చార్లెస్ అనుమతితో 8 మంది యజమానులు, ఇతర బ్రిటీష్ అధికార్లు కలిసి కరోలినా అను కంపెనీ పేరుతో 1670లో ఈ ప్రాంతంలో వలసను ఏర్పరచారు. 1700 నాటికి ఇక్కడి వలసల జనాభా 5000కు చేరింది. వీనిలో సగం మంది నీగ్రో బానిసలు. అందుచేత ప్రారంభం నుండి కెరోలినాలో భూస్వామ్య వ్యవస్థ, నీగ్రో బానిస వ్యవస్థలతో కూడిన సమాజం ఏర్పడింది. 1712లో ఈ ప్రాంతం ఉత్తర, దక్షిణ కెరొలినాలుగా విడిపోయాయి. ఉత్తర కెరొలినాలో అతి సామాన్య మధ్య తరగతి వారు స్థిరపడ్డారు. ఇది 1728 నాటికి రాజు ఆధీనంలోనికి వచ్చింది. దక్షిణ కెరొలినాలో విలాస జీవితం గడిపే భూస్వాములుండేవారు. వీరు వారికున్న హక్కులను అమ్ముకోవడంతో దక్షిణ కెరొలినాను 1719లో రాజు స్వాధీనం చేసికొన్నాడు.

3.3.3.9 పెన్సిల్వేనియా వలసలు :

దీన్ని 1682లో విలియం పెన్ అను క్వేకర్ స్థాపించాడు. ఇతడు ఫిలడెల్ఫియా నగరాన్ని చక్కగా నిర్మించాడు. ఈ ప్రాంతమంతయు సారవంతమైన భూములు, ఖనిజ సంపద ఉండుట వలన జర్మన్, స్కాటిష్, ఐరిష్ ప్రజలను ఆకర్షించింది. ఈ వలస 1776లో కాన్ఫెడరేషన్లో కలిసింది.

జార్జియా వలసలు :

ఇది 2వ జార్జి రాజు కాలంలో స్థాపించబడిన చివరి వలస రాజ్యము. 1732లో కెరోలినాకు దక్షిణంగా నున్న భూ భాగాన్ని జేమ్స్ ఎడ్వర్ట్ తోర్పె నాయకత్వంలో కొంత మంది యజమానులు రాజు నుండి దానంగా పొందారు. జార్జి రాజు నుండి పొందిన దానం కాబట్టి దీన్ని జార్జియా అని పేరు పెట్టారు. ఇది 1752లో రాజు ఆధీనంలోనికి వచ్చింది.

ఈ విధంగా 18వ శతాబ్ది అర్ధభాగానికి సుమారు 1000 మైళ్ళ విస్తీర్ణం గల అట్లాంటిక్ తీర ప్రాంతంలో మెయిన్ నుండి దక్షిణ కెరొలినా వరకు గల 13 వలస లేర్పడ్డాయి. వీనిలో వలసలను కంపెనీవారు, మిగిలిన 7 వలసలను రాజు అనుమతితో ప్రైవేటు వ్యక్తులు స్థాపించారు. 1700 నాటికి ఈ వలసలలో 21,22,778 జనాభా ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది.

3.4 అమెరికాలో ఆంగ్లో – ఫ్రెంచి సంఘర్షణ :

ప్రారంభం నుండి పాత ప్రపంచంలో అనేక చోట్ల ఆంగ్ల – ఫ్రెంచి శత్రుత్వం వలన చాలా సంఘర్షణలు జరుగుతుండేవి. వీని ప్రభావం కొత్త ప్రపంచంలో గూడ ఉండేది. 1689 నాటికి ఫ్రెంచి వారు సెయింట్ లారెన్స్ లోయ, లూయీసియానా, మిసిసిపి లోయ మొదలగు ప్రాంతాలను ఆక్రమించుకొని విస్తీర్ణంలో ఆంగ్ల వలసల కంటే ఎన్నో రెట్లు ఎక్కువ ఉండేది. ఈ స్థావరాలన్నియు బ్రిటీష్ వలసలకు చాలా దగ్గరగా నుండును. వీరి సంఘర్షణకు వివిధ కారణాలున్నాయి. అవి :

1) బ్రిటీష్ వారు ఉత్తరాన అట్లాంటిక్ తీరంలోను, ఓహియో లోయ ప్రాంతంలోను తమ వలసలను వ్యాప్తి చేయాలన్న కోర్కె.

2) ఆంగ్ల వలస ప్రాంతమైన న్యూయార్క్ న్ను ఆక్రమించి అమెరికాలోని బ్రిటీష్ రాజ్యాన్ని రెండు భాగాలు విడదీసి, తమ పతాకాన్ని న్యూయార్క్ ప్రాంతములో ఎగురవేయాలని ఫ్రెంచి కోర్కె.

ఈ లక్ష్యాలతో ఆంగ్ల, ఫ్రెంచి వారు తమ రాజ్యాల వ్యాప్తి, స్థిరత్వాల కోసం పరస్పర శతృత్వం పెరిగి అనేక యుద్ధాలు చేశారు. వాటిని ఈ క్రింద తెలిసికొందాము.

3.4.1 విలియం రాజు యుద్ధం (1689–1697) :

ప్రొటెస్టెంట్ క్రైస్తవ మతస్థుడైన ఇంగ్లండ్ రాజు విలియం రాజ్యానికి 1689లో వచ్చి రెండవ జేమ్స్ విధానాలననుసరించాడు. కేథలిక్ అయిన ఫ్రెంచి రాజు 14వ లూయీ అంటే ఇతనికి గిట్టదు. వీరి మధ్య నున్న పగ కారణంగా ప్రపంచమంతటా ఆంగ్లో–ఫ్రెంచి సంఘర్షణలు తలెత్తాయి. ఈ సందర్భంగా జరిగిన బోయినె యుద్ధంలో ఫ్రెంచి ఆధీనంలోనున్న పోర్ట్ రాయల్ను బ్రిటీష్ స్వాధీనము చేసుకొంది. 1697లో జరిగిన రిస్విక్ శాంతి సంధితో విలియంరాజు యుద్ధము ముగిసింది.

3.4.2 రాణి ఆనీ యుద్ధము (1701–13) :

ఇది బ్రిటీష్ రాణి ఆనీ కాలంలో జరిగిన స్పెయిన్ వారసత్వ యుద్ధంగా పేరొందింది. చేపలు, ఉన్నికి ప్రసిద్ధి చెందిన న్యూఫాండ్–లాండ్, ఉత్తర అమెరికా ప్రాంతాలు ఫ్రెంచి ఆధీనంలో నున్న విషయాన్ని బ్రిటీష్

తట్టుకోలేకపోయింది. దీనికి తోడు ప్రొటెస్టెంట్, కేథలిక్ మత శాఖల మధ్యనున్న విభేదాలు. బ్రిటీష్ వారు ప్రొటెస్టెంట్లు అయితే ఫ్రెంచివారు కేథలిక్స్. పైగా 14వ లూయీ అనంతరం వచ్చిన ఫ్రాన్స్ రాజు 2వ జేమ్స్ పాలనా పద్ధతులను బ్రిటీష్ వారికి నచ్చలేదు. అందుచేత ఇంగ్లండ్, హాలెండ్, ఆస్ట్రియాలు కలిసి ఒక పక్షంగాను, ఫ్రాన్స్, స్పెయిన్లు మరొక పక్షంగా ఏర్పడి యుద్ధం చేశారు. ఈ యుద్ధంలో ఇంగ్లండ్ అప్రమత్తంగా ఉండి పోరాడింది. అందుకే అనేక చోట్ల ఫ్రెంచి వారిని చిత్తుగా ఓడించింది. అలాగే అమెరికాలో కూడా బ్రిటీష్ వారే విజయం సాధించారు. చివరకు ఈ యుద్ధం 1713లో యుట్రెచ్ శాంతి సంధితో ముగిసింది.

3.4.3 జార్జి చక్రవర్తి యుద్ధం (1745–1748) :

దీన్ని ఆస్ట్రియా వారసత్వ యుద్ధమని కూడా పిలుస్తారు. ఇది అంతర్జాతీయంగా చెలరేగిన పెద్ద అలజడి. యుట్రెచ్ సంధి అనంతరం ఫ్రాన్స్, సెయింట్ లారెన్స్ ముఖ ద్వారాన లూయిస్ బర్గ్ అను బలమైన కోటతో పాటు 60 కోటలకు పైగా నిర్మించారు. ఆస్ట్రియా రాజైన 6వ చార్లెస్ మరణించడంతో తన కుమార్తె అయిన మేరియా థెరిస్సా సింహాసమధిష్టించెను. స్త్రీ పాలకురాలను చుట్టూ ఉన్న పాలకులు సహించలేకపోయారు. వారిలో ప్రష్యా రాజైన ఫ్రెడరిక్, ఆస్ట్రియా భాగాన్ని ఆక్రమించుటతో ఈ యుద్ధం ప్రారంభమైనది. దీని ప్రభావం అమెరికాపై కూడా పడింది. సర్ విలియం పప్పెరెల్ నాయకత్వంలో బ్రిటీష్ వారు ఫ్రెంచి కోట, లూయిస్ బర్గ్ పై దాడి చేసి స్వాధీనం చేసికొన్నారు. దీన్ని తిరిగి ఆక్రమించుటకు ఫ్రెంచి ప్రయత్నించి విఫలమైనది. చివరకు 1748లో ఎక్స్ లా – షాపెల్ సంధితో ఈ యుద్ధం ముగిసింది. దీని ఫలితంగా లూయిస్ బర్గ్ను తిరిగి ఫ్రెంచివారికి, భారతదేశంలోని మద్రాస్కు ఫ్రెంచి నుండి బ్రిటీష్కు అప్పగించడమైనది.

3.4.4 సప్త వర్ష సంగ్రామము (1756–1763) :

తొలి యుద్ధాల వలన ఇంగ్లండ్, ఫ్రాన్స్ల మధ్యనున్న సమస్యలు తొలగలేదు. అమెరికాపై ఆధిపత్యం కొరకు ఇరువురు మరల 1754–1763 సంవత్సరల మధ్య యుద్ధానికి తలపడ్డారు. ఈ సప్త వర్ష సంగ్రామము ఐరోపాలో రాక పూర్వమే అమెరికాలో రెండు సంవత్సరాలు ముందుగానే ప్రారంభమైనది.

దీనికి కారణాలు :

1) ఓహియో లోయ భాగంపై అజమాయిషీ ఇరువురుకీ ఉందన్న వాదన.

2) ఈ లోయపై నున్న ఆధిపత్యం ద్వారా ఆలీఘనీ పర్వతాల ద్వారా ఖండం మధ్య భాగానికి తమ రాజ్యాన్ని విస్తరింపచేసికోవాలని బ్రిటీష్ ఆలోచన. అదే విధంగా ఫ్రెంచి ఇదే ఆధిపత్యం ఉంటే ఆంగ్ల విస్తరణను అరికట్టి, బలంపుంజుకొని పూర్తిగా ఇంగ్లీష్ను వెళ్ళగొట్టాలని ఫ్రెంచి ప్రయత్నం.

3) తాము ఈ ప్రాంతాన్ని కనుగొని ఇక్కడ కోటలను స్థాపించామని ఫ్రెంచి వారు, కాదు మేమని బ్రిటీష్ వారు అని వాద, ప్రతి వాదనలు పెరిగి ఈ యుద్ధానికి దారి తీసింది.

1753లో ఫ్రెంచి వారు పిట్స్–బర్గ్ పట్టణ సమీపంలోని 'డ్యూకస్నే' అను కోటను నిర్మించడంతో 1754లో ఆంగ్లో, ఫ్రెంచి సంఘర్షణ ప్రారంభమైనది. ఈ యుద్ధంలో వర్జీనియా తరపున మేజర్ జార్జి వాషింగ్టన్ ఇంగ్లీష్ సైన్యంలో పాల్గొనడం ఇదే ప్రథమం. తగినంత సైనిక శక్తి లేనందున ఫ్రెంచివారు ఓడిపోయారు. 1755లో బ్రిటీష్ జనరల్ బ్రాడక్

నాయకత్వంలో డూకనే కోటను ముట్టడించే సమయంలో ఫ్రెంచివారు రహస్యంగా ఆంగ్ల సైనికులను తుపాకులతో హతమర్చారు. దీనికి కారణం ఆంగ్ల ప్రభుత్వానికి, ఆంగ్ల వలసలకు మధ్య సహకారం లోపించడమే. 1756లో అతి సమర్థుడైన విలియం పిట్ డ్యూకనే కోటను పట్టుకొని పిట్కు జ్ఞాపకార్థంగా పిట్స్–బర్గ్ అను కొత్త పేరు పెట్టారు. ప్రపంచంలోని ఇతర రంగాలలో కూడ ఫ్రెంచివారు ఓడారు. 1763లో జరిగిన పారిస్ సంధితో ఈ యుద్ధం ముగిసింది. ఈ సంధి ప్రకారం బ్రిటీష్ వారు క్యూబా, ఫిలిప్పీన్ దీవులను స్పెయిన్ కిచ్చి, దానికి బదులుగా ఫ్లోరిడాను పొందింది. కెనడా బ్రిటీష్ వశమైంది. ఫ్రెంచి ఆధీనంలో నున్న మిసిసిపి తూర్పు భాగంలోని నూఅర్లియన్స్ తప్ప మిగిలిన భాగం బ్రిటీష్ స్వాధీనమైనది. ఈ యుద్ధంలో ఫ్రెంచి పై, ఆంగ్ల విజయము అతి ముఖ్యమైనది.

3.5 అమెరికా వలసల మీద బ్రిటీష్ వారి విధానాలు :

పైన ఉదహరించినట్లుగా అమెరికాలో ఫ్రెంచివారికి ఉద్వాసన చెప్పడంతో మాతృదేశం నుండి వచ్చే సైనిక అవసరత బ్రిటీష్కు తీరిపోయింది. భిన్న దేశాలతో స్థాపితమైన అమెరికా వలసలలో మొదటి నుండి భిన్న సంస్కృతి వర్ధిల్లింది. కాలక్రమేణా ఈ వలసలు స్వయంపాలన కోసం ఉద్యమాన్ని నడపడానికి అనుకూల వాతావరణం ఏర్పడింది. దీనికి కారణము వలసలపై బ్రిటీష్ వారి పాలనా పద్ధతులు. వాటిని ఈ క్రింద తెలిసికొందాము.

సప్తవర్ష సంగ్రామము తర్వాత అమెరికాలోని బ్రిటీష్ వారి వైఖరిలో పూర్తిగా మార్పు వచ్చింది. ఈ యుద్ధంలో సగానికి పైగా అమెరికన్లు పాల్గొని విజయం సాధించడంతో వారిలో ఆత్మ స్థైర్యమేర్పడి భవిష్యత్లో ఏ ఇబ్బంది కల్గినా మాతృదేశంపై అధారపడవలసిన అవసరము లేదని వారు గ్రహించారు. పైగా ఈ యుద్ధాలు, వారినందర్ని దగ్గరకు చేర్చి వారి మధ్య పరస్పర అవగాహన, స్నేహసహకారం పెంపొందించి ఐక్యమత్యాన్ని అలవరచినాయి. వలసల్లో వస్తున్న మార్పులను ఇంగ్లండు వారు గ్రహించలేకపోయారు. ఫ్రాన్స్తో చేసిన యుద్ధ నష్టాన్ని పూరించడానికి వలసలపై కొత్త పన్నులు, కొత్త చట్టాలు ఆమలు చేయ ప్రయత్నించ ప్రారంభించారు. వలసలపై ఆధిపత్యాన్ని బ్రిటీషు రాజు, ఉమ్మడి వాటా కంపెనీలకు అప్పగించాడు. ఈ కంపెనీలు బ్రిటీష్ ప్రయోజనాల కోసం అమెరికాలోని సంపదలను అభివృద్ధి చేయవలసి యున్నది. ఇవి తమ కార్యాలయాలను బ్రిటన్లోనే ఉంచుకొని ఈ పని చేయవలసియున్నది. అందుచేత బ్రిటీషు వారు మాతృదేశ ఆర్థిక పరిస్థితి వలసవాదాన్ని దృష్టిలో నుంచుకొని వారికి అనుకూలమైన విధానాలను అమెరికా వలసలతో ప్రవేశపెట్టారు. వాటిని ఈ క్రింద తెలిసికొందాము.

3.5.1 ప్రభుత్వ పాలనలో వలస ప్రజల ప్రాతినిధ్యం :

13వలసలు స్పష్టంగా మూడు కోణాలలో రూపుదాల్చాయి. ఉత్తరాన వాణిజ్య, పారిశ్రామిక ప్రాంతంగా; దక్షిణాన వ్యవసాయ ప్రాంతంగా; మధ్య వలసలు పైరెండింటి మిశ్రమ ప్రాంతంగాను రూపొందాయి. అయినప్పటికినీ వారి పరిపాలనలో పెద్ద మార్పు లేదు. ప్రతి వలసలో ద్విసభా విధాన మున్నది. శాసన సభల్లో దిగువ సభను అసెంబ్లీ అనీ, ఎగువ సభను కౌన్సిల్ అని పిలుస్తారు. ఒక బిల్లు చట్టం కావాలంటే దాన్ని రెండు సభలు ఆమోదించాలి. ఆ తర్వాత గవర్నర్ సంతకం చేయాలి. ఇంగ్లండ్లోని పార్లమెంటుకు ప్రతినిధులను ఎన్నుకొనే హక్కు వలస ప్రజలకు లేదు. అందువలన పార్లమెంట్లో వలస ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యం లేదు. 1619లో వర్జీనియా వలస ప్రజల అభ్యర్థన మేరకు లండన్ కంపెనీ జారీ చేసిన ఉత్తర్వుల ప్రకారం వీరికి ప్రభుత్వ వ్యవహారాల్లో కొంత ప్రాతినిధ్యం కల్పించబడింది. కాలక్రమేణా

ప్రాతినిధ్య హక్కు అన్ని వలసల్లో ఉండాలన్న ఆలోచన పెరిగింది. 1628 తర్వాత మసాచూసెట్స్, న్యూఇంగ్లండ్ వలసలు స్వయం పాలనను సంపాదించుకొన్నాయి.

3.5.2 రిట్స్ ఆఫ్ అసిస్టెన్స్ :

సప్తవర్ష సంగ్రామం జరిగే సమయంలో వలస ప్రాంతాల్లో దొంగ వ్యాపారాన్ని అరికట్టడానికి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం కొన్ని చర్యలు తీసుకొంది. దొంగ వస్తువులు నిల్వ చేసే గిడ్డంగులపై దాడి జరపడానికి ప్రభుత్వ అధికారులకు అనుమతి పత్రాలను జారీ చేసింది. వాటిని 'రిట్స్ ఆఫ్ అసిస్టెన్స్' అంటారు. మొదటి రిట్ ను రెండవ చార్లెస్ కాలంలో ఇంగ్లండ్లో అమలు జరిపారు. ఇదే విధమైన రిట్ల అధికారాన్ని 3వ చార్లెస్ కాలం నుండి కస్టమ్స్ అధికార్లకివ్వబడింది. ప్రభుత్వం చేసిన రిట్లు అన్యాయంగా, అధర్మంగా నున్నాయని ఆనాటి ప్రముఖ న్యాయవాది జేమ్స్ ఓటెన్ జూనియర్తో పాటు అనేక మంది వ్యాపారాలు తీవ్రంగా ఖండించారు. అమెరికా అధ్యక్షుడైన జాన్ ఆడమ్స్ వ్రాతలు ప్రకారం రిట్స్ ఆఫ్ అసిస్టెన్స్ కు వ్యతిరేకంగా ఆయుధాల పోరాటంతో పాటు విప్లవ శిశువు పుట్టిందని చెప్పవచ్చును.

3.5.3 ఇంగ్లండ్ వాణిజ్య పద్ధతి :

రాజ్య విస్తరణ కోసం ఇంగ్లండ్ జరిపిన పోరాటం వలన ఆ దేశం ఆర్థిక సంక్షోభానికి గురైంది. యుద్ధానికి ఇంగ్లండు చేసిన అప్పులు ఎక్కువైనాయి. దీనికి తోడు విపరీతంగా పెరిగిన ప్రభుత్వ ఖర్చులు, పాలనా వ్యయాలు బ్రిటీష్ ప్రభుత్వాన్ని పట్టి పీడిస్తున్నాయి. దీన్ని భర్తీ చేయడానికి వలస ప్రజల నుండి పన్నులు వసూలు చేయడమే ఏకైక మార్గమని ఇంగ్లండు తలచింది. ఇందుకు గాను ఇంగ్లండు వలసలపై తన వాణిజ్య పద్ధతిని ప్రవేశ పెట్టింది. దీని ప్రకారం వలస ప్రజలు మాతృదేశంతోనే వర్తకం చేయాలని, ఇతర దేశాలతో వ్యాపారము చేయడముగాని, తమ వస్తువులను తామే తయారుచేసుకోవడంగాని చేయరాదని ఇంగ్లండు కట్టుదిట్టం చేస్తూ తమ దేశ వ్యాపారాభివృద్ధి కోసం కొన్ని శాసనాలు, పద్ధతులను ప్రవేశపెట్టింది.

3.5.4 ఇతర శాసనాలు :

1650లో మొదటి నౌకాశాసనం, 1733లో మొలాసెస్ శాసనం, 1750లో ఇనుప శాసనం, 1764లో పంచదార శాసనాలను ప్రవేశపెట్టి వర్తక వాణిజ్యాభివృద్ధి చేసి ఆర్థిక స్థోమతను పెంచటానికి ఇంగ్లండు ప్రయత్నించింది. అలాగే 1764లో కరెన్సీ చట్టము, వలసలతోనున్న సైనిక ఖర్చులకు సంబంధించిన క్వార్టరింగ్ శాసనము (1765), స్టాంపులపై పన్ను పెంచే స్టాంపుల శాసనం (1765) మొదలగు పద్ధతులను ప్రవేశపెట్టి వలస ప్రజల ఆగ్రహావేశాలకు ఇంగ్లండ్ గురి అయింది. ఈ శాసనాల వివరాలు తర్వాత అధ్యాయంలో తెలిసికొనవచ్చును. ఇంగ్లండు విధానాల వలన వలస ప్రజల స్వయం పాలన, స్వేచ్ఛలకు ముప్పు వాటిల్లటంతో అక్కడి ప్రజలంతా స్వాతంత్ర సమరానికి ఉద్యుక్తులైనారు.

3.6 సారాంశము :

భౌగోళిక అన్వేషణల ఆధారంగా 16వ మరియు 17వ శతాబ్దాలలో ఐరపా దేశాలైన స్పెయిన్, ఫ్రెంచ్ మరియు బ్రిటీష్ వారు అమెరికాలో వలసలు స్థాపించారు. ఈ వలసలు అమెరికా చరిత్రను కొత్త రూపాం దాల్చడానికి తోడ్పడ్డాయి. ఈ వలసలలో ఇంగ్లీషు వారి అన్వేషణలు ముఖ్యమైనవి. ఈ సమయంలోనే ఇంగ్లాండ్ పారిశ్రామికంగా

అభివృద్ధి చెందుతూ అధిక లాభార్జన కోసం అమెరికాలో వర్తకం చేయాలని నిర్ణయించింది. సర్ థామస్ మూర్, 1516 లోలాటిన్ భాషలో వ్రాసిన 'ఉథోపియా' అనే గ్రంథం ఇంగ్లీషు వారిని అమెరికా వైపు దృష్టి మరల్చేలా చేసింది. ఇందుకు అన్ని విధాల అభివృద్ధి చెంది అడ్డుగా ఉన్న స్పెయిన్ ను దెబ్బతీయడానికి ఇంగ్లీషు రాణి ఎలిజబెత్ నిర్ణయించింది. దీనితో స్పానిష్ రాజైన 2వ ఫిలిప్ 1588లో స్పానిష్ ఆర్మడా అను పేరుతో బ్రిటీష్ పై యుద్ధం ప్రకటించాడు. ఈ యుద్ధంలో ఇంగ్లాండ్ విజయం సాధించడంతో అమెరికాలో ఇంగ్లాండ్ కు గుర్తింపు లభించింది.

అమెరికాలో వలసల స్థాపన జరిగిన తరువాత ఆంగ్లో – ఫ్రెంచ్ సంఘర్షణలు అమెరికా వలసలపై కూడా ప్రభావం చూపింది. ఈ ఆంగ్లో–ఫ్రెంచ్ సంఘర్షణలకు చాలా కారణాలు ఉన్నాయి. అవి బ్రిటీష్ వారు ఉత్తరాన అట్లాంటిక్ తీరంలోను, ఓహియా లోయ ప్రాంతంలోను తమ వలసలను వ్యాప్తి చేయాలన్న కోర్కె తరువాత ఆంగ్లవలస ప్రాంతమైన న్యూయార్క్ ను ఆక్రమించి అమెరికా బ్రిటీష్ రాజ్యన్ని రెండు భాగాలుగా విడదీసి తమ పతాకాన్ని న్యూయార్క్ ప్రాంతంలో ఎగరవేయాలని ఫ్రాన్స్ ఆశించిండం. ఈ ఉద్దేశాలతో ఆంగ్లో–ఫ్రెంచ్ యుద్ధాలు తరుచూ జరుగుతుండేవి. అంతేకాకుండా ఈ వైరుధ్యం తరువాత సప్తవర్ష సంగ్రామానికి దారి తీసింది. క్రీ. శ. 1756 నుండి 1763 వరకు మరల ఇంగ్లాండ్, ఫ్రాన్స్ యుద్ధాలు ప్రారంభం అయ్యాయి. ఈ సంగ్రామానికి ముఖ్యకారణం ఓహియ లోయ భాగంపై అధికారం ఇరువురికి ఉందని తమ స్థావరాలను ఏర్పరచాలని ఫ్రెంచ్ వారు, బ్రిటీష్ వారు దీనిపై ఆధిపత్యం తమదేనని పరస్పర సంఘర్షణల ద్వారా యుద్ధం జరిగింది. క్రమంగా అమెరికాలో ఫ్రెంచి ప్రాబల్యం తగ్గి ఆంగ్లేయులు విజయం సాధించి తమ స్థావరాలను బలోపేతం చేయడం జరిగింది.

3.7 ముఖ్య పదకోశం :

నావిగేటర్ :

నావిగేటర్ అంటే ఓడ లేదా విమానంలో ప్రయాణించి గమ్యానికి భాధ్యత వహిస్తాడు. అంతే కాకుండా ఓడ లేదా విమానం యెక్క స్థానం గురించి ఎల్లప్పుడు తెలుసుకోవడం.

నీగ్రోలు :

నల్లజాతి ఆఫ్రికన్ ప్రజలను వారసత్వంగా పరిగణింపబడే వ్యక్తులను సూచించండం.

మిస్సిస్సిపి :

ఇది ఒక నది, స్థానిక అమెరికన్లు మిస్సిస్సిపి నది మరియు దాని ఉపనదుల వెంబడి చాలా సంవత్సరాలు నివసించారు. 16వ శతాబ్దంలో యూరపియన్ల రాకతో వీరి జీవన విధానం మారింది.

ఓహియో లోయ :

ఇది ఉత్తర అట్లాంటిక్ తీరంలో ఒక లోయ. ఈ లోయలో బ్రిటీష్ వారు తమ వలసలను వ్యాప్తి చేయ నిర్ణయించడంతో, ఈ కారణం ఆంగ్ల–ఫ్రెంచ్ సంఘర్షణకు దారితీసింది.

రిట్స్ ఆఫ్ అసిస్టెన్స్ :

సప్తవర్ష సంగ్రామంలో దొంగ వ్యాపారాన్ని అడ్డుకోవడానికి బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం జారీ చేసిన పత్రం. రెండవ చార్లెస్ కాలంలో అమలు జరిపారు.

శాసనాలు :

ప్రాచీన మరియు మధ్యయుగ కాలాలలో రాయి, రాగిరేకు వంటి వాటిపై వ్రాసిన అక్షరాలు వీటిని inscriptions అని అంటారు.

3.8 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1) వ్యాస రూప ప్రశ్నలు :

1) అమెరికాలో ఐరోపావారి భౌగోళిక పరిశోధనలు, వారి వలస విధానమును గూర్చి ఒక వ్యాసమును వ్రాయుము.

2) అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల ఆధిపత్యం కొరకు జరిగిన ఆంగ్లో–ఫ్రెంచి సంఘర్షణను వివరింపుము.

2) లఘు వ్యాసరూప ప్రశ్నలు :

1) అమెరికాలోని వలస ప్రజల మీద బ్రిటీష్ పాలనా పద్ధతులను వివరింపుము.

3) లఘుటీక ప్రశ్నలు :

1) ఆస్ట్రియా వారసత్వ యుద్ధము

2) సప్తవర్ష సంగ్రామము

3) రిట్స్ ఆఫ్ అసిస్టెన్స్

3.9 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. Brown. R.H : Historical Geography of the United States.
2. Herbert E. Bolten and T.M. Marshall : Colonization of North America (1924).
3. Marshall Smelser : American History, At a Glance
4. Parkes. H.B. : The United States of America
5. డా॥,వేమూరి కామేశ్వరరావు & శ్రీ భాగవతుల లక్ష్మీనారాయణ : అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల చరిత్ర (తెలుగు అకాడమి).

ఎం. బోసుబాబు

పాఠం – 4

అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమర కారణాలు

లక్ష్యం :

అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరానికి దారి తీసిన పరిస్థితులను గురించి అధ్యయనం చేయడం ఈ పాఠం ప్రధాన లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

4.1 పరిచయము

4.2 కారణాలు

4.2.1 మౌళిక కారణాలు

4.2.1.1 జాతీయ భావం

43.2.1.2 జనాభా పెరుగుదల

4.2.1.3 ప్రజాస్వామ్య అనురక్తి

4.2.1.4 భౌగోళిక అంశాలు

4.2.1.5 బ్రిటీషు ప్రభుత్వ స్వభావం

4.2.1.6 రాజకీయ భావనలలో వ్యత్యాసం

4.2.1.7 బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులలో అవగాహనా రాహిత్యం

4.2.1.8 వైజ్ఞానిక కారణాలు

4.2.1.9 మర్కెంటలిజం

4.2.1.10 మొలాసిస్ చట్టం

4.2.1.11 నౌకా చట్టాలు

4.2.2 తక్షణ కారణాలు

4.2.2.1 ఆంగ్లో – ఫ్రెంచి యుద్ధం

4.2.2.2 చక్కెర చట్టం (1764)

4.2.2.3 స్టాంపుల చట్టం (1765)

4.2.2.4 రాకింగ్–హోమ్ చర్యలు

4.2.2.4.1 స్టాంపుల చట్ట ఉప సంహరణ

4.2.2.4.2 డిక్లరేటరీ చట్టం

4.2.2.5 చార్లెస్ టౌన్ షెండ్ చట్టాలు (1767)

4.2.2.5.1 టౌన్ షెండ్ చర్యలకు నిరసన

4.2.2.5.1.1 బ్రిటీషు వస్తువుల దిగుమతి బహిష్కరణ

4.2.2.5.1.2 ప్రచార లేఖలు

4.2.2.5.1.3 బోస్టన్ హత్యాకాండ

4.2.2.6 బోస్టన్ టీ పార్టీ (1773)

4.2.2.7 దుస్సహ శాసనాలు (Punitive Acts)

4.2.2.7.1 బోస్టన్ రేవు చట్టం

4.2.2.7.2 మెసా చుసెట్స్ ప్రభుత్వ చట్టం

4.2.2.7.3 క్విబెక్ చట్టం

4.2.3 ఫిలడెల్ఫియా సమావేశం (1774)

4.3 సారాంశము

4.4 ముఖ్య పదకోశం

4. 5 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

4. 6 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

4.1 పరిచయము :

ప్రజాస్వామ్య పరిణామ చరిత్రలో అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరం ఒక మహోజ్వల ఘట్టం. దీనిలో విశేషమేమంటే స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాల సాధన కొరకు అమెరికా వలసలలోని ఆంగ్లేయులు పరులతో గాక తమ మాతృదేశంలోని ఆంగ్లేయులతో పోరాటం జరపడం, బ్రిటీషు వారు ఫ్రెంచివారిని 1763 నాటికి అమెరికా నుండి తరిమివేశారు. ఫ్రెంచి వారిని తరిమి వేయుట వలన అమెరికాపై తమ పట్టు తగ్గిందని అనతి కాలంలోనే వారు గ్రహించారు. ఫ్రెంచివారి బెడద తొలగిపోవడంతో అమెరికనులకు బ్రిటీషువారు కల్పించు రక్షణ అవసరం లేకపోయింది. అందువలన వారు మాతృదేశ ఆర్థిక అవసరాలను తీర్చడానికి సుముఖంగా లేరు. తత్ఫలితంగా తలెత్తిన వివాదాలు అమెరికా స్వాతంత్ర్య పోరాటానికి దారి తీయగా అందులో అమెరికనులు విజయం సాధించి స్వతంత్రులైనారు. అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల ఆవిర్భవించాయి. అమెరికా విప్లవం ప్రజాస్వామ్య జీవనాడులైన

స్వదేశాభిమానము, స్వమత భాషా సంస్కృతులు, జీవన విధానముల ఎడల అచంచల విశ్వాసము మున్నగు విలువలను వెలువరించింది. సామ్రాజ్య వాదులకు సవాలు విసిరి విదేశీ పాలనలో మ్రగ్గువారికి మార్గదర్శకంగా నిలిచింది. విదేశీ దుష్టపాలనను అంతమొందించు హక్కు బాధిత జనులకు కలదని ఈ విప్లం ఋజువు చేసింది.

4.2 కారణాలు :

అమెరికా విప్లవ కారణాలు రెండు విధాలు.

అవి:

1) మౌళిక లేక ప్రధాన కారణాలు.

2) తక్షణ కారణాలు.

మౌళిక కారణాలు విప్లవ ఆవశ్యకతను సూచించగా, తక్షణ కారణాలు విప్లవ ఆరంభానికి దారి తీశాయి.

4.2.1 మౌళిక కారణాలు :

బ్రిటీషు వారిలో అమెరికను వలస ప్రజలలో పేరుకుపోయిన అసంతృప్తికి అనేక మౌళిక లేక ప్రాథమిక కారణాలు ఉన్నాయి. తరాల తరబడి పెరుగుతూనే ఉన్న ఈ అసంతృప్తికి అనేక అంశాలు దోహదం చేశాయి.

4.2.1.1 జాతీయ భావం :

అమెరికా వలస ప్రజలలో జనించి వృద్ధి చెందిన జాతీయతాభావం మౌళిక కారణాలలో ఒకటి. వలస ప్రజలలో అధిక సంఖ్యాకులు ఆంగ్లేయులే కాని అందరూ కాదు. షేక్స్ పియర్, మిల్టన్ కాలాలకు చెందిన ఆంగ్లేయులే కాక వారిలో జర్మనీ, స్విట్జర్లాండ్, హాలెండ్, ఫ్రాన్స్ మున్నగు ఇతర ఐరోపా దేశాల వారు కూడా ఉన్నారు. కొంత మందికి ఆంగ్లమే తెలియదు. భౌగోళిక పరిస్థితులు, వాణిజ్యం, వ్యవసాయం మున్నగు అంశాలు వారి దైనందిన జీవితాలను బ్రిటీషు వారికి భిన్నంగా రూపొందించినాయి. వారి సమాజం ఆంగ్ల సమాజానికి బిన్నంగా రూపుదిద్దుకొన్నది. అందువలన అమెరికాలో జనించి వికసించిన జాతీయ భావం ఒక ప్రత్యేకతను సంతరించుకుంది. కాని ఆ వాస్తవాన్ని అమెరికా ప్రజలుగాని బ్రిటీషు ప్రభుత్వంగాని గ్రహించ లేదు.

4.2.1.2 జనాభా పెరుగుదల :

ఐరోపా ఖండంలోని అనేక దేశాల నుండి మత ద్వేషాలు, సామాజిక వ్యత్యాసాలు, రాజకీయ వత్తిడులు, ఆర్థిక ప్రయోజనాలు మున్నగు కారణాల వలన అమెరికా చేరిన ప్రజల సంతానం క్రమ క్రమంగా వృద్ధి చెందింది. 1776 నాటికి అమెరికా వలసలలో పెరిగిన ఆ జనాభాలో చాలా మంది ఆంగ్ల జాతికి చెందినవారు కాదు. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే వారు అమెరికన్లు. వారు ఏమి ఆశించి వచ్చారో ఆ స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలను అనుభవిస్తున్న స్వేచ్ఛా జీవులు వారు.

4.2.1.3 ప్రజాస్వామ్య అనురక్తి :

అమెరికా వలస ప్రజలలో స్వాభిమానం, ప్రజాస్వామ్య అనురక్తి ఎక్కువ. వారు ఎవరి ఆధిపత్యాన్ని సహించరు.

రాజకీయంగా చైతన్యవంతులై ఆర్థికాభ్యుదయాన్ని సాధించిన అమెరికనులకు బ్రిటీషు వారి నిరంకుశ ధోరణులు, తమ అంతరంగిక విషయాల్లో వారి జోక్యము రుచించలేదు. సమానత్వ హోదా తప్ప గ్రేట్ బ్రిటన్ ఆధిక్య ధోరణిని వారు ఏ మాత్రం సహించే స్థితిలో లేరు.

4.2.1.4 భౌగోళిక అంశాలు :

గ్రేట్ బ్రిటన్కు అమెరికాకు మధ్య దూరం 3000 మైళ్ళు. అంత దూరాన ఉన్న ప్రదేశాలను అదుపులో ఉంచటం కష్టం. అదియును గాక ప్రకృతి కల్పించిన సహజ సిద్ధమగు రక్షణ శ్రేణులు అమెరికాకు భద్రతను సమకూర్చాయి. అందువలన పెద్ద సైన్యాన్ని పోషించవలసిన అవసరం అమెరికాకు లేదు. నౌకా నిర్మాణ విషయాలలో గొప్ప ప్రగతి సాధించిన, అమెరికా బ్రిటీషు వారి నౌకాదాడుల నుండి స్వీయరక్షణ చేసుకోగలిగిన స్థాయికి ఎదగ గలిగింది. విస్తీర్ణంలో కూడా తనకంటే ఎన్నో రెట్లు పెద్దదైన అమెరికాను ఎక్కువ కాలం అదుపులో ఉంచడం ఇంగ్లాండుకు చాలా కష్టం.

4.2.1.5 బ్రిటీషు ప్రభుత్వ స్వభావం :

ఇంగ్లాండు దేశ ఆంతరంగిక విషయాలకు సంబంధించినంతవరకు ఆంగ్ల ప్రభుత్వం చాలా శక్తివంతమైనది. కానీ దేశాంతర విషయాలలో అది దుర్బలమైనది, శక్తి హీనమైనది, నిష్ఫలమైనది. తత్ఫలితంగా ఆంగ్ల శాసనాలు అమెరికా వలసలలో యధాతథంగా అమలు చేయబడలేదు. వలస ప్రజలు వాటిని తరచుగా ఉల్లంఘించేవారు. బ్రిటీషు ప్రభుత్వ శాసనాలు తమకు వర్తించవు, అనే చులకన భావం వారిలో జనించి వృద్ధి చెందింది.

4.2.1.6 రాజకీయ భావనలలో వ్యత్యాసం :

ఆంగ్లేయులకు అమెరికనులకు రాజకీయ భావనలలో వ్యత్యాసమున్నది. “ఆంగ్ల ప్రజల హక్కులు” అనే అంశం మీద ఇరు ప్రాంతాల ప్రజలలో ఏకాభిప్రాయం లేదు. బ్రిటీషు ప్లామెంటు సభ్యుడు సామ్రాజ్యంలోని ప్రజలందరికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాడని ఆంగ్లేయుల వాదన. వర్జీనియా, కరోలినా, పెన్సిల్వేనియా మున్నగు అమెరికా వలసలకు ప్రాతినిధ్యం వహించేవారు అవశ్యం ఆయా ప్రాంతాలకు చెందినవారై ఉండాలని అమెరికనుల ప్రగాఢ వాంఛ. బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు, రచయితలు తమను “సామంత ప్రజలు”గా చిత్రించడాన్ని వారు తీవ్రంగా నిరసించారు.

4.2.1.7 బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులలో అవగాహనా రాహిత్యం :

గ్రేట్ బ్రిటన్లో అమెరికా సమస్యల పట్ల సానుభూతి, అవగాహన గల రాజనీతిజ్ఞుల శకం నిరంకుశ ధోరణులు, తొందరపాటు మనస్తత్వము గలవారు కీలక పదవులను చేపట్టి పదే పదే పొరపాట్లు చేస్తూ అనాలోచిత చర్యలు చేపట్టి రెండు ప్రాంతాల మధ్య ఏర్పడిన చిన్న చిన్న చీలికలను పెద్ద అగాధంగా మార్చి యుద్ధ వాతావరణం ఏర్పడునట్లు చేశారు.

4.2.1.8 వైజ్ఞానిక కారణాలు :

18వ శతాబ్దంలో తమ రచనలచే ఐరోపాను జాగృతమొనర్చిన జాన్లాక్, డికార్టిస్ (De Cartis) మున్నగు రాజనీతివేత్తల భావనలైన హేతువాదము, సహజ హక్కుల సిద్ధాంతం, మానవతావాదం అనునవి అమెరికనులను కూడా ప్రభావితం చేశాయి. ప్రజల మాన ప్రాణములను, ఆస్తిపాస్తులను, స్వేచ్ఛను కాపాడుటయే నిజమైన ప్రభుత్వ

లక్ష్యమని జాన్లాక్ ప్రతిపాదించిన సిద్ధాంతం అమెరికనులను ఆకర్షించింది. ప్రజల ఆమోదము పొందని ఏ పన్నునైనా ప్రభుత్వము విధించినపుడు అది వారి ఆస్తి హక్కును అపహరించినట్లేనని అతడు ప్రవచించిన మరొక సిద్ధాంతం, అమెరికనులను మాతృదేశంలో పోరుకు సమాయత్తపరిచింది. నిరంకుశ ప్రభుత్వంపై తిరుగుబాటు చేయుట ప్రజల హక్కేగాక వారి బాధ్యత కూడా అని జాన్వైస్, జొనాథన్ మెహ్యూ మున్నగువారు బోధించారు. జాతీయ నాయకులగు థామస్ జెఫర్సన్, జేమ్స్ ఓటిస్ మున్నగువారి రచనలు, బోధనలు అమెరికా విప్లవ జ్వాలలకు ఆజ్యము పోసినట్లయింది. ఇట్లు దేశీయ, విదేశీయ విజ్ఞుల బోధనలు, రచనలు అమెరికనులను చైతన్యవంతులుగాను కార్యోన్ముఖులుగాను చేసి విప్లవ పథం వైపున నడిపించాయి.

4.2.1.9 మర్కెంటలిజం :

ఇంగ్లాండులోని రాజకీయ నాయకులు, అమెరికా వలసలలోని రాజకీయ నాయకులు ఇరువురు మార్కెంటలిజాన్ని ఆమోదించినవారే. అసలు మర్కెంటలిజమంటే ఏమిటి ? దిగుమతుల కంటే ఎగుమతులకు అధిక ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలనేదే దీనిలోని మౌళికాంశం. దీనిలోని ఇతర అంశాలేవనగా.

1) ఆర్థికంగా దేశం స్వయం పోషకత్వం సాధించాలి.

2) వలసలు మాతృదేశం కోసమే మనుగడ సాధించాలి.

3) వలసలు మాతృదేశానికి అవసరమైన ముడి సరుకుల కేంద్రాలుగాను, నిర్మిత వస్తువులను అమ్మే మార్కెట్లుగాను వ్యవహరించాలి,

4) విదేశీ వ్యాపారం బ్రిటీషు నౌకల ద్వారాగాని, వలసల నౌకల ద్వారాగాని మాత్రమే జరపాలి.

5) వలసల ప్రధాన ఉత్పాదనలను గ్రేట్ బ్రిటన్ కు ఎగుమతి చేయాలి. ఇంగ్లాండు వాటిని మిగతా ప్రపంచానికి సరఫరా చేయు విపణిగా వ్యవహరిస్తుంది.

6) ఇతర దేశాల నుండి వలసలు దిగుమతి చేసుకునే వస్తువులు మొదట ఇంగ్లాండుకు చేరాలి. అక్కడ సుంకాలు విధింపబడిన తరువాత అవి వలసలకు తరలింపబడతాయి.

7) వలసల ఉత్పత్తులకు బ్రిటీషు మార్కెట్లలో మంచి ఆదరణ లభించాలి. బ్రిటీషు ప్రభుత్వం మార్కెంటలిజాన్ని ఆచరణలో పెట్టడానికి నౌకా చట్టాలు (Navigation Acts) చేసింది. ఈ చట్టాలు ఆంగ్ల వ్యాపార నౌకలను పటిష్టపరచడానికి డచ్ మున్నగు శతృ వ్యాపార నౌకలను నష్టపర్చడానికి ఉద్దేశింపబడినాయి.

ఈ విధానం వలన అమెరికా వలసలకు కొన్ని ప్రయోజనాలు కలిగాయి. వాటి నౌకా వ్యాపారం వర్ధిల్లటం అందులో ఒకటి. వాటి ఉత్పత్తులకు బ్రిటీషు మార్కెట్లలో ప్రత్యేక ఆదరణ లభించడం రెండవది. కాని వాస్తవానికి ఈ విధానం రూపొందింపబడింది ప్రధానంగా మాతృదేశమైన ఇంగ్లాండు ప్రయోజనార్థమే. ఇది వలసల స్వాతంత్ర్యం మీద ఆంక్షలు విధిస్తుంది. తమ నోరుగొట్టి స్వలాభం కోసమే బ్రిటీషు పార్లమెంటు ఈ విధానం రూపొందించిందని వలసలు భావించాయి. ప్రపంచ దేశాలతో జరిపే స్వేచ్ఛా వ్యాపారమే తమకు ఎక్కువ ప్రయోజనకారియని అవి గ్రహించాయి.

ఆరంభం నుండి ఈ విధానాన్ని వలసలు పరిహసించి త్రోసి పుచ్చాయి. వాస్తవానికి వలసలు ఈ ఆంక్షలను ఆమోదించే స్థితిలో లేవు. "వ్యాపార నిబంధనలను ఉల్లంఘించుటకు అలవాటుపడిన వలసవాసులకు తమకు కొన్ని విషయాలలో మాత్రమే ప్రయోజనకారియగు ఈ విధానం ఎంత మాత్రము ఆమోద యోగ్యంగా లేదని" రామ్సే మ్యూర్ అను చరిత్రకారుడు నుడివినాడు. మొలాసిస్ చట్టాన్ని వలసవాసులు పదే పదే ఉల్లంఘించినారు. ఇందులోని ప్రధాన లోపం వర్తక సరకుల దొంగ రవాణా. దీని విషయంలో ఇరు పక్షాల వారి మధ్య ఉద్రికత్తలు పెరిగాయి. సరకులు దొంగ రవాణాను అరికట్టుటకు బ్రిటీషు ప్రభుత్వం తీసుకున్న చర్యలను వలసలు తీవ్రంగా నిరసించాయి. ఇంగ్లాండు – ఫ్రాన్సుల మధ్య యుద్ధం జరుగుతున్న తరుణంలో రవాణా జోరుగా సాగింది. బ్రిటీషు ప్రధాని గ్రెన్ విల్లీ వ్యాపార నిబంధనలను కఠినంగా అమలుపర్చ యత్నించినపుడు మాతృదేశ వ్యతిరేకధోరణులు పెచ్చు మీరాయి.

4.2.1.10 మొలాసిస్ చట్టం (1763) :

1763లో ఇంగ్లాండ్ మొలాసిస్ చట్టం చేసింది. దాని ప్రకారం తమకు చెందినటువంటి పశ్చిమ ఇండియా దీవుల నుండి అమెరికా వలసలకు దిగుమతి అగు మొలాసిస్పై ఇంగ్లాండు దిగుమతి సుంకాన్ని పెంచింది. ఈ పెంపుదల వలసలకు నష్టదాయకంగా పరిణమించి వారిలో అసంతృప్తిని రగిల్చింది.

4.2.1.11 నౌకా చట్టాలు (Navigation Acts) :

తమ వలసలతో జరిపే వాణిజ్యంలో గ్రేట్ బ్రిటన్కు గుత్తాధిపత్యాం కట్టబెట్టేందుకు నౌకా చట్టాలు రూపొందింపబడినాయి. తొలి శాసనాలు (1382, 1485, 1540) ఆంగ్ల నౌకలను పరిరక్షించేందుకు ఉద్దేశింపబడినవి కాగా 17వ శతాబ్దం నాటివి, తమ వలసలతో జరిపే నౌకా వ్యాపారం ద్వారా అధిక రాబడి పొందడానికి ఉద్దేశింపబడినాయి. బ్రిటీషు వారి వలసలతో విదేశీ నౌకలు జరిపే వాణిజ్యాన్ని 1650 నాటి చట్టం నిషేధిస్తుంది. 1651 నాటి చట్టం బ్రిటీషు వలసలతో జరిపే వాణిజ్యం ఇంగ్లాండు నౌకలలోగాని వారి వలసల నౌకలలోగాని మాత్రమే జరగాలని ఆ నౌకా సిబ్బందిలో 75 శాతం ఆంగ్లేయులు ఉండాలని నిర్దేశిస్తుంది. పై అంశాలతో పాటు వలసలు కొన్ని సరుకులను ఇంగ్లాండుకు మాత్రమే ఎగుమతి చేయాలని 1660 నాటి చట్టం ఆదేశిస్తుంది. 1663, 1672, 1696 సంవత్సరాల నాటి నౌకా చట్టాలు ఆచరణలో విఫలమగుటచే అవి 1849, 1854 సంవత్సరాలలో ఉప సంహరింపబడినాయి. నౌకా చట్టాలను సక్రమంగా అమలు పరచడంలో గ్రేట్ బ్రిటన్ విఫలమయింది. ఆ వైఫల్యాలు అమెరికా విప్లవానికి దారి తీశాయి.

4.2.2 తక్షణ కారణాలు :

కొన్ని సంఘటనలు మాతృ దేశానికి, వలసలకు మధ్య బేధాలను తీవ్రతరం చేశాయి. అందువలన రెండింటి మధ్య బహిరంగ పోరు అనివార్యమయింది.

4.2.2.1 ఆంగ్లో – ఫ్రెంచి యుద్ధం :

ఆంగ్లో – ఫ్రెంచి యుద్ధానంతరం అమెరికా విప్లవం ఆరంభం కావడానికి ఎంతో వ్యవధి లేదని ఫ్రెంచి గవర్నర్ డ్యూ ఛోసెల్ (Due de Choiseul) అంటాడు. అతని జోస్యం అనతి కాలంలోనే నిజమని ఋజువయింది. ఉత్తర అమెరికాలోని ఫ్రెంచి వలసల దండయాత్రా భయం ఉన్నంతకాలం అమెరికా వలసల ప్రజలు బ్రిటీషువారి ఆధిపత్యాన్ని,

విధానాలను, తమకు ఇష్టమున్నను, లేకున్నను ఓపిగ్గా భరించారు. ఈ యుద్ధంలో ఫ్రెంచివారి పరాజయంతో ఆ భయం తొలగిపోయింది. అందువలన వారికి గ్రేట్ బ్రిటన్ కల్పించు రక్షణ ఆవశ్యకత తొలగిపోయి బ్రిటీషు వారి విధానాలను ప్రతిఘటించారు. అదియునుగాక ఈ యుద్ధంతో బ్రిటీషువారి పోరాట పటిమలో అమెరికనుల విశ్వాసం సన్నగిల్లింది. వారి కంటే అన్ని విషయాలలో తామే అధికులమని రాబోయే పోరాటంలో తమకే విజయం తథ్యమని వారు భావించారు. చరిత్రకారుడు హెచ్.బి. పార్క్స్ మాటలలో చెప్పాలంటే "ఉత్తర అమెరికా నుండి ఫ్రెంచి వారిని తరిమి వేయుటయే అమెరికా విప్లవానికి దారితీసింది". ఈ యుద్ధంలో బ్రిటీషు వారితో పోరాడి పరాజితులైన ఫ్రెంచివారు బ్రిటన్మీద ఉన్న అక్కసుతో అమెరికనులను ఆ దేశంపై పోరాటానికి ప్రోత్సహించుటతోపాటు వారికి తమ వంతు సాయం అందించినారు.

ఆంగ్లో-ఫ్రెంచి యుద్ధానంతరం ఇంగ్లాండ్ వలస విధానంలో మార్పు వచ్చింది. ఈ యుద్ధం వలన ఇంగ్లాండుకు కొన్ని క్రొత్త భూభాగాలు లభించుటతోపాటు ఋణభారం కూడా పెరిగింది. మారిన పరిస్థితులకు అనుగుణంగా తమ వలస విధానాన్ని దేశీయ విధానాలను రూపొందించవలెనని ప్రభుత్వాధిపతులు భావించారు. ఆంగ్ల శాసనాలను అమెరికనులు సరిగా పాటించడం లేదని, ఫ్రెంచివారితో జరిగిన యుద్ధంలో వారు తమకు నామమాత్రపు సాయం మాత్రమే అందించారని వారు గ్రహించారు. రేవుల వద్ద అమెరికనులు చెల్లించే సుంకాల సొమ్ము వాటి వసూళ్లకయ్యే ఖర్చులకు సరిపోయేది కాదు. అటువంటి పరిస్థితుల్లో అమెరికా వలసల ఎడల సానుభూతి, అచటి ప్రజాసమస్యల పట్ల అవగాహనగల ఇంగ్లాండ్ ప్రధాని విలియం పిట్ పదవీ విరమణ చేయగా ఆంగ్ల శాసనాలను తు.చా. తప్పకుండా అమలు చేయ కృతనిశ్చయుడైన జార్జి గ్రెన్ విల్లీ ఆ స్థానంలోకి వచ్చాడు.

గ్రెన్ విల్లీ అమెరికా రేవుల వద్ద సుంకాల వసూలు ఖచ్చితంగా చేయ సంకల్పించినాడు. నౌకా చట్టాలను సక్రమంగా అమలు చేయవలసిందిగా వలసల గవర్నర్లను ఆదేశించాడు. సరకుల దొంగ రవాణా చేయు వారిని నిర్బంధించడానికి చట్టపరమైన చర్యలు తీసుకోవడానికి అధికారులకు పూర్తి స్వేచ్ఛను ఇచ్చాడు.

ఆంగ్లో ఫ్రెంచి యుద్ధము వలన పెరిగిన ఋణ భారం (75,000,000 పౌండ్లు), వలసలను రెడ్ ఇండియన్ల దాడుల నుండి కాపాడుటకు అగు సైనిక వ్యయము, క్రొత్తగా ఆక్రమణలోకి వచ్చిన భూములను కాపాడుటకు అగు ఖర్చులు మున్నగు వాటిలో అమెరికన్లు కూడా కొంత వ్యయ భారం భరించవలెనని బ్రిటీషువారి వాదన. అందుకొరకు వలసల వాణిజ్యంపై సుంకాలు విధించుటకు, విదేశీ వ్యాపారాన్ని క్రమబద్ధీకరించుటకు ఆంగ్ల ప్రభుత్వం పూనుకొన్నది. అట్టి చర్యలను వలస ప్రజలు తీవ్రంగా గర్హించారు.

4.2.2.2 చక్కెర చట్టం (1764):

1764లో చక్కెర చట్టం చేయటం ద్వారా ఇంగ్లాండ్ తన నూతన వలస విధానాన్ని ఆచరణలో పెట్టింది. ఇది 1733 నాటి మొలాసిస్ చట్టం స్థానంలో ప్రవేశపెట్టబడింది. చక్కెర, కాఫీ మున్నగు అనేక ఇతర పదార్థాలపై సుంకాలు విధింపబడినాయి. తమ రాబడిని పెంచుకోవడానికి ఆంగ్ల ప్రభుత్వం తీసుకొనే చర్యల్లో దీనిని మొదటి చర్యగా అమెరికనులు భావించారు. ఒకవేళ అమెరికనులు చక్కెర మీద విధింపబడిన సుంకాన్ని చెల్లించినప్పటికిని బ్రిటీషు ప్రభుత్వం ఆశించిన మొత్తం సొమ్ములో అది మూడవ వంతు మాత్రమే.

4.2.2.3 స్టాంపుల చట్టం (1765) :

శేషించిన సొమ్ము రాబట్టేందుకు గ్రెన్ విల్లీ నాయకత్వంలోని బ్రిటీషు ప్రభుత్వం స్టాంపుల చట్టం చేసింది. దీని వార్షిక ఆదాయం లక్ష పౌండ్ల వరకు ఉంటుందని ఇంగ్లాండ్ ఆశించింది. కానీ దీనికి వలస వాసుల నుండి అనూహ్య ప్రతిఘటన ఎదురయింది. రామ్సే మ్యూర్ అన్నట్లు "దీని వలన రాబొయ్యే ప్రమాదాన్ని ఎవరూ ఊహించలేదు. విలియం పిట్గా గాని, విగ్గులుగాని ఈ బిల్లును నిరోధించలేదు". ఈ చట్టం ప్రకారం వార్తా పత్రికలు, కరపత్రాలు, వ్యాపార లావాదేవీ పత్రాలు, దస్తావేజులు మున్నగు పత్రాల మీద స్టాంపులు అంటించవలె, లేనిచో వాటికి చట్ట బద్ధత ఉండదు. దీని ద్వారా వచ్చే రాబడిని బ్రిటీషు ప్రభుత్వం వలసల రక్షణకు వ్యయిస్తుంది.

అమెరికనులు ఈ చట్టానికి అనేక విధాలుగా నిరసనను వ్యక్తీకరించారు. ఇది బ్రిటీషు ప్రభుత్వ నిరంకుశత్వానికి నిదర్శనమని అమెరికను పత్రికలు దుమ్మెత్తి పోశాయి. బెంజమిన్ ఫ్రాంక్లిన్ దీనిని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించాడు. సుప్రసిద్ధ న్యాయవాది జేమ్స్ ఓటిస్ ఇది బ్రిటీషు ప్రభుత్వ చట్ట స్ఫూర్తికి విరుద్ధంగా ఉందని వాదించాడు. పట్టణాలలో అమెరికనులు ముఠాలుగా ఏర్పడి "స్వేచ్ఛా పుత్రులు" (Sons of Liberty) అను పేరుతో స్టాంపులు అమ్మేవారిని బెదిరించారు. స్టాంపులను దగ్ధం చేశారు, బోస్టన్లో మృత్యు ఘంటికలు మ్రోగించారు. అమెరికను వర్తకులు ఇంగ్లాండు నుండి వచ్చే దిగుమతులకు వ్యతిరేకంగా వ్యాపార ఒప్పందాలు కుదుర్చుకొని వాటిని పూర్తిగా నిషేధిస్తూ శపథం చేశారు. దీని వలన రాబోయే ప్రమాదాన్ని గురించి వర్జీనియా రాష్ట్ర అసెంబ్లీ అమెరికనులను హెచ్చరించింది. స్టాంపుల చట్టాన్ని ఉపసంహరించుకోవలసిందిగా బ్రిటీషు ప్రభుత్వానికి విజ్ఞప్తి చేయుటయేగాక తమ సమ్మతి లేకుండా పన్నులు విధించే అధికారం దానికి లేదని ఆ శాసన సభ వాదించింది.

స్టాంపుల చట్టాన్ని గూర్చి చర్చించడానికి రావలసిందిగా మెసాచుసెట్స్ శాసనసభ "చేరండి / లేక చావండి" (Join or Die) అను నినాదంతో అన్ని రాష్ట్రాల వారికి ఆహ్వానాలు పంపింది. 13 రాష్ట్రాలకుగాను తొమ్మిది రాష్ట్రాల ప్రతినిధులు న్యూయార్క్ లో జరిగిన ఈ సభకు హాజరైనారు. ఈ సమావేశానికి 'స్టాంపుల చట్ట సభ' అని పేరు.

వర్జీనియా అసెంబ్లీ తీర్మానాలను అందరూ ఆమోదించేటట్లు చూడాలని, బ్రిటీషు ప్రభుత్వ చర్యలను ఎదుర్కోవడానికి సమైక్య కృషి జరిగే విధంగా పాటుపడాలని వారు ఆదేశింపబడినారు. అంతకు ముందు లేని సమైక్యతా భావం, పట్టుదల వారిలో కన్పించాయి. వార్నర్ & మార్టిన్ మాటలలో చెప్పవలెనన్న "స్టాంపులను ఎవరూ వాడలేదు. సమావేశంలో పాల్గొన్న ప్రతినిధులు ప్రదర్శించిన అపూర్వమైన సమైక్యతా భావం, కార్యదీక్షత అన్నిటికంటే ప్రమాదకరమైనవి". స్టాంపుల చట్టాన్ని నిరసిస్తూ వర్జీనియా రాష్ట్ర ప్రముఖ వక్త పాట్రిక్ హెన్రీ ఈ విధంగా **అంటాడు**. "జూలియస్ సీజర్ పతనానికి బ్రూటస్, మొదటి చార్లెస్ శిరచ్ఛేదానికి ఆలివర్ క్రామ్ వెల్ కారణభూతులగుటను గమనించి మూడవ జార్జి ప్రభువైనా జాగరూకుడై వ్యవహరిస్తే బాగుపడతాడు, లేకపోతే వారి గతే ఇతనికి పడుతుంది". అమెరికనుల ప్రతిఘటనను గూర్చి విన్న విలియం పిట్ "స్టాంపుల చట్టాన్ని అమెరికనులు వ్యతిరేకించినందుకు నాకు చాలా సంతోషంగా ఉంది, నా ఉద్దేశంలో అమెరికా వలసలపై పన్ను విధించే హక్కు ఇంగ్లాండ్కు లేదు" అంటాడు. "గ్రేట్ బ్రిటన్ అమెరికాను రక్షిస్తుంది. కనుక విధిగా అమెరికా విధేయురాలై ఉండాలి" అనేది గ్రెన్ విల్లీ వాదన.

4.2.2.4 రాకింగ్ హోమ్ చర్యలు :

గ్రెన్ విల్లీ అహంభావ పూరిత విధానాలకు విసిగిపోయిన ఇంగ్లాండు రాజు మూడవ జార్జి అతడిని తొలగించి రాకింగ్ హోమ్ ప్రభువును ప్రధానిగా నియమించాడు. అతడా పదవిలో ఒక సంవత్సరం మాత్రమే మనగలిగినాడు. కానీ ఆ స్వల్పకాలంలోనే అతడు చిరస్మరణీయమైన రెండు చర్యలు తీసుకున్నాడు. అవి :

4.2.2.4.1 స్టాంపుల చట్ట ఉపసంహరణ :

రాకింగ్ హోమ్ పదవీ బాధ్యతలు చేపట్టిన అనతి కాలంలోనే అచటి ఆంగ్ల ప్రభుత్వ వ్యతిరేక నిర్ణయాలను గురించి, న్యూయార్క్ సమావేశాన్ని గురించి, అందులో తీసుకున్న ఆంగ్ల ప్రభుత్వ వ్యతిరేక నిర్ణయాలను గురించిన వార్తలు ఇంగ్లాండు చేరాయి. విలియం స్ట్రీట్ ఉత్తేజకరమైన తన ఉపన్యాసంలో "అన్యాయమైన ఆంగ్ల ప్రభుత్వ శాసనాలను వలసవాసులు ధిక్కరించినందుకు నాకు చాలా సంతోషంగా ఉంది. స్వల్ప ఆదాయానికి ఆశ పడి సంవత్సరానికి 30 లక్షల పౌండ్ల ఆదాయాన్నిచ్చే అమెరికా వాణిజ్యాన్ని ఫణంగా పెట్టినాము. ప్రాతినిధ్యం పన్నుల విధింపు పరస్పర ఆశ్రయాలు. అందువలన వలసలపై పన్నులు విధించే హక్కు వాటి ప్రాతినిధ్యం లేని బ్రిటీషు పార్లమెంటుకు లేదు" అని ఉద్ఘాటించాడు. మాతృ దేశానికి, వలసలకు మధ్య యుద్ధ వాతావరణం ఏర్పడింది. ఆ ఉద్రిక్తతను సడలించేందుకు రాకింగ్ హోమ్ పూనుకున్నాడు. అమెరికనులను శాంతపరచి సంతృప్తులుగా చేయుటకు వారు అమితంగా ద్వేషించే స్టాంపుల చట్టాన్ని రద్దు చేశాడు. అందుకు అమెరికాలో అందరూ సంతోషించారు. దీనితో రెండు దేశాల మధ్య అపోహలు, అపార్థాలు, ఉద్రిక్త వాతావరణం తొలగిపోయినట్లు కన్పించింది. కాని వాస్తవానికి ఆ విపత్తు తాత్కాలికంగా వాయిదా పడింది, తొలగిపోలేదు.

4.2.2.4.2 డిక్లరేటరీ చట్టం :

అమెరికనులను సంతుష్టులను చేయుటతోపాటు బ్రిటీషు పార్లమెంటు గౌరవాన్ని కాపాడి ఆంగ్ల సార్వభౌమాధికారాన్ని పరిరక్షించడానికి రాకింగ్ హోమ్ సమకట్టినాడు. అమెరికను వలసలకు సంబంధించిన శాసనాలు చేసే అధికారం బ్రిటీషు పార్లమెంటుకు కలదని ఇంగ్లాండు నిశ్చితాభిప్రాయం. కాని అమెరికనులు దీనిని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించారు. నాడు ఎదురైన మౌళిక సమస్య అమెరికను వలసలకు సంబంధించిన చట్టాలు చేసే హక్కు బ్రిటీషు పార్లమెంటుకు కలదా ? లేదా ? అనేది "ఉన్నది" అని బ్రిటీషు వారి వాదన. దానిని నిరూపించేందుకు రాకింగ్ హోమ్ మంత్రివర్గం డిక్లరేటరీ చట్టాన్ని చేసింది. దీని ప్రకారం వలసలకు సంబంధించిన శాసనాలు చేసే హక్కు బ్రిటీషు పార్లమెంటుకు కలదని తెలియజేయబడింది. ఆ వైఖరినే వలస ప్రజలు వ్యతిరేకరించారు. వారు పన్నులు చెల్లించుటకు విముఖులు కారు. వారు వ్యతిరేకించేది తమకు ప్రాతినిధ్యం లేని బ్రిటీషు పార్లమెంటు విధించే పన్నులను మాత్రమే. "ప్రాతినిధ్యం లేనిదే పన్నులు లేవు" అనేది వారి నినాదం. (No Taxation without Representation) అమెరికనులను సంతృప్తి పరచడంలో రాకింగ్ హోమ్ కూడా విఫలుడైనాడు.

4.2.2.5 చార్లెస్ టౌన్ షెండ్ చట్టాలు (1767) :

సంవత్సర కాలంలో రెండు చట్టాలు చేసిన రాకింగ్ హోమ్ పాలన రాజు మూడవ జార్జికి అతని మిత్రులకు నచ్చకపోవుటచే రాజు అతనిని తొలగించి విలియం పిట్ని మరల ప్రధాన మంత్రిగా నియమించినాడు. అతని మంత్రివర్గంలో చేరిన వారందరు విభిన్న రాజకీయాభిప్రాయాలు కలవారు. అందువలననే బర్క్ ఆ మంత్రి వర్గాన్ని పలు

వర్ణాలుగల మొజాయిన్ ఫలకముగా వర్ణించినాడు. ఈ మంత్రి మండలి కూడా ఆది నుండి అంతము వరకు పలు వైఫల్యాలను చవి చూసింది. ఇందులో చార్లెస్ టౌన్ షెండ్ కోశాధికారిగా నియమింపబడినాడు. అతడు గొప్ప వక్త.

విలియం పిట్ అస్వస్థత కారణంగా 1767లో టౌన్ షెండ్ పరోక్ష పన్నుల విధానం ద్వారా అమెరికనులను సంతృప్తి పర్చదలచి అనేక అనర్థాలకు దారి తీసిన దిగుమతి సుంకాల చట్టాన్ని చేసినాడు. దీని ప్రకారం వలసలకు దిగుమతియగు రంగులు, గాజుసామాగ్రి, సీసం, తేయాకు మున్నగు పదార్థాలపై సుంకం విధించాడు. దీని ద్వారా సంవత్సరానికి నలభైవేల పౌండ్ల ఆదాయం సమకూరగలదని అతడు ఆశించినాడు. ఆ ఆదాయాన్ని వలసల గవర్నర్ న్యాయాధీశుల, ఇతర ఉద్యోగుల వేతనాలపై వ్యయించాలని అతడు తలచినాడు. వీరందరు స్థానిక శాసనసభలకు మారుగా ఆంగ్ల ప్రభుత్వానికి విధేయులై ఉండాలని అతని ఆకాంక్ష. స్టాంపుల చట్టం మాదిరిగా ఇది మరొక దురదృష్టకరమైన చట్టం. స్టాంపుల చట్ట ఉపసంహరణ ద్వారా వలస ప్రజలలో అపుడే మానుతున్న గాయాన్ని ఈ చట్టం ద్వారా మరల రేపినట్లయింది. వలస ప్రజలు సమైక్యంగా నిలబడి దిగుమతి సుంకాలు విధింపబడిన వస్తువులను బాయికాట్ చేయ నిశ్చయించి "స్వేచ్ఛా పుత్రుల-పుత్రికల సమాజము" ("Society of the Sons and Daughters of Liberty") అను సంఘాలను నెలకొల్పినారు. "ప్రాతినిధ్యము లేనిదే పన్నులు లేవు" అనే నినాదాన్ని పునరుద్ఘాటించినారు. ఆంగ్ల ప్రభుత్వాధినేతలు వారిని "శిక్షార్హులైన అవిధేయ బాలురు"గా వర్ణించినారు.

నాడు అమలులో ఉన్న శాసనాలు ఖచ్చితంగా అమలు జరిగేందుకు టౌన్ షెండ్ మంత్రివర్గం చర్యలు తీసుకున్నది. వ్యాపార సుంకాల శాఖ పునర్వ్యవస్థీకరింపబడింది. నాటి నగరాలలో అతి పెద్దదైన బోస్టన్ నగరం ఉత్తర అమెరికాకు అధికార కేంద్రంగా చేయబడింది. సరకుల దొంగ రవాణా చేసే వారిని శిక్షించేందుకు బోస్టన్, ఫిలడెల్ఫియా, చార్లెస్ టౌన్ వద్ద నౌకా సంబంధ న్యాయ స్థానాలు నెలకొల్పబడినాయి. పన్నుల వసూళ్ళు సక్రమంగా జరిగేటందుకు తగు చర్యలు తీసుకోబడినాయి. న్యూయార్క్ రాష్ట్రంలోని బ్రిటీషు సేనల ఖర్చు భరించుటకు ఆ రాష్ట్ర శాసన సభ నిరాకరించుటతో దాని శాసన నిర్మాణాధికారాలను బ్రిటీషు పార్లమెంటు రద్దు చేసింది. డిక్లరేటరీ చట్టం ప్రకారం తన ఆధిక్యతను నిరూపించుటకు పార్లమెంటు చేసిన ప్రయత్నమే అందుకు కారణం. తదుపరి రాష్ట్ర శాసన సభ సైనిక వ్యయమును భరించుటకు సుముఖంగా ఉండుటతో రద్దు నిర్ణయం ఉపసంహరించుకోబడింది.

4.2.2.5.1 టౌన్ షెండ్ చర్యల నిరసన :

అమెరికా వలసల నాయకులు టౌన్ షెండ్ చర్యలను ప్రతిఘటించుటకు పూనుకొని అనేక చర్యలు తీసుకున్నారు. అవి :

4.2.2.5.1.1 బ్రిటీషు వస్తువుల దిగుమతి బహిష్కరణ :

వలస ప్రజలు బ్రిటీషు ఉత్పత్తిదారుల మీద, వ్యాపారుల మీద వత్తిడి తెచ్చుటకు ప్రయత్నించారు. వారి నాయకులు బోస్టన్లో సమావేశమై ఇంగ్లాండు నుండి దిగుమతి అగు కొన్ని వస్తువులను నిషేధిస్తూ ఒప్పంద పత్రంపై సంతకాలు చేశారు. తత్ఫలితంగా ఒక్క సంవత్సరంలోనే బ్రిటీషు దిగుమతులు 70 లక్షల పౌండ్లకు పడిపోయినాయి. ఈ లోగా జాన్ డికెన్ సన్ "పెన్సిల్వేనియా రైతు వలస ప్రజలకు వ్రాసిన లేఖ" అను తన వ్యాసంలో బ్రిటీషు పార్లమెంటు తన ఆదాయాన్ని పెంచుకోవడానికి వలస ప్రజల మీద పన్నులు విధించే హక్కు లేదనియు, అందువలన టౌన్ షెండ్ చర్యలు రాజ్యాంగ విరుద్ధమనియు, న్యూయార్క్ శాసన సభ అధికారాల రద్దు వలస ప్రజల స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలను

హరించుటయే అనియు తెల్పినాడు. బోస్టన్ వర్తకులను అనుకరిస్తూ న్యూయార్క్, ఫిలడెల్ఫియా, మున్నగు ఇతర రాష్ట్రాల వారు కూడా అలాంటి ఒప్పందాలపై సంతకాలు చేశారు.

4.2.2.5.1.2 ప్రచార లేఖలు :

వర్తకులే కాక రాష్ట్ర శాసన సభలు కూడా టౌన్ షెండ్ చర్యలను గర్హిస్తూ తమ నిరసనలను తెలియజేసాయి. మెసాచుసెట్స్లో శామ్యూల్ ఆడమ్స్ ప్రచారలేఖ (Circular Letter) నొకదానిని రూపొందించి అందులో టౌన్ షెండ్ చట్టాలు తమ సహజ హక్కులను, రాజ్యాంగ పరమైన హక్కులను ఉల్లంఘిస్తున్నాయని తెల్పినాడు. ఆ లేఖకు తమ ఆమోదము తెల్పవలసినదిగా ఇతర రాష్ట్ర శాసన సభలకు పంపగా మేరీలాండ్, దక్షిణ కరోలినా, జార్జియా, వర్జీనియా రాష్ట్రాలవారు దానికి తమ మద్దతు తెల్పినారు. అందులకాగ్రహించిన ఇంగ్లాండు రాజు మూడవ జార్జి ఆయా రాష్ట్ర శాసన సభలను రద్దు చేస్తూ ఆజ్ఞలు జారీ చేశాడు.

4.2.2.5.1.3 బోస్టన్ హత్యాకాండ :

నాటి అమెరికాలో అతి పెద్ద నగరం బోస్టన్. అక్కడ ఉన్న వ్యాపార సుంకాల అధికారుల ఆధిపత్యాన్ని కాపాడుటకు, సరుకుల దొంగ రవాణాను అరికట్టుటకు బ్రిటీషు ప్రభుత్వం అచటికి రెండు పటాలాల ఎఱ్ఱకోటు సైనికులను పంపింది. అమెరికన్ అతివాదులు ఆ చర్యను వ్యతిరేకించినప్పటికిని సైన్యము అక్కడ నుండి కదలలేదు. 1770 మార్చి 5వ తేదీన బోస్టన్ "స్వేచ్ఛా పుత్రులు" కొందరు బ్రిటీషు సైనికులపై రాళ్ళు రువ్వి వారిని రెచ్చగొట్టగా వారు జరిపిన కాల్పులలో నలుగురు (లేక ఐదుగురు) అమెరికనులు మరణించారు. అందులో క్రిస్పస్ అటుక్స్ (Crispus Attuks) అను ప్రజా నాయకుడు కూడా మరణించాడు. ఎనిమిది మంది గాయపడ్డారు. దీనినే అమెరికనులు "బోస్టన్ హత్యాకాండగా" (Boston Massacre) వర్ణించినారు. దీనిని బోస్టన్ హత్యాకాండ అనుటకంటే "చిన్న జగడము" అనుట సమంజమని ఆచార్య థామస్ బైలీ అభిప్రాయపడినాడు. ఈ సంఘటనను స్మరిస్తూ 1780 వరకు ప్రతి సంవత్సరం బోస్టన్లో సంస్మరణ సభలు జరిగేవి. ఈ కాల్పులకు బాధ్యులైన కెప్టెన్ ప్రెస్టను, ఏడుగురు సైనికులను దోషులుగా పరిగణించి విచారణ జరిపి వారికి స్వల్ప శిక్షలు విధించారు. ఈ సంఘటనతో బోస్టన్ వాసులకు ఆంగ్ల సైనికుల మధ్య వైరా భావము ఏర్పడింది.

4.2.2.6 బోస్టన్ టీ పార్టీ (Boston Tea Party) :

చార్లెస్ టౌన్ షెండ్ 1767లో మరణించిన పిమ్మట హెన్రీ గ్రాఫ్టన్ కోశాగార మంత్రిగా పదవీ బాధ్యతలు చేపట్టినాడు. అస్వస్థత కారణంగా పవిలో లేనపుడు తన పేరిట టౌన్ షెండ్ ప్రవేశపెట్టిన దిగుమతి సుంకాల చట్టం (Import Duties Act 1767) అమెరికా వలసలలో తీవ్ర అసంతృప్తి రగుల్కొల్పగా అందుకు నైతిక బాధ్యత వహించి లార్డ్ ఛాతామ్ (William Pitt, the Elder) ప్రధాని పదవికి (1768) రాజీనామా చేశాడు. అందువలన గ్రాఫ్టన్ కొద్దికాలం పాటు ప్రధాని బాధ్యతలు కూడా నిర్వహించవలసి వచ్చింది. అమెరికా వలసల అలజడుల వలన అతడు పలు విమర్శలకు గురియై, జార్జి ప్రభువు అభిమానాన్ని కూడా కోల్పోయి తన పదవికి రాజీనామా చేశాడు. అంతట మూడవ జార్జికి ఇష్టుడగు లార్డ్ ఫ్రెడరిక్ నార్త్ ఇంగ్లాండు ప్రధాని అయినాడు. అతడు కదు సమర్థుడు, ప్రభుత్వ వ్యవహారాలు నిర్వహించుటలో దిట్ట, రాజుకు మిక్కిలి విధేయుడు, అమెరికనులలో ప్రబలిన అసంతృప్తిని తొలగించి వారిని శాంతపర్చుటకు పార్లమెంటుపై వత్తిడి తెచ్చి 1770లో టౌన్ షెండ్ చట్టాలను రద్దు చేశాడు. వలస దిగుమతి

సుంకాలు రద్దయినాయి. కానీ అమెరికా వలసలపై చట్టాలు చేసే హక్కు బ్రిటీషు పార్లమెంటుకు కలదని తెల్పుటకు ఒక్క టీ పొడి దిగుమతి మీద సంవత్సరానికి మూడు వందల పౌండ్లు మాత్రమే ఆదాయమిచ్చు దిగుమతి సుంకాన్ని విధించినాడు. ప్రజలకిది సుతరామూ ఇష్టం లేదు. వారి దృష్టిలో అది అన్యాయం. వారు పన్నులు చెల్లింపుకు వ్యతిరేకం కాదు. పన్నుల భారం వారు మోయలేరని కాదు. తమకు ప్రాతినిధ్యం లేని బ్రిటీషు పార్లమెంటు విధించే పన్నులకు మాత్రమే వారు వ్యతిరేకులు. ఆ హక్కు పార్లమెంటుకు లేదని వారి వాదన. వలసలలో నిరసనలు, ప్రతిఘటనలు, అలజడులు చెలరేగాయి. అరాచక పరిస్థితులు రాజ్యమేలాయి. లార్డ్ నార్త్ ఆ పరిస్థితులను చక్కబర్చుటకు ప్రయత్నించాడు. అదే సమయంలో (1772) ఆర్థిక ఇబ్బందులలో ఉన్న ఈస్టిండియా కంపెనీ ప్రభుత్వసాయం అర్థించింది. కంపెనీలో టీపొడి నిల్వలు పేరుకుపోయాయి. దానికి సాయపడుటకు వలస ప్రజలకు చౌకగా టీ పొడి అందించుటకు కంపెనీకి గుత్తాధిపత్యం ఇవ్వబడింది. దిగుమతి సుంకం మూడు పెన్నీలుగా (పెన్నీ మన పైసతో సమానం, పౌండులో నూరవ భాగం) నిర్ణయింపబడింది. కంపెనీ టీ పొడిని చౌకగా అమ్ముట వలన అమెరికను వర్తకులు నష్టాలపాలై కంపెనీ గుత్తాధిపత్యాన్ని నిరసించి తీవ్రంగా వ్యతిరేకించారు.

కంపెనీ నౌకలు టీ పొడితో అమెరికా చేరాయి. న్యూయార్క్, ఫిలడెల్ఫియా రాష్ట్రాలు ఆ నౌకలు ఇంగ్లాండుకు తిరిగిపోయేటట్లు వత్తిడి చేశాయి. మరొక నౌక మెసాచుసెట్స్ రాష్ట్రంలోని బోస్టన్ రేవు చేరింది. అందులోని సరుకు గవర్నరు కుమారుల పేరిట పంపబడింది. అందువలన ప్రజా ప్రతిఘటనను పెడచెవిన పెట్టి ఆ గవర్నరు టీ పొడి పెట్టెలను దిగుమతి చేయ నిశ్చయించాడు. అతనికి తగిన గుణ పాఠం నేర్పాలని “స్వేచ్ఛా పుత్రులు” యాభైమంది రెడ్ ఇండియన్ల వేషధారణతో ఆ నౌకలో ప్రవేశించి 18,000 పౌండ్ల విలువగల 350 టీ పొడి పెట్టెలను సముద్రంలో పడవేశారు. ఈ సంఘటనే బోస్టన్ టీ పార్టీగా ప్రసిద్ధి చెందింది.

4.2.2.7 దుస్సహ శాసనాలు (Punitive Acts) :

బోస్టన్ సంఘటనలకు ఆగ్రహించిన బ్రిటీషు ప్రభుత్వం అందుకు బాధ్యులైన మెసాచుసెట్స్ రాష్ట్ర వాసులను శిక్షించుటకు పూనుకొని మూడు చట్టాలు చేసింది. వాటిని దుస్సహ శాసనాలంటారు. రామ్సే మ్యూర్ అన్నట్లు బ్రిటీషు ప్రభుత్వం అమెరికనుల స్వేచ్ఛకు ప్రబల శత్రువని ఈ చట్టాలు ఋజువు చేశాయి. అవి ఇరువురి మధ్య ప్రత్యక్ష పోరాటానికి తెరతీశాయి.

4.2.2.7.1 బోస్టన్ రేవు చట్టం :

బోస్టన్ రేవులో టీపొడి నీటి పాలగుటకు కారకులైన అచటి ప్రజలను శిక్షించుటకు బ్రిటీషు ప్రభుత్వం బోస్టన్ రేవు చట్టం చేసింది. దీని వలన బోస్టన్ రేవు మూసివేయబడింది. ఇచటి కార్యకలాపాలు ఈ రేవుకు సమీపమున ఉన్న న్యూసేలం రేవుకు మార్చబడినాయి. సముద్రం పాలు చేయబడిన టీ పొడి ధర, చెల్లించేంతవరకు బోస్టన్ రేవు మూసివేయబడింది. ప్రభుత్వ అధికారాలు పెంచబడినాయి. గవర్నర్ అనుమతి లేనిదే సభలు సమావేశాలు జరుపరాదు. రాష్ట్ర శాసనసభ ఎన్నిక ద్వారా కాక నియామకాల ద్వారా ఏర్పాటు చేయబడుతుంది. సమయానుకూలంగా రాష్ట్ర గవర్నర్లు సైన్యాన్ని ఏర్పాటు చేసుకోవచ్చు. తక్షణ చర్యగా బ్రిటీషు ప్రభుత్వం నాలుగు సైనిక పటాలాలను బోస్టన్ పంపింది. ఆ సైనిక దళాల అధిపతి మెసాచుసెట్స్ గవర్నర్గా నియమితుడైనాడు. వలస రాష్ట్రాలు “దాసోహమో లేదా విజయమో తేల్చుకోవాలి” అంటాడు ఇంగ్లాండు రాజు మూడవ జార్జి.

4.2.2.7.2 మెసాచుసెట్స్ ప్రభుత్వ చట్టం :

తన నిరంకుశ ధోరణిని మరింత ప్రస్ఫుటంగా విదితం చేస్తూ బ్రిటీషు ప్రభుత్వం చేసిన మరొక చట్టం మెసాచుసెట్స్ ప్రభుత్వ చట్టం. దీని ప్రకారం మెసాచుసెట్స్ తన ప్రతినిధులను శాసనసభకు పంపే వీలులేదు. పూర్వపు చార్టరు రద్దు చేయబడింది. ప్రభుత్వ అనుమతి లేకుండా సభలు, సమావేశాలు జరుపకూడదు, వలసలలోని నేరస్థులు ఇంగ్లాండులోనే విచారింపబడాలి, రాష్ట్ర పాలన బ్రిటీషు ప్రభుత్వంచే నియమింపబడిన గవర్నర్లు నిర్వహిస్తుంటారు. ఈ చట్టం వలన బ్రిటీషు – అమెరికా సంబంధాలు మరింతగా దిగజారాయి.

4.2.2.7.3 క్విబెక్ చట్టం :

లార్డ్ నార్త్ ప్రవేశపెట్టిన క్విబెక్ చట్టం ద్వారా కెనడాలో నివసించు కాథలిక్ క్రైస్తవులకు మత స్వేచ్ఛ, స్వీయపాలన లభించాయి. పరాజితులైన ఫ్రెంచివారు ఖాళీ చేసిన భూభాగంలో వలస విస్తరణ నిషేధింపబడింది. ఈ చట్టాన్ని అమెరికనులు తీవ్రంగా నిరసించారు.

4.2.3 ఫిలడెల్ఫియా సమావేశం (1774) లేక ప్రథమ కాంటినెంటల్ కాంగ్రెస్ :

లార్డ్ నార్త్ ప్రవేశపెట్టిన దుస్సహ శాసనాలు, మెసాచుసెట్స్ శాసనసభ అధికారాలను తగ్గించి గవర్నరు అధికారాలను పెంచుట మున్నగు అంశాలు వలస ప్రజలలో భయాందోళనలను కలిగించాయి. అటువంటి పరిస్థితి తమకు కూడా ఎదురవుతుందని వారు కలత చెందారు. ఆ పరిస్థితులను ఎదుర్కొనుటకు మెసాచుసెట్స్ విజ్ఞప్తిపై వలస రాష్ట్రాల ప్రతినిధులు జార్జియా రాష్ట్ర ప్రతినిధి మినహా – 1774 లో ఫిలడెల్ఫియాలో పీటన్ రాండోల్ఫ్ (Peyton Randolf) అధ్యక్షతన సమావేశమై తమ హక్కుల ప్రకటనను విడుదల చేశారు. అందులో బ్రిటీషు పౌరులుగా స్వేచ్ఛగా జీవించుటకు తమకు గల హక్కులను పునరుద్ఘాటించుటయేగాక బ్రిటీషు ప్రభుత్వం చేసి దుస్సహ చట్టాలు తమ స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలను హరిస్తున్నాయని తెల్పినారు. తమ సమస్యలను పరిష్కరించేటంత వరకు ఇంగ్లాండు నుండి దిగుమతులను నిషేధించాలని వారు తీర్మానించారు. దానికి ప్రతిగా పన్నులు చెల్లించుటకు ప్రతిఘటిస్తున్న వలస ప్రజలకు రక్షణ కల్పించమని కోరే హక్కు లేదని బ్రిటీషువారు ప్రకటించారు. ఇట్లు రెండు ప్రాంతాల మధ్య పరస్పర విరుద్ధ అభిప్రాయాలు నెలకొని ఉన్నాయి.

ఫిలడెల్ఫియా సమావేశంలో పాల్గొన్న ప్రతినిధులు తమసమస్యల పరిష్కార సాధనకు ఇంగ్లాండు రాజు మూడవ జార్జికి ఒక విజ్ఞాపన పత్రాన్ని పంపుకున్నారు. జార్జి ప్రభువు ఆ విజ్ఞాపనను తిరస్కరించుటతో విప్లవం ఆరంభమయింది.

పైన వివరింపబడినట్లు బ్రిటీషు ప్రభుత్వ విధానాలు ప్రధానంగా ఆర్థిక విధానాలు అమెరికను వలసలకు నష్టదాయకంగా పరిణమించి పోరుబాట వైపు నడిపించాయి. అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరానికి ఇంగ్లాండు దేశ నిరంకుశ ధోరణులే కారణమని చరిత్రకారుడు డేవిస్ అభిప్రాయపడగా తమకు ప్రాతినిధ్యం లేని బ్రిటీషు పార్లమెంటు పన్నుల విధానం ఒక వైపు తమకు నష్టదాయకంగా పరిణమించిన బ్రిటీషు వారి వ్యాపార విధానాలు మరొక వైపు కారణాలని H.G. వెల్స్ అను ప్రముఖ చరిత్రకారుడు నుడివినాడు.

4.3 సారాంశము :

ప్రజాస్వామ్య చరిత్రలో అమెరికా విప్లవం ఒక మహోజ్వల ఘట్టం. ఆంగ్లేయులు – ఆంగ్లేయులతో పోరాడుట దీనిలోని విశేషం. ఈ విప్లవానికి కొన్ని మౌళిక కారణాలు రంగం సిద్ధం చేయగా తక్షణ కారణాలు విప్లవ జ్యోతిని వెలిగించాయి. భౌగోళిక పరిస్థితులు, వ్యవసాయం, వాణిజ్యం మున్నగు అంశాలు వివిధ జాతులకు చెందిన అమెరికనులలో జాతీయతా భావాన్ని రూపొందించాయి. జనాభా పెరుగుదలతో పాటు వారిలో స్వేచ్ఛా, స్వాతంత్ర్యాల ఎడల అనురక్తి కూడా పెరిగింది. అమెరికనులలో స్వాభిమానము, ప్రజాస్వామ్యానురక్తి ఎక్కువ. వారు తమ ఆంతరంగిక విషయాలలో పరుల జోక్యం సహించలేకపోయారు. రాజకీయ భావనలలో కూడా వారికి, ఆంగ్లేయులకు అనేక భేదాభిప్రాయాలు ఉన్నాయి. జాన్ లాక్, డికార్టిస్ మున్నగు రాజనీతివేత్తలు భావనలైన సహజ హక్కుల సిద్ధాంతం. హేతువాదం, మానవతావాదం అమెరికనులను ప్రభావితం చేయగా జెఫర్సన్, జేమ్స్ ఓటిస్ మున్నగు వారి రచనలు, బోధనలు వారిలో రాజకీయ చైతన్యాన్ని పోరాట స్ఫూర్తిని నింపాయి. ప్రకృతి కల్పించిన సహజ సిద్ధమగు రక్షణ శ్రేణులు అమెరికాకు భద్రత కల్పించాయి. బ్రిటీషు వారి ఆర్థిక విధానాలు (మార్కెంటలిజం) అమెరికనులకు నష్టదాయకంగా పరిణమించాయి. వారి విదేశీ వ్యాపారం స్వప్రయోజనాలకు భిన్నంగా కొనసాగింది. మొలాసిస్, నౌకా చట్టాలు పరిస్థితిని మరింత విషమింపజేశాయి. అలాంటి పరిస్థితుల్లో వారి సమస్యల పట్ల సానుభూతి, అవగాహనగల బ్రిటీష్ రాజనీతిజ్ఞులు కరువయ్యారు. అందువలన ఇరు ప్రాంతాల మధ్య పెద్ద అగాధం ఏర్పడింది.

కొన్ని సంఘటనలు, సన్నివేశాలు ఇరు ప్రాంతాల మధ్య భేదాలను తీవ్రతరం చేయటంతో పోరు అనివార్యమయింది. ఆంగ్లో–ఫ్రెంచి యుద్ధంలో ఫ్రెంచివారు పరాజితులై వారి బెడద తొలగిపోవుటతో అమెరికా వలసలకు ఆంగ్ల ప్రభుత్వ రక్షణ ఆవశ్యకత తొలగిపోయింది. అందులో ఆంగ్ల సైన్య పోరాట పద్ధతులు గమనించిన అమెరికనులలో ఆత్మ విశ్వాసం పెరిగింది. వివిధ పన్నుల రూపంలో యుద్ధ ఖర్చులను భరించుటకు వారు సిద్ధంగా లేరు. అందువలన వారు గ్రెన్ విల్లీ ప్రవేశపెట్టిన చక్కెర చట్టాన్ని, స్టాంపుల చట్టాన్ని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించారు, ప్రదర్శనలు జరిపారు. వారిని శాంతింపజేయుటకు రాకింగ్ హోమ్ స్టాంపుల చట్టాన్ని ఉపసంహరించాడు. కాని బ్రిటీషు పార్లమెంటు ఆధిక్యతను చాటుటకు అతడు డిక్లరేటరీ చట్టాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు. పరోక్ష పన్నుల ద్వారా ఇంగ్లాండు ఆదాయాన్ని పెంచే ప్రయత్నంలో బ్రిటీషు ఆర్థిక వ్యవహారాల మంత్రి టౌన్ షెండ్ దిగుమతి సుంకాల చట్టాన్ని ప్రతిపాదించాడు. స్టాంపుల చట్ట ఉపసంహరణ ద్వారా అపుడే మారుతున్న గాయాన్ని ఆ చట్టం ద్వారా మరల రేపినట్లయింది. అమెరికనులు దిగుమతి సుంకాలు విధింపబడిన వస్తువుల దిగుమతిని బాయ్ కాట్ చేశారు. శాంతి భద్రతలను కాపాడుటకు ఇంగ్లాండు రెండు పటాలాల ఎఱ్ఱకోటు సైనికులను బోస్టన్ పంపింది. తమపై రాళ్లు రువ్వి రెచ్చగొట్టిన బోస్టను వాసులపై వారు జరిపిన కాల్పులలో నలుగురు మరణించారు. అది బోస్టన్ హత్యాకాండగా ప్రసిద్ధికెక్కింది. తదుపరి అమెరికనులను శాంత పర్చుటకు ఇంగ్లాండు ప్రధాని లార్డ్ నార్త్ టౌన్ షెండ్ చట్టాలు రద్దు పరచి ఒక్క టీపొడి మీద మాత్రమే స్వల్పంగా దిగుమతి సుంకం విధించినాడు. దానిని కూడా చెల్లించుటకు నిరాకరించిన బోస్టన్ వాసులు టీపొడి పెట్టెలను సముద్రంలోకి గిరాటు వేశారు. దీనినే బోస్టన్ టీపార్టీ అంటారు. అందుకు బాధ్యులైన వారిని శిక్షించుటకు, పరిస్థితిని చక్కదిద్దుటకు ఇంగ్లాండు దుస్సహ శాసనాల రూపంలో కొన్ని కఠిన చర్యలు తీసుకుంది. వాటిని ఎదుర్కొనుటకు వలసల ప్రతినిధులు ఫిలడెల్ఫియాలో సమావేశమై స్వేచ్ఛగా జీవించే

హక్కు తమకు కలదని తీర్మానాలు చేసి వాటిని ఇంగ్లాండు రాజు మూడవ జార్జికి పంపగా అతడు సానుకూలంగా స్పందింపకపోవుచే అమెరికా విప్లవం ఆరంభమయింది.

4.4 ముఖ్య పదకోశం :

జాతీయత :

జాతీయత అనగా ఒక దేశానికి చెందిన వ్యక్తులు సమూహంగా సంస్కృతి ఆధారంగా ఐకమత్యంగా ఉండటం

రాజనీతిజ్ఞుడు :

రాజకీయంగా ఒక నిర్దిష్ట లక్ష్యం ద్వారా ప్రజలకు మంచిని చేయడం ద్వారా గుర్తింపు పొందిన వ్యక్తి.

నిరంకుశత్వము :

నిరంకుశత్వం అనేది ప్రభుత్వ వ్యవస్థ లో రాజు లేక పాలకుడు సంపూర్ణ అధికారం కలిగి ఉండటం. ఇది రాచరికంలో ఎక్కువగా కనబడుతుంది. కాని ప్రజాస్వామ్యం అంటే నిరంకుశత్వానికి వ్యతిరేకం.

హేతువాదం :

ఏదైన ఒక విషయాన్ని గుడ్డిగా విశ్వసించకుండా దానికి నిజమైన కారణాలను అన్వేషించడం. ఆధారం అని చూపగలిగే తాత్విక ధోరణిని హేతువాదం అంటారు. జ్ఞానానికి లేదా ఋజువుకు ఆధారంగా భావిస్తారు.

మానవతావాదం :

ఇది మానవత్వానికి సంబంధించినది. నీతి తత్వం ద్వారా ప్రజలు దయతో వ్యవహరించడం, ఇతరులకు బాధ కలిగించకుండా చూడడం.

రెడ్ ఇండియన్స్ :

ఉత్తర అమెరికా ప్రాంతంలో స్థానిక అమెరికన్లు. వీరు యూరపియన్ మరియు అమెరికన్ జాతి లక్షణాలను కలిగి ఉంటారు.

మర్కెంటలిజం [వర్తకవాదం] :

ఇది ఒక ఆర్ధిక విధానం. ఎగుమతులను పెంచడానికి, దేశంలో వనరులను సంవృద్ధి చేయడానికి దేశ ఆర్ధిక వ్యవస్థను పెంచేందుకు సూచించబడింది.

బోస్టన్ టీ పార్టీ :

అమెరికా దేశ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామ ఉద్యమంలో ప్రముఖ పాత్ర పోషించింది. ఈ ఉద్యమాన్ని సన్స్ ఆఫ్ లిబర్టీ అనే సంస్థకు చెందిన ఉద్యమకారులు, ఈస్ట్ ఇండియ కంపెనీకు చెందిన పడవలోని టీపొడి సరుకును నీటిపాలు చేసారు. ఇది డిసెంబర్ 16, 1773 బోస్టన్ ఓడరేవు దగ్గర జరిగింది, అందుకు ఈ పేరు వచ్చింది.

4.5 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1) వ్యాస రూప ప్రశ్నలు :

1) అమెరికా విప్లవమునకు దారి తీసిన పరిస్థితులేవి ?

(లేదా)

అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరానికి కారణాలేవి ?

2) అమెరికా విప్లవమునకు కారణమైన మౌళిక అంశములేవి ?

(లేదా)

అమెరికా విప్లవానికి రంగం సిద్ధం చేసిన అంశములేవి ?

2) లఘు వ్యాసరూప ప్రశ్నలు :

1) అమెరికా స్వాతంత్ర్య పోరాటానికి దారి తీసిన తక్షణ కారణములేవి ?
2) మర్కెంటలిజంలోని ప్రధానాంశములేవి ? దానికి అమెరికనుల ప్రతిస్పందన ఎట్లున్నది ?

3) లఘుటీక ప్రశ్నలు :

1) నౌకా చట్టాలు
2) ఆంగ్లో – ఫ్రెంచి యుద్ధం
3) స్టాంపుల చట్టం
4) బోస్టన్ టీ పార్టీ
5) ఫిలడెల్ఫియా సమావేశం

4.6 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1) రామచంద్రరావు సి.వి. : అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల చరిత్ర (1773–1865)
2) సింగరాచార్య బి.వి, : అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల సంగ్రహ చరిత్ర
3) స్టీఫన్ విన్సెంట్ బెనే : అమెరికా
4) Parkes H.B. : The United States of America - A History
5) Wood Grey : An Outline of American History
6) Allan Nevins and Henry Steele Commager : A Short History of the United States
7) Thomas A. Bailey : The American Pageant – A History of the Republic
8) Richard N. Cursent, Harry Williams T, and Frank Freidel : American History – A Survey

డా॥ ఓ. సాంబయ్య

పాఠం – 5
అమెరికా స్వాతంత్ర్య యుద్ధ గమనము – ఫలితాలు

లక్ష్యం :

అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమర ఘట్టాలను గురించి అధ్యయనం చేయడం ఈ పాఠ్యాంశ ప్రధాన లక్ష్యం. ఈ యుద్ధంలో ఆంగ్లేయుల పరాజయానికి కారణాలను పరిశీలిస్తూ ఫలితాలను పేర్కొనడం మరొక లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

5.1 పరిచయము

5.2 యుద్ధ గమనము

5.2.1 లెక్సింగ్టన్ యుద్ధం (1775)

52.2 ద్వితీయ కాంటినెంటల్ కాంగ్రెస్ (1775-1776)

5.2.3 బంకర్ హిల్ యుద్ధం (1775)

5.2.4 1775-1776 సంవత్సరాల మధ్య జరిగిన పరిణామాలు

5.2.4.1 ఆలివ్ బ్రాంచ్ పిటీషన్ (1775)

5.2.4.2 వలసలు కెనడాను జయించు యత్నం (1775)

5.2.4.3 బోస్టన్ నుండి ఆంగ్ల సైన్య ఉపసంహరణ

5.2.4.4 వలసలకు ఉన్న అనుకూల పరిస్థితులు

5.2.5 నిషేధ ఉత్తర్వుల చట్టం (1776)

5.2.6 స్వాతంత్ర్య ప్రకటన (1776)

5.2.7 బ్రాండ్ విన్ నుండి సారటోగా వరకు

5.2.8 అమెరికనులకు ఫ్రెంచి సాయం (1778)

5.2.9 ఫిలడెల్ఫియా నుండి ఆంగ్లేయులు వైదొలగుట

5.2.10 యార్క్ టౌన్ యుద్ధం (1781)

5.3 అమెరికనుల విజయానికి కారణాలు

5.3.1 మూడవ జార్జి బాధ్యత

5.3.2 బ్రిటీష్ సైనికాధికారుల అసమర్థత

5.3.3 యుద్ధ తంత్ర లోపాలు

5.3.4 మితిమీరిన బ్రిటీష్ ప్రభుత్వ జోక్యం

5.3.5 ఆంగ్లేయులు శత్రువుల బలాన్ని తక్కువగా అంచనా వేయుట

5.3.6 హేతుబద్ధముకాని బ్రిటీష్ వారి విధానాలు

5.3.7 బ్రిటీష్ వారి అసమర్ధ యుద్ధ నిర్వహణ

5.3.8 బ్రిటీష్ వారిలో సహకార లోపం

5.3.9 వలస ప్రజల పట్టుదల

5.3.10 అమెరికా సుదూర ప్రాంతంలో ఉండుట

5.3.11 విశాలమైన యుద్ధరంగం

5.3.12 అమెరికనులకు విదేశీ సాయం

5.4 వర్సే (Versailles) సంధి (1783)

5.5 యుద్ధ ఫలితాలు

5.5.1 అమెరికా పరంగా

5.5.1.1 నవ్య దేశ ఆవిర్భావం

5.5.1.2 ప్రభుత్వ నిర్మాణంలో క్రొత్త ప్రయోగాలు

5.5.1.3 ప్రభుత్వ స్వరూపంలో మార్పు

5.5.1.4 బానిస వ్యవస్థ రద్దు

5.5.1.5 విస్తృత ప్రాతిపదిక

5.5.1.6 సంస్కరణలు

5.5.1.7 ఆంగ్లికన్ చర్చి

5.5.1.8 లాయలిస్టుల బహిష్కరణ

5.5.2 ఇంగ్లాండుపై ప్రభావం

5.5.2.1 రాజరిక వ్యవస్థ

5.5.2.2 ఆర్థిక రంగం

5.5.2.3 ఇంగ్లాండుకు గుణపాఠం నూతన వలస విధానం

5.5.2.4 బ్రిటీష్ కామన్ వెల్త్

5.5.2.5 వలసాధిపత్యం పడమర నుండి తూర్పుకు

5.5.3 ఫ్రాన్స్ పై ప్రభావం

5.5.3.1 ఫ్రెంచివారు ఉత్తేజితులగుట

5.5.3.2 ఫ్రెంచి విప్లవాన్ని వేగిరపర్చుట

5.5.3.3 ఫ్రాన్స్ పూర్వపు స్థితిని పొందగల్గుట

5.5.4 ఐర్లాండ్ పై ప్రభావం

5.5.5 స్పెయిన్ పై ప్రభావం

5.5.6 విప్లవ హక్కుకు ప్రాచుర్యం

5.5.7 స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు

5.5.8 మర్కెంటలిజం

5.6 సారాంశము

5.7 ముఖ్య పదకోశం

5.8 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

5.9 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

5.1 పరిచయము :

నాలుగవ పాఠంలో వివరింపబడినట్లు అనేక కారణాలు, మౌళిక, తక్షణ – యుద్ధారంభానికి దారి తీశాయి. ఈ యుద్ధం 1775లో మొదలై 1783 వరకు కొనసాగి ఆ సంవత్సరంలో జరిగిన వర్సై సంధితో (Treaty of Versailles) ముగిసింది. ఇందులో మూడు ఘట్టాలు ఉన్నాయి. అవి : మొదటి ఘట్టం 1775 నుండి 1778 వరకు. ఇందులో బ్రిటీషు వారు అమెరికనులను జయించుటకు తమ సర్వ శక్తియుక్తులను ఒడ్డి పోరాడినారు. రెండవ ఘట్టం 1778 నుండి 1781 వరకు. ఈ దశలో బ్రిటీషు వారు తమ యుద్ధ తంత్ర ప్రయోగంలో విఫలురైనారు. మూడవ ఘట్టం 1781 నుండి 1783 వరకు. ఈ కాలంలో ఫ్రాన్స్ మున్నగు ఐరోపా దేశాల సాయము పొందిన అమెరికనులు బ్రిటీషు వారిని పూర్తిగా నిర్జించి సర్వస్వతంత్రులైనారు. నాటి వలస ప్రజలను మూడు వర్గాలుగా విభజింపవచ్చును.

అవి :

1) లాయలిస్టులు – వీరు బ్రిటీషు ప్రభుత్వము ఎడల ప్రభువు ఎడల విశ్వాసముగలవారు.

2) పేట్రియాట్స్ – వీరు అమెరికా దేశాభిమానులు.

3) తటస్థవాదులు – వీరు ఎటూ నిర్ణయించుకోలేని సందిగ్ధ అవస్థలో ఉన్నవారు.

వీరిలో రెండవ వర్గమువారి బలము హెచ్చు.

5.2 యుద్ధ గమనము :

5.2.1 లెక్సింగ్టన్ యుద్ధం (19 ఏప్రిల్, 1775) :

మెసాచుసెట్స్ ప్రజలు ఆంగ్లేయులను ఎదుర్కొనుటకు నిముష వీరులు (Minute Men) అను పౌర సైన్యమును ఏర్పాటు చేశారు. బ్రిటీషు వారి ఆజ్ఞలకు విరుద్ధంగా వారు కంకార్డ్ పట్టణంలో సమావేశమై ఆయుధ సామాగ్రిని, సైనికులను సమీకరించినారు. అది సహించని బోస్టన్ గవర్నర్ జనరల్ గేజ్ బ్రిటీషు ప్రభుత్వ ఆదేశాల మేరకు కంకార్డ్ వద్ద ఉన్న మందుగుండు సామాగ్రిని ధ్వంసము చేయుటకు, సమావేశమైన వారిని చెదరగొట్టుటకు, విప్లవ నాయకులైన జాన్ హాన్కాక్ శామ్యూల్ ఆడమ్స్ ను నిర్బంధించుటకు ఒక సైనిక దళమును అచటకు పంపినాడు. ఈ సైన్యం విప్లవ నాయకులను బంధించుటకు లెక్సింగ్టన్ చేరింది. దేశ భక్తులు (Patriots) గా వ్యవహరింపబడు అతివాదులు ఆత్మరక్షణార్థము Committe of Safety అను ఒక సభను ఏర్పాటు చేసి లెక్సింగ్టన్ పరిసరములలో బ్రిటీషు వారిని ఎదుర్కొన్నారు. ఆ పోరులో ఎనిమిది మంది పేట్రియాట్లు కాల్చిచంపబడ్డారు. తక్కినవారు చెల్లాచెదరైనారు. తదుపరి ఆంగ్ల సైన్యం లెక్సింగ్టన్ కు పదిమైళ్ల దూరాన ఉన్న కంకార్డ్ (Concord) అను పట్టణానికి కదిలింది. బ్రిటీషు ప్రభుత్వం గుర్తించని మెసాచుసెట్స్ శాసనసభ అక్కడ కొలువుదీరి ఉంది. బ్రిటీషు సైన్య కదలికలను గమనిస్తూ ఉన్న వార్తా హరులు వారి రాకను గూర్చి కంకార్డ్ వద్ద ఉన్న స్థానిక సైన్యాన్ని ముందుగానే హెచ్చరించారు. పేట్రియాట్ సైన్యం ఆంగ్లేయులను ఎదుర్కొనడానికి సన్నద్ధమైంది. ఆంగ్ల సైన్యం వారిని ఓడించి అచటి మందుగుండు సామాగ్రిని ధ్వంసం చేసి బోస్టన్కు తిరుగు ప్రయాణమైంది. చెట్లచాటున, గుట్టల చాటున నక్కి ఉన్న పేట్రియాట్ సైనికులు గెరిల్లా యుద్ధ పద్ధతులను అనుసరిస్తూ సుమారు 200 మంది బ్రిటీషు సైనికులను హతమార్చినారు. శేష సైన్యం బోస్టన్ చేరుటకు యత్నించగా న్యూఇంగ్లాండ్ సైన్యం వారిని అడ్డగించింది. బ్రిటీషు వారి పరాజయ వార్తలు మిగతా రాష్ట్రాలకు చేరగా ఆయా రాష్ట్రాల ప్రజలు కూడా ఆంగ్లేయులపై తిరగబడ్డారు. ఆంగ్ల ఉద్యోగులు, గవర్నర్లు బహిష్కరణకు గురి అయ్యారు. అట్లు అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరజ్యోతి వెలిగించబడింది.

5.2.2 ద్వితీయ కాంటినెంటల్ కాంగ్రెస్ (1775-76) :

బ్రిటీషు వారికి ఏ విషయంలోనూ అమెరికనులు తీసిపోరని పై సంఘటనల వలన అమెరికను నాయకులు గ్రహించారు. సువ్యవస్థితము, సుశిక్షితము అయిన సైన్యము ఉంటే తాము ఈ యుద్ధాన్ని విజయవంతంగా కొనసాగించగలము అనే ఆత్మ విశ్వాసం వారిలో కలిగింది. ఈ అంశమే 1775లో మే నెల 10వ తేదీన ఫిలడెల్ఫియాలో సమావేశమైన ద్వితీయ కాంటినెంటల్ కాంగ్రెస్ ముందు చర్చకు వచ్చింది. ఈ కాంగ్రెస్, ప్రథమ కాంగ్రెస్ కంటే విప్లవ ప్రేరితమైనది. దీనిలో రెండు ప్రత్యేకతలు ఉన్నాయి. బెంజమిన్ ఫ్రాంక్లిన్, థామస్ జెఫర్సన్, జేమ్స్ విల్సన్, జాన్ హాన్కాక్ వంటి ప్రముఖులు దీనికి హాజరగుట అందులో ఒకటి. వలస రాష్ట్రాలన్నీ ఇందులో పాల్గొనుట రెండవది. భావితరాల వారిచే "జాతి పిత"గా అభిమానింపబడిన వర్జీనియా రాష్ట్ర నివాసి జార్జి వాషింగ్టను అమెరికా వలసలకు ప్రధాన సేనానిగా ఈ కాంగ్రెస్ నియమించింది. సైనిక నిర్వహణలో ఇతడు కడు సమర్థుడు. సప్త సంవత్సర యుద్ధ కాలంలో (1756-63) ఇతని పట్టుదల, కార్యదీక్ష, సామర్థ్యం ఋజువయ్యాయి. నాటి అననుకూల పరిస్థితులలో కూడా అతడు

25,000 మందిని సైన్యంలో చేర్చుకుని సుశిక్షితులుగా చేసి మెసాచుసెట్స్ సాయం పంపినాడు. ఒక వైపు వాషింగ్టన్ బ్రిటీషు వారికి ఎదుర్కొనడానికి జాతీయ స్థాయిలో ప్రయత్నాలు చేస్తుండగా మరోవైపు కాంగ్రెస్లోని అతివాదులైన బెంజిమిన్ ఫ్రాంక్లిన్, థామస్ జెఫర్సన్ల నాయకత్వంలో స్వాతంత్ర్య ప్రకటనకై పట్టుబట్టి ఒక ప్రణాళికను రూపొందించినారు. దానిని కాంగ్రెస్ 4, జూలై 1776 తేదీన ఆమోదించింది. ఇందులో అమెరికా వలసలు స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు గల ప్రదేశాలుగా ప్రకటింపబడినాయి.

5.2.3 బంకర్ హిల్ యుద్ధం (17, జూన్, 1775) :

శక్తి సంపన్నమైన గ్రేట్ బ్రిటన్తో పోరాడే తాహతు, సాధన సంపత్తి వలసలకు ఉన్నాయా ? సుశిక్షితమైన ఆంగ్ల సైన్యంతో పోరాడగల శిక్షణ పొందిన పెద్ద సైన్యాన్ని వలసలు సమీకరించగలవా ? “సముద్రాల రాణి”గా వాసికెక్కిన ఇంగ్లాండుతో జరిగే నౌకా యుద్ధాలలో వలస రాష్ట్రాల నౌకా దళం తలపడగలదా ? ఇవన్నీ అమెరికన్ రాజనీతిజ్ఞులను వేధిస్తున్న శేష ప్రశ్నలు. కానీ అదృష్టం అమెరికనులనే వరించింది. అచంచలమైన స్వాతంత్ర్య పిపాస వారిలో పోరాట స్ఫూర్తిని నింపి భారీ స్థాయిలో జరిగిన యుద్ధాలలో కూడా విజయ సాధనకు తోడ్పడింది. వలస రాష్ట్రాలు సైనిక సమీకరణ మొదలు పెట్టాయి. బ్రిటీషు వారిని ఎదుర్కొనుటకు పౌర సైన్యాలు తయారైనాయి. ఇరు పక్షాల మధ్య బ్రీడ్స్ హిల్ (Breeds hill) లేక బంకర్ హిల్ (Bunker Hill) అను చోట భారీ యుద్ధం జరిగింది. జనరల్ హౌ (Howe) నాయకత్వంలో చేరిన అదనపు బలగాలతో ఉత్సాహం పుంజుకున్న బ్రిటీష్ సైన్యం 17, జూలై, 1775న బంకర్ హిల్ వద్ద ఉన్న పేట్రియాట్ సైన్యంతో తలపడింది. అది వేసవి సాయంకాల సమయం. బ్రిటీష్ వారిచే కర్షకులుగా వ్యవహరింపబడిన పేట్రియాట్ సైన్యం వీరోచితంగా పోరాడింది. ఈ యుద్ధంలో బ్రిటీష్ వారికి భారీ ప్రాణనష్టం సంభించింది. వారి పక్షాన 1000 మంది ప్రాణాలు కోల్పోగా వలసల వైపున 500 మంది మాత్రమే మరణించారు. బంకర్ హిల్ ని ఆంగ్ల సైన్యం ఆక్రమించినప్పటికిని అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరంలో ఈ యుద్ధం చిరస్మరణీయమైన సంఘటనగా నిలిచిపోయింది. బంకర్ హిల్ వద్ద వినిపించిన మొదటి తుపాకి మ్రోత ప్రపంచమంతటా మార్మోగింది.

5.2.4 1775 –1776 సంవత్సరాల మధ్య జరిగిన పరిణామాలు :

5.2.4.1 ఆలివ్ బ్రాంచ్ పిటీషన్ (5, జూలై, 1775) :

ఇంగ్లాండు ప్రభుత్వంతో రాజీపడుటకు అమెరికా వలస ప్రజలు చేసిన తుది ప్రయత్నం ఇంగ్లాండు రాజు మూడవ జార్జికి పిటీషన్ సమర్పించడం. దీనినే ఆలివ్ బ్రాంచ్ పిటీషన్ అంటారు. అందులో వారు తమ సమస్యలను సానుభూతితో పరిశీలించి వాటిని సామరస్య పూర్వకంగా పరిష్కరించమని జార్జి ప్రభువుకు విజ్ఞప్తి చేశారు. కాని చట్టబద్ధతలని సభ నుండి వచ్చిన ఆ అభ్యర్థనను తిరస్కరించమని అతడు ప్రధాని లార్డ్ నార్త్ ను కోరినాడు. అంతట కాలనీ ప్రజలు ప్రత్యక్ష చర్యకు పూనుకోక తప్పింది కాదు.

5.2.4.2 వలసలు కెనడాను జయించు ప్రయత్నం :

(28, ఆగస్టు – 31, డిసెంబరు, 1775) నిరాశ నిస్పృహలకు గురియైన వలస ప్రజలు బ్రిటీషు వారి దృష్టిని మరల్చుటకు కెనడాను ఆక్రమించ ప్రయత్నించినారు. కానీ ఆ ప్రయత్నం ఘోరంగా విఫలమయింది. వారి సేనాలులలో ముఖ్యుడైన మాంట్ గోమర్ క్విబెక్ వద్ద జరిగిన యుద్ధంలో మరణించగా సైన్యం వెనుదిరిగింది. ఆ విధంగా వారు కెనడాను జయించు ప్రయత్నంలో విఫలురైనారు.

5.2.4.3 బోస్టన్ నుండి ఆంగ్ల సైన్య ఉప సంహరణ (1776) :

ఆ సమయంలో న్యూ ఇంగ్లాండులో ఉన్న ఆంగ్లసైన్యం స్వల్పం. నాటి ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఉన్న వారి మొత్తం సైన్యం కూడా నలభై వేలు మాత్రమే. ఆ స్వల్ప సైన్యంతో వలసల తిరుగుబాటులను అణచటం కష్టకార్యమే. అందువలన బ్రిటీషు ప్రభుత్వం జర్మనీ నుండి కిరాయి సైనికులను రప్పించి అమెరికాకు పంపింది. ఇంగ్లాండు తీసుకున్న ఈ చర్య వలస ప్రజలను కోపోద్రిక్తులుగా చేసి వారిలో మాతృదేశము ఎడల వైముఖ్యాన్ని మరింత పెంచింది. 1776లో జార్జి వాషింగ్టన్, జనరల్ హౌ (How) ను ఓడించి బోస్టను ఆక్రమించినాడు. హౌ తన శేష సైన్యంతో బోస్టన్ నుండి వైదొలగినాడు.

5.2.4.4 వలసలకు ఉన్న అనుకూల పరిస్థితులు :

వలసలకు ఉన్న విశాల భూపరిమాణం వారికి సైన్యం కంటే ఎక్కువ ప్రయోజనకారిగా పరిణమించింది. ఇంగ్లాండు వలసల మధ్య ఉన్న పెద్ద దూరం వలన ఆ దేశం తన సైన్యానికి సకాలంలో సహాయం అందించలేకపోయింది. ఇది వలసలకు సిద్ధించిన మరొక ప్రయోజనం. విశాల దేశాన్ని జయించినప్పటికిని పలు ప్రదేశాలలో కోటలు నిర్మించి వాటిలో తగినంత సైన్యాన్ని నిల్వ ఉంచడం ఇంగ్లాండుకు తలకు మించిన భారం. అదియునుగాక పోరాట కాలం పెరిగిన కొద్దీ వలసలకు విజయావకాశాలు హెచ్చు. శిక్షణ పొందిన సైన్యం అక్కడ వృద్ధి చెందుతుంది. ఫ్రెంచివారు అందించిన స్నేహ హస్తం వారి బలాన్ని ఇనుమడింప జేసింది.

5.2.5 నిషేధ ఉత్తర్వుల చట్టం (Prohibitory Act, 1776) :

ద్వితీయ కాంటినెంటల్ కాంగ్రెస్లో తీసుకున్న స్వేచ్ఛా, స్వాతంత్ర్యాలకు సంబంధించిన నిర్ణయాలు బ్రిటీషు ప్రభుత్వాన్ని కలవరపరిచాయి. అందువలన పార్లమెంటు 1776లో నిషేధ ఉత్తర్వుల చట్టం చేసింది. దీని ప్రకారం అమెరికా తీరం నౌకా దిగ్బంధంలో ఉన్నట్లు ప్రకటింపబడింది. తిరుగుబాటు చేసిన వలసలతో రాకపోకలు నిషేధింపబడినాయి. అమెరికాకు ఆహార సరఫరాలను, యుద్ధ సామాగ్రిని అందకుండా చేసి వారు లొంగిపోవునట్లు వత్తిడి చేయుటయే దీని ప్రధానోద్దేశము. తిరుగుబాటులను అణచుటకు వేల కొలది జర్మనీ కిరాయి సైనికులను ఇంగ్లాండు వలసలలో దింపింది. అయినను ఆ క్లిష్ట పరిస్థితులలో అమెరికా సైనికులు అసమాన ధైర్య శౌర్యాలను ప్రదర్శించినారు. ఈ సమయంలోనే వర్జీనియా రాష్ట్ర అతివాద నాయకుడు రిచర్డ్ హెన్రీ లీ (Richard Henry Lee) కాంగ్రెస్ ముందు ఒక తీర్మానమును ఉంచినాడు. అది ఈ విధంగా ఉంది. "ఉండువలసిన విధంగానే ఈ పదమూడు సంయుక్త రాష్ట్రాల స్వేచ్ఛగా స్వతంత్రంగా ఉన్నాయి. బ్రిటీషు రాజ్యాధిపత్యం నుండి అవి విముక్తమయినాయి. గ్రేట్ బ్రిటను, అమెరికా వలసలకు మధ్య అంత వరకు ఉన్న రాజకీయ సంబందాలన్నీ రద్దయినాయి". మాతృదేశంలో సంబంధాలన్నింటిని రద్దు చేయుటను చాలా మంది ప్రతినిధులు వ్యతిరేకించారు. కాని అతివాదులదే పై చేయి అయింది. టామ్ పెయిన్ (Tom Paine) ప్రచురించిన కరపత్రం "Common Sense" వలస వాసులలో బహుళ ప్రచారం పొంది స్వాతంత్ర్య పిపాసను, తీవ్రవాద భావాలను అంతటా వెదజల్లింది. "విడివడే సమయం ఆసన్నమయింది" అనే ఆ పత్రికా నినాదం వలస రాష్ట్రాల మారుమూలలా మార్మోగింది.

5.2. 6 స్వాతంత్ర్య ప్రకటన (4, జూలై, 1776) :

కాంగ్రెస్ సూచనల మేరకు వర్జీనియా రాష్ట్ర ప్రతినిధి థామస్ జెఫర్సన్ స్వాతంత్ర్య ప్రకటన చిత్తు ప్రతిని

తయారుచేశాడు. అక్కడక్కడా కొద్ది మార్పులతో సభ దానిని ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించింది. స్వాతంత్ర్య ప్రకటన ఆమోదింపబడిన 4, జూలై, 1776 తేదీ అమెరికా చరిత్రలో చిరస్మరణీయమైన దినం. "సంయుక్త కాలనీలు, స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు – కలిగిన రాష్ట్రాలు" అని ఆ ప్రకటన వెలువరించింది. స్వాతంత్ర్య ప్రకటనలో ఒక భాగం ఇట్లున్నది. జన్మతః మానవులందరూ సమానులే. సృష్టికర్త వారికి కొన్ని ఆమోఘమైన హక్కులను కల్పించాడు. జీవించుటకు, స్వేచ్ఛను అనుభవించుటకు, సౌఖ్య ప్రదమైన జీవితం గడుపుటకు గల హక్కులు వాటిలో కొన్నింటికి ఎప్పుడైనా ప్రభుత్వం విఘాతం కలిగిస్తే ఆ ప్రభుత్వాన్ని తొలగించి తమ హక్కులను, ఆశయాలను కాపాడు క్రొత్త ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసుకోవచ్చు. ఈ ప్రకటన గ్రేట్ బ్రిటన్ తో 13 వలసలకు గల రాజకీయ సంబంధాలను పూర్తిగా విచ్ఛిన్నం చేసింది. దీనితో సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యం మినహా ఏదీ వలసలకు సంతృప్తనీయదని విదితమయింది. బ్రిటీషు వారితో రాజీపడే ప్రసక్తి లేదని తెలిపోయింది.

ప్రాముఖ్యం :

ఈ ప్రకటనతో అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల చరిత్ర ఆరంభమయింది. వార్నర్ & మార్టిన్ (Warner & Martin) మాటలలో "స్వాతంత్ర్య ప్రకటనతో స్వతంత్ర అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల చరిత్ర మొదలవుతుంది". రామ్సేమ్యూర్ (Ramsay Mills) అను చరిత్రకారుడు నుడివినట్లు "ఈ ఉద్యమం వలన నూతన స్వతంత్ర దేశం ఆవిర్భవించింది. అప్పటి నుండి అచటి ప్రజలు వలస ప్రజలు అనుటకు మారుగా అమెరికనులు అని వ్యవహరింపబడినారు".

5.2.7 బ్రాండ్ విన్ నుండి సారటోగా వరకు (1773) :

వలస వాసులకు నిర్జించుటకు బ్రిటీషువారు విస్తృత సన్నాహాలు చేశారు. హౌ (Howe) సేనాని ఫిలిడెల్ఫియాతో జరుపుతున్న పోరాటం కొనసాగించవలసినదిగా ఆదేశించారు. సర్ జాన్ బర్గోయిన్ (Sir John Burgoyne) కెనడా నుండి హడ్సన్ నదీ లోయ గుండా వచ్చే ఏర్పాటు చేయబడింది. జనరల్ క్లింటన్ (Clinton) న్యూయార్క్ నుండి వచ్చి బర్గోయిన్ను కలుసుకోవాలి. ఉత్తర, దక్షిణ రాష్ట్రాలను వేరు చేయుటకు ఈ ఏర్పాట్లు చేయబడినాయి.

జనరల్ హౌ బ్రాండివిన్ (Brandywine) వద్ద వాషింగ్టన్ ను ఓడించి ఫిలడెల్ఫియాను ఆక్రమించినాడు. బరోయిన్ ది వేరే కథ. కెనడా నుండి సుదీర్ఘ ప్రయాణం చేస్తూ అనేక ఇబ్బందులను ఎదుర్కొంటూ విప్లవ సేనాని జనరల్ గేట్స్ (Gates) తో తలపడినాడు. శత్రు శ్రేణులను ఛేదించుటకు అతడు శత విధాలా ప్రయత్నించి విఫలుడైనాడు. తుదకాతడు సారటోగా వద్ద ఘోర పరాజాన్ని చవి చూసినాడు. అతడు లొంగిపోయినట్లు ప్రకటించుటయేగాక సారటోగా ఒప్పందం (Saratoga Convention) పై సంతకమిడినాడు. బ్రిటీషు సైనికులు అస్త్రసన్యాసం చేసి క్షేమంగా బయటపడ్డారు. తదుపరి వారు యుద్ధ ఖైదీలుగా మెసాచుసెట్స్ పంపబడినారు.

5.2.8 అమెరికనులకు ఫ్రెంచి తదితర యూరోపియనుల సాయం (1778) :

వలస రాష్ట్రాల స్వాతంత్ర్య ప్రకటనతో (1776) అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరం లాంఛనప్రాయంగా మొదలై 1783 ఏప్రిల్ వరకు కొనసాగింది. కాంటినెంటల్ కాంగ్రెస్ ఐరోపా రాజ్యాల సాయం పొందుటకు బెంజమిన్ ఫ్రాంక్లిన్

నాయకత్వంలో ఒక ప్రతినిధి వర్గాన్ని ఐరోపాకు పంపింది. గ్రేట్ బ్రిటన్ ఎడల ఆసూయా ద్వేషాలు, వైర భావము గల ఫ్రాన్స్, స్పెయిన్, హాలెండ్ దేశాలు వలసల పక్షాన యుద్ధంలో ప్రవేశించడం అమెరికా అదృష్టం. సైనికులను, యుద్ధ సామాగ్రినే కాక ధన సాయం కూడా చేసి ఈ దేశాలు వలసలను ఆదుకున్నాయి. సారటోగా యుద్ధం (17, అక్టోబర్, 1777) లో అమెరికా సేనాని హోరేషియో గేట్స్ (Horotio Gates) సాధించిన విజయంతో యుద్ధ రంగంలో పెను మార్పు సంభవించింది. అమెరికనులు యుద్ధ గమనాన్ని తమకు అనుకూలంగా మార్చుకొనగలరని ఐరోపా దేశాల వారు విశ్వసించారు. ఇంగ్లాండుతో వైరము, కెనడాపై ఆశగల ఫ్రాన్స్ అమెరికా వలస రాష్ట్రాలతో ఒప్పందం కుదుర్చుకొని వలసల స్వాతంత్ర్యాన్ని గుర్తించింది. సైనికులను, సైనికాధికారులను సాయంగా పంపింది. సుప్రసిద్ధ ఫ్రెంచి సేనాని లాఫాయట్ (La Fayatte) బ్రిటీషు వారిని సమర్థవంతంగా నిలువరించి అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమర చరిత్రలో శాశ్వత కీర్తినార్జించినాడు. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి 16వ లూయీ వలసలకు ఉదారంగా ధనసాయము అందించినాడు. తద్వారా కెనడాపై ఆధిపత్యం సాధించవచ్చని అతని ఆశ. ఫ్రెంచి దౌత్యము ఫలించి స్పెయిన్, హాలెండులు కూడా వలసల పక్షాన యుద్ధంలో పాల్గొన్నాయి. అవి యుద్ధంలో చురుకైన పాత్ర నిర్వహించడంతో బ్రిటీషువారు నిరుత్సాహపడ్డారు.

5.2.9. ఫిలడెల్ఫియా నుండి ఆంగ్లేయులు వైదొలగుట (1778) :

1777లో వాషింగ్టన్ పరిస్థితి దయనీయంగా మారింది. సైన్యానికి కడుపు నిండా అన్నం లేదు, దుస్తులు సరిగాలేవు, పాదరక్షలు లేవు. ప్రతిరోజు చాలా మంది తప్పించుకు పోతూ ఉండేవారు. ఆ విధంగా అతని సైనిక బలం క్షీణించనారంభించింది. అటువంటి సమయంలో ఫ్రెంచివారి రాక అతనికి పెద్ద ఉపశమనం కలిగించి యుద్ధగతినే మార్చింది. ఆంగ్లేయులు 1778లో ఫిలడెల్ఫియాను వదలి వెళ్ళవలసి వచ్చింది. తదుపరి వారు న్యూయార్కును తమ ప్రధాన స్థావరంగా చేసుకున్నారు. మధ్య రాష్ట్రాలన్నీ అమెరికను సైన్య వశమయ్యాయి.

5.2.10 యార్క్ టౌన్ యుద్ధం (1781) :

1781లో జరిగిన యార్క్ టౌన్ యుద్ధంలో ఆంగ్లేయుల పరాజయంతో అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరం దాదాపు ముగిసినట్లే. దక్షిణ రాష్ట్రాలు ఆంగ్లేయులకు అనుకూలంగా ఉన్నాయి. అందువలన వారచట యుద్ధం కొనసాగించాలనుకున్నారు. తొలి దశలో వారు వలసలపై విజయం సాధించినట్లే కన్పిస్తుంది. జనరల్ క్లింటన్ చార్లెస్టన్ను ఆక్రమించి న్యూయార్క్ కు వెళ్తూ కార్న్ వాలీస్ ను యార్క్ టౌను వద్దనున్న సైన్యానికి అధిపతిగా నియమించినాడు. అతనితో పోరుసల్పుటకు కాంగ్రెస్ సారటోగా యుద్ధ విజేత జనరల్ గేట్సును (Gen. Gates) నియమించింది. కామ్డెన్ (Camden) వద్ద గేట్స్ పరాజితుడైనాడు. దక్షిణ రాష్ట్రాలు బ్రిటీషు వారి వశమయ్యేటట్లు కన్పించింది. ఇట్లు 1780లో పరిస్థితులు ఆంగ్లేయులకు అనుకూలంగా మారుతున్నట్లు కన్పించాయి.

అదే సమయంలో కార్న్ వాలీస్ అమెరికా సేనాని గ్రీను (Gen. Green) గిల్ ఫోర్డ్ (Guilford) వద్ద ఓడించాడు. అయినను కార్న్ వాలీస్ తన స్వల్ప సైన్యంతో తాను జయించిన విశాల భూభాగాన్ని సమర్థవంతంగా అదుపులో ఉంచలేకపోయాడు. తత్ఫలితంగా అతడు తీరము వెంట న్యూయార్క్ వైపు కదలక తప్పలేదు. ఆ ప్రయాణంలో పొగమంచులో చిక్కుకున్న అతని 5000 సైన్యం అనేక ఇబ్బందులకు లోనై తుదకు యార్క్ టౌన్ చేరి అచట రక్షణ ఏర్పాట్లు చేసుకుని తనకు సాయంగా రాబోవు ఆంగ్ల నౌకా దళం కొరకు వేచి ఉన్నాడు. కానీ ఆ

నౌకాదళాన్ని ఫ్రెంచి నౌకాదళం అడ్డగించి తీరం సమీపాన ఉన్న ఆంగ్ల సైన్యాన్ని దిగ్బంధం చేసింది. ఈలోపున వాషింగ్టన్ 15,000 సైన్యంతో అక్కడకు చేరుకుని భూమి వైపునుండి ఆంగ్ల సైన్యాన్ని ముట్టడించినాడు. దాసోహమనుట తప్ప కార్న్ వాలీస్ కు మరో మార్గం కన్పించలేదు. చివరిసారిగా అతడు అమెరికను శ్రేణులను ఛేదించి బయటపడుటకు విఫల ప్రయత్నం చేసినాడు. మార్గాంతరం లేని కార్న్ వాలీస్ తుదకు 19, అక్టోబర్ 1781 తేదీన ఎనిమిది వేల బ్రిటీష్ సైన్యంతో అమెరికనులకు లొంగి పోయాడు. ఈ వార్త ఇంగ్లాండు ప్రధాని లార్డ్ నార్త్ కు అశనిపాతమయింది. "దేవుడా! అంతా అయిపోయింది" అంటూ తన పదవికి రాజీనామా ఇచ్చాడు. కార్న్ వాలీస్ లొంగుబాటుతో అమెరికా స్వతంత్ర్య సమరం ముగిసినట్లే. 1783 వరకు ఇంగ్లాండుకు స్పెయిన్, హాలెండు దేశాలతో ఐరోపా, పశ్చిమ ఇండియా దీవులలో నౌకా యుద్ధాలు జరిగాయి. తుదకు 3, సెప్టెంబర్, 1783 తేదీన ఇంగ్లాండు, అమెరికా, ఫ్రాన్స్, స్పెయిన్ దేశాల మధ్య కుదిరిన వర్సే (Versailles) సంధిలో యుద్ధము ముగిసినట్లు అధికారంగా ప్రకటింపబడింది.

5.3 అమెరికనుల విజయానికి లేక బ్రిటీషు వారి పరాజయానికి కారణాలు :

ఉత్తర అమెరికాలోని తమ 13 వలసలపై పట్టు బిగించడానికి ఇంగ్లాండు ప్రయత్నించగా స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాల సాధనకై వలస ప్రజలు పోరాడినారు. అందులో బ్రిటీషువారు పరాజితులైనారు. అందుకు కారణాలేవన గా :

5.3.1 మూడవ జార్జి ప్రభువు బాధ్యత :

మూడవ జార్జి వ్యక్తిగత పాలన, దూరదృష్టి లేని అతని విధానాలు యుద్ధానికి, అందులో ఇంగ్లాండు పరాజయానికి ప్రధాన కారణంగా చెప్పవచ్చు. తన వ్యక్తిగత ప్రాబల్యాన్ని పెంచుకొనడానికి అతడు పడిన తాపత్రయం యుద్ధ నిర్వహణలో ప్రదర్శించలేదు. ప్రజలు ఆశించినట్లుగా విలియం పిట్ ని (Pitt the Elder) ప్రధానిగా నియమించలేదు. ఈ యుద్ధంలో ఫ్రెంచివారు అమెరికనుల తరపున చేరే అవకాశం ఉందని పిట్ హెచ్చరించినా జార్జి ప్రభువు స్పందించలేదు. రాజకీయ దౌత్యం నెరపి ఫ్రెంచివారి జోక్యాన్ని నివారించేందుకు అతడు తగు చర్యలు తీసుకొనలేదు. స్వంత నిర్ణయాలే తప్ప విజ్ఞుల సలహాలను కోరలేదు. రాజనీతిజ్ఞులు, మేధావులు నిర్లక్ష్యం చేయబడుట వలన సమయానుకూల నిర్ణయాలు తీసుకునే అవకాశం లోపించింది.

5.3.2 బ్రిటీష్ సైనికాధికారుల అసమర్థత :

యుద్ధ సమయంలో బ్రిటీష్ సైనికాధికారుల అసమర్థత, అవివేకం బహిర్గతమయినాయి. బ్రూక్–లిన్ (Brooklyn) యుద్ధంలో విజయం సాధించిన జనరల్ హౌ ముందుకు సాగి జనరల్ బర్గోయిన్ (Burgoyne) సైన్యంతో కలిసినట్లయిన సారటోగా (Saratoga) వద్ద ఎదురైన ఘోర పరాజయం నివారింపబడి ఉండేది. అతని విధానాలు, వ్యూహాలు, నిర్ణయాలు లోప భూయిష్టంగా ఉండేవి. అవి ఆంగ్లేయుల ఓటమికి దారి తీశాయి. అమెరికా సేనాని జార్జి వాషింగ్టన్తో సాటియైనవారు ఒక్కరూ లేరు. నాటి ఇంగ్లాండును విజయపథం వైపు నడిపించుటకు రాబర్ట్ క్లైవ్, హేస్టింగ్స్ ప్రభువు, ఉల్ఫ్, పిట్ వంటివారు ఒక్కరూ లేరు. ఆంగ్ల సైనికాధికారులలో సమర్థులు లేరు. వారి పొరపాట్లు అపార నష్టం కలిగించాయి. వారి మధ్య నెలకొన్న పరస్పర అసూయా ద్వేషాలు యుద్ధ నిర్వహణపై ప్రతిబింబించి దుష్ప్రభావాన్ని కలిగించాయి. యుద్ధ ప్రణాళికలు లోప భూయిష్టంగా ఉండుట వలన సువర్ణావకాశాలు

చేజారిపోయేవి. అపార సాధన సంపత్తి, మంది మార్బలం, రాజ్యాధిపత్యం ఉండి కూడా అవి సరిసమానంగా లేని వలసలతో పోరాడి ఓడిపోయిందంటే అందుకు ప్రధాన కారణం ఆంగ్ల సైనికాధికారుల అసమర్థత, నిర్వర్యత, వ్యూహ రచనా లోపాలు. సర్ విన్స్టన్ చర్చిల్ అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరంలో ఆంగ్లేయుల పరాజయాన్ని గూర్చి ఇట్లు వ్రాశాడు. "బ్రిటీషు వారి యుద్ధతంత్రంలో ఇన్ని పొరపాట్లు జరిగిన సందర్భాలు చాలా అరుదు. యుద్ధ నియమ నిబంధనలన్నీ ఉల్లంఘించడమో లేక నిర్లక్ష్యం చేయడమో జరిగింది".

5.3.3 యుద్ధ తంత్ర లోపాలు :

ఆంగ్ల నౌకాదళ అసమర్థత వలన కొంత కాలంపాటు ఇంగ్లాండు సముద్రాధిపత్యం కోల్పోయింది. శాండ్విచ్ (Sand wich) నౌకా వ్యవహారాల మంత్రిగా ఉన్నపుడు అట్టి అసమర్థత మరీ ప్రస్ఫుటంగా కన్పించింది. ఆంగ్లేయుల నౌకా యుద్ధ తంత్ర లోపాల వలన అమెరికనుల సహాయం బయలుదేరిన ఫ్రెంచి నౌకాదళాన్ని కట్టడిచేసే అవకాశం చేజారిపోయింది. తత్ఫలితంగా ఫ్రెంచివారు అమెరికనులకు అవసరమగు యుద్ధ సామాగ్రిని, సైనికులను సకాలంలో పంపగలిగినారు. అది జార్జి వాషింగ్టన్ విజయానికి బ్రిటీషు వారి పరాజయానికి దోహదం చేసింది.

5.3.4 మితి మీరిన బ్రిటీషు ప్రభుత్వ జోక్యం :

ఇంగ్లాండు యుద్ధ వ్యవహారాల కార్యాలయం అమెరికా యుద్ధాన్ని నిర్వహించింది. రోజుల్లో అట్లాంటిక్ మహా సముద్రానికి ఒక వైపున ఉన్న ఇంగ్లాండు నుండి సమాచార లేఖలు రెండవ వైపున ఉన్న అమెరికాకు చేరడానికి రెండు నెలల కాలం పట్టేది. అంత దూరం నుండి యుద్ధం నడిపించడమంటే చేజేతులా పరాజయాన్ని వరించడమే. మూడవ జార్జి యుద్ధ వ్యవహారాల కార్యదర్శి లార్డ్ జర్మన్ (Lord German) తరచుగా యుద్ధ నిర్వహణలో జోక్యం కలుగజేసుకుంటూ అమెరికాలో ఆంగ్ల సైన్యం అనుసరించవలసిన వ్యూహాలను నిర్దేశించేవాడు. సాధారణంగా యుద్ధరంగంలో ఉన్నవారు సమయోచితంగా వ్యూహ రచన చేస్తూ ఉంటారు. అట్టి అవకాశం ఆంగ్ల సైన్యాధికారులకు కరువయ్యింది. దానికి ఫలితంగా బ్రిటీషువారు భారీ మూల్యాన్నే చెల్లించవలసి వచ్చింది.

5.3.5 ఆంగ్లేయులు శత్రువుల బలాన్ని తక్కువగా అంచనా వేయుట :

ఆంగ్లేయులు తమ బలాన్ని, శత్రువుల (అమెరికనుల) బలాన్ని తప్పుగా అంచనా వేశారు. తమకు, అమెరికాకు మధ్య ఉన్న దూరాన్ని గాని, అమెరికా వైశాల్యాన్ని గాని, ఆ దేశాన్ని గురించి తమకు సంపూర్ణంగా తెలియకపోవుటను గురించిగాని అర్థం చేసుకోవడంలో బ్రిటీషు వారు తగు జాగ్రత్త వహించలేదు. అందువలన వారు అమెరికనుల బలాన్ని తక్కువగా అంచనావేసి వారిని నిర్జించుటకు తగు చర్యలు తీసుకొనలేదు. అమెరికాతో పోరాడుటకు తగినంత సైన్యాన్ని సమకూర్చగలిగే సమయము ఉన్నప్పటికి ఇంగ్లాండు అందుకు పూనుకోలేదు. కానీ జార్జి వాషింగ్టన్ సమర్థవంతమైన నాయకత్వంలో సామాన్య అమెరికనులు కూడా సుశిక్షిత సైనికుల వలె ఆంగ్లేయులతో పోరాడి లెక్సింగ్టన్, బంకర్ హిల్ మున్నగు చోట్ల సాధించిన విజయాలు బ్రిటీషు వారిని నివ్వెరపర్చాయి.

5.3.6 హేతుబద్ధము కాని బ్రిటీషు వారి విధానాలు :

అమెరికను వలస ప్రజలు తమ రాజకీయ ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యానికై పోరాటం ఆరంభించారు. అటువంటి వారితో ఇంగ్లాండు యుద్ధానికి దిగిందంటే ఫలితాన్ని మనం ముందే ఊహించుకోవచ్చు. ఇంగ్లాండు వాదనలో పసలేదు. అది

సహేతుకమైనదికాదు. వలస ప్రజలు స్వాతంత్ర్య సమరంలో హృదయపూర్వకంగా, ఉత్సాహంగా పాల్గొన్నారు. వారు రాజకీయంగా చైతన్యవంతులై బ్రిటీషు వారి ఆధిపత్యాన్ని త్రోసి పుచ్చి తమ స్వేచ్ఛను, స్వాతంత్ర్యాన్ని, జాతీయతను కాపాడుకొనటానికి పూనుకొన్నారు. కాని బ్రిటీషు సైనికులలో జాతీయతా భావం, దేశాభిమానం కొరవడ్డాయి. వారిలో అధిక సంఖ్యాకులు జర్మనీ మొదలగు విదేశాల నుండి వచ్చిన కిరాయి సైనికులే. వారు తమ జీత భత్యాల కొరకు పని చేసేవారేగాని దేశాభిమానంతో కాదు. అందువలన వారు యుద్ధ విజయానికి పెద్ద ప్రాముఖ్యం ఇచ్చేవారు కాదు. దానికి ప్రతిగా అమెరికనులు అచంచల దేశభక్తితో ఉన్నత ఆదర్శాల సాధనకై పోరాటం సాగించినారు. అందులో అమెరికనులు విజయం సాధిస్తారనుకోవడంలో అబ్బురమేమున్నది ?

5.3.7 బ్రిటీషు వారి అసమర్థ యుద్ధ నిర్వహణ :

యుద్ధ వ్యవహారాలలోను, నిర్వహణలోను ఆంగ్లేయుల పక్షాన సమర్థత లోపించింది. అది వారి పరాజయంలో ప్రతిఫలించింది. సైనిక సరఫరా సక్రమంగాలేదు. సైనిక వ్యవహారాలలో అవినీతి రాజ్యమేలింది. నౌకా బలం ఆశించినంత దృఢంగా లేదు. ఆంగ్ల సైనికుల ప్రవర్తన, కొన్ని సందర్భాలలో జుగుప్సాకరంగా ఉంది. అదియును గాక బ్రిటీషువారు అమెరికా సైనిక పాటవాన్ని తక్కువగా అంచనావేశారు.

5.3.8 బ్రిటీషువారిలో సహకార లోపం :

అమెరికా వలసల విషయంలో బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు విభిన్న అభిప్రాయాలను వ్యక్తం చేశారు. వలసలంటే కొంత మందికి సానుభూతి, మరికొంత మందికి చులకన భావం; అనేక మంది రాజనీతిజ్ఞులు, సేనానులు యుద్ధానికి వ్యతిరేకులు. వారి దృష్టిలో అది అన్యాయం. కాని వలస నాయకులు పరస్పర సహకారంతో, ఐకమత్యంతో, ఆత్మ విశ్వాసంతో, విజయమే ధ్యేయంగా కృషి చేశారు, కృతకృత్యులయ్యారు.

5.3.9 వలస ప్రజల పట్టుదల స్వదేశాభిమానం :

వలస ప్రజలకు రాజకీయ, ఆర్థిక స్వేచ్ఛలు లేవు. తమ ఎడల బ్రిటీషు ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్న రాజకీయ, ఆర్థిక విధానాల వలన వలసవాసులు తీవ్ర అసంతృప్తికి గురియైనారు. ఆంగ్ల ప్రభుత్వం క్రొత్త పన్నులు విధిస్తూ చట్టాలు చేసి వాటిని కఠినంగా అమలుపర్చుటకు యత్నించుట వారిని ఆగ్రహావేశపరులుగా చేసింది. మాతృదేశమైన ఇంగ్లాండుతో పూర్తిగా తెగతెంపులు చేసుకొనుటకు కృతనిశ్చయులైనారు, ఏ త్యాగానికైనా సిద్ధపడ్డారు. అందువలన సర్వమూ ఒడ్డి పోరాడినారు. వారిది ప్రజాయుద్ధం, ఆ విధంగా జాతీయ భావంతో జాగృతమైన అమెరికనులు ఎవరి ఆధిపత్యాన్ని ఆమోదించే స్థితిలో లేరు. అదియునుగాక వలస ప్రజలలో బ్రిటీషు సైనికుల శక్తియుక్తుల ఎడల చులకన భావం ఉన్నది. తమకు ఉన్న అనుకూల పరిస్థితులలో తప్పక తామే విజయం సాధించగలమనే ఆత్మ విశ్వాసం వారిలో ఉన్నది.

5.3.10 అమెరికా సుదూర ప్రాంతంలో ఉండుట :

13 అమెరికా వలసలకు ఇంగ్లాండుకు మధ్య దూరం 3000 మైళ్ళు. అంత దూరంలో ఉన్న అమెరికాకు సమయానికి యుద్ధ సామాగ్రిని, సైనికులను పంపడం చాలా వ్యయ ప్రయాసలతో కూడిన కార్యం. వార్తా సౌకర్యాలు, రవాణా సౌకర్యాలు, సమయానికి సక్రమంగా సమకూర్చడం ఇంగ్లాండుకు శక్తికి మించిన పని అయింది. అందువలన

బ్రిటీషు సైనిక దళాల సంయుక్త కార్యాచరణకు ఆటంకాలు కలుగుతూ ఉండేవి. అదియును గాక బ్రిటీషు వారి సైనిక కదలికలు, వారి వ్యూహాలు ఎప్పటికప్పుడు అమెరికనులకు అందుతుండేవి. పైగా అమెరికా నైసర్గిక స్వరూప, స్వభావాలు, స్థలాల ఉనికిని గురించిన వివరాలు ఆంగ్ల సైనికులకు సరిగా తెలియవు. ఈ విషయంలో స్థానికులే మెరుగైన స్థితిలో ఉన్నారు. వారు సకల సౌకర్యాలతో తమకు చిరపరిచితమైన స్వదేశంలో పోరాడుతున్నారు. అమెరికాలోని నదులు, చిత్తడి నేలలు, పర్వతాలు సరిగా అభివృద్ధి చెందని రహదారులు తదితర అవరోధాలు ఆంగ్ల సైనికుల పురోగమనాన్ని శాసించేవి. వాటిని గురించి పరిపూర్ణంగా తెలిసినవారు బ్రిటీషు సైనికులకు సహకరించేవారు కాదు. అటువంటి ప్రతికూల పరిస్థితుల్లో బ్రిటీషువారు ఓడినారు.

5.3.11 విశాలమైన యుద్ధరంగం :

అమెరికా వలసలు విశాల ప్రదేశంలో విస్తరించి ఉన్నాయి. అందువలన అచటి యుద్ధ రంగాలు కూడా దూర దూరంగా విసిరివేయబడినట్లు ఉండేవి. వేయి మైళ్ళ ప్రదేశంలో యుద్ధాలు జరిగాయి. అంతటి విశాల ప్రదేశంలో తగినంత సైనిక బలం లేని ఇంగ్లాండు మూడు వేళ మైళ్ల దూరం నుండి పూర్తిగా తెలియని నేల మీద యుద్ధం నిర్వహించడం అత్యంత కష్ట సాధ్యమైన కార్యం. ఆ ప్రదేశాలు అమెరికనులకు చిరపరిచితాలు కాగా బ్రిటీషు సైన్యానికి అవి అపరిచితాలు. ఆంగ్ల సైన్యం పొరపాటున ఆడవిలో చిక్కుకుంటే క్షేమంగా బయట పడటం దాదాపు అసాధ్యంగా ఉండేది. కానీ అమెరికనుల పురోగమనానికి అడవులుగాని, కొండలుగాని అవరోధాలు కావు. అందువలన యుద్ధ నిర్వహణ బ్రిటీషు వారి కంటే అమెరికనులకు సులువయింది. కనుక "అమెరికను వలసల విజయంలో సైన్యం కంటే ఆ దేశ పరిమాణమే బ్రిటీషు సైనికులతో ఎక్కువగా పోరాడింది" అనుటలో వింత ఏమున్నది ?

5.3.12 అమెరికములకు విదేశీ సాయం :

స్వేచ్ఛా, స్వాతంత్ర్యాల కొరకు, న్యాయ సాధన కొరకు పోరాడుతున్న అమెరికా వలస ప్రజల ఎడల అభిమానంతో కొందరు, ఇంగ్లాండ్ ఎడల ద్వేష భావంతో కొందరు ఐరోపా దేశాల వారు వారికి అండగా నిలబడ్డారు. ఆ దేశాలలో ఫ్రాన్స్ ప్రధానమైనది. స్పెయిన్, హాలెండ్లు కూడా ఫ్రాన్స్తో చేరాయి. వీరి సాయం అమెరికనులకు ఎంతో మనో ధైర్యాన్ని ఇచ్చింది. సప్త సంవత్సర యుద్ధం (1756-63) లో బ్రిటన్తో పోరాడి ఓడిపోయిన ఫ్రాన్స్ ఆ దేశంపై ప్రతీకారం తీర్చుకోవడానికి, కెనడాను తిరిగి పొందడానికి, వలసల వ్యాపారంలో ఇంగ్లాండు గుత్తాధిపత్యాన్ని తొలగించడానికి 1778లో వలసల పక్షాన యుద్ధంలో ప్రవేశించి వాటికి సాయంగా సైనికులను, యుద్ధ సామాగ్రిని పంపి ఆదుకుంది. ఆ సాయం వలసలకు గొప్ప వరం లాంటిది. దానితో యుద్ధ స్వరూప స్వభావాలే మారిపోయాయి. ఫ్రెంచి వారి సాయం వల్లనే ఆంగ్ల సేనాని లార్డ్ కార్న్ వాలీస్ 1781లో యార్క్ టౌన్ వద్ద లొంగిపోవలసి వచ్చింది. ఆ విధంగా ఫ్రెంచి వారి తోడ్పాటుతో అమెరికనులు యుద్ధాన్ని విజయవంతంగా ముగించగలిగినారు. 1779లో స్పెయిన్, హాలెండ్లు బ్రిటన్కు వ్యతిరేకంగా యుద్ధంలో పాల్గొన్నాయి. రష్యా, ప్రష్యా, డెన్మార్క్, స్వీడన్లు ఇంగ్లాండుకు వ్యతిరేకంగా 1780లో తటస్థ రాజ్యాల కూటమిగా ఏర్పడ్డాయి. అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరంలో మూడవ ఘట్టం (1781-83) ఇంగ్లాండుకు పైన పేర్కొనబడిన ఐరపా ఖండ దేశాలకు మధ్య పోరాటం జరిగిన కాలం. అందులో ఇంగ్లాండు అపార నష్టానికి గురి అయింది. ఒంటిరిగా పోరాడవలసి వచ్చింది. ఐరోపాలో ఏ ఒక్క దేశమూ ఇంగ్లాండుకు సాయంగా నిలబడలేదు. ఇట్లు ఐరోపా దేశాలు అమెరికా వలస విజయానికి,ఇంగ్లాండు పరాజయానికి దోహదం చేశాయి.

5.4 వర్సే (Versailles) సంధి (1783) :

19, అక్టోబరు, 1781 తేదీన లార్డ్ కార్న్ వాలీస్ యార్క్ టౌన్ వద్ద అమెరికనులకు లొంగిపోయాడు. దీనితో న్యూయార్క్, చార్లెస్టన్ మున్నగు కొన్ని పట్టణాలు బ్రిటీషు వారి ఆధీనంలో ఉన్నప్పటికిని అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరం దాదాపు ముగిసినట్లే. ఎనిమిది వేల ఆంగ్ల సైనికులతో లార్డ్ కార్న్ వాలీస్ లొంగిపోయాడను వార్త ప్రధాని నార్త్ కు ఆశనిపాతమయింది. అమెరికనుల స్వాతంత్ర్యాన్ని ఆమోదించమని మూడవ జార్జికి అతడిచ్చిన సలహా చెవిటివాని ముందు శంఖు ఊదినట్లయింది. రాజు అభీష్టానికి వ్యతిరేకంగా యుద్ధమును ఆపి వేయవలసినదిగా పార్లమెంటు 20, మార్చి 1782 తేదీన ఒక తీర్మానం చేసింది. దీనితో లార్డ్ నార్త్ ప్రభుత్వం కుప్పకూలింది. జార్జి ప్రభువు వ్యక్తిగత నిరంకుశ పాలన అంతమై ఇంగ్లాండులో రాజ్యాంగ బద్ధ పాలన మొదలయింది. గత్యంతరం లేని రాజు ప్రభుత్వమును ఏర్పాటు చేయవలసినదిగా విగ్గులను ఆహ్వానించాడు. అమెరికనుల ఎడల సానుభూతిపరులైన విగ్గులు ఉదారమైన సంధి షరతులతో ఒక ముసాయిదాను 30, నవంబర్, 1782 తేదీన పారిస్లో రూపొందించినారు. కానీ ఫ్రెంచి వారి వైఖరి వేరే విధంగా ఉంది. వారికి తమ ప్రయోజనాలను కాపాడుకొనుటకు అనువైన, దుర్బలమైన అమెరికా కావాలి. అది సేద్యానికి ఉపయోగపడే సాధువైన గుఱ్ఱంలా ఉండాలే తప్ప జాడిచ్చి తన్నేటంత వీర్యవంతమైనదిగా ఉండకూడదు (Thomas A. Bailees). చర్చలలో అమెరికా ప్రతినిధులు బెంజమిన్ ఫ్రాంక్లిన్, జాన్ ఆడమ్స్, జానజేలు పాల్గొనగా ఇంగ్లాండు తరపున ప్రధాని షెల్బర్న్ హాజరైనాడు. తుదకు 3, సెప్టెంబర్, 1783 తేదీన వర్సే (Versailles) సంధి పత్రం పై అందరూ సంతకాలు చేశారు. ఈ సంధితో అమెరికా విప్లవం లేక అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరం ముగిసింది. దీనిలోని ప్రధానాంశము లేవనగా :

1) గ్రేట్ బ్రిటన్ అమెరికా వలసల స్వాతంత్ర్యాన్ని గుర్తించింది. సైనిక చర్యలన్నీ నిలిపి వేయబడినాయి. సాధ్యమైనంత త్వరలో సైన్యాన్ని, నౌకాదళాన్ని వలసల నుండి ఉపసంహరించడానికి ఇంగ్లాండు సమ్మతించింది.

2) అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల సరిహద్దులు నిర్ణయించబడ్డాయి. పెద్ద సరస్సులు ఉత్తరాన, మిసిసిపీ నది పశ్చిమాన, ఫ్లోరిడా దక్షిణాన (31° అక్షాంశము), అట్లాంటిక్ మహా సముద్రం తూర్పున అమెరికా సరిహద్దులుగా గుర్తింపబడినాయి. నాటి అమెరికా విస్తీర్ణం 8,27,800 చ.మై.; జనాభా 32,50,000.

3) మిసిసిపీ నది మీద ఇరువురికి (ఆంగ్లేయులకు, అమెరికనులకు) నౌకా యాన హక్కు కల్పించబడింది. న్యూఫౌండ్ లాండ్, కెనడా తీర ప్రాంతాలలో అమెరికనులకు చేపలు పట్టే హక్కు లభించింది.

4) 1763 నాటి పారిస్ సంధిలో బ్రిటన్కు లభించిన ఫ్లోరిడా, మైనార్కాలు తిరిగి స్పెయిన్ పరము చేయబడినాయి. అందుకు బదులుగా గ్రేట్ బ్రిటన్కు జిబ్రాల్టర్ దక్కింది.

5) ఇండియాలో పాండిచ్చేరి చంద్రనగర్లను, పశ్చిమ ఇండియా దీవులలోని టొబాగోను, సెయింట్ లూసియాను, పశ్చిమ ఆఫ్రికాలోని సెనిగాల్ను ఫ్రాన్స్ పొందింది.

6) కెనడా బ్రిటీషు వారి ఆధీనంలో ఉండునట్లు నిర్ణయింపబడింది.

7) లాయలిస్టుల (బ్రిటీషు ప్రభుత్వానికి, ప్రభువుకు అనుకూలురు) నుండి వశపర్చుకున్న ఆస్తులను తిరిగి వారికి ఇచ్చునట్లు, వారి హక్కులను కాపాడునట్లు రాష్ట్రాలను ఒప్పించుటకు అమెరికా కాంగ్రెస్ వాగ్దానం చేసింది.

8) బ్రిటీషు వ్యాపారులకు ఇవ్వవలసిన సొమ్మును అమెరికనులు సక్రమంగా చెల్లించునట్లు చేయుటకు అమెరికా ప్రభుత్వం అంగీకరించింది.

5.5 యుద్ధ ఫలితాలు :

మానవ జాతి చరిత్రలో అమెరికా విప్లవం ఒక ప్రధాన సంఘటన. దీని వలన ప్రపంచ చరిత్ర గమనాన్ని ప్రభావితం చేసిన అనేక ఫలితాలు కలిగాయి. అవి :

5.5.1 అమెరికా పరంగా :

5.5.1.1 నవ్య దేశ ఆవిర్భావం :

వర్సే సంధి (1783)తో "అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలు" అను నూతన దేశం ఆవిర్భవించింది. ఇంగ్లాండ్ తో సహా అన్ని దేశాలు దీనిని గుర్తించాయి. అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలు సమాఖ్య తరహా ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసుకుని ప్రజాసత్తాక రాజ్యంగా ఏర్పడినాయి. ఆంగ్ల భాష, సంప్రదాయాలు వారసత్వంగా పొందుటతో పాటు, ఇంగ్లాండుకు ఇతర ఐరపా దేశాలకు భిన్నంగా తనకంటూ ఒక ప్రత్యేకతను సంతరించుకొని శక్తివంతమైన దేశంగా రూపుదిద్దుకుంది. దిన దినాభివృద్ధి చెందుతూ జన సంఖ్యలోను, విస్తీర్ణతలోను ఐరోపా రాజ్యాలలో దేనికీ తీసిపోనంతగా ఎదిగి క్రమక్రమంగా అత్యున్నత శిఖరాలను అధిరోహించి నేటి ప్రపంచంలో అగ్రగామిగా నిలిచింది. అమెరికాలోని రాజరికాభిమానులు (Loyalists) కెనడాకు తరలి వెళ్లి అక్కడ స్థిరపడినారు.

5.5.1.2 ప్రభుత్వ నిర్మాణంలో క్రొత్త ప్రయోగాలు :

స్వాతంత్ర్య సమరంలో విజయం సాధించిన పిమ్మట అమెరికనులు ప్రభుత్వ నిర్మాణంలో క్రొత్త ప్రయోగాలు చేశారు. వారు చేసిన రాజకీయ ప్రయోగాలు అనంతర కాలంలో అనేక దేశాల రాజకీయ పరిణామాలను ప్రభావితం చేశాయి. వంశపారంపర్య రాజరిక వ్యవస్థ రద్దు, కులీన వర్గ వ్యవస్థ రద్దు, లిఖిత రాజ్యాంగ ఏర్పాటు, మానవ హక్కుల ప్రకటన, అధికార పృథక్కరణ విధానమును అనుసరించుట, నిరోధ సమతౌల్య పద్ధతిని పాటించుట అనునవి వారి ప్రయోగాలలో కొన్ని. మానవ చరిత్రలో ప్రప్రథమంగా అమెరికనులు నూతన విధానానికి నాంది పలుకుతూ సమాఖ్య (Federal) విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టినారు. 13 రాష్ట్రాలతో కూడిన సరళమైన సమాఖ్య ప్రభుత్వం నెలకొల్పబడింది. 1787లో ఫిలడెల్ఫియాలో సమావేశమైన రాజ్యాంగ పరిషత్తు అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలకు సమాఖ్య రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించగా అది 1789లో అమలులోకి వచ్చింది.

5.5.1.3 ప్రభుత్వ స్వరూపంలో మార్పు :

అమెరికా విప్లవం వలన గ్రేట్ బ్రిటన్ అధీనంలోని 13 వలస రాష్ట్రాలు స్వాతంత్ర్యం సాధించి ఒక ఫెడరేషన్ గా ఏర్పడినాయి. రాజరిక పాలనలో సామంత స్థాయిలో ఉన్న రాష్ట్రాలు విప్లవానంతరం రిపబ్లిక్కులుగా రూపొందినాయి.

5.5.1.4 బానిస వ్యవస్థ రద్దు :

అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరం బానిస వ్యవస్థ రద్దుకు మార్గము ఏర్పరచింది. పదకొండు రాష్ట్రాలలో బానిస వ్యవస్థ రద్దు చేయబడింది. కొన్ని సందర్భాలలో బానిసల యజమానులపై మితిమీరిన పన్నుల భారం మోపబడింది.

5.5.1.5 విస్తృత ప్రాతిపదిక :

అమెరికా విప్లవంలో అన్ని సామాజిక వర్గాల ప్రజలు పాల్గొనుట వలన రాజకీయ వ్యవస్థకు విస్తృత ప్రాతిపదిక ఏర్పడింది. జప్తు చేయబడిన ఆస్తులు, రాజకీయ అధికారం పునర్విభజింపబడుట వలన అమెరికా సమాజంలో సమానత్వానికి, ప్రజాస్వామ్యానికి ప్రాతిపదిక ఏర్పడింది.

5.5.1.6 సంస్కరణలు :

క్రిమినల్ శిక్షాస్మృతి, చెఱసాల సంస్కరణలు, లౌకిక, ప్రజాస్వామ్య తరహా విద్యా విధానం మున్నగు సంస్కరణలు చేపట్టబడినాయి.

5.5.1.7 ఆంగ్లికన్ చర్చి :

ప్రజల నుండి పన్నుల రూపంలో వసూలు చేయబడిన సొమ్ముతో నిర్వహింపబడుతున్న ఆంగ్లికన్ చర్చి ని 13 రాష్ట్రాల వారు రద్దు చేశారు.

5.5.1.8 లాయ లిస్టుల (Loyalists) బహిష్కరణ :

అమెరికా విప్లవకాలంలో గ్రేట్ బ్రిటన్ ను సమర్థించిన లాయలిస్టుల ఎడల, టోరీల ఎడల అమెరికా ప్రభుత్వం నిర్ధాక్షిణ్యంగా వ్యవహరించుటయే గాక వారిని దేశం నుండి బహిష్కరించింది. సుమారు లక్ష మంది బహిష్కృతులు కెనడాకు, ఐరోపా దేశాలకు తరలి వెళ్లి తలదాచుకున్నారు. వార్నర్ & మార్టిన్ అను చరిత్రకారులు అన్నట్లు కెనడాకు వలస వెళ్లలేని లాయలిస్టులను ఇంగ్లాండు అమెరికనుల దయాదాక్షిణ్యాలకు లేక వారి ప్రతీకారేచ్ఛకు వదలివేసింది. వీరి బహిష్కరణతో అమెరికా సమాజం నుండి యథాస్థితి వాదులను (Conservatives) తరిమివేసినట్లయింది.

5.5.2 ఇంగ్లాండుపై ప్రభావం :

5.5.2.1 రాజరిక వ్యవస్థ బలహీనపడుట :

ఈ విప్లవం ఇంగ్లాండులోని రాజరిక వ్యవస్థను చావుదెబ్బ తీసింది. అమెరికా విప్లవ పోరాటంలో ఇంగ్లాండు రాజు మూడవ జార్జి విధానాలు విఫలమగుటతో ఆ దేశంలో నిరంకుశ రాజరిక వ్యవస్థ తొలగిపోయి రాజ్యాంగ బద్ధ రాజరిక వ్యవస్థ ఏర్పడింది, లేనిచో ఈ పరిణామానికి మరికొంత కాలం పట్టి ఉండేది. అమెరికా స్వతంత్ర గుర్తింపు ఇంగ్లాండు నిరంకుశ రాజరిక వ్యవస్థ పతనానికి దారి తీసిందనుట పరమ సత్యం.

5.5.2.2 ఆర్థిక రంగం :

ఇంగ్లాండు 13 వలస రాష్ట్రాలను కోల్పోవటంతో ఆ దేశ విదేశీ వ్యాపారానికి అపారనష్టం వాటిల్లింది. దేశ

ప్రతిష్ఠ దిగజారింది. యుద్ధ ఖర్చుల వలన జాతీయ ఋణ భారానికి అదనంగా పదికోట్లు కలిశాయి. యుద్ధానంతరం 20,000 మందికి జీవనోపాధి కల్పించవలసిన బాధ్యత ప్రభుత్వం మీద పడింది.

5.5.2.3 ఇంగ్లాండుకు గుణపాఠం నూతన వలస విధానం :

అమెరికా విప్లవం ఇంగ్లాండుకు మంచి గుణ పాఠం నేర్పింది. దీనితో వలసల ఎడల అనుసరిస్తూ ఉన్న పూర్వపు విధానాలకు వలసలు మాతృదేశ ఆర్థికాభివద్ధికే ఉన్నాయనే భావం కాల దోషం పట్టిందనే విషయాన్ని గ్రేట్ బ్రిటన్ గ్రహించింది. వలసల ఎడల నిర్లక్ష్యంగా వ్యవహరిస్తూ వాటి అంతరంగిక విషయాల్లో తరచుగా జోక్యం కలుగజేసుకుంటూ ఆర్థికంగా దోచుకుంటూ ఉంటే తిరుగుబాట్లు తప్పవు అనే సత్యాన్ని ఈ విప్లవం ఋజువు చేసింది. టర్గోట్ (Turgot) అన్నట్లు "వలసలు కాయల వంటివి. మ్రగ్గితే అవి రాలిపోతాయి". (The Colonies are like fruits, and when they are ripe, they will fall off - Turgot) రాజకీయ చైతన్యంతోపాటు ఆర్థికాభ్యుదయాన్ని సాధించిన వలసలు మాతృదేశ ఆధిపత్యాన్ని తృణీకరిస్తాయని దీని భావం. ఈ విషయాన్ని ఇంగ్లాండుతో సహా అన్ని అగ్ర రాజ్యాలు గ్రహించాయి. దీనితో ఇంగ్లాండు తన పూర్వపు వలస విధానాలకు స్వస్తి చెప్పి పరిమిత స్థాయిలో స్థానిక పరిపాలనా సంస్థలను నెలకొల్పి కాలానుగుణ్యమైన మార్పులకు అనుకూలంగా స్పందించనారంభించింది. అందువలననే "అమెరికా విప్లవం ఇంగ్లాండు వలస విధాన కుదుళ్లనే కదల్చి వేసింది" అంటారు.

5.5.2.4 బ్రిటీష్ కామన్వెల్త్:

అమెరికా వలసల తిరుగుబాటు వలన ఇంగ్లాండ్ తన ఇతర వలసల ఎడల సమన్వయ విధానాన్ని అనుసరించింది. ఆ సమన్వయ విధానమే బ్రిటీష్ కామన్వెల్త్ ఆవిర్భావానికి దారి తీసింది.

5.5.2.5 వలసాధిపత్యం పడమర నుండి తూర్పుకు :

ఇంగ్లాండు పశ్చిమ ప్రాంతాలలోని తన వలసలను కోల్పోవుటతో వలసాధిపత్య సాధనకు తూర్పు దేశాల వైపు దృష్టి మరల్చి ఆఫ్రికా, ఆసియా ఖండాలలో అనేక వలసలు నెలకొల్పి ఆర్థికంగా వాటిని దోచుకుని రాజకీయాధికార స్థాపన చేసింది.

5.5.3 ఫ్రాన్స్పై ప్రభావం :

5.5.3.1 ఫ్రెంచివారు ఉత్తేజితులగుట :

అమెరికా విప్లవ విజయం ఫ్రెంచివారిని ఉత్తేజ పరచి కార్యోన్ముఖులుగా చేసింది. ఈ విప్లవ ప్రభావం ఇంగ్లాండునే కాక ప్రపంచ చరిత్రను – ముఖ్యంగా ఫ్రాన్స్ చరిత్రను అత్యధికంగా ప్రభావితం చేసిందని గ్రీన్ (Green) అను చరిత్రకారుడు నుడివినాడు. అమెరికనులు స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలకై నిరంకుశ రాజరిక వ్యవస్థపై విజయవంతంగా జరిపిన పోరాటం ఫ్రెంచి వారిని ముగ్ధులను చేసింది. వారు కూడా తమ దేశంలోని నిరంకుశ రాజరిక వ్యవస్థ నిర్మూలనకై ప్రయత్నములారంభించినారు. అమెరికా విప్లవ పోరాట కాలంలో అమెరికనుల పక్షాన ఇంగ్లాండుతో పోరు జరిపిన వారిలో ఫ్రెంచి సైనికులు, సైనికాధికారులు ఉన్నారు. ప్రజాస్వామ్య భావనలు వారిని ఆకట్టుకున్నాయి.

అటువంటి ఆదర్శాలను ఫ్రాన్స్లో నెలకొల్పుటకు వారు విప్లవకారులతో చేతులు కలిపినారు. అమెరికా నుండి తిరిగి వచ్చిన ఫ్రెంచి సేనాని లాఫాయట్ (La Fayatte) విప్లవ సైన్యమును నడిపించినాడు.

5.5.3.2 ఫ్రెంచి విప్లవాన్ని వేగిరపర్చుట :

అమెరికా విప్లవ గమన కాలంలో ఆదేశ పక్షాన ఫ్రాన్స్ అందులో పాల్గొని ముఖ్య భూమికను పోషించింది. సైనికులను పంపుటతో పాటు పెద్ద మొత్తంలో ధనాన్ని కూడా ఖర్చు పెట్టింది. ఈ విప్లవ యుద్ధాలలో ఫ్రెంచి నౌకా దళానికి అపార నష్టం కలిగింది. తత్ఫలితంగా ఫ్రెంచి ప్రభుత్వానికి ఆర్థిక ఇబ్బందులు ఎదురైనాయి. ఆ ఆర్థిక సమస్యలే ఫ్రెంచి విప్లవాన్ని వేగిరపరచాయి.

5.5.3.3 ఫ్రాన్స్ పూర్వపు స్థితిని పొందగల్గుట :

సప్త సంవత్సర యుద్ధ కాలంలో పరాజితమైన ఫ్రాన్స్ 1763లో జరిగిన పారిస్ సంధి ఫలితంగా కెనడా, కేప్–టౌన్, నొవాస్కోషియా, పశ్చిమ ఇండియా దీవులలో కొన్నింటిని కోల్పోయి అవమానాల పాలయింది. కానీ అటు పిమ్మట అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరాన్ని ముగించిన వర్సే సంధి (1783) ద్వారా పశ్చిమ ఆఫ్రికాలోని సెనిగాల్ పశ్చిమ ఇండియా దీవులలోని టొబాగో, సెయింట్ లూసియాలను, ఇండియాలోని పాండిచ్చేరి, చంద్రనగర్లను తిరిగి పొంది చాలా వరకు తన పూర్వపు స్థితికి రాగలిగింది.

5.5.4 ఐర్లాండుపై ప్రభావం :

అమెరికనులు సాధించిన విజయం ఐరిష్ జాతీయులకు ఉత్తేజాన్ని, ఉత్సాహాన్ని అందించింది. హెన్రీ గ్రాటన్ (Henry Grattan) నాయకత్వంలో వారు సమీకృతులై తమపై విధింపబడిన నిర్బంధాల తొలగింపునకు, తమకు ప్రత్యేక ఐరిష్ పార్లమెంట్ ఏర్పాటుకు ఆందోళన సాగించినారు. వారిని శాంతి పర్చుటకు పరిశ్రమల మీద, వాణిజ్యం మీద ఉన్న ఆంక్షలను ఇంగ్లాండు రద్దు చేసింది. తదుపరి ఐర్లాండుకు శాసన నిర్మాణ స్వాతంత్ర్యం లభించింది. ఆ విధంగా అమెరికా విప్లవం ఐరిష్ ప్రజల కోర్కెల సాధనకు అవకాశం కల్పించింది.

5.5.5 స్పెయిన్ పై ప్రభావం :

అమెరికా విప్లవం వలన స్పెయిన్ కు మైనార్కా, ఫ్లోరిడాలు లభించాయి. కానీ స్పెయిన్ నౌకా దళం బ్రిటీష్ నౌకా దళం చేతిలో ధ్వంసమైపోయింది.

5.5.6 విప్లవ హక్కుకు ప్రాచుర్యం :

ప్రజా పీడిత ప్రభుత్వాన్ని కూలద్రోయుటకు ప్రజలకు గల తిరుగుబాటు చేయు హక్కును అమెరికా విప్లవం ధృవీకరించింది. ఇది సమస్త మానవాళికి ఈ విప్లవం ప్రసాదించిన గొప్ప కానుక, నిరంకుశత్వం నుండి ప్రజాస్వామ్యం వైపు వేసిన తొలి అడుగు. అమెరికనుల విజయం ఫ్రెంచి ప్రజలకు స్ఫూర్తినిచ్చింది. వారిలో ఆత్మ విశ్వాసాన్ని పెంపొందించింది. నాటి ప్రపంచంలో శక్తి సంపన్నమైన అగ్రదేశంగా పరిగణింపబడిన గ్రేట్ బ్రిటన్ ను అమెరికాను వలస ప్రజలు సమర్థవంతంగా, విజయవంతంగా ఎదుర్కొనగలిగినపుడు దుర్బలమైన తమ నిరంకుశ, ప్రజాపీడిత రాజరిక వ్యవస్థను విప్లవం ద్వారా తామెందుకు అంతము చేయలేము అను ఆలోచన ఫ్రెంచి ప్రజలలో ఉదయించింది.

5.5.7 స్వేచ్ఛా, స్వతంత్ర్యాలు :

రాజు దైవాంశ సంభూతుడు అను భావమును చావు దెబ్బతీసి ప్రజా సార్వభౌమాధికారము, జాతీయ ప్రభుత్వము అను రాజకీయ భావనలను ఈ విప్లవము ప్రపంచానికి చాటింది. "స్వేచ్ఛ ప్రజాస్వామ్యము అను రాజకీయ భావనలకు అమెరికా విప్లవం పట్టుకొమ్మగా నిలిచింది. స్వాతంత్ర్య ప్రకటన ద్వారా ప్రజాస్వామ్య ప్రాథమిక సూత్రం ఈ విధంగా ప్రకటింపబడింది". జన్మతః మానవులందరూ సమానులే. సృష్టికర్త వారికి కొన్ని అమోఘమైన హక్కులు కల్పించాడు. జీవించేందుకు, స్వేచ్ఛా, సౌఖ్యాలను అనుభవించేందుకు వారికి హక్కులు ఉన్నాయి. ఆ హక్కుల పరిరక్షణకు ప్రజల నుండి అధికారము పొంది ఏర్పరచబడిన ప్రభుత్వాలు ఉన్నాయి. "ప్రాతినిధ్యము లేనిదే పన్నులు లేవు. స్వేచ్ఛ లేని జీవితం కంటే మరణం మేలు" (Patric K. Henry) అను సూక్తులు అణగద్రొక్కబడిన ప్రజలను సూటిగా స్వేచ్ఛ ప్రజాస్వామ్యాల వైపు నడిపించాయి. ప్రాథమిక దశలో అమెరికాలో పూర్తిస్థాయి ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ ఏర్పడలేదు. ఓటు హక్కు సార్వజనీనము కాదు. కాలక్రమేణా ప్రజాస్వామ్య సాంప్రదాయాలు పూర్తి స్థాయిలో అమెరికన్ రిపబ్లిక్ లో బలంగా వ్రేళ్లూనినాయి.

5.5.8 మార్కెంటలిజం :

వలసలు మాతృదేశ ప్రయోజనార్థమే నిర్వహింపబడాలి అనే మర్కెంటలిస్టు విధానం సర్వత్రా విమర్శలకు గురి అయింది. అందువలన గ్రేట్ బ్రిటన్ తన విధానాలను మార్చుకున్నది.

5.6 సారాంశము :

బ్రిటీషు వారు అమెరికా వలసల పాలనలో అనుసరించిన ఆర్థిక విధానాల వలన అసంతృప్తులైన అచటి ప్రజలు, మాతృదేశంపై తిరుగుబాటు చేశారు. అనుభవజ్ఞుడు, సమర్థవంతుడు అయిన జార్జి వాషింగ్టన్ వారికి నాయకత్వం వహించాడు. సుశిక్షితమైన సైన్యాన్ని ఏర్పాటు చేసి బ్రిటీషు వారిని ఎదుర్కొన్నాడు. యుద్ధ గమనంలోని తొలి రెండు సంవత్సరాలలో బ్రిటీషు వారు ఉత్తర, మధ్య ప్రాంతాల రాష్ట్రాలను జయించుటకు ప్రయత్నించారు. లెక్సింగ్టన్ యుద్ధంలో అమెరికనులు విజయం సాధించగా, బంకర్ హిల్ యుద్ధంలో బ్రిటీషు వారిదే పై చేయి అయింది. వారి అధికార కేంద్రం బోస్టనుండి న్యూయార్క్ కు మారింది. ఫిలడెల్ఫియా సమావేశం (1776)లో అమెరికనులు తమ స్వాతంత్ర్యాన్ని ప్రకటించుటతో పాటు హక్కుల ప్రకటన కూడా వెలవరించారు. 1777లో బ్రిటీషు సేనాని బర్గోయిన్ సారటోగా యుద్ధంలో ఓడిపోయి అచట కుదిరిన ఒప్పందంపై సంతకమిడినాడు. ఈ విజయం యుద్ధ గమనంలో పెను మార్పుకు దారి తీసింది. దీనితో ఉత్తర రాష్ట్రాలపై ఆశ వదులుకొన్న ఆంగ్లేయులు దక్షిణ రాష్ట్రాలవైపు తమ దృష్టిని మరల్చినారు. కానీ ఉత్తర ప్రాంతంలో ఉన్న న్యూయార్క్ మాత్రం చివరి వరకు వారి ఆధీనంలోనే ఉంది. సారటోగా ఒప్పందం తరువాత అమెరికనుల సామర్థ్యంలో విశ్వాసం కుదిరిన ఫ్రాన్స్, స్పెయిన్, హాలెండ్ మున్నగు ఐరోపా దేశాలు వలసల పక్షాన చేరాయి. వాటి రాకతో ఉత్సాహాన్ని, బలాన్ని పుంజుకున్న అమెరికనులు బ్రిటీషు వారితో పోరాడుతూ 1781లో యార్క్ టౌన్ వద్ద వారి ప్రధాన సేనాని లార్డ్ కార్న్ వాలీస్ ను ముట్టడించారు. మార్గాంతరం లేని కార్న్ వాలీస్ 8000 సైన్యంతో వారికి లొంగిపోయాడు. 1783 వరకు నౌకా యుద్ధాలు కొనసాగాయి. 1783 నాటి వర్సే సంధితో అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమరం ముగిసింది. అమెరికా (అ.సం.రా.) స్వతంత్ర దేశంగా గుర్తింపబడింది.

ఇంగ్లాండు రాజు మూడవ జార్జి నిరంకుశ విధానాలు, బ్రిటీష్ సైనికాధికారుల అసమర్థత, వారి వ్యూహ రచనా లోపాలు, వారిలో పరస్పర సహకారం లోపించుట, వారి అసమర్థ యుద్ధ నిర్వహణ, బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం యుద్ధ నిర్వహణలో తరచుగా జోక్యం చేసుకోవడం, శత్రువుల బలాన్ని తక్కువగా అంచనా వేయడం, సహేతుకంగా లేని బ్రిటీషు వారి విధానాలు మున్నగు అంశాలు బ్రిటీషు వారి పరాజయానికి దారి తీయగా, వలస ప్రజల కార్యదీక్ష, పట్టుదల, రెండు దేశాల (ఇంగ్లాండు, అమెరికా) మధ్య ఉన్న దూరం, విశాలమైన యుద్ధ రంగం, జార్జి వాషింగ్టన్ సమర్థవంతమైన నాయకత్వం, అమెరికనులకు లభించిన విదేశీ సాయం అనే అంశాలు అమెరికనులను విజయపథం వైపు నడిపించాయి.

స్వాతంత్ర్య సమరంలో విజయం సాధించుటతో అమెరికా (అ.సం.రా.) సర్వ స్వతంత్ర దేశంగా అవతరించింది. దిన దినాభివృద్ధి చెందుతూ అగ్రగామి దేశంగా రూపొందింది. ప్రభుత్వ నిర్మాణంలో క్రొత్త ప్రయోగాలను విజయవంతంగా చేపట్టింది. ఇంగ్లాండులో నిరంకుశ రాజరిక వ్యవస్థకు కాలం చెల్లిపోయి రాజ్యాంగబద్ధ రాజరిక పాలన ఆరంభమయింది. అమెరికాలో తన వలస విధానం దుష్ఫలితాలకు దారి తీయగా ఇంగ్లాండు ఇతర వలస ప్రాంతాలలో స్థానిక సంస్థలకు పరిమిత స్థాయిలో స్వేచ్ఛనిస్తూ నూతన వలస విధానాన్ని ఆచరణలో పెట్టింది. ఆ విధానం బ్రిటీష్ కామన్వెల్త్ ఆవిర్భావానికి మార్గము ఏర్పరచింది. ఇంగ్లాండ్పై ద్వేషంతో అమెరికా విప్లవకారులకు సాయం చేసిన ఫ్రాన్స్ ఆర్థిక ఇబ్బందులకు లోనై ప్రజలలో తీవ్ర అసంతృప్తిని రగిల్చింది. ఆ విప్లవం ఫ్రెంచివారిని ఉత్తేజపరచి వారిని కూడా అదే బాటలో నడిపించింది. పాలకుల దుష్టపాలనను అంతమొందించే హక్కు, స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలను అనుభవించే హక్కు పాలితులకు ఉందని చాటి చెప్పిన ఈ విప్లవం భావితరాలకు, ఇతర దేశాలకు ఆదర్శంగా నిలిచింది.

5.7 ముఖ్య పదకోశం :

పేట్రియాటిజం :

దేశభక్తి, దేశం పట్ల ప్రేమ, భక్తి కలిగి ఉండటం. ఇది జాతీయతాభావానికి దగ్గరగా ఉంటుంది.

లాయలిస్ట్ :

విధేయుడు, ప్రభుత్వం తరుపున గాని, పార్టీ తరుపున గాని, రాజుకు గాని విధేయతతో, నిబద్ధతతో పనిచేసే వ్యక్తి.

తటస్థం :

నిష్పక్షపాతం, ఏ పక్షము చేరకుండా ఉండటం.

గెరిల్లా యుద్ధం :

ఇది సాంప్రదాయేతర యుద్ధతంత్రం, చిన్న పాటి సమూహాలుగా ఏర్పడి ఆకస్మిక దాడులు సృష్టించడం. గెరిల్లా యుద్ధం చరిత్ర అంతటా వివిధ వర్గాలచే ఉపయోగించబడింది. ఇది సైన్యాల దాడి మరియు విప్లవాత్మక ఉద్యమాలు జరిగినపుడు ఎక్కువగా జరిగింది.

కరపత్రం :

ఒక ప్రకటనను కాగితం పై ముద్రించి దానిని ప్రతి ఇంటికి పంచిపెట్టడం లేద బహిరంగ ప్రదేశాలలో పంపిణీ చేయడం చేస్తారు.

అస్త్రం :

అస్త్రం అంటే ఆయుధం, యుద్ధం కోసం లేదా రక్షణ కోసం శత్రువులపై మరియు జంతువులపై ప్రయోగించేది. ఇది యోధులు ఉపయోగిస్తారు.

చిత్తడి నేలలు :

ఇవి పరిమాణంలో మారుతూ ఉంటాయి. పెద్ద నదులు, లేదా సరస్సుల వెంబడి ఈ నేలలు ఏర్పడతాయి. ఇవి ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉంటాయి.

రాచరిక వ్యవస్థ :

సార్వభౌమాధికారం లేదా ఒక వ్యక్తి పాలన ఆధారంగా సాగే రాజకీయ వ్యవస్థ, ఒక వ్యక్తి పాలకుడు రాజ్య అధిపతిగా పనిచేస్తాడు, ఇది వంశ పారంపర్యంగా సంక్రమిస్తుంది.

లిఖిత రాజ్యంగం :

వ్రాత పూర్వకంగా సంకలనం చేయబడిన రాజ్యాంగాన్ని సూచిస్తుంది. యునైటెడ్ స్టేట్స్ ఆఫ్ అమెరికా రాజ్యంగంను పురాతన లిఖిత రాజ్యాంగంగా పరిగణిస్తారు.

విప్లవం :

ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో, పరిపాలనా వ్యవస్థలో, రాజ్యంగంలో, సామాజిక వ్యవస్థలో వచ్చే మార్పును విప్లవంగా భావిస్తారు. చారిత్రకంగా ఆర్ధిక, సాంస్కృతిక రంగాలలో వచ్చిన మార్పులుగా వర్ణిస్తారు.

కామన్వెల్త్ :

దేశం, రాష్ట్రం యూనిట్ గా, చట్టంగా ఏర్పడటం, ఉమ్మడి ప్రయోజనాల కోసం చట్టంలాగా ఏర్పడుతుంది.

నిరంకుశత్వం :

నిరంకుశత్వం అనేది ఒక రకమైన ప్రభుత్వ వ్యవస్థ లేక రాజరిక వ్యవస్థ, ప్రజలకు ఎటువంటి అధికారం ఉండదు. రాష్ట్రం లేక ప్రభుత్వం సంపూర్ణ నియంత్రణ కలిగి ఉంటుంది, రాజు లేక పాలకుడు సంపూర్ణ నియంత్రణ అధికారం కలిగి ఉంటాడు.

5.8 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1) వ్యాస రూప ప్రశ్నలు :

1) అమెరికా స్వాతంత్ర్య సమర ఘట్టాలను వివరించండి.

లేదా

స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలకై అమెరికనులు బ్రిటీషు వారితో జరిపిన పోరాటాన్ని వర్ణించండి.

2) అమెరికా విప్లవ ఫలితాలేవి ?

లేదా

అమెరికా విప్లవం ప్రపంచ చరిత్ర గతిని ఏ విధంగా ప్రభావితం చేసింది ?

2) లఘు వ్యాసరూప ప్రశ్నలు :

1) విప్లవ పోరాటంలో అమెరికనులకు అనుకూలించిన పరిస్థితులేవి ?

2) బ్రిటీషువారి యుద్ధ నిర్వహణలో గల లోపాలు వారి పరాజయానికి దోహదం చేశాయనుట ఎంత వరకు సమంజసం ?

3) లఘుటీక ప్రశ్నలు :

1) వర్సే సంధి – 1783

2) ఇంగ్లాండుపై అమెరికా విప్లవ ప్రభావం

3) ఫ్రాన్స్పై అమెరికా విప్లవ ప్రభావం

4) అమెరికా చరిత్రపై విప్లవ ప్రభావం

5.9 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1) రామచంద్రరావు సి.వి. : అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల చరిత్ర (1773–1865)

2) సింగరాచార్య బి.వి, : అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల సంగ్రహ చరిత్ర

3) స్టీఫన్ విన్సెంట్ బెనే : అమెరికా

4) Parkes H.B. : The United States of America - A History

5) Wood Grey : An Outline of American History

6) Allan Nevins and Henry Steele Commager : A Short History of the United States

7) Thomas A. Bailey : The American Pageant - A History of the Republic

8) Richard N. Cursent, Harry Williams T, and Frank Freidel : American History - A Survey

డా॥ ఓ. సాంబయ్య

పాఠం – 6
ఫ్రెంచ్ విప్లవం – కారణాలు, గమనము, ఫలితాలు

లక్ష్యం :

ఫ్రెంచ్ విప్లవం కారణాలు, విప్లవ ఘట్టాలు మరియు ఫలితాలు వివరించడమే ఈ పాఠం లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

6.1 ఫ్రెంచ్ విప్లవ కారణాలు

- 6.1.1 రాజకీయ కారణాలు
- 6.1.2 సాంఘిక కారణాలు
- 6.1.3 ఆర్థిక పరిస్థితులు
- 6.1.4 వైజ్ఞానిక కారణాలు
- 6.1.5 అమెరికా స్వాతంత్ర్య సంగ్రామ ప్రభావం
- 6.1.6 బాస్టిల్ పతనం

6.2 ఫ్రెంచ్ విప్లవ ఘట్టాలు

- 6.2.1 టెన్నిస్ కోర్టు ప్రతిజ్ఞ
- 6.2.2 బాస్టిల్ పతనం
- 6.2.3 పారిస్ స్త్రీల సంరంభం
- 6.2.4 జాతీయ రాజ్యాంగ పరిషత్
  - 6.2.4.1 భూస్వామ్య వ్యవస్థ రద్దు
  - 6.2.4.2 మానవ హక్కుల ప్రకటన
  - 6.2.4.3 రాజ్యాంగ సంస్కరణలు
  - 6.2.4.4 ఆర్థిక సంస్కరణలు
  - 6.2.4.5 నూతన రాజ్యాంగం
- 6.2.5 ఫ్రెంచ్ శాసనసభ
- 6.2.6 విదేశాల జోక్యం

6.2.6.1 వాల్మీ యుద్ధం
6.2.7 భీతావహపాలన
6.2.8 నూతన రాజ్యాంగం
6.2.9 డైరెక్టరీ
6.3 విప్లవ ఫలితాలు లేక ప్రాముఖ్యత
6.4 ఫ్రెంచ్ విప్లవ కాలంనాటి ప్రముఖులు
6.5 సారాంశము
6.6 ముఖ్య పదకోశం
6.7 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు
6.8 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

6.1 ఫ్రెంచి విప్లవానికి గల కారణాలు లేక ఎందువలన ఫ్రెంచి విప్లవం (1789) అనివార్యమైనది ?

ఫ్రెంచి విప్లవం ఆధునిక ఐరోపా చరిత్రలోనేకాక, విశ్వమానవ చరిత్రలోనే సామాన్య ప్రజానీకం చేసిన విప్లవాలలో మొట్టమొదటిదిగా పేర్కొనవచ్చు. అనేక శతాబ్దాలుగా అణగారి ఉన్న సామాన్య ప్రజానీకం తమదేశ రాజకీయ, సాంఘిక, ఆర్థిక వ్యవస్థల పట్ల అత్యంత జాగురూకత కలిగి వ్యవస్థలోని సమస్యలను సమిష్టిగా, జాతీయ భావచైతన్యంతో ఎదిరించి జరిపిన తిరుగుబాటు ఇది. ఈ తిరుగుబాటును చూసి ఐరోపాలోని రాజులు, భూస్వాములు, మతాధికారులు హడలిపోయారని చెప్పడం అతిశయోక్తి కాదు. అమెరికా వలసల్లోని ప్రజలు బ్రిటిష్ వారి ఆధిపత్యాన్ని ఎదిరించి స్వాతంత్ర పోరాటం చేసిన ఆరు సంవత్సరాలకే అంటే 1789లో ఫ్రెంచి విప్లవం ప్రారంభమైనది. అనాదిగా కొనసాగుతున్న నిరంకుశ రాజరిక వ్యవస్థను నిర్మూలించి, ప్రజాసార్వభౌమత్వం అనే నూతన శకానికి ఈ విప్లవం నాంది పలికింది. ఇది ఒక్క ఫ్రాన్సు దేశానికేకాక, యావత్తు ప్రపంచానికే స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం అనే మహోన్నతమైన భావాలను అందించింది. శాసనసభ, జాతీయకన్వెన్షన్, డైరెక్టరీ అనే విప్లవ సంస్థలు ఏర్పడి రాజరిక స్థానంలో ప్రజాతంత్ర ప్రభుత్వం ఏర్పడడానికి వీలుకల్పించాయి. నెపోలియన్ అన్నట్లు ఈ విప్లవం “ప్రత్యేక సౌకర్యాలు గల వర్గాల మీద ఒక జాతి నడిపిన సామూహిక ఉద్యమం”. 18వ శతాబ్ది నాటి ఐరోపాలో అన్ని దేశాల్లోనూ ఇంచుమించుగా ఒకేమాదిరి పరిస్థితులు నెలకొన్నా కొన్ని ప్రత్యేక కారణాల వల్ల విప్లవం ఫ్రాన్సులోనే చెలరేగింది.

6.1.1 రాజకీయ కారణాలు :

ఫ్రెంచి విప్లవానికి గల కారణాలలో ప్రముఖంగా చెప్పదగ్గవి రాజకీయకారణాలు. ఇంగ్లండ్ను పాలించిన స్టువర్ట్ వంశీయుల వలె ఫ్రాన్సును పరిపాలించిన బూర్బన్ వంశీయులు కూడా తమకుగల నిరంకుశాధికారాలను దేశ ప్రయోజనాలకు వ్యతిరేకంగా ఉపయోగించి రాజ్యభ్రష్టులయ్యారు. వాస్తవానికి బూర్బన్ వంశానికి చెందిన రాజులందరూ వ్యక్తిగతంగా నిరంకుశాధికారాలను చెలాయించలేదు. ఈ వంశపాలనను స్థాపించిన నాలుగో హెన్రీ స్వయంగా నిర్ణయాలు చేసి అమలుజరుపగల సమర్థుడైనప్పటికీ ఎక్కువగా తన ప్రధానమంత్రి అయిన “డ్యూక్ ఆఫ్

సల్లీ" మీద ఆధారపడేవాడు. ఆయన తర్వాత అధికారంలోకి వచ్చిన పదమూడో లూయీ తన ప్రధానమంత్రులైన కార్డినల్ రిష్లూ, కార్డినల్ మేజరిన్ చేతులలో కీలుబొమ్మగా వ్యవహరించేవాడు. ఆ తర్వాత అధికారంలోకి వచ్చిన 14వ లూయీ (1643 – 1715) ఫ్రెంచ్ రాజరిక నిరంకుశ వ్యవస్థకు నిజమైన ప్రతీక. వాస్తవానికి నాలుగో హెన్రీ కాలంలో అధికార కేంద్రీకరణ ప్రారంభమై 14వ లూయీ నాటికి రాజరిక నిరంకుశత్వం పరాకాష్ఠనందుకుంది. 14వ లూయీ తన కీర్తిప్రతిష్ఠలను విస్తరింపచేసేందుకు అనేక యుద్ధాలు చేసి తన రెండో రాజధాని నగరమైన వర్సేల్స్ లో కళాఖండాలతో అలరారే అనేక సుందరభవనాలు, ఉద్యానవనాలు, వినోద ప్రదర్శనశాలలు, క్రీడాస్థలాలను నిర్మించాడు. ఇతనికి "గ్రాండ్ మోనార్క్" అనే బిరుదు ఉంది. వర్సేల్స్ రాజ అంతఃపురంలోనే 16000 మంది సేవకులుండే వారు. రాజుగారి అశ్వశాలకు సంవత్సరానికి రెండుకోట్ల రూపాయలు ఖర్చు అయ్యేది. ఈ విధంగా రాజవైభోగాలకు, యుద్ధాలకు ధనమంతా వ్యయమైపోతుంది. ఇంకా ఈయన భూస్వామ్య, మతాధికార వర్గ ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడానికే పరిమితమయ్యాడు. రాజ్య ప్రయోజనాలనుకాని, ప్రజాసంక్షేమం గురించి కాని పట్టించుకోలేదు. రాజు కార్యకలాపాలను అదుపులోపెట్టే పారిస్ పార్లిమా (Paris Parlema) నిరుపయోగమైంది. ప్రజాభిప్రాయాన్ని ప్రతిబింబించే ఎస్టేట్స్ జనరల్ను ఫ్రెంచి రాజులు క్రీ.శ. 1614 నుంచి సమావేశపరచనేలేదు. ప్రజాభిప్రాయాన్ని సేకరించే ప్రయత్నమే చేయలేదు. పన్నుల నిర్ణయాలు, శాసనాలు రాజఉత్తర్వుల ద్వారా జరిగిపోయేవి. పరిపాలనా అస్తవ్యస్థంగా తయారైంది. ఇది గ్రహించిన 14వ లూయీ తాను చనిపోయేముందు తన వారసుడైన 15వ లూయీని పిలిచి "నన్ను అనుకరించి యుద్ధాలు చేయకు, పొరుగు రాజ్యాలతో శాంతియుత సంబంధాలను నెలకొల్పుకో, ధనం దుర్వినియోగం చేయవద్దు, సాధ్యమైనంతగా ప్రజాసంక్షేమం గురించి పట్టించుకో, ఇవన్నీ నేను చేయలేకపోయాను. కాని నీవు చేసి చూపెట్టు" అని ఉద్బోధించాడు. కాని దాదాపు 72 సంవత్సరాలపాటు ఆయన తీర్చిదిద్దిన ఒరవడి నుంచి 15వ లూయీ (1715–1774) కాని, ఆయన తదనంతరం సింహాసనమధిష్ఠించిన 16వ లూయీ (1774–1789) కాని బయటపడలేకపోయారు. 14వ లూయీ కాలంలో అస్తవ్యస్తమైన వ్యవస్థను, పరిపాలనా పద్ధతులను చక్కదిద్ది నూతన వ్యవస్థలను నిర్మించాలంటే వారు ఆయన కంటే సమర్థులై ఉండాలి. కాని వారంత సమర్థులుకారు. వారిద్దరికి రాబోయే ప్రళయం గురించి తెలుసు. కాని తామేమీ చెయ్యలేమనే నిస్సహాయ స్థితిలో ఉండిపోయారు.

15వ లూయీ కాలం నుంచి న్యాయస్థానాలు (పార్లిమాలు) సైతం అవినీతిమయమయ్యాయి. దేశంలో పలురకాల శిక్షాస్మృతులుండటంవల్ల ప్రజలకు న్యాయం జరిగేది కాదు. పలుకుబడి ఉన్న వ్యక్తి తలచుకుంటే ప్రత్యర్థికి ఎంతకాలమైనా జైలుపడేటట్లు చేయవచ్చు. 15వ లూయీకి రాజ్యపాలనపట్ల ఏమాత్రం శ్రద్ధలేదు. భోగలాలసుడై అంతఃపురంలోనే కాలం గడిపేవాడు. ఆయనపట్ల ప్రజలకు ద్వేషం పెరిగింది. అది గమనించే ఆయన "నా తర్వాత వెల్లువ ముంచుకొస్తుంది" (After me the deluge) అని తరచుగా అనేవాడు. ఆయన జోస్యం ఫలించడానికి ఎంతో కాలం పట్టలేదు.

తర్వాత అధికారంలోకి వచ్చిన ఆయన కుమారుడు 16వ లూయీ వాస్తవిక పరిస్థితులను చూడడానికి భయపడి ఎక్కువకాలం వినోద కార్యక్రమాల్లోగాని, తాళాలను మరమత్తుచేయడంలో గాని గడిపేవాడు. పైగా ఆయన భార్యా విధేయుడు. ప్రజలకు మేలు చేయాలనే సదుద్దేశ్యం ఉన్నా భార్య మాటను కాదనలేకపోయేవాడు. ఆయన భార్య మేరీ ఆంతోనెట్ మంచి అందగత్తె. దూరదృష్టిలేని ఆమె ప్రభువర్గాన్ని సమర్థిస్తూ సంస్కరణలు అమలు జరగకుండా

చూసేది. విలాసవంతమైన జీవితానికి విరివిగా ఖర్చు చేస్తూ ప్రజల ఆగ్రహానికి గురి అయింది. ఇటువంటి అసమర్థులైన, నిరంకుశులైన రాజుల పాలనపట్ల ప్రజల ద్వేషం నానాటికి పెచ్చుపెరిగింది. ఇలాంటి రాచరిక వ్యవస్థ ఏదో ఒకరోజు కూలిపోకతప్పదు. 1789లో అదే జరిగింది.

6.1.2 సాంఘిక కారణాలు :

18వ శతాబ్దినాటి ఫ్రెంచి సమాజం విపరీతమైన సాంఘిక అసమానతలతో నెలకొని వుంది. నాటి సమాజాన్ని స్థూలంగా రెండు వర్గాలుగా విభజించవచ్చు. అవి 1) స్వాధికార వర్గం, 2) స్వాధికారరహిత వర్గం. స్వాధికారవర్గంలో మతాచార్యులు, భూస్వాములు అనే రెండు వర్గాలున్నాయి. ఈ రెండు వర్గాలకు విశిష్టమైన, అపారమైన అధికారాలున్నాయి. స్వాధికారరహిత వర్గంలో మధ్యతరగతివారు, సామాన్య ప్రజానీకం ఉన్నారు. వీరికి ఎలాంటి సౌకర్యాలు ఉండేవికావు. వీరి జీవన పరిస్థితులు దుర్భరంగా ఉండేవి. "ప్రభువులు యుద్ధాలు చేస్తారు, మతాచార్యులు ప్రార్థనలు జరుపుతారు. ప్రజలు పన్నులు చెల్లిస్తారు" అనేది ఆనాడు వాడుకలో ఉన్న నానుడి.

ఎ) సాధికారవర్గం :

1. మతాచార్యులు :

మతాచార్యులనే "మొదటి ఎస్టేట్" (First Estate) గా పరిగణించేవారు. నాడు ఫ్రాన్స్లో 1,30,000 కేథలిక్ మతాచార్యులుండేవారు. దేశంలోని సాగుకు అనువైన భూమిలో ఐదోవంతు మతాచార్యుల చేతిలో ఉండేది. దానిపై వారు ప్రభుత్వానికి పన్ను చెల్లించనవసరంలేదు. అంతేకాక వారు తాము చేసే మతపరమైన సామాజిక సేవకు ప్రతిఫలంగా ప్రతి వ్యవసాయదారుని నుంచి పండిన పంటలో పదోవంతు పన్నుగా వసూలు చేసేవారు. ఈవిధంగా వచ్చిన ధనంతో వారు ఆధ్యాత్మిక విధులను నిర్వహించే బాధ్యత విస్మరించి విలాసవంతమైన జీవితం గడిపేవారు. ఒకమారు 16వ లూయీ "పారిస్ ఆర్చిబిషప్ గా నైనా భగవంతుని మీద విశ్వాసం ఉన్న వ్యక్తిని నియమిద్దాం" అన్నాడు. కాని ఆయన మాట సాగలేదు. దీనినిబట్టి మతాచార్యులు ఆధ్యాత్మిక జీవితానికి ఎంతగా దూరమయ్యారో అర్థమవుతుంది.

క్రమంగా మతాచార్యులలో కూడా రెండు వర్గాలేర్పడ్డాయి. అవి ఉన్నత, సామాన్య మతాచార్యులు. చర్చిలలో ఉన్నత పదవులన్నీ ఉన్నత మతాచార్యులవే. వీరు పైన చెప్పిన విధంగా ప్రాపంచిక సుఖాలకు అలవాటుపడి కోటలు, ప్రాసాదాలు మొదలైన భోగభాగ్యాలను సమకూర్చుకుంటూ ఆధ్యాత్మిక విషయాలను నిర్లక్ష్యం చేశారు. వీరిలో చాలామంది వర్సెల్స్ ప్రసాదంలోనే కాలం గడిపేవారు. సామాన్య మతాచార్యులు తక్కువ రాబడితో ఇబ్బందులు పడుతున్నప్పటికీ, నీతిగా జీవిస్తూ ఆధ్యాత్మిక కర్తవ్య భారాన్ని వహించేవారు. ఈ రెండువర్గాల మధ్య సంఘర్షణ ఏర్పడి విప్లవం రాగానే సామాన్య మతాచార్యులు ప్రజలతో చేయి కలిపారు.

2. భూస్వాములు :

"రెండో ఎస్టేట్స్" (Second Estate) కు చెందినవారే భూస్వాములు. ఫ్రాన్స్లోని మొత్తం 2 కోట్ల 40 లక్షల జనాభాలో 1,50,000 భూస్వాములు ఉండేవారు. దేశంలోని ఎక్కువ భూమి భూస్వాముల చేతుల్లో ఉండేది. వ్యవసాయదారుడు ఆచరణలో సేద్య బానిస స్థితిలోనే ఉండేవాడు. రిష్లూ సామాంత భూస్వామ్య వ్యవస్థను

తుడిచిపెట్టారు. కాని భూస్వామ్య వ్యవస్థను నిర్మూలించలేదు. దాదాపు 800 మంది ఉన్నతస్థాయికి చెందిన భూస్వాములు ప్రభుత్వ పరిపాలనా వ్యవస్థలో కీలకపాత్ర వహించేవారు. వీరికి ప్రత్యేక అర్హతలు, హక్కులు, సౌకర్యాలు ఉండేవి. ప్రభుత్వంలో, సైన్యంలో ఉన్నత పదవులు అన్నీ భూస్వాములవే. ప్రభుత్వానికి వీరు పన్నులు చెల్లించనక్కరలేదు. కర్షకులను పీడించి రకరకాల రుసుములు వసూలుచేసి రాజధాని వర్సేల్స్ నగరంలో విందులు, వినోదాలతో కాలం గడిపేవారు. కనుకనే నానాటికీ వీరిపైన సామాన్య ప్రజలకు ద్వేషం పెరిగిపోయింది. ఈ భూస్వాములలో కొందరు సామాన్య భూస్వాములు బయలుదేరి విప్లవంలో ప్రజలకు మద్దతు పలికారు.

బి) స్వాధికారరహిత వర్గం :

దేశ ప్రజలలో అధిక సంఖ్యాకులు స్వాధికారరహిత వర్గానికి చెందినవారే. వీరినే 'మూడో ఎస్టేట్స్' గా (Third Estates) గా పేర్కొంటారు. వీరిని

1) సేద్య బానిసలు,

2) కర్షకులు,

3) బూర్జువాలు అని మూడు తరగతులుగా విభజించవచ్చు.

1. సేద్య బానిసలు :

అందరిలో సేద్యబానిసల పరిస్థితి మరీ దుర్భరంగా ఉండేది. ఇతడు తన భూస్వామి పొలంలో ఉదయం నుంచి సాయంత్రం వరకు ఊడిగం చేయాలి. తన పొలంలో వేసుకున్న పంట ఇంటికి చేరేవరకు నమ్మకంలేదు. భూస్వాములు పెంచే పావురాళ్ళు, లేళ్ళు పంట పొలాలలోపడి నాశనం చేస్తున్నా వాటిని అదిలించడానికి గూడా భయపడే పరిస్థితి సేద్యబానిసలది. పైగా వీరు తమ గ్రామాలకు సంబంధించిన రహదారులను తమ శ్రమతో తామే నిర్మించుకోవలసి వచ్చేది. ఈ వెట్టిచాకిరీని "కార్వీ" అనేవారు.

2. కర్షకులు :

వీరు కట్టవలసిన పన్నులకు అంతేలేదు. మతాచార్యులు, భూస్వాములు, పన్నులు చెల్లించవలసిన అవసరం లేనందున కర్షకులే ప్రభుత్వ ఆదాయంలో అత్యధిక భాగాన్ని సమకూర్చవలసి వచ్చేది. రాజుకు ఉప్పు పన్ను నుంచి ఆదాయపుపన్ను వరకు అనేక ప్రత్యక్ష, పరోక్ష పన్నులు చెల్లించాలి. ఉప్పు ఉత్పత్తి, వ్యాపారులపై ప్రభుత్వానికి గుత్తాధిపత్యం ఉండేది. ఆదాయం రాబట్టుకొనేందుకు ప్రభుత్వం ఉత్పత్తికి అయ్యే ఖర్చుకు పదిరెట్లు ఎక్కువగా దాని ధరను నిర్ణయించేది. అంతేకాక దేశంలో 7 సంవత్సరాల వయసు దాటిన ప్రతివ్యక్తి – సంవత్సరానికి కనీసం 7 పౌండ్లు ఉప్పుకొని తీరాలని శాసించింది. "సాల్ట్ గేబెల్" అనే పీడన పన్నును ప్రజలు విపరీతంగా ద్వేషించారు. కర్షకులు భూస్వామికి వెట్టిచాకిరీ చేయడమేగాక రహదారి పన్నులు, నజరానాలు ఎన్నో చెల్లించవలసి ఉండేది. ఇవికాక చర్చికి టైథ్, పీటర్స్ పెన్స్ మొదలైన పన్నులు కూడా చెల్లించవలసి ఉండేది. ఈ పనులన్నీ కట్టగా కర్షకునికి (రైతుకు మిగిలేది నూటికి ఐదోవంతు పంట మాత్రమే. వర్తకులపై కూడా ప్రభుత్వం విచక్షణారహితంగా పన్నులను విధించేది. అందుకనే ఆనాటి ఫ్రాన్స్లో నూటికి తొంభైమంది ఆకలితో చస్తే, మిగతా పదిమంది అజీర్ణంతో చచ్చేవారని చెప్పుకునేవారు.

దేశంలో మూడు ఎస్టేట్ల ప్రతినిధులతో కూడిన ఎస్టేట్ జనరల్ ఆమోదం పొందకుండా నూతన పన్నులను విధించరాదనే ఆచారం ఉంది. అయినప్పటికీ ఫ్రెంచి రాజులు దాదాపు 175 సంవత్సరాలపాటు "ఎస్టేట్స్ జనరల్"ను సమావేశపరచకుండానే పరోక్ష పన్నుల ద్వారా తమ ఆదాయాన్ని పెంచుకొని, రుణాలు సేకరించి కాలం గడిపేవారు. ఇది సాధ్యంకాని దశలో 1789లో 16వ లూయీ ఎస్టేట్స్ జనరల్ సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేయక తప్పలేదు. ఆ సమావేశమే విప్లవానికి నాంది అయింది.

3. బూర్జువాలు :

వర్తకులు, పారిశ్రామికవేత్తలు, అధ్యాపకులు, న్యాయవాదులు, రచయితలు మొదలైన మధ్యతరగతివారే బూర్జువాలు. వీరు విద్యావంతులై అన్ని యోగ్యతలు కల్గి ఉన్నప్పటికీ వీరికి ప్రభుత్వంలో ఎలాంటి స్థానం లభించేదికాదు. పన్నులు మాత్రం దండిగా చెల్లించవలసి వచ్చేది. అందుచేత చైతన్యవంతమైన ఈ వర్గం రాజకీయహక్కుల కోసం ఆందోళన చేపట్టింది.

6.1.3 ఆర్థిక పరిస్థితులు :

18వ శతాబ్దిలో ఫ్రాన్స్ ఆర్థికపరిస్థితి చాలా దిగజారిపోయింది. రాచరిక విలాసాలకు, విదేశాలతో యుద్ధాలకు కోట్ల కొలది ధనం దుర్వినియోగమైంది. ముఖ్యంగా 14వ లూయీ చేసిన యుద్ధాలు, నిర్మించిన 'వర్సే' భవనాలు ప్రభుత్వ కోశాగారాన్ని గుల్లచేశాయి. సామాన్య ప్రజలపై పన్నుల భారాన్ని పెంచాయి. అయినా 15వ లూయీ ఆ మార్గం నుంచి బయటపడలేదు. ఆయన ఆస్ట్రియన్ వారసత్వయుద్ధం (1740-48) లో సప్తవర్ష సంగ్రామం (1756-63) లో పాల్గొని చివరకు భారత దేశం, అమెరికాల్లో ఫ్రాన్సుకు ఉన్న వలసలను కోల్పోయాడు. దీనితో వలసల నుంచి వచ్చే ఆదాయం తరిగిపోయింది. విదేశీ వాణిజ్యం దెబ్బ తిన్నది. ఆయన తర్వాత అధికారంలోకి వచ్చిన 16వ లూయీ కూడా అదే బాటలో నడిచి అమెరికా స్వాతంత్ర్య పోరాటానికి (1775-1783)అన్ని విధాల సహాయం చేశాడు. ఇది ప్రభుత్వ ఆర్థిక సంక్షోభాన్ని మరింత తీవ్రం చేయడమేకాక ప్రజలలో రాచరిక వ్యవస్థ పట్ల మరింత ద్వేషాన్ని, గణతంత్ర వ్యవస్థ పట్ల అభిమానాన్ని రగుల్కొలిపాయి. ఇదే దశలో కరువు కాటకాలు విస్తరించాయి. 1789 శీతాకాలంలో కనీవినీ ఎరుగని రీతిలో చలిబాధ పెరిగి ప్రజాజీవితాన్ని స్తంభింపచేసింది. సామాన్య ప్రజలకు అవసరమైన ఉన్ని దుస్తులు లేవు. విపరీతంగా పెరిగిన పన్నులు చెల్లించలేక సామాన్య ప్రజలు భూములు వదలి పట్టణ ప్రాంతాలకు పారిపోయారు. ప్రభుత్వ ఆదాయ వ్యయాల లెక్కల నిర్వహణ గాని, ఆడిట్ పద్ధతి గాని ఉండేది కాదు. చివరకు ప్రభుత్వం అప్పుల పాలైంది. ఈ అప్పులు పెరిగి చివరకు ప్రభుత్వ రాబడిలో సగం వడ్డీల చెల్లింపులకే సరిపోయే పరిస్థితి ఏర్పడింది. అస్తవ్యస్తంగా ఉన్న ఆర్థికపరిస్థితిని సరిదిద్దడానికి ప్రభుత్వ అధికార్లు పలు సంస్కరణలు చేశారు. కాని అవేవీ ఫలించలేదు. దేశంలో శాంతిభద్రతల పరిస్థితి క్షీణించింది. ఆకలితో అలమటించిన ప్రజలు దోపిడీలకు పూనుకునేవారు అయినా ప్రభుత్వ వైఖరిలో మార్పులేదు. 'డిజోన్' రాష్ట్ర గవర్నర్ తనముందు ప్రదర్శన జరిపిన క్షుద్బాధితులకు – "పొలాలలో గడ్డి మొలిచింది, దానిని తిని బతకండి" అని సలహా ఇచ్చాడు. మహారాణి మేరీ ఆంతోనెట్, తన ముందు రొట్టె కావాలని నినాదాలను చేసిన ప్రజలను చూసి – రొట్టె దొరకకపోతే వారెందుకు కేకులు తినరో అర్థం కాక విస్తుపోయింది. ప్రజల పరిస్థితుల గురించి ఆమెకున్న అవగాహన అటువంటిది. రాణీ, ఇతర ఉన్నతోద్యోగుల మాటలు విని, రాజకుటుంబపు అనవసర ఖర్చులను తగ్గించడానికి ప్రయత్నించిన టర్గో (1774-1776), జాక్వెస్ నెక్కర్ (1776-1781) వంటి ఆర్థికశాఖా మంత్రులను 16వ లూయీ పదవుల నుండి

తొలగించాడు. తర్వాత అప్పులు చేయడంలో ఘనుడైన కొలాన్ను ఆర్థిక మంత్రిగా నియమించాడు. అతడు హెచ్చువడ్డీకి అప్పులు తెచ్చి కొన్నాళ్ళు ప్రభుత్వం నడిపాడు. ఈ చర్య ఆర్థిక సంక్షోభాన్ని మరింత తీవ్రతరం చేసింది. దేశంలో పెరిగిపోయిన ఈ అసంతృప్తికర పరిస్థితులను చక్కదిద్దడానికి విప్లవం తప్ప వేరే మార్గం లేదనే భావన ప్రబలంగా ఏర్పడింది.

6.1.4 వైజ్ఞానిక కారణాలు :

అనేక ఐరోపా దేశాలలో ఫ్రాన్స్లో కన్నా ఎక్కువ దుర్భర పరిస్థితులు ఉన్నాయి. కాని వాటిలో విప్లవాలు రాలేదు. ఫ్రాన్స్లో విప్లవం రావడానికి అక్కడి ప్రజలలో పెంపొందిన రాజకీయ చైతన్యం ఒక కారణం. ఈ ప్రజా చైతన్యం ఆవిర్భవించి విస్తరించడానికి ఆనాటి ఫ్రెంచ్ మేధావుల రచనలు చాలావరకు దోహదం చేశాయి. ఇంకా ఆనాడు వైజ్ఞానిక పరిశోధనల ఫలితంగా పెరిగిన శాస్త్రీయ విజ్ఞానమూ, హేతువాద దృక్పథమూ, రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక రంగాలను ప్రభావితం చేసింది. ఫ్రెంచి మేధావులు, తత్వవేత్తలు సమాజంలో నెలకొని ఉన్న అసమానతలను, నిరంకుశ, లంచగొండి ప్రభుత్వాన్ని తమ రచనల ద్వారా ఖండించసాగారు. హేతువాదానికి నిలవని ఏ సంస్థనైనా, ఆచారాన్నైనా వీరు దుయ్యబట్టారు. ఇలాంటి తత్త్వవేత్తలలో సుప్రసిద్ధులు ఎ) మాంటెస్క్యూ బి) వోల్టేర్ సి) రూసో.

మాంటెస్క్యూ :

18వ శతాబ్ది తాత్త్వికులలో ప్రముఖుడు మాంటెస్క్యూ "ది స్పిరిట్ ఆఫ్ లాస్" (The Spirit of Laws) అనే తన గ్రంథంలో ఫ్రాన్స్లోని రాజకీయ సామాజిక వ్యవస్థలను తీవ్రంగా విమర్శించాడు. అంతేగాక సుప్రసిద్ధ రాజ్యాంగాలను గురించి వర్ణించాడు. ప్రజల రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం సురక్షితంగా ఉండాలంటే ప్రభుత్వాధికారాలన్నీ ఒకవ్యక్తి చేతిలో కేంద్రీకృతం కారాదని, ప్రభుత్వంలోని మూడు అంగాలైన శాసన నిర్మాణశాఖ, కార్యనిర్వాహకశాఖ, న్యాయశాఖలు దేనికదే స్వతంత్రంగా, వేరువేరుగా పనిచేస్తూ ఒక దానిని మరొకటి అదుపు చేయాలని ప్రతిపాదించాడు. బ్రిటీషు వ్యవస్థ చక్కగా పనిచేయడానికి కారణం – ఆ దేశంలో శాసన నిర్మాణ, కార్యనిర్వాహక, న్యాయశాఖలు వేరువేరుగా పనిచేయడమేనని ఆయన అభిప్రాయపడ్డాడు. నిరంకుశ ప్రభుత్వాన్ని అదుపుచేయాలంటే ఇట్టి 'అధికార విభజన' జరగాలని తన గ్రంథంలో పేర్కొన్నాడు. ఈ సిద్ధాంతం నిరంకుశ రాచరిక వ్యవస్థకు గొడ్డలిపెట్టువంటిది. ఈ గ్రంథం ఫ్రెంచి మధ్యతరగతిని చాలా ప్రభావితం చేసింది. హింసావాదానికి మాంటెస్క్యూ వ్యతిరేకి. కాని తన రచనలు ప్రజలను విప్లవానికి పురికొల్పుతాయని అతడనుకోలేదు.

బి) వోల్టేర్ (1694 –1778) :

మరొక ఫ్రెంచి ప్రఖ్యాత తాత్వికుడు వోల్టేర్. ఇతని అసలుపేరు 'ఫ్రాన్స్వామారీ ఆర్వే' (Franois Marie Arvoet) వోల్టేర్ రచయితగా బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి. ఇతడు హాస్యధోరణిలో చురుకైన విమర్శలు చేస్తూ అనేక వ్యాసాలు ప్రచురించాడు. అంతేకాక, కవిగా, నాటకకర్తగా ప్రసిద్ధుడు. వోల్టేర్ తన వ్యంగ్య రచనల ద్వారా వ్యవస్థలను తీవ్రంగా దుయ్యబట్టాడు. చర్చి వ్యవస్థలోని, ప్రభుత్వంలోని, సమాజంలో ప్రబలిన దురాచారాలను తీవ్రంగా విమర్శించాడు. ప్రజల సహజహక్కులు (Natural Rights) కోసం తన రచనల ద్వారా పోరాడాడు. శాస్త్రీయ విజ్ఞానం పట్ల వోల్టేర్కు గౌరవాభిమానాలు ఎక్కువ. మతాచార్యులు వట్టి మోసగాళ్లనీ, మత గ్రంథాలలో పేర్కొన్న అద్భుతాలు నిజంగా అద్భుతాలు కావనీ, వట్టి భ్రమలేనని, మానవ కల్పితాలేనని ఆయన ప్రబోధించాడు. ఆయన

నిరంకుశ ప్రభుత్వాన్ని ఖండించినప్పటికీ, ప్రాజ్ఞ నిరంకుశత్వాన్ని సమర్థించాడు. "నూరు ఎలుకలు పాలించడం కన్నా ఒక సింహం పాలించడం మేలు కాదా" ? అని వోల్టేర్ ప్రశ్నించాడట. చరిత్రలో మానవుడు ఉపయోగించిన మేధావిక ఆయుధాలన్నింటిలోకి వోల్టేర్ ప్రయోగించిన ప్రహసనం ప్రచండమైనది అంటాడు మెకాలే. దీనినిబట్టి ఫ్రెంచి ప్రజలలో చైతన్యం కలగడానికి వోల్టేర్ రచనలు ఎంతగా తోడ్పడ్డాయో అవగతమవుతుంది. కనుకనే వోల్టేర్ను "విప్లవంలో సగభాగం" అన్నారు. ప్రజల మన్ననలను పొంది వారి చేత "వోల్టైర్ రాజు" (King Voltaire) అనే బిరుదు పొందాడు.

సి) రూసో (1712 – 1778) :

దాదాపు రెండు శతాబ్దాలకు పైగా అనేక దేశాల రాజకీయ భావాలపై తన రచనల ప్రభావాన్ని ప్రసరింపజేసిన జీన్ జాక్ రూసో ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి పొందిన ఫ్రెంచి తత్త్వవేత్త. జెనీవాలో ఒక బీద కుటుంబంలో జన్మించి, బాల్యంలో అనేక కష్టాలుపడి, జీవనోపాధి కోసం ఉపాధ్యాయునిగా, ప్రయివేటు కార్యదర్శిగా, సంగీత వాయిద్యకారునిగా పనిచేసి చివరకు రచయితగా స్థిరపడ్డాడు. ఆయన వ్రాసిన గ్రంథాలలో My Confession, Emile, Discourses on Arts and Science, Social Contract ముఖ్యమైనవి. హాబ్స్ చెప్పినట్లు మానవుడు సహజంగా క్రూరుడు కాదని రూసో నమ్మిక. అతడు ఆశాజీవి. "డిస్కోర్సెస్ ఆన్ ఆర్ట్స్ అండ్ సైన్స్" అని తన గ్రంథంలో తన ఊహా ప్రపంచాన్ని ఈ విధంగా వర్ణించాడు. "అక్కడి ప్రజలంతా స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలతో ఓలలాడుతుంటారు. భగవంతుడు ప్రసాదించిన భూమిపై యాజమాన్యపు హక్కు ఎవరికీ లేదు. అక్కడ భీభత్సాలు సృష్టించడానికి యుద్ధాలు గాని, ప్రజలను పీడించడానికి పన్నులు గాని, స్వాతంత్ర్యాన్ని అపహరించే చట్టాలుకాని, ప్రజలను మభ్యపెట్టడానికి తత్త్వవేత్తలు కాని మచ్చుకైనా కనిపించరు". మరో కరపత్రంలో సమాజంలో అసమానత్వం నెలకొనడానికి మూలకారణం సొంత ఆస్తులు కల్గి ఉండడమేననీ, దీని వల్ల అత్యాశతో కొందరు ధనం కూడబెట్టి సమాజాన్ని పీడిస్తారని చెప్పాడు. తన సుప్రసిద్ధ గ్రంథమైన "సోషల్ కాంట్రాక్ట్" లో రూసో "మానవుడు స్వేచ్ఛాజీవిగా జన్మించాడు. కాని ప్రతిచోటా అతడు సంకెళ్ళలోనే ఉన్నాడు" అని ప్రకటించి, నాటి క్రూరపాలనను ఖండించి, "తిరిగి ప్రకృతి వరకు పోదాం" అనే నినాదం లేవనెత్తాడు. రూసో ప్రకృతిని ఆరాధించేవాడు. ఈ ప్రకృతి ఉపాసనే అతణ్ణి మానవుని సహజ ప్రకృతి పరిశోధనకు పురికొల్పింది. రాజ్యసర్వసత్తాకాధిపత్యం ప్రజల చేతిలో ఉంటుందని, ప్రజాసంక్షేమం కోసం పనిచేయని ప్రభుత్వాలను మార్చే అధికారం వారికుంటుందని ప్రతిపాదించాడు. మాంటెస్క్యూ, రూసోల అభిప్రాయాలు అమెరికన్లను ఉత్తేజపరిచి వారిని స్వాతంత్ర్య సంగ్రామానికి పురిగొల్పాయి. వారి రచనలను అనుసరించే అమెరికన్లు గణతంత్ర రాజ్యాంగాన్ని రచించుకొన్నారు. తమ దేశ మేధావుల రచనలు మరొక దేశాన్ని నిరంకుశ పాలననుంచి విముక్తి చేస్తే తమ దేశం రాచరిక వ్యవస్థలో మగ్గడం ఫ్రెంచ్ ప్రజలకు అసంబద్ధంగా అనిపించి వారు కూడా. విప్లవ పంథాలో నడిచారు.

డి) డెనిస్ డిడిరో :

గొప్ప తాత్విక రచయిత డిడిరో. ఇతడు 20 సంపుటాలతో కూడిన విజ్ఞాన సర్వస్వాన్ని వెలువరించాడు. ఇందులో రూసో, వోల్టేర్, టర్గో మొదలైన ప్రముఖుల వ్యాసాలు చోటుచేసుకున్నాయి. ఈ ఉద్గ్రంథం నాటి సామాజిక అసమానతలను, సామాన్య ప్రజల దౌర్భాగ్యాన్ని, నిరంకుశ ప్రభుత్వాన్ని దుయ్యపట్టి ప్రజలను మేల్కొలిపింది. ఈ తత్వవేత్తల బోధనలన్నీ స్వేచ్ఛ, సమత్వం, సౌభ్రాతృత్వము అనే మూడు ఆదర్శాలుగా రూపుదిద్దుకున్నాయి. ఇవే విప్లవకారుల నినాదాలయ్యాయి.

ఇ) ఫిజియోక్రాట్స్ :

ఫ్రెంచి ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలలో ఒక ప్రత్యేక వర్గానికి చెందినవారు ఫిజియోక్రాట్స్. వీరిలో ముఖ్యులు – ఫ్రాన్స్వాకెనే, మార్క్విస్ డి గూర్నె. సమకాలీన ఆంగ్ల ఆర్థిక శాస్త్రవేత్త అయిన ఆడమ్ స్మిత్ రచనల ప్రభావం ఫిజియోక్రాట్లపై పడింది. సహజసంపదకు మానవ కృషి జోడించినప్పుడే సంపద ఉత్పన్నమౌతుందనే విప్లవాత్మక ఆర్థిక సూత్రాన్ని వీరు ప్రతిపాదించారు. దీని వల్ల ఉత్పత్తిలో మానవ శ్రమకు గుర్తింపు లభించింది. తద్వారా సామ్యవాద సిద్ధాంతానికి ఈ సూత్రం మూలమైంది. పరిశ్రమల మీద, వర్తక వాణిజ్యాల మీద ప్రభుత్వం ఆంక్షలు విధించరాదని, వాణిజ్యం పోటీ ద్వారానే లాభదాయకమని, స్వేచ్ఛా వాణిజ్యం అనుసరించాలని, అంతర్జాతీయ వ్యాపార విధానం అవలంబించాలని వీరు వాదించారు. ప్రభుత్వ ఆర్థిక విధానాల వల్ల వివిధ పన్నుల వల్ల బాధపడే సామాన్య ప్రజానీకాన్ని ఈ నూతన ఆర్థిక సిద్ధాంతాలు ఆకర్షించాయి. ఇలాంటి తత్త్వవేత్తల భావోద్రేకపూరితమైన రచనలు ఫ్రెంచివారిని విప్లవాభిమానులను చేశాయి.

6.1.5 అమెరికా స్వాతంత్ర్య సంగ్రామ ప్రభావం :

అమెరికా స్వాతంత్ర్య సంగ్రామంలో స్వచ్ఛంద సైనికులుగా పాల్గొన్న కొందరు ఫ్రెంచి జాతీయులు స్వాతంత్ర్యం, సమానత్వం మొదలైన మహదాశయాలచే ప్రభావితులయ్యారు. యుద్ధానంతరం తిరిగి ఫ్రాన్సుకు చేరుకున్న వీరు ఫ్రెంచి ప్రజలలో ఈ ఆశయాలను గురించి ప్రచారం చేశారు. ఇది కూడా ఫ్రెంచి విప్లవానికి పరోక్షంగా కారణభూతమైందని చెప్పవచ్చు.

6.1.6 బాస్టిల్ పతనం :

16వ లూయీ జాతీయసభా సభ్యులపై సైనిక చర్య జరిపి వారిని చెదరగొట్టదలచుకొని రాజధానిలో సైనిక దళాలను దింపాడు. అంతేకాక, సంస్కరణాభిలాషి అయిన నెక్కర్ అనే ఆర్థిక శాఖామంత్రిని పదవీభ్రష్టుని చేసి దేశ బహిష్కరణ గావించాడు. ప్రజలు దీంతో ఆగ్రహోదగ్రులయ్యారు. జులై 14, 1789 న పారిస్ లో వారు తిరుగుబాటు చేసి బాస్టిల్ అనే కోటను స్వాధీనం చేసుకొని అందులో ఉన్న ఖైదీలను విడిచిపెట్టారు. బాస్టిల్ పతనం ఐరోపా చరిత్రలో ఒక మహత్తర సంఘటన. రాజరిక నిరంకుశత్వ వినాశనానికది నాంది. విప్లవ ప్రారంభానికది అంకురార్పణం. దేశమంతటా ప్రజల తిరుగుబాటుకు అది ఒక సంకేతం. నాటి నుంచి ఫ్రాన్స్లో ఫ్యూడల్ వ్యవస్థ నశించింది. అందువల్లనే ఈనాటికీ ప్రతి సంవత్సరం జులై 14న ఫ్రాన్స్లో జాతీయ దినోత్సవం జరుపుకుంటారు.

6.2 ఫ్రెంచి విప్లవ ఘట్టాలు :

(లేదా)

1789 నుండి 1804 వరకు ఫ్రాన్స్ చరిత్రలో జరిగిన ప్రముఖ సంఘటనలు :

పాత రుణాలను తీర్చలేక కొత్త రుణాలను సంపాదించలేక తీవ్ర ఆర్థిక సంక్షోభంలో చిక్కుకున్న 16వ లూయీ కొత్త పన్నులను విధించి ఆర్థిక సమస్యలను పరిష్కరించాలనే తలంపుతో 1789 మే 5న వర్సే నగరంలో ఎస్టేట్స్ జనరల్ సమావేశాల్ని ఏర్పాటు చేశాడు. మూడు ఎస్టేట్లు విడివిడిగా సమావేశం కావాలని ఒక్కొక్క ఎస్టేట్కి ఒక ఓటు ఉంటుందని అతని ఆదేశం స్పష్టం చేసింది. 1789లో మూడో ఎస్టేట్కు తీవ్రవాదులు ఎన్నికయ్యారు. అందుచేత మూడో

ఎస్టేట్ సభ్యులు (తీవ్రవాదులు) దీనికి అంగీకరించలేదు. మూడు ఎస్టేట్లకు చెందిన సభ్యులు ఏక కాలంలో ఒకే స్థలంలో సమావేశం కావాలని, ప్రతి సభ్యునికి ఓటు హక్కు ఉండాలని వారు వాదించారు. మొదటి రెండు ఎస్టేట్లలో చెరొక 300 మంది, మూడో ఎస్టేట్లో 600 మంది సభ్యులుండేవారు. అంటే మొదటి రెండు ఎస్టేట్ల సభ్యుల సంఖ్య మూడో ఎస్టేట్ సభ్యుల సంఖ్యకు సమానమన్నమాట. ఈ ఎస్టేట్ల సభ్యులు గతంలో వేర్వేరుగా సమావేశమై తమ కార్యకలాపాలను నిర్వహించేవారు. ఎంతమంది సభ్యులున్నా ఎస్టేటుకు ఒకే ఓటు ఉండేది. స్వాధికార వర్గాలైనందున మొదటి రెండు ఎస్టేట్లు తమ ప్రయోజనాలను కాపాడుకునేందుకు ఐకమత్యంతో కలసి ఓటు చేసేవి. ఫలితంగా మూడో ఎస్టేట్స్ ఎప్పుడూ ఓడిపోతూ ఉండేది. కాని, తర్వాత మొదటి రెండు ఎస్టేట్లలోని కొంతమంది సభ్యులు మూడో ఎస్టేట్ను బలపరచడానికి సిద్ధమయ్యారు. అందుకనే మూడో ఎస్టేట్స్ సభ్యులు ఈ విషయంపై పట్టుబట్టారు. మొదటి రెండు ఎస్టేట్ల సభ్యుల్లో అధికశాతం మూడో ఎస్టేట్స్ ప్రతిపాదనను తీవ్రంగా ప్రతిఘటించారు. నెలరోజులకు పైగా తర్జనభర్జనలు జరిగాయి. చివరకు మూడో ఎస్టేట్ 1789 జూన్ 17న తనంతటతానుగా సమావేశమై తనను "జాతీయసభ" (National Assembly) గా ప్రకటించుకొంది. దీనిద్వారా మూడో ఎస్టేట్ తాను దేశసమస్యలన్నింటిని చర్చించి నిర్ణయాలు తీసుకోదలచుకున్నానని లూయీకి పరోక్షంగా తెలియజేసింది.

6.2.1 టెన్నిస్ కోర్టు ప్రతిజ్ఞ :

మూడోసభ జాతీయసభగా ప్రకటించుకోవడంతో ఆగ్రహించిన రాజు 16వ లూయీ జూన్ 20న సభాస్థలిలోనికి "జాతీయసభ" సభ్యులను ప్రవేశించడానికి అనుమతించకుండా, భవనాన్ని మూసివేయించాడు. అయితే జాతీయసభ్యులు (మూడో ఎస్టేట్ సభ్యులు) పక్కనే ఉన్న టెన్నిస్ కోర్టు హాల్లో సమావేశమయ్యారు. పై రెండు సభలలోని సభ్యులు కొందరు వీరిలో చేరారు. సభకు బైలి అధ్యక్షత వహించగా మిరోబా, లఫమెట్, మరా, డాఫన్, రెజిస్పెయర్, స్పెస్ మొదలైన తీవ్రవాదులంతా ఆ సభకు హాజరయ్యారు. తాము దేశానికవసరమైన "రాజ్యాంగ రచనను పూర్తిచేసే వరకు తిరిగిపోయేదిలేదు. అందుకోసం ఎప్పుడవసరమయితే అప్పుడు సమావేశం అవుతాం" అని ప్రతిజ్ఞ చేశారు. "జాతీయ సభగా" ఏర్పడడం ద్వారా శాసనాధికారం తమది అని సూచించిన ఆ సభ సభ్యులు టెన్నిస్ కోర్టు ప్రతిజ్ఞ ద్వారా తాము దేశానికొక రాజ్యాంగాన్ని వ్రాయదలచుకొన్నామని, దానికి లూయీ కట్టుబడి ఉండాలని హెచ్చరించారు. ఈ "టెన్నిస్ కోర్టు ప్రతిజ్ఞ"నే విప్లవారంభంగా పరిగణిస్తారు.

ఇందుకు ప్రతిస్పందనగా లూయీ జూన్ 23న ఎస్టేట్ జనరల్ సంయుక్త సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేసి, మూడో ఎస్టేట్ తీసుకున్న నిర్ణయాలు చట్టవిరుద్ధమైనవని, విలువలేనివని, దాని సభ్యులు కూడా చక్రవర్తి (తన) ఆదేశాలు పాటించవలసిందేనని ప్రకటించాడు. కాని "జాతీయ సభ" సభ్యులు మాత్రం సమావేశం నుంచి నిష్క్రమించడానికి నిరాకరించారు. వారి నాయకుడైన మిరాబో "తాము అక్కడ ప్రజాభిప్రాయం మేరకు ఉన్నామని, తమను అక్కడి నుంచి ఎవరూ బయటకు పంపలేరని, ఒక్క తుపాకులు మాత్రమే పంపగలవని మీ యజమానితో చెప్పు" అని వారిని బయటకు పంపడానికి వచ్చిన అధికారిని హెచ్చరించాడు. ఈ చర్య ద్వారా తన ఆదేశాలపై కాక ప్రజల ఆదేశాలపై వారి ప్రతినిధులుగా తామక్కడున్నామని "జాతీయ సభ" సభ్యులు లూయీకి తెలియజేశారు. ఒకపక్క మూడో ఎస్టేట్ పై కఠిన చర్యలు తీసుకోవాలని తన బంధువులు, ఆస్థాన సభ్యుల ఒత్తిడి వేరొకపక్క మూడో ఎస్టేట్ బహిరంగ ధిక్కరణ – ఈ రెండింటికి మధ్య లూయీ ఎటూ తేల్చుకోలేక అనిశ్చిత స్థితిలోపడ్డాడు. ఇది గమనించిన మొదటి రెండు ఎస్టేట్లలోని కొంతమంది సభ్యులు జూన్ 25న "జాతీయ సభ" సమావేశాలలో పాల్గొన్నారు. ఈ వార్త విన్న లూయీ రెండు రోజుల

తర్వాత మూడు ఎస్టేట్లు కలిసి కూర్చునేందుకు ప్రతి సభ్యుడు ఓటు హక్కును వినియోగించుకొనేందుకు అంగీకరించాడు. ఇది మూడో ఎస్టేట్కు ఘనవిజయం. కాని లూయీ దానిని "జాతీయ సభ"గా గుర్తించలేదు. జాతీయ సభ నూతన రాజ్యాంగాన్ని నిర్మించాలనే సంకల్పంతో జూలై 8వ తేదీన రాజ్యాంగ పరిషత్ గా రూపొందింది. కాని లూయీ రాజ్యాంగపరిషత్ కార్యక్రమాలను బలప్రయోగంతోనైనా నిలుపుదల చేయాలనే ఉద్దేశ్యంతో 20వేల సైనికులను సరిహద్దుల నుంచి పారిస్ నగరానికి రప్పించాడు.

6.2.2 బాస్టిల్ పతనం :

లూయీ తన దర్బార్ ప్రముఖుల ఒత్తిడికి లొంగి ప్రభుత్వ దుబారా ఖర్చుకు అడ్డుకట్టవేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్న ఆర్థికమంత్రి నెక్కర్ను పదవి నుంచి తొలగించాడు. దీనితో ప్రజలు మరింతగా రెచ్చిపోయారు. ఇంకా దేశంలోని ఇతర ప్రాంతాలలో ఉన్న సైనిక దళాలను కూడా పారిస్కు తెప్పించాడు. వాటి రాక సందర్భంగా లూయీ అనుచరులు, బంధువులు జూలై 13న భారీఎత్తున విందు చేసుకున్నారు. అదేరోజున పారిస్ నగర వీధులలో ప్రజలకు సైనికులకు తీవ్రపోరాటం జరిగింది. జూలై 14వ తేదీన బాస్టిల్ కోటను బద్దలుకొట్టి పారిస్ ప్రజలు అందులోని ఖైదీలను విడుదల చేశారు. బాస్టిల్ పతనం విప్లవ చరిత్రలో ఒక ప్రధాన సంఘటన. అనంతరం విప్లవకారులు తమ నగర ప్రభుత్వ కార్యాలయాలను స్వాధీనం చేసుకొని, వాటిపై మూడు రంగుల విప్లవ జండాలను ఎగురవేశారు. విప్లవనాయకులలో ఒకడైన బైలీని పారిస్ మేయర్గా నియమించారు. వేలాది యువకులను సమీకరించి "జాతీయ భద్రతా దళాన్ని" (National Guard) ఏర్పాటు చేశారు. దానికి అమెరికా స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో పాల్గొని తిరిగి వచ్చిన "టఫయత్"ను దళాధిపతిగా నియమించారు. బాస్టిల్ పతనం వార్త దేశం నలుమూలల వ్యాప్తి చెందగానే సేద్యబానిసలు తిరగబడి భూస్వాముల, మతాధికారుల ప్రాసాదాలను నేటమట్టం చేశారు. వారి భూములను ఆక్రమించడం ప్రారంభించారు. ప్రతి పట్టణంలోను "జాతీయ భద్రతా దళాలు" ఏర్పడ్డాయి. ఇంతవరకు ప్రభుత్వ ఆంక్షలకు భయపడి యదార్థ వార్తలను ప్రచురించలేని పత్రికలకు ఇప్పుడు విముక్తి లభించినందువలన అవి స్వేచ్ఛగా విప్లవ వార్తలను ప్రచురించడం ప్రారంభించాయి. దీనివలన ప్రజలు మరింత ప్రభావితమయ్యారు. బాస్టిల్ ఫ్రెంచ్ నిరంకుశ రాచరిక వ్యవస్థకు చిహ్నం. దాని పతనంతో విప్లవం ప్రజల వద్దకు వచ్చి దేశమంతా వ్యాపించింది. అందుకనే ఫ్రెంచి ప్రజలు ఈనాటికీ జూలై 14ని తమ జాతీయదినంగా జరుపుకుంటారు.

6.2.3 పారిస్ స్త్రీల సంరంభం :

పదహారో లూయీ పారిస్ స్త్రీలపై చర్య తీసుకునేందుకు సాహసించలేదు. పైగా నెక్కర్ ను తిరిగి ఆర్థికమంత్రిగా నియమించాడు. "నేషనల్ గార్డ్"ను గుర్తించాడు. అయితే తన బంధువులు, అనుచరులు విప్లవాన్ని అణచివేయడానికి జరుపుతున్న యత్నాలను నిరోధించలేదు. వర్సెలో జరుగుతున్న కుట్రల గురించిన వార్తలు పారిస్కు చేరుతూనే ఉన్నాయి. రాజకుటుంబం వర్సేలో ఉన్నంతకాలం ఇటువంటి కుట్రలు జరుగుతూనే ఉన్నాయనే ఉద్దేశ్యంతో పారిస్ స్త్రీలు గుంపుగా బయలుదేరి వర్సే రాజభవనంపై దాడిచేసి అక్టోబరు 5న రాజు పదహారోలూయీని, రాణి మేరీ ఆంతువానెట్ను, వారి కుమారుని ఊరేగిస్తూ పారిస్ తీసుకువచ్చారు. నాటినుంచి రాజకుటుంబం పారిస్ లోని పాత దుర్గమైన ట్వేలర్లో ఇంచుమించు బందీ అయింది. రాజుతోపాటు పరిషత్ సభ్యులు కూడా పారిస్ తరలివచ్చారు. నాటి నుండి నేటివరకు పారిస్ ఫ్రాన్సుకు రాజధానిగా ఉంది.

6.2.4 జాతీయ రాజ్యాంగ పరిషత్ (1789 – 91) :

జాతీయ రాజ్యాంగ పరిషత్లో ప్రధానంగా మితవాదులు, అతివాదులు, తటస్థులు అనే మూడు వర్గాలుండేవి. మితవాదులు రాజ్యాంగబద్ధమైన రాజరికం, పార్లమెంటరీ వ్యవస్థ ఉండాలని వాదించేవారు. వీరికి నాయకుడు మిరాబు. రాజ్యాంగ పరిషత్ కార్యక్రమాలు మిరాబు దర్శకత్వంలోనే జరిగాయని చెప్పవచ్చు. రాజుకు రాజ్యాంగ పరిషత్కు సమాధానం కూర్చడానికి మిరాబు శక్తికొద్దీ ప్రయత్నించి చివరకు విఫలుడయ్యాడు. 1791 ఏప్రిల్ 2న అతడు మరణించాడు. అతివాదులలో జిరాండిస్టులు, కార్డిలియర్లు, జాకోబిన్లు ముఖ్యులు. క్రమక్రమంగా కార్డిలియర్లు మిగతా రెండు అతివాద వర్గాలలో చేరిపోయారు. ఫ్రాన్స్లోని జిరాండి ప్రాంతం నుంచి వచ్చినందువలన వారి బృందాన్ని జిరాండిస్టులన్నారు. జాకోబిన్ ఫ్రేయర్ అనే మతాచార్యుని భవనంలో వీరు మొదటిసారిగా సమావేశమైనందువల్ల వీరి జాకోబిన్లు అని పిలిచారు. అతివాద వర్గాలు రాచరిక వ్యవస్థను పూర్తిగా నిర్మూలించాలని, గణతంత్ర ప్రభుత్వం ఏర్పడాలని వాదించేవారు. కాని జిరాండిస్టులలో కొంతమంది రాజ్యాంగబద్ధ రాచరికానికి అనుకూలంగా ఉన్నందువల్ల రాజ్యాంగ రచన విషయంలో మితవాదుల మాటే చెల్లింది. కార్డిలియర్ నాయకులలో డాంటన్ ముఖ్యుడు. ఇతడు ఆ తర్వాత జాకోబిన్లతో చేతులు కలిపాడు. జిరాండిస్టులలో మేడమ్ రోలాండ్ ముఖ్యురాలు. మితవాదుల తర్వాత జాతీయసభలోను, పరిషత్లోను ఆ తర్వాత ఏర్పడిన జాతీయ కన్వెన్షన్ తొలిదశలోను జిరాండిస్టులదే ప్రాబల్యం.

జాతీయ శాసన సభ టెన్నిస్ కోర్టు శపథాన్ని కార్యరూపం దాల్చడానికి రాజ్యాంగ పరిషత్గా మారి, 1789 అక్టోబర్ నుంచి 1791 సెప్టెంబరు వరకు సమావేశాలు జరిపి విప్లవాత్మకమైన సంస్కరణలు చేసింది.

6.2.4.1 భూస్వామ్య వ్యవస్థ రద్దు :

రాజ్యాంగ పరిషత్ భూస్వామ్య వ్యవస్థను, బానిస వ్యవస్థను, వర్గ ఆధిక్యాలను రద్దు చేసింది. ఫలితంగా వ్యవసాయదారునికి భూమి మీద హక్కు లభించింది. కొందరు భూస్వాములు, మతాధికారులు స్వచ్ఛందంగా పోటీపడి తమ హక్కులను, ఆధిక్యతలను వదులుకున్నారు. చర్చి భూములన్నింటిని ప్రభుత్వం హస్తగతం చేసుకొని అది జాతీయ ఆస్తిగా ప్రకటించింది. ఈ ఆస్తిని హామీగా ఉంచి "ఆసిగ్నాట్స్" అనే నూతన కాగితపు ద్రవ్యాన్ని విడుదల చేశారు. టర్గో, నెక్కర్ వంటి మంత్రులు సాధించలేని సంస్కరణలను రాజ్యాంగపరిషత్ ఒక్క నెలలోనే సాధించగలిగింది. అయితే కొందరు భూస్వాములు, మతాచార్యులు ఈ సంస్కరణలను ప్రతిఘటించి, విదేశాలకు పారిపోయి అక్కడ ఫైంచి విప్లవ వ్యతిరేక శక్తులతో చేతులు కలిపారు. ఇటువంటి వారినే ఎమిగ్రెస్ (Emigres) అనేవారు. విప్లవానికి వీరొక పెద్ద సమస్యగా పరిణమించారు.

6.2.4.2 మానవ హక్కుల ప్రకటన :

రూసో రాజకీయ తత్వానికి, ఇంగ్లండ్, అమెరికాల రాజ్యాంగాల స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలకు ప్రభావితమై రాజ్యాంగ పరిషత్ సర్వదేశాలకు, సర్వకాలాలకు ఉపయోగపడే విధంగా 17 నిబంధనలు గల ఒక మహత్తరమైన మానవ హక్కుల ప్రకటనను విడుదల చేసింది. ఈ ప్రకటనలోని సారాంశమేమంటే "మానవులందరూ పుట్టుకతో స్వేచ్ఛా జీవులు, వారందరికీ సమాన హక్కులున్నాయి. ప్రజాభిప్రాయమే శాసనం. ప్రతి వ్యక్తికి స్వాతంత్ర్యం, ఆస్తి భద్రత, రక్షణ ఉండి తీరాలి. ఏ వ్యక్తినైనా నిర్బంధించడం కాని, శిక్షించడం కాని జరిగితే అది చట్టం ప్రకారం, న్యాయం ప్రకారం

జరగాలి. రాజ్యమే సర్వసత్తాక అధికారానికి మూలం". వాక్స్వాతంత్ర్యం, మతసహనం, పత్రికా స్వాతంత్ర్యం ఈ ప్రకటన ద్వారా గుర్తించడం జరిగింది.

6.2.4.3 రాజ్యాంగ సంస్కరణలు :

రాజ్యాంగ పరిషత్ తయారుచేసిన రాజ్యాంగం పార్లమెంటరీ తరహా ప్రభుత్వానికి అవకాశం కల్పించింది. రాజు నామ మాత్రంగా రాజ్యానికి అధిపతిగా ఉంటాడు. శాసనాధికారం "శాసనసభ" చేతిలో ఉంటుంది. కార్యనిర్వాహక విధులు మంత్రుల చేతిలో ఉంటాయి. పరిపాలనా సౌలభ్యం కోసం దేశాన్ని 83 డిపార్ట్మెంట్లుగా (రాష్ట్రాలుగా) విభజించి, ఆ రాష్ట్రాలకు ప్రకృతిసిద్ధమైన నదులు, పర్వతాల పేర్లు పెట్టారు. స్థానిక పరిపాలన ప్రవేశపెట్టడం ద్వారా ప్రజలు తమ ప్రభుత్వాన్ని తామే ఎన్నుకొనే పద్ధతి కల్పించినట్లయింది. న్యాయస్థానాలను దేశమంతటా నెలకొల్పడం జరిగింది. న్యాయాధిపతులను, ప్రభుత్వోద్యోగులను ప్రజలే ఎన్నుకుంటారు.

6.2.4.4 ఆర్థిక సంస్కరణలు – చర్చిపై అదుపు :

రాజ్యాంగ పరిషత్ ఎదుర్కొన్న సమస్యలలో అతి క్లిష్టమైనది ఆర్థిక సమస్య. విప్లవ సందర్భంగా ఏర్పడిన అరాచక పరిస్థితులలో ఎవ్వరు కూడా పన్నులు చెల్లించలేదు. నూతన ఆర్థిక యంత్రాంగం ఇంకా రూపుదిద్దుకోలేదు. ఆర్థిక పరిస్థితిని చక్కబరచడానికై పరిషత్ కొన్ని చర్యలు చేపట్టింది. చర్చి ఆధీనంలో ఉన్న భూములను స్వాధీనం చేసుకొని వాటిని మదుపుపెట్టి ఎస్సిగ్నాట్స్ (Assignants) అనే కాగితపు డబ్బును విడుదల చేశారు. చర్చి ఉద్యోగులకు నెల జీతాలు ప్రభుత్వమే చెల్లిస్తుంది. ఈ సంస్కరణలతో ఆర్థిక సమస్యలు తాత్కాలికంగా పరిష్కరించబడటమే కాకుండా, చర్చిని అదుపులోకి తీసుకున్నట్లయింది.

చర్చిపై సివిల్ రాజ్యాంగం :

పరిషత్ సంస్కరణల ద్వారా మతపరమైన విషయాలలో కూడా పెనుమార్పులు చోటుచేసుకున్నాయి. పరిషత్ 1790 జులై 12న చర్చిపై సివిల్ రాజ్యాంగాన్ని ప్రవేశపెట్టింది. దీని ప్రకారం బిషప్లు, ఇతర మతాచార్యుల సంఖ్య చాలా వరకు తగ్గించబడింది. మతాచార్యులను ప్రజలే ఎన్నుకోవాలి. వారికి ప్రభుత్వమే జీతాలు చెల్లిస్తుంది. విదేశీయుడైన పోప్ ఆధీనంలో వీరు నామమాత్రంగా ఉంటారు. ఈ రాజ్యాంగం రాజుకు ఇష్టంలేకపోయినా సమ్మతించక తప్పలేదు. ఫ్రాన్స్లోని కాథలిక్ మతాచార్యులంతా నూతన రాజ్యాంగానికి బద్ధులమని ప్రమాణం చేయాలి. కాని పోప్ దీనికి తీవ్ర నిరసన తెలిపి, నూతన రాజ్యాంగాన్ని అనుసరించి ప్రమాణం చేసిన మతాచార్యులందరిని మత బహిష్కారం చేశాడు. మరోవైపు సివిల్ రాజ్యాంగం ప్రకారం ప్రమాణం చేయని మతాచార్యులకు జీతాలు నిలుపుదల చేయడమే కాకుండా, శిక్షలు కూడా తప్పవని ప్రభుత్వం బెదిరించింది. ఈ సంఘర్షణ క్లిష్టరూపం దాల్చడంతో కొందరు మతాచార్యులు దేశం వదిలి ఎమిగ్రెస్లో చేరారు. మరికొందరు దేశంలోనే ఉండి ప్రజలను ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా రెచ్చగొట్టడం ప్రారంభించారు.

6.2.4.5 నూతన రాజ్యాంగం 1791 :

అనేక సంస్కరణల మధ్య రాజ్యాంగ పరిషత్ ఒక నూతన రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించింది. అమెరికా వలె రాజ్యాంగం ఇది కూడా వికేంద్రీకరణ సూత్రంపై ఆధారపడి రాజ్యాంగబద్ధమైన రాజరికాన్ని ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది.

ఫ్రెంచి చక్రవర్తికి 'తాత్కాలిక వీటో' అధికారం మాత్రమే ఇవ్వబడింది. శాసనాధికారాలు ప్రజలచే పరోక్షంగా ఎన్నుకోబడ్డ శాసనసభకు ఇవ్వబడ్డాయి. ఈ విధంగా రెండు సంవత్సరాలలోనే రాజ్యాంగ పరిషత్ నిర్మాణాత్మకమైన, శాశ్వతమైన సంస్కరణలు చేసింది. నూతన రాజ్యాంగాన్ని ఆమోదించిన అనంతరం ఈ రాజ్యాంగం ప్రకారం జరిగే ఎన్నికలలో రాజ్యాంగ పరిషత్ సభ్యులు పాల్గొనకూడదనే నియమం పెట్టుకొనడం వలన సెప్టెంబరు 30, 1791వ తేదీన ఈ పరిషత్ స్వచ్ఛందంగా రద్దయింది.

ఈ నూతన రాజ్యాంగం రాజును నామమాత్రునిగా చేసినందువల్ల తనకు భవిష్యత్తులో ప్రమాదం తప్పదని భావించి రాజకుటుంబీకులు మారువేషాలు ధరించి ట్విలరీ నుండి తప్పించుకొని పారిపోవడానికి ప్రయత్నించారు. దురదృష్టవశాత్తు వీరు వరెన్ని గ్రామంవద్ద పట్టుబడి, పారిస్కు చేరారు. దీనితో రాజు అసలు రూపం బయటపడిందని, అతను విప్లవవ్యతిరేకి అనీ, అందుచేత రాజును పూర్తిగా తొలగించి రిపబ్లిక్ స్థాపించాలని తీవ్రవాదులు పట్టుబట్టారు. కాని ఆనాడు రాజ్యాంగ పరిషత్లో మితవాదులే అసంఖ్యాకులవడం చేత రాజును పునః ప్రతిష్ఠించి, నూతన రాజ్యాంగాన్ని అమలులోకి తెచ్చారు.

6.2.5 ఫ్రెంచి శాసనసభ (అక్టోబరు, 1791 – సెప్టెంబరు 20, 1792) :

అక్టోబరు 1, 1791న నూతన రాజ్యాంగం అమలులోకి వచ్చి, చక్రవర్తి అధినేతగా లేక రాజ్యాంగబద్ధుడైన రాజుగా ఫ్రాన్స్లో ఎన్నికలు జరిగాయి. ఈ నూతన శాసనసభకు 750 మంది సభ్యులు ఎన్నికయ్యారు. వీరికి శాసనసభా కార్యకలాపాల్లో ఎటువంటి అనుభవమూ లేదు. అనుభవజ్ఞులైన రాజ్యాంగ పరిషత్ సభ్యులు అనర్హత వల్ల వారెవరూ శాసనసభకు ఎన్నిక కాలేదు. నూతన సభ్యులలో అనైక్యత నెలకొని, అభిప్రాయ భేదాలు పొడచూపి కొన్ని రాజకీయ పక్షాలుగా చీలిపోయారు. వీరిలో జిరాండిస్టులు, జాకోబిన్లు, రాజ్యాంగవాదులు ముఖ్యులు. శాసనసభలో అధికస్థానాలు రాజ్యాంగ వాదులవే. జిరాండిస్టులు మితవాదులు కాగా, జాకోబిన్ లు తీవ్రవాదులు. అయితే వీరి మధ్య ఏకాభిప్రాయం లేనందున వీరు ఏ పనీ చేయలేకపోయేవారు.

నవంబరు 7, 1791న శాసనసభ కొన్ని శాసనాలను జారీ చేసింది. విదేశాలకు పారిపోయిన ప్రభువులు, మతాచార్యులు తిరిగి ఫ్రాన్స్కు రావాలి. అలా రాకపోతే వారి భరణాలు రద్దు చేయడమేగాక, వారిని విప్లవ శత్రువులుగా పరిగణిస్తారు. వారి ఆస్తులను సైతం ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకుంటుంది. వారు పట్టుబడితే మరణ శిక్ష విధించడం జరుగుతుంది. అయితే ఈ శాసనాలను లూయీ వీటో చేశాడు. దీంతో పారిస్ ప్రజలు రెచ్చిపోయి రాజభవనంపై దాడి చేసి, రాజును ద్వేషించడం ప్రారంభించారు.

6.2.6 విదేశాల జోక్యం :

ఫ్రెంచి విప్లవానికి ఆంతరంగిక వ్యతిరేకతే కాక విదేశీ జోక్యం కూడా తోడైంది. మొదట ఐరోపా దేశాలన్నీ విప్లవం పట్ల సానుభూతి కల్గి ఉన్నప్పటికీ, బాస్టిల్ పతనానంతరం ఫ్రాన్స్లో చెలరేగిన దౌర్జన్యకాండతో విప్లవాన్ని వ్యతిరేకించాయి. ఆనాడు ఐరోపాలో ఒక్క ఇంగ్లండ్ తప్ప మిగిలిన దేశాలన్నీ నిరంకుశ రాజరికాలే. అందుచేత ఫ్రెంచి విప్లవ ప్రభావం తమ దేశాలపై పడి విపరీత పరిణామాలను దారితీస్తుందని భయాందోళనలు చెందారు. భూస్వామ్య వ్యవస్థ రద్దుతో చివరకు ఇంగ్లండ్ కూడా విప్లవానికి వ్యతిరేకి అయింది. ఇంగ్లండుకు చెందిన ఎడ్మండ్ బర్క్, విలియం ఫిట్ మొదలైన మేధావులు విప్లవం పేరుతో జరుగుతున్న హృదయ విదారకర సంఘటనలను తను రచనల్లో వర్ణించి

విమర్శించారు. రష్యా రాణి కాథరిన్ వీరి రచనలకు తన మద్దతు తెలిపింది. ఇదంతా చూసి ప్రతిదేశంలో రాజులు, ప్రభువులు, మతాధికారులు తమ దేశంలో విప్లవం చెలరేగుతుందేమోనని భయపడ్డారు. అందుచేత ఫ్రాన్స్లో అవసరమైతే యుద్ధమైనా చేసి విప్లవం అణచివేయడమే తమ ప్రధమ కర్తవ్యంగా భావించారు.

ఫ్రెంచి మహారాణి మేరీ ఆంతువానెట్ ఆస్ట్రియా పాలకుడైన రెండో లియోపోల్డ్ సోదరి. లూయిని కాపాడడం తన కర్తవ్యంగా భావించిన లియోపోల్డ్ ప్రష్యా రాజైన రెండో ఫ్రెడరిక్ విలియమ్ మద్దతు సంపాదించాడు. వీరిద్దరూ కలిసి ఆగస్ట్ 27, 1791న ఫ్రెంచి విప్లవం ఐరోపాలోని రాజులందరికీ సవాల్ వంటిదని ప్రకటించి, ఫ్రాన్స్లో రాచరిక వ్యవస్థను పునరుద్ధరించకపోతే యుద్ధం తప్పదని, ఇందుకు గాను ఐరోపా రాజులందరూ సాయపడాలని పిల్-నిట్జ్ నుంచి ఒక ప్రకటన జారీచేస్తూ ఫ్రెంచి విప్లవ ప్రభుత్వాన్ని హెచ్చరించారు. దీనితో విప్లవంలో విదేశీ జోక్యం ప్రారంభమైంది.

ఫ్రాన్స్ లో అక్టోబరులో అధికారంలోకి వచ్చిన జిరాండిస్టుల ప్రభుత్వం ఈ హెచ్చరికను లక్ష్యపెట్టకపోగా యుద్ధానికి సన్నాహాలు ప్రారంభించింది. యుద్ధం ద్వారా విప్లవ సందేశాన్ని ఐరోపా రాజ్యాలన్నింటికి గొనిపోవచ్చునని జిరాండిస్టులు భావించారు. ఇందులో రక్షణ మంత్రి అయిన కార్నో కీలకపాత్ర వహించాడు. ఏప్రిల్ 20, 1792న ఆస్ట్రియాపై యద్ధం ప్రకటించి లూయి అనుమతిని కోరారు. లూయి కన్నీటితో ఆ యుద్ధ ప్రకటనపై సంతకం చేశాడు. కాని రోబిస్పియర్ నాయకత్వంలోని జాకోబిన్లు యుద్ధాన్ని వ్యతిరేకించారు. యుద్ధం వల్ల ఫ్రాన్స్లో నియంతృత్వం వస్తుందేమోనని వారి భయం. కాని జిరాండిస్టులదే పై చేయి అయింది. ఈ సమయంలోనే లియోపోల్డ్ మరణించగా, అతని కుమారుడు రెండో ఫ్రాన్సిస్ (1792–1804) ఆస్ట్రియా సింహాసన మధిష్టించాడు.

తొలిదశలో ఆస్ట్రియా, ప్రష్యా చేతిలో ఫ్రెంచి సైన్యాలు ఓటమిని చవిచూడాల్సి వచ్చింది. దీనికి లూయి, ఇతర రాజకుటుంబీకులు, విప్లవ వ్యతిరేకులు శత్రువులకు అందజేస్తున్న రహస్య సమాచారమే కారణమని ప్రజలు భావించారు. సెప్టెంబరు 1791లో రాజు, భార్య, యువరాజు దేశం నుంచి పారిపోవడానికి విఫల యత్నం చేశాక, వారి నివాసంలో దొరికిన కొన్ని పత్రాలు ప్రజల అనుమానాన్ని ఇనుమడింపజేశాయి. జులై 10, 1792న రాజ కుటుంబానికి ఎటువంటి హాని జరిగినా తాను పారిస్ నగరాన్ని తగులబెట్టగలనని శత్రుపక్ష నాయకుడైన డ్యూక్ ఆఫ్ బ్రన్స్-విక్ "Duke of Brunswick" ప్రకటన చేశాడు. ఈ ప్రకటన ప్రజలను మరింత రెచ్చగొట్టడమే కాక, రాజుపై వారికి గల అనుమానాలను బలపరిచింది. ఆగస్ట్ 10న విప్లవకారులు జాకోబిన్ల నాయకత్వంలో రాజప్రాసాదమైన ట్విలరీపై దాడిచేశారు. అప్పుడు రాజకుటుంబం సభ్యులు మూడు రోజుల పాటు శాసనసభ ప్రాంగణంలో తలదాచుకున్నారు. అయితే శాసనసభ రాజకుటుంబీకుల ప్రాణాలను కాపాడగలిగిందేకాని వారి రాచరికాన్ని, పదవులను రక్షించలేకపోయింది. విప్లవకారుల ఒత్తిడికి తట్టుకోలేక రాజు పదవిని, దానికి అవకాశం కల్పించిన 1791 రాజ్యాంగాన్ని తాత్కాలికంగా రద్దు చేసి ప్రత్యామ్నాయ ఏర్పాటు జరిగేవరకు జాకోబిన్ పార్టీకి చెందిన డాంటన్ని తాత్కాలిక పరిపాలకునిగా నియమించింది. నూతన రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించడానికి ఒక జాతీయ కన్వెన్షన్ను సమావేశపరచాలని దానికి ఎన్నికలు జరిపించాలని కూడా నిర్ణయించింది.

జాతీయ కన్వెన్షన్ సమావేశమయ్యే వరకు డాంటన్ నిరంకుశాధికారాలు చెలాయించాడు. అతడు తీవ్రవాది అయినప్పటికీ అవినీతిపరుడు కాదు. దేశభక్తి మెండు. ఒక పక్క ఆంతరంగిక శత్రువులను మట్టుపెట్టడంలోనూ, వేరొక

ప్రక్క విదేశీ సైన్యాలకు వ్యతిరేకంగా కార్యకలాపాలు నిర్వహించడంలోనూ నిమగ్నమయ్యారు. మరాట్ నాయకత్వంలో ప్రదర్శకులు, శత్రువులతో చేతుల కలిపారనే నెపంతో దాదాపు 2000 మందిని ఒక పారిస్ నగరంలోనే దారుణంగా హతమార్చారు. వీరిలో పురుషులు, స్త్రీలు, పిల్లలూ అందరూ వున్నారు. ఈ దారుణ హత్యలు సెప్టెంబరులో జరిగినందున ఫ్రెంచి విప్లవచరిత్రలో వీటికి సెప్టెంబరు హత్యలు అనే పేరు వచ్చింది.

6.2.6.1 వాల్మీ యుద్ధం – సెప్టెంబరు 20, 1792 :

ఆంతరంగిక శత్రువులను హతమార్చిన అనంతరం డాంటన్ తన దృష్టిని విదేశీ శత్రువులపై మరల్చాడు. ఫ్రెంచి సైన్యం వాల్మీ యుద్ధంలో ప్రష్యన్లపై అఖండ విజయం సాధించగలిగింది. ప్రజలు వాటికండగా నిలిచారు. మార్సెయిల్స్ నగరవాసులు ఆలపించిన దేశభక్తి గీతం దేశ ప్రజలందరికీ ఆదరణీయమైంది. ఈనాటికీ అదే ఫ్రాన్స్ జాతీయగీతం. విజయోత్సాహాల మధ్య ఇటువంటి ఉత్సాహకర పరిస్థితుల్లో సెప్టెంబరు 21, 1792 లో జాతీయ కన్వెన్షన్ సమావేశమైంది. ఇందులో తటస్థులు అధిక సంఖ్యలో ఉన్నప్పటికీ జాకోబిన్లు దానిపై ప్రాబల్యం వహించగలిగారు. ఫలితంగా అది ఫ్రాన్స్ ను గణతంత్ర రాజ్యంగా ప్రకటించింది.

అనంతరం లూయీని, అతని కుటుంబ సభ్యులను, అనుచరులను దేశద్రోహ ఆరోపణలపై విచారించి శిక్షించాలని కన్వెన్షన్ తీర్మానించింది. విచారణలో లూయీని దోషిగా నిరూపించి జనవరి 21, 1793 అతణ్ణి ఉరితీశారు. జూన్ 1789 లో విప్లవం ప్రారంభమైనప్పటికీ కరడుగట్టిన జాకోబిన్లు తప్ప మిగతా రాజకీయ సంస్థలు కాని, ప్రజలలో అధిక సంఖ్యాకులు కాని 16వ లూయీని పదవి నుంచి తొలగించాలని కాని, ఉరితీయాలని కాని అనుకోలేదు. వాస్తవానికి అతను దేశద్రోహానికి పాల్పడింది కూడా లేదు. కాని దేశద్రోహానికి పాల్పడిన వారితో సంబంధాలు తెంచుకొని, దేశ ప్రజల తరపున ధృడ నిశ్చయంతో నిలబడకలేకపోవడమే అతను చేసిన పెద్ద పొరపాటు. దీనికాయన తన ప్రాణాన్నే మూల్యంగా చెల్లించవలసి వచ్చింది. లూయీని అన్యాయమని అనేకమంది చరిత్రకారులు వ్రాశారు.

6.2.7 భీతావహపాలన (Reign of Terror) :

లూయీని పదవీభ్రష్టుణ్ణి చేసి, ఉరితీయడం జిరాండిస్టులలో ఎక్కువమందికి ఇష్టంలేదు. దీనితో జాకోబిన్లు వారి చిత్తశుద్ధిని శంకించడం ప్రారంభించారు. విప్లవ వ్యతిరేకశక్తుల నణచి దేశంలో శాంతి భద్రతలు నెలకొల్పి ప్రభుత్వాన్ని సజావుగా నిర్వహించడానికి ప్రజాభద్రతాసమితి (Committee of Public Safety), ప్రజాసంరక్షణ సమితి (Committee of General Security), విప్లవ న్యాయస్థానం (Revolutionary Tribunal) అనే మూడు సంఘాలను కన్వెన్షన్ ఏర్పాటు చేసింది. డాంటన్, రాబిస్పియర్, కార్నో, మరాట్ మొదలైన ప్రముఖ విప్లవ నాయకులంతా ప్రజా సంరక్షణ సమితిలో సభ్యులయ్యారు. ఈ మూడు సంఘాలలో జాకోబిన్లు, వారి అనుకూలురే ఎక్కువగా ఉన్నారు. వీరు తమ వ్యతిరేకులందరినీ విద్రోహులుగా పరిగణించి గిలోటిన్ అనే మారణ యంత్రం ద్వారా విచక్షణారహితంగా వధించడం ప్రారంభించారు. మే 31, 1793లో మరాట్ నాయకత్వాన పారిస్ ప్రజలు జిరాండిస్టులకు వ్యతిరేకంగా ప్రదర్శనలు జరపడంతో జూన్ 2న జిరాండిస్టు పార్టీ నాయకులను నిర్బంధించి విచారించడానికి కన్వెన్షన్ నిర్ణయించింది. జులైలో జిరాండిస్టు పక్షానికి చెందిన ఒక యువకుడు మరాట్ను హత్యచేయడంతో జాకోబిన్లు మరింత రెచ్చిపోయారు. జాకోబిన్ల నాయకత్వంలోని ప్రభుత్వం సెప్టెంబరు 1793 నుంచి

జులై 1794 వరకు వేల సంఖ్యలో దేశవ్యాప్తంగా నిరపరాధులను కూడా గిలోటిన్ చేసి భయంకరమైన పరిపాలన సాగించింది. గిలోటిన్కు గురి అయిన వారిలో మేడం రోలండ్ మొదలైన అనేకమంది జిరాండిస్టు నాయకులు, మేరి ఆంతువానెట్, ఆమె బంధువులు, మొదటి రెండు ఎస్టేట్లకు చెందిన ప్రముఖులు ఉన్నారు. చివరకు డాంటన్ కూడా ఆ మారణకాండ పట్ల తన నిరసనను తెలిపాడు. దీనితో ఆగ్రహించిన రాబిస్పియర్ అతనిపై దేశద్రోహ నేరం మోపి అతణ్ణి గిలోటిన్ వేటుకు బలిచేశాడు. దీనితో విప్లవానికి నాయకత్వం వహించిన ప్రముఖులలో అత్యధికులు తమ చర్యలకు తామే బలయ్యారు. రాబిస్పియర్, సెయింట్ జస్ట్ లు మాత్రం మిగిలారు. వారు నిర్విరామంగా భీతావహపాలన సాగిస్తున్నారు. ప్రజలు కూడా వారి చర్యలను నిరసించే పరిస్థితి వచ్చింది. ఇది అవకాశంగా తీసుకొని కన్వెన్షన్లోని తటస్థవర్గం చొరవగా జులై 28న వారిద్దరినీ గిలోటిన్కు ఆహుతి చేయడం జరిగింది. రాబిస్పియర్ మరణంతో ఫ్రాన్స్లో భీతావహపాలన అంతమైంది. దీనినే "థెర్మిడోరియన్ రియాక్షన్" అంటారు.

6.2.8 నూతన రాజ్యాంగం :

జాతీయ కన్వెన్షన్ డిసెంబరు 1793 నాటికి నూతన రాజ్యాంగాన్ని తయారు చేసి అమలుపరిచింది. దీని ప్రకారం దేశం గణతంత్ర రాజ్యంగానే ఉంటుంది. శాసనసభలో ఎగువసభ, దిగువసభ అనే రెండు సభలుంటాయి. ఎగువసభలో 250 మంది సభ్యులకు, దిగువసభలో 500 మంది సభ్యులకు ప్రాతినిధ్యం ఉంటుంది. ఈ శాసనసభ సభ్యులు ప్రజలచేత పరోక్షంగా ఎన్నుకోబడతారు. ఈ సభ కార్యనిర్వాహణాధికారాలు గల ఐదుగురు సభ్యులతో కూడిన డైరెక్టరీని ఎన్నుకుంటుంది. జాతీయ కన్వెన్షన్ తన రాజ్యాంగాన్ని తానే తయారు చేసుకోవడమే గాక ఆర్థిక, సామాజిక రంగాలలో సామ్యవాద తరహాలో అనేక సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టి ప్రజల జీవన పరిస్థితులను మెరుగుపరచడానికి ప్రయత్నించింది. దేశం వదలివెళ్ళిన భూస్వాముల భూములను పేదలకు పంచి ఇచ్చింది. నిత్యావసర వస్తువుల ధరల నదుపులో ఉంచింది. స్త్రీలకు ఆస్తిహక్కు ఈయబడింది. సాంఘిక అసమానతలను, ఉన్నతవర్గాలకు ఉండే హోదాను, బిరుదులను రద్దు చేసింది. ప్రజలందరూ సమాన హోదా గల పౌరులేనని ప్రకటించింది. బానిస వ్యాపారాన్ని నిషేధించి, వారికి విముక్తిని ప్రసాదించింది. తూనికలు కొలతలు ద్రవ్యానికి సంబంధించి దశాంశ పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టింది. కొత్త కేలండర్ను తయారుచేసింది. దీని ప్రకారం సంవత్సరానికి 12 నెలలే కాని నెలకు మూడు వారాలు, వారానికి 10 రోజులు, వారంలో చివరి రోజు అంటే 10వ రోజు శెలవు. ఆదివారం శెలవు లేదు. ఫ్రాన్స్లో లోగడ అమలులో ఉన్న జర్మన్, ఇటాలియన్ భాషలను రద్దుచేసి తమ జాతీయ భాష అయిన ఫ్రెంచిలోనే విద్యాబోధన జరిగేటట్లు చర్యలు చేపట్టింది. మతమనేది వ్యక్తిగతమనీ, మతాన్ని ప్రభుత్వం నుంచి వేరుపరచి అన్ని మతాల పట్ల సహనం పాటించింది.

6.2.9 డైరక్టరీ (1795-99) :

డైరక్టరీ అధికారంలో ఉన్న నాలుగు సంవత్సరాలూ ఫ్రాన్స్కు ఎలాంటి మేలును చేకూర్చలేకపోయింది. అందుకు కారణం – అందులోని సభ్యులంతా అసమర్థులు, లంచగొండ్లు, ఫలితంగా పరిపాలనా వ్యవస్థలో అనేక లోపాలు చోటు చేసుకొని డైరక్టరీ ప్రజాదరణ కోల్పోయింది. డైరక్టరీ అధికారంలోనికి వచ్చేనాటికి ఫ్రాన్స్ ఆర్థిక పరిస్థితి దిగజారిపోయింది. అసిగ్నాట్స్ అనే కాగితపు డబ్బు విలువ పడిపోయి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడింది. ధరలు విపరీతంగా పెరిగిపోయాయి. పేద ప్రజలు నానా ఇబ్బందులకు గురి అయ్యారు. ప్రభుత్వ ఖజానా ఖాళీ అయింది. దేశంలో అరాచక పరిస్థితులు నెలకొని రాష్ట్రపాలకులు తిరుగుబాట్లు చేయడం ప్రారంభించారు. డైరక్టరీ పాలనా కాలంలో ఫ్రాన్స్, ఇంగ్లండ్, ఆస్ట్రియాలతో యుద్ధం చేస్తూనే ఉంది. డైరెక్టరీ తన అంతరంగిక వైఫల్యాలను కప్పిపుచ్చుకోవడానికి యుద్ధాన్ని

ఇంకా తీవ్రతరం చేయాలని నిర్ణయించుకుంది. ఈ వ్యూహంలో భాగంగానే తన సైన్యాన్ని రెండు భాగాలుగా విభజించి, కొంతభాగాన్ని మొరొ, జొర్డాన్ మొదలైన సేనాధిపతుల నాయకత్వంలో జర్మనీలోని రైన్ ప్రాంతానికి చేరవలసిందని ఆదేశించింది. రెండో విభాగాన్ని నెపోలియన్ బోనపార్టీ నాయకత్వంలో ఇటలీ పైకి పంపింది. అప్పటికి నెపోలియన్ వయస్సు 27 సంవత్సరాలు. ఆ యువ సైన్యాధికారి అత్యంత ధైర్యసాహసాలతో ఆల్ప్స్ పర్వతశ్రేణులు దాటి సార్డినియా నోడించి, ఆస్ట్రియాను చిత్తుగా ఓడించాడు. అప్పుడు గత్యంతరం లేక ఆస్ట్రియా నెపోలీయన్తో కాంపో ఫోర్మియా సంధి (1797) చేసుకుంది. ఈ సంధి ప్రకారం ఫ్రాన్స్ కు బెల్జియం సంక్రమించడమే గాక, ఇటలీలో నెపోలియన్ నిర్మించిన లిగూరియన్ (జినోవా) సిస్ ఆల్పైన్ రిపబ్లిక్లను గుర్తించడం జరిగింది. దీని వల్ల ఫ్రాన్స్ రైన్ నది వరకు విస్తరించింది. ఈ ఇటాలియన్ దండయాత్ర నెపోలియన్ గౌరవ ప్రతిష్టలను ఇనుమడింపచేసింది. నెపోలియన్ ను ఫ్రెంచి ప్రజలు 'యుగపురుషుడని' కీర్తించసాగారు.

నెపోలియన్ పట్ల ఫ్రెంచి ప్రజలు చూపుతున్న గౌరవ భావాలపట్ల భీతిచెందని డైరక్టరీ అతని పీడ విరగడ చేసుకోవాలని అతణ్ణి ఇంగ్లండ్, ఇండియాల మధ్య రాకపోకలకు ప్రతిష్ఠంభన కల్పించమని ఈజిప్టుకు పంపింది. నెపోలియన్ కూడా ఇంగ్లండు జయించాలని ఉవ్విళ్ళూరుతున్నాడు. ఇంగ్లండ్ బలోపేతం కావడానికి గల కారణం అది తూర్పుదేశాలతో సాగిస్తున్న వర్తకమేనని గ్రహించిన నెపోలియన్ ఇంగ్లండ్ ఇండియాల మధ్య నున్న మార్గాన్ని అంటే ఈజిప్టును ఆక్రమించి తద్వారా ఆ వర్తకానికి అడ్డుకట్ట వేస్తే ఇంగ్లండ్ లొంగుతుందని ఈజిప్టుపై దండెత్తాడు. ఈజిప్టు నుంచి ఇండియాపై కూడా దాడిచేయాలని అతని ఆలోచన. 1798 మే మాసంలో ఈజిప్టుపై దండెత్తాడు. మొదట మార్గమధ్యంలో బ్రిటన్ ఆధీనంలో ఉన్న మాల్టా నాక్రమించి, ఈజిప్టులో పిరమిడ్ల యుద్ధంలో ఘన విజయం సాధించినప్పటికీ, నైల్ యుద్ధంలో బ్రిటిష్ నౌకాదళాధిపతి అయిన నెల్సన్ చేతిలో ఓడిపోయి స్వదేశానికి తిరిగి వచ్చేశాడు.

ఫ్రెంచి ప్రాబల్యానికి భీతిల్లిన ఇంగ్లండ్, ఆస్ట్రియా, రష్యాలు రెండో సంకీర్ణ కూటమిగా ఏర్పడి ఫ్రెంచివారిని ఇతర రాజ్యాల నుండి తరిమివేశారు. 1799లో ఫ్రాన్సు మద్దతునిచ్చిన హాలండ్ మొదలైన అనేక రిపబ్లిక్లు కూలిపోయాయి. ఫ్రాన్స్ పరాభవం పాలైంది. ఈ తరుణంలోనే నెపోలియన్ ఫ్రాన్సుకు వచ్చాడు. నెపోలియన్ పరాజయానికి ప్రజలు డైరక్టరీని తప్పుపట్టి, దేశాన్ని రక్షించగల సమర్థుడు నెపోలియన్ ఒక్కడేనని భావించిన ఫ్రెంచి ప్రజలు అతనికి ఘనస్వాగతమిచ్చారు. ప్రజాభిప్రాయాన్ని గమనించిన నెపోలియన్ డైరక్టరీ సభ్యులలో ఒకడైన అబ్బేసీయస్ సహాయంతో రెండు శాసనసభలనూ, డైరక్టరీ సభ్యుల నివాసాలను దిగ్బంధనం చేసి, బలప్రయోగంతో డైరక్టరీని రద్దుపరచి, కాన్సలేట్ రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించి తాను ప్రథమ కాన్సల్ సర్వ సైన్యాధ్యక్షునిగా, సర్వాధికారిగా ప్రకటించుకున్నాడు. ఈ విధంగా ఫ్రెంచి విప్లవం ప్రారంభమైన పది సంవత్సరాలకే ఫ్రాన్స్లో సైనిక నియంతృత్వం ఏర్పడింది.

ప్రథమ కాన్సల్ పదవిని చేపట్టిన నెపోలియన్ ఆచరణలో సర్వాధికారాలు చలాయించాడు. దేశంలో సమర్ధవంతమైన, శక్తివంతమైన ప్రభుత్వాన్ని నెలకొల్పాలి. రెండో సంకీర్ణ కూటమితో యుద్ధానికి తలపడి ఆస్ట్రియన్లను హోహెన్ లిండన్ వద్ద ఓడించి వారిని లూనివిల్ సంధికి ఒప్పించాడు. ఆ తర్వాత నెపోలియన్ ఇంగ్లండ్తో అమియన్స్ సంధి చేసుకొని ఫ్రాన్స్ని విదేశీయుద్ధాల నుండి కాపాడగలిగాడు. అనేక ప్రజాహిత చర్యలు చేపట్టి ప్రజాభిమానాన్ని

చూరగొన్నాడు. 1802లో జీవిత ప్రధమ కాన్సల్ అయ్యాడు. చివరకు 1804లో డైరక్టరీకి స్వస్తి చెప్పి తాను చక్రవర్తినని ప్రకటించుకున్నాడు. జనాభిప్రాయ సేకరణలో ప్రజలు దీనికి ఆమోదముద్ర వేశారు. దీనితో ఫ్రాన్స్లో తిరిగి రాజరిక వ్యవస్థ నెలకొంది.

6.3 విప్లవ ఫలితాలు (లేక) ప్రాముఖ్యత :

ఆధునిక ప్రపంచంపై ఫ్రెంచ్ విప్లవ ప్రభావం అపరిమితంగా ప్రసరించింది. అనేక దేశాలలో ఈనాటికీ మారుమోగుతున్న "స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం" అనే ఆశయాలు ఫ్రెంచి విప్లవం ప్రసాదించినవే. ఆ తర్వాత ఐరోపాలోనూ, ప్రపంచంలోని ఇతరదేశాలలోను జరిగిన అనేక విప్లవాలకు ఫ్రెంచి విప్లవమే ఆదర్శం. భారతదేశంలో మైసూరు రాజ్యాధిపతి టిప్పుసుల్తాన్ తనను తాను "సిటిజన్ టిప్పు"గా అభివర్ణించుకొని తన రాజధానిలో "స్వేచ్ఛావృక్షాన్ని" నాటాడంటే ఫ్రెంచి విప్లవ ప్రభావం ఆనాడే ఎంత దూర ప్రాంతాలకు పాకిందో అర్థమవుతుంది.

1804లో నెపోలియన్ తిరిగి రాజరిక వ్యవస్థను నెలకొల్పినంత మాత్రాన ఫ్రెంచి విప్లవం విఫలమైందని భావించడం పొరపాటు. ఎందుకంటే ఫ్రాన్స్లో పాతవ్యవస్థను తిరిగి నెపోలియన్ పునరుద్ధరించలేదు. అనేక పాలనా సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టి ఫ్రెంచి విప్లవ ఫలాలను ప్రజలకందించాడు. పై పేరాలో చెప్పినట్లుగా ప్రపంచ చరిత్రలోనే ఈ విప్లవం ప్రగాఢమైన ప్రభావం కల్గిఉంది. ఈ విప్లవం వల్ల శాశ్వతమైన సత్ఫలితాలెన్నో కలిగాయి.

ఫ్రాన్స్ లో సేద్యపు బానిసత్వం, భూస్వామ్య వ్యవస్థ, వర్గపరమైన హక్కులు శాశ్వతంగా అంతరించాయి. భూస్వామికున్నా ఎస్టేట్ హక్కులు రద్దయినవి. తాము సాగుచేసుకునే భూములపై రైతుల హక్కులు గుర్తించబడ్డాయి. విప్లవం ఫ్యూడల్ వ్యవస్థను, అసమానత్వాన్ని పూర్తిగా రూపుమాపింది. కాగా స్వాధికార వర్గాలైన ప్రభువులు, సేద్యబానిసలు అనే తారతమ్యాలు అంతరించాయి. రాజకీయంగా స్వాధికార వర్గాలైన ప్రభువులు, మతాధిపతులు చెలాయించే ఆధిపత్యాలు రద్దయ్యాయి. ఫ్రెంచి విప్లవం యొక్క ప్రభావం సమకాలీన దేశాల్లో చూపడం ఆరంభమైంది. ప్రష్యాలో సేద్యబానిసలు భూస్వామ్య విధానాన్ని రద్దుచేయమని, తమకు స్వేచ్ఛా సమానత్వాలను కల్పించమని పెద్దఎత్తున ఆందోళనకు దిగారు. ప్రష్యా ఆధీనంలోని పోలిష్ భూభాగంలో ప్రజలు జాతీయ భావాలతో ఉత్తేజితులై తమ దేశాన్ని ఆక్రమించిన పొరుగుదేశాలతో యుద్ధానికి దిగడానికి సంసిద్ధులయ్యారు. భారతదేశం వంటి దూరప్రాంతాల్లో సైతం స్వాతంత్ర్య ఉద్యమాలకు ఫ్రెంచి విప్లవ నినాదాలైన స్వేచ్ఛ, సమత్వం, సౌభ్రాతృత్వం ప్రోత్సాహాన్ని ఇచ్చాయి. వ్యక్తి స్వేచ్ఛకు, అత్యధిక ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడింది. పౌరులను ఎవరినీ కారణం లేకుండా నిర్బంధించడాన్ని, విచారణ లేకుండా శిక్షించడాన్ని నిషేధిస్తూ, ఖైదీలకు శిక్షలు సంస్కరణను ఉద్దేశించినవేగాని, కక్ష సాధించడానికి కాదని స్పష్టపరచాయి. నాటి నుంచి ప్రపంచవ్యాప్తంగా జైళ్ళలో ఖైదీలను మానవతా దృష్టితో చూడడమూ, వారి మంచి చెడ్డలపై శ్రద్ధ తీసుకోవడమూ ప్రారంభమైంది.

భూస్వామ్య విధానం, వర్గ హక్కులు నశించడంతో ఫ్రెంచి సమాజంలో సాంఘిక సమాత్వమేర్పడి చట్టం దృష్టిలో అందరూ సమానమయ్యారు. సాంఘిక, ఆర్థిక తారతమ్యాలు కృత్రిమంగా, వ్యవస్థలు వక్రీకరణ చెందడం వలన ఏర్పడ్డవేకాని, ప్రకృతి సిద్ధమైనవికావనే ఆలోచనా విధానం సామాన్య ప్రజల్లో బలపడింది. సహోదర భావమనేది అందరూ తమ సమిష్ఠి సమస్యలను సమిష్టిగా ఎదిరించి, పరిష్కరించాలనే సహకారభావాన్ని పెంపొందిస్తుంది. ఈ

జాతీయభావన వలన తదనంతర కాలంలో నెపోలియన్ పరిపాలన, నియంతృత్వమే అయినా ప్రజలందరికీ ఆమోదయోగ్యమైనది. నెపోలియన్ దిగ్విజయ యాత్రలు నిర్వహించి మొత్తం ఐరోపాను తన ఆధీనంలోకి తెచ్చుకుంటే, ఆ విజయం ప్రజల జాతీయ భావోద్వేగాన్ని సంతృప్తిపరచింది. వారి స్వేచ్ఛా, సమానత్వం అనే కాంక్షలు ఈ జాతీయ భావోద్వేగంలో అంతర్భాగాలయ్యాయి.

మాన్టెస్క్, రూసోల వంటి తత్వవేత్తల బోధనల కనుగుణంగా సర్వసత్తాక అధికారం ప్రజలదే అనే సిద్ధాంతానికి ఈ విప్లవం ద్వారా గుర్తింపు వచ్చింది. అలాగే రాజకీయ కార్యకలాపాలలో సామ్యవాదభావాలు ప్రవేశించాయి. సామ్యవాద సిద్ధాంతం సమాజంలో కర్షకులు, శ్రామికుల వలన సంపద ఉత్పన్నమవుతుందని, కనుక వారి ప్రాముఖ్యతను వ్యవస్థలు గుర్తించాలని ఫ్రాన్స్ దేశస్థుడైన లూయిబ్లాంక్ అనే మేధావి వాదించాడు. ఈ సిద్ధాంతం నుండే కమ్యూనిజం సిద్ధాంతాన్ని కారల్ మార్క్స్ రూపొందించాడు. పరోక్షంగా ఫ్రెంచి విప్లవమే సోషలిజం, కమ్యూనిజం సిద్ధాంతాలకు మూలమైందని చెప్పవచ్చు.

మతసంస్థలు తన ప్రత్యేక అధికారాలను కోల్పోయినాయి. ఫ్రాన్స్లో కాథలిక్ మతప్రభావం పూర్తిగా తొలగిపోయింది. పోప్ తో సంబంధాలు పూర్తిగా తెగిపోయాయి. మతాధికారులను ప్రభుత్వమే నియమిస్తుంది కనుక వారికున్న ప్రత్యేక హక్కులన్నీ రద్దయ్యాయి. చర్చి ఆస్తులు ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకొని, మతాధికారులు ఆదాయాలను తొలగించి వారికి జీతభత్యాలు ఇవ్వబడ్డాయి. తత్ఫలితంగా మతం, మతాధికారుల ఆధిపత్యం పూర్తిగా నశించిపోయింది. మతం అనేది పూర్తిగా వ్యక్తిగత అంశంగా మారింది. ఫ్రాన్స్ లౌకిక రాజ్యంగా మారింది.

ఫ్రెంచి విప్లవం ప్రసాదించిన "స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభ్రాతం" అనే ఆశయాలు ఒక్క ఫ్రెంచి ప్రజలకే పరిమితం కాలేదు. అవి సర్వమానవాళికి చెందిన భావాలు. ఈనాటి యావత్ ప్రపంచం ఈ సిద్ధాంతాలను మహోన్నతమైనవిగా అంగీకరించి పాటిస్తున్నది. ప్రపంచానికి ఈ భావసంపదను ఫ్రెంచి విప్లవమే అందించింది. విప్లవ ప్రభుత్వం ఫ్రెంచి ప్రజలకు సమస్త హక్కులను ఇవ్వడమేగాక ఐరోపాలో నిరపేక్ష రాచరిక వ్యవస్థలను ఎదిరించి ఆ దేశాల ప్రజలను విముక్తి చేయడమే తన ఆశయంగా సౌభ్రాత శాసనాన్ని ప్రకటించింది. ఫలితంగా విప్లవం ఫ్రెంచి సరిహద్దులను దాటి విస్తరించింది. ఫ్రెంచి విప్లవం అంతర్జాతీయ స్వభావాన్ని సంతరించుకుంది.

6.4 ఫ్రెంచ్ విప్లవకాలం నాటి ప్రముఖులు :

ఫ్రెంచ్ విప్లవకాలంలో ఫ్రాన్స్ ను నడిపించిన నాయకులు అనేకమంది ఉన్నారు. వారిలో ప్రముఖంగా కనిపించేవారు మరాట్, మిరాబు, డాంటన్, రాబిస్పియర్ మొదలైన వారు.

మరాట్ (1742 –1793) :

ప్రముఖ విప్లవ జాకోబిన్ నాయకుడు మరాట్ 1742లో ఫ్రాన్స్లో జన్మించాడు. వైద్యవృత్తిలో పట్టాను పొందిన అనంతరం, స్కాట్లాండ్ విశ్వవిద్యాలయం నుండి భౌతికశాస్త్రంలో డాక్టరేట్ డిగ్రీని పొందాడు. ఫ్రాన్స్ ప్రజలు ఎదుర్కొన్న కష్టనష్టాలను స్వయంగా పరిశీలించిన మరాట్ తన ఉద్రేకపూరిత ఉపన్యాసాలతో ఫ్రెంచి రాజరిక వ్యవస్థను, ఇంగ్లండ్లోని పార్లమెంటరీ వ్యవస్థను ఖండించి ప్రజల్ని మెప్పించాడు. ఆయన జాతీయ ప్రభుత్వానికి అనుకూలంగా మాట్లాడేవాడు. తీవ్రవాదులైన జాకోబిన్ల ప్రోత్సాహంతో వారికి నాయకుడై, స్వల్పకాలంలోనే మూడో ఎస్టేట్ సభ్యుడై,

తర్వాత ఫ్రెంచి శాసనసభలో జాకోబిన్ల నాయకుడిగా వ్యవహరించాడు. మరాట్ నిఘా కమిటి సభ్యుడిగా ఉంటూ 1792 సెప్టెంబరు నెలలో విప్లవ వ్యతిరేక శక్తులతో కుమ్మక్కయ్యారనే నెపంపై ఒక్క పారిస్ నగరంలోనే దాదాపు 2000 మందిని చంపించాడు. ఈ దారుణమైన మారణకాండ ఫ్రెంచి విప్లవచరిత్రలో సెప్టెంబరు హత్యలుగా ప్రసిద్ధి కెక్కింది. తర్వాత జాతీయ కన్వెన్షన్ సభ్యుడై 1793 మే 31 జిరాండిస్టులకు వ్యతిరేకంగా పారిస్లో ప్రదర్శనలు జరిపి, వారి నాయకులను నిర్బంధించి, జాకోబిన్ల అధికారాన్ని నెలకొల్పాడు. కాని మరాట్ సాగించిన నిరంకుశ మారణకాండను సహించలేక జూలైలో ఒక జిరాండిస్టు యువతి ఆయనను హత్యచేసింది.

మిరాబు (1742 –1793) :

ఒక ప్రభువర్గ కుటుంబంలో జన్మించి, చిన్న వయసులోనే అనేక దేశాలు విస్తృతంగా పర్యటించి, అనుభవం గడించిన రాజనీతిజ్ఞుడు, విద్యావంతుడు మిరాబు. ప్రభు వర్గీయుడైనప్పటికీ సామాన్య ప్రజానీకంతో స్వేచ్ఛగా తిరుగుతూ వారి ప్రేమాభిమానాలు పొంది 1789లో మూడో ఎస్టేట్కు పార్లమెంటులో ప్రతినిధి అయ్యాడు. మూడో ఎస్టేట్ తమంతటతాను జాతీయసభగా ప్రకటించుకోవడంతోనూ, రాజు మూడో ఎస్టేట్ సభ్యులను సభాభవనంలోకి అనుమతించనప్పుడు ప్రక్కనున్న టెన్నిస్ కోర్టు హాలులో సమావేశమై "టెన్నిస్ కోర్టు ప్రతిజ్ఞ" చేయడంలోను మిరాబు ముఖ్య భూమికను పోషించాడు. మిరాబు మితవాదులకు నాయకుడు. వీరు రాజ్యాంగబద్ధ రాచరికం, పార్లమెంటరీ వ్యవస్థ ఉండాలని వాదించేవారు. రాజ్యాంగ పరిషత్ కార్యకలాపాలు మిరాబు ఆధ్వరంలోనే జరిగాయి. అలాగనే జాతీయ శాసనసభ చేసిన అనేక సంస్కరణలకు దర్శకత్వం వహించింది ఆయనే. ఆయన చక్రవర్తితో సన్నిహితంగా ఉంటూ, చక్రవర్తికి రాజ్యాంగపరిషత్ కు మధ్య సత్సంబంధాలకు నెలకొల్పి, విప్లవాన్ని శాంతియుతంగా ముగించాలని విశ్వప్రయత్నం చేశాడు. కాని చక్రవర్తిగాని పరిషత్గాని ఆయనను నమ్మలేదు. అందుచేత ఉభయులూ ఆయనకు సహకరించలేదు. తన ప్రయత్నం విఫలం కావడంతో నిరాస నిస్పృహలతో 1791లో ఏప్రిల్ 2న తన 42వ ఏట ఆయన మరణించాడు. ఆయన మరణించేవరకు పరిషత్ నిర్ణయాలపై మితవాదుల ప్రభావమే ప్రస్ఫుటమయ్యేది.

డాంటన్ (1759 –1794) :

మధ్యతరగతి కుటుంబంలో జన్మించిన డాంటన్ న్యాయవాది, సాహసి, గొప్పవక్త. కార్డియర్ నాయకులలో డాంటన్ ముఖ్యుడు. ఇతడు ఆ తర్వాత జాకోబిన్లతో చేతులు కలిపాడు. జాకోబిన్లకు నాయకుడై ఫ్రాన్సు విదేశీ దాడులతో ఆంతరంగిక అల్లకల్లోలాలతో సతమతమవుతున్నప్పుడు జిరాండిస్టుల ఆధిపత్యాన్ని అంతంచేసి అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకున్నాడు. 1792 సెప్టెంబర్లో డాంటన్ నియంతగా వ్యవహరించి, సెప్టెంబరు హత్యల ద్వారా ఆంతరంగిక శత్రువులను హతమార్చాడు. ఇతడు తీవ్రవాది. కాని మంచి దేశభక్తుడు. వాల్మీయుద్ధంలో శత్రుకూటమిపై అఖండ విజయం సాధించాడు. తద్వారా ఫ్రెంచి విప్లవకారుల్లో నూతన చైతన్యం, ఆత్మవిశ్వాసం పాదుకొల్పాడు.

జాతీయ కన్వెన్షన్ కాలంలో ఐరోపా ప్రథమ సంకీర్ణ కూటమి ఫ్రాన్స్ పై దాడిచేసినప్పుడు, విద్రోహకర చర్యలకు పాల్పడిన వారిని విచారించి శిక్షించడానికి ఒక "విప్లవ ట్రిబ్యునల్"ను, దేశభద్రతను పరిరక్షించేందుకు ఒక కమిటీని డాంటన్ నాయకత్వంలోని కన్వెన్షన్ నియమించింది. వీరు తమ వ్యతిరేకులందరినీ విద్రోహులుగా పరిగణించి విచక్షణారహితంగా గిలోటిన్ పై కెక్కించి దారుణంగా శిరచ్ఛేదం చేయడం ప్రారంభించారు. గిలోటిన్ ద్వారా ఒక్క పారిస్ లోనే దాదాపు 5000 మందిని వధించారు. భీతావాహపాలన సాగించి ఫ్రాన్స్లో శాంతి నెలకొల్పాడు. డాంటన్

1794లో మారట్, రాబిస్పియర్లతో కలిసి హెర్బరిస్టులను ఓడించి జాతీయ కన్వెన్షన్లో తన అధికారం సుస్థిరం చేసుకున్నాడు. ఇటువంటి భీతావహపాలన అవసరం తీరగానే ప్రజలను శాంతి సామరస్యం పాటించమని కోరాడు. ఇతడు అకస్మాత్తుగా మితవాది కావడం రాబిస్పియర్కు, అతని ఇతర అనుచరులకు గిట్టలేదు. అందువల్ల ఇతని మీద దేశద్రోహనేరం మోపి ఇతణ్ణి కూడా గిలోటిన్కు బలిచేశారు. ఇతని మరణంతో ఫ్రాన్స్ రాజకీయ రంగంలో ఉన్న రెండువర్గాలైన జిరాండిస్టులకు జాకోబిన్లకు మధ్య సఖ్యత నెరపాలనే ఆశయం నెరవేరలేదు.

రాబిస్పియర్ (1757-1794) ;

మధ్యతరగతికి చెందిన రాబిస్పియర్ ఫ్రెంచి విప్లవ ప్రముఖులలో ప్రసిద్ధుడు. రాబిస్పియర్ 1758 జూన్ 17న జన్మించాడు. న్యాయవాది అయిన రాబిస్పియర్ రూసో రచనల వల్ల ప్రభావితుడై ఆ సిద్ధాంతాలలోని మంచిని గ్రహించి ఆదర్శరాజ్య నిర్మాణం చేయాలనే ఆలోచనలో ఉండగా ఫ్రెంచి విప్లవం అందుకు చక్కని అవకాశం కల్పించింది. జాకోబిన్ల క్లబ్ కు నాయకుడై, స్వల్పకాలంలోనే జాతీయ కన్వెన్షన్ సభ్యుడిగా డాంటన్ మరాట్లతోపాటు లూయీకి ఉరిశిక్ష విధించడంలోను, జిరాండిస్టులను పదవి నుండి తొలగించడంలోను ముఖ్యపాత్ర పోషించాడు. డాంటన్ ప్రారంభించిన భీతావహపాలన కొనసాగించాడు. అయితే భీతావహపాలన విషయంలో డాంటన్ రాబిస్పియర్ల మధ్య అభిప్రాయబేధాలున్నాయి. పరిస్థితులను చక్కదిద్దడానికి భీతావహపాలన తప్పదని డాంటన్ అభిప్రాయపడగా, నైతిక విలువల పరిరక్షణకు భీతావహపాలన కొనసాగించాలని రాబిస్పియర్ విశ్వసించాడు. డాంటను విప్లవ వ్యతిరేకి అని ముద్రవేసి రాబిస్పియర్ అతణ్ణి గిలోటినికి పంపి తాను ప్రభుత్వాన్ని కైవసం చేసుకున్నాడు. రాబిస్పియర్ కాలంలో రక్తపాతానికి అంతులేకుండా పోయింది. ఈ మారణకాండతో విసుగెత్తి పోయిన అతని అనుచరులు అతణ్ణి ఎదిరించి గిలోటిన్కు పంపారు. తాను న్యాయవాదిగా ఉంటున్న రోజులలో ఉరిశిక్ష విధించడానికి ఇష్టపడని రాబిస్పియర్ న్యాయవాద వృత్తిని వదిలేసిన తర్వాత మానవ ప్రాణాలతో ఆడుకోవడం విశేషం. అంతేగాక ధర్మరాజ్యాన్ని స్థాపించాలని ప్రయత్నించిన ఇతడు రాక్షసరాజ్య సరళిని అనుసరించడం మరొక వింత. చివరకు అతని విధానమే అతనికి ఎదురు తిరిగింది. అతని అనుచరులే అతణ్ణి గిలోటిన్ పాలు చేశారు.

6.5 సారాంశము :

ఫ్రెంచ్ విప్లవం ఆధునిక ఐరోపా చరిత్రలోనే కాక, ప్రపంచ చరిత్రలోనే ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకున్నది. సామాన్య ప్రజానీకం చేసిన విప్లవాలలో గొప్పదిగా పేర్కొనవచ్చు. ఈ విప్లవానికి గల ప్రధాన కారణాలలో ఒకటిగా చెప్పదగినది ఫ్రాన్స్ ను పరిపాలించిన బూర్బన్ వంశీయులు తమకు గల నిరంకుశ అధికారాలను దేశ ప్రయోజనాలకు వ్యతిరేకంగా ఉపయోగించి పదవీచ్యుతులయ్యారు. 18వ శతాబ్ది నాటి ఫ్రెంచ్ సమాజం విపరీతమైన సాంఘిక అసమానతలతో నెలకొని వుంది. సమాజం రెండు వర్గాలుగా విభజించవచ్చు. అవి స్వాధికార వర్గం మరియు స్వాధికార రహిత వర్గం. స్వాధికార వర్గంలో మతాచార్యులు, భూస్వామ్య వర్గంను ప్రధానంగా చెప్పుకోవచ్చు. స్వాధికార రహిత వర్గంలో మధ్యతరగతి వర్గం మరియు సామాన్య ప్రజానీకంగా వర్ణిస్తారు. ఈ స్వాధికార రహిత వర్గానికి ఎలాంటి సౌకర్యాలు ఉండేవి కావు.

1789 లో మే 5న, 16 వ లూయీ వర్సైల్ నగరంలో ఎస్టేట్స్ జనరల్ సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు. ఈ ఎస్టేట్ లో సభ్యులు గతంలో వేర్వేరుగా సమావేశమై తమ కార్యకలాపాలను నిర్వహించేవారు. మొదటి రెండు ఎస్టేట్

సభ్యులు అధికంగా మూడవ ఎస్టేట్ ప్రతిపాదనను తీవ్రంగా ప్రతిఘటించేవారు. లూయీ, తన దర్బార్ ప్రముఖుల వత్తిడికి లొంగి ప్రభుత్వ దుబారా ఖర్చుకు అడ్డుకట్ట వేయదానికి ప్రయత్నిస్తున్న ఆర్థికమంత్రి నెక్కర్ ను పదవి నుంచి తొలగించాడు. దీనితో ప్రజలు ఎదురుతిరిగారు. లూయీ దేశంలోని ఇతర ప్రాంతాలలో ఉన్న సైనిక దళాలను కూడా పారిస్ కు రప్పించాడు. ఈ సమయంలో జులై 14న పారిస్ ప్రజలు బాస్టల్ కట్టడం బద్దలు కొట్టి అందులోని ఖైదీలను విడుదల చేశారు. ఇది ఫ్రెంచ్ విప్లవ చరిత్రలో ఒక ప్రధాన ఘట్టం.

ఆధునిక ప్రపంచంపై ఫ్రెంచ్ విప్లవ ప్రభావం ఎక్కువగా ఉందని చరిత్రకారులు అభిప్రాయం. స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభాతృత్వం అనే ఆశయాలు ఫ్రెంచ్ విప్లవం అందించినవే. ఈ విప్లవ ఫలితంగా సేద్యపు బానిసత్వం, భూస్వామ్య వ్యవస్థ శాశ్వతంగా అంతరించాయి. ఈ ఫ్రెంచి విప్లవకాలంలో ఉద్యమాన్ని, విప్లవాన్ని నడిపించిన నాయకులుగా మరాట్, మిరాబు, డాంటన్ మరియు రాబిస్పియర్ నాయకులను ప్రధానంగా చెప్పుకుంటారు.

6.6 ముఖ్య పదకోశం :

జాతీయ కన్వెన్షన్ :

ఫ్రెంచ్ విప్లవ సమయంలో సెప్టెంబర్ 20, 1972 నుండి 1975 వరకు ఫ్రాన్స్ లో ఈ జాతీయ కన్వెన్షన్ అసెంబ్లీగా ఉండేది. అంతే కాకుండా ఆగస్టు 10, 1792 మొదటి గణతంత్రాన్ని స్థాపించింది.

బూర్బన్ వంశం :

ఫ్రెంచ్ విప్లవానికి ముందు ఫ్రాన్స్ ను నిరంకుశంగా పరిపాలించి పదవీభ్రష్టులయ్యారు.

మొదటి ఎస్టేట్ :

ఫ్రెంచ్ విప్లవ కాలంలో మతాధికారులను మొదటి ఎస్టేట్ గా పరిగణించేవారు. దేశంలోని ఐదవ వంతు భూమి వీరి చేతులలోనే ఉండేది .

రెండవ ఎస్టేట్ :

ఫ్రెంచ్ విప్లవ కాలంలో భూస్వామ్య వర్గానికి చెందిన వారు. దేశంలో ఎక్కువ భూమి వీరి ఆధీనంలో ఉండేది .

మూడవ ఎస్టేట్ :

వీరిలో ఎక్కువమంది కర్షకులు, బానిసలు, బూర్జువాలు అని మూడు తరగతులుగా ఉండేవారు వీరిలో సేద్యపు బానిసల పరిస్థితి దుర్భరంగా ఉండేది.

బూర్జువాలు :

ఫ్రెంచ్ విప్లవ కాలంలో వర్తకులు, పారిశ్రామికవేత్తలు, అధ్యాపకులు, న్యాయవాదులు మరియు రచయితలు. వీరు విద్యావంతులైనప్పటికి ప్రభుత్వంలో ఎలాంటి స్థానం లభించేది కాదు.

ఫిజియో క్రాట్స్ :

ఫ్రెంచ్ ఆర్దిక శాస్త్రవేత్తలలో ఒక వర్గానికి చెందిన వారు. వీరు విప్లవాత్మక ఆర్థిక సూత్రాలను ప్రతిపాదించేవారు.

ఈ సూత్రాలు ఫ్రెంచివారిని విప్లవాభిమానులుగా చేశాయి.

మతసహనం :

అన్ని మతాల పట్ల సమభావన కలిగి ఉండటం. ప్రతి మతం శాంతి, సహనం, ఓర్పు, దయ కలిగి ఉన్నాయి అని సూచించడం.

అసిగ్నాట్స్ :

నూతన కాగితపు ద్రవ్యం, జాతీయ రంగాన్ని చెల్లించడానికి త్వరిత మార్గంగా ఫ్రాన్స్ ఆర్థిక వ్యవస్థను ఉత్తేజపరచేందుకు రూపొందించబడింది.

6.7 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. 1789 ఫ్రెంచి విప్లవానికి గల కారణాలేవి ?
2. ఎందువలన ఫ్రెంచి విప్లవం (1789) అనివార్యమైనదో సహేతుకంగా వివరించండి ?
3. 1789 నాటి ఫ్రాన్స్ దేశ రాజకీయ, సాంఘిక, ఆర్థిక పరిస్థితులను వర్ణించండి ?
4. ఫ్రెంచి విప్లవ ఘట్టాలను వివరించండి ?
5. 1789 నుండి 1804 వరకు ఫ్రాన్స్ దేశ చరిత్రలో జరిగిన ప్రముఖ సంఘటనలను వర్ణింపుము?
6. నెపోలియన్ చక్రవర్తిగా ప్రకటించుకొనే వరకు ఫ్రెంచి విప్లవాన్ని సమీక్షించండి ?
7. మేరీ ఆంతువానెట్
8. రూసో
9. బాస్టిల్ పతనం
10. ఎస్టేట్ జనరల్
11. భీతావహ పరిపాలన
12. డాంటన్
13. రాబిస్పియర్

6.8 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1) Mahajan V.D. : History of Modern Europe Since 1789
2) Raghubir Dayal : Europe Since Napoleon
3) Acton : Lectures on the French Revolution.

డా॥ వి.వి. సుబ్బారెడ్డి

పాఠం – 7

నెపోలియన్ విజృంభణ మరియు పతనము

లక్ష్యం :

నెపోలియన్ సంస్కరణలు, విదేశాంగ విధానము, భూఖండ విధానము, పతనానికి కారణాలు గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

7.1 ఉపోద్ఘాతం

7.2 నెపోలియన్ ఇటలీ దండయాత్ర

7.3 ఈజిప్టు దండయాత్ర

7.4 ప్రధమ కాన్సర్గా నెపోలియన్

7.5 నెపోలియన్ సంస్కరణలు

- 7.5.1 పాలనా సంస్కరణలు
- 7.5.2 ఆర్థిక సంస్కరణలు
- 7.5.3 పోప్ తో సంధి
- 7.5.4 విద్యా సంస్కరణలు
- 7.5.5 నెపోలియన్ న్యాయ స్మృతి

7.6 నెపోలియన్ విదేశాంగ విధానము

- 7.6.1 తృతీయ సంకీర్ణ కూటమి ఏర్పాటు .
- 7.6.2 ట్రఫాల్గర్ యుద్ధము
- 7.6.3 భూఖండ విధానం
- 7.6.4 ద్వీపకల్ప యుద్ధం
- 7.6.5 ఆస్ట్రియా తిరుగుబాటు
- 7.6.6 రష్యా దండయాత్ర
- 7.6.7 విమోచనా యుద్ధం

7.7 నెపోలియన్ పతనానికి కారణాలు

7.7.1 నెపోలియన్ చెడు స్వభావం

7.7.2 సామ్రాజ్య వ్యవస్థలోని లోపాలు

7.7.3 భూఖండ విధానము

7.7.4 స్పానిష్ వ్రణం

7.7.5 రష్యాపై దండయాత్ర

7.7.6 విమోచన యుద్ధం

7.7.7 పటిష్ఠమైన నౌకాదళం లేకపోవుట

7.8 ముగింపు

7.9 సారాంశము

7.10 ముఖ్య పదకోశం

7.11 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

7.12 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

7.1 ఉపోద్ఘాతం :

మధ్యధరా సముద్రంలో ఇటలీ సమీపంలో ఉండే కార్సికా ద్వీపం గురించి సుప్రసిద్ధ ఫ్రెంచి మేధావి రూసో "ఈ చిన్న ద్వీపం ఏదో ఒకనాడు ఐరోపానంతటినీ ఆశ్చర్యంలో ముంచెత్తుతుందని నా మనసు చెబుతోంది" అని 1762లో వ్రాశాడు. ఆయన జోస్యం నిజమైంది. కార్సికా ద్వీపంలోని అజాసియో అనే చిన్న పట్టణంలో 1769 ఆగస్టు 15వ తేదీన ఒక సామాన్య మధ్యతరగతి కుటుంబంలో జన్మించిన నెపోలియన్ బోనపార్టీ ఐరోపానేగాక, యావత్ ప్రపంచాన్నే ఆశ్చర్యంలో ముంచెత్తాడు. కార్సికాను ఫ్రాన్స్ జినోవా రాజ్యం నుంచి 1769లో కొనుగోలు చేసింది. అదే సంవత్సరం ఆ ద్వీపంలో జన్మించిన నెపోలియన్ ఫ్రెంచి సామ్రాజ్యానికి చక్రవర్తి కావడం విస్మయకర విషయం.

నెపోలియన్ తన ప్రాథమిక విద్యను కార్సికాలోనే పూర్తిచేసి తొమ్మిదోవీట లూయీ మంజూరు చేసిన ఉచితవేతన సదుపాయాలతో ఒక సైనిక పాఠశాలలో చేరి సైనికవిద్య నభ్యసించాడు. చరిత్ర, గణితశాస్త్రం, భౌగోళిక శాస్త్రాలంటే అతనికి ఎంతో అభిమానం. ఇంకా యుద్ధాలను గురించి తెలుసుకోవడంలో అతడు కదు శ్రద్ధ ప్రదర్శించేవాడు. ఫ్రెడరిక్ మొదలైనవారి దిగ్విజయ యాత్రలలోని యుద్ధతంత్ర నైపుణ్యాన్ని సైతం ఆకళింపుచేసుకున్నాడు.

చదువు పూర్తి చేసిన తరువాత 16వ యేట సైన్యంలో ఫిరంగిదళంలో చేరాడు. తన కర్తవ్య నిర్వహణలో అసమాన ప్రతిభను ప్రదర్శించి 1793 నాటికి బ్రిగేడియర్ కాగలిగాడు. 1794లో బ్రిటిషువారి నోడించి టులోన్ను

ముట్టడించి ప్రసిద్ధిలోకి వచ్చాడు. 1795లో పారిస్ ప్రజల దాడులనుండి జాతీయ కన్వెన్షన్ను కాపాడి, "విప్లవానికి మిత్రుడు, అరాజకానికి శత్రువుగా" మరింత ప్రఖ్యాతి వహించి కన్వెన్షన్ అభిమానం చూరగొన్నాడు. కన్వెన్షన్ అనంతరం అధికారంలోకి వచ్చిన డైరెక్టరీ ఇతడ్ని 1796లో ఇటలీ దండయాత్రకు నాయకునిగా నియమించింది.

7.2 నెపోలియన్ ఇటలీ దండయాత్ర :

నెపోలియన్ ఇటలీలోని ఆస్ట్రియన్ సైన్యాలపై దాడి చేయడానికి రెండురోజుల ముందు వివాహం చేసుకున్నాడు. "నీ నుంచి దూరంగా ఉన్న నాకు ఆనందం ఎక్కడ ? నా ఆత్మని మించి మరేదో నువ్వు దోచుకున్నావు. నా సమస్త ఆలోచనలు నువ్వే. ఊపిరి సలుపునివ్వని ఉద్రేకాన్ని నేనిక్కడ అనుభవిస్తున్నాను" అంటూ భార్యకు భావోద్వేకంతో లేఖలు వ్రాశాడు. నెపోలియన్ పొడుగు 5 అడుగుల 3 అంగుళాలు మాత్రమే కాని తీక్షణతను ప్రసరింపజేసే విశాల నేత్రాలు, పొడుగాటి కొనదేరిన ముక్కు ఆయన శరీరంలో ప్రస్ఫుటంగా కనిపించేవి. ఆయన చూపులు అనుచరులను ఉత్తేజపరిచేవి. శత్రువులను భయకంపితులను
నెపోలియన్ బద్ధశత్రువులైన డ్యూక్ ఆఫ్ వెల్లింగ్టన్ యుద్ధరంగంలో నెపోలియన్ ఉనికి 40వేల సైనికులకు సమానం అంటాడు. దీన్నిబట్టి నెపోలియన్ వ్యక్తిగత ఆకర్షణ, శక్తి, నాయకత్వ సామర్థ్యం అవగతమవుతాయి. ఫ్రెంచి సైన్యంలో చాలామందికి సరైన శిక్షణలేదు. అయితే చక్రవర్తులు, ప్రభువులు, మతాధిపతుల ఆధిపత్యం ఉన్న సమాజాన్ని ముక్కలు ముక్కలు చేయాలన్న ఆవేశం పొంగిపొర్లేది. ఈ ఆవేశంతోనే వారు చెలరేగి ఐరోపాను గడగడలాడించారు. "సైనికులారా... మీకు సరైన ఆహారంలేదు. ధరించడానికి సరైన వస్త్రాలులేవు. ప్రభుత్వం మీకెంతో ఋణపడి ఉన్నా ... మీకోసం ఏమీ చేయటం లేదు. మీ సహనం, మీ ధైర్యం మీకు గౌరవాన్ని తెచ్చిపెడుతున్నా.... అది మీ కెందుకు కొరగావటం లేదు. భూతలంలోని మంచి మాగాణులను మీ స్వాధీనంలోకి తేవడానికి మీకు నేను నాయకత్వం వహిస్తున్నాను. సుసంపన్న ప్రాంతాలు, గొప్పనగరాలు మీ చేతుల్లోకి రాబోతున్నాయి. అప్పుడే మీకు సముచితమైన కీర్తి, గౌరవం, సంపద లభిస్తాయి". ఇలా నెపోలియన్ ప్రసంగాలు సాగేవి. అతిక్లిష్ట సమయంలో తనే ముందుకు దుమికి, ఘోర అపజయాలను కూడా ఎదుర్కొన్నాడు. రెండింటిలోనూ ఆయనే కీలకపాత్రధారి. ఆనాటి చరిత్ర ఆయన చుట్టూ తిరిగేది.

నెపోలియన్ 38 వేల మంది సైన్యంతో బయలుదేరి మొదట సార్డీనియా సైన్యాలను ఓడించి, ఆ తర్వాత ఆస్ట్రియా సైన్యాలున్న మాంటూవా నగరాన్ని జూన్ 1796 నుండి జనవరి 1797 వరకు ముట్టడించాడు. దానిని విముక్తి చేయడానికి నాలుగుదఫాలుగా వచ్చిన ఆస్ట్రియా సైన్యాలను ఆర్కోల, రివోలి మొదలైన స్థలాలలో ఓడించాడు. దీనితో ఆస్ట్రియా, సార్డీనియాలు దాసోహమనక తప్పలేదు. సార్డీనియా తనకు చెందిన సవాయ్, నీస్ ప్రాంతాలను ఫ్రాన్స్కి బదిలీ చేసింది. అక్టోబరు 17, 1787లో జరిగిన కాంపో ఫోర్మియో సంధి ద్వారా ఆస్ట్రియా ఉత్తర ఇటలీ ప్రాంతంలో ఉన్న లంబార్డీని, బెల్జియంను జర్మనీలో రైన్ నదికి ఎడమగట్టు ప్రాంతాలను ఫ్రాన్స్కి బదిలీ చేయడానికి అంగీకరించింది. దీనికి బదులుగా వెనీషియాను నెపోలియన్ ఆస్ట్రియాకు స్వాధీనం చేశాడు. జనోవా రిపబ్లికన్ను ఫ్రాన్స్ చేతిలోనే ఉంచాడు. అంతేకాక కర్ఫ్యూ, జాంటే మొదలైన అయోనియన్ సముద్ర ద్వీపాలు కూడా ఫ్రాన్స్కి లభించాయి. ఈ ఇటాలియన్ దండయాత్రలో నెపోలియన్ 18 పెద్ద, 65 చిన్నయుద్ధాలు చేశాడు. ఆస్ట్రియా నుండి, ఇటాలియన్ రాజ్యాల నుండి తీసుకున్న నష్టపరిహారం నుండి మూడుకోట్ల ఫ్రాంకులను, 300 ప్రాచీన, ఆధునిక కళాఖండాలను పారిస్కు

పంపించాడు. లోడి, ఆర్కోలా వంతెనలను దాటడంలో ప్రాణాలకు తెగించి, ఆయన చూపించి ధైర్యసాహసాలు ఫ్రెంచి ప్రజలలో ఆయనపట్ల ఆరాధనా భావాన్ని పెంపొందించాయి. అందువల్లనే అప్పటినుండి సైనికులు అతణ్ణి (Little Corporal) అని ప్రేమపూర్వకంగా పిలిచేవారు.

7.3 ఈజిప్టు దండయాత్ర :

నెపోలియన్ విజయాల వలన ఫ్రెంచి సరిహద్దులు రైన్ నది వరకు విస్తరించాయి. ఆస్ట్రియా, సానియా, ప్రష్యా. స్పెయిన్, హాలెండ్లు ఫ్రెంచి సైన్యాల చేతిలో ఓడిపోవడంతో ప్రథమ ఐరోపా సంకీర్ణ కూటమి రాజ్యాలలో ఇక ఇంగ్లండ్ మాత్రమే మిగిలింది. దానిని జయించమని ఫ్రెంచ్ ప్రభుత్వం నెపోలియన్ను ఆదేశించింది. ఆయన ఉత్తరకోస్తా ప్రాంతాలను పరిశీలించి ఇంగ్లీష్ నావికాదళ శక్తిని సరిగ్గా అంచనావేసి ఇంగ్లండ్పై దాడిచేయడం సాధ్యంకాదని నిర్ణయించాడు. వలస ప్రపంచం నుంచి ముఖ్యంగా భారతదేశం నుండి ఇంగ్లండ్కి తరలివస్తున్న ధనరాసులను నిలపు చేయగలిగితే ఆ దేశం దానంతట అదే పతనమవుతుందని కనుక ఐరోపాకి భారతదేశానికి మధ్య కీలకస్థానంలో గల ఈజిప్టును ఆక్రమించడం మంచిదని ఆయన డైరెక్టరీకి సూచించాడు. డైరెక్టరీ దీనిని ఆమోదంచడంవల్ల తన సైన్యంతో ఆయన 1798 మే నెలలో ఈజిప్టుకి ప్రయాణమయ్యాడు. ఈ రోజులలో పేరుకి మాత్రం ఈజిప్టు టర్కీ సుల్తానుల పాలనలో ఉండేది. ఆచరణలో "మామలూక్' (బానిసలు) అనే సుల్తానుల పాలనలో ఉండేది. మొదట నెపోలియన్ మాల్టానాక్రమించి, పిరమిడ్ల వద్ద జరిగిన యుద్ధంలో నెపోలియన్ వారి సైన్యాలను ఓడించి ఆ దేశంపై ఫ్రాన్స్ ప్రాబల్యాన్ని నెలకొల్పాడు. అక్కడినుండి భారతదేశంలోని టిప్పుసుల్తాన్, రంజిత్సింగ్, పీష్వా రెండో బాజీరావు తదితర మహారాష్ట్ర నాయకులకు ఇరాన్, ఆఫ్ఘన్ అమీరు ఉత్తరాలు వ్రాశాడు. కాని ఒక్క టిప్పుసుల్తాన్ నుంచి తప్ప మరెవ్వరి నుంచి ఆయనకు సానుకూల సమాధానం రాలేదు. దానితో భారతదేశంపై దాడిచేసే ప్రయత్నం వదలుకొన్నాడు. ఇంతలోనే ఇంగ్లీష్ అడ్మిరల్ నెల్సన్ నైలునది ముఖద్వారంవద్ద మకాం చేసివున్న ఫ్రెంచి నౌకాదళాన్ని నాశనంచేసి, నెపోలియన్ను యుద్ధంలో ఓడించాడు. ఆ తర్వాత సిరియాను జయించాలని శక్తికొద్దీ ప్రయత్నించి చివరకు విఫలుడై ఫ్రాన్సు తిరిగివచ్చాడు.

7.4 ప్రథమ కాన్సల్గా నెపోలియన్ (1799-1804) :

నెపోలియన్ ఈజిప్టు నుంచి ఇక తిరిగి రాడనే ధైర్యంతో 1798లో ఇంగ్లండ్, ఆస్ట్రియా, రష్యా, టర్కీ, నేపులు "రెండో సంకీర్ణ కూటమి"గా ఏర్పడి ఫ్రెంచివారిని ఇటలీ, జర్మనీల నుండి తరిమివేశారు. నెపోలియన్ పట్ల అసూయ, భయం పెంచుకున్న డైరెక్టరీ అతణ్ణి గురించి పట్టించుకోలేదు. కాగా ఫ్రాన్సులో దుష్పరిపాలన నెలకొనడానికీ, నెపోలియన్ ఈజిప్టులో పరాజయం చెందడానికి డైరెక్టరీని బాధ్యత వహించాలని, ప్రజలు డైరెక్టరీని నిందించి దేశాన్ని రక్షించగల సమర్థుడు నెపోలియన్ ఒక్కడేనని అతనికి ఘనస్వాగతం పలికారు. ప్రజాభిప్రాయాన్ని గమనించిన నెపోలియన్ డైరెక్టరీ సభ్యులలో ఒకడైన అబ్బేసీయస్ సాయంతో డైరెక్టరీ ప్రభుత్వాన్ని కూలదోసి కాన్సలర్ తరహా ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటుచేశాడు. ముగ్గురి కాన్సలర్ల లో తాను ప్రథమ కాన్సలరై అధికారమంతా తన చేతుల్లోనే ఉంచుకున్నాడు. డైరెక్టరీ పాలనతో విసిగిన ప్రజలు ఈయన చర్యను హర్షించారు.

ప్రథమ కాన్సల్గా నెపోలియన్ రెండో సంకీర్ణ కూటమితో యుద్ధాన్ని కొనసాగించాడు. ఆస్ట్రియన్ సైన్యాలను జర్మనీలో హోహీన్అండన్ వద్ద ఇటలీలోని మెరెంగో వద్ద ఫ్రెంచి సైన్యాలు ఓడించాయి. ఆస్ట్రియా లూన్విల్ వద్ద సంధి చేసుకోవడం ద్వారా కాంపోఫోర్మియా సంధిని ధృవపరిచింది. ఆస్ట్రియా లూన్విల్ వద్ద సంధి చేసుకోవడం ద్వారా "కాంపాఫోర్మియా" సంధిని ధృవపరిచింది. మిగతా రాజా కూడా కూటమి నుంచి తప్పుకొనటం వలన గత్యంతరం లేక 1802లో ఇంగ్లండ్లో కూడా ఎమియన్స్ వద్ద ఫ్రాన్స్తో సంధి చేసుకొంది. దీనిప్రకారం సిలోన్, ట్రినిడాడ్లు తప్ప ఈ యుద్ధంలో ఇంగ్లండ్ జయించిన రాజ్యాలు ఫ్రాన్స్కు ఇచ్చివేసింది. నేపిల్స్ను వదులుకోవడానికి, ఈజిప్టును టర్కికి ఇవ్వడానికి ఫ్రాన్స్ అంగీకరించింది. ఎమియన్స్ సంధి ద్వారా నెపోలియన్ ఐరోపాలో తాత్కాలికంగా శాంతి నెలకొల్పాడు.

ప్రథమ కాన్సల్గా పేరుప్రఖ్యాతులు గడించిన నెపోలియన్ ప్రజాభీష్టం మేరకు జీవితకాలం కాన్సలర్ గా ఎన్నికయ్యాడు. పాతవ్యవస్థకు అనుకూలురు తనపై కుట్రపన్నుతున్నారనే నెపంతో తన 34వ సంవత్సరంలో అంటే 1804లో ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తిగా ప్రకటించుకున్నాడు. 45వ ఏట పదవీభ్రష్టుడయ్యాడు. ఇంచుమించు 15 సంవత్సరాలుమాత్రం అధికారంలో ఉన్న ఈ వ్యక్తి అనన్య సామాన్యమైన ఘనకార్యాలను సాధించగలిగాడు. అసలు యావత్తు ఐరోపాకే నెపోలియన్ చక్రవర్తి కావాలనుకున్నాడు. ఈ సంకల్పంతోనే ఎన్నో యుద్ధాలు చేశాడు. లక్షలమంది వాటిల్లో శలభాల్లా మాడిపోయారు. ఇంగ్లండ్ మినహా మిగతా ఐరోపా ఖండంపై తన ఆధిపత్యాన్ని చాటుకున్నాడు. వోల్టేర్. రూసో ప్రబోధనలతో ప్రజాప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వ స్థాపనకోసం రగులుతున్న ఫ్రెంచి విప్లవం ఎన్నో విపరిణామాల అనంతరం నెపోలియన్ సర్వాధికారాలు చేపట్టడానికి దారితీసింది. చివరకు ఆయన ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తిగా ప్రకటించుకున్నాడు. దీనిని చూసే ప్రతివిప్లవం కొత్తరూపంలో నియంతృత్వాన్ని పునఃస్థాపించడానికి దారి తీస్తుందన్న భావన ఏర్పడింది. నెపోలియన్ ఒక కొత్తశక్తికి ప్రాతినిధ్యం వహించాడు. తన యుద్ధాలతో మధ్యయుగాల నాటి అవశేషాలను తుడిచిపెట్టాడు. తాను అడుగుపెట్టిన ప్రతిదేశంలోనూ ఫ్రెంచి విప్లవస్ఫూర్తిని పర్యాప్తం చేశారు. ఆయనని ఫ్రెంచి విప్లవ పుత్రుడనుకోవచ్చు.

7.5 నెపోలియన్ సంస్కరణలు :

నెపోలియన్ అధికారంలోకి రాగానే ముందుగా అరాచకశక్తులను అణచివేసి దేశమంతటా శాంతిభద్రతలను నెలకొల్పాడు. దీనితో ఆయన పరిపాలనా సామర్థ్యంపై ప్రజలకు విశ్వాసం కుదిరింది. విద్య, పరిపాలనా సంస్కరణలతో ప్రభుత్వ రూపురేఖలనే మార్చివేశాడు. కనుకనే ఫిషర్ మొదలైన పండితులు "నెపోలియన్ దిగ్విజయాలు" ఆశాశ్వతమైనప్పటికీ అతని పరిపాలన సంస్కరణలు గ్రానైట్ రాయితో నిర్మించిన పటిష్టమైన భవనంవలె సుస్థిరమైనవి, శాశ్వతమైనవి" అని కొనియాడారు.

7.5.1 పాలనా సంస్కరణలు:

నెపోలియన్ పాలనా విధానంలోని మూలసూత్రం కేంద్రీకృత పాలనా వ్యవస్థను నెలకొల్పడమే. విప్లవంనాటి స్థానిక పరిపాలనా వ్యవస్థకు స్వస్తిచెప్పి, దాని స్థానంలో తనకు విధేయులైన వారిని పాలకులుగా నియమించాడు. ఈవిధంగా ప్రతి డిపార్ట్మెంట్కు (రాష్ట్రానికి) ఒక ప్రిఫెక్ట్ను, జిల్లాకు ఒక సబ్ ఫెక్టన్ను పెద్ద నగరాలకు మేయర్లను ప్రథమ కాన్సల్ (నెపోలియన్) నియమిస్తాడు. నెపోలియన్ కేంద్రప్రభుత్వ పరిపాలన బాధ్యతలను వివిధ మంత్రుల మధ్య

విభజించాడు. వారి సిబ్బంది పనిచేయడానికి సచివాలయాన్ని ఏర్పరిచాడు. కాని మంత్రులు సమిష్టిగా పనిచేసే కాబినేట్ పద్ధతిని నెపోలియన్ ప్రవేశపెట్టలేదు. మంత్రులు
విడివిడిగానే చక్రవర్తికి బాధ్యత వహించేవారు. ప్రతిభ ఆధారంగా తన అనుయాయులను మంత్రులుగా ఉద్యోగులుగా నియమించేవారు.

7.5.2 ఆర్థిక సంస్కరణలు :

బూర్బన్ రాజుల కాలం నుండి దేశ ఆర్థిక పరిస్థితి చిన్నాభిన్నమైంది. విప్లవ ప్రభుత్వాలు పరిస్థితిని చక్కదిద్దలేకపోయాయి. ప్రభుత్వం అధికారంలోకి రాగానే ప్రభుత్వ వృధా ఖర్చులకు స్వస్తి చెప్పాడు. జాతీయ శాసనసభ ముద్రించిన అసిగ్నాట్స్ అనే కాగితపు డబ్బును రద్దుచేసి కొత్త నాణాలను ముద్రించాడు. పన్నులను సకాలంలో ఎటువంటి పక్షపాత వైఖరిని ప్రదర్శించకుండా ఖచ్చితంగా వసూలు చేశాడు. తాను జయించిన రాజ్యాల నుండి యుద్ధనష్టపరిహార రూపంలో రాబట్టిన ధనరాసులను ఫ్రెంచి ఖజానాకు తరలించాడు. ప్రభుత్వోద్యోగ వ్యవస్థలో పేరుకుపోయిన అవినీతిని అరికట్టాడు. అవినీతిని అరికట్టగలిగితే ప్రజలకు లంచాలిచ్చే అవసరం ఉండదుకాబట్టి ప్రభుత్వం విధించిన పన్నులు వారికి భారమనిపించవని, అక్రమార్జన ఆశలేని ప్రభుత్వోద్యోగులు కూడా త్వరితగతిని పనులు పూర్తి చేస్తారని, అటువంటప్పుడు వారి వేతనాలు, ప్రజలపై తదనుగుణంగా పన్నుల భారం పెంచినా ఫరవాలేదని నెపోలియన్ విశ్వాసం. ఇది ఆయన ఆచరించి చూపాడు. దేశంలో ఆర్థిక పటిష్టతను నెలకొల్పడానికి ఆయన 1800 సంవత్సరంలోనే "బ్యాంకు ఆఫ్ ఫ్రాన్స్"ను స్థాపించి అచిరకాలంలోనే దానిని అత్యంత ప్రతిష్ఠాత్మక ప్రభుత్వ బ్యాంక్ గా తీర్చిదిద్దాడు. ఆర్థిక రంగంలో ఆయన తీసుకున్న చర్యల వలన 1802 నాటికి దేశ ఆర్థిక పరిస్థితి చక్కబడి ఏనాటినుండో పేరుకుపోయిన విదేశీ ఋణభారం కూడా అదృశ్యమైంది. తమకు నిత్యం వడ్డీల రూపంలో లక్షలాది ఫ్రాంకులను ముట్టచెబుతున్న ఫ్రాన్స్ తమ బాకీలను తీర్చివేయడం కొంతమంది విదేశీ బ్యాంకర్లకు ఆగ్రహం కల్గించి వారు నెపోలియన్ శత్రువులకు ఆర్థిక సహాయం అందించడానికి కూడా సంసిద్ధమయ్యారు.

నెపోలియన్ అనేక రహదారులను, వంతెనలు, భవనాలు నిర్మించి దేశంలో రవాణా సౌకర్యాలను మెరుగుపరచాడు. 1811 నాటికి దాదాపు విశాలమైన 200 రోడ్లను నిర్మించాడు. వీటిలో 30 రహదార్లు పారిస్ నుండి వివిధ దిక్కులకు సాగి దేశ సరిహద్దులను తాకేవి. రెండురోడ్లు ఆల్పైన్ పర్వతాల మీదుగా ఇటలీలోకి ప్రవేశిస్తాయి. నదులపై వంతెనలు నిర్మించి వాటికి తన సైనిక విజయస్థలాల పేర్లు పెట్టాడు. చిత్తడి నేలలను సాగులోకి తీసుకువచ్చి నీటిపారుదల సౌకర్యాలు కల్పించి వ్యవసాయాన్ని అభివృద్ధి చేశాడు. నౌకాశ్రయాలను విస్తృతపరచి వాటికి అవసరమైన కట్టడాలను నిర్మించి రక్షణ కల్పించాడు. పారిస్ ను సర్వాంగసుందరంగా రూపొందించాడు. మూడు వరసలలో చెట్లను పెంచి వాటి మధ్య రెండు వరసలలో విశాలమైన రహదారులను నిర్మించే ఎవెన్యూ పద్ధతిని ఆయనే ప్రవేశపెట్టాడు. ఇతర దేశాల నుండి ప్రసిద్ధిచెందిన శిల్పాలను, వర్ణచిత్రాలను తెచ్చి పారిస్ మ్యూజియంకు ప్రపంచంలోనే ఒక విశిష్టస్థానం చేకూర్చాడు. దేశంలోని పురాతన భవనాలన్నిటిని మరమ్మత్తు చేయించి వాటి-వైభవాన్ని పునరుద్ధరించాడు. సెంట్ – క్లౌడ్, ఫౌంటెన్ బ్లూ మొదలైన రాజభవనాలను వర్సే భవనంతో పోటీపడేటట్లు తీర్చిదిద్దాడు. దీనివలన ఫ్రాన్స్ ఈనాటికీ గొప్ప పర్యాటక కేంద్రంగా విరాజిల్లుతోంది.

7.5.3 పోప్ తో సంధి (1802) :

ఫ్రెంచ్ విప్లవం మతాన్ని నిషేధించింది. కాని నెపోలియన్ 1802లో పోప్ పదోపయస్తో సంధి చేసుకోవడం ద్వారా కాథలిక్ మతాన్ని ఫ్రాన్స్లో పునరుద్ధరించడానికి అనుమతించాడు. దీనినే మతపరమైన సంధి లేక రాజీ (Religious Concor- dat) అంటారు. అయితే విప్లవ ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకున్న చర్చి భూములను, ఇతర ఆస్తులను తిరిగి చర్చిలకు ఇవ్వడానికి అంగీకరించలేదు. తాను సూచించిన వ్యక్తులనే మతాధికారులుగా నియమించాలని పోపచేత ఒప్పించాడు. అంతేకాక కాథలిక్ మతం ఫ్రాన్స్ అధికారమతంకాదని, కాథలిక్ మతస్తులతోపాటు ఇతర అన్నిమతాల శాఖల వారికి సమానహక్కులు, స్వాతంత్ర్యం ఉంటాయని ప్రకటించాడు. వీటన్నింటికీ అంగీకరించిన పోప్ శత్రురాజ్యాల ప్రోద్బలం వలన 1809లో నెపోలియన్ ను మతం నుండి వెలివేశాడు. దీనికాగ్రహించిన నెపోలియన్ ఆయనను నిర్బంధంలో ఉంచాడు. గత్యంతరం లేక పోప్ మరొక సంధి చేసుకోవడం ద్వారా 1802లో మతపరమైన రాజీ (Religious Concordat) కి కట్టుబడి ఉండడానికి ఇకముందు అవిగ్నాన్ లో నివసించడానికి అంగీకరించాడు. నెపోలియన్ పతనమైన తర్వాత కూడా 103 సంవత్సరాలపాటు "1802 కంకర్డాట్" అవిచ్ఛిన్నంగా కొనసాగింది.

7.5.4 విద్యాసంస్కరణలు :

నెపోలియన్ గొప్ప విద్యావేత్త. నెపోలియన్ అభ్యసించింది సైనికవిద్య ఇందులో ఆయనకానాడు ఎవరూ సాటికారని ఆయన సాధించిన విజయాలే నిరూపిస్తాయి. అయితే ఆయన గణితశాస్త్రం, అర్థశాస్త్రం, చరిత్ర, రాజనీతిశాస్త్రం, భూగోళశాస్త్రం, పురావస్తుశాస్త్రం, సాహిత్యం, కళలు మొదలైన విజ్ఞాన విభాగాలలో కూడా అపారపరిజ్ఞానం సముపార్జించాడు. నిరంతర పఠనా వ్యాసంగం వల్లనే ఆయనకిది సాధ్యమైంది. తోటి విద్యార్థులు ప్రణయ కలాపాలలో నిమగ్నులైతే ఈయన మాత్రం గ్రంథాలకు అంకితమయ్యేవాడు. ఆయన గణితశాస్త్రాన్ని యుద్ధతంత్రానికి అన్వయింపజేశాడు. ఆయకున్న భూగోళ పరిజ్ఞానం యుద్ధవ్యూహరచన కెంతగానో తోడ్పడింది. చరిత్ర పురావస్తు శాస్త్రాలపట్ల ఆయనకున్న ఆసక్తి ఈజిప్టులో ప్రాచీన గ్రీకు, ఈజిప్టియన్ లిపులలో శాసనమున్న "రోజెట్టి శిల"ను వెలికి తీయడానికి ఉపయోగపడింది. ఇది ప్రాచీన ఈజిప్టు చరిత్ర అధ్యయనానికి ఎనలేని మేలుచేసింది. నెపోలియన్ కు ఫ్రెంచ్, ఇటాలియన్, లాటిన్ భాషలపై మంచి ఆధిపత్యం ఉండేది. ఆయన రాసిన ఉత్తరాలలో వచన కవిత్వ లక్షణాలుండేవి. అందుచేతనే బ్రియాండ్ ఆయనను "క్రియారూపంలో ఉన్న కవి"గా అభివర్ణించాడు. గ్రంథకర్త కాకపోయినా సాహిత్య విమర్శకుడిగా నెపోలియన్కు మంచి గుర్తింపే లభించింది. పాత్రలలో, కథా వస్తువులలో, దాని సంవిధానంలో సహజత్వం లోపించినప్పుడు రచన పేలవంగా ఉంటుందని ఆయన అభిప్రాయం. "కథానాయకుడిని తాపీగా కూర్చునే వ్యక్తిగా చిత్రించిన రచన ప్రహసనమవుతుందికానీ విషాదాంత కావ్యమెలా అవుతుంది ? అనే ప్రశ్న జర్మన్ సాహితీ ప్రముఖుడైన గెటీని కూడా ఆలోచింపజేసింది. వీలుచిక్కినప్పుడల్లా సాహితీ గోష్ఠిలలో పాల్గొనటం నెపోలియనికి అలవాటు. ఈజిప్టు నుంచి తిరిగివస్తూ సూయజ్ వద్ద కాలువ త్రవ్వి మధ్యధరా, ఎర్రసముద్రాలను కలిపితే అంతర్జాతీయ నౌకాయానానికి ఎంతో మేలు కలుగుతుందని సూచించడం ఆయన ఊహాశక్తికి, దూరదృష్టికి, పరిశీలన శక్తికి చిహ్నం.

నెపోలియన్ విద్యారంగంలోకూడా అనేక మార్పులు తీసుకువచ్చాడు. దేశంలో జాతీయ విద్యావిధానం

ప్రవేశపెట్టాడు. విద్యాలయాలపై మతాధికారుల ఆధిపత్యాన్ని తొలగించాడు. నెపోలియన్ విద్యావిధానంలో ప్రాథమిక, మాధ్యమిక పాఠశాలలు సైనికవృత్తి కళాశాలలు, విశ్వవిద్యాలయాలు అనే 4 శ్రేణులను ప్రవేశపెట్టాడు. ఈ నూతన విద్యావిధానాన్ని అనుసరించి ప్రాథమిక పాఠశాలలో ఫ్రెంచి లాటిన్ భాషలను, సామాజిక శాస్త్ర విజ్ఞాన అంశాలపై ఎక్కువ కేంద్రీకరించేవారు. సైనిక వ్యవస్థకు అవసరమయిన ఉద్యోగులను, సాంకేతిక నిపుణులను తయారుచేయడానికి, ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ ఇవ్వడానికి సైనికవృత్తి కళాశాలలు ఉండేవి. దేశంలోని అన్ని విశ్వవిద్యాలయాల కృషిని పర్యవేక్షించి వాటికి మార్గదర్శకత్వం వహించడం కోసం నెపోలియన్ పారిస్ విశ్వవిద్యాలయాన్ని స్థాపించాడు. అదేవిధంగా శాస్త్ర విజ్ఞానరంగంలో పరిశోధనలను నిర్వహించడానికి ఒక అకాడమీని స్థాపించాడు.

స్త్రీ విద్యపట్ల నెపోలియన్ ప్రత్యేకశ్రద్ధ వహించాడు. "మాతృమూర్తి కంటే గొప్ప అధ్యాపకులెవ్వరూ ఉండరని అందుకనే స్త్రీ అన్ని విధాల ఆదర్శమూర్తిగా రూపొందితే సమాజం సరిఅయిన దారిలో నడుస్తుందని ఆయన విశ్వాసం. విద్యాసంస్థలు యువతులను "హాస్యోక్తులాడుతూ అందరికీ వినోదం కలిగించే అందాల బొమ్మలు"గా కాక, ధర్మశీలినులుగా తయారుచేయాలని, అందం అలంకరణ వంటి విషయాలపై వారిలో పోటీ మనస్తత్వాన్ని పెంచకూడదని, వారిలో ఉన్నతాదర్శాలను పెంపొందింపచేయాలని ఉద్బోధించేవాడు. స్త్రీలలో అంధవిశ్వాసాలను తొలగించేందుకు వారికి శాస్త్రవిజ్ఞానాన్ని బోధించాలని వారి వ్యక్తిత్వాన్ని వికసింపచేయాలని ఉద్ఘాటించేవాడు.

సైన్స్ ప్రాధాన్యాన్ని గుర్తించిన ఆధునిక పాలకుల్లో నెపోలియన్ది అగ్రస్థానం. ఐరోపాలో ఒక శతాబ్దంపాటు ఆయనకు ఈ విషయంలో ధీటైన రాజకీయనాయకుడు లేడు. నెపోలియన్ దృష్టిలో విజ్ఞానశాస్త్రానికి ఎల్లలులేవు. శత్రుదేశాల శాస్త్రవేత్తల పట్ల కూడా ఎంతో గౌరవాన్ని చూపాడు. ఎలక్ట్రో-కెమికల్ ఆవిష్కరణకుగాను హంఫ్రీడేవినీ ఫ్రాన్సుకు ఆహ్వానించి బహుమతి అందజేయటమే దీనికి నిదర్శనం.

7.5.5 నెపోలియన్ న్యాయస్మృతి (Nepolean Code) :

నెపోలియన్ సంస్కరణలన్నింటిలో అతడు తయారుచేసిన న్యాయస్మృతి చిరస్మరణీయమైనది. విప్లవానికి ముందు ఫ్రాన్స్లో వివిధ రకాల న్యాయస్మృతులు ఉండేవి. న్యాయస్థానాలు అవినీతికి, ఆలస్యానికి మారుపేరుగా నిలచాయి. ఇటువంటి పరిస్థితులలో అవినీతికి, అన్యాయానికి చోటులేకుండా నిష్పక్షపాతంగా న్యాయాన్ని ప్రజలకు అందించడానికి ఒక న్యాయకమీషన్ను నియమించాడు. నిష్ణాతులైన వ్యక్తులతో కూడిన ఈ కమీషన్ న్యాయస్మృతులను క్రోడీకరించి, ప్రజలకు అనుకూలంగా ఉండేటట్లు నివేదికలను తయారుచేశారు. కమీషన్ సమర్పించిన నివేదికలను క్షుణ్ణంగా పరిశీలించి, అవసరమైన చేర్పులు, మార్పులు చేసే న్యాయస్మృతిని చట్టబద్ధంగా చేశాడు నెపోలియన్. దీనిని "నెపోలియన్కోడ్" అంటారు. క్లుప్తంగా, సరళంగా, స్పష్టంగా సామాన్య విద్యావంతునికి కూడా అర్థమయ్యే రీతిలో ఉండడం, సాంకేతిక పదాడంబరం లేకపోవడం ఈ కోడ్ శైలి ప్రత్యేక లక్షణం. ఇది దేశమంతా ఒకేరీతి న్యాయాన్ని ప్రవేశపెట్టింది. విఫల ఫలాలైన సాంఘిక సమత్వం, పరమతసహనం, సేద్యబానిసత్వ నిర్మూలనం, విచారణ ద్వారా తీర్పులివ్వడం మొదలైన వాటిని స్మృతులలో పొందుపరచడం జరిగింది. ఇది ఇతర దేశాలకు కూడా ఆదర్శనమూనాగా నిలిచింది. ఈ స్మృతుల వలన నెపోలియన్ తన విమర్శకుల ఆదరాభిమానాలను సైతం పొంది రెండో జస్టీనియన్గా కీర్తింపబడ్డాడు.

వార్తాపత్రికలకు, రంగస్థలానికి స్వాతంత్ర్యమీయక పోగా, వాటిపైన అనేక ఆంక్షలు విధించడం వలన ఆయన విప్లవ వ్యతిరేకశక్తిగా కనిపిస్తాడు. విప్లవకాలంలో విదేశాలకు పారిపోయిన ప్రభువులపట్ల సానుభూతి వహించి వారిని తిరిగి స్వదేశానికి ఆహ్వానించాడు. ఆ తర్వాత ఒక శిష్టవర్గాన్ని (Legion of Honour) సృష్టించాడు అయితే ఈ వర్గంలో సభ్యత్వం పుట్టుకను బట్టిగాక ప్రతిభనుబట్టి, ప్రభుత్వానికి చేసిన సేవనుబట్టి లభిస్తుంది. వీరిచేత పరివేష్ఠితమైన నెపోలియన్ పాతకాలపు బూర్బన్ చక్రవర్తులను తలపించేవాడు. శిష్టవర్గ నిర్మాణం ద్వారా తిరిగి రాచరికం నెలకొల్పడమే అయింది.

“నేనే విప్లవం” అన్న నెపోలియన్ మాటలు పూర్తిగా సత్యంకాదు. నిజానికి విప్లవమే జరగకపోతే ఒక సైనికోద్యోగిగా, అనామకుడిగా నెపోలియన్ జీవితం ముగిసేది. ఆయన చక్రవర్తి కావడానికి కారణం విప్లవమే. అంతేగాక విప్లవ వారసుడిగా ప్రాచీన వ్యవస్థను నిర్మూలించడం, విప్లవ భావాలైన సాంఘిక, ఆర్థిక సమత్వాన్ని చట్టసమ్మతాన్ని నెలకొల్పాడు. కాని ప్రభుత్వపాలనలో ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యం లేకపోవడమూ, కొత్తగా శిష్టవర్గాన్ని నిర్మించడం పత్రికలపై ఆంక్షలు విధించడం మొదలైన చర్యల ద్వారా ఆయన విప్లవ వ్యతిరేక శక్తిలాగా మెలిగాడు. అందువల్ల “నేను విప్లవం" అని నెపోలియన్ అన్నప్పటికీ అతనిలో విప్లవ వ్యతిరేకత కూడా మూర్తీభవించిందని చెప్పాలి.

7.6 నెపోలియన్ బోనపార్టీ విదేశాంగ విధానం :

నెపోలియన్ పరిపాలనా దక్షుడేగాక అంతకుమించిన గొప్ప యుద్ధవీరుడు. యావత్తు యూరప్ ఖండాన్ని తన గుప్పిట్లో బిగించి, ఆ ఖండాన్ని శాసించిన మహాయోధుడు నెపోలియన్. "ఆయన ఎన్నడూ యాదృచ్ఛికంగా కాని, పొరపాటునకొని యుద్ధాలలో విజయం సాధించలేదు. వాటిని యుద్ధభూమిలో కంటే ముందుగానే తన శిరస్సులో జయించేవాడు" అని ఎమర్సన్ వ్రాశాడంటే ఆయ ఎంత స్పష్టంగా, సమగ్రంగా, ప్రణాళికాబద్ధంగా, తన దండయాత్ర పథకాలను రూపొందించేవాడో విశదమవుతుంది” “నీ ఆలోచనలో స్పష్టత ఉంటే ఆ తర్వాత అంతా సక్రమంగా జరుగుతుంది. అనేది ఆయన సువర్ణ సూత్రాలలో ఒకటి. నెపోలియన్ అభ్యసించింది సైనికవిద్య ఇందులో ఆయనకానాడు ఎవరూ సాటికారని ఆయన సాధించిన విజయాలే నిరూపిస్తాయి.

7.6.1 తృతీయ సంకీర్ణ కూటమి ఏర్పాటు :

నెపోలియన్ ఎమియన్స్ సంధి షరతులను ఉల్లంఘించి ఇటలీ, స్విట్జర్లాండ్, హాలెండ్ రాజకీయాలలో జోక్యం చేసుకొని ఆ రాజ్యాలలో తన పలుకుబడిని పెంచుకున్నాడు. బ్రిటిష్ సామ్రాజాన్ని నాశనం చేయనిదే ఐరోపాలో తన అధికారం నెలకొనదని నెపోలియన్ ఆశిస్తే నెపోలియన్ అంతు తేల్చకపోతే తమ వలస వ్యాపారానికి శాశ్వత రక్షణ లేదని ఇంగ్లండ్ భావించింది. ఇంగ్లండు జయించడమే లక్ష్యంగా పెట్టుకు నెపోలియన్ ఇంగ్లండ్కు వ్యతిరేకంగా తనతో చేతులు కలపమని ప్రష్యా, రష్యాలను కోరాడు. కాని వారి నుంచి ఆయనకు సానుకూల సమాధానం రాలేదు. అయితే స్పెయిన్ ఆయనతో మాడ్రిడ్ సంధి చేసుకొని అమెరికాలోని లూసియానామ ఆయనకిచ్చేయడమేగాక, ఆంగ్ల మిత్రరాజ్యమైన పోర్చుగల్పై దాడి చేసినపుడు స్పెయిన్ ఆయనకు సాయపడడానికి అంగీకరించింది. పైగా నెపోలియన్ ఇంగ్లండ్పై దండయాత్ర సన్నాహాలు చేస్తున్న విషయాన్ని గ్రహించిన ఇంగ్లండ్ భీతిల్లి ఎమియన్స్ సంధి షరతులనుల్లంఘించి, మాల్టా దీవిని ఖాళీ చేయకుండా తృతీయ సంకీర్ణ కూటమి ఏర్పాటుచేసింది. ఇందులో స్వీడన్,

రష్యా, ఆస్ట్రియా, నేపిల్స్ రాజ్యాలు చేరాయి. ప్రష్యా తటస్థంగా ఉన్నది. 1804లో ఇంగ్లండ్ ప్రధాని పిట్ నాయకత్వంలో ఈ "తృతీయ సంకీర్ణరాజ్య కూటమి" ఏర్పడి నెపోలియన్ ను అంతం చేయడానికి సమాయత్తమైంది. అంతట నెపోలియన్ తన అంతరంగిక వ్యవహారాల నుంచి దృష్టిని యుద్ధభూమికి మరల్చాడు.

7.6.2 ట్రఫాల్గర్ యుద్ధము (1805) :

ఇంగ్లండ్ పై దాడి చేయడానికి నెపోలియన్ బోలోన్ (Bolougne) వద్ద తన నౌకాదళాన్ని కేంద్రీకరించాడు. తృతీయ సంకీర్ణ రాజ్య కూటమి ఫ్రాన్స్పై దాడి జరగకముందే నెపోలియన్ పెద్ద సైన్యంతో ఆస్ట్రియాపై దండెత్తి అక్టోబరు 20న ఉల్ఫ్ యుద్ధంలో ఆస్ట్రియన్ల నోడించి 60,000 ఆస్ట్రియన్ సైనికులను ఖైదీలుగా పట్టుకున్నాడు. కాని ఆ మరుసటి రోజే ఆంగ్ల నౌకాదళాధిపతి అయిన నెల్సన్ ఫ్రెంచి నౌకాదళాన్ని ట్రఫాల్గర్ వద్ద ఓడించడంతో, నౌకాయుద్ధాలలో ఇంగ్లండ్ను జయించే ఆశ ఇక నెపోలియన్కి లేకపోయింది. కాని భూప్రాంత యుద్ధాలలో మాత్రం ఆయనకు తిరుగులేకుండా పోయింది. ట్రఫాల్గర్ యుద్ధంలో నెల్సన్ ప్రాణాలు కోల్పోయాడు.

ట్రఫాల్గర్ యుద్ధంలో ఓడిపోయిన నెపోలియన్ నిరాశచెందక ప్రష్యా మీదుగా తన సైన్యాలని నడిపించి రష్యా, ఆస్ట్రియా సైన్యాలను ఆస్టర్‌అట్జ్ వద్ద 1805 డిశంబరు 2వ తేదీన ఓడించాడు. యుద్ధంలో ఓడిపోయిన ఆస్ట్రియా పాలకుడైన రెండో ఫ్రాన్సిస్ సంకీర్ణ రాజ్య కూటమి నుండి వైదొలగి నెపోలియన్తో ప్రెస్బర్గు (1805) సంధి చేసుకున్నాడు. ఈ సంధి ప్రకారం రెండో ఫ్రాన్సిస్ టూనిస్, టైరోల్లను వదులుకోవడమేగాక "పవిత్ర రోమన్ చక్రవర్తి" బిరుదాన్ని త్యజించి, "ఆస్ట్రియా చక్రవర్తి" బిరుదుతో సంతృప్తి చెందడానికి అంగీకరించాడు. ఫలితంగా గత 700 సంవత్సరాల నుంచి వస్తున్న పవిత్ర రోమన్ సామ్రాజ్యం అంతరించింది. ఇకముందు పవిత్ర రోమన్ సామ్రాజ్యం పవిత్రమైనదీ కాదు. రోమన్ది కాదు. తర్వాత నెపోలియన్ 1806లో ప్రష్యా సైన్యాలను జినా వద్ద జరిగిన యుద్ధంలో ఓడించి విజయగర్వంతో బెర్లిన్లో ప్రవేశించి చరిత్రాత్మకమైన బెర్లిన్ డిగ్రీలను జారీచేశాడు. 1807లో ఫ్రీడ్లాండ్ వద్ద జరిగిన యుద్ధంలో మరొకసారి రష్యన్లను ఓడించాడు. రష్యా చక్రవర్తి అయిన మొదటి అలెగ్జాండర్ గత్యంతరంలేని పరిస్థితులలో నెపోలియన్తో టిల్సిట్ సంధి చేసుకున్నాడు. దీనితో తృతీయ రాజ్యసంకీర్ణ కూటమి విచ్ఛిన్నమవడమేకాక ఇంగ్లండ్ స్వీడన్లు మినహా మిగతా ఐరోపా నెపోలియన్ పాదాక్రాంతమైంది.

నెపోలియన్ తాను జయించిన రాజ్యాలలో తన సోదరులను సోదరీమణులను పాలకులుగా నియమించాడు. ఆయన తన అన్న జోసఫ్ను మొదట నేపుల్స్కు ఆ తర్వాత స్పెయిన్కి రాజుగా నియమించాడు. తన తమ్ములలో ఒకడైన లూయీని నెదర్లాండ్స్కి రాజుగా నియమించాడు. మరొక తమ్ముడు జరోమ్ను వెస్ట్ఫలియాకు రాజుగా చేశాడు. సోదరి ఎలిజాను టస్కనీకి పరిపాలకురాలుగా నియమించాడు. తాను రైన్ నదిపై నున్న పశ్చిమ జర్మన్ రాజ్యాలతో ఏర్పరచిన “రైన్ సమాఖ్య” కి, ఇటాలియన్ రిపబ్లికికి అధ్యక్షుడయ్యాడు. ఇంతేగాక జర్మనీలో వర్టెంబర్, బవేరియాలను ప్రత్యేక రాజ్యాలుగా ఏర్పరిచాడు. ప్రష్యా సామ్రాజ్యంలోని పోలెండ్ భూభాగాన్ని, గెలిషియాను కలిపి వార్సా రాజ్యంగా నేర్పరచి సాక్షనీ పాలకుడికి అప్పగించాడు. ఈవిధంగా దాదాపు యావత్తు ఐరోపాను తన గుప్పిట్లో పెట్టుకున్నాడు.

కాని నెపోలియన్ విజయపరంపరలు అశాశ్వతం కావడం అత్యంత దురదృష్టకరం. అధికారాంధత్వం ముదిరిన తర్వాత మధ్యయుగ రాజవంశీయులకు ఉండే అహంకారం, కీర్తి, కాంక్ష, బంధుప్రీతి, ఆశ్రితపక్షపాతం, తన వంశపాలనను సుసిద్ధం చేసుకోవాలనే తాపత్రయం వంటి అవలక్షణాలన్నీ ఆయనకు కూడా ఆవహించాయి.

ఆదర్శవాదం, దూరదృష్టి, హేతువాద దృక్పథం ఆయనలో కనుమరుగయ్యాయి. తూర్పుప్రపంచ వాణిజ్యంపై ఇంగ్లండుపై ఉన్న గుత్తాధిపత్యాన్ని విచ్ఛిన్నం చేయడంలో నెపోలియన్ విఫలమయ్యాడు. వీటితో ఆయన పతనం ప్రారంభమైంది. ఇటువంటి నెపోలియన్ పతనానికి గల ముఖ్యకారణాలేమంటే

7.6.3 భూఖండ విధానం :

ఇక్క ఇంగ్లండ్ మాత్రమే నెపోలియన్కు దోసోహమనకుండా మిగిలింది. ఇంగ్లండ్ నౌకాదృశక్తిని సరిగ్గా అంచనావేసి, తనకు సరిఅయిన నౌకాదళం లేనందువల్ల ఇంగ్లండ్తో నౌకాయుద్ధం చేయడం సాధ్యంకాదని గ్రహించి, బ్రిటిష్ ఆర్థిక వ్యవస్థను ఛిన్నాభిన్నం చేయడం ద్వారా దానిని లోబరచుకోవచ్చని భావించాడు. ఇందుకోసం "భూఖండ విధానం" అనే కొత్తపద్ధతిని నెపోలియన్ అనుసరించాడు. బెర్లిన్ (1806), మిలాన్ (1807) నగరాల నుంచి జారీచేసిన ఆజ్ఞల ద్వారా ఇంగ్లండ్ దేశవస్తువులను ఐరోపాఖండంలో ఏ ఇతరదేశం దిగుమతి చేసుకోరాదని ప్రకటించాడు. అలా చేసినట్లయితే వాటిలోని సరుకులను ఫ్రెంచి నౌకలు ముంచేస్తాయని కూడా తెలియజేశాడు. అంతేగాక ఇంగ్లీష్ సరుకులు ఫ్రెంచి మిత్రరాజ్యాలలో కనిపిస్తే వాటిని బహిరంగంగా దగ్ధం చేస్తామని కూడా 1810లో ఫెంటెన్ బ్లూ ఉత్తర్వుల ద్వారా హెచ్చరించాడు. ఈ ఆర్థిక దిగ్బందమే "భూఖండ విధానంగా" ప్రసిద్ధికెక్కింది. ఇంగ్లీషు ఈస్ట్ఇండియా కంపెనీ తూర్పు ప్రపంచ వాణిజ్యం పై గుత్తాధిపత్యం లభించడంతో ఐరోపా దేశాలన్నీ వస్త్రాలకు, సుగంధ ద్రవ్యాలకు, పాదరక్షలకు, ఆహారపదార్థాలకు ఇంగ్లండ్ పై ఆధారపడక తప్పలేదు. ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో నెపోలియన్ విధించిన ఆర్థిక దిగ్బంధన వల్ల తమ నిత్యావసర సరులకు కోసం ఇంగ్లండ్పై ఆధారపడ్డ ఐరోపా రాజ్యాలు నానా ఇక్కట్లుకు గురయ్యాయి. సరుకుల కొరత మూలంగా ధరలు పెరిగిపోయాయి. దీనిని ప్రతిఘటిస్తూ బ్రిటిష్ ప్రధాని పిట్ "Orders in Council" అనే కొన్ని శాసనాలు జారీచేసాడు. ఆ శాసనాల ప్రకారం ఫ్రాన్స్గాని దాని మిత్రరాజ్యాలతోగాని ఇతర ఐరోపారాజ్యాలు వ్యాపారం అలా చేసినట్లయితే ఆ నౌకలను ఆంగ్లేయులు పట్టుకొని ముంచివేస్తారు. నెపోలియన్ విధించిన ఈ ప్రచ్ఛన్న ఆర్థికయుద్ధాన్ని జార్అలెగ్జాండర్, ప్రష్యా రాజు మూడో ఫ్రెడరిక్ విలియమ్లు అమలుపరచారు. ఇంకా నేపిల్స్, వెస్ట్ఫేలియా, హాలెండ్ రాజ్యాలు కూడా ఈ విధానాన్ని అమలుజరిపాయి. దీనివల్ల ఫ్రాన్స్, ఇంగ్లండ్ దేశాలకేకాక ఇతర ఐరోపా రాజ్యాలు కూడా బాగా నష్టపోయాయి. తగినంత నౌకాదళం లేనందువల్ల నెపోలియన్ భూఖండ విధానాన్ని సమర్థవంతముగా అమలుజరపలేకపోయాడు. అయినప్పటికీ అతను ఈ విషయంలో మొండి వైఖరి ప్రదర్శించాడు. భూఖండ విధానాన్ని అమలుపరచలేదని పోప్ ఏడో పయస్ను 1809లో బంధించి అతని భూములను ఫ్రెంచి సామ్రాజ్యంలో విలీనంచేశాడు. పోప్ని ఈవిధంగా అవమానానికి గురిచేయడం కాథలిక్ అయిన ఫ్రెంచి ప్రజలు సహించలేకపోయారు.

7.6.4 ద్వీపకల్ప యుద్ధం :

1703 నాటి మెథూన్ సంధి ఫలితంగా పోర్చుగల్ ఇంగ్లండ్ మధ్య చాలా లాభదాయకమైన వ్యాపారం జరుగుతున్నందువల్ల భూఖండ విధానం అమలుపరచడానికి పోర్చుగల్ నిరాకరించింది. అప్పుడు నెపోలియన్ స్పెయిన్ సహకారంతో పోర్చుగల్పై దండెత్తి ఆ దేశాన్ని ఆక్రమించాడు. అంతటితో ఆగకుండా స్పెయిన్ రాజైన నాల్గవ ఛార్లెస్, అతని కుమారుడైన ఫెర్డినాండ్ల మధ్య చెలరేగిన తగాదాల్లో నెపోలియన్ తలదూర్చి వారిద్దరిని పదవీచ్యుతులను చేసి తన అన్న జోసఫ్ను స్పెయిన్ సింహాసనంపై కూర్చోపెట్టాడు. అయితే స్పానిష్ ప్రజలు జోసఫ్ను' విదేశీయుడని,

అతని పరిపాలనను ఏవగించుకున్నారు. సమాజంలోని అన్ని వర్గాల ప్రజలు విదేశీయుల జోక్యాన్ని తీవ్రంగా నిరసించారు. ఫలితంగా అనేక విప్లవసంఘాలు ఏర్పడి తిరుగుబాట్లు ప్రారంభించాయి. ఇదే అదునుగా పోర్చుగల్ స్పెయిన్ దేశాలకు సర్ ఆర్థర్ వెల్లస్లీ (డ్యూక్ ఆఫ్ వెల్లింగ్టన్) నాయకత్వంలో ఇంగ్లీషు సేనలు తరలివచ్చాయి. దీనితో ద్వీపకల్ప యుద్ధం ప్రారంభమైంది. వెల్లస్లీ పోర్చుగల్ నాక్రమించి, స్పెయిన్లో ప్రవేశించి సలమంకా (1812), విట్టోరియా (1813) వద్ద జరిగిన యుద్ధాలలో ఫ్రెంచి సేనలను ఓడించి స్పెయిన్ నుంచి తరిమివేశాడు. మొట్టమొదటిసారిగా నెపోలియన్ ఓటమిని చవిచూడడం జరిగింది. నెపోలియన్ సమర్థులైన సేనానులను, సైనికులను పోగొట్టుకున్నాడు. నెపోలియన్ విజయపతాక తిరోగమనం ప్రారంభమైంది. స్పానిష్ వ్రణం నన్ను తినివేసిందని నెపోలియన్ స్వయంగా అంగీకరించాడు. స్పానిష్ జాతీయ తిరుగుబాటు ఐరోపా దేశాలలో జాతీయతిరుగుబాట్లకు ప్రోత్సాహకారి అయింది.

7.6.5 ఆస్ట్రియా తిరుగుబాటు :

ఆస్టర్లిట్జ్ యుద్ధానంతరం పరాభవంతో రగిలిపోతున్న ఆస్ట్రియా నెపోలియన్ పై పగ తీర్చుకోవడానికి అనేక సైనిక వ్యూహాలను రూపొందించింది. పైగా స్పానిష్ ప్రజల జాతీయ తిరుగుబాటు ఆస్ట్రియన్లను ఉత్తేజపరిచింది. ఆస్ట్రియన్లు ఆర్చ్ డ్యూక్ ఛార్లెస్ నాయకత్వంలో 1809 ఏప్రిల్లో యుద్ధం ప్రకటించి బవేరియా నాక్రమించారు. అయితే నెపోలియన్ వెంటనే సేనలను సమీకరించి వెళ్ళి ఆస్ట్రియన్లను వాగ్రాం యుద్ధంలో ఓడించాడు. ఈ యుద్ధంలో నెపోలియన్నే విజయలక్ష్మి వరించినప్పటికీ సైనికపరంగా భారీగా నష్టపోయాడు. నెపోలియన్ శక్తియుక్తులు క్రమంగా సన్నగిల్లుతున్నాయని దీనినిబట్టి స్పష్టమౌతుంది. ఆస్ట్రియా చక్రవర్తి రెండో ఫ్రాన్సిస్ కూడా ఇక పోరాటం చేయలేక నెపోలియన్తో వియన్నా సంధి (1809) చేసుకున్నాడు. ఈ సంధి ప్రకారం ఆస్ట్రియా చక్రవర్తి పశ్చిమ గెలిషియాను వార్సాకు, తూర్పు గెలిషియాను రష్యాకు, ఇల్లీరియన్ ప్రాన్స్కు, టైరోలు బవేరియాకు సమర్పించుకోవలసి వచ్చింది. ఈ సంధి వలన 4 1/2 మిలియన్ల జనాభా కలిగిన భూభాగాలను పోగొట్టుకొని యుద్ధఖర్చుల పరిహారంగా పెద్దమొత్తంలో ధనాన్ని నెపోలియన్కు చెల్లించవలసి వచ్చింది. 1811లో నెపోలియన్ ఆస్ట్రియా రాజకుమారి మేరియాను వివాహం చేసుకొని ఆమెకు పుట్టిన కుమారుడిని ఇటలీ చక్రవర్తిగా ప్రకటించుకొన్నాడు. ఇతడే రెండోనెపోలియన్ గా ప్రసిద్ధికెక్కాడు. ప్రాచీన రాజవంశమైన హాప్స్బర్గ్ నెపోలియన్ వైవాహిక సంబంధాలు పెట్టుకోవడం అతని ప్రతిష్ఠను ఇనుమడింపచేసింది. కాని ఆస్ట్రియన్లు మాత్రం తమకు జరిగిన పరాభవానికి ప్రతీకారం తీర్చుకోవడానికి సమయం కోసం ఎదురుచూస్తున్నారు.

7.6.6 రష్యా దండయాత్ర (1812) :

టిల్సిన్ సంధి (1807)లో మిత్రులుగా మారిన నెపోలియన్, జార్ అలెగ్జాండర్ మధ్య అచిరకాలంలోనే సత్సంబంధాలు క్షీణించి విభేదాలు పరాకాష్ఠనందుకున్నాయి. ముఖ్యంగా భూఖండ విధానం అమలుపరచడం ద్వారా రష్యా అపారంగా నష్టపోవడం జార్ అలెగ్జాండర్కు మింగుడుపడలేదు. అందువల్ల భూఖండ విధానాన్ని తిరస్కరించి, గ్రేట్ బ్రిటన్తో వాణిజ్య సంబంధాలను పునరుద్ధరించాడు. దీంతో నెపోలియన్ అత్యంత ఆగ్రహం చెందాడు. కాగా జార్ ఆగ్రహానికి కారణాలు మరికొన్ని కూడా ఉన్నాయి. అవి టర్కీకి రష్యాకు మధ్య యుద్ధం జరిగినప్పుడు నెపోలియన్ జార్కు సాయం అందించకపోవడం, తనకు శత్రువైన ఆస్ట్రియా చక్రవర్తి కుమార్తెను నెపోలియన్ వివాహం చేసుకోవడం, జార్

బంధువులను ఓల్డన్బర్గ్ రాజ్యం నుంచి తొలగించి, నెపోలియన్ ఆ రాజ్యాన్ని తన రాజ్యంలో విలీనం చేసుకోవడం. ఇన్ని కారణాల వల్ల రష్యా, ఫ్రాన్స్ స్నేహసంబంధాలు విచ్ఛిన్నమై, యుద్ధానికి సంసిద్ధమయ్యాయి.

1812లో నెపోలియన్ రష్యాపై యుద్ధం ప్రకటించగానే ఆస్ట్రియా 30వేల సైన్యాన్ని అతనికి సాయంగా పంపింది. ప్రష్యా 20 వేల సైన్యాన్ని పంపడమే గాకుండా తన భూభాగాల గుండా రష్యాలోకి నెపోలియన్ సైన్యాన్ని నడిపించడానికి తన అంగీకారాన్ని తెలిపింది. రైన్ సమాఖ్య నుండి లక్షా యాభైవేలు, ఇటలీనుండి 80వేలు, ఇలా వివిధదేశాలు సైనికసాయం చేయగా మొత్తం ఆరులక్షల సైన్యాన్ని సమీకరించుకొని 1812లో జూన్లో రష్యాపై దండెత్తాడు. రష్యాసేనలు ప్రత్యక్షంగా తలపడకుండా వెనుకంజవేస్తూ నెపోలియన్ సేనలను మరింతగా రష్యా భూభాగంలోకి చొచ్చుకొని వచ్చేటట్లు చేశాయి. రష్యా సేనలు పోతూపోతూ పురోగమిస్తున్న ఫ్రెంచి సేనలకు త్రాగడానికి, నీరుగాని, తినడానికి ఆహారపదార్థాలు గాని లేకుండా చేశారు. శత్రుమార్గంలో ఉన్న ప్రదేశాలను నిర్మానుష్యం చేశారు. ఇటువంటి క్లిష్టపరిస్థితుల నెదుర్కొంటూ సెప్టెంబరు 7 నాటికి నెపోలియన్ మాస్కో నగరంలో ప్రవేశించాడు. అప్పటికే మాస్కో పౌరులు వేరేచోటికి తరలిపోయారు. నెపోలియన్ సైన్యాలు వెనుతిరిగే నాటికి చలిగాలులు వారు వెన్ను విరిగేటట్లు చేశాయి. రష్యన్లు గెరిల్లా దాడులతో ఫ్రెంచి సైన్యాలను ముప్పతిప్పలు పెట్టారు. 6 లక్షల సైన్యంతో రష్యాపై దండెత్తితే 20వేల మంది ప్రాణాలతో మిగిలారు. నెపోలియన్ రష్యా నుండి వెనక్కు మరలడం చరిత్రలో అత్యంత దుర్భర పరిస్థితిగా కూస్ పండితుడు వ్యాఖ్యానించాడు.

7.6.7 విమోచనా యుద్ధం (1813):

రష్యాలో ఫ్రెంచి సైన్యానికి జరిగిన నష్టాన్ని అవకాశంగా తీసుకొని ప్రష్యా, ఆస్ట్రియాలు నెపోలియన్ పాలన నుండి విముక్తి చెందాలనే కాంక్షతో అతనిపై యుద్ధం ప్రకటించాయి. అందువల్లనే దీనిని విమోచనా యుద్ధం అంటారు. కాని నెపోలియన్ తన సైన్యాలను నడిపించి, ప్రష్యా, ఆస్ట్రియా సైన్యాలను లుట్జను, బాట్జను, డ్రెస్డెన్ల దగ్గర జరిగిన యుద్ధాలలో ఓడించాడు. బ్రిటన్, రష్యా, ఆస్ట్రియా, ప్రష్యాలు తిరిగి నాల్గవ సంకీర్ణ కూటమిగా ఏర్పడి ఫ్రాన్స్ పై యుద్ధం ప్రకటించాయి. సంకీర్ణ కూటమి తన సేనలను లీగ్ దగ్గర మోహరించి పోరాడి నెపోలియన్ను ఓడించగలిగాయి. ఈ యుద్ధాన్నే "సంయుక్త రాజ్యాల యుద్ధం" (Battle of Nations) అని కూడా అంటారు. ఈ యుద్ధంలో ఫ్రాన్స్ తీవ్రంగా నష్టపోయింది. ఇందులో 40,000 మంది ఫ్రెంచి సైనికులు మరణించారు, 30,000 మంది ఖైదీలుగా పట్టుబడ్డారు. పరిస్థితులు అదుపు తప్పినట్లు గ్రహించిన నెపోలియన్ తన సేనలను ఫ్రాన్స్ వైపు మళ్ళించాడు.

ఫ్రాన్స్ చేరిన తర్వాత కూడా నెపోలియన్ తన యుద్ధ ప్రయత్నాలను విరమించుకోలేదు. నాలుగో సంకీర్ణ కూటమి తిరిగి నెపోలియన్ పై యుద్ధం ప్రకటించాయి. 1814 మార్చి నాటికి పారిస్ శత్రుసైన్యాల వశమైంది. ఏప్రిల్లో రాజ్య పరిత్యాగం చేసి ఎల్బా ద్వీపానికి ప్రవాస జీవితం గడపడానికి వెళ్ళాడు. మిత్రకూటమి అతనిపై గల గౌరవంతో ఆ ద్వీపానికి అతడు చక్రవర్తి అని ప్రకటించారు.

బూర్బన్ రాజవంశానికి మళ్లీ అధికారం వచ్చింది. మిత్రకూటమి 18వ లూయీని ఫ్రెంచి సింహాసనంపై కూర్చోపెట్టారు. 10 నెలలు ఎల్బాలో గడిపిన నెపోలియన్ 1815 ఫిబ్రవరిలో తప్పించుకొని మళ్లీ ఫ్రాన్స్ చేరుకున్నాడు.

నెపోలియన్ తిరిగి వచ్చాడన్న వార్త విన్నంతనే లూయీ పలాయనం చిత్తగించాడు. నెపోలియన్ సింహాసన మెక్కి వంద రోజులు పాలించాడు. ప్రజలు అన్ని విధాల అతనికి సహకరించారు.

నెపోలియన్ రాకతో ఆందోళన చెందిన మిత్రరాజ్యాలు తమ మధ్య ఉన్న విభేదాలను తాత్కాలికంగా విస్మరించి నెపోలియన్ పై యుద్ధం ప్రకటించాయి. నెపోలియన్ ప్రజలతో సైన్యాన్ని సమకూర్చుకొని తలపడ్డాడు. మిత్రకూటమి సేనలు బ్రిటీష్ జనరల్ డ్యూక్ ఆఫ్ వెల్లింగ్టన్ నాయకత్వంలో నెపోలియన్ సైన్యాలను, 1815 జూన్ 18న వాటర్లూ వద్ద ఓడించాయి. గత్యంతరంలేక జులై 15న లొంగిపోయాడు. మిత్రరాజ్యాలు అతణ్ణి సెయింట్ హెలినా ద్వీపానికి ఖైదీగా పంపారు. అక్కడ ప్రవాసశిక్ష అనుభవిస్తూ 1821 మే 5, అంటే 5 1/2 సంవత్సరాలు గడిపి, మరణించాడు. అంతటితో అతని సామ్రాజ్యం కుప్పకూలిపోయింది.

చివరి రోజులలో నెపోలియన్ యుద్ధాలు మానవజాతి సమస్యలను పరిష్కరించవని అంగీకరించాడు. ఈ జగత్తులో ఆయుధశక్తి, ఆత్మశక్తి అనే రెండే రెండు శక్తులున్నాయి. దీర్ఘకాలికంగా చూసినప్పుడు ఆయుధశక్తి ఎప్పుడు ఆత్మశక్తి చేతిలో ఓడిపోతూనే ఉంటుంది" అంటాడు. నెపోలియన్ 1769లో జన్మించాడు. సరిగ్గా వంద సంవత్సరాల తర్వాత 1869లో భారతదేశంలో జన్మించిన గాంధీమహాత్ముడు ఈ ఆత్మశక్తికి ఒక ఉద్యమరూపమిచ్చాడు.

7.7 నెపోలియన్ పతనానికి గల కారణాలు :

1807 నాటికి ఇంగ్లండ్ మినహా ఐరోపాఖండం యావత్తు తన గుప్పిట్లో బిగించి, ఐరోపా రాజ్యాలన్నింటిని శాసించిన మహాయోధుడు నెపోలియన్ త్వరితగతిన పతనానికి కారణాలు అనేకం ఉన్నాయి. ఉవ్వెత్తున ఎగసి ఉస్సురని కూలిన కెరటం నెపోలియన్. అతని పతనానికి కారణం అతని మాటల్లోనే చెప్పాలంటే “నా పతనానికి మరెవ్వరినీ నిందించాల్సిన పనిలేదు. నేనే దానికి పూర్తి బాధ్యుణ్ణి. నేనే నాకు బద్ధశత్రువుని, నా పతనానికి నేనే కారణభూతుణ్ణి".

7.7.1 నెపోలియన్ చెడు స్వభావం :

హద్దులు మీరిన అధికార వాంఛ, మితిమీరిన ఆత్మవిశ్వాసం, అహంకారం, మొండితనం, కపట దౌత్యం, నిరంకుశత్వం, ప్రతివాణ్ణి అనుమానించడం మొదలైనవి నెపోలియన్ స్వాభావిక లక్షణాలు. సమర్థులైన కొందరిని అనుమానించి వారిని పదవుల నుంచి తొలగించాడు. ఫలితంగా సమర్థులైన వారి సేవలను కోల్పోవడమే గాకుండా, వారు శత్రు శిబిరంలో చేరి ఇతనికి ద్రోహం తలపెట్టసాగారు. ఉదాహరణకు– నెపోలియన్ సన్నిహితుడైన టెలిరాండ్ ఆస్ట్రియా మంత్రి మెటర్నిక్తో చేతులు కలిపాడు. కొందరు విశ్వాసపాత్రులైన మార్షల్లు కూడా నెపోలియన్కు ఎదురు తిరిగారు. చివరకు తన సోదరులు కూడా తనకు సమయానికి ఉపయోగపడకుండా పోయారు. ఇతరుల అభిప్రాయాలను అతడు ఎన్నడూ మన్నించలేదు. లోపభూయిష్టమైన అతని పథకాలు, తప్పుడు అంచనాలు అతని పతనానికి దారితీశాయి. ఎవరి సలహాలనూ లెక్కపెట్టకుండా మానవాతీతునిలాగ వ్యవహరించాడు. తన వంశపాలనను సుస్థిరం చేసుకోవాలనే తాపత్రయం, తన సామ్రాజ్యాన్ని సుదూరతీరాలకు విస్తరింపజేయాలనే దురాశతో వినాశనాన్ని కొని తెచ్చుకున్నాడు. తాను విధి నిర్ణయానుసారం మహత్తర కర్తవ్య నిర్వహణ కోసం జన్మించిన వ్యక్తినని ప్రకటించుకున్నాడు. "నాకు ఫ్రాన్స్ అవసరం కంటే, ఫ్రాన్స్కు నా అవసరం ఎక్కువ" అని ఉద్ఘాటించి దేశ

శ్రేయస్సును, ప్రజాసంక్షేమాన్ని విస్మరించాడు. దీనితో అతని పతనం ఆరంభమైంది. తర్వాత అతని జీవితం విషాదాంతంగానే ముగిసింది.

7.7.2 సామ్రాజ్య వ్యవస్థలోని లోపాలు :

నెపోలియన్ నిర్మించిన సామ్రాజ్యం ఒకే వ్యక్తి (నెపోలియన్) శక్తిసామర్థ్యాలపై ఆధారపడింది. కాని ఎంతటి సమర్థుడైనప్పటికీ ఒకే వ్యక్తి మహాసామ్రాజ్య భారం వహించడం కష్టం. వయస్సు పైబడుతున్న కొద్దీ నెపోలియన్ శక్తి సామర్థ్యాలు సన్నగిల్లి యుద్ధ నిర్వహణలో, పరిపాలనలో పటుత్వం తగ్గింది.

విశాలమైన సామ్రాజ్యం కావడం, దీనికితోడు రకరకాల జాతులు, సంస్కృతులు ఫ్రాన్స్ దేశపు జీవన వాహినిలో కలవడంతో, వారిని సమన్వయపరచడంలో నెపోలియన్కు సమస్యలు అధికమై చివరకు పతనం తప్పలేదు.

నెపోలియన్ తాను జయించిన రాజ్యాలలోని వారిని నిర్బంధంగా సైన్యంలో చేర్చుకున్నాడు. ఆ విధంగా అతని సైన్యంలో భిన్నదేశాలకు చెందిన పెక్కు జాతులవారు ఉండడంతో వారిలో ఐకమత్యం, పరస్పరం సహకారం కొరవపడి కలహాలకు దిగేవారు. ఇలాటి సైన్యం చక్రవర్తికి ఏ మేరకు విజయం సాధించి పెడతారనేది అనుమానమే. కనుకనే నెపోలియన్ వాటర్లూ యుద్ధంలో పరాజయం పొందాడు.

7.7.3 భూఖండ విధానం :

ముఖ్యంగా తాను (నెపోలియన్) సృష్టించుకున్న భూఖండ విధానం లేక ఆర్థిక దిగ్బంధమే తనకు ముప్పు తెచ్చిపెట్టింది. దుకాణదారుల దేశమైన (Nation of Shop keepers) ఇంగ్లండ్ను దెబ్బతీయాలంటే వారి వ్యాపారాన్ని దెబ్బతీస్తే సరిపోతుందని భావించిన నెపోలియన్ బెర్లిన్ శాసనాలను జారీచేశాడు. ఈ శాసనాల ప్రకారం ఐరోపా రాజ్యాలన్నీ (ఫ్రాన్స్తో సహా) ఇంగ్లండ్తో ఎటువంటి వ్యాపార సంబంధాలు పెట్టుకోకూడదు. కాని నిత్యావసర సరుకుల కోసం ఇంగ్లండ్పై ఆధారపడిన ఐరోపా రాజ్యాలకు ఈ నిబంధనలు పాటించడం కష్టసాధ్యమైంది. పైగా ఈ ఆర్థిక దిగ్బంధాన్ని అమలుపరచడానికి తగినంత నౌకాదళం ఫ్రాన్స్కు లేదు. అందుచేత అది ఐరోపా రాజ్యాలకు కావలసిన నిత్యావసరాలను సరఫరా చేయలేకపోయింది. ఫలితంగా దొంగ వ్యాపారం ప్రబలి ధరలు విపరీతంగా పెరిగిపోయాయి. సామాన్య ప్రజలు అనేక ఇక్కట్లకు గురయ్యారు. చివరకు నెపోలియన్ తన నిబంధనలను ఉల్లంఘించినప్పటికీ, ఇతర దేశాలను మాత్రం ఈ పద్ధతిని కొనసాగించమని మొండిగా వ్యవహరించాడు. అందుకోసం అతడు స్పెయిన్, పోర్చుగల్లతో యుద్ధం చేయవలసి వచ్చింది. ఈ యుద్ధమే అతని పతనానికి ముఖ్యకారణమైంది.

7.7.4 స్పానిష్ వ్రణం :

స్పెయిన్, పోర్చుగల్ వ్యవహారాలలో జోక్యం చేసుకోవడం నెపోలియన్ చేసిన పెద్ద తప్పు. నెపోలియన్ తన సోదరుడైన జోసెఫ్ను స్పెయిన్ సింహాసనంపై కూర్చోపెట్టగా స్పెయిన్ ప్రజలు జాతీయభావ ప్రేరితులై తిరుగుబాటు చేశారు. ఈ తిరుగుబాటును అణచడానికి నెపోలియన్కు సాధ్యం కాలేదు. పైగా స్పెయిన్కు ఇంగ్లండ్ సహాయపడింది. అందువల్ల నెపోలియన్ చెప్పినట్లు స్పానిష్ వ్రణం అతణ్ణి నిలువునా కుంగదీసింది.

7.7.5 రష్యాపై దండయాత్ర :

రష్యాపై జరిపిన దండయాత్ర కూడా నెపోలియన్ పతనానికి ముఖ్య హేతువయింది. ఈ దండయాత్ర వల్ల ఐదు లక్షలకు పైగా ఫ్రెంచి సైనికులు రష్యాలో మంచుబండల మధ్య చిక్కుకొని మరణించారు. వీరిలో చాలా మంది యువకులున్నారు. మళ్లీ అలాంటి సైన్యాన్ని సమకూర్చుకోవడానికి అతనికి సాధ్యపడలేదు.

7.7.6 విమోచనా యుద్ధం :

రష్యాలో నెపోలియన్ పరాజయం పొందడం అవకాశంగా తీసుకొన్న అతని శత్రువులు రష్యా, ఆస్ట్రియా, స్వీడన్లు అతని పాలన నుంచి విముక్తి పొందడానికి బ్రిటన్ ఏర్పరచిన రాజ్యకూటమిలో చేరి నెపోలియన్పై విమోచనాయుద్ధం ప్రకటించారు. లీఫ్జ్ వద్ద జరిగిన యుద్ధంలో వీరు నెపోలియన్ను ఓడించారు. ఇంతటితో మధ్య ఐరోపాలో నెపోలియన్ ప్రాబల్యం అంతరించింది.

7.7.7 పటిష్టమైన నౌకాదళం లేకపోవడం :

నెపోలియన్ కు సరియైన నౌకాదళం లేకపోవడం వల్లనే నైల్, ట్రఫాల్గర్ యుద్ధాలలో బ్రిటన్ నెపోలియన్ ను ఓడించగల్గింది. నెపోలియన్ అన్నట్లు "సరియైన నౌకాదళం ఉంటే బ్రిటన్ ను నామరూపాలు లేకుండా చేసేవాడిని".

7.8 ముగింపు :

1815లో వాటర్లూ యుద్ధంలో నెపోలియన్ పూర్తిగా ఓడిపోయి, సెయింట్ హెలీనాలో ప్రవాస శిక్ష అనుభవిస్తూ, జీవచ్ఛవం వలె శేష జీవితం గడిపి 1821 లో మరణించాడు. నెపోలియన్ మరణంతో ఒక యుగం ముగిసింది. తమను ఎదిరించగల మహానాయకుడు గతించిన తర్వాత ఐరోపాలో పాలకులు మరల నియంతృత్వానికి తెరలేపడానికి ప్రయత్నించారు. అటువంటి వారిలో ఆస్ట్రియా చాన్సలర్ మెటర్నిక్ ప్రసిద్ధికెక్కాడు.

7.9 సారాంశము :

నెపోలియన్ కార్సికా ద్వీపంలోని అజాసియో అనే చిన్న పట్టణంలో 1769 ఆగస్ట్ 15వ తేదీన ఒక సామాన్య మధ్యతరగతి కుటుంబంలో జన్మించాడు. నెపోలియన్ చదువు పూర్తిచేసిన తరువాత సైన్యంలో చేరి తన కర్తవ్య నిర్వహణలో అసమాన ప్రతిభను కనపరచి కన్వెన్షన్ అభిమానం పొందాడు. మొదట నెపోలియన్ పెద్ద సైన్యంతో సార్డీనియా సైన్యాలను ఓడించి, ఆ తర్వాత ఆస్ట్రియా సైన్యాలున్న మాంటూవా నగరాన్ని ముట్టడించాడు. నెపోలియన్ విజయాలు ఫ్రెంచ్ సరిహద్దులను రైన్ నది వరకు విస్తరింపచేశాయి. ప్రధమ కాన్సలర్ గా ఉన్న నెపోలియన్ ప్రజాభీష్టం మేరకు జీవిత కాలం కాన్సలర్ గా ఎన్నికయ్యాడు. అంతేకాకుండా అనతి కాలంలోనే ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తిగా ప్రకటించుకొని తన 45 వ ఏట పదవీభ్రష్టుడయ్యాడు.

నెపోలియన్ అధికారంలోకి రాగానే ముందుగా అరాచకశక్తులను అణచి వేసి శాంతి భద్రతలను నెలకొల్పాడు. అనేక సంస్కరణలను రూపొందించి తన పరిపాలనా సామర్ధ్యంపై ప్రజలకు విశ్వాసం కలిగేలా చేశాడు. స్థానిక పరిపాలనా వ్యవస్థకు స్వస్తి చెప్పి, తనకు విధేయులైన వారిని నియమించాడు. అయితే బూర్బన్ రాజుల కాలం నుండి దేశ ఆర్థిక పరిస్థితి చిన్నాభిన్నమైంది. తరువాత వచ్చిన ప్రభుత్వాలు పరిస్థితిని చక్కదిద్దలేకపోయాయి. తాము

అధికారంలోకి రాగానే ప్రభుత్వ వృధా ఖర్చులకు స్వస్తి పలికాడు. నెపోలియన్ గొప్ప విద్యావేత్త; నెపోలియన్ కు ఫ్రెంచ్, ఇటాలియన్, లాటిన్ భాషలపై మంచి ఆధిపత్యం ఉండేది. జాతీయ విద్యావిధానం ద్వారా విద్యాలయాలపై మతాధికారుల ఆధిపత్యాన్ని తొలగించాడు. నెపోలియన్ సంస్కరణలన్నింటిలోను అతను తయారు చేసిన న్యాయస్మృతి ముఖ్యమైనది. తన పరిపాలనకు ముందు న్యాయస్థానాలు అవినీతికి, ఆలస్యానికి కారణంగా ఉండేవని భావించి నిష్పక్షపాతంగా ప్రజలకు న్యాయం అందించాలని, ఒక కమీషన్ ను ఏర్పాటు చేసి అవసరమైన మార్పులు చేశాడు. దీనిని 'నెపోలియన్ కోడ్' అంటారు.

1807 నాటికి నెపోలియన్ ఐరోపా రాజ్యలన్నింటిని శాసించగల గొప్ప చక్రవర్తిగా ప్రఖ్యాతి పొందాడు. అయితే అతని అధికార వాంఛ, మితిమీరిన ఆత్మవిశ్వాసం, అహంకారం, నిరంకుశత్వం తన పతనానికి కారణం అయ్యాయి. రష్యాపై దండయాత్ర, భూఖండ విధానం ప్రజలు అనేక ఇబ్బందులు పడేటట్లు చేశాయి. నెపోలియన్ కు సరైన నౌకాదళం లేకపోవడం కూడా తన ఓటమికి కారణం అయింది. 1815 లో వాటర్లు యుద్ధంలో నెపోలియన్ పూర్తిగా ఓడిపోయి, సెయింట్ హెలీనాలో శిక్ష అనుభవిస్తూ 1821లో మరణించాడు. ఏది ఏమైనప్పటికి ఐరోపా చరిత్రలో నెపోలియన్ ఒక గొప్ప చక్రవర్తిగా, రాజనీతిజ్ఞుడుగా స్థానం పొందాడు.

7.10 ముఖ్య పదకోశం :

ద్వీపము :

అన్నివైపులా నీటితో ఆవరించబడి మధ్యలో ఉన్న భూభాగమును ద్వీపము అంటారు. ఇవి పరిమాణంలో చిన్న ద్వీపాలు పెద్ద ద్వీపాలుగా సూచించబడతాయి.

పిరమిడ్ :

పిరమిడ్ అనేది ఒక గణిత శాస్త్రంలోని ఆకారము. ఈ ఆకారంలో కట్టిన కట్టడాలను పిరమిడ్లు అని పిలుస్తారు.
ఉదా. ఈజిప్టు పిరమిడ్లు

విజ్ఞాన శాస్త్రం :

విజ్ఞాన శాస్త్రం లేదా సైన్సు అనేది ప్రపంచం గురించి మనకు తెలిసిన విషయాల్ని ఒక పద్ధతి ప్రకారం వివరించే శాస్త్రం. ఈ శాస్త్రం అనేక భాగాలుగా విభజించబడి ఉంటుంది.
ఉదా॥ భౌతిక శాస్త్రం, గణిత శాస్త్రం, వైద్యశాస్త్రం, సామాజిక శాస్త్రం.

నెపోలియన్ న్యాయస్మృతి :

అవినీతికి, అన్యాయానికి చోటులేకుండా నిస్పక్షపాతంగా న్యాయాన్ని ప్రజలకు అందించడానికి, చట్టబద్దంగా 1804 లో నెపోలియన్ మార్పులు చేసి న్యాయస్మృతిగా అభివర్ణించాడు.

సైనిక విద్య :

సైనికులకు తమ విధులలో తగిన సామర్థ్యం పొందడానికి మరియు మెరుగుపరచడానికి ఉద్దేశించిన విద్య. కొన్ని

దేశాలలో ఈ సైనిక విద్య నిర్బంధ విద్యాలో భాగంగా ఉంది.

ఆదర్శవాదం:

తత్వశాస్త్రంలో ఒక భాగం (Idealism). ఇది వాస్తవికతకు దగ్గరగా ఉంటుంది. స్వతంత్ర్యం గా ఏదైన ఒక విషయానికి సంబంధించిన ఉనికిని గురించి వివరించేది.

ద్వీపకల్పం :

ఖగోళశాస్త్ర నిర్వచనం ప్రకారం మూడువైపులా నీటిచే ఆవరించబడి ఒకవైపు భూభాగం కలిగిన ప్రదేశం [Peninsula].

పోప్ :

పోప్ అంటే ప్రపంచవ్యాప్త కాథలిక్ చర్చికి అధిపతి. ప్రాచీన మరియు మధ్యయుగ కాలాలలో పోప్ లు క్రైస్తవ మతాన్ని వ్యాప్తి చేయడంలో సహాయ పడ్డారు మరియు వివిధ సిద్ధాంతపరమైన వివాదాలలో పరిష్కారం చూపారు.

నియంతృత్వం :

నియంతృత్వం అంటే ఒకరు రాజ్యం మీద సర్వాధికారాలు కలిగి ఉంటారు. వీరిని నియంత అని కూడా పిలుస్తారు. ఇది ఒక నిరంకుశ ప్రభుత్వ రూపాన్ని నిర్వచిస్తుంది.

7.11 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1) ఫ్రెంచి విప్లవంలో నెపోలియన్ వహించిన పాత్ర ఎటువంటిది ?
2) నెపోలియన్ ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తిగా ప్రకటించుకునే వరకు అతని జీవితాన్ని, అతడు సాధించిన విజయాలను వర్ణించండి ?
3) “నెపోలియన్ దిగ్విజయాలు అశాశ్వతమైనవి, అతని పాలనా సంస్కరణలు శాశ్వతమైనవి" అనడం ఎంతవరకు సమంజసం?
4) “నేనే విప్లవం” అన్న నెపోలియన్ మాటలు ఎంతవరకు సత్యం ?
5) నెపోలియన్ చక్రవర్తిగా సాగించిన దండయాత్రలు వివరించండి ?
6) నెపోలియన్ బోనపార్టీ విదేశాంగ విధానాన్ని వర్ణించండి ?
7) నెపోలియన్ బోన పార్టీ పతనానికి కారణాలను విశ్లేషించండి ?
8) చర్చితో ఒప్పందం (కం కార్డత్) – 1802
9) భూఖండ విధానము

10) వాటర్లూ యుద్ధం

7.12 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1) Hayes, G.J.H. : Contemporary Europe Since 1870

2) Lipson, E : Europe in the Nineteenth and Twentieth Centuries

3) ఆధునిక ఐరోపా చరిత్ర : తెలుగు అకాడమి, హైదరాబాదు

డా॥ వి.వి. సుబ్బారెడ్డి

పాఠం – 8

వియన్నా కాంగ్రెస్ – 1815, ఐరోపా రాజ్యబద్ద కూటమి, పవిత్ర మైత్రి, మెటర్నిక్

లక్ష్యం :

1815లో జరిగిన వియన్నా కాంగ్రెస్, ఐరోపా రాజ్యబద్ద కూటమి, పవిత్ర మైత్రి, మెటర్నిక్ విధానము గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

8.1 వియన్నా సమావేశము – 1815

8.1.1 పరిచయం

8.1.2 వియన్నా సమావేశము

8.1.3 సమావేశం ముందున్న ముఖ్య సమస్యలు

8.1.4 ఆశయాలు

8.1.4.1 ఐరోపా పట పునః నిర్మాణము

8.1.4.2 ఫ్రాన్స్ సరిహద్దులు నిర్ణయించుట

8.1.4.3 రాజ్యాల పునః నిర్మాణము

8.1.5 నాలుగు సూత్రాలు

8.1.5.1 యథాస్థితి

8.1.5.2 న్యాయత్వము

8.1.5.3 పరిహారము

8.1.5.4 ప్రాబల్య తుల్యత

8.1.6 పరిష్కార మందలి అంశాలు

8.1.6.1 యథాస్థితి

8.1.6.2 న్యాయత్వము

8.1.6.3 పరిహారము

8.1.6.4 ప్రాబల్య తుల్యత

8.1.7 విమర్శ

8.1.8 ప్రాముఖ్యత

8.2 ఐరోపా రాజ్యబద్ధ కూటమి – 1815

8.2.1 పరిచయం

8.2.2 ఆశయాలు

8.2.3 సమావేశాలు

8.2.3.1 ఆక్స్ చాపెల్ సమావేశము – 1818

8.2.3.2 ట్రపాప్ సమావేశము – 1820

8.2.3.3 లైబాక్ సమావేశము – 1821

8.2.3.4 వెరోనా సమావేశము – 1822

8.2.4 ఐరోపా రాజ్యబద్ధ కూటమి విచ్ఛిన్నతకు కారణాలు

8.2.5 ప్రాముఖ్యత

8.3 పవిత్రమైత్రి – 1815

8.3.1 పరిచయం

8.3.2 పవిత్రమైత్రి ఆశయాలు

8.3.3 పవిత్రమైత్రి విఫలమగుటకు కారణాలు

8.3. 4 విమర్శ

8.3.5 ప్రాముఖ్యత

8.4 మెటర్నిక్

8.4.1 పరిచయం

8.4.2 మెటర్నిక్ జీవితం

8.4.3 మెటర్నిక్ వివాహము – ప్రధాని అగుట

8.4.4 మెటర్నిక్ విధానము – ఆశయము

8.4.5 మెటర్నిక్ చతుర్ధ రాజ్యకూటమి – ఐరోపారాజ్యబద్ధ కూటమి

8.4.6 ఐరోపాలో మెటర్నిక్ విధానము అమలుపరుచుట.

8.4.6.1 ఆస్ట్రియా

8.4.6.2 జర్మని

8.4.6.3 ఇటలీ

8.4.6.4 స్పెయిన్

8.4.6.5 రష్యా

8.4.6.6 ఫ్రాన్స్

8.4.6.7 ఇంగ్లాండ్

8.4.7 మెటర్నిక్ పతనమునకు కారణాలు

8.4.8 మెటర్నిక్ విశిష్టత

8.5 సారాంశము

8.6 ముఖ్య పదకోశం

8.7 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

8.8 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

8.1 వియన్నా సమావేశము – 1815.

8.1.1 పరిచయం :

ఐరోపా చరిత్రలో నెపోలియన్ విజృంభణ, అతని దండయాత్రలవలె అతని పతనము కూడా అంత ప్రాముఖ్యతను పొందినది. అతని దండయాత్రలు ఐరోపాలో భయోత్పాతము సృష్టించినది. తన ప్రజ్ఞాపాటవములతో విప్లవ భావములను జోడించి ఇంగ్లండ్ మినహా ఐరోపా ఖండమంతటిని తన ఆధిపత్యములోనికి తెచ్చి ఐరోపా పటమును మార్చివేసెను. నెపోలియన్ యుద్ధాల వలన, ఆక్రమణలవలన ఐరోపా రాజ్యాల సరిహద్దులు తారుమారై నూతన రాజ్యములు ఏర్పడెను. నెపోలియన్ రాజ్యవ్యవస్థను పునః నిర్మించు ఆవశ్యకత ఏర్పడినది. అందుకుగాను ఐరోపా రాజ్యాల పతనానంతరము చిన్నాభిన్నమైన ఐరోపా రాజ్యాధినేతలు, యువరాజులు, రాయబారులు, ప్రతినిధులు, ఆస్ట్రియా రాజధానియైన వియన్నా నగరములో 1815లో సమావేశమైనారు. ఈ మహా గొప్ప సమావేశము ఏర్పాటు చేయుటలో ప్రముఖపాత్ర పోషించి, అధ్యక్షత వహించినవాడు ఆస్ట్రియా ప్రధాని అయిన మెటర్నిక్ ఈ సమావేశమునకు ఆతిథ్యమిచ్చినవాడు ఆస్ట్రియా రాజైన మొదటి ఫ్రాన్సిస్.

8.1.2 వియన్నా సమావేశము :

నెపోలియన్, 1815 వాటర్లూ యుద్ధంలో పూర్తిగా ఓడింపబడుటతో, యావత్ ప్రపంచాన్ని జయించాలనే

అతని ఆశ అడియాశ అయినది. ఓటమి అనంతరం నెపోలియన్ బందీగా వింపబడి, అట్లాంటిక్ సముద్రములోని సెయింట్ హెలీనాదీవికి ఖైదీగా పంపబడెను. ఇతని యుద్ధాల వలన ఐరోపాలో ఏర్పడిన పరిస్థితులు అనేక చిక్కు సమస్యలకు కారణమయ్యెను. ఈ సమస్యల పరిష్కారమునకు, ఐరోపా పట పునః నిర్మాణమునకు మరియు విప్లవ భావాలను అణిచివేయుటకుగాను 1815లో వియన్నా నగరంలో మెటర్నిక్ అధ్యక్షతన సమావేశము ఏర్పాటు చేయబడినది. ఈ సమావేశమునకు హాజరయిన ప్రముఖులు ఎవరనగా ఇంగ్లండ్ నుండి ఆర్థర్ వెల్లస్లీ మరియు కాసత్రీ ప్రభువు, రష్యా రాజైన జార్ అలెగ్జాండర్, ప్రష్యా రాజైన మూడవ ఫ్రెడరిక్ విలియం, రోమ్ నుండి పోప్ ప్రతినిధిగా కార్డినల్ సెల్వి ఫ్రెంచి విదేశాంగ మంత్రి టాలిరాండ్, వాటర్లూ యుద్ధ విజేత వెల్లింగ్టన్ ప్రభువు మరియు ఆస్ట్రియా ప్రతినిధిగా ఆస్ట్రియా విదేశాంగ మంత్రి పాల్గొనెను. ఇంత పెద్ద దౌత్య సమావేశమునకు ఆస్ట్రియా చక్రవర్తియగు మొదటి ఫ్రాన్సిస్ వీరికి ఆతిధ్యమిచ్చెను. ఈ సమావేశంలో అగ్రరాజ్యాలైన ఇంగ్లండ్, రష్యా, ప్రష్యా, ఆస్ట్రియాలు ప్రముఖపాత్ర వహించెను. ఇది నెపోలియన్ పతనమునకు విజయోత్సవముగా అత్యంత వైభవముగాను, ఆడంబరముగాను జరిగెను.

8.1.3 సమావేశం ముందున్న ముఖ్య సమస్యలు :

ఐరోపాలో శాంతియుత వాతావరణం, వియన్నా సమావేశ సమస్యల పరిష్కారముపై ఆధారపడియుంటుంది.

1. నెపోలియన్ దరిదాపుగా 25 సంవత్సరముల పాటు యుద్ధాలు చేసి అనేకమైన రాజ్యాలను ఆక్రమించుకొనినాడు. అందువలన ఐరోపా రాజకీయ పటము పూర్తిగా మార్చిపోయినది. కాబట్టి ఈ సమావేశము ముందున్న సమస్య ఏమనగా – ఐరోపా పట పునఃనిర్మాణము మరియు కోల్పోయిన రాజ్యాలను తిరిగి వారికి అప్పగించటమా ? అనునది లేక తగిన పరిష్కారము కనుగోనుట.
2. రెండవ ముఖ్య సమస్య ఏమనగా విప్లవములను విచ్ఛిన్నం చేయుట, విప్లవ స్ఫూర్తిని, విప్లవ భావాలను నాశనం చేసి, జాతీయ వాదము, ప్రజాస్వామ్యము రాజ్యాంగ విధానాలకు ప్రోత్సాహం లేకుండా చేయుట.
3. మరియొక సమస్య ఏమనగా, విప్లవకాలంలోను, విప్లవం తరువాత నెపోలియన్ కాలంలోను పోప్ ఆధిపత్యం అణిచివేయబడినది. మత సంస్థలు, ఆస్తుల పాలన ప్రభుత్వ ఆధీనంలోకి తేబడినవి. తిరిగి మతం – పోప్ – చర్చి ఆధిపత్యాలను పునరుద్ధరించాలి.

8.1.4 ఆశయాలు :

క్రింద పొందుపరచబడినవి ఈ సమావేశము యొక్క ముఖ్యమైన ఆశయములు.

8.1.4.1 ఐరోపా పట పునః నిర్మాణము :

నెపోలియన్ ఎడతెరిపి లేకుండా 25 సంవత్సరముల పాటు యుద్ధాలు చేసి అనేక రాజ్యాలు, ప్రాంతాలు ఆక్రమించుట వలన ఐరోపా రాజకీయ పటము మార్చివేయబడినది. ఐరోపాలో శాంతి ద్వంసం గావించబడినది. కాబట్టి ఈ సమావేశము యొక్క మొదటి ఆశయము ఐరోపా పట పునః నిర్మాణము మరియు శాంతిని నెలకొల్పుట.

8.1.4.2 ఫ్రాన్సు సరిహద్దులు నిర్ణయించుట :

ఫ్రెంచి విప్లవానికి పూర్వం ఫ్రాన్సు సరిహద్దులను ప్రాతిపదికగా చేసుకొని, ఇప్పుడు ఆ హద్దులను

నిర్ణయించుట.

8.1.4.3 రాజ్యాల పునః నిర్మాణము :

నెపోలియన్ అనేక రాజ్యాలను ధ్వంసం చేసి నూతన రాజ్యాలను సృష్టించి, ఆ సింహాసనాలపై తన బంధువులను నియమించినాడు. అలా సృష్టించబడిన రాజ్యాలను తిరిగి పునః నిర్మించుట.

1. నెపోలియన్ ఆక్రమణకు పూర్వమున్న ఆయాదేశపు రాజులను తిరిగి ఆయా రాజ్యసింహాసనంపై వారిని పునః ప్రతిష్ఠించటానికి.
2. నెపోలియన్ కు సహకరించిన ఐరోపా రాజులను శిక్షించుట కొరకు.
3. మతం – చర్చి – పోప్ అధికారాలను పునఃప్రతిష్టించటానికి.
4. భవిష్యత్లో ఐరోపాలో శాంతికి భంగం వాటిల్లకుండా ఉండే నిమిత్తము, ఫ్రాన్సు సైనికశక్తిని నిర్మూలించే నిమిత్తము.
5. నెపోలియన్ యుద్ధాల వలన ఐరోపారాజ్యాలు నష్టపోయినవి. అతని తప్పిదముల వలన రాజ్యాలు ఆర్థిక దుస్థితిని ఎదుర్కొన్నవి. అందువలన ఫ్రాన్సు పై అధిక మొత్తంలో యుద్ధనష్టపరిహారం విధించుటకు.
6. అంతర్జాతీయ శాంతిని సాధించటానికి ప్రాబల్య తుల్యత పెంపొందించే మార్గాలు సూచించటానికి.

8.1.5 నాలుగు సూత్రాలు :

పైన పేర్కొన్న ఆశయాల సాధన కోసం, ఐరోపాలో రాజకీయ వ్యవస్థను పునఃనిర్మించుటకు ఈ సమావేశం నాలుగు సూత్రాలను రూపొందించినది. అవి ఏమనగా

1. యధాస్థితి 2. న్యాయత్వము 3. పరిహారము 4. ప్రాబల్యతుల్యత.

8.1.5.1 యధాస్థితి :

ఫ్రెంచి విప్లవానికి పూర్వము ఐరోపా రాజ్యాలలో వున్న రాచరిక వ్యవస్థను, యధాతథముగా ఆ రాజ్యాలలో, అరాచక వ్యవస్థలను కొనసాగించుట యధాస్థితి లక్ష్యము.

8.1.5.2 న్యాయత్వము :

నెపోలియన్ పూర్వము ఐరోపా రాజ్యాలు ఎవరిచే పాలింపబడుచున్నవో, న్యాయ సమ్మతముగా వానిని తిరిగి ఆ రాజ్యవంశాలకు అప్పగించుటము ఈ న్యాయత్వ సూత్ర లక్ష్యము.

8.1.5.3 పరిహారము :

నెపోలియన్ పతనమునకు కృషిచేసిన రాజ్యాలు, ఆయా యుద్ధాలలో నష్టపోయినందున వారికి కొంత పరిహారమును చెల్లించుట మంచిదని సమావేశము భావించినది. ఈ సూత్రము వలన నెపోలియన్కు సహకరించిన

రాజ్యాలు, నష్టపోయిన వారికి, విజేతలైన వారికి నష్టపరిహారము చెల్లించవలెను.

8.1.5.4 ప్రాబల్యతుల్యత :

ఐరోపా ఖండములో సుస్థిర శాంతి నెలకొనవలెనన్న, విప్లవ భావాలతో నిండియున్న ఫ్రాన్సు మరియొక సారి విజృంభించకుండా ఉండులాగున, ఫ్రాన్సు వలే మరే యితర రాజ్యము కూడా ఇటువంటి ప్రభావమునకు లోనుకాకుండునట్లు ఫ్రాన్సు చుట్టూ ఉన్న రాజ్యములను శక్తివంతులుగా చేసి, ఫ్రెంచి దురాక్రమణలు అరికట్టుటకు కొన్ని చర్యలు గైకొనుట.

8.1.6 పరిష్కారమందలి అంశాలు :

పైన ప్రతిపాదించిన సూత్రముల ఆధారముగా వియన్నా కాంగ్రెస్ జూన్ 9, 1815న సమస్యలకు పరిష్కారములు రూపొందించెను. ఈ పరిష్కారమందలి అంశములు ఏమనగా :

8.1.6.1 యధాస్థితి :

ఈ సూత్రమునసరించి నెపోలియన్ ఆక్రమించిన దేశములన్నింటిని ఫ్రాన్సు నుండి వేరుచేయవలెను. 1791 నాటికి ఫ్రాన్సు సరిహద్దులు ఏవైతే ఉన్నవో ఆ సరిహద్దులనే నిర్ణయించవలెను.

8.1.6.2 న్యాయత్వము :

ఈ సూత్రము ద్వారా ఫ్రాన్సు, స్పెయిన్, సిసిలీలలో బూర్బన్ వంశీయులను నియమించెను. 16వ లూయీ సోదరుడైన 18వ లూయీని ఫ్రాన్సు దేశపు రాజుగా నియమించెను. స్పెయిన్ నందు ఏడవ ఫెర్డినాండ్ ని రాజుగా నియమించెను. హాలెండ్ ను ఆరెంజ్ వంశస్తులకు ఈయబడినది. పోప్ రాజ్యములు పోప్ ఏడవ పయస్కు ఇవ్వబడినవి. సార్డీనియా, పియడ్మాంట్లను సవాయ్ రాజవంశీయులకు, పార్మా, మొడినా, టస్కనీలు హాప్స్ బర్గ్ రాజవంశములకు ఇవ్వబడినవి.

8.1.6.3 పరిహారము :

ఈ సూత్రలను ఆధారముగా వియన్నా కాంగ్రెస్ ఐరోపా పునః నిర్మాణమునకు ఈ క్రింది నిర్ణయములు గైకొనెను. తత్ఫలితముగా ఐరోపా రాజకీయ పటములో పెక్కు మార్పులు చేయబడెను.

ఎ) యుద్ధ నష్ట పరిహారముగా ఫ్రాన్సుపై 70 కోట్లు, మిత్ర పక్షాలపై కొంత మొత్తం విధించెను. ప్రసిద్ధి గాంచిన రాజభవనాలను ఇంగ్లండ్ ఆధీనంలో అయిదు సంవత్సరములు ఉంచవలెను.

బి) ఇంగ్లండ్ తన వలస రాజ్యములను విస్తరించుకొనెను. ఇంగ్లండు యూరప్ నుండి మాల్టా, హెలిగోలాండ్, వెయోనియన్ దీవులు పొందెను. స్పెయిన్ నుండి ట్రినిడాడ్, ఫ్రాన్సు నుండి మారిషియస్, టొబాగో, హాలెండ్ నుండి గుడ్ హోప్ అగ్రము, సిలోన్లు పొందెను.

సి) రష్యా పోలెండ్లో అత్యధిక భాగము, టర్కి నుండి చెస్సరేబియా, స్వీడన్ నుండి ఫిన్లాండ్లు పొందెను.

డి) ప్రష్యా, స్వీడన్ నుండి పామరేనియాను పొందెను.దీనిని బట్టి బాల్టిక్ సముద్రంలో తన నౌకాబలాన్ని

పెంపొందింప చేసుకొనుటకు అవకాశము ఏర్పడెను. వెస్ట్ ఫేలియా, సాక్షనీలో ఉత్తరభాగాన్ని, డాంజింగ్, థారోన్ మరియు పోసెన్లను పొందెను. వీటిని బట్టి ప్రష్యా, ఫ్రెంచి దాడులను తట్టుకోవటానికి ఐరోపాలో ఒక బలీయమైన శక్తిగా ఆవిర్భవించింది.

ఇ) ఆస్ట్రియా, ప్రాబల్యతుల్యత అనే సూత్రము ద్వారా బెల్జియంను వదులుకోవలసి వచ్చెను. అందుకు ప్రతిగా ఇటలీ నుండి వెనీషియా, లొంబార్డులు ఇవ్వబడినవి. ఆస్ట్రియాకు టైరోన్, ఇర్లీరియన్ భూభాగాలు, దక్షిణ పోలండ్ లభించినాయి. ఈ విధముగా కోల్పోయిన ఔన్నత్యమును తిరిగి పెంపొందించుకోవటానికి అవకాశము ఏర్పడెను.

ఎఫ్) జర్మనీ పూర్తిగా పునర్వ్యవస్థీకరింపబడెను. నెపోలియన్ విజృంభణకు పూర్వం జర్మని 350 రాజ్యాలుగా వుంది. నెపోలియన్ ఆక్రమణ తరువాత, ఈ చిన్న రాజ్యాలు రైన్ సమాఖ్యగా ఏర్పడినది. నెపోలియన్ పతనానంతరం 350 చిన్న రాజ్యాలు 39 రాజ్యాలుగా కుదించబడినవి. ఈ సమాఖ్యకు పార్లమెంటును ఏర్పాటు చేసి, ఆస్ట్రియా పాలకుని అధ్యక్షునిగా చేసెను.

జి) ఇటాలియన్ రాజ్యాలు ఆస్ట్రియాతో పాటు, పోప్ కు, బూర్బన్ వంశస్తులకు పంచబడెను. పిడ్మాంట్ లో కొంతభాగము, సవాయ్, జినోవాలను సార్డీనియాకు ఇవ్వబడెను.

హెచ్) 1813 లిప్ జిగ్ యుద్ధంలో డెన్మార్క్, మిత్ర పక్షాలకు వ్యతిరేకముగా నెపోలియన్కు మద్దతుగా నిలిచినది. అందుకుగాను డెన్మార్క్ నుండి నార్వేను వేరుచేసి స్వీడన్ కు కలిపిరి.

8.1.6.4 ప్రాబల్య తుల్యత :

భవిష్యత్లో ఫ్రెంచి దాడులను ఎదుర్కొనే నిమిత్తం ప్రష్యాను ఒక శక్తివంతమైన రాజ్యంగా రూపొందించుటకు తన నౌకాబలమును అభివృద్ధి చేసెను. ఫ్రాన్సు దక్షిణ భాగములో జినోవాను సార్డీనియాతో కలిపి పటిష్టపరచెను. స్విట్జర్లాండ్ ను ఒక స్వతంత్ర రాజ్యంగా గుర్తించి బలపరచెను. బెల్జియంను హాలెండ్తో కలిపి ఫ్రాన్సుకు ఉత్తరాన సంయుక్త నెదర్లాండ్స్ను ఏర్పాటు చేసెను.

వియన్నా కాంగ్రెస్ లో తీసుకున్న నిర్ణయాలు, చేసుకున్న రాజకీయ మార్పులు, అగ్రరాజ్యాల స్వార్ధపూరితములు, కృత్రిమములైనవి, స్వప్రయోజనాలు ఆశించి చేసినవి. చారిత్రక సాంప్రదాయములకు వ్యతిరేకమైన చర్యలు. అందువలన ఐరోపాలో సుస్థిర శాంతి నొసంగుటలో విఫలమైనది. దీనినిబట్టి ప్రముఖ చరిత్రకారుడైన హేజ్ "వియన్నా కాంగ్రెస్ నిజమైన సమావేశము కానేకాదు" అని నుడివెను. కనుకనే ఆచార్య ఫిషర్ దీనిని 'అసందర్భపు ప్రేలాపన' అని తీవ్రముగా విమర్శించెను.

8.1.7 విమర్శ :

వియన్నా కాంగ్రెస్ లో ఉన్న లోపాలను బట్టి ఇది తీవ్ర విమర్శకు లోనైనది. సమావేశము ప్రముఖముగా ప్రతీకార విధానమునకు లోనయినది. ఫ్రాన్స్ యొక్క దురాక్రమణ విధానాలను త్రుంచివేసి, భవిష్యత్లో ఐరోపాలో మరియొకసారి శాంతికి భంగము వాటిల్లకుండా ఉండేందుకు, న్యాయత్వము అనే సూత్రము ద్వారా, ఫ్రాన్సు చుట్టు బలీయమైన రాజ్యాలు రూపొందించుట ఆశయమైనది.

వియన్నా సమావేశమునకు హాజరయిన ప్రముఖులు, ప్రతినిధులు, రాజకీయవేత్తలు, దౌత్యవేత్తలు మొదలగువారు ఐరోపాలో సుస్థిర శాంతిని నెలకొల్పుటకు, ఫ్రాన్సు కాని మరే యితర దేశము కాని దురాక్రమణ విధానము కొనసాగించకూడదని, మంచి ఆశయాలు, సూత్రాలు ప్రతిపాదించినారు. కాని వాటిని ఆ నాలుగు అగ్రరాజ్యాలు – రష్యా, ప్రష్యా, ఆస్ట్రియా, ఇంగ్లండ్ లు పేర్కొన్న ఆశయాలను, సూత్రాలను విస్మరించి స్వప్రయోజనాల కోసం, ఐరోపాలో తమ ప్రాబల్యత కోసం, విలువలను విస్మరించి, మిత్రపక్షాల విజయ సాధనకు కృషిచేసిన వారి ఆశయాలను వమ్ము చేసి బలహీన రాజ్యాలను, భూభాగాలను కబళించి స్వేచ్ఛా. స్వాతంత్ర్యాలను హరించి, జాతీయ ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను కూలద్రోసి ఐరోపాలో శాంతికి భంగము కలిగించెను.

విప్లవ భావాలను, జాతీయవాదము, ఉదారవాదములను పూర్తిగా విస్మరించి, పూర్తి సాంప్రదాయబద్ధంగా వ్యవహరించెను. నెపోలియన్ పతనానికి ప్రముఖ కారణం జాతీయ భావమని, నిరంకుశ విధానాలను ప్రజలు వ్యతిరేకిస్తారని, నాయకులు గ్రహింపకుండుట శోచనీయము.

ఐరోపా రాజ్యాల పునః నిర్మాణమనునది శాశ్వత ప్రాతిపదికన జరగలేదు. న్యాయత్వం, ప్రాబల్య తుల్యత అను అంశాల ప్రాతిపదికన మార్పులు చేయునపుడు ప్రణాళికాబద్ధంగాను, భవిష్యత్ ని దృష్టియందుంచుకొని, ప్రజలు జాతులు, మతాలు, ప్రాంతాలు, భాషలు, ప్రజల అభీష్టము అనే అంశాలను ప్రామాణికముగా రాజ్యాల పునః నిర్మాణము చేయవలెను. కాని వీటన్నిటికి వ్యతిరేకముగా జరిగినది. సామ్రాజ్యాల విస్తరణములో అగ్రరాజ్యాలను చిన్న రాజ్యాలను పావులుగా వాడుకొన్నాయి. బెల్జియంను హాలెండ్ లో విలీనము చేయగా, ఈ రెండు దేశాల మతాలు, భాష, సాంప్రదాయాలు విరుద్ధములు. అందువల్ల బెల్జియం స్వతంత్రత కోరినది. బెల్జియంలో తిరుగుబాట్లు జరిగినవి. నార్వే స్వీడన్ తో కలుపబడినది. కాని వీరి మధ్య సౌభ్రాతృత్వం లేదు. పోలెండ్ ని మూడు భాగాలు చేసినారు. కాని వీరి మధ్య సమైక్యత లేదు. ఒక ప్రముఖ భాగాన్ని రష్యాతో కలిపినారు. సమైక్య జర్మనీని ఆకాంక్షించు జర్మన్ జాతీయ భావం అణిచి జర్మన్ సమాఖ్య నేర్పరుచుట. జాతీయ పిపాసులైన ఇటాలియన్ల స్వాతంత్ర్యమణిచి, నిర్లక్ష్యం చేసి ఇటలీని అయిదు భాగాలుగా విభజించుట జరిగినది.

ఈ విధముగా విప్లవ జనితములైన జాతీయ భావాలను, ఉదారవాదమును సమావేశము త్రోసిపుచ్చెను. తత్ఫలితముగా ఆయా రాజ్యాలలో తిరుగుబాట్లు ప్రారంభమయ్యెను. అవియే విప్లవములుగా మారిపోయెను.

8.1.8 ప్రాముఖ్యత :

పైన వివరించినట్లుగా ఈ కాంగ్రెస్ నందు అనేకమైన లోపములున్నప్పటికి, కొన్ని రాజకీయ మార్పులు సత్ఫలితములనిచ్చినవి. అందువలన ఇది కొంత ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకొన్నది.

1. నెపోలియన్ 25 సంవత్సరాల నిరంతర యుద్ధాల వలన ఐరోపా ప్రజలు భయభ్రాంతులయిరి. ఇపుడు వారికి కావలసింది శాంతి. వియన్నా సమావేశంలో తీసుకున్న నిర్ణయాల ప్రకారముగా ఐరోపాలో 40 సంవత్సరములపాటు శాంతి కలిగినది. 1815 నుండి 1853 వరకు యుద్ధము జరుగలేదు.

2. జర్మన్ సమాఖ్యలో ప్రష్యా ఒక ప్రముఖ రాజ్యంగా ఆవిర్భవించినది. ప్రష్యా సంస్కృతి, నాగరికత

మిగిలిన జర్మన్ రాజ్యాలకు ప్రాకినది. తత్ఫలితముగా ఆస్ట్రియా ఆధిపత్యము క్రమముగా తగ్గినది. తుదకు ప్రష్యాయే నాయకత్వము వహించి ఆస్ట్రియన్లను పారద్రోలి జర్మనీ ఏకీకరణను సాధించెను.

3. సార్డీనియాకు జినోవా, పియడ్మాంట్, సవాయ్ లభించుట ద్వారా ఇటలీ నందు జాతీయ ఐక్యతా భావము ఏర్పడినది. తత్ఫలితముగా ఇటలీ ఏకీకరణోద్యమంలో సార్డీనియా ప్రముఖ పాత్ర వహించినది.

4. రష్యా టర్కీ నుండి బెస్సరేబియా, పోలెండ్ నుండి తూర్పు భాగమును పొందుట ద్వారా, టర్కీలో పాదము మోపగలిగినది. అందువలన రష్యా తూర్పు ప్రాంతాలలో తన వ్యాపారాన్ని అభివృద్ధి చేసుకోగలిగినది.

5. వియన్నా కాంగ్రెస్ వలన అంతర్జాతీయ న్యాయ సూత్రము అమలులోనికి వచ్చినది. రాజ్యాల మధ్య పరస్పర సహకారము, అవగాహన, వ్యాపార సంబంధాలు ఏర్పడినాయి.

6. ఐరోపా రాజ్యాలలో బానిసత్వమును నిర్మూలించుటకు వియన్నా కాంగ్రెస్ 'బానిసత్వ నిర్మూలన' ప్రకటన చేసినది.

ఈ విధముగా వియన్నా కాంగ్రెస్ ఐరోపా చరిత్రలో ఒక స్థానం సంపాదించుకొన్నది. భవిష్యత్లో ఐరోపా ఎదుర్కొనవలసిన సమస్యలన్నిటికి వియన్నా పరిష్కారమే మూలము.

8.2 ఐరోపా రాజ్య బద్ధ కూటమి – 1815 :

8.2.1 పరిచయం :

నెపోలియన్ దండయాత్రలతో ఐరోపాలో ప్రముఖ రాజ్యాలైన ప్రష్యా, రష్యా, ఆస్ట్రియా, ఇంగ్లండ్లు భీతిల్లి, దినదినాభివృద్ధి చెందుచున్న ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్య భావాలనరికట్టుటకు, తమ రాచరిక వ్యవస్థలను పరిరక్షించుకొనుటకు ఈ మిత్రరాజ్యాలు ఒక కూటమిగా ఆవిర్భవించినవి. ఈ సంకీర్ణ కూటమి నెపోలియన్ను 1815లో పతనము గావించినది. నెపోలియన్ పతనానంతరము వియన్నా కాంగ్రెస్ నందు, ఐరోపాలో విప్లవమునకు పూర్వమున్న పరిస్థితులకు యత్నించెను. ఈ సమావేశంలో జాతీయ, ఉదారవాద, ప్రజాస్వామ్య విధానాలకు విలువనీయక ప్రజాభీష్టమును విస్మరించి స్వార్థ ప్రయోజనాలకోసం ఐరోపా రాజకీయ పటమును మార్చి వేసెను. అయినను వారిలో భయాందోళనలు తొలగిపోలేదు. ఐరోపా ఆర్థిక స్థితి పటిష్టముగా లేదు. శాంతి భద్రతలు కరువైనాయి. ఇటువంటి క్లిష్ట పరిస్థితులలో ఫ్రాన్సు నందు మరియొక విప్లవము అనివార్యమగునని భావించిరి. ఇట్టి పరిస్థితులలో ఈ సమస్యలనధిగమించటానికి, ఐరోపాలో యుద్ధములను యుద్ధ విధానాల్ని, విప్లవ భావాల్ని నివారించి శాంతి భద్రతలు కలుగచేయుటకు, పరస్పర సహకారంతో ఐరోపాకు సంరక్షకులుగా నుండుటకు 1815 నవంబరు 20న పారిస్ నందు సమావేశమై ఒక అంగీకారమునకు వచ్చి ఒక మైత్రి కూటమిగా ఏర్పడినాయి. దీనినే చతుర్ద రాజ్యకూటమి అందురు. మెటర్నిక్ 'ఐరోపా రాజ్యబద్ధ కూటమి' అని పిలిచినాడు. ఈ కూటమి ఏర్పాటు చేయుటలో మెటర్నిక్ ప్రముఖ పాత్ర పోషించెను. ఇతను సాంప్రదాయ విధానాలను, సనాతన రాచరిక వ్యవస్థను ప్రోత్సహించెను. ఇతను విప్లవమునకు, జాతీవవాదానికి, ప్రజాస్వామ్యానికి బద్ధవిరోధి.

8.2.2 ఆశయాలు :

ఐరోపా రాజ్య బద్ధ కూటమి క్రింది ఆశయాలను కలిగియున్నది.

1. వియన్నా కాంగ్రెస్ నందు తీసుకున్న నిర్ణయాలను తీర్మానాలను అమలు జరుపుట
2. పారిస్ సంధిననుసరించి ఫ్రెంచి దురాక్రమణ విధానంను అరికట్టుట.
3. ఐరోపాలో శాంతి కలుగజేయుట, తరుచు తలెత్తు అంతర్జాతీయ సమస్యలను శాంతియుతముగా పరిష్కరించుట.
4. విప్లవ, జాతీయ భావములను అణచుట.
5. నిరంకుశ రాజుల హక్కులు కాపాడుట.
6. చతుర్ద రాజ్యాలైన రష్యా, ప్రష్యా, ఆస్ట్రియా, ఇంగ్లండ్లు 20 సంవత్సరాలు మిత్రరాజ్యాలుగా మెలుగుట.

8.2.3 సమావేశాలు :

ఈ ఆశయాల సాధన కోసం, ఐరోపారాజ్య బద్ధ కూటమి తరుచుగా ఆయారాజ్యాలలో సమావేశమై, ఆయా సమస్యలను చర్చించుచుండెను. ఆ రకముగా ఈ కూటమి విచ్ఛిన్నమగు నాటికి (1825) నాలుగు మార్లు సమావేశమైనది.

8.2.3.1 ఆక్సెలా ఛాపెల్ సమావేశము (1818) :

ఐరోపారాజ్య బద్ధ కూటమి ప్రథమ సమావేశము పవిత్ర రోమన్ సామ్రాజ్య రాజధానియైన ఆక్సెలా ఛాపెల్ నందు 1818లో సమావేశమయ్యెను. ఈ సమావేశంలో ఐరోపారాజ్యాల స్థితిగతులు, పరస్పర సంబంధాలు న్యాయసూత్రాలు మతభావాల గురించి చర్చించిరి.

వియన్నా సమావేశ నిర్ణయాలను అమలుపరుచుటకు ఫ్రాన్సు అంగీకరించి, ఈ సమావేశంలో ఐరోపారాజ్యబద్ధకూటమి సభ్యురాలుగా చేరెను. తత్ఫలితముగా చతుర్ధ రాజ్య కూటమి పంచరాజ్య కూటమిగా మారెను.

ఈ సమావేశము నందు స్వీడన్, నార్వే, డెన్మార్క్ తో చేసుకున్న ఒడంబడికలను ఉల్లంఘించగా, కూటమి స్వీడన్ రాజును మందలించినది. అమెరికాలోని స్పెయిన్ వలసలలోని ఉదారవాదులు తిరుగుబాట్లు చేయగా, స్పెయిన్ రాజైన ఏడవ ఫెర్డినాండ్ ఐరోపారాజ్యబద్ధకూటమిని సహాయమర్ధించెను. అందుకు ఇంగ్లండ్ "ఇతరుల ఆంతరంగిక వ్యవహారములలో జోక్యము చేసుకోమని" తెలిపెను.

8.2.3.2 ట్రపాస్ సమావేశము (1820) :

ఈ కూటమి యొక్క రెండవ సమావేశము జర్మనీలోని ట్రపాస్ నగర మందు 1820లో జరిగెను. పోర్చుగల్, స్పెయిన్, నేపిల్స్, పీడ్మాంట్ మొదలగు ప్రాంతాలలో తమ పాలకులకు వ్యతిరేకముగా జాతీయభావంతో 1820 నాటికి విప్లవములు చెలరేగినవి. ప్రజలు రాజ్యాంగబద్ధమైన ప్రభుత్వాలు, ఉదార సంస్కరణలు కావలయునని కోరిరి. కాని

మెటర్నిక్, జాతీయ, ఉదారవాదంలకు బద్ధవిరోధి కాబట్టి, విప్లవమును అణిచివేయాలని కూటమిని కోరెను. రష్యా, ప్రష్యా సమర్థించగా, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండులు వ్యతిరేకించెను. కూటమి మధ్య విభేదాలు పొడసూపినాయి. రష్యా, ప్రష్యా, ఆస్ట్రియాలు ఒక వర్గము కాగా, ఇంగ్లండ్, ఫ్రాన్సులు వ్యతిరేక వర్గమయినవి. బ్రిటిష్ ప్రధాని అయిన కాజలరి ప్రభువు "ఆ రాజ్యాల అంతరంగిక వ్యవహారాలలో జోక్యం చేసుకోవటము ఆ రాజ్యాలు స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యము, జాతీయతను వ్యతిరేకించుట" అగునని వాదించెను.

8.2.3.3 లైబాక్ సమావేశము (1821) :

ఐరోపా రాజ్యబద్ధకూటమి యొక్క మూడవ సమావేశము 1821లో ఆస్ట్రియా – హంగేరిలలోని లైబాక్ నందు జరిగెను. ఈ సమావేశము నందు నేపిల్స్, పిడ్మాంట్లలో వచ్చిన తిరుగుబాట్లు గురించి చర్చించెను. ఆ తిరుగుబాట్లును అణిచివేయుటకు కూటమి ఆస్ట్రియాకు అధికారమిచ్చెను. అంతట మెటర్నిక్ జాతీయ, ఉదారవాద విప్లవములును అణిచివేసెను. సాంప్రదాయ ప్రభుత్వములను నెలకొల్పెను.

8.2.3.4 వెరోవా సమావేశము (1822) :

నాల్గవది, చివరిది అయిన సమావేశము 1822 లో ఇటలీలోని వెరోనాలో జరిగినది. స్పెయిన్ రాజు ఏడవ ఫెర్డినాండ్కి వ్యతిరేకముగా తిరుగునట్లు జరుగుచుండెను. అంతట ఫెర్డినాండ్ ఫ్రాన్సురాజు 18వ లూయీ సహాయమర్థించెను. ఈ సమస్యను స్పెయిన్ కూటమి ముందుంచగా, కూటమి ఫ్రాన్సును స్పెయిన్లోని తిరుగుబాట్లను అణిచివేయవలసినదిగా తీర్మానించెను. స్పెయిన్లో ఫ్రాన్సు జోక్యమును ఇంగ్లండ్ వ్యతిరేకించెను. కాని ఫ్రాన్సు, స్పెయిన్లోని తిరుగుబాట్లను అణిచివేసి రాచరిక ప్రభుత్వమును నిలిపెను. అంతట ఇంగ్లండ్ కూటమి నుండి వైదొలగగా ఐరోపారాజ్యబద్ధ కూటమి విచ్ఛిన్నమయ్యెను.

8.2.4 ఐరోపా రాజ్యబద్ధకూటమి విచ్ఛిన్నతకు కారణములు :

ఐరోపా రాజ్యబద్ధకూటమి ఆశయ సాధనలో విఫలమగుటకు అనేక కారణములు గలవు.

ఐరోపా రాజ్యబద్ధకూటమి విఫలమగుటకు ప్రముఖ కారణము సభ్యుల మధ్య భేదాభిప్రాయము, అనైక్యత, స్వార్థము కూటమి ఏర్పడినప్పటి నుండి సభ్యులు స్వార్థ ప్రయోజనాలను దృష్టియందుంచుకొని ప్రజల అభీష్టమును విస్మరించెను. సమస్యలను పరిష్కరించే విషయంలో బేదాభిప్రాయములు కలిగి, అసూయ ద్వేషాలతో అనైక్యత కలిగి వర్గాలుగా చీలిపోయిరి.

మెటర్నిక్ కూటమిని ఐరోపాలో తన విధానమును కొనసాగించుటకు మాత్రమే వినియోగించుకొనెను. జాతీయ ఉదార, విప్లవ శక్తులను మాత్రమే అణుచుటకు ఒక సాధనముగా వినియోగించుకొనెను. ఇటువంటి పద్ధతులకు ఇంగ్లండ్ విముఖత తెల్పెను. పోర్చుగల్, స్పెయిన్, నేపిల్స్, పిడ్మాంట్లలో జాతీయవాద ఆందోళనలు చెలరేగగా ఆ ఆందోళనలు అణుచు విషయంలో బేధాభిప్రాయములు చెలరేగినవి. కాజలరీ మాటలలో చెప్పవలెనన్న 'కూటమి ఆశయాలు, శక్తికి, పరిమితికి మించినవి'. ఈ పరిస్థితులలో అగ్రరాజ్యమైన ఇంగ్లండ్ వెరోనా సమావేశంలో నిష్క్రమించినది.

ఇంగ్లండ్ మనో సిద్ధాంతమును అంగీకరించుట మరియొక కారణము. వియన్నా సమావేశ తీర్మాన ప్రకారముగా నెపోలియన్ ఆక్రమిత అమెరికాలోని స్పానిష్ పోర్చుగీస్ వలసలు స్వతంత్రమయ్యెను. వాటిపై తిరిగి ఆధిపత్యమునకు స్పెయిన్ ప్రయత్నించెను. అందుకు ఇంగ్లండ్ వలసలు స్పెయిన్ ఆధిపత్యములోనికి వచ్చిన తాను క్రొత్తగా స్థాపించు వలసలకి వాణిజ్యము కుంటుపడునని భావించినది. అటువంటి పరిస్థితులలో అమెరికా అధ్యక్షుడయిన మన్రో తన ప్రఖ్యాత 'మన్రో సిద్ధాంతము'ను ప్రవేశపెట్టెను. దీని ప్రకారము

1. ఐరోపా వ్యవహారములలో అమెరికా జోక్యము చేసుకొనదు.
2. అటులనే ఐరోపా వారు, అమెరికా వ్యవహారములలో జోక్యము చేసుకొనరాదు. ఉత్తర అమెరికాలో వలసలు స్థాపించరాదు.
3. దీనికి భిన్నముగా ఐరోపా రాజ్యాలు వ్యవహరించిన అమెరికా ప్రతిఘటించును. లేదా బలప్రయోగము చేయును.

ఈ మన్రో సిద్ధాంతమును ఇంగ్లండ్ బలపరుచుటతో ఐరోపా రాజ్యబద్ధ కూటమికి దూరమయ్యెను.

బానిస వ్యాపారంలోను, వర్తక వ్యాపారములోను మధ్యధరా సముద్ర, తూర్పు రాజ్యాల సమస్యలపై విశ్వాసము, సహకారము సన్నగిల్లుట వలన కూటమి త్వరిగ గతిన విచ్ఛిన్నమయినది.

8.2.5 ప్రాముఖ్యత :

ఐరోపారాజ్యబద్ధకూటమి ఆశయసాధనలో విఫలమై త్వరితగతిని విచ్ఛిన్నమైనప్పటికిని, కూటమి చాలా ప్రాధాన్యతను సంతరించుకొన్నది. అంతర్జాతీయ సమస్యలు పరిష్కరించుటకు, ఐరోపా రాజకీయాలలో రాజ్యాల మధ్య పరస్పర అవగాహన, నమ్మకము, సుహృద్భావ భావములు పెంపొందించుటకు ప్రయత్నించినది. ఐరోపాలో యుద్ధాలను నివారించి శాంతిని నెలకొల్పుటకు జరిగిన మహోన్నత యత్నములలో ఐరోపారాజ్యబద్ధ కూటమి మొదటిది. అంతర్జాతీయ భావము జనింపచేసినది. అందువలననే మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం 1920లో నానా జాతి సమితి, 1945లో రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానంతరం ఐక్యరాజ్యసమితి ఏర్పాటుకు అవకాశం ఏర్పడినది. కనుకనే కొందరు చరిత్రకారులు 'ఐరోపారాజ్యబద్ధ కూటమి'ని "ఐక్యరాజ్య సమితి ప్రతిమ" అని శ్లాఘించిరి.

8.3 పవిత్రమైత్రి (1815) :

8.3.1 పరిచయం :

నెపోలియన్ పతనానంతరం ఐరోపాలో అంతర్జాతీయ వివాదాలను పరిష్కరించుట కొరకు, శాంతి సుస్థిరతలు నెలకొల్పుటకు భవిష్యత్లో ఫ్రెంచి విప్లవములాంటి విప్లవములు సంభవించకుండా నివారించుటకు, రష్యా రాజైన మొదటి జార్ అలెగ్జాండర్ క్రైస్తవ మత సిద్ధాంతాల ప్రాతిపదికన ఒక ప్రణాళికను రూపొందించెను. ఆ ప్రణాళికను అమలు జరుపుటకు మిత్రరాజ్యాల సహకారముతో ఒక మైత్రి కూటమిని ఏర్పరచి, 1815 సెప్టెంబరు 26న ఒక ప్రకటన చేసెను. ఆ మైత్రి కూటమియే 'పవిత్రమైత్రి'.

పవిత్రమైత్రి అనునది రష్యా రాజైన జార్ అలెగ్జాండర్ మది నుంచి ఉద్భవించిన ఊహా జనితమైన సృష్టి అతను తాత్వికుడు, ఆదర్శవాది, క్రైస్తవ మతాభిమాని, ఆలోచనాపరుడు, ఉదారవాది. నెపోలియన్ యుద్ధాలు, అతని పతనం, మరియు అపుడు ఐరోపాలో జరుగుచున్న అనేక అంశాలను దృష్టియందుంచుకొని, ఐరోపాలో సుస్థిర శాంతిని నెలకొల్పుటకు చతుర్థ రాజ్యకూటమి అనుసరించు బలప్రయోగమునకు క్రైస్తవ ఆధ్యాత్మిక చింతనను జోడించుటే అతని ధ్యేయము. క్రైస్తవ మతములో నున్నటువంటి లక్షణములైన దయ, జాలి, కరుణ, ప్రేమ, శాంతి, కృప, కనికరము, సౌభ్రాతృత్వము మొదలగు భావములు ప్రాతిపదికగా ఈ కూటమి పనిచేయవలెనని అతని ఆశయము. అందుకు ఆయన ఈ సిద్ధాంతములను ప్రచారము చేయసాగెను. జార్ చక్రవర్తి తాను దేవుని ప్రతినిధినని, ఐరోపా ఖండములోని సమస్యలను క్రైస్తవ సిద్ధాంతాల ద్వారా పరిష్కరించుటకొరకు, శాంతిని నెలకొల్పుటకు దేవుడు తనను దూతగా పంపెనని అతని విశ్వాసము. ఆ విధముగా ప్రచారము చేసుకొనెను. అందువలన ప్రజలు ఇతనిని 'తెల్లని దూత' అని, విమోచకుడు అని పిలిచిరి. నెపోలియన్ చేసిన తప్పిదముల వలన, అతనిని 'నల్లని దూత'గా అభివర్ణించినారు.

8.3.2 పవిత్రమైత్రి ఆశయాలు :

1. ప్రజలు పాలకుల మధ్య, రాజ్యాల మధ్య స్నేహము, సౌభ్రాతృత్వము పెంపొందింపచేసి, ఐరోపాలో శాంతిని నెలకొల్పుట.

2. మైత్రి నందు ప్రతి సభ్య రాజ్యము క్రైస్తవమత సూత్రాలైన ప్రేమ, దయ, కరుణ, క్షమ, శాంతి, కరుణ మొదలగు అంశాలు వారి ఆంతరంగిక, విదేశాంగ విధానము నందు కలిగి వుండవలెను.

3. సభ్య రాజ్యాధినేతలు, రాజులు సహోదరులుగా మసలవలెను. ఆ రాజ్యాలలోని ప్రజలను తమ బిడ్డలుగా భావించవలెను.

ఈ పవిత్ర ఆశయాలని ఐరోపాలోని రాజ్యాలు అనుసరించుట ద్వారా, రాజ్యాల మధ్య సుహృద్భావ వాతావరణం, శాంతిని నెలకొల్పవచ్చని భావించినాడు. అందుకుగాను ఐరోపాలోనున్న రాజులకు, రాజ్యాధినేతలకు (టర్కి సుల్తాన్కు తప్ప) క్రైస్తవ మత సిద్ధాంతాలతో కూడిన పవిత్రమైత్రిని ఆమోదించవలసిందిగా జార్ చక్రవర్తి ఆహ్వానము పంపినాడు. ఆ ఆహ్వానమునందుకొని ఆస్ట్రియా, ప్రష్యా ఇందుచేరినవి. ఇంగ్లండ్, పోప్ ఇందు చేరలేదు. కాని వాస్తవమునకు రష్యాకు తప్ప ఇందులో ఎవరికి ఆసక్తి లేదు. ఈ సూత్రములు ఆచరణ సాధ్యం కాదని, ఈ మైత్రి నిరుపయోగమని, కూటమీలోనున్న తమ మిత్రుని కోసం, సంతృప్తిపరుచుటకు ఆయన పైనున్న గౌరవం కొలది మిత్రరాజ్యాలు ఇందుచేరినవి. ఆస్ట్రియా రాజైన మొదటి ఫ్రాన్సిస్ సంతకమిడుతూ "ఇది ఏమిటో నాకు తెలియదు, రాజకీయ అంశమైన ఛాన్సలరును, మత సంబంధమైనదైతే మతగురువును సంప్రదింతును", అటులనే బ్రిటిష్ ప్రధాని అయిన కాజలరీ 'ఇది మహోన్నతమైన మతము, నిరర్ధ భాషణము' అని వక్కాణించేను.

8.3.3 పవిత్రమైత్రి విఫలమగుటకు కారణములు :

పవిత్రమైత్రి విఫలమగుటకు ప్రముఖ కారణములేవనగా :

1. పవిత్రమైత్రి ఐరోపాలో నెలకొని ఉన్న సాంఘిక రాజకీయ పరిస్థితులను మెరుగుపర్చుటలో విఫలమయ్యెను.

2. ఈ మైత్రి ప్రకటనలో సంతకమీడిన సభ్యదేశాలు, ఇది పనిచేయు విధానంలో శ్రద్ధ వహింపలేదు. వారి మధ్య సఖ్యత లేదు.

3. ఇందు పొందుపరచిన అంశాలు ఆచరణలో సాధ్యం కానివి.

4. ఇంగ్లండ్ ఈ కూటమిలో చేరలేదు. పోగా "అన్యదేశాల అంతరంగిక వ్యవహారములలో జోక్యము చేసుకొనుట ఇంగ్లండ్ ఇష్టపడదు" అని కాజలరీ చెప్పెను.

5. క్రైస్తవ మతాధిపతియైన పోప్ ఇందుచేరలేదు.

6. ఐరోపాలోని పెక్కు రాజ్యములు అందలి అంశాలను సరిగా అర్థము చేసుకొనక, ఇందు చిత్తశుద్ధిని శంకించి చేరలేదు. కొందరు అవగాహన లేక జాతీయ ఉదారవాదాలకు విరుద్ధమని భావించిరి.

7. 1825లో రష్యా రాజు జార్ అలెగ్జాండర్ మరణంతో, పవిత్రమైత్రి కూడా గతించెను.

8. ఆచార్య హెరెన్హా నుడివినట్లు "పవిత్రమైత్రికి, వాస్తవ రాజకీయాలకు ఎట్టి సంబంధము లేదు. పుట్టిన నాటి నుండి గిట్టు నాటి వరకు అసలు అమలుపరుచబడలేదు".

8.3.4 విమర్శ :

పవిత్రమైత్రి తీవ్ర విమర్శకు లోనయినది. దీని ప్రకటన నుండి గతించు వరకు ఆచరణలోనికి రానే లేదు. విమర్శకులు, ఉదారవాదులు ఈ మైత్రిని సనాతన వ్యవస్థగాను, జాతీయవాదాన్ని, విప్లవశక్తుల నణచుటకు ఏర్పడిన సంస్థగా భావించిరి. సాంఘిక న్యాయము అణిచివేయబడినది. మెటర్నిక్ దీనిని 'వాగ్బాహుళ్యము' అని అభివర్ణించెను. పరిపాలనలో మత సిద్ధాంతాలు ఆచరించుట బహు కష్టము. ఇట్లు ఈ మహోన్నతమైన విలువలు కలిగిన పవిత్రమైత్రి అపవిత్రమైనది.

8.3.5 ప్రాముఖ్యత :

పవిత్రమైత్రి విఫలమైనప్పటికి, ఐరోపా రాజకీయాలపై ఈ మైత్రి ప్రభావాన్ని చూపినది. సమస్యలు వచ్చినపుడు శాంతి, దయ, ప్రేమ, కరుణల ద్వారా సోదర భావంతో సుహృద్భావ వాతావరణంలో సమిష్టిగా పరిష్కరించుకోవచ్చునని తెలిపినది. రాజ్యాల మధ్య పరస్పర సహకారము పొందగలమని బోధించినది. శాంతి అహింసల ద్వారా యుద్ధాలను నివారించవచ్చని పేర్కొనినది. అంతర్జాతీయ అవగాహనకు దోహదము చేసినది. దీని పర్యవసానమే 1899లో హేగ్ నగరములో అంతర్జాతీయోద్యమము ప్రారంభమయ్యెను.

8.4 మెటర్నిక్ :

8.4.1 పరిచయం :

ఫ్రెంచి విప్లవ భావాలైన స్వేచ్ఛ, సమత్వము, సౌభ్రాతృత్వము ఐరోపా ప్రజలందరి మనస్సులో చోటుచేసుకొన్నవి. నెపోలియన్ పతనానంతరము ఐరోపాలో పురాతన సాంప్రదాయవాదులు విప్లవభావాలను వాటి నుండి జనించిన జాతీయ, ఉదారవాద విధానాలు, ఉద్యమములను అణిచి సాంప్రదాయ బద్ధమైన పురాతన రాచరిక

వ్యవస్థను కొనసాగించాలని అనేక విధములైన చర్యలు చేపట్టిరి. వాటి ఫలితముగా విప్లవ ఉదారవాద విధానాలు తాత్కాలికముగా ఓటమి పొందినను, తుదకు అంతిమ విజయము సాధించెను. విప్లవ, జాతీయ, ఉదారవాదుల ఉద్యమములను వ్యతిరేకిస్తూ వాటిని నశింపచేయటానికి, ఐరోపాలో విప్లవ పూర్వపు పరిస్థితిని నెలకొల్పటానికి, ఆస్ట్రియాను విప్లవ ప్రభావము నుండి రక్షించటానికి, ఐరోపాలో సాంప్రదాయ విధానమును కొనసాగించాలనే విధానాన్ని తన విధానంగా చేసికొని అమలుపర్చుటకు కంకణం కట్టుకొన్న నాయకుడు ఆస్ట్రియా ప్రధాని అయిన మెటర్నిక్. అతననుసరించిన విధానమే మెటర్నిక్ విధానము.

1815–1848 వరకు ఐరోపా రాజకీయాలలో ప్రముఖపాత్ర వహించి, రాజకీయవ్యవస్థను తన ఆధీనమందుంచుకొని ఐరోపా 'సంరక్షకుడు' గా, 'ఐరోపా ప్రధాని' గా, 'ఐరోపా రక్షకభటుడు' గా పిలువబడినాడు. కాబట్టి ఇతను ఇంత ప్రముఖ వ్యక్తిగా ఈ కాలంలో వ్యవహరించినాడు కాబట్టి ఈ కాలాన్ని "మెటర్నిక్ యుగము" అందురు.

ఇతని విధానమును, ఇతని చర్యలను ప్రతిఘటిస్తూ ఐరోపాలో 1830, 1848 లలో జాతీయ, ఉదార విప్లవములు చెలరేగినవి.

8.4.2 మెటర్నిక్ జీవితము :

మెటర్నిక్ 19వ శతాబ్దంలో ఒక ప్రఖ్యాతి గాంచిన ప్రతిభాశాలి. రాజకీయవేత్త. ఇతని పూర్తి పేరు కౌంట్ క్లెమెన్స్ మెటర్నిక్. ఇతను పశ్చిమ జర్మనీలో ప్రభువంశమునందు 1773లో తన సంస్థానములోని కొబెంజ్ నగరమునందు జన్మించెను. ఇతను జన్మతః భాగ్యవంతుడు. విప్లవకాలంలో ఇతను స్ట్రాస్ బర్గ్ విశ్వ విద్యాలయములో విద్యాభ్యాసము చేయుచుండెను. ఆ సమయంలో అనేక మంది మతాధిపతులు, భూస్వాములు ఫ్రాన్సు నుండి పారిపోయిరి. విప్లవ కాలములో వారు అనుభవించిన బాధలు, హింసలు, వారి కన్నీటి కథలు, విప్లవకారుల ఘోర కృత్యాలు మెటర్నిక్ విని చలించిపోయినాడు. అందుకు ఇతను విప్లవమునకు, విప్లవ విధానములకు బద్ధవిరోధిగా మారినాడు. నెపోలియన్ ఫ్రాన్సు సింహాసన మధిష్టించిన తరువాత మెటర్నిక్ సంస్థానమును కూడా ఆక్రమించుకున్నాడు. నెపోలియన్ యుద్ధములను గర్హిస్తూ, అతనిపై ద్వేషము పెంచుకుని, అతనికి విరోధిగా మారినాడు. అందువలన మెటర్నిక్ నకు విప్లవమన్నను, విప్లవ భావములన్నను, నెపోలియన్ అన్నను గిట్టదు. వాటికి బద్ధ విరోధిగా మారినాడు. వాటిని ఐరోపాలో సమూలంగా నిర్మూలించి విప్లవ పూర్వ పరిస్థితిని నెలకొల్పుటకు పూనుకొనెను. ఆ ప్రయత్నాలలోనే ఐరోపాకు పీడగానున్న నెపోలియన్ను పతనం గావించుటలో కృషిచేసి తనకుతానే 'నెపోలియన్ విజేత' గా ప్రకటించుకొనినాడు.

8.4.3 మెటర్నిక్ వివాహము – ప్రధాని అగుట :

మెటర్నిక్ ఆస్ట్రియా ప్రధాని కానిట్జ్ మనుమరాలుకు 1785లో వివాహం చేసుకున్నాడు. ఈ వివాహం ద్వారా అతనికి మంచి గుర్తింపు లభించినది. తరువాత రష్యా, ప్రష్యా దేశాలకు రాయబారిగా పనిచేసి అనతి కాలంలోనే అతని రాజకీయ విజ్ఞత ఐరోపా అధినేతలతో గల సంబంధాలు అతనిని ఉన్నతమైన స్థానంలో నిలబెట్టినాయి. 1809లో ఆస్ట్రియాకు మెటర్నిక్ ప్రధానమంత్రి లేదా ఛాన్సలర్ అయ్యెను. అప్పటి నుండి నెపోలియన్ను ప్రతిఘటించుటకు, నాల్గవ సంకీర్ణ కూటమిని ఏర్పాటు చేయుటలో మెటర్నిక్ ప్రముఖపాత్ర వహించెను.

8.4.4 మెటర్నిక్ విధానము – ఆశయము :

మెటర్నిక్ విప్లవ, జాతీయ, ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్య వాదాలకు వ్యతిరేకి. 'సాంప్రదాయ బద్ధ పరిపాలన, పురాతన రాచరిక వ్యవస్థ' విధానము శ్రేయస్కరమని భావించాడు. ప్రజాస్వామ్యం లేదా ఉదార ప్రభుత్వము దేశాల్ని అస్థిరతకు గురిచేస్తాయని, అతని విశ్వాసము. “ప్రజాస్వామ్యం పగటి వెలుగును, చీకటి రాత్రిగా మార్చివేస్తుందని” అతని విశ్వాసము. ఆస్ట్రియా రాజు మొదటి ఫ్రాన్సిస్ కూడా ఉదారవాదానికి, జాతీయ వాదానికి బద్ధవిరోధి. కాబట్టి మెటర్నిక్ నిరపేక్ష రాచరిక వ్యవస్థ ద్వారా ఐరోపాలో శాంతిని సాధించగలమని భావించినాడు. అందుకని అతను “ఐరోపావాసులకు కావలసినది శాంతి కాని స్వేచ్ఛ కాదు” అని నుడివెను. జాతీయ, ఉదారవాద విధానాలను అణచటానికి బలప్రయోగం చేయాలనేది అతని విశ్వాసము. తాను రాచరిక వ్యవస్థను పునఃప్రతిష్ఠించటానికి జన్మించిన భగవద్దానుడనని చెప్పినాడు. కాబట్టి ఐరోపాలో

1) పురాతన నిరంకుశ రాచరిక వ్యవస్థను పునఃప్రతిష్ఠించుటకును

2) ఆస్ట్రియాను ఐరోపాలో బలీయమైన రాజ్యంగా రూపొందించుట అనేవి అతని ఆశయములు.

అట్టి ఆశయ సిద్ధి కోసం మెటర్నిక్ నెపోలియన్ పతనానంతరం 1815లో వియన్నా నగరంలో ఐరోపా సమావేశము రాజ్యాలనేర్పాటు చేసి పురాతన రాచరిక వ్యవస్థ పునరుద్ధరణకు కంకణం కట్టుకొన్నాడు. దీని ద్వారా ఆస్ట్రియా ఔన్నత్యమునకు పాటుపడుటే రాజ్యబద్ధకూటమి ద్వారా ఐరోపా రాజ్యాలలో జోక్యం కలిగించుకొనెను.

8.4.5 మెటర్నిక్ చతుర్ధరాజ్యకూటమి – ఐరోపా రాజ్యబద్ధ కూటమి :

1815 వియన్నా సమావేశానంతరం, మెటర్నిక్ ఒక గొప్ప రాజకీయవేత్తగాను, ఒక దౌత్యవేత్తగాను వెలుగొందెను. ఆస్ట్రియాలో జాతీయ, ఉదార ఉద్యమములను అదుపు చేసిన తరువాత, తన విధానాలను ఆశయాలను ప్రచారము చేసెను. వియన్నా కాంగ్రెస్ తీర్మానాలను అమలుపరుచుటకు, మిత్రరాజ్యాలైన ప్రష్యా, రష్యా, ఇంగ్లండ్లతో కలసి చతుర్థరాజ్య కూటమిని ఏర్పాటు చేసెను. ఈ చతుర్థ రాజ్యకూటమే “ఐరోపారాజ్యబద్ధ కూటమి” అందురు. కూటమిలో సభ్యులు తరుచు సమావేశమై ఐరోపాలో తలెత్తుచున్న సమస్యలు, శాంతికి వ్యతిరేకముగా ఏర్పడిన పరిస్థితులను చర్చించి వాటిని సంయుక్తముగా ఎదుర్కొనుటకు తగిన చర్యలు గైకొనిరి. మెటర్నిక్ ఐరోపారాజ్యబద్ధ కూటమినే ఒక సాధనముగా చేసుకొని ఐరోపాలో పురాతన రాచరిక వ్యవస్థను పునరుద్ధరించి, జాతీయ ఉదార ఉద్యమములను అణిచివేయనెంచెను. అందుకుగాను ఈ ఐరోపారాజ్యబద్ధ కూటమి అది పతనమగునాటికి నాలుగుమార్లు సమావేశమయ్యెను. మొదటిసారిగా 1818 ఆక్సెలా ఛాపెల్ నందు, రెండవ మారు 1820 ట్రపాస్ నందు, మూడవ మారు 1821 లైబాక్ నందును, చివరిసారిగా 1822 లో వెరోనా నందు సమావేశమయ్యిరి. ఇందు ఇంగ్లండు ఐరోపారాజ్యబద్ధకూటమి నుండి వైదొలగినది. ఈ నాలుగు సమావేశములందు అనేక సమస్యలు చర్చించి పరిష్కారములు కనుగొనిరి. కొన్ని సందర్భములలో ముఖ్యముగా స్పెయిన్, నేపిల్స్, పోర్చుగల్ ఆంతరంగిక వ్యవహారములలో జోక్యము కలిగించుకునే విషయములందు ఇంగ్లండ్ విభేదించెను. ఇంకను ఆయా సమస్యలందు మిత్ర రాజ్యములలో భేదాభిప్రాయములు తలెత్తెను. తత్ఫలితముగా ఐరోపా రాజ్యబద్ధ కూటమి విచ్ఛిన్నమయ్యెను.

8.4.6 ఐరోపాలో మెటర్నిక్ విధానం అమలుపరుచుట :

నెపోలియన్ని పతనముగావించుటలో ప్రముఖపాత్ర పోషించి, వియన్నా సమావేశము ఏర్పాటు గావించుటకు కృషిచేసి, తన విధానాన్ని ఐరోపా రాజ్యబద్ధకూటమి ద్వారా అమలుపర్చాలనుకున్నాడు మెటర్నిక్. తన స్వంత దేశమైన ఆస్ట్రియాతో సహా జర్మనీ, ఇంగ్లండ్, రష్యా, ఇటలీ, స్పెయిన్, ఫ్రాన్సు దేశాలలో తన విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టినాడు.

8.4.6.1 ఆస్ట్రియా :

ఐరోపా ఖండంలో సనాతన సాంప్రదాయాలు కలిగిన ప్రముఖ దేశం ఆస్ట్రియా. ఆస్ట్రియా రాజైన మొదటి ఫ్రాన్సిస్ సహాయముతో మెటర్నిక్ నిరంకుశ పాలనను ప్రవేశపెట్టెను. ఈ దేశము నందు అనేక అభివృద్ధి నిరోధక చర్యలు చేపట్టెను. అభివృద్ధి కుంటుపడెను. పత్రికా స్వాతంత్ర్యమును హరించెను. జాతీయవాద, ఉదారవాద విధానాలకు నిలయమైన విశ్వవిద్యాలయాలను తన ఆధీనములోనికి తెచ్చెను. యావత్ విద్యా విధానమును ప్రభుత్వ ఆధీనమందుంచెను. విప్లవ భావాలు ఆస్ట్రియాకు సోకకుండా వుండేందుకు, ఆస్ట్రియా నుండి ఎవరు విదేశాలకు వెళ్ళకుండా నిరోధించెను. ప్రభుత్వ వ్యతిరేక శక్తులను కఠినముగా శిక్షించెను. దీని పర్యవసానమే విద్యా వాణిజ్యములు కుంటుపడెను. జాతీయ, ఉదారశక్తులు మరుగున పడెను. మెటర్నిక్ ఆస్ట్రియాలో తన విధానం అమలుపరుచుటలో విజయం సాధించెను.

8.4.6.2 జర్మనీ :

అనేకమైన చిన్న, చిన్న రాజ్యాలుగానున్న జర్మనీని ఐక్యజర్మనీగా రూపొందించటానికి బదులుగా వియన్నా కాంగ్రెస్ 39 రాజ్యాలుగా ఏర్పరచినది. దీనిని జర్మన్ సమాఖ్యగా పిలిచినది. దీనికి శాసనసభ 'డైట్' కూడా కలదు. ఇందలి సభ్యులను రాజులే నియమించుదురు. ఆస్ట్రియా రాజు ఈ సభకు అధ్యక్షుడు. ఆస్ట్రియా రాజే జర్మన్ సమాఖ్యకు అధ్యక్షుడు కూడా కావటంతో మెటర్నిక్ నకు ఈ సమాఖ్యలో తన విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టుట సులువైనది. ఇందుకు ప్రష్యా రాజైన మూడవ ఫ్రెడరిక్ సహాయపడెను.

నెపోలియన్ యుద్ధాల వలన జర్మనీలో స్వేచ్ఛ స్వాతంత్ర్యములకు, జాతీయ భావముల ద్వారా చైతన్యవంతులయిరి. వియన్నా సమావేశమందలి నిర్ణయములు ప్రజలను నిరుత్సాహపరచెను. అందుకు వారు ప్రజాస్వామ్యం, రాజ్యాంగ సంస్కరణలు కావలయునని ఆందోళన చేయసాగిరి. మెటర్నిక్ ఈ ఉద్యమములణచి వేసి, రాజకీయ హక్కులను రద్దు చేసెను. జర్మనీ దేశములందు సనాతన వ్యవస్థను నెలకొల్పెను. ఉదారవాద, జాతీయవాద ఉద్యమములు అణిచివేయబడటంతో ప్రజలు అసంతుష్టులయిరి.

ఈ పరిస్థితులలో ఉద్యమకారులు, ఉపాధ్యాయులు, విద్యార్థులు కలసి రహస్య సమావేశము ఏర్పాటు చేసిరి. వీరు ప్రజలలోను, విద్యార్థులలోను చైతన్యమును తెచ్చిరి. విప్లవ జాతీయ భావములను రగుల్కొల్పిరి. అనేక విద్యా సంస్థలలోనున్న విద్యార్థులు వర్గాలుగాను, రహస్య సంఘాలుగాను ఏర్పడి ఆందోళన చేయుటకు పూనుకొనిరి. వానిలో ప్రముఖమయిన రహస్య సంఘములేవనగా 'టుగన్బండ్' మరియు 'బుర్షాన్ షాఫ్ట్'. 1819లో కాడ్జిబ్యూ అను పత్రికా విలేఖరిని రష్యా గూఢచారి అని అనుమానించి చంపిరి. ఈ చర్యతో మెటర్నిక్ దీనిని ఆసరాగా తీసుకొని విద్యార్థి సంఘాలను, విప్లవ సంఘాలను అణిచివేసే నిమిత్తం ఐరోపా రాజ్యబద్ధ కూటమిని కారల్స్ బాడ్లో సమావేశపరచెను. ఈ

సమావేశంలో ప్రష్యా సాయంతో అనేక ఆజ్ఞలు జారీచేసెను. అందువలననే ఈ ఆజ్ఞలను లేదా శాసనాలను 'కారల్స్ బాడ్' శాసనాలు అందురు. ఈ శాసనాల ప్రకారంగా

ఎ) వాక్, సమావేశ స్వాతంత్ర్యములు హరింపబడినవి.

బి) విద్యార్థి సంఘములు రద్దు కావించబడినవి.

సి) విద్యా సంస్థలలో విద్యార్థులు, ప్రొఫెసర్లుపై గూఢచారి నిఘా ఏర్పరచెను.

డి) విశ్వ విద్యాలయాలలో బోధన ప్రభుత్వ ఆంక్షలకు లోనయ్యెను.

ఇ) పత్రికలపై కఠినమైన ఆంక్షలు విధించబడినవి.

ఎఫ్) ఈ శాసనాల వలన విప్లవకారులకు గట్టి దెబ్బ తగిలినది.

అయినను విప్లవకారులు 1830లో వచ్చిన విప్లవంలో మెటర్నిక్ విధానమునకు వ్యతిరేకముగా బ్రన్ నిక్ హెస్సి – కాసల్ నందు తిరుగుబాట్లు తీసుకొనిరాగా వీటితో పాటు జర్మన్ సమాఖ్యలోని అన్ని రాజ్యాలలో విప్లవమును మెటర్నిక్ అణిచివేసెను. 1848 ఫిబ్రవరి విప్లవ కాలంలో జర్మనీలోని ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ నగరం నందు జాతీయవాదులైన విప్లవకారులు సమావేశమై జర్మనీ ఏకీకరణకు ఉద్యమించిరి. జర్మన్ సమాఖ్యను ఐక్యజర్మనీగా ఆవిర్భవింపచేసి, నూతన రాజ్యాంగం నిర్మించుకోవటానికి నాల్గవ ఫ్రెడరిక్ విలియంను రాజుగా ప్రకటించడానికి నిర్ణయించుకొనినారు. ఈ జాతీయ వాదుల ఆశలన్నీ వమ్ము చేసి మెటర్నిక్ జర్మనీని తన ఆధీనమందుంచుకొనెను.

8.4.6.3 ఇటలీ :

పవిత్ర రోమన్ సామ్రాజ్య పతనంతో ఇటలీ రాజ్యం చిన్న చిన్న రాజ్యాలుగా విడిపోయినది. నెపోలియన్ చిన్న రాజ్యాలను ఐక్యం చేసి తన ఆధీనము నందుంచెను. నెపోలియన్ కోడ్ ని ప్రవేశపెట్టి, సాంఘిక అసమానతలు తొలగించి సరిక్రొత్త సాంఘిక సమత్వమును ప్రవేశపెట్టెను. తత్ఫలితంగా ప్రజలలో జాతీయ భావం ప్రబలినది.

నెపోలియన్ పతనానంతరం వియన్నా సమావేశంలో తీసుకున్న నిర్ణయం ప్రకారం ఇటలీని ఐదు భాగాలుగా విభజించినారు. ఇందులో ఆస్ట్రియాకు వెనీషియా, లొంబార్డీ లపై ఆధిపత్యము లభించినది. ఇంకను మిగిలిన ప్రాంతాలపై పురాతన రాచరిక వ్యవస్థ నెలకొనెను. అందువలన ఇటలీలోని ప్రజలు అనేక కష్టనష్టములకు లోనయిరి. నిరంకుశ ప్రభుత్వాల వలన ప్రజలు అసంతృప్తులై జాతీయభావంతో రాజ్యాంగ ప్రభుత్వములు కావలెనని ఆందోళనలు చేసిరి. 1820లో నేపిల్స్ నందు గొప్ప తిరుగుబాటు జరిగెను. తరువాత పిడ్మాంటునకు ప్రాకినది. అటువంటి పరిస్థితులలో మెటర్నిక్ 1821 లో లైబాక్ నందు ఐరోపారాజ్యబద్ధకూటమిని సమావేశపర్చి, తిరుగుబాటును అణిచివేయుటకును, నిరంకుశ రాచరికమును నెలకొల్పుటకు నిర్ణయము తీసుకొనెను. నేపిల్స్, పిడ్మాంట్లలో మెటర్నిక్ తిరుగుబాటును అణిచివేసెను. ఇందు అనేక వేల మంది జాతీయవాదులు మరణించిరి. అనేక మంది నిర్బంధించబడినారు. అనేక మంది దేశం వదలి పారిపోయినారు.

జాతీయవాదులు, ఉదారవాదులు రహస్య సంఘాలుగా ఏర్పడి ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేయుచుండిరి. క్రమముగా జాతీయభావ ప్రేరేపితులైన ప్రజలు 1830లో జరిగిన విప్లవములో చురుకుగా పాల్గొన్నారు. ఈ విప్లవం

ముఖ్యంగా రొయగ్నా, పిడ్మాంట్, మొడినా, టస్కని ప్రాంతంలలో ప్రారంభమయినది. విప్లవ ధాటికి తట్టుకొనలేక ఆ పాలకులు దేశాలు వదలి పారిపోయిరి. మెటర్నిక్ వారిని రక్షించి, విప్లవాన్ని అణిచివేసి, మరలా వారికి తమ రాజ్యములను అప్పగించెను.

8.4.6.4 స్పెయిన్ :

ఫ్రెంచి విప్లవ భావాలతో ప్రభావితులైన ప్రజలు స్పెయిన్ నందు తిరుగుబాట్లు చేయగా, స్పెయిన్ శాసనసభ 1812 రాజ్యాంగాన్ని ప్రవేశపెట్టినది. వియన్నా కాంగ్రెస్ ప్రకారం ఏడవ ఫెర్డినాండ్, స్పెయిన్ సింహాసనంపై పునః ప్రతిష్ఠింపబడినాడు. అతను ఈ ఉదార రాజ్యాంగాన్ని రద్దు చేసి, నిరంకుశ పాలనను ప్రవేశపెట్టినాడు. అంతట జాతీయవాదులు, ఉదారవాదులు తిరుగుబాట్లు చేయగా, తిరుగుబాట్లనణచుటకు ఫ్రాన్సును సహాయమర్థించెను. ఫ్రాన్సు చక్రవర్తి 18వ లూయి 1822 వెరోనా నందు జరిగిన ఐరోపా రాజ్యబద్ధకూటమి సమావేశము నందు ఈ అంశము ప్రవేశపెట్టగా, మెటర్నిక్ సహాయంతో అనుమతి పొంది తిరుగుబాటును అణిచివేసెను.

8.4.6.5 రష్యా :

రష్యా చక్రవర్తియైన జార్ మొదటి అలెగ్జాండర్ ఉదారవాది, కాని మెటర్నిక్ ప్రభావము వలనను మరియు 1819లో రష్యా పత్రికా విలేఖరిని జర్మన్ విప్లవ సంఘాల విద్యార్థులు చంపటంతో అతని మనస్సు మార్చుకొని మెటర్నిక్ కు అనుకూలముగా మారెను. రష్యాలో ప్రారంభమయిన ఉదార విప్లవమునకు వ్యతిరేకిగా మారి అణిచివేసినాడు. ఈ దేశమునందు నిరంకుశ పాలనను ప్రవేశపెట్టెను.

8.4.6.6 ఫ్రాన్స్ :

నెపోలియన్ పతనానంతరం, ఫ్రాన్సులో విప్లవ భావాల వలన గాని, పాలకుల వలన కాని ఐరోపాలో మరియొకసారి శాంతికి భంగము వాటిల్లగూడదని ఫ్రాన్సు చుట్టు ఉన్న బెల్జియం, హాలెండ్, స్విట్జర్లాండ్, స్వీడన్లను బలపరచి, బలీయమైన రాజ్యాలుగా రూపొందించెను. ఫ్రెంచి సైన్యాన్ని తగ్గించెను. 1818లో ఫ్రాన్సు యుద్ధ నష్ట పరిహారం కూడా చెల్లించెను. ఫ్రాన్సు చతుర్ధ రాజ్యకూటమిలో సభ్యత్వం పొందుట ద్వారా ఆ కూటమి పంచరాజ్య కూటమిగా ఆవిర్భవించినది. 1824 లో 18వ లూయి మరణించెను. అతని మరణానంతరం, అతని స్థానంలో పదవ చార్లెస్ సింహాసనమధిష్టించి, ఫ్రాన్సు నందు నిరంకుశ పాలన ప్రవేశపెట్టెను. కనుకనే ఫ్రాన్సు నందు (1815–1830) 15 సం॥ పాటు మెటర్నిక్ విధానము కొనసాగెను.

8.4.6.7 ఇంగ్లండ్ :

నెపోలియన్ని పతనమొందించు విషయంలోను, వియన్నా కాంగ్రెస్ ఏర్పాటుచేయు విషయంలోను మెటర్నికకు ఇంగ్లండ్ పూర్తి సహాయ సహకారాలు అందించినది. ఐరోపాలో శాంతిని నెలకొల్పుటకుగాను, ఐరోపా రాజ్యాలలో రాచరిక పాలనను ప్రవేశపెట్టుటలో ఇరువురు సఖ్యతగా పనిచేసిరి. మెటర్నిక్ అనుసరిస్తున్న సాంప్రదాయ విధానాలు పూర్తిగా ఇంగ్లండ్ సహింపకుండినది. జాతీయవాదాన్ని ప్రజాస్వామ్యాన్ని అణిచివేయు విషయంలో ఇంగ్లండ్ అంతగా యిష్టత చూపకపోగా వ్యతిరేకించెను. ముఖ్యంగా స్పెయిన్ ఆంతరంగిక విషయంలో ఫ్రాన్సు జోక్యం చేసుకొనుట, రష్యా టర్కీ విషయంలో జోక్యం చేసుకొనుట ఇంగ్లండ్ వ్యతిరేకించినది. సుప్రసిద్ధ మన్రో సిద్ధాంతం కూడా

ఇంగ్లండ్ మెటర్నిక్ల మధ్య వైషమ్యాలు సృష్టించినది. ఇటువంటి పరిస్థితుల వలన ఇతరుల ఆంతరంగిక వ్యవహారములలో జోక్యము చేసుకొనుట ఇష్టంలేని ఇంగ్లండ్ 1822 వెరోనా సమావేశము నందు కూటమి నుండి నిష్క్రమించినది. దీనితో 1825 నాటికి ఐరోపారాజ్యబద్ధ కూటమి అంతమయినది.

8.4.7 మెటర్నిక్ పతనమునకు గల కారణములు :

1815-1848 మధ్య కాలంలో ఐరోపా రాజకీయ వేదికపై మెటర్నిక్ వైభవముగా వెలుగొందెను. మెటర్నిక్ విధానము తాత్కాలికమైనది. అచిరకాలముననే అది అతని పతనమునకు దోహదము చేసెను. ఏ ఉదార, ప్రజాస్వామ్య విధానాలను వ్యతిరేకించెనో ఆ ఉదారవాదానికి, ప్రజాస్వామ్యానికి పుట్టినిల్లు అయిన ఇంగ్లండ్ నందు తల దాచుకొని తుదకు 1856లో మరణించెను. ఇతని పతనమునకు అనేక కారణములు గలవు.

1. మెటర్నిక్ విశ్వసించిన సాంప్రదాయ, రాచరిక విధానముల కంటే ఉదారవాద జాతీయవాద విధానాలు చాలా పటిష్టమైనవని, బలీయమైనవని గ్రహింపకుండుట.

2. ఐరోపా రాజ్యబద్ధకూటమిలో తీసుకునే కొన్ని నిర్ణయాలను ఇంగ్లండ్ వ్యతిరేకించుటవలన, రాజ్యాలను విభేధాలు పొడసూపినవి. ప్రజాస్వామ్యము, జాతీయవాదాలను వ్యతిరేకించుట ఇంగ్లండ్ వ్యతిరేకించినది.

3. అమెరికా యొక్క మన్రో సిద్ధాంతము ద్వారా లాటిన్ అమెరికా నందు, స్పానిస్ అధికారమును పునఃప్రతిష్టించుట వలన.

4. ఐరోపా దేశాలు సనాతన విధానాలను అనుసరించుట వలన పారిశ్రామిక రంగంలోను, వాణిజ్య రంగంలోను, ఆర్థిక రంగంలో, సాంఘిక రంగంలోను అభివృద్ధి కుంటుపడుట వలన.

5. ఐరోపాలో పారిశ్రామికాభివృద్ధి వలన ప్రజలలో వచ్చిన ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయ మార్పులు ఆలోచింపచేయుట వలన.

6. ఐరోపాలో సనాతన వ్యవస్థకు వ్యతిరేకముగా 1848లో విప్లవము రావటము వలన, ఈ విప్లవము నందు ఫ్రెంచి విప్లవ భావాలైన స్వేచ్ఛ, సమత్వము, సౌభ్రాతృత్వములను విప్లవకారులు బాగుగా ప్రచారము చేయుట వలన.

ఆస్ట్రియా నందు విప్లవ నాయకుడైన కొస్సాత్ ప్రజలలో విప్లవ స్ఫూర్తిని బాగుగా తెచ్చినాడు. ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేసినాడు. చివరకు వారు పురాతన సాంప్రదాయ, రాచరికములకు నిలయమైన మెటర్నిక్ భవనమును చుట్టుముట్టి 'మెటర్నిక్ నశించాలి' అనెడి నినాదములు చేసినారు. ఆస్ట్రియా రాజధాని వియన్నాలో వచ్చిన ఈ గొప్ప తిరుగుబాటును మెటర్నిక్ అణచలేక, ఐరోపాకే సర్వాధికారిగా చలామణి అయిన మెటర్నిక్ రహస్యముగా మారు వేషంలో కుటుంబంతో ఇంగ్లండ్ కు పారిపోయెను. అంతట మెటర్నిక్ పలాయనంతో పాటు మెటర్నిక్ యుగం అంతమయినది. దీనితోనే సనాతన, సాంప్రదాయ శక్తులు అంతరించెను. జాతీయ, ఉదారశక్తులు విజృంభించెను.

8.4.8 మెటర్నిక్ విశిష్టత :

మెటర్నిక్ నాగరిక సంపన్నుడు. ఇతను గొప్ప ఆలోచనాపరుడు. ధైర్యవంతుడు, స్థిర నిశ్చయం, దృఢ సంకల్పం కలిగిన ఉక్కుమనిషి. ఐరోపాలో గొప్ప రాజనీతిజ్ఞుడు, ప్రముఖ ప్రజ్ఞాపాటవములు గలవాడు. గొప్ప దౌత్యవేత్త. ఆస్ట్రియాను ఉన్నత శిఖరాగ్రమునందుంచుటయే గాక 1815 నుండి 1848 వరకు ఐరోపా రాజకీయములను శాసించెను. అందువలననే ఈ కాలాన్ని 'మెటర్నిక్ యుగము' అని పిలిచిరి. ఇతనిని 'సనాతన విధానములకు ప్రవక్త' గా అభివర్ణించిరి.

8.5 సారాంశము :

నెపోలియన్ 1815 వాటర్లు యుద్ధంలో ఓడిపోవడంత ఐరోపాలో ఏర్పడిన అనేక క్లిష్ట సమస్యల పరిష్కారానికి వియన్నా నగరంలో మెటర్నిక్ అధ్యక్షుతన సమావేశం ఏర్పాటు చేయబడింది. అంతేకాకుండా ఐరోపాలో శాంతియుత వాతావరణం నెలకొల్పడానికి ఇది ఏర్పాటు చేయబడింది అని చెప్పవచ్చు. ఈ సమావేశము కొన్ని ఆశయాలతో ఏర్పాటు చేయబడింది. ఫ్రాన్స్ సరిహద్దులు నిర్ణయించడం, రాజ్యాల పునఃనిర్మాణం మరియు యధాస్థితి కొనసాగించడంవంటివి. భవిష్యత్లో ప్రష్యాను ఒక శక్తివంత రాజ్యాంగ రూపొందించడం, స్విట్జర్లాండ్ ను ఒక స్వతంత్ర రాజ్యంగా గుర్తించి బలపరచెను. ఈ ఆశయాల కోసం ఐరపాలో రాజకీయ వ్యవస్థ పునఃనిర్మించుటకు ఈ సమావేశం నాలుగు సూత్రులను రూపొందించింది అవి : 1. యధాస్థితి, 2. న్యాయకత్వము, 3. పరిహారము, 4. ప్రాబల్యతుల్యత.

ఈ వియన్నా కాంగ్రెస్ సమావేశము కొన్ని విమర్శలకు కూడా లోనైనది. ఈ సమావేశం ప్రముఖంగా ప్రతీకార విధానానికి లోనైనదని, న్యాయకత్వము అనే సూత్రం ద్వారా ఫ్రాన్స్ చుట్టూ శక్తివంతమైన రాజ్యాలు ఏర్పడటం వంటివి. అంతే కాకుండా ఐరోపా రాజ్యల పునఃనిర్మాణము అనేది శాశ్వత ప్రాతిపదికన జరగలేదు. ప్రాంతాలు, భాషలు, ప్రజల అభీష్టము అనే అంశాలను సామాజికముగా తీసుకొని రాజ్యాల పునఃనిర్మాణం చేయాలి కాని, అలా జరగలేదు అని విమర్శించారు.

నెపోలియన్ దండయాత్రలతో, ఐరోపా రాజ్యబద్ధ కూటమి అని 1815 లో ప్రధాన రాజ్యాలైన ప్రష్యా, రష్యా, ఆస్ట్రేలియా, ఇంగ్లాండ్ లు ఆవిర్భవించాయి. ఈ కూటమికి అనుగుణంగా పవిత్రమైత్రి 1815 అను ఒక ప్రకటనను రష్యా రాజైన మొదటి జార్ రూపొందించాడు. దీని ప్రకారం నెపోలియన్ మరణానంతరం ఐరోపాలో సుస్థిర శాంతిని నెలకొల్పుటకు తగిన చర్యలను రూపొందించాడు. జార్ చక్రవర్తి తాను దేవుని ప్రతినిధిని అని ఐరోపా ఖండంలో సమస్యలను క్రైస్తవ సిద్ధాంతాల ద్వారా పరిష్కరించుట కొరకు శాంతిని నెలకొల్పుటకు తనను దూతగా పంపెనని ప్రచారము చేసుకొనెను.

ఈ పాఠంలోని మరియొక ముఖ్య అంశము మెటర్నిక్ విధానము. నెపోలియన్ ను పతనము గావించడంలో ప్రధాన పాత్ర పోషించి, వియన్నా సమావేశము ఏర్పాటు చేసి తన విధానాన్ని ఐరోపా రాజ్యబద్ధ కూటమి ద్వారా అమలు చేశాడు. మెటర్నిక్ తన సొంత దేశమైన ఆస్ట్రియాతో సహా జర్మనీ, ఇంగ్లాండ్, రష్యా, ఇటలీ, స్పెయిన్ ఫ్రాన్స్ దేశాలలో తన విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు.

8.6 ముఖ్య పదకోశం :

ప్రజ్ఞా పాటవాలు :

ఏదైన ఒక రంగంలో విశేష కృషిచేసిన వారికి తగిన గుర్తింపు కలిగించి కీర్తించడం లేదా అన్ని రంగాలలో ప్రతిభ కలిగిన వారిని కీర్తించడంగా చెప్పవచ్చు.

దౌత్య సమావేశం :

అంతర్జాతీయ వ్యవస్థలోని సంఘటనలను ప్రభావితం చేయడానికి ఉద్దేశించిన రాష్ట్రాల ప్రతినిధులు మాట్లాడటం లేదా వ్రాతపూర్వకంగా తగిన అంశాలపై నిర్ణయం తీసుకోవడం.

ప్రాబల్యం :

ఎక్కువ స్థితి, ఉన్నత స్థితి, అధికంగా ఉండటం.

రాజవంశం :

ఒకే కుటుంబానికి చెందిన పాలకుల శ్రేణి, 18వ శతాబ్దికి ముందు ప్రపంచంలో పితృస్వామ్యంగా ఉండేది. కాని ఐరోపా దేశాలలో 18వ శతాబ్దం తరువాత ఈ సాంప్రదాయం స్త్రీ ద్వారా రాజవంశ పేర్లను కొనసాగించాయి.

దురాక్రమణ :

ఒక భౌగోళిక ప్రాంతాన్ని యుద్ధము ద్వారా ఆక్రమించకుండా బలవంతంగా తమ రాజ్యంలో కలుపుకోవడం.

సమైక్యత :

ఒక ప్రాంతాన్ని సాంస్కృతిక కార్యకలాపాల ద్వారా, విద్యావిధానం ద్వారా, ఉపాధి కల్పన ద్వారా ఒకటిగా చేయడం. అందరూ సమానమైన అను భావనను కల్పించడం.

ఆశయం :

ఏదైన రంగంలో గాని, సంఘంలో గాని ఉన్నత స్థితికి వెళ్ళాలి అని కోరుకోవడం – లక్ష్యాన్ని చేరుకోవడం.

అహింస :

ఒక జీవిని చంపడం, ఒకరికి ఇష్టం లేని పని చేసి తద్వారా వారికి దుఃఖం కలిగించడం, ఇతరులకు హాని కలిగించడం, మానసికంగా బాధ కలిగించడం మొదలైనవి.

రాజరికం :

ఒక పరిపాలనా విధానం లేదా ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసే ఒక పద్ధతి. ఈ విధానంలో ఒక వ్యక్తి జీవితాంతం రాజ్యధినేతగా వ్యవహరిస్తాడు, ప్రాచీన కాలంలో రాచరిక వ్యవస్థ ఎక్కువగా కనబడుతుంది.

నిరంకుశత్వం :

రాజు లేక అధికారి ప్రజలకు కష్టాలు కలిగిస్తూ పరిపాలన సాగిస్తున్నప్పుడు ప్రజలు దానిని నిరంకుశత్వంగా భావిస్తారు.

8.7 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. 1815 వియన్నా కాంగ్రెస్ ప్రాధాన్యతను వివరింపుము.
2. ఐరోపా రాజ్య కూటమి బద్ధ సంఘటనలను వర్ణింపుము.
3. మెటర్నిక్ విధానమును గూర్చి వ్రాయుము.
4. పవిత్రమైత్రి
5. మన్రో సిద్ధాంతము

8.8 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. H.L. Peacock – Modern European History, 1789–1973
2. Raghubir Dayal – Modern European History
3. C. J. A.H. Hayes – Modern Europe upto 1870
4. C.D, Hazan – Modern Europe upto 1945
5. C.D.M. Ketelby – A History of Modern Times from 1789
6. D. Thamson – Europe Since Napoleon

శ్రీ యం.జె. జయప్రసాద్

పాఠం – 9

ఇటలీ ఏకీకరణ – జర్మనీ ఏకీకరణ

బిస్మార్క్ ఆంతరంగిక, విదేశీ విధానాలు

లక్ష్యం :

ఇటలీ, జర్మనీ ఏకీకరణ , బిస్మార్క్ ఆంతరంగిక, విదేశీ విధానాలు గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం యొక్క లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

9.1 పరిచయం

9.2 ఇటలీ ఏకీకరణ

9.2.1 ఏకీకరణ నాటికి ఇటలీ పరిస్థితి

9.2.2 ఇటలీ ఏకీకరణ ఉద్యమాలు – రహస్య సంఘాలు

9.2.3 రిపార్టిమెంటో ఉద్యమము

9.2.4 సమైక్యవాద వర్గాలు

9.2.4.1 మాజిని (1805–1872)

9.2.4.2 జియోబర్ట్ వర్గం

9.2.4.3 సార్డినియా రాజపక్ష వర్గం

9.2.4.3.1 విక్టర్ ఇమ్మాన్యుయేల్

9.2.5 కపూర్

9.2.6 ఇటలీ ఏకీకరణలో ముఖ్య ఘట్టాలు

9.26.1 ప్రథమ ఘట్టము

9.2.6.1.1 క్రీమియా యుద్ధము

9.2.6.1.2 ఆస్ట్రో– సార్డినియా యుద్ధం, 1859

9.2.6.2 ద్వితీయ ఘట్టము

9.2.6.3 తృతీయ ఘట్టము

9.2.6.4 చతుర్ధ ఘట్టము

9.2.6.4.1 వెనీషియా విలీనీకరణ

9.2.6.4.2 రోమ్ విలీనీకరణ

9.2.7 ప్రాధాన్యత

9.3 జర్మనీ ఏకీకరణ

9.3.1 పరిచయం

9.3.2 జాల్వేరిన్ వాణిజ్యసంస్థ

9.3.3 ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ సమావేశము

9.3.4 ప్రష్యా నాయకత్వము

9.3.5 మొదటి విలియం (1861-1888)

9.3.6 ఆటోవాన్ బిస్మార్క్ (1815–1898)

9.3.6.1 రక్తపాత విధానం

9.3.6.2 డెన్మార్క్ లో యుద్ధము - 1864

9.3.6.3 ఆస్ట్రియా - ప్రష్యా యుద్ధము - 1866

9.3.6.3.1 ప్రాగ్ పంధి

9.3.6.3.2 యుద్ధ ఫలితాలు

9.3.6.4 ఫ్రాన్స్ - ప్రష్యా యుద్ధం - 1870

9.3.6.4.1 ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ సంధి

9.3.6.4.2 ఏకీకరణ సంపూర్తి

9.3.7 ప్రాముఖ్యత

9.4 ఆటోవాన్ బిస్మార్క్ అంతరంగిక, విదేశీ విధానాలు

9.4.1 పరిచయం

9.4.2 బిస్మార్క్ తొలిజీవితం

8.4.3 మొదటి విలియం పాలన (1861-1888)

9.4.4 బిస్మార్క్ ఆశయాలు

9.4.5 జర్మనీ ఏకీకరణకు ముందు స్థూలంగా జర్మనీ రాజకీయ పరిస్థితి

9.4.6 బిస్మార్క్ ఆంతరంగిక విధానం

9.4.6.1 కొత్త రాజ్యాంగం

9.4.6.2 పరిపాలనా సంస్కరణలు

9.4.6.2.1 ఆర్థిక సంస్కరణలు

9.4.6.2.2 సైనిక సంస్కరణలు

9.4.6.2.3 చర్చితో తగాదా లేదా నాగరికతా రక్షణ యుద్ధం

9.4.6.3 కాథలిక్లకు వ్యతిరేకంగా బిస్మార్క్ గైకొన్న చర్యలు

9.4.6.4 మే శాసనాలు లేక ఫాక్ చట్టాలు

9.4.6.5 సామ్యవాద ప్రజాస్వామ్యం – సోషలిస్ట్ ఉద్యమం

9.4.6.6 వలస సామ్రాజ్యం

9.4.7 బిస్మార్క్ విదేశీ విధానం

9.4.7.1 జర్మనీ ఏకీకరణకు పూర్వపు విదేశీ విధానం

9.4.7.1.1 డెన్మార్క్ తోయుద్ధం – 1864

9.4.7.1.2 ఆస్ట్రియాతో యుద్ధం – 1866

9.4.7.1.3 ఫ్రాన్స్ తోయుద్ధం – 1870–1871

9.4.7.2 జర్మనీ ఏకీకరణానంతర విదేశీ విధానం

9.4.7.2.1 త్రిసామ్రాట్ మిత్రమండలి (1872)

9.4.7.2.2 ద్విపక్షమైత్రి (1879)

9.4.7.2.3 త్రిసామ్రాట్ మైత్రీకూటమి (1881)

9.4.7.2.4 త్రిరాజ్యసంధి (1882)

9.4.7.2.5 రష్యాతో పునర్ భద్రతా సంధి (1887)

9.4.8 బిస్మార్క్ వ్యక్తిత్వం

9.5 సారాంశము

9.6 ముఖ్య పదకోశం

9.7 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

9.8 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

9.1 పరిచయం :

19వ శతాబ్దం నాటికి జాతీయవాదం, ఉదారవాదం అను రెండు ఆధునికభావాలు ఐరోపాను ప్రభావితం చేశాయి. నెపోలియన్ తాను విప్లవవారసుడినని చెప్పుకొని ఐరోపా అంతట జాతీయ భావాన్ని మేల్కొలిపాడు. జర్మనీ, ఇటలీలు జాతీయ ఐక్యతను చవిచూచినవి. నెపోలియన్ పతనానంతరం ఐరోపా పోలీస్ అని పేరుగాంచిన మెటర్నిక్ జాతీయ ఉదార భావాలను అణచాలని ప్రయత్నించాడు. కాని జాతీయ భావం నశించలేదు. క్రీ॥శ. 1830-1848 విప్లవాలు మెటర్నిక్ విధానాలపై పోరు కొనసాగించినాయి. 1830 విప్లవాన్ని మెటర్నిక్ అణచినా 1848 విప్లవాన్ని అణచలేక ఇంగ్లండు పారిపోయినాడు. కానీ ఆస్ట్రియా ఈ 1848 విప్లవాన్ని అణచినది. ఈ తిరుగుబాట్లు అణచివేయబడినా ఉదారవాద ప్రభావం మాత్రం తగ్గలేదు. ముఖ్యంగా మధ్యతరగతి ప్రజలు మేధావులు ఉదారవాదంచే ఆకర్షించబడి జాతీయ రాజ్యాలు ఏర్పడాలని రాజ్యాంగబద్ధ ప్రభుత్వాల నిర్మాణం ఆవశ్యకమని భావించారు.

19వ శతాబ్దంలో వచ్చిన పారిశ్రామిక విప్లవ ఫలితంగా సమాజంలో ఎన్నో మార్పులు వచ్చాయి. నగరాలు, పట్టణాలు పెరిగినవి. రవాణా సౌకర్యాలు అభివృద్ధి చెందినాయి. కొత్త పరిశ్రమలు స్థాపించినారు. ఆర్థిక పరిస్థితులలో మార్పు వచ్చినది. దీనితో ఉదారవాదుల బలం పెరిగినది. దీని ఫలితంగా జాతీయ రాజ్యాల స్థాపనకు రాజ్యాంగబద్ధ ప్రభుత్వాల నిర్మాణానికి ప్రోత్సాహం లభించినది. ముఖ్యంగా ఈ జాతీయ ఉదార భావాలు ఇటలీ, జర్మనీ ఏకీకరణ ఉద్యమాలుగా తలఎత్తి సనాతనవాదం పై పోరాటం జరిపినది. ఇటలీ, జర్మనీలు రెండు జాతీయరాజ్యాలుగా అవతరించినవి. 19వ శతాబ్దంలో ఐరోపా చరిత్రలో అతి ముఖ్యమైన రాజకీయ సంఘటన ఇటలీ, జర్మనీల ఏకీకరణ.

9.2 ఇటలీ ఏకీకరణ :

ఐరోపా రాజ్యములన్నింటిలోను ఇటలీలో ఉదారవాదుల ప్రభావం ప్రబలంగా ఉంది. వీరు క్రీ॥శ॥ 1848 నాటి వైఫల్యాన్ని అధిగమించి ఉదార జాతీయ సామ్రాజ్యాన్ని స్థాపించుకొన్నారు. దీనినే ఇటలీ ఏకీకరణ అందురు.

9.2.1 ఏకీకరణ నాటికి ఇటలీ పరిస్థితి :

కొన్ని శతాబ్దాల నుండి ఇటలీ అనేక నగర రాజ్యాలుగా విభజింపబడి ఉంది. భౌగోళికంగా ఈ ప్రాంతాన్నంతా ఇటలీగా పరిగణించినను అది ఏనాడు సమైక్యమైన ఏకరాజ్యం కాదు. అగ్రరాజ్యాలైన ఆస్ట్రియా, ఫ్రాన్స్, స్పెయిన్లు ఇటలీలోని ప్రాంతాల ఆధిపత్యం కోసం పెనుగులాడుతూ ఉండేవి. ఫ్రెంచి విప్లవ ఫలితంగా, నెపోలియన్ యుద్ధాల ఫలితంగా ఇటలీ ప్రజలలో రాజకీయ ఐక్యత, జాతీయ భావం పెంపొందినాయి. కాని నెపోలియన్ పతనానంతరం ఏర్పడ్డ వియన్నా కాంగ్రెస్ ఇటలీ ప్రజల జాతీయతను నిర్లక్ష్యం చేసి ఇటలీని అనేక భాగాలుగా విభజించినది. అవి

1) ఉత్తర ఇటలీలో లంబార్డీ, వెనీషియాలు ముఖ్యరాజ్యాలు. ఇవి ఆస్ట్రియా పాలనలో ఉండేవి. సనాతన ఆస్ట్రియా ఈ రాజ్యాలను తన ప్రతినిధులచే ప్రత్యక్షంగా పాలించేది.

2) మధ్య ఇటలీలో టస్కనీ, మొదీనా, ఫార్మా అనే మూడు చిన్న రాజ్యాలు ఉండేవి. ఇవి ఆస్ట్రియా రాజవంశానికి సంబంధించిన వారిచే పాలింపబడేవి. ఈ రాజ్యాలపై కూడ ఆస్ట్రియా పరోక్షంగా అధికారాన్ని చలాయించేది.

3) మధ్య ఇటలీలో రోమగ్నా, అంబ్రియా, సెంట్ పీటర్స్ పేట్రా మనీలు పోప్ ఆధిపత్యంలో ఉన్నాయి. ఇతని పరిపాలన సనాతనము, అభివృద్ధి నిరోధకము.

4) దక్షిణ ఇటలీలో రెండు సిసిలీల (నేపుల్స్, సిసిలీ) రాజ్యాన్ని బోర్బన్ వంశస్థుడైన ఫెర్డినాండ్ పరిపాలిస్తు ఉండేవాడు. ఇతను సనాతనవాది, అతి క్రూరుడు.

5) ఇటలీ వాయువ్య పీడ్మాంట్ తో బాటు సవాయి, సార్డీనియా, జెనీవా రాజ్యాలు ఒక చిన్న జాతీయ రాజ్యంగా ఏర్పడి ఉదారవాదానికి జాతీయవాదానికి ఎడారిమయంగా కనిపించిన ఇటలీలో ఈ రాజ్యం ఒయాసిస్సు వంటిది. ఇటలీలోని ఉదారవాదులు దేశభక్తులంతా తమదేశ ఏకీకరణకు ఈ రాజ్యనాయకత్వాన్ని అభిలషించారు.

9.2.2 ఇటలీ ఏకీకరణ ఉద్యమాలు – రహస్య సంఘాలు :

ఇటలీలోని రాజ్యాల ఉదారవాదులంతా సమైక్య ఇటలీని వాంఛించారు. కాని ఇటలీ సమైక్యతకు అనేక అడ్డంకులు వచ్చాయి. ఇటలీపై ఆధిపత్యం కల్గిన ఆస్ట్రియా ఇటలీ సమైక్యతను వ్యతిరేకించింది. అంతేకాకుండ ఇటలీలోని వివిధ రాజ్యాల అధినేతలు పోప్ ఐక్య ఇటలీలో తమ అధికారాలు తగ్గిపోతాయనే భయంతో ఇటలీ సమైక్యతను వ్యతిరేకించారు. వీరు తమ రాజ్యాలలో వాక్స్వాతంత్ర్యము పత్రికా స్వాతంత్ర్యమును అరికట్టి సభలు సమావేశాలను నిషేధించి నిరంకుశత్వాన్ని స్థాపించినారు.

దీనితో ఇటలీలోని జాతీయవాదులు, ఉదారవాదులు అనేక రహస్యసంఘాలుగా ఏర్పడినారు. వాటిలో కార్బొనరీ రహస్య విప్లవ సంఘం ముఖ్యమైనది. కార్బొనరీ అనగా బొగ్గును కాల్చేవారని దీని అర్థము. మొదట ఈ సంఘానికి చెందినవాడే కుజని. ఇది మొదట నేపుల్స్ లో స్థాపించబడినది. తర్వాత ఇది దేశమంతటా వ్యాపించినది. 1830 నాటికి ఇందు లక్ష మంది సభ్యులు చేరారు. స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యం వీరి నినాదం. విదేశీ పాలన నుండి ఇటలీని విముక్తి చేయడం వారి లక్ష్యం. వీరికి ప్రత్యేక విప్లవ పతాకం కలదు. కాని వీరి ఉద్యమాన్ని మెటర్నిక్ అణచినాడు. దానితో కార్బొనరీ విప్లవసంఘం బలహీనమైనది.

9.2.3 రిసార్జిమెంటో ఉద్యమము :

పైన చెప్పిన రహస్య సంఘాలేకాకుండ ఇటలీలోని కవులు, రచయితలు, నాటకకర్తలు తమ రచనల ద్వారా ఇటలీలో జాతీయభావాన్ని ప్రేరేపించే ఉద్యమాన్ని సాగించినారు. ఈ ఉద్యమాన్నే రిసార్టిమెంట్ ఉద్యమమని అందురు.

9.2.4 సమైక్యవాద వర్గాలు :

ఇటలీ సమైక్యతను వాంఛించే వారిలో మూడు వర్గాలు కలవు.

9.2.4.1 మాజనీ (1805 – 1872) :

ఇటలీని సమైక్య రిపబ్లిక్ గా రూపొందించాలనే ఉదారవర్గానికి జోసఫ్ మాజనీ నాయకుడు. ఇతను జెనివా వాస్తవ్యుడు. ఇతడు మొదట కార్బొనరి సంఘ సభ్యుడుగా చేరెను. కాని ఆ సంఘములో కొన్ని లోపములున్నందున తాను ప్రత్యేకముగా 1831లో యంగ్ ఇటలీ అనే నూతన విప్లవ సంఘాన్ని స్థాపించినాడు. 40 సం॥లలోపు విద్యావంతులు ఈ సంఘ సభ్యులు. ఈ సంఘం ఇటలీని సమైక్య రిపబ్లిక్ గా రూపొందించటానికై నిరంతర కృషి కొనసాగించింది. 1848 విప్లవ కాలములో ఇతను శిష్యుడు గారిబాల్డి సహాయంతో మధ్య ఐరోపాలోని పోప్ అధికారాన్ని కూలద్రోసి రిపబ్లికన్ ను స్థాపించినాడు. కాని ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తి మూడవ నెపోలియన్ ఈ రిపబ్లిక్ ను కూలద్రోసి పోప్ అధికారాన్ని కాపాడెను, తర్వాత చార్లెస్ అల్బర్ట్ హత్య కుట్రలో పాల్గొని ఇంగ్లండు పారిపోయెను. దీనితో మాజని ప్రయత్నం విఫలమైంది. దీనికి తోడు ఇటలీ ప్రజలు కూడ రిపబ్లిక్ భావానికి వ్యతిరేకులు. అందుచేత పబ్లికన్లు ఆశయం నెరవేరకపోయిన వీరి ప్రచారం చేసిన భావాలు ఇటలీ ఏకీకరణకు తోడ్పడ్డాయి. కనుక మాజనీని ఇటలీ జాతీయోద్యమ సంస్థాపకుడుగా చెప్పవచ్చును.

9.2.4.2 జియోబర్ట్ వర్గం :

పిడ్మంట్ కు చెందిన జియోబర్డి అనే మతాచార్యుడు కూడ సమైక్య ఇటలీని వాంఛించినాడు. ఇతను రిపబ్లిక్ కు వ్యతిరేకి. ఇటలీలోని రాజ్యాలన్ని పోప్ ఆధ్వర్యంలో ఒక ఉదార సమాఖ్యగా ఏర్పడాలని ప్రతిపాదించినాడు. ఈ విషయాన్నే అతని గ్రంథం అయినటువంటి "ఇటలీ దేశస్థుల నైతిక పౌరప్రాధాన్యత" చెప్పబడినది. ఈ ప్రతిపాదనను ధనికులు, కేథలిక్ మతాచార్యులు బలపరచినారు. పోప్ 9వ పయస్ వీరిని సమర్థించినాడు. ఈ పథకం విజయం పోప్ పై ఆధారపడి ఉంది. అయితే సనాతనుడైన పోప్ ఉదారవాదాన్ని హర్షించలేదు. అంతేకాకుండ తన అధికారాన్ని సుస్థిరం చేసుకోవడానికి విదేశీ సహాయం అర్థించటంతో ఈ వర్గం ప్రజలలో పలుకుబడి కోల్పోయింది. అంతేకాకుండ మాజని 1848లో పోప్ అధికారాన్ని కూలదోసి అచట రిపబ్లిక్ ను స్థాపించినాడు. దీనితో జియోబర్టి ఉద్యమం అంతమయినది.

9.2.4.3 సార్డినియా రాజపక్ష వర్గం :

పై ఉద్యమాలు విఫలం కావటంతో ఇటలీలోని ఉదారవాదులు ఇటలీ ఏకీకరణకు సార్డీనియా రాజు వంశాన్ని నాయకత్వం వహించవలసినదిగా కోరారు. ఇటలీలో ఉన్న పాలకులలో సార్డీనియాను పాలించే సవాయి వంశం ఒక్కటే ఇటలీ జాతికి చెందినది. ఇటలీలో ఉన్న రాజ్యాలన్నింటిలోను బలమైనది, భాగ్యవంతమైనది సార్డీనియా రాజ్యం. అచటనున్న ధనికులు, మధ్యతరగతి ప్రజలు అందరు జాతీయ వాదులు, ఉదారవాదులు. సార్డీనియా రాజు చార్లెస్ అల్బర్ట్. ఇతడు ఉదారవాది. తన రాజ్యంలో అనేక ఉదారవాద సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టాడు. క్రీ॥శ॥ 1848లో ఇటలీలో ఉదారవాద విప్లవం సందర్భంగా ఆస్ట్రియాతో తలపడి ఓడిపోయినాడు. ఆ అవమానం భరించలేక సింహాసనాన్ని పరిత్యజించినాడు. అతని తర్వాత అతని కుమారుడు రెండవ విక్టర్ ఇమ్మాన్యుయేల్ సార్డీనియా రాజయ్యెను.

9.2.4.3.1 విక్టర్ ఇమ్మాన్యుయేల్ :

ఛార్లెస్ అల్బర్ట్ తర్వాత అతని కుమారుడు విక్టర్ ఎమాన్యుయేల్ రాజయ్యెను. ఇతను ఉదారవాది. మిగతా ఇటలీ రాజ్యాలు క్రీ.శ. 1848లో ప్రవేశపెట్టిన తమ రాజ్యాంగాలను రద్దుచేశాయి. కాని సార్డీనియాలో ఈ రాజ్యాంగం

కొనసాగింపబడి ఇమ్మాన్యుయేల్ ప్రజలచే ధర్మప్రభువుగా కీర్తించబడ్డాడు. ఇతను జాతీయవాదులకు పూర్తి సహకారాన్ని ఇచ్చి ఇటలీ ఏకీకరణకు నాయకత్వం వహించాడు. ఈ కార్యాన్ని సాధించటానికి మేధా సంపన్నుడైన కౌంట్ కపూర్ ను తన ప్రధానమంత్రిగా నియమించాడు.

9.2.5 కపూర్ :

కపూర్ ఇటలీ ఏకీకరణలో ప్రముఖపాత్ర వహించెను. ఇతను క్రీ.శ. 1810 లో పిడ్మాంట్ కు చెందిన ఒక ఉన్నత కుటుంబంలో జన్మించెను. సార్డీనియా సైన్యంలో పనిచేస్తూ ఆంగ్ల రచయిత ప్రభావమునకులోనై ఉదార భావాలను సంతరించుకున్నాడు. ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సు దేశాలలో పర్యటన చేసి పారిశ్రామిక ప్రగతిని గమనించాడు. రిసార్జిమెంట్ పత్రికలో సంపాదకుడుగా చేరి ఇటలీ సమైక్యతకు సార్డీనియా నాయకత్వాన్ని బలపరచినాడు. తన తెలివితేటలతో క్రీ॥శ 1850లో విక్టర్ ఇమ్మాన్యుయేల్ మంత్రి వర్గంలో చేరి క్రీ.శ. 1852లో ప్రధానమంత్రి అయినాడు. తన మేధాశక్తితో ఇటలీ ఏకీకరణ ప్రథమ, ద్వితీయ ఘట్టాలలో ప్రముఖపాత్ర నిర్వహించి ఏకీకరణ సాధించాడు.

9.9.2.6 ఇటలీ ఏకీకరణలో ముఖ్య ఘట్టాలు :

9.2.6.1 ప్రథమ ఘట్టము :

ఇటలీ ఏకీకరణకు సార్డీనియా నాయకత్వం వహించింది. ఇటలీ ఏకీకరణ సాధించాలంటే ఇటలీపై ఆధిపత్యం కల్గిన ఆస్ట్రియాను సార్డీనియా ఓడించవలెను. కాని ఆస్ట్రియాను ఓడించగల్గిన శక్తి సామర్థ్యాలు సార్డీనియాకు లేవు. సార్డీనియా చాలా చిన్న దేశం. జనాభా 50 లక్షలు మాత్రమే. కనుక కపూర్ తన రాజ్య సంపత్తిని వృద్ధి చేయడమే కాకుండ తన దౌత్యనీతితో విదేశీ సహాయాన్ని సంపాదించటానికై ప్రయత్నించెను. అట్టి సమయములోనే 1856లో ఐరోపాలో రష్యా ఆటోమాన్ రాజ్యాల మధ్య క్రిమియా యుద్ధం ప్రారంభమయ్యెను.

9.2.6.1.1 క్రిమియా యుద్ధము :

క్రీశ 1854-1856 లో రష్యాకు టర్కీకి బాల్కన్ రాజ్యాలలో వచ్చిన సమస్యల వలన క్రిమియా యుద్ధము జరిగినది. ఈ యుద్ధంలో ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సులు టర్కీ రాజ్యాన్ని బలపరిచినాయి. ఈ యుద్ధంతో ఎట్టి సంబంధం లేకపోయిన సార్డీనియా రాజ్యం ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సులతో చేరినది. రష్యా పక్షాన ఆస్ట్రియా చేరగలదని కపూర్ ఆశించాడు. కాని ఆస్ట్రియా ఈ యుద్ధంలో చేరలేదు. కవూర్ కొంత నిరాశ చెందినప్పటికి ఈ యుద్ధాన్ని అవకాశంగా తీసికొని ఫ్రెంచి చక్రవర్తి మూడవ నెపోలియన్తో స్నేహం చేశాడు. 1856లో కవూర్ క్రిమియా సంధి సందర్భంగా పారిస్ను సందర్శించాడు. ఆస్ట్రియాతో తాను చేయబోయే యుద్ధంలో కవూర్ మూడవ నెపోలియన్ సహాయం కోరాడు. అనేక అవరోధాలు దాటి చివరకు 1858లో ప్లాంబియర్స్ వద్ద మూడవ నెపోలియన్తో ఒక అంగీకారం కుదుర్చుకొన్నాడు. దీని ప్రకారం కవూర్కు లంబార్డ్, వెనీషియాల నుండి ఆస్ట్రియన్లను తరిమి వేయటానికి మూడవ నెపోలియన్ సహాయం చేయుటకు అంగీకరించాడు. దీనికి ప్రతిఫలంగా సవాయి భూభాగం, నైస్ పట్టణం ఫ్రాన్సుకు ఇవ్వబడతాయి.

9.2.6.1.2 ఆస్ట్రో - సార్డీనియా యుద్ధం (1859) :

ప్లాంబియర్స్ సంధి తర్వాత కపూర్ ఆస్ట్రియాతో యుద్ధానికి సన్నాహాలు చేయసాగెను. లంబార్డ్, వెనీషియాలలో సైన్యాన్ని వృద్ధి చేయసాగెను. ఈ సైన్యాభివృద్ధిని చూసిన ఆస్ట్రియా సైన్యాన్ని తగ్గించమని సార్డీనియాను హెచ్చరించింది.

దీనిని కవూర్ తిరస్కరించగా ఆస్ట్రియా సార్డీనియాపై 1859 లో యుద్ధం ప్రకటించింది. ఫ్రెంచి, సార్డీనియా సైన్యాలు లంబార్డీలో ప్రవేశించి మాజెంటా, సల్ఫరినో యుద్ధాలలో ఆస్ట్రియా సేనలను ఓడించి తరిమికొట్టెను. లంబార్డ్ సార్డీనియాకు వశమయ్యెను. కాని వెనీషియా కూడ సార్డీనియా వశమైతే ఇటలీలో సార్డీనియా పలుకుబడి ఎక్కువవుతుందని దీనివలన ఫ్రెంచి భవిష్యత్తుకు ప్రమాదం వాటిల్లుతుందని భయపడిన మూడవ నెపోలియన్ కవూర్తో చెప్పకుండా సార్డీనియాకు తానిచ్చిన వాగ్దానం పూర్తిగా నెరవేర్చకుండానే ఆస్ట్రియాలో 1859లో విల్లా ఫ్రాంకా వద్ద రహస్య సంధి చేసుకుని యుద్ధభూమి నుండి మరలెను. దీనితో నిరాశ చెందిన కవూర్ ఆవేశంతో తన పదవికి రాజీనామా చేసెను. ఈ ప్రథమ ఘట్టంలో లంబార్డ్ సార్డీనియా వశమయ్యెను, దీని ఫలితంగా సార్డీనియా రాజ్య విస్తీర్ణం, జనాభా రెండింతలయ్యెను.

9.2.6.2 ద్వితీయ ఘట్టము :

సార్డీనియా ఆస్ట్రియాను ఓడించి లంబార్డీని ఆక్రమించటంతో మధ్య ఇటలీ రాజ్యాలయినటువంటి టస్కనీ, ఫార్మా, మొదీనా ప్రజలలో దేశభక్తి, జాతీయభావం పెంపొంది తమ రాజ్యాధినేతలపై తిరుగుబాటు చేయటంతో వారు పారిపోయినారు. ఈ మూడు రాజ్యాలలోను విప్లవ ప్రభుత్వాలు ఏర్పడి ప్రజాభిప్రాయాన్ని సేకరించి సార్డీనియాతో సంలీనం చెందటానికి అభ్యర్థన పంపారు. ఇదే సమయంలో పోప్ ఆధీనంలో నున్న రోమగ్నా, బలగ్నాలలోని ప్రజలు తిరుగుబాటు చేసి వారు కూడ సార్డీనియాతో కలసిపోదలచిరి. దీనికి ప్రథమంలో 3వ నెపోలియన్ వ్యతిరేకించాడు. ఇలాంటి సమయంలో దేశ శ్రేయస్సుకై తిరిగి పదవి చేపట్టిన కవూర్ ఈ రాజ్యాల సంలీనాన్ని 3వ నెపోలియన్తో అంగీకరింపచేశాడు. సవాయి, నైస్ లు ఫ్రాన్సుకు ఇవ్వబడ్డాయి. టస్కనీ, ఫార్మా, మొదీనా పోప్ ఆధీనంలోనున్న రోమగ్నా కూడ సార్డీనియా లో విలీనమైనాయి. దీనితో రెండవ ఘట్టం ముగిసింది.

9.2.6.3 తృతీయ ఘట్టము :

మొదటి రెండు ఘట్టాలకు కవూర్ నాయకుడైతే ఈ మూడవ ఘట్టము గారిబాల్డి నాయకత్వంలో జరిగెను. ఇతడు 1807లో నైస్లో జన్మించెను. సార్డీనియా నౌకాదళంలో నావికుడిగా పనిచేసినాడు. యంగ్ ఇటలీచే ఆకర్షితుడై మాజనీ ప్రభావానికి లోనై ఐక్య ఇటలీ స్థాపనకై తన జీవితాన్ని అంకితం చేశాడు. సాహసికుడైన గారిబాల్డి జనీవాలో తిరుగుబాటు చేసి యుద్ధ నౌకను ఆయుధాగారాన్ని పట్టుకోవటానికి ప్రయత్నించి పట్టుబడ్డాడు. ప్రభుత్వం ఇతనికి మరణ శిక్ష విధించెను. ఎలాగో తప్పించుకొని దక్షిణ అమెరికా పారిపోయినాడు. మరల 1848 లో రెడ్ షర్ట్స్ (Red Shirts) అనబడే తన సైన్యంతో సార్డీనియాలో ప్రవేశించి ఆస్ట్రియాకు వ్యతిరేకంగా పోప్ పై యుద్ధం చేశాడు. పరాజితుడై న్యూయార్క్ పారిపోయినాడు. చివరకు 1854లో ఇటలీ ఏకీకరణ సందర్భంగా స్వదేశానికి తిరిగివచ్చి ఏకీకరణ కృషికి ఎంతగానో తోడ్పడ్డాడు.

దక్షిణ ఇటలీలోని రెండు సిసిలీల రాజ్యం ఫెర్డినాండ్ నిరంకుశత్వంలో నలిగిపోయింది. క్రీ॥శ॥ 1859లో 2వ ఫ్రాన్సిస్ రాజయ్యెను. పరిపాలనా పద్ధతి మారలేదు. క్రీ॥శ॥ 1860లో ఈ రాజ్య ప్రజలు తిరుగుబాటు చేయగా వారికి సహాయం చేయటానికి కవూర్ ప్రోత్సాహంతో గారిబాల్డి 1860 మే నెలలో సిసిలీలో ప్రవేశించినాడు. అతి కొద్దికాలంలోనే సిసిలీ ద్వీపం ఇతని వశము అయ్యినది. సెప్టెంబరు 1860లో నేపుల్స్ ను ఆక్రమించినాడు. 2వ ఫ్రాన్సిస్ పారిపోయెను.

సిసిలీ ద్వయాన్ని ఆక్రమించిన వెంటనే గారిబాల్డి రోమ్ వైపు పురోగమించెను. గారిబాల్డి రిపబ్లిక్ భావాలు కలిగినవాడు. రెండు సిసిలీలు రిపబ్లిక్ గా రూపొందితే ఇటలీ ఐక్యతకు అవరోధం కలుగుతుందనే భయంతో కవూర్ సార్డీనియా సైన్యమును పోప్ రాజ్యములోనికి పంపెను. సార్డీనియా సేనలు పోప్ సేనలను ఓడించి రెండవ ఫ్రాన్సిస్ ను బంధించి నేపుల్స్ ని చేరింది. రోమ్ మినహా మిగతా భూభాగమంతా పోప్ వ్యతిరేకతను కూడా లెక్కచేయక సార్డీనియాతో కలపబడింది. గారిబాల్డి రిపబ్లికన్ కాని అంతకు మించి దేశభక్తుడు. తాను జయించిన రెండు సిసిలీల రాజ్యాన్ని సార్డీనియా రాజుకు అప్పగించి రాజకీయ రంగం నుండి విరమించి నిరాడంబర జీవితమును గడిపెను. రోమ్, వెనీషియాలు మినహా మిగతా ఇటలీ దేశమంతా సార్డీనియా నాయకత్వమున సమైక్యతను సాధించింది.

9.2.6.4 చతుర్ధ ఘట్టము :

సమైక్య ఇటలీలో రోమ్, వెనీషియాలు చేర్చబడలేదు. జర్మనీ ఏకీకరణ సందర్భంగా ఈ రెండు రాజ్యాలు ఇటలీ దేశంలో చేర్చబడ్డాయి.

9.2.6.4.1 వెనీషియా విలీనీకరణ :

జర్మనీ ఏకీకరణకై బిస్మార్క్ నాయకత్వంలో ప్రష్యా ఆస్ట్రియాపై యుద్ధం ప్రకటించెను. విక్టర్ ఇమాన్యుయేల్ బిస్మార్క్ పక్షం వహించెను. ఏడు వారాల యుద్ధంలో ఘోరంగా ఓడిపోయిన ఆస్ట్రియా ప్రాగ్ సంధి చేసుకొనెను. ఈ సంధి ప్రకారము 1866లో వెనీషియాను ఇటలీకి దత్తం చేసినది.

9.2.6.4.2 రోమ్ విలీనీకరణ :

వెనీషియాను ఇటలీ విలీనం చేసికొన్న 4 సం॥ల తర్వాత ఫ్రాన్స్ ప్రష్యాల మధ్య యుద్ధం ప్రారంభమయ్యెను. ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తి 3వ నెపోలియన్ తన దేశంలోని కేథలిక్కుల మద్దతుకై పోప్కు తన సైన్యంతో రక్షణ కల్పించాడు. కాని ప్రష్యాతో యుద్ధ సందర్భంగా రోమ్ లోనున్న ఫ్రెంచ్ సైన్యాలను తిరిగి ఫ్రాన్స్ కు పిలిపించుకొనెను. ఇమాన్యుయేల్ దీనిని అవకాశంగా తీసికొని బిస్మార్క్ అంగీకారంతో 60 వేల సైన్యంతో పోప్ పై దాడిచేసి రోమ్ ను ఆక్రమించెను. శతాబ్దాల తరబడి పోప్ కు నిలయమైన రోమ్ క్రీ.శ. 1871లో ఇటలీ జాతీయ రాజధానిగా వెలసినది. రెండవ విక్టర్ ఇమాన్యుయేల్ సమైక్య ఇటలీకి ప్రధమ చక్రవర్తి అయ్యెను. తరతరాలుగా ఇటలీ దేశాభిమానులు కలలు కంటున్న ఆశయం నెరవేరింది.

మాజనీ నైతిక బలంతో, కవూర్ దౌత్యనీతితో గారిబాల్డీ సాహసంతో విక్టర్ ఇమాన్యుయేల్ మంచితనంతో ఇటలీ సమైక్యత సాధించబడింది. ఇటలీ ఏకీకరణ అనే మహా వ్యక్తికి మాజనీ ఆత్మ, కవూర్ మేధస్సు, గారిబాల్డి దేహం, విక్టర్ ఇమాన్యుయేల్ రక్షకుడు అని కొందరు వర్ణించిరి.

9.2.7 ప్రాధాన్యత :

ఇటలీ ఏకీకరణ అనేది ఉదారవాదానికి, జాతీయవాదానికి ఘనవిజయం. సనాతన వాదానికి చరమగీతం. సమైక్య ఇటలీ అతి కొద్ది కాలంలోనే ఐరోపా రాజకీయాలలో ప్రముఖపాత్ర వహించింది. "విగత జాతిగా కన్పించిన ఇటలీ నూతన చైతన్యంతో పునరుత్తేజితమై గతమనే శృంఖాలలను తెంచుకొని బంగారు భవిష్యత్తుకు బాటను నిర్మించుకొందని" లార్డ్ పామస్టన్ శ్లాఘించాడు.

9.3 జర్మనీ ఏకీకరణ :

9.3.1 పరిచయం :

ఇటలీ వలనే జర్మనీ కూడ 19వ శతాబ్దం వరకు రాజకీయ ఐక్యతను సాధించలేకపోయినది. ఈ దేశం కూడ పవిత్ర రోమన్ సామ్రాజ్యంలో భాగమై ఆస్ట్రియా ఆధిపత్యం క్రింద ఉంటూ అనేక రాజ్యాలుగా విభజించబడి వివిధ రాజవంశులచే పరిపాలిస్తూ ఉన్నందువలన ఏకీకరణ సాధ్యపడలేదు. మతసంస్కరణ ఉద్యమ ఫలితంగా, ముప్పది సంవత్సరాల యుద్ధ ఫలితంగా పవిత్ర రోమన్ సామ్రాజ్యాధికారం క్షీణించటం జరిగింది. 17, 18 శతాబ్దాలలో జర్మనీలోని ప్రష్యా సామ్రాజ్యం బలపడినది. జర్మనీ ప్రాంతాలపై ఆధిపత్యం కొరకు ఫ్రాన్స్ దాడులు చేస్తూ ఉండేది. నెపోలియన్ ఈ జర్మనీలోని పెక్కు రాజ్యాలను జయించి చిన్న సంస్థానాలను పెద్ద రాజ్యాలతో మిళితం చేసి మొత్తం జర్మనీలో 37 రాజ్యాలు ఉండేటట్లు పునర్వ్యవస్థీకరించాడు. ఈ రాజ్యాలపై ఆస్ట్రియా ఆధిపత్యం తొలగింపబడింది. ఈ రాజ్యాలన్నింటిలోను నెపోలియన్ కొన్ని ప్రజాహితమైన సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టినాడు. బానిసత్వాన్ని నిర్మూలించాడు. భూస్వామ్య పద్ధతిని రద్దు చేసినాడు. విప్లవ సిద్ధాంతాలను అనుసరించి ఆర్థిక, సాంఘిక వ్యవస్థలో మార్పులు ప్రవేశపెట్టినాడు. ఒకేవిధమైన పాలనా వ్యవస్థను రూపొందించినాడు. దీనితో వివిధ సంస్థానాల మధ్య అడ్డంకులు పోయి జర్మన్లంతా ఒక్కటే అనే జాతీయతాభావం జర్మనీలో అంకురించటానికి నెపోలియన్ కారకుడయినాడు. అందుకే ఆధునిక జర్మనీ అవతరణకు నెపోలియన్ ను మూలపురుషుడుగా చెప్పవచ్చును.

నెపోలియన్ పతనానంతరం ఏర్పడ్డ వియన్నా కాంగ్రెస్ జర్మనీ జాతీయతను నిర్లక్ష్యం చేసి జర్మనీని 38 రాజ్యాలుగా ఒక సమాఖ్యను ఏర్పరచి దానిపై ఆధిపత్యం ఆస్ట్రియాకు ఇచ్చినది. మెటర్నిక్ జర్మనీ జాతీయ ఉదార భావాలను విప్లవశక్తులను అణచివేయటానికి నిరంతర కృషి చేసినాడు. జర్మనీ విద్యార్థులు విప్లవ సంఘాలు స్థాపించగా కారల్స్ బాడ్ శాసనాల ద్వారా వారిని అణచినాడు.

9.3.2 జాల్వేరిన్ వాణిజ్య సంస్థ (Customs Union) :

క్రీ॥శ॥ 1818లో ప్రష్యా నాయకత్వంలో వివిధ జర్మన్ రాజ్యాల మధ్య బాల్వేరిన్ అనే సుంకాల వ్యవస్థ ఏర్పడింది. ఈ యూనియన్లో 17 రాజ్యాలు చేరాయి. ఈ వ్యవస్థలోని రాజ్యాల మధ్య స్వేచ్ఛావర్తక వ్యాపారాలు ఆర్థిక సహకారం ప్రోత్సహింపబడినాయి. ఈ వ్యాపార సంబంధాలు జర్మనీ ప్రజలలో ఐక్యభావాన్ని కల్గించినాయి. జాల్వేరియన్ సంస్థ జర్మనీ ఏకీకరణకు తొలి సోపానంగా పనిచేసింది.

9.3.3 ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ సమావేశము :

క్రీ॥శ॥ 1830 లో జర్మనీలో కూడ పెక్కు జాతీయ తిరుగుబాట్లు జరిగాయి. కాని అవి విఫలమయినాయి. 1848లో జరిగిన ఉదార విప్లవం వలన ప్రష్యారాజు 4వ ఫెడరిక్ విలియం జాతీయ పార్లమెంటును ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ వద్ద సమావేశపరచినాడు. జర్మనీ రాజ్యానికి రాజ్యాంగం రూపొందించమని కోరాడు. కాని ఆస్ట్రియా ప్రష్యాను ఓడించి ఆ ప్రయత్నాన్ని వమ్ముచేసింది. దీనితో ఆస్ట్రియా జర్మనీ నుండి వైదొలగితేగాని జర్మనీ ఏకీకరణ సాధ్యంకాదని ప్రష్యాయే ఆ పనిచేసి జర్మనీ ఐక్యానికి పూనుకొనవలెనని నిర్ధారణ అయింది.

9.3.4 ప్రష్యా నాయకత్వము :

క్రీ॥శ॥ 1859 నాటికి ఆస్ట్రియా ఇటలీలో ఓడింపబడి బలహీనపడింది. దీనితో జర్మనీ నాయకత్వం ప్రష్యాకు లభించినది. జర్మనీలోని ప్రతి ఒక్కరు జర్మనీ ఏకీకరణను వాంఛించినారు. ప్రష్యారాజు 4వ ఫెడరిక్ విలియంకు 1858లో మతిభ్రమించి 1861లో మరణించటంతో అతని సోదరుడు మొదటి విలియం ప్రష్యా రాజయినాడు.

9.3.5 మొదటి విలియం (1861-1888) :

మొదటి విలియం సమర్థుడైన రాజు. విధి నిర్వహణలో శ్రద్ధ, దృఢ నమ్మకం కల్గిన యోగ్యుడు. సనాతనవాది. రాచరికం దైవదత్తమని, రాజు దైవాంశ సంభూతుడనే భావాలు ఉన్నవాడు. తన వంశ పేరు ప్రతిష్టలను ఇనుమడింపచేయాలనే ఆకాంక్ష కల్గినవాడు. గొప్ప సైనిక వాది. సైనిక విషయాలను అత్యంత శ్రద్ధాశక్తులతో గమనించి సైన్యాన్ని సమర్థవంతంగా రూపొందించినాడు. రూన్ అనే విశిష్టవ్యక్తిని యుద్ధమంత్రిగాను, వాన్ మాల్టేగ్ అనే వీరుడ్ని సైన్యాధిపతిగా నియమించాడు. నిర్బంధ సైనిక శిక్షణ ప్రవేశపెట్టినాడు. అంతకు పూర్వం ప్రతి సంవత్సరము 40 వేల మందికి సైనిక శిక్షణ ఇచ్చేవారు. కాని ఆ సంఖ్యను 63 వేలకు పెంచినాడు. ఈ అదనపు ఖర్చును ప్రష్యా పార్లమెంటు ఆమోదించవలసియున్నది. పార్లమెంటులో ఉదారవాదుల బలం అధికం. వారు ఈ సైన్యాభివృద్ధికి వ్యతిరేకులు కానప్పటికి ఈ అదనపు ఖర్చును మంజూరు చేయకుండా రాజును ఇబ్బంది పెట్టి అతనిచే ప్రష్యాలో రాజ్యాంగబద్ధ రాచరికానికి అంగీకరింపజేయాలని భావించారు. క్రీ॥శ॥ 1861లో వీరు రాజు కోరిన డబ్బును మంజూరు చేయటానికి నిరాకరించినారు. అందువలన అతను పార్లమెంటును రద్దు చేసి ఎన్నికలు జరిపినాడు. కాని మరల నూతన పార్లమెంటుకు ఉదారవాదులు అత్యధిక సంఖ్యలో ఎన్నికై అతని విధానాన్ని వ్యతిరేకించినారు. దీనితో అతను సింహాసనం పరిత్యజింపవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడింది. కాని యుద్ధ మంత్రి రూన్ సలహా ప్రకారం ఆటోమన్ బిస్మార్క్ అనే వ్యక్తిని రాజు ఆహ్వానించి అతనితో సంప్రదించి అతనిని ఛాన్సలర్ గా నియమించినాడు. బిస్మార్క్ రాకతో జర్మనీ ఏకీకరణ ఉద్యమంలో నూతన అధ్యాయం ప్రారంభమయినది.

9.3.6 ఆటోమన్ బిస్మార్క్ (1815-1898) :

బిస్మార్క్ బెర్లిన్ కు 40 మైళ్ళ దూరంలో ఉన్న షోన్ హుసెన్ అనే గ్రామంలో ఒక భూస్వామి కుటుంబంలో జన్మించినాడు. బెర్లిన్ గొటెంజన్ విశ్వవిద్యాలయాలలో విద్యనభ్యసించి ప్రభుత్వ ఉద్యోగంలో చేరినాడు. కాని క్రమశిక్షణా రాహిత్యం వలన ఉద్యోగాన్ని కోల్పోయినాడు. 1847లో ఒక భూస్వామి కుమార్తెను వివాహమాడెను. ఆమె ప్రభావంతో స్థిరమైన భావాలను సంతరించుకొని ప్రముఖ సనాతనవాదిగా తయారయినాడు. 1848 ఉదారవాద విప్లవ సమయంలో అతడు ప్రష్యా శాసనసభలో సభ్యుడిగా ఉండి రాజ్యాంగాన్ని మంజూరు చేయవద్దని 4వ ఫెడరిక్ విలియంను కోరినాడు.

ఇతని ప్రజ్ఞా విశేషాలను గమనించిన ప్రభుత్వం ఇతనిని దౌత్య శాఖలో నియమించెను. 8 సం॥ లె జర్మన్ సమాఖ్యలో ప్రష్యా ప్రతినిధిగా పనిచేసెను. ఆ సమయంలోనే ఆస్ట్రియాపై వ్యతిరేకతను పెంచుకొనినాడు. రష్యాలో రాయబారిగా పనిచేసి రష్యా చక్రవర్తిచే గౌరవ మర్యాదలు పొందినాడు. పారిస్ లో రాయబారిగా పనిచేసి 3వ నెపోలియన్ యొక్క బలహీనతలను గమనించెను. ఇంతటి విశేష అనుభవంతో క్రీ.శ. 1862 లో ప్రగల్భాలను పలుకుతున్న పార్లమెంటును మచ్చిక చేసుకోవటానికై బిస్మార్క్ ప్రధానమంత్రిగా నియమింపబడెను. బిస్మార్క్

పార్లమెంటుతో అంగీకారాన్ని కుదుర్చుకోవటానికి ప్రయత్నించి విఫలుడు కావటంతో బిస్మార్క్ తన విధానాన్ని ప్రకటించినాడు.

9.3.6.1 రక్తపాత విధానం :

బిస్మార్క్ "రాజకీయ సమస్యలు ఉపన్యాసముల వలన గాని పార్లమెంటు తీర్మానాల వలన గాని పరిష్కరింపబడవు దానికి కఠిన దండనీతే తరుణోపాయమని" ఉద్ఘాటించాడు. పార్లమెంటు ప్రమేయం లేకుండా బడ్జెట్ ప్రవేశపెట్టకుండా పన్నులు విధించి వసూలు చేసి నియంతృత్వపు పోకడలతో సైన్యాభివృద్ధి చేసినాడు. అభ్యుదయవాదులు, ఉదారవాదులు ఇతని విధానాన్ని దుయ్యబట్టారు. అయినప్పటికి ఏమాత్రం చలించక రాజ్యాంగ విరుద్ధ పాలనను 4 సం ॥లు కొనసాగించినాడు. విధానం కన్న లక్ష్యసాధన ముఖ్యమని తలపోసినాడు. జర్మనీ ఏకీకరణ సాధించుటకు ప్రజాభీష్టమని అందుకు తాను ఏ పద్ధతులు అనుసరించిన వారికి సమ్మతమేనని ప్రజాభిప్రాయాన్ని చక్కగా అంచనా వేశాడు. ఇట్టి బలప్రయోగ విధానం ద్వారా బిస్మార్క్ 3 యుద్ధములుచేసి అడ్డంకులు అధిగమించి జర్మనీ ఏకీకరణ సాధించెను. ఆ యుద్ధములు ఏవనగా

1) డెన్మార్క్ యుద్ధం (1864)

2) ఆస్ట్రో ప్రష్యా యుద్ధం (1866)

3) ఫ్రాంక్-ప్రష్యా యుద్ధం (1870-71)

9.3.6.2 డెన్మార్క్ తో యుద్ధము (1864) :

ప్రష్యా ఆస్ట్రియాను అతి సునాయాసంగా ఓడించగలడనే నమ్మకం బిస్మార్క్కు కలిగింది. కాని ఆస్ట్రియాతో యుద్ధం చేయటానికి ఏదో ఒక కారణం కావాలి. డెన్మార్క్ కు చెందిన ష్లేష్ విగ్, హోల్-స్టీన్ అనే రెండు సంస్థానముల యొక్క సమస్య అతనికి సదవకాశాన్ని ఇచ్చింది. ఈ రెండు సంస్థానములు జర్మన్ భూభాగాలు. ఇందులో అధిక సంఖ్యాకులు జర్మన్ ప్రజలు. అయినప్పటికి వియన్నా కాంగ్రెస్ ఈ రెండు ప్రాంతాలను డెన్మార్క్ ఆధీనంలో ఉంచింది. 1848లో ఈ రెండు ప్రాంతములు ఎవరికి చెందాలనే విషయం మీద పెద్ద వివాదం ఏర్పడింది. డెన్మార్క్ రాజైన 7వ ఫెడరిక్ ష్లేష్ విగ్ ను డెన్మార్క్ తో కలపాలని ప్రయత్నించినాడు. అందుకు అంగీకరించని ష్లేష్ విగ్ ప్రజలు తిరుగుబాటు చేసినారు. వారి తిరుగుబాటును ప్రష్యా సమర్థించింది. వియన్నా కాంగ్రెస్ ఈ ప్రాంతాలను డెన్మార్క్ కు ఇచ్చియున్నందున ప్రష్యా జోక్యాన్ని ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్స్, రష్యాలు అభ్యంతరం తెలిపినాయి. ఇది పెద్ద వివాదంగా మారటం వలన 1850లో ఐరోపారాజ్యాలు లండన్లో సమావేశమై ఒక రాజీ ప్రతిపాదన చేశాయి. దీని ప్రకారం ష్లేష్ విగ్ హోల్ – స్టీన్ డెన్మార్క్ ఆధీనంలోనే ఉంటాయి. కాని డెన్మార్క్ ఈ ప్రాంతాలను విలీనం చేయకూడదు.

కాని ఫెడరిక్ తర్వాత అధికారానికి వచ్చిన 9వ క్రిష్టియన్ లండన్ సమావేశానికి విరుద్ధంగా 11 సం ॥ల తర్వాత డెన్మార్క్ ప్రజల కోరికపై ఈ రెండు ప్రాంతములను డెన్మార్క్ తో కలిపి వేసినాడు. ఇందుకు ప్రష్యా, ఆస్ట్రియాలు అభ్యంతరం తెలిపినాయి. వీరి అభ్యంతరాన్ని 9వ క్రిష్టియన్ లెక్కచేయలేదు. దీనితో ఆస్ట్రియా ప్రష్యాలు డెన్మార్ పై దాడి చేసాయి. డెన్మార్క్ ఎంత వీరోచితంగా పోరాడినా 1864 అక్టోబర్ లో ఓడిపోయి వియన్నా సంధి చేసుకొని ఈ ప్రాంతాలను వదులుకుంది. ఈ సంస్థానముల భవిష్యత్తును నిర్ణయించటంలో ఆస్ట్రియాతో కలహానికి దిగవచ్చని

బిస్మార్క్ ఆశపడ్డాడు. ఆస్ట్రియా ఈ రెండు ప్రాంతములను ప్రత్యేక రాజ్యంగా రూపొందించి జర్మనీ సమాఖ్యలో సభ్యునిగా చేర్చుకోవాలని ప్రతిపాదించింది. దీనికి డయట్ కూడా అంగీకరించింది. ఈ విషయం ఆస్ట్రియా ప్రష్యాలకీ సంబంధించినదని దీనితో డయట్ కు సంబంధం లేదని బిస్మార్క్ వాదించాడు. యుద్ధానికి సిద్ధంగా లేని ఆస్ట్రియా 1865లో గాస్టీన్ ఒప్పందం కుదుర్చుకుంది. దీని ప్రకారం ష్లేష్ విగ్ ప్రష్యాకు, హోల్-స్టీన్ ఆస్ట్రియాకు చెందుతాయి. బిస్మార్క్ వ్యూహం ప్రకారం ఈ ప్రాంతాల విషయంలోనే ఆస్ట్రియాతో కలహం ప్రారంభించి యుద్ధానికి దిగాలి.

9.3.6.3 ఆస్ట్రియా – ప్రష్యా యుద్ధము – 1866 :

జర్మనీలో ఆస్ట్రియాతో అంతర్యుద్ధం ప్రారంభించే ముందు ఆస్ట్రియాకు ఏ విదేశీ సహాయం రాకుండా బిస్మార్క్ తన మేధాశక్తిని దౌత్యనీతిని ఉపయోగించి ఏకాకిని చేయుటకు ప్రయత్నించాడు. అగ్రరాజ్యమైన ఇంగ్లాండులో ప్రజాభిప్రాయం ప్రష్యా పక్షాన ఉంది. ప్రష్యాలోని స్వేచ్ఛా వ్యాపార పద్ధతి ఇంగ్లాండుకు అనుకూలం. వర్తక వ్యాపారాలపై ఆస్ట్రియా విధించిన విధానాలు ఇంగ్లాండుకు వ్యతిరేకం. కనుక ఇంగ్లండు నుండి ఎలాంటి ప్రమాదం లేదు. రష్యా తనకు క్రిమియా యుద్ధంలో సహాయం చేయని ఆస్ట్రియాపై కోపంగా ఉంది. పోలెండులో తిరుగుబాటు అణచటానికి బిస్మార్క్ రష్యాకు సహాయం చేస్తానన్నాడు. కనుక రష్యా కూడ ప్రష్యాకు అనుకూలంగా ఉంది. ఇకపోతే ఫ్రాన్స్ ఆస్ట్రియా కన్న ప్రష్యాను ఎక్కువగా ద్వేషిస్తుంది. కాని 3వ నెపోలియన్ పిరికితన్నాన్ని గమనించిన బిస్మార్క్ ఫ్రాన్స్ నుండి ఎలాంటి ప్రమాదాన్ని శంకించలేదు. ఇటలీ వెనీషియా ప్రాంతాన్ని సంపాదించటానికి ఇది తగిన సమయమని విక్టర్ ఇమాన్యుయేల్ని ప్రోత్సహించి ఇటలీని తనవైపుకు త్రిప్పుకొన్నాడు.

ఈ విధంగా ఆస్ట్రియాను ఏకాకిని చేసి యుద్ధం చేయటానికి కవ్వింపు చర్యలు ప్రారంభించినాడు. మొదట హోల్-స్టీన్ లో ఆస్ట్రియా పాలనకు విరుద్ధంగా కుట్రలు పన్ని అలజడులు లేవదీశాడు. అపుడు ఆస్ట్రియా జర్మన్ పార్లమెంటుకు ఫిర్యాదు చేసింది. దానికి ఆస్ట్రియా గస్టీన్ ఒప్పందాన్ని ఉల్లంఘించిందనే నెపంతో ప్రష్యా సైన్యాలు హోల్-స్టీన్ ను ఆక్రమించుకొన్నాయి. దీనితో ఆస్ట్రియా ప్రభుత్వం కవ్వించబడింది. హోల్-స్టీన్ ప్రష్యా జోక్యాన్ని నిరోధించటానికై జర్మనీ సైన్యాలు సమీకరింపబడాలని డయట్ ని, ఆస్ట్రియాని కోరింది. ప్రష్యా నాయకత్వంలో సమైక్య జర్మనీ ఏర్పడితే తమ పదవులను కోల్పోవలసి వస్తుందని చిన్న రాజ్యాల పాలకులు ఆస్ట్రియా ప్రతిపాదనను సమర్థించినారు. ఈ సమర్థింపును ఆస్ట్రియా చిన్న రాజ్యాలు సంయుక్తంగా తమ దేశంపై దాడి చేశాయని కనుక స్వీయ రక్షణకై యుద్ధం చేయక తప్పలేదన్నట్లుగా ప్రపంచానికి చాటాడు. ఈ యుద్ధంలో ప్రష్యా ఇటలీలు ఒక పక్షాన ఆస్ట్రియా, చిన్న జర్మన్ రాజ్యాలు రెండో పక్షాన క్రీ॥శ॥ 1866లో యుద్ధానికి తలపడ్డాయి. ఈ యుద్ధాన్ని ఏడు వారాల యుద్ధం అందురు. ఈ యుద్ధంలో ఆస్ట్రియా ఒకవైపు ప్రష్యాతోను, రెండవవైపు ఇటలీతో యుద్ధం చేయవలసి వచ్చినది. అది సమర్థవంతమైన ప్రష్యా సైన్యము చిన్న జర్మన్ రాజ్యాలను ఓడించి తర్వాత ఆస్ట్రియాను 1866 జూలై 3వ తేదీన సెడావో యుద్ధంలో ఓడించింది. ఓడిపోయిన ఆస్ట్రియా ప్రష్యాతో ప్రాగ్ సంధి చేసుకుంది.

9.3.6.3.1 ప్రాగ్ సంధి :

ఈ సంధి ఆస్ట్రియా ప్రష్యాకు హోల్-స్టీన్ ఇటలీకి వెనీషియాను దత్తం చేసింది. జర్మన్ సమాఖ్య రద్దుకు ఉత్తర జర్మన్ సమాఖ్య ఏర్పాటుకు అంగీకరించింది. ఈ సమాఖ్యలో ఆస్ట్రియాకు సభ్యత్వం లేదు. బిస్మార్క్ చిన్న జర్మన్ రాజ్యాలలో పెక్కింటిని ష్లేష్ విగ్, హోల్-స్టీన్ సంస్థానములను హానోవార్ రాజ్యాన్ని నజు, హీశ్ కాసిల్ సంస్థానములను

ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ నగరాన్ని ప్రష్యాలో సంలీనం చేశాడు. దీనితో ప్రష్యారాజ్యం 50 లక్షల కొత్త జనాభాను 27 వేల చదరపు మైళ్ళ భూభాగాన్ని సంపాదించింది. మెయిన్ నదికి ఉత్తరాన ఉన్న ఇంకో 20 రాజ్యాలతో క్రీ.శ. 1867లో ఉత్తర జర్మన్ సమాఖ్య ఏర్పడింది. దీనికి ప్రష్యా రాజు అధ్యక్షుడు.

9.3.6.3.2 యుద్ధ ఫలితాలు :

ఈ యుద్ధం వలన ప్రష్యా గొప్ప సైనిక దేశంగా కీర్తి పొందింది. జర్మనీ నుండి ఆస్ట్రియా వెలివేయబడింది. ఉత్తర జర్మన్ రాజ్యాలను సమైక్యపరచుట బిస్మార్క్ సాధించిన ఘన విజయం.

కాని ఇంకను దక్షిణ జర్మనీలో బవేరియా, వర్జెంబర్గ్ బేడన్, హేశీ, డార్మ్ స్టాడ్ రాజ్యాలు స్వతంత్రగా ఉండిపోయాయి. తమ ప్రాముఖ్యత తగ్గిపోతుందనే భయంతో వీరు ప్రష్యాలో చేరటం ఇష్టంలేదు. కాని బిస్మార్క్ ఫ్రాన్స్ తమ రాష్ట్రాలపై దండెత్తుతుందనే భీతి కల్గించి జర్మన్ జాతీయ భావాన్ని రగుల్గొల్పి ఆ రాష్ట్రాలతో చాకచక్యంగా వ్యవహరించి వేరువేరుగా మైత్రి సంధులు చేసుకొన్నాడు.

దీనితో జర్మనీ ఏకీకరణ చాలవరకు పూర్తయిందనే చెప్పవచ్చును.

9.3.6.4 ఫ్రాన్స్–ప్రష్యా యుద్ధము (1870) :

ఆస్ట్రియా పరాజయంతో ప్రష్యా నాయకత్వంలోని జర్మనీ ఏకీకరణను నిరోధించగల్గిన రాజ్యం ఫ్రాన్స్ ఒక్కటే. ఫ్రాన్స్ తో తప్పనిసరిగా యుద్ధం జరుగుతుందనే బిస్మార్క్ భావించాడు. దానికి తగినట్లుగానే 3వ నెపోలియన్ దక్షిణ జర్మన్ రాజ్యాలను ఉత్తర జర్మన్ సమాఖ్యలో సంలీనం చేయవద్దని హెచ్చరించాడు. బిస్మార్క్ కూడ ఫ్రాన్స్ తో యుద్ధాన్ని వాంఛించాడు. ఫ్రాన్స్ తో యుద్ధానికి తలపడితే దక్షిణ జర్మనీ రాజ్యాలలో జాతీయత దేశభక్తి పెంపొందునని దాన్ని అవకాశంగా తీసికొని దక్షిణ జర్మన్ రాజ్యాలను కూడ ప్రష్యాతో విలీనం చేసి జర్మనీ ఏకీకరణను పూర్తిచేయవచ్చని భావించాడు. బిస్మార్క్ తన తెలివితేటలు ఉపయోగించి ఫ్రాన్స్ మొదట ప్రష్యాపై యుద్ధం ప్రకటించేటట్లు చేశాడు.

స్పెయిన్ ఇదే సమయంలో 1868లో స్పెయిన్లో వారసత్వ వివాదం వచ్చింది. బోర్బన్ వంశస్తురాలైన రాణి ఇసబెల్లాను తొలగించి హోహెంజలాన్ వంశానికి చెందిన లియోపాల్డ్ ను తమ రాజుగా ఎన్నుకోవటం జరిగింది. దానికి 3వ నెపోలియన్ అభ్యంతరం తెల్పాడు. లియోపాల్డ్ తన పదవికి రాజీనామా చేశాడు. దీనితో తృప్తి చెందని 3వ నెపోలియన్ భవిష్యత్తులో కూడ స్పెయిన్ సింహాసనానికి తమ వంశస్థులేవ్వరు ప్రయత్నించకుండ ప్రష్యా చక్రవర్తి నుండి వాగ్దానం పొందుటకు తన రాయబారిని ప్రష్యా పంపాడు. ఫ్రెంచి రాయబారి ఏమ్స్ అనే చోట ప్రష్యా రాజుతో సమావేశమై నెపోలియన్ రాయబారాన్ని వివరించాడు. అందుకు విలియం తిరస్కరించి ఈ విషయాన్ని బెర్లిన్లోనున్న బిస్మార్క్ కు టెలిగ్రామ్ ద్వారా తెలియచేశాడు. ఈ టెలిగ్రామ్నే ఏమ్స్ టెలిగ్రామ్ అందురు. అయితే బిస్మార్క్ టెలిగ్రామ్లోని విషయాన్ని పూర్తిగా మార్చివేసి ఫ్రాన్స్ కు తమ రాయబారి ప్రష్యా చక్రవర్తి చేత అవమానింపబడ్డాడన్న అబద్ధపు సమాచారాన్ని ఫ్రెంచి స్వాతంత్ర్య దినోత్సవం నాడు చేరేటట్లు పంపాడు. దీనితో కోపోద్రిక్తులైన ఫ్రెంచి ప్రజలు 3వ నెపోలియన్ చే ప్రష్యాపై యుద్ధం ప్రకటింపచేశారు. బిస్మార్క్ కోరిన విధంగానే ఫ్రాన్స్ తో యుద్ధం వచ్చింది.

1870 జూలైలో ఫ్రాన్స్ ప్రష్యాల మధ్య యుద్ధం ప్రారంభమయింది. ప్రష్యాకు ఉత్తర జర్మన్ సమాఖ్యయేగాక దక్షిణ జర్మనీలోని 4 రాజ్యాలు కూడ సహాయం చేశాయి. ఫ్రాన్స్ సెడాన్ యుద్ధంలో ఓడిపోయింది. 3వ నెపోలియన్ 80 వేల సైన్యంతో లొంగిపోయి బందీగా చిక్కాడు. తమ చక్రవర్తి శత్రువులకు లొంగిపోయాడనే వార్త తెలియగానే ఫ్రాన్స్ లోని రిపబ్లికన్లు గాంబెట్టా నాయకత్వంలో తమ దేశంలో రాజరికాన్ని రద్దు చేస్తూ ఫ్రాన్స్ ను 3వ రిపబ్లిక్ గా ప్రకటించారు. మూడవ రిపబ్లిక్ గా ప్రకటించబడ్డ ఫ్రాన్స్ యుద్ధాన్ని కొనసాగించింది. ప్రష్యా సైన్యం పారిస్ వైపు పురోగమించింది. బిస్మార్క్ అల్సేస్, లొరైన్ ప్రాంతాలను కోరాడు కాని ఒక్క అంగుళం ఫ్రెంచి భూమైనా, ఫ్రెంచి కోటలోని ఒక చిన్న ఇటుకరాయినైనా ఇవ్వమని ఫ్రాన్స్ ప్రకటించటంతో ఈ యుద్ధం 1871 వరకు కొనసాగింది. చివరకు ఫ్రాన్స్ ఓడిపోయి ప్రష్యాతో ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ సంధి చేసుకుంది.

9.3.6.41 ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ సంధి :

ఈ సంధి ప్రకారం ఫ్రాన్స్ అల్సేస్ భూభాగాన్నంతను లొరైన్ తూర్పు ప్రాంతాన్ని జర్మనీకి ఇచ్చివేసింది. పెద్ద మొత్తాన్ని యుద్ధ నష్టపరిహారంగా చెల్లించవలసి వచ్చింది. ఆ డబ్బు చెల్లించేంతవరకు ప్రష్యా సైన్యాలు ఫ్రాన్స్ లో ఉండును.

9.3.6.4.2 ఏకీకరణ సంపూర్తి :

ఈ యుద్ధ ఫలితంగా సమైక్య జర్మనీ స్థాపనకై బిస్మార్క్ వేసిన ప్రణాళిక ఫలించినది. ఈ యుద్ధ కాలములో దక్షిణ జర్మనీ రాజ్యాధిపతులు తమ వ్యక్తిగత ప్రయోజనాలను విస్మరించి ప్రష్యాతో విలీనానికి అంగీకరించారు. తత్ఫలితంగా జర్మనీ ఏకీకరణ పొందినది. ఉత్తర జర్మన్ సమాఖ్య జర్మన్ మహా సామ్రాజ్యంగాను ప్రష్యా రాజు జర్మన్ చక్రవర్తిగా రూపొందారు. ఈవిధంగా బిస్మార్క్ నాయకత్వంలో ప్రష్యా ఆధ్వర్యంలో జర్మనీ ఏకీకరణ సాధించబడినది.

9.3.7 ప్రాముఖ్యత :

జర్మనీ ఏకీకరణతో ప్రష్యా ఆధిక్యత ఆస్ట్రియా బలహీనత వెల్లడయినాయి. కొన్ని వందల సంవత్సరాలుగా విభజింపబడి దోచుకొనబడి విదేశీ జోక్యానికి కేంద్రమై ఆర్థికంగా, రాజకీయంగా పతనం చెందిన జర్మన్ జాతి ఐక్యమై, సజీవమై, పటిష్టమై ఐరోపా రాజ్యాలన్నింటిలోను అగ్రగామిగా రూపొందినది. సమైక్య జర్మనీ కొద్దికాలంలోనే ఐరోపా రాజకీయాలలో ప్రముఖపాత్రను నిర్వహించటమే కాకుండ ప్రపంచ రాజ్యాలన్నింటిని భయభ్రాంతులను చేసింది.

9.4 ఆటోవాన్ బిస్మార్క్ – ఆంతరంగిక విదేశీ విధానాలు :

9.4.1 పరిచయం :

1871 మరియు 1914 ల మధ్య జర్మనీలో అనేక ముఖ్యమైన రాజకీయ, సైనిక, ఆర్థిక మార్పులు జరిగాయి. బిస్మార్క్ ఆంతరంగిక, విదేశీ విధానాలు 1871 నుండి 1890 వరకు ఆంతరంగికంగా సంపూర్ణాధికారం జర్మనీ దేశాన్ని బలపరచడమేగాక, ఐరోపాలో దానిని శక్తివంతమైన దేశంగా రూపొందించింది. ఈ విధంగా ఏర్పడిన జర్మనీ సామ్రాజ్యం, బిస్మార్క్ విధానాల నుండి ఉత్పన్నమై, ఐరోపా రాజకీయాలపై ఆధిపత్యం సాగించింది.

9.4.2 బిస్మార్క్ తొలి జీవితం (1815-1898) :

బిస్మార్క్ 1815లో బెర్లిన్ కు పడమరగా 40 మైళ్ళ దూరంలో ఒక భూస్వామి కుటుంబంలో జన్మించినాడు. గోటింజన్, బెర్లిన్ విశ్వవిద్యాలయాల పరిధిలో విద్యనభ్యసించి ప్రభుత్వోద్యోగంలో చేరినాడు (Civil Service). ఆ ఉద్యోగం నందు క్రమశిక్షణతో మెలగక, చంచల స్వభావంతో వ్యవహరించడం వల్ల చాలా సార్లు తొలగించబడినాడు. 1847లో అతనికి వివాహమైంది. దానితో అతనిలో కొంత మార్పు వచ్చింది. అతనికి ప్రజాస్వామ్య పద్ధతులన్నా, విప్లవ భావాలన్నా, ఉదార భావాలన్నా నమ్మకం లేదు. 1848 ఫిబ్రవరి విప్లవ సమయంలో అతడు ప్రష్యా శాసనసభలో సభ్యుడుగా ఉండి రాజ్యాంగ మార్పును వ్యతిరేకించినాడు. ప్రష్యా దేశపు దౌత్య ప్రతినిధిగా సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్ నందుండి రష్యా చక్రవర్తి గౌరవ మర్యాదలను పొందినాడు. పారిస్ నగరంలో ప్రష్యా రాయబారిగా ఉండి మూడో నెపోలియన్ (ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తి) పాలనా రీతులను సమగ్రంగా అవగాహన చేసుకొన్నాడు.

9.4.3 మొదటి విలియం పాలన (ప్రష్యారాజు) (1861-1888) :

1861లో మొదటి విలియం ప్రష్యాకు రాజైనాడు. ఇతని రాకతో ప్రష్యాలో నూతన శకం ఆరంభమైనదని చెప్పవచ్చు. ఇతనిలో స్వభావపరంగా మంచితనం సైనిక లక్షణాలు, వాస్తవిక పరిస్థితిని అవగాహన చేసుకొనే శక్తి, దృఢనిశ్చయం ఉన్నాయి. అయితే రాచరికం దైవదత్తమని, నిరంకుశత్వమే తగిన విధానమని నమ్మినాడు. ఇటలీ ఏకీకరణ సందర్భంలో ఆస్ట్రియా ఓటమి ప్రష్యాకు ప్రోత్సాహం కల్గించింది. కానీ ఆల్మట్జ్ అనే ప్రాంతం దగ్గర ప్రష్యా సేనలకు జరిగిన అవమానం సైనిక దక్షతకు లోటు అని, సైనిక సంస్కరణలు ముఖ్యమని విలియం గుర్తించినాడు. అందుచేతనే సైనిక పునర్ వ్యవస్థీకరణకు పూనుకొన్నాడు. ప్రతి దృఢకాయుడు కనీసం 3 సంవత్సరాలైనా సైన్యంలో సేవ చేయాలనే నిర్బంధ సైనిక సేవా పద్ధతిని ప్రష్యాలో అమలులో పెట్టినాడు. వాన్రూన్ ను యుద్ధమంత్రిగాను, మాల్కీని సైన్యాధికారిగాను నియమించి సైన్యాన్ని బలవంతంగాను, శక్తివంతంగాను చేయదలచినాడు. దీనికయ్యే అదనపు మిలటరీ ఖర్చు ఆమోదించడానికి ప్రష్యా శాసనసభ (Landtag) ను సమావేశపరచినాడు. ఇది ఒక సంవత్సరానికయ్యే ఖర్చును మాత్రం అంగీకరించింది. అందుచేత రాజ్యాంగ సంక్షోభమేర్పడింది. అంతట విలియం రాజు సింహాసన పరిత్యాగం చేయడానికి సిద్ధమైనాడు.

ఇటువంటి క్లిష్ట సమయంలో యుద్ధమంత్రిగా ఉన్న వాన్రూన్ రాజైన విలియంనకు బిస్మార్క్ ను ఛాన్సలర్ గా (ప్రధానమంత్రి) నియమిస్తే పరిస్థితి చక్కబడుతుందని సలహానిచ్చాడు. ఈ సలహా రాజునకు నచ్చి, వెంటనే పారిస్లో రాయబారిగా ఉన్న బిస్మార్క్ ను బెర్లిన్ కు పిలిపించడం జరిగింది. 1862 సెప్టెంబర్ 23న విలియం రాజు బిస్మార్క్ ను సంప్రదించి మంత్రి మండలి అధ్యక్షుడిగా (ఛాన్సలర్) నియమించినాడు. ఈ సందర్భంలో "నేను మీతో మరణించడానికైనా సిద్ధపడతాను కానీ పార్లమెంటుతో మీరు పడుతున్న ఘర్షణలో మిమ్ములను ఎప్పుడూ విడనాడను" అని బిస్మార్క్ విలియంనకు వాగ్దానం చేసినాడు.

ఛాన్సలర్ కావడానికి కొద్ది కాలం ముందే ఇంగ్లాండ్ లో పర్యటిస్తూ బ్రిటీష్ రాజకీయవేత్త (బెంజిమన్ డిజ్రాలీ) తో బిస్మార్క్ తన మనోగతం ఈవిధంగా వెల్లడించినాడు. "త్వరలో నేను ప్రష్యా ప్రభుత్వ బాధ్యతలు స్వీకరించవలసి వస్తుంది. ప్రష్యన్ పార్లమెంట్ అంగీకరించినా అంగీకరించకపోయినా ప్రష్యన్ సైన్యాన్ని పటిష్టం చేయటం నా మొదటి కర్తవ్యం. రాజు ఇప్పటికే ఈ కర్తవ్యంలో నిమగ్నమై ఉన్నాడు. నేను ఆశించిన బలం సైన్యానికి చేకూరగానే, ఆస్ట్రియాపై

యుద్ధం ప్రకటిస్తాను. జర్మనీ రాజ్య సమ్మేళనాన్ని చిందరవందర చేస్తాను. చిన్నరాజ్యాలను తొక్కేసి, ప్రష్యా నాయకత్వం క్రింద జర్మనీ ఐక్యతను సాధించి తీరుతాను".

బిస్మార్క్ ఛాన్సలర్ పదవిని స్వీకరించిన తర్వాత "రాజకీయ సమస్యలు సిద్ధాంతాల వల్ల కాని, శాసనసభల వల్ల రాద్ధాంతాల వల్ల కాని, తీర్మానాల వల్ల కాని పరిష్కారం కావు. కత్తినుపయోగించి రక్తపాతం చేయడానికి సిద్ధమైతే కాని, అంటే దండోపాయంనుపయోగిస్తేనే కాని లేదా ఆయోరుధిర విధానం పాటిస్తేనే గాని (Policy of Blood and Iron) పరిష్కారం జరగదని" చెప్పినాడు.

ఛాన్సలర్ అయిన తర్వాత ప్రష్యారాజు తలపెట్టిన మిలటరీ విధానానికి బిస్మార్క్ పూర్తిగా సహకారమిచ్చినాడు. జర్మనీ ఏకీకరణ ప్రష్యా నాయకత్వంలోనే సాధ్యమౌతుందని దృఢంగా విశ్వసించినాడు. ప్రష్యా శాసనసభ ప్రమేయం లేకుండానే నియంతృత్వ విధానంలో పన్నుల విధింపు, సేకరణలు, మిలిటరీ కార్యకలాపాలను గురించి ప్రతిపాదనలు రూపొందించినాడు. 1863లో రష్యా అధీనంలో ఉండే పోలిష్ (Polish) ప్రజలు తిరుగుబాటు చేశారు. ఫ్రాన్స్, ఇంగ్లాండ్లు వారి పట్ల సానుభూతిని చూపించాయి. ప్రష్యా శాసనసభ వైఖరి రష్యాకు వ్యతిరేకంగా ఉండగా పోలీష్ ఉదారతా ధోరణి ప్రష్యాకు కూడా వ్యాపిస్తుందేమోననే భావంతో బిస్మార్క్ రష్యాతో మైత్రిని నిర్వహించినాడు. దీని వల్ల తనకు ఆస్ట్రియాతో విరోధం వస్తుందని, జర్మనీ ఏకీకరణ కార్యక్రమంలో ఆస్ట్రియాతో యుద్ధమే సంభవిస్తే రష్యా తనకు అనుకూలంగానే ఉంటుందని భావించినాడు. ఆస్ట్రియాకు జర్మన్ విషయాలలో ఎలాంటి ప్రాధాన్యం యివ్వటం అతనికి యిష్టంలేదు.

9.4.4 బిస్మార్క్ ఆశయాలు :

బిస్మార్క్ ఆశయాలు మూడు. అవి

1. ప్రష్యా ప్రభావం జర్మనీ మొత్తానికి వ్యాప్తి చెందాలి.
2. జర్మనీలో నాయకత్వం వహించవలసింది ప్రష్యా రాజ్యమా? లేక ఆస్ట్రియా రాజ్యమా? అనేది తేల్చుకోవాలి.
3. జర్మన్ భూభాగం లో ఫ్రాన్స్ ప్రాధాన్యాన్ని తగ్గించాలి.

9.4.5 జర్మనీ ఏకీకరణకు ముందు స్థూలంగా రాజకీయ పరిస్థితి :

1. హనోవర్, ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ మొదలైన ఉత్తర జర్మనీ రాజ్యాలన్నీ ఒక సమాఖ్యగా నేర్పడి ఆస్ట్రియా అధీనంలో ఉన్నాయి.
2. బవేరియా, వర్టెంబర్గ్, హెస్సీ, బేడిన్ మొదలైన దక్షిణ జర్మన్ రాజ్యాలు స్వతంత్రంగా ఉన్నా వీటిపై ఆస్ట్రియా, ఫ్రాన్స్ ల ప్రాబల్యం ఉన్నది.
3. రైన్ నదీ ప్రాంతం, ఆల్సేస్, లొరైన్ ప్రాంతాలు – ఫ్రాన్స్ ఆధీనంలో ఉన్నవి.
4. ష్లేష్ విగ్, హోల్టిన్ రాష్ట్రాలు – డెన్మార్క్ అధీనంలో ఉన్నవి.
5. ప్రష్యా అధీనంలో బ్రాడెన్ బర్గ్, సాక్జనీ, పామరేనియా, తూర్పు ప్రష్యాలు ఉన్నవి.

బిస్మార్క్ ప్రష్యా ఛాన్సలర్ గా చేపట్టిన పాలనారీతులను రెండు భాగాలుగా విభజించవచ్చు. అవి.

1. జర్మనీ ఆంతరంగిక విధానం,
2. జర్మనీ విదేశీ విధానం.

9.4.6 జర్మనీ ఆంతరంగిక విధానం :

9.4.6.1 క్రొత్త రాజ్యాంగం (1871) :

ఈ రాజ్యాంగం ప్రకారం జర్మనీ 25 దేశాల సమాఖ్య. ప్రష్యా వీటన్నింటిలో పెద్దది, విశేషాధికారాలు కలది. నూతన రాజ్యాంగం ప్రకారం హోహెన్ జోలరిన్ రాజవంశస్తుడైన ప్రష్యా రాజు జర్మన్ సామ్రాజ్యానికి చక్రవర్తి. ప్రధానమంత్రి చక్రవర్తికే బాధ్యుడు. అతనిని నియమించే అధికారంగాని, తొలగించే అధికారం గాని చక్రవర్తికే కలదు. చక్రవర్తి ఆదేశానుసారం, ప్రధానమంత్రి సామ్రాజ్య విధానాలు నిర్వర్తించేవాడు. మిగతా మంత్రులందరకూ ప్రధానమంత్రికి లోబడి, విధులను నిర్వర్తించవలసిందే. అధికారాలన్నీ చక్రవర్తి చేతిలో కేంద్రీకృతమయినవి. యుద్ధ ప్రకటన, శాంతి ఒప్పందాలను చక్రవర్తే చేసేవాడు. సైనికదళాలు అతని అధీనంలో ఉండేవి. సామ్రాజ్యంలోని సమాఖ్యరాజ్యాల పరిపాలకులకు సైన్యంపై ఎలాంటి నియంత్రణ లేదు.

చక్రవర్తి సామ్రాజ్యానికి సర్వాధికారైనా, మిగతా రాజ్యాల పాలకుల అధికారాలు కూడా వారి ప్రాంతాలలో కొనసాగినాయి. అయితే ప్రతి రాజ్యానికి స్వయంపాలనా ప్రభుత్వం ఉండి, స్థానిక వ్యవహారాలైన – విద్య, ఆరోగ్యం, పోలీస్, పన్ను వసూలు, శిస్తు పద్ధతి మొదలైన వాటిపై సర్వాధికారం ఉన్నది. అఖిల సామ్రాజ్యానికి వర్తించే విషయాలు – విదేశీ రాజ్యాంగ విధానము, యుద్ధ వ్యవహారాలు మొదలైనవి సమాఖ్య ప్రభుత్వానికే చెందుతాయి.

జర్మనీకి సంబంధించి ఈ రాజ్యాంగం ప్రకారం రెండు శాసన సభలకివ్వబడింది. ఎగువసభను బుందేసరాత్ అని దిగువసభను రీచ్ స్టాగ్ అని పిలవటం జరిగింది. బుందేసరాత్లో జర్మన్ రాజ్య పాలకుల ప్రతినిధులు సభ్యులు. దీని మొత్తం సభ్యుల సంఖ్య 58. దీనిలో ప్రష్యా ప్రాతినిధ్యం 17 మంది. మిగతా ప్రాంతాలపై ప్రష్యా ఆధిక్యత ఎక్కువ. దిగువసభ రీచ్ స్టాగ్. ఇది సార్వత్రిక ఎన్నికలవల్ల ఏర్పడుతుంది. అయితే ఈ ఎన్నికల హక్కు పురుషులకే పరిమితం. దీనిలో సభ్యుల సంఖ్య 397. బుందేసరాత్ అనుమతిలేనిదే సామ్రాజ్యానికి సంబంధించిన చట్టాలు చేయబడవు. రీచ్ స్టాగ్ కు పరిమిత అధికారాలు మాత్రమే కలవు. అవి కొత్త పన్నులు వేయటానికి దీని అనుమతి అవసరం. అమలులో నున్న పన్నులను కొనసాగించటానికి దీని అనుమతి అవసరంలేదు. అయితే క్రొత్త శాసనాలను రూపొందించటంలో ఉభయ సభలకు సమాన ప్రాముఖ్యత కలదు.

9.4.6 పరిపాలనా సంస్కరణలు :

9.4.6.1 ఆర్థిక సంస్కరణలు :

ఏకీకరణకు ముందు జర్మన్ రాజ్యాల్లో రకరకాలైన న్యాయ విధానాలు, ప్రత్యేకమైన కరెన్సీలు ఉండేవి. అవి జాతి సమైక్యతకు భంగకరమని భావించి బిస్మార్క్ జర్మన్ సామ్రాజ్యం మొత్తానికి ఒకే విధమైన కరెన్సీ, న్యాయవిధానం అమలుపరిచినాడు. అన్ని ప్రాంతాలలోని రైల్వేలను కలిపివేసి "ఇంపీరియల్ రైల్వే బ్యూరో" (Imperial Railway

Bureau) అనే సంస్థను ఏర్పరచినాడు. సామ్రాజ్యంలోని టెలిగ్రాఫ్, టెలిఫోన్ శాఖలను రైల్వే శాఖలో విలీనం చేయుట జరిగింది. జర్మనీ సైనిక పరంగా పటిష్టం చేసిన తర్వాత జరిగింది. జర్మనీని సైనిక పరంగా పటిష్టం చేసిన తర్వాత దేశానికి ఆర్థిక సంపదను చేకూర్చవలెనని ప్రయత్నించినాడు. అందుకు వ్యవసాయం, పరిశ్రమల అభివృద్ధి జరగవలెనని భావంచినాడు. పరిశ్రమలకు ముఖ్యంగా బొగ్గు, ఇనుము అవసరం. రూర్, సార్ నదీ లోయలలోను, లొరైన్ లోయలోను ఇనుము, బొగ్గు ఖనిజ సంపద పుష్కలంగా ఉన్నది. దానిని ఉపయోగించుకోవడానికి తగిన ద్రవ్యం అవసరం. దాని కోసం 1875 లో ఒక (Bank Act) బ్యాంక్ చట్టం చేసి, జర్మన్ బ్యాంకులన్నింటిని బుందేసరాత్ నియంత్రణ క్రిందకు తెచ్చినాడు. 1876లో రీచ్ బ్యాంక్ (Reich Bank) అనే సామ్రాజ్య బ్యాంక్ను (Imperial Bank) స్థాపించినాడు. ఈ బ్యాంకు వల్ల కేంద్ర ప్రభుత్వం తన ఆర్థిక విధానాలను ఎటువంటి అడ్డంకులు లేకుండా అమలుచేయగలిగింది. దేశ ఖనిజసంపదను సక్రమంగా వినియోగించుకోవడానికి అవకాశం కల్గింది. యంత్ర పరిశ్రమాభివృద్ధికి ఎంతో కృషి జరిగి కొద్ది కాలంలోనే జర్మనీ పారిశ్రామిక దేశంగా అగ్రస్థానాన్ని ఆక్రమించేటట్లు బిస్మార్క్ చేసినాడు. బిస్మార్క్ దండోపాయవిధానం (Policy of Blood and Iron) వల్ల జర్మనీ ఏకీకరణ సాధించగా, బొగ్గు, ఇనుము విధానం వల్ల (Policy of Coal and Iron) జర్మనీని పారిశ్రామిక దేశంగా మార్చినాడు.

ఇంకా స్వేచ్ఛా వ్యాపారపద్ధతి మొదట జర్మనీలో అమలులో ఉన్నప్పటికీ, జర్మనీ ఏకీకరణ అయిన తర్వాత ఆ పద్ధతి విరమించవలసి వచ్చింది. దానికి కారణం జర్మనీలో వ్యవసాయ మాంద్యం ఏర్పడటం. అందుకే 1879లో విదేశాలనుంచి వచ్చే సరుకుల పైన బిస్మార్క్ సుంకం విధించినాడు. ఈ రక్షక విధానం (Policy of Protection) వల్ల దేశ పరిశ్రమలు అభివృద్ధి చెందాయి. కాని విదేశీ ఆహార వస్తువుల పైన సుంకం విధించడం వలన కార్మికులు దెబ్బతిన్నారు. ఈ పరిస్థితి సామ్యవాద ఉద్యమానికి దోహదం చేసింది.

9.4.6.6.2 సైనిక సంస్కరణలు :

జర్మనీ ఏకీకరణ యుద్ధాల ద్వారానే జరిగింది. అందువల్ల, సైనికావశ్యకత బిస్మార్కనకు బాగా తెలుసు. ఏకీకరణకు ముందే ప్రష్యాలో నిర్బంధ సైనిక సేవ అమలులో ఉండేది. దానిని బిస్మార్క్ 1871లో జర్మనీ అంతటా అమలు జరిపినాడు. శాంతికాలంలో జర్మన్ సైనికులు 4,00,000 మంది ఉండాలని నిర్ధారించడమైంది. దీనికయ్యే ఖర్చు ఎవరు భరించాలి అనే విషయంపై బిస్మార్క్ నకు, శాసన సభకు మధ్య వివాదం ఏర్పడింది. దానిని ఇంపీరియల్ ట్రెజరీ భరించాలని అంగీకారం కుదిరింది. ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్న సైనిక విధానం శాసనసభలో (Reichstag) తరచు విమర్శకు గురవుతూ ఉండేది. కాని బిస్మార్క్ యుద్ధ భయాన్ని కల్గించి, (Reichstag) రీచ్ స్టాగ్ నుంచి అవసరమైన ఆర్థిక వనరులను సైన్యానికి సమకూరుస్తుండేవాడు.

9.4.6.2.3 చర్చితో తగాదా లేదా నాగరికతా రక్షణ కోసం యుద్ధం (Kultur Kampf or war of Civilisation) :

జర్మనీ ఏకీకరణ పూర్తి కాగానే, అక్కడి కాథలిక్ చర్చికి, ప్రభుత్వానికి మధ్య తీవ్ర స్థాయిలో పోరాట పరిస్థితి ఏర్పడింది. దీనికి Kultur Kampf or war of Civilisation అని పేరు. ఆస్ట్రియా, ఫ్రాన్స్ లు రెండూ కాథలిక్ దేశాలు. జర్మనీ ప్రొటెస్టంట్ దేశం. జర్మనీ సమైక్యత కోసం ఆస్ట్రియా ఫ్రాన్స్ ల పై యుద్ధం చేసి విజయం సాధించింది.

ఇది కాథలిక్లపై ప్రొటెస్టాంట్లు సాధించిన విజయంగా కాథలిక్ ప్రపంచం భావించింది. అందువల్ల జర్మన్ కాథలిక్ లు కూడా బిస్మార్క్ పట్ల శత్రుభావం పెంచుకొన్నారు. జర్మన్ కాథలిక్లకు (Mintz) మింట్జ్ అనే మత బోధకుడు (ఆర్చిబిషప్) నాయకత్వం వహించినాడు. కార్మిక రంగంలో కూడా ఉధృతంగా పనిచేసిన వ్యక్తి ఇతడు. కార్మికల శ్రేయస్సు కోసం ఈ ఆర్చిబిషప్ క్యాథలిక్లకు సోషల్ యూనియన్ ను (Catholic Social Unions) ఏర్పరచినాడు. ఇతడు "కార్మికుల పనివేళలను తగ్గించాలని, ఆదివారం శెలవు దినంగా ప్రకటించాలని, ఫ్యాక్టరీలపై అజమాయిషీకి, నియంత్రణకు ప్రభుత్వాధికారులను నియమించాలని" వత్తిడి తెచ్చాడు. ఇది పారిశ్రామికవేత్తలకు ఆగ్రహం కల్గించింది. పారిశ్రామికవేత్తలలో చాలామంది బిస్మార్క్ అనుచరులు. జాతీయ జీవన స్రవంతిలో అందరూ చేరిపోవాలని, దానికిగాను కేంద్రప్రభుత్వం శక్తివంతంగా ఉండాలని బిస్మార్క్ అభిప్రాయం. ఇది జర్మన్ కాథలిక్ కు నచ్చలేదు.

ఈ కారణాల వల్ల బిస్మార్క్ నకు, కాథలిక్ చర్చికి మధ్య వైషమ్యం పెరుగుతూ వచ్చింది. తమ ప్రయోజనాలను కాపాడుకోవడానికి జర్మన్ కాథలిక్లు 'సెంటర్' (Centre) అనే ఒక రాజకీయ పార్టీని స్థాపించుకొన్నారు. రీచ్ స్టాగ్ నకు జరిగిన మొదటి ఎన్నికల్లో సెంటర్ పార్టీ 63 స్థానాలను గెలుచుకున్నది. చర్చి రాజకీయాల్లో ప్రవేశించడం వల్ల జర్మనీ సార్వభౌమాధికారానికి ముప్పు ఏర్పడుతుందని బిస్మార్క్ భావించినాడు.

కాథలిక్లకు మధ్య ఏర్పడ్డ అంతఃకలహం "కుల్తూర్ కాంఫ్" నకు దారితీసింది. పోప్ తొమ్మిదో ఫయస్ (Pope Pius- IX) వాటికన్ నగరంలో 1669లో ఒక సమావేశం ఏర్పాటుచేశాడు. ప్రపంచం మొత్తం మీద దీనికి 800 మంది మతబోధకులు హాజరైరి. దీనిలో జరిగిన చర్చను 1870లో "పోప్ అమోఘత్వ ఉత్తర్వు" (Papal Infallibility Decree) జారీ చేశాడు. దీని ప్రకారం "మత, నీతి సూత్రాలలో కాథలిక్ లందరూ తమ తమ ప్రభుత్వాలకు గాక పోప్ కు మాత్రమే లోబడి ఉండాలి".

పోప్ ఆమోఘత్వాన్ని ఆమోదించిన కాథలిక్లకు, ప్రాచీన కాథలిక్లలు అని పేరు వచ్చింది. దాన్ని ఆమోదించని కాథలిక్లు కూడా పెద్ద సంఖ్యలోనే ఉన్నారు. ప్రాచీన కాథలిక్లను పదవుల నుంచి తొలగించాలని వారు పట్టుబట్టిరి. అంతట పోప్ అమోఘత్వాన్ని ఆమోదించిన, వ్యతిరేకించిన జర్మన్ కాథలిక్ మధ్య పోరు ప్రారంభమై, అది చాలా కాలం సాగింది. దీన్ని అదనుగా తీసుకొని బిస్మార్క్, కాథలిక్లను అణచివేయడానికి మొదట ప్రష్యాలోనూ, తర్వాత జర్మనీ అంతటా చర్యలు ప్రారంభించినాడు. కాథలిక్లకు వ్యతిరేకంగా తాను తలపెట్టిన పోరాటానికి అతడు "కుల్తూర్ కాంఫ్" అని నామకరణం చేసినాడు.

9.4.6.3 కాథలిక్ల కు వ్యతిరేకంగా బిస్మార్క్ గైకొన్న చర్యలు :

1. జెసూట్లను (Jesuits) (మతాధికారులు) జర్మనీ నుంచి బహిష్కరించుట.

2. ప్రష్యన్ శాసనసభ లాండ్ టాగ్ (Landtag) 1873, 1874, 1875 సంవత్సరాలలో మే నెలల్లో అనేక కాథలిక్ వ్యతిరేక చట్టాలను చేసింది. అందువల్ల వాటికి (May Laws) మే చట్టాలు అని పేరు వచ్చింది. ప్రష్యన్ విద్యా శాఖామంత్రి ఫాక్ (Falk) ఈ చట్టాలను రూపొందించడంలో కీలకపాత్ర నిర్వహించడం వల్ల ఈ చట్టాలకు "ఫాక్ చట్టాలు" అని కూడా పేరు వచ్చింది.

9.4.6.4 మే శాసనాలు లేక ఫాక్ చట్టాలు :

1. కాథలిక్ చర్చికి చెందిన ప్రతి ఉద్యోగి జర్మన్ దేశానికి చెందిన వాడై ఉండాలి.
2. ప్రతి జర్మన్ చర్చి ఉద్యోగి జర్మన్ విద్యాలయాల్లో చదివి ఉండాలి.
3. ప్రతి చర్చి నడుపుతున్న విద్యాలయాలన్నీ ప్రభుత్వ నియంత్రణ క్రిందకు రావాలి. మత శిక్షణ జర్మన్ భాషలోనే జరగాలి.

ఇది ఫాక్ చట్టాలలోని సారాంశం. వీటిని ఉల్లంఘించినవారు ప్రభుత్వ దండనకు, దేశ బహిష్కరణకు గురౌతారు. కాథలిక్ ప్రపంచంలో ఫాక్ చట్టాలు చాలా అలజడిని సృష్టించినాయి. ముఖ్యంగా జర్మనీలో వీటికి వ్యతిరేకంగా తీవ్ర నిరసన ప్రారంభమైంది. మే చట్టాలు చెల్లవని, వాటిని ఉల్లంఘించమని పోప్ జర్మన్లను ఆదేశించినాడు. బిస్మార్క్ వాటికన్ తో సంబంధాలను తెగతెంపులు చేసుకొన్నాడు. మే చట్టాలను కఠినంగా అమలుపరిచాడు. చాలా మంది మతాధికారులను ఖైదుచేసి, చాలా మందిని దేశం నుండి బహిష్కరించినాడు. కాథలిక్ చర్చికి చెందిన ప్రభుత్వాధికారులు తొలగించబడిరి.

అంతట కాథలిక్లు రాజకీయంగా క్రమంగా బలం పుంజుకోసాగిరి. ఈ విషయంలో బిస్మార్క్ అనుకూల వర్గాలు కూడా వ్యతిరేకించసాగినాయి. ఇదే సమయంలో బిస్మార్క్ నకు సాంఘిక, ఆర్థిక రంగాలలో సమస్యలు ఎదురైనాయి. కాథలిక్ కన్నా జర్మనీకి సోషలిష్ట్ నుంచి ప్రమాదం ఎక్కువగా పొంచి ఉందని బిస్మార్క్ గమనించాడు. 1878లో పోప్ 9వ ఫయిస్ మరణించడంతో 13వ లియో (Pope Leo XIII) పోప్ అయినాడు. కొత్త పోప్, బిస్మార్క్ తో రాజీపడటానికి అంగీకరించినాడు. దీనితో బిస్మార్క్ కాథలిక్ వ్యతిరేకచట్టాలను క్రమంగా ఉపసంహరించాడు. దీనితో సమస్య సద్దుమణిగింది.

9.4.6.5 సామ్యవాద ప్రజాస్వామ్యము – సోషలిష్ట్ ఉద్యమం :

జర్మనీ పారిశ్రామికంగా అభివృద్ధి చెందటంతో పాటు కార్మిక సమస్యలు కూడా పెరిగాయి. జర్మనీలో క్యూనిష్ట్ సిద్ధాంతం పుట్టింది. దీని సిద్ధాంత కర్త కారల్ మార్క్స్. ఇతడు జర్మన్ దేశస్తుడు. అతడు నాటి కార్మిక సమస్యలను అర్థం చేసుకొని దాస్ కాపిటల్ (Das Capital) కమ్యూనిష్ట్ ప్రకాశన పత్రం (Communist Manifesto) అనే గ్రంథాలను రచించి ఐరోపాను కుదిపివేసినాడు. "సార్వత్రిక జర్మన్ కార్మికుల సంఘం" (The Universal German Working Men's Association) అనే వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసిన వాడు ఫెర్దినాంగ్ లాసెల్. వీరిద్దరి ప్రచారాల వలన సామ్యవాద ఉద్యమం జర్మనీలో బాగా వ్యాప్తమై "సామ్యవాద – ప్రజాస్వామ్య" పార్టీ (Social-Democratic Party) అనేది ఏర్పడి సామ్యవాద ఉద్యమానికి పూనుకొన్నది. బిస్మార్క్ భావాలకు, ఉద్దేశాలకు వ్యతిరేకంగా ఈ ఉద్యమం జరిగింది. 1878లో బిస్మార్క్ ఈ ఉద్యమాన్ని అణచివేయడానికి శాసనసభ ద్వారా చర్యలు తీసుకొన్నాడు. అవి

1. సంఘాల నిషేధం.
2. సమావేశాలు జరుపరాదు.

3. సామ్యవాద ప్రచారానికి ప్రచురణలు ఏమీ చేయరాదు.

4. అనుమానాస్పదమైన వ్యక్తులందరిని నిర్బంధించాలి.

ఇవి 12 సంవత్సరాలపాటు అమలులో నుండి అనేక ప్రచురణలు నిషేధించి, అనేకులను దేశం నుండి బహిష్కరించి, చాలా మందిని ఖైదు చేసి, వారి నిధులను స్వాధీనం చేసుకొన్నాడు.

బిస్మార్క్ ఉద్యమాన్ని అణచడానికి ప్రయత్నించినా, మరో విధంగా ప్రభుత్వమే సామ్యవాద సోషలిస్ట్ విధానాన్ని అనుసరించి ప్రజా బాహుళ్యం మెప్పు పొందటానికి తగిన చర్యలు గైకొన్నాడు. అవి

1. కార్మికులకు రోగనివారణ కోసం భీమా పద్ధతిని,

2. ఉద్యోగ నిర్వహణలో ప్రమాదాల నుండి రక్షణకు భీమాను,

3. వృద్ధులకు, దుర్బలురకు భీమా పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టినాడు.

దీనికే "ప్రభుత్వ సామ్యవాదం" (State Socialism) అని పేరు. బిస్మార్క్ ఎంత బుజ్జగించాలని ప్రయత్నించినా సామ్యవాద ఉద్యమం జర్మనీలో అణిగిపోక వృద్ధి చెందుతూనే వున్నది.

9.4.6.6 వలస సామ్రాజ్యం :

బిస్మార్క్ ప్రారంభంలో వలసల సంపాదన కోసం ప్రయత్నించలేదు. కానీ జర్మనీ పారిశ్రామికాభివృద్ధికి ముడిపదార్థాలు, సరుకులు అమ్ముడు పోవడానికి మార్కెట్లు అవసరమైనాయి. అందువల్ల 1884 నుంచి వలసలను సంపాదించడంలో జర్మనీ కృషి చేసింది. ఆఫ్రికాలో టోగో లాండ్, కామెరూన్, పసిఫిక్ దీవులలోని మార్షల్ దీవులు, న్యూగినీలు ముఖ్యమైనవి. 1890లో బిస్మార్క్ పదవీ విరమణ చేసే కాలం నాటికి ఈ రక్షక స్థానాలన్నింటిని రాజు వలసలుగా మార్చివేసినాడు.

9.4.7 బిస్మార్క్ విదేశీ విధానం :

బిస్మార్క్ చేపట్టిన విదేశీ విధానం రెండు రకాలు. అవి.

1. జర్మనీ ఏకీకరణ పూర్వపు విదేశీ విధానం.

2. జర్మనీ ఏకీకరణానంతర విదేశీ విధానం.

9.4.7.1 జర్మనీ ఏకీకరణకు పూర్వపు విదేశీ విధానం :

జర్మన్ దేశ ఏకీకరణ కోసం బిస్మార్క్ 3 యుద్ధాలను నిర్వహించినాడు. అవి.

1. డెన్మార్క్ యుద్ధం – 1864

2. ఆస్ట్రియాతో యుద్ధం – 1866

3. ఫ్రాన్స్ తో – 1870–1871

9.4.7.1.1 డెన్మార్క్ యుద్ధం (1864) :

ప్రష్యా – ఆస్ట్రియాను ఓడించగలదనే నమ్మకం బిస్మార్క్ నకు కల్గింది. కానీ, ఆస్ట్రియాను యుద్ధానికి కవ్వించాలంటే, ఏదో ఒక కారణం ఉండాలి. ఆ కారణం కొరకే ఆస్ట్రియాతో కలసి, బిస్మార్క్ డెన్మార్క్ యుద్ధం చేయవలసి వచ్చింది. ఈ రెండు రాష్ట్రాలు జర్మన్ ప్రాంతాలైనప్పటికి 1815లో వియన్నా కాంగ్రెస్ వీటిని డెన్మార్క్ ఆధీనంలో ఉంచినది. ఇప్పుడు బిస్మార్క్ షెల్సి విగ్ (Schelswig) హోల్–స్టీన్ (Holstein) ల సమస్యను చక్కగా వినియోగించుకొన్నాడు. ఇవి రెండూ డెన్మార్క్ ఆధీనంలో ఉన్నాయి. అయినా, వీటిలోని ప్రజలు అధిక సంఖ్యాకులు జర్మన్లు. క్రీ.శ. 1848లోనే ఈ ప్రాంతాలు ఎవరికి చెందాలి అనే అంశం పై డెన్మార్క్–ప్రష్యాల మధ్య వివాదమేర్పడింది. డెన్మార్క్ రాజైన 7వ ఫ్రెడరిక్ – షెల్సి విగ్ ను తన రాజ్యంలో కలుపుకోజూచాడు. షెల్సి విగ్ యిందుకు విరుద్ధంగా తిరుగుబాటు చేసింది. ప్రష్యా దీనిని సమర్ధించింది. ప్రష్యా సమర్దింపును ఇంగ్లాండ్, ఫ్రాన్సు్లు వ్యతిరేకించాయి. ఈ దేశాలు ఇది వియన్నా కాంగ్రెస్ చేసిన ఏర్పాటుకు భంగకరమని వాదించినాయి. దీనితో క్రీ.శ. 1852లో జరిగిన లండన్ సంధి ప్రకారం, రాజీమార్గంగా ఈ రెండు ప్రాంతాలు డెన్మార్క్ తో విలీనం చేయకూడదని అంగీకరించిరి. కాని క్రీ.శ. 1863లో ఈ అంగీకారాన్ని త్రోసి పుచ్చి, డేనిష్ ప్రజల కోరికపైన, తనరాజు 9వ క్రిష్టియన్, ఈ ప్రాంతాలను డెన్మార్క్ తో కలిపివేసినాడు. జర్మన్ జాతి ప్రజలు ఈ చర్యను గర్హించారు. నూతన ప్రష్యా సైన్యశక్తిని, పాటవాన్ని పరీక్షించడానికి ఇది ఒక అదునుగా తీసుకొన్న బిస్మార్క్ ఆస్ట్రియాతో కలిసి డెన్మార్క్ రాజును బెదిరించినాడు. కాని, డెన్మార్క్ రాజు ఈ బెదిరింపులను నిర్లక్ష్యం చేసినాడు. అంతట ఆస్ట్రియా, ప్రష్యాలు క్రీ.శ. 1864లో అక్టోబర్లో డెన్మార్క్ పై యుద్ధం చేసి, ఓడించి, వియన్నా సంధి ద్వారా డెన్మార్క్ ఈ ప్రాంతాలను వదలుకొనేటట్లు చేశాయి.

ష్లేష్ విగ్, హోల్– స్టీన్ ను డ్యూక్ ఆఫ్ అగస్టస్ బర్గ్ నకు యిచ్చివేయమని ఆస్ట్రియా, ప్రష్యాను కోరింది. దానికి ప్రష్యా అంగీకరించక గాస్టీన్ ఒప్పందం (Gastein Convention) 1865 లో ఆస్ట్రియాతో చేసుకొని తాత్కాలికంగా ఆస్ట్రియా హోల్– స్టీన్ ను ఆక్రమించి పాలించేటట్లు, ప్రష్యా ష్లేష్ విగ్ ను ఆక్రమించి పాలించేటట్లు నిర్ణయానికి వచ్చింది. దీనిని బట్టి డ్యూక్ ఆఫ్ అగస్టస్ బర్గ్ నకు అవి దక్కలేదు. ఇది బిస్మార్క్ నకు ఘనవిజయం. గాస్టీన్ ఒప్పందం ఆస్ట్రియాకు అంత క్షేమకరం కాదని, అగస్టస్ బర్గ్ ను తన హక్కు కోసం ప్రోత్సహించగా ఈ పరిస్థితి బిస్మార్క్ గమనించి ఆస్ట్రియా చర్య గాస్టీన్ ఒప్పందానికి విరుద్ధమని తన అసమ్మతిని ప్రకటించినాడు. అంతట ఆస్ట్రియా యుద్ధం తలపెట్టింది. బిస్మార్క్ కూడా సిద్ధపడినాడు. రాబోయే యుద్ధంలో తటస్థంగా ఉంటే ఆస్ట్రియా అధీనంలో ఉన్న వెనీషియాను ఇటలీ ఆక్రమించుకొనేటట్లు బిస్మార్క్ ఇటలీతో ఒప్పందం చేసుకొన్నాడు.

9.4.7.1.2 ఆస్ట్రో – ప్రష్యా యుద్ధం (1866) :

ఇరు పక్షాలు యుద్ధ ప్రయత్నాలు చేయసాగినాయి. ఆస్ట్రియాకు విదేశీ సహాయం అందకుండా బిస్మార్క్ అన్ని రకాల చర్యలు తీసుకొన్నాడు. చర్యలో భాగంగా ఇంగ్లాండ్, రష్యా, ఫ్రాన్స్, ఇటలీలను దౌత్యనీతి నంతా ప్రయోగించి తన వైపునకు తిప్పుకొని ఆస్ట్రియాపై యుద్ధం చేసినాడు.

ఈ యుద్ధానికి 7 వారాల యుద్ధం (Seven weeks war) అని కూడా పేరు. ఆస్ట్రియా తరపున – బవేరియా, సాక్జనీ, హనోవర్ లాంటి చిన్న జర్మన్ రాజ్యాలు సహాయంగా వెళ్ళాయి. వాటిని ప్రష్యా ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. ముందుగా హనోవర్ సేన ఓడిపోయింది. తదుపరి బొహిమియాలో ఉన్న కొనిగ్రాట్జ్ (Koniggratz) లేదా షడోవా

(Sadowa) అనే చోట 1866 జూన్ 16న యుద్ధం ప్రారంభమై, జూలై 3న అంతమైంది. జూలై 26న తాత్కాలిక సంధి "నికోలస్ బర్గ్ శాంతి ఒడంబడిక" (Peace of Nicholasberg) పైన, ఆగస్ట్ 23న స్పష్టమైన "ప్రాగ్ శాంతి సంధి" (Peace of Prague) పైన సంతకాలు జరిగాయి. అతి తక్కువ కాలంలో ముగిసిన యుద్ధాలలో ఇది ఒకటి. కాని, దీని ఫలితాలు మాత్రం ఐరోపా ఖండంలోనే గాక యావత్ ప్రపంచం మీద పడ్డాయని చరిత్ర రుజువు చేసింది.

ప్రాగ్ సంధి (1866 ఆగస్ట్ 23) :

ఈ సంధిలోని ముఖ్యాంశములు

ఎ) ఆస్ట్రియా, హోల్‌స్టీన్ను ప్రష్యాకు యిచ్చివేయుటయే గాక, జర్మనీ భూభాగం నుండి వైదొలగింది.

బి) వెనీషియాను ఇటలీకి యిచ్చింది.

సి) జర్మన్ సమాఖ్య రద్దుకు, ప్రష్యా నాయకత్వంలో ఉత్తర జర్మన్ సమాఖ్య ఏర్పాటుకు అంగీకరించింది.

డి) ఉత్తర జర్మన్ సమాఖ్యలో ఆస్ట్రియాకు సభ్యత్వముండదు.

ఫలితాలు :

ఎ) బిస్మార్క్ దీనిని అవకాశంగా తీసుకొని చిన్న జర్మన్ రాజ్యాలలో చాలా వాటిని ష్లేష్ విగ్, హోల్ – స్టీన్, హనోవర్ రాజ్యాల్ని, నాసౌ (Nasow) హెస్సె-కాసిల్ (Hesse–Kasil) ఫ్రాంక్-ఫర్ట్ నగరాన్ని ప్రష్యాలో కలిపినాడు.

బి) పై ప్రాంతాల చేరికతో, ప్రష్యా రాజ్యం 50 లక్షల జనాభాను 27,000 చదరపు మైళ్ళ భూభాగాన్ని సంపాదించింది.

సి) 1867 నాటికి రైన్ నదికి ఉత్తరాన ఉన్న ఇంకో 20 రాజ్యాలలో ఉత్తర జర్మన్ సమాఖ్య ఏర్పడింది. ప్రష్యా రాజు ఈ సమాఖ్యకు అధ్యక్షుడు. ఇతడు ఈ సమాఖ్య విదేశీ వ్యవహారాలు నిర్వహిస్తాడు.

డి) ఆస్ట్రియాను పూర్తిగా ఓడించిన ప్రష్యా, జర్మనీ సమైక్యతను చాలా వరకు సాధించింది.

ఇ) దక్షిణ జర్మనీలోని బవేరియా, వర్టెంబర్గ్, బేడిన్, హెస్సే రాజ్యాలు స్వతంత్రంగా ఉండిపోయాయి. తమ ఉనికి, ప్రాముఖ్యత తగ్గుతుందనే భయంతో ఈ రాజ్యాలు ప్రష్యాతో చేరలేదు. బిస్మార్క్ తెలివిగా వీటి పట్ల స్నేహ ధోరణి అవలంభించి, రక్షణ సంధులను చేసుకొన్నాడు.

ఎఫ్) బిస్మార్క్ ఉదారవాదులతో కూడా మైత్రిని నెరపి, పెక్కు ఉదారవాద సంస్కరణలను తలపెట్టినాడు. ఈ ఉదారవాదులు కూడా బిస్మార్క్ విధానాన్ని సమర్థించారు. ఈ చర్యలు బిస్మార్క్ రాజనీతిజ్ఞతకు చక్కని నిదర్శనాలు.

9.4.7.1.3 ఫ్రాంకో – ప్రష్యా యుద్ధం (1870–1871) :

ఆస్ట్రియాతో యుద్ధం తర్వాత జర్మనీ పూర్తి సమైఖ్యత సాధించడానికి బిస్మార్క్ నకు రెండే రెండు అవరోధాలు ఎదురైనాయి. అవి.

1. ఫ్రెంచి వ్యతిరేకత,

2. దక్షిణ జర్మన్ రాజ్యాలు స్వతంత్రంగా ఉండాలనే ఆలోచన (బవేరియా, వర్టెంబర్గ్, బేడిన్), "తార్కికంగా చూస్తే, ఫ్రాన్స్ తో యుద్ధం అనివార్యం" అని బిస్మార్క్ భావించినాడు. ఆస్ట్రియా ఓటమి, జర్మనీ నుంచి ఆస్ట్రియాను గెంటివేయటం, ప్రష్యా శక్తివంతమైన సైనికశక్తిగా రూపొందటం – తుల్యప్రాబల్యాన్ని దెబ్బతీసిందనే భావం ఫ్రాన్స్ లో ఏర్పడి ఉంది. ఇది ఫ్రాన్స్ కు క్షేమకరంకాదని, ఫ్రాన్స్ రాజకీయవేత్తలు భావించిరి. ఇలాంటి ఉద్రిక్త పరిస్థితి ఫ్రాన్స్ ప్రష్యాల మధ్య నెలకొన్నది.

ఎవరూ ఊహించని విధంగా ఫ్రాంకో–ప్రష్యా యుద్ధం పెను తుఫానుగా ఐరోపా ఖండాన్ని ఆవరించింది. స్పెయిన్లో సంభవించిన ఉదారవాద తిరుగుబాటు వల్ల రాణి రెండో ఇసబెల్లా (Isabella – II) దేశం నుంచి ఫలాయనం చిత్తగించింది. అందువల్ల సింహాసనం ఖాళీ అయి, రాజకీయ అస్థిరత్వం నెలకొన్నది. సింహాసనం అధిష్టించమని యూరోపియన్ రాజ కుటుంబసభ్యులకు కొందరికి ఆహ్వానాలు వెళ్ళాయి. కాని ఎవరూ దీనికి ముందుకు రాలేదు. ఇటువంటి పరిస్థితులలో స్పానిష్ రాజమకుటాన్ని స్పానిష్ ఉదారవాద రాజకీయవేత్త లియోపాల్డ్, ఓ హెన్ జోలరిన్–సిగ్మరింజన్ (ప్రష్యా రాజు దగ్గర బంధువు) (Leopald, Hohenzollerin – Sigmaringen) కు అప్పగించటానికి సన్నద్ధులైనారు. లియోపాల్డ్, ప్రష్యారాజు మొదటి విలియంనకు బంధువు. అతడు మొదట స్పానిష్ వ్యవహారాలలో తలదూర్చడానికి నిరాకరించినాడు. కానీ బిస్మార్క్ దౌత్యం వల్ల అంగీకరించినాడు.

అంతట ఫ్రెంచి చక్రవర్తి 3వ నెపోలియన్ తన తీవ్ర నిరసనను ప్రష్యన్, స్పానిష్ ప్రభుత్వాలకు తెలియచేశాడు. 1870 జూలై 12న స్పెయిన్ రాజధాని మాడ్రిడ్ లో అధికారికంగా ప్రకటించడం జరిగింది. ఈ సమస్య అంతటితో సమసిపోయి ఉండేది. దౌత్యపరంగా ఏదో విధంగా దెబ్బతీయమని 3వ నెపోలియన్కు అతడి మంత్రులు సలహానిచ్చారు. అంతట భవిష్యత్ లో కూడా ఓ హెన్ జోలరిన్లలో ఎవ్వరూ స్పానిష్ రాజమకుటాన్ని స్వీకరించరని ప్రష్యా రాజు హామీ యివ్వాలని కోరేందుకు బెర్లిన్లో ఫ్రెంచి రాయబారి బెనడెట్టి (Benedetti)ని మొదటి విలియంను కలవవలసిందిగా నెపోలియన్ ఆజ్ఞాపించినాడు. విలియం అప్పుడు ఎమ్స్ (Elms) అనే ఆరోగ్య కేంద్రంలో విశ్రాంతి తీసుకొంటున్నాడు. అక్కడ ఫ్రెంచి రాయబారి విలియంను కలిశాడు. విలియం అప్పుడు ఖచ్చితంగా ఏది తేల్చి చెప్పలేదు. అందువల్ల, తనను కలుసుకొనేందుకు మరోసారి అనుమతి నివ్వవలసిందిగా ఫ్రెంచి రాయబారి విలియంను కోరినాడు. తాను ఆ రాత్రే ఎమ్స్ నుంచి వెళ్ళిపోతున్నానని అందువల్ల అతడిని కలుసుకోవడానికి వీల్లేదని విలియం సమాధానమిచ్చినాడు. దౌత్యవర్గాల్లో ఇది కొంత సంచలనాన్ని కల్గించింది. ఈ పరిణామాన్ని తెలియజేస్తూ విలియం బిస్మార్క్ నకు ఒక టెలిగ్రాం పంపించినాడు. దీనికే "ఎమ్స్ టెలిగ్రాం" అని పేరు. (Elms Telegram) ఫ్రాన్స్ తో కయ్యానికి సిద్ధంగా ఉన్న బిస్మార్క్ నకు ఇది చక్కని అవకాశంగా తోచింది. ఎమ్స్ టెలిగ్రాంలో ఉన్నవి లేనట్లు లేనివి ఉన్నట్లుగా మార్పులు, చేర్పులు చేసి, దాన్ని పత్రికల వారికి బిస్మార్క్ విడుదల చేశాడు. దీనివల్ల, ఫ్రెంచి రాయబారిని ప్రష్యారాజు అవమానపరిచాడనే భావం ప్రష్యన్లకు కల్గింది.

1870 జూలై 14న ఫ్రెంచి వారు తమ స్వాతంత్ర్య దినోత్సవాన్ని జరుపుకొనే సమయంలో, ప్రష్యా రాజు తమ రాయబారిని తీవ్ర అవమానానికి గురిచేశాడని పారిస్ లో పత్రికలన్నీ ప్రముఖంగా ప్రకటించినాయి. దీనివల్ల రెండు

దేశాలలోను జాతీయ ఆవేశాలు పెంపొందినాయి. మరుసటిరోజే ఫ్రెంచి పార్లమెంట్ సమావేశమై, ప్రష్యాపై యుద్ధం ప్రకటించింది. ఈ విధంగా ఫ్రాంకో-ప్రష్యా యుద్ధం 1870 జూలై 15న మొదలైంది.

యుద్ధానికి ముందు బిస్మార్క్ దౌత్యపరంగా ఫ్రాన్స్ ను ఏకాకిని చేయుటకు ఇంగ్లాండ్, ఆస్ట్రియా, రష్యా, ఇటలీలను తనవైపునకు త్రిప్పుకొనినాడు.

యుద్ధక్రమం :

1870 ఆగస్టులో అల్జీరియాలో ఉన్న మార్షల్ మాక్మన్ (Marshall Mac Mohan) ను ఫ్రెంచి ప్రభుత్వం ఫ్రాంకో-ప్రష్యా యుద్ధంలో పాల్గొనేందుకు పిలిపించింది. ముందుకు దూసుకు వస్తున్న జర్మన్లు మాక్మహోన్ సారధ్యంలోని ఫ్రెంచి సైన్యాన్ని స్ట్రాస్బర్గ్ వద్ద ఓడించారు. దీనితో ఆల్సేస్ (Alsace) లో చాలా భాగం ప్రష్యా స్వాధీనమైంది. ఆగస్టు 18న మరో జర్మన్ సైన్యం లొరైన్లో (Loraine) మార్షల్ బజాయిన్ (Marshall Bazaine) నాయకత్వంలోని మరో ఫ్రెంచి సైన్యాన్ని పరాజయం పాలు చేసింది. మెట్జ్ లోని (Metz) ఒక దుర్గంలో మిగిలిన ఫ్రెంచి సైన్యం తలదాచుకొన్నది. ఇలాంటి విపత్కర పరిస్థితిలో తనతో వచ్చి చేరిన చక్రవర్తి నెపోలియన్కు ఫ్రెంచి సైన్యాలను పారిస్కు తరలించి, అక్కడి ప్రష్యన్లను ఎదిరించి నిలిస్తే బాగుంటుందని మాక్ మహోన్ సూచించినాడు. ఈ విషయంపై నెపోలియన్ పారిస్ అధికారవర్గాల సలహా కోరాడు. మాక్మహోన్ సలహా పాటిస్తే అది ఫ్రెంచి సామ్రాజ్య అంతమని, అందువల్ల మెట్జ్ రక్షణకు చర్యలు తీసుకుంటే ఉత్తమమని టెలిగ్రాం ద్వారా నెపోలియన్కు సమాధానం వచ్చింది. చేసేది లేక, నెపోలియన్, మాక్ మహోన్ లు మ్యూసీనది (River Meuse) ని దాటి ప్రష్యన్లతో యుద్ధానికి తలపడ్డారు. అంతట యిరుపక్షాల వారికి బెల్జియం సరిహద్దులోని సెడాన్ (Sedan) వద్ద యుద్ధం జరిగింది. 1870 సెప్టెంబర్ 1, 2 తేదీలలో అధిక సంఖ్యలో నున్న ప్రష్యన్ సైన్యం, ఫ్రెంచి సైన్యాన్ని చుట్టి వేసింది. లొంగిపోవడం తప్ప ఫ్రెంచివారికి వేరొక మార్గం లేదు. ఈ యుద్ధంలో 81,000 మంది ఫ్రెంచి సైనికులు యుద్ధ ఖైదీలుగా పట్టుబడ్డారు. దాదాపు 25,000 మంది మరణించడమో, క్షతగాత్రులు కావడమో జరిగింది. మూడో నెపోలియన్ యుద్ధ ఖైదీగా పట్టుబడ్డాడు. "మన సైన్యం ఓడిపోయి, బందీగా పట్టుబడింది. నేనే యిప్పుడు యుద్ధ ఖైదీని" అని నెపోలియన్ ఫ్రెంచి వారికి తెలియచేశాడు. అంతట సెప్టెంబర్ 4 వ తేదీన పారిస్లో శాసనసభ సమావేశమైంది. చర్చలకు కూడా వ్యవధి లేదు. గుంపులు గుంపులుగా శాసనసభ ప్రాంగణంలోనికి ప్రదర్శన కారులు ప్రవేశించి చక్రవర్తికి, రాజరికానికి వ్యతిరేకంగా పెద్దపెట్టున నినాదాలు చేశారు. ఫ్రాన్స్ లో రిపబ్లిక్ పాలన కావాలని డిమాండ్ చేశారు. గుంపులకు నాయకత్వం వహించిన లియోన్ గాంబెట్టా (Leon Gambetta) జూల్స్ ఫార్ (Jules Favre), జూల్స్ ఫెర్రీలు (Jules Ferry), హోటల్ ద వీల్ (Hotel de ville) లో సమావేశమై, ఫ్రాన్స్ ను రిపబ్లిక్గా ప్రకటించారు. చక్రవర్తిని తొలగిస్తూ ఒక తీర్మానం చేశారు. ఇదే ఫ్రెంచి చరిత్రలో మూడో రిపబ్లిక్ (Third Republic) జాతీయ రక్షణ ప్రభుత్వం (Government of National Defence) ను ఏర్పరచడం జరిగింది. జనరల్ ట్రోచు (General Trochu) దీనికి అధినేత. యుద్ధం పూర్తి అయ్యేటంతవరకు ఈ ప్రభుత్వమే కొనసాగింది.

మూడో రిపబ్లిక్ అయిన తర్వాత ఫ్రాన్స్ మళ్ళీ యుద్ధం కొనసాగించింది. ఇది ఫ్రాంకో-ప్రష్యా యుద్ధానికి రెండో దశ. ఇది 1870 సెప్టెంబర్ నుంచి 1871 జనవరి వరకు సాగింది.

ఫ్రెంచి రిపబ్లిక్ నకు లియోన్ గాంబెట్టా (Leon Gambetta) యుద్ధమంత్రిగా వ్యవహరించినాడు. ఒకవైపు పారిస్ మీద జర్మన్ల పట్టు బిగిస్తుంటే, మరోవైపు గాంబెట్టా బెలూన్లో పారిపోయి ప్రష్యాకు వ్యతిరేకంగా ప్రతిఘటన సాగించమని, ఫ్రెంచి ప్రజలకు విజ్ఞప్తి చేసినాడు. చెల్లాచెదురైన ఫ్రెంచి సైన్యాలను సమీకరించడానికి అతడు ప్రయత్నించినాడు. 21 సంవత్సరాల నుంచి 40 సంవత్సరాల మధ్య వయస్సు వారందరూ సైన్యంలో చేరాలని ఫ్రెంచి ప్రభుత్వం ఉత్తర్వులను జారీచేసింది. శత్రు సైన్యాలు అన్నివైపుల మొహరించి ఉన్నప్పటికి పారిస్, మెట్జ్, స్ట్రాస్బర్గ్ నగరాలను రక్షించేందుకు గాంబెట్టా సైన్యాలను తరలించినాడు. కాని ఫలితం దక్కలేదు. సెప్టెంబర్ చివరి నాటికి స్ట్రాస్బర్గ్ ప్రష్యన్ల స్వాధీనమైంది. మెట్జ్ లో 1,50,000 మంది ఫ్రెంచి సైనికులు యుద్ధ ఖైదీలుగా పట్టుబడిరి. పారిస్ నగర వాసులకు ఆహార కొరత ఏర్పడి, చలిగాలుల వల్ల చాలా మంది ఆ నగరంలో మృత్యువు వాత పడ్డారు. 1871 జనవరి 28 నాటికి పారిస్ కూడా ప్రష్యాకు స్వాధీనమైంది. అడాల్ఫ్ థియర్స్ ఫ్రెంచి మూడో రిపబ్లిక్ అధ్యక్షుడై ప్రష్యాతో ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ సంధి చేసుకొనినాడు.

ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ సంధి (Frankfurt) (1871 మే 10) :

1. ఫ్రాంకో-ప్రష్యా యుద్ధానికి ముగింపుగా ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ సంధి జరిగింది. ఈ సంధి ప్రకారం స్ట్రాస్బర్గ్, మెట్జ్, ఆల్సేస్, లొరైన్లను ఫ్రాన్స్-ప్రష్యాకు అర్పించవలసి వచ్చింది.
2. 5,000 మిలియన్ ఫ్రాంకుల ధనాన్ని యుద్ధ నష్టపరిహారంగా 3 నెలల లోపుగా ఫ్రాన్స్, ప్రష్యాకు చెల్లించాలి. అది చెల్లించబడేవరకు ప్రష్యన్ సైన్యం ఫ్రాన్స్ లో ఉంటుంది.
3. ఈ సంధితో జర్మనీ ఏకీకరణ పూర్తయింది.

యుద్ధఫలితాలు :

ఫ్రాన్స్ ఓటమితో జర్మనీ ఏకీకరణ పూర్తయి, జర్మన్ సామ్రాజ్యం అవతరించింది. ఫ్రాన్స్ లో రెండో సామ్రాజ్యం అంతమై, మూడో రిపబ్లిక్ అవతరించింది. ఇటలీ ఏకీకరణ కూడా పూర్తయింది. ఫ్రాన్స్ ఓటమి వల్ల రష్యా బాల్కన్ వ్యవహారాలలో మళ్ళీ తిరిగి జోక్యం చేసుకొన్నది. అందువల్ల ఐరోపాలో తుల్య ప్రాబల్యం అంతరించి జర్మనీ బలమైన రాజ్యం కావటానికి, విపత్కకర పరిణామాలకు దారితీసింది. యుద్ధానంతరం ఫ్రాన్స్ లోని వర్సేల్సు అద్దాల భవనంలో లేదా కాంచనశాలలో (Hall of Mirrors) 1871లో బిస్మార్క్ చేత విలియం "కైజర్" (జర్మన్ చక్రవర్తి) అనే బిరుదంతో జర్మన్ చక్రవర్తిగా ప్రకటించబడినాడు. దీనిని ఫ్రెంచి ప్రజలు అవమానంగా భావింపగా జర్మన్ ప్రజలు విజయసంకేతంగా భావించారు. ఈ విధంగా బిస్మార్క్ నాయకత్వంలో, ప్రష్యా ఆధ్వర్యంలో జర్మనీ ఏకీకరణ పూర్తయింది.

9.4.7.2 జర్మనీ ఏకీకరణానంతర విదేశీ విధానం :

1871-1914 మధ్య కాలంలో ఐరోపాలోని రాజ్యాలు పరస్పరం వైరుధ్యమున్న రెండు కూటాలుగా నేర్పడినాయి. శాంతి సమయంలో ఇలాంటి కూటాలు ఏర్పడటం ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలో ఇదే మొదటిసారి అని చెప్పవచ్చు. ఈ కూటాలు మొదటి ప్రపంచ సంగ్రామ ఆవిర్భావానికి పునాదులు వేశాయి.

బిస్మార్క్ ఆస్ట్రియా, ఫ్రాన్స్ లతో యుద్ధాలు జరిపి జర్మనీ ఏకీకరణ సాధించినాడు. అతడు యుద్ధం ముగియగానే ఆస్ట్రియాతో స్నేహసంబంధాలు పెంపొందించుకొనినాడు. కానీ ఫ్రాన్స్ యెడల కఠినత్వాన్నే ప్రదర్శించినాడు. ప్రజాస్వామ్య భావాలు, సామ్యవాద భావాలు కల ఫ్రాన్స్ పై ఆయనకు మొదటి నుంచి ఏవగింపు కలదు. అంతేగాక ఏనాటికైనా జర్మనీ ఏకీకరణకు, శాంతిభద్రతలకు ఫ్రాన్స్ ముప్పు తెస్తుందని భావించినాడు. అందువల్ల ఐరోపాలో ఫ్రాన్సును ఏకాకిని చేయుటకు తీవ్రంగా ప్రయత్నించినాడు.

9.4.7.2.1 త్రి సామ్రాట్ మిత్ర మండలి (1872) :

దీనిలో సభ్యరాజ్యాలు రష్యా, ఆస్ట్రియా, జర్మనీలు. దీనిలోని ముఖ్యాంశములు

ఎ) 1871 నాటి ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ సంధిననుసరించి ఏర్పడిన షరతులను పరిరక్షించుట.

బి) తూర్పు సమస్యను పరిష్కరించుట.

సి) విప్లవోద్యమాలను అణచివేయుట.

9.4.7.2.2 ద్విపక్ష మైత్రి (1879) :

1878లో బెర్లిన్ కాంగ్రెస్ తర్వాత రష్యా, జర్మనీల మధ్య సంబంధాలు చాలావరకు దెబ్బ తిన్నాయి. బెర్లిన్ కాంగ్రెసు, రష్యా తనపైన జరిగిన కుట్రగా భావించింది. పరిస్థితి విషమించిందని గమనించిన బిస్మార్క్ 1879లో ఆస్ట్రియాతో రహస్యమైత్రి చేసుకొనినాడు. ఇది రష్యాకు వ్యతిరేకంగా చేసుకోబడింది. ఇది మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం వచ్చేవరకు కొనసాగింది. దీనిలో ముఖ్యాంశములు

ఎ) రష్యా తమ ఇద్దరిలో ఎవరిపైనా దండెత్తిన ఉభయలు సంయుక్తంగా ఎదిరించాలి.

బి) ఫ్రాన్స్ కు – జర్మనీకి యుద్ధం వస్తే ఆస్ట్రియా తటస్థంగా ఉండాలి.

9.4.7.2.3 త్రి సామ్రాట్ మైత్రీ కూటమి (1881) :

దీనిలో సభ్యులు జర్మనీ, రష్యా, ఆస్ట్రియాలు. దీని ప్రకారం

ఎ) పై మూడు రాజ్యాలలో ఏదేశమైనా ఇతర దేశాలపై దండెత్తినట్లయితే తక్కిన రెండు దేశాలు తటస్థంగా ఉండాలి.

బి) ఆస్ట్రియాకు బెర్లిన్ సమావేశం వల్ల సంక్రమించిన భూ భాగాలకు రష్యా తన అనుమతినిచ్చింది.

సి) బాల్కన్లలోని డార్డినల్స్ జలసంధి విషయమై ఈ మూడు రాజ్యాలు కొన్ని నిర్ణయాలు తీసుకొన్నాయి.

డి) ఈ మైత్రి వల్ల రష్యా, ఆస్ట్రియాపై దండెత్తే ప్రమాదం తప్పింది. రష్యా, ఫ్రాన్స్ నకు సహాయపడే అవకాశం కూడా సన్నగిల్లింది.

9.4.7.2.4 త్రిరాజ్యసంధి (1882) :

ఇటలీ–ఫ్రాన్స్ల మధ్య ఆఫ్రికాలోని ట్యూనిస్ విషయమై తీవ్ర తగాదా వచ్చింది. అదను చూచుకొని బిస్మార్క్

ఫ్రాన్స్ ను ట్యూనిస్ ను ఆక్రమించుకోవలసిందిగా ప్రోత్సహించినాడు. దానితో ఫ్రాన్స్ ట్యూనిస్ ను ఆక్రమించుకొన్నది. ఈ పరిస్థితులలో ఇటలీకి జర్మనీతో స్నేహం అవసరమైంది. అందువల్ల ఈ సంధిలో ఇటలీ, ఆస్ట్రియా, జర్మనీలు సభ్యులైనాయి. ఇందులోని ముఖ్యాంశములు :

ఎ) జర్మనీ పైకి ఫ్రాన్స్ గాని మరే రాజ్యకూటమి గాని దండెత్తినట్లయితే ఇటలీ, జర్మనీకి సహాయపడాలి.

బి) అదేవిధంగా ఆస్ట్రియాపై దురాక్రమణ జరిగినా ఇటలీ సహాయపడాలి.

సి) ఇటలీపై ఫ్రాన్స్ గాని, మరే రాజ్యకూటమి గాని దురాక్రమణ జరిపే సందర్భంలో జర్మనీ, ఆస్ట్రియాలు ఇటలీకి మద్దతు ఇవ్వాలి. 1887లో ఈ సంధిని మళ్ళీ పొడిగించి, ఇంకో అదనపు షరతు పెట్టారు. అది ఆస్ట్రియా కాని, ఇటలీ కాని పరస్పర అంగీకారం లేకుండా బాల్కన్ భూభాగంలో ఏ ప్రాంతాన్ని ఆక్రమించరాదు.

9.4.7.2.5 రష్యాతో పునర్ భద్రతా సంధి (Re-Insurance Treaty) (1887) :

ఇది రష్యా-జర్మనీల మధ్య రహస్యంగా జరిగింది. 1885-1886 లలో తూర్పు రుమేనియా, బల్గేరియాలో ఐక్యమైంది. ఈ పరిణామం రష్యాకు నచ్చకపోయినా, ఆస్ట్రియా, జర్మనీలకు నచ్చింది. ఈ పరిస్థితులలో బిస్మార్క్ "బల్గేరియాతో నేను రష్యావాడిని" అని ప్రకటించినాడు. ఈ పునర్ భద్రతాసంధి 1887లో రష్యా, జర్మనీల మధ్య రహస్యంగా జరిగింది. ఈ సంధి ప్రకారం

ఎ) రష్యా-ఫ్రాన్స్ కు ఎట్టి సహాయం చేయకూడదు.

బి) ఇందుకు ప్రతిఫలంగా జర్మనీ, ఆస్ట్రియాకు విరుద్ధంగా బాల్కన్ రాజ్యాలలో రష్యాను సమర్థించగలదు.

సి) ఈ సంధి ఆస్ట్రియా-రష్యాల మధ్య యుద్ధాన్ని నివారించడమే కాక, ఫ్రాన్స్-రష్యాల మధ్య కూటమి ఏర్పాటును గూడా అరికట్టింది.

9.4.8 బిస్మార్క్ వ్యక్తిత్వం :

బిస్మార్క్ సాటిలేని దేశభక్తుడు. అతని ఏకైక లక్ష్యం, ప్రష్యా ఆధ్వర్యంలో జర్మనీని సమైక్యపరచడం. దృఢదీక్షతో దానిని సాధించెను కూడా, బిస్మార్క్ రాజనీతి నైపుణ్యతతో ఐరోపాలోని అగ్రరాజ్యాలను తన చెప్పు చేతల్లోకి తెచ్చుకున్నాడు. జర్మనీ శాంతిభద్రతలను కాపాడి ఆదేశ రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక పురోభివృద్ధిని సాధించినాడు. ఐరోపాలో 3 దశాబ్దాలపాటు పెద్దయుద్ధాలు సంభవించకుండా అరికట్టడానికి కారకుడయ్యాడు. కానీ అతడు చేపట్టిన విదేశీ రహస్య మైత్రీ విధానం ఐరోపా రాజ్యాలలో భయానికి, అనుమానానికి తావిచ్చింది. 1888లో రెండో విలియం జర్మనీకి రాజైనాడు. ఇతడు బిస్మార్క్ విధానాల్ని త్రోసిపుచ్చి, కొత్త విధానాల్ని పాటించినాడు. అవి

1. జర్మనీ ప్రపంచాధిపత్యం పొందుట.
2. పదాతి, నౌకాదళాన్ని పెంపొందించుట.
3. వలసల్ని అధికంగా సంపాదించుట.

రెండో విలియంనకు బిస్మార్క్ నకు – వయస్సులోను, ఆశయాలలోను, ఆచరణా విధానంలోను ఆధిక వైవిధ్యం ఉండటంతో బిస్మార్క్ 1890లో తన ఛాన్సలర్ పదవికి రాజీనామా ఇచ్చినాడు. బిస్మార్క్ ఏర్పరచిన రహస్య మైత్రీ సంధులు చివరికి ప్రపంచాన్ని రెండు సాయుధ శిబిరాలుగా మార్చి మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం రావటానికి కారకుడైనాడు. బిస్మార్క్ 83 సంవత్సరాల పండు జీవిగా 1898 లో పరమపదించినాడు. చనిపోబోయే ముందు ఒక రాజకీయవేత్తతో (Her Ballin) బిస్మార్క్ ఈ విధంగా పల్కినాడు "ప్రపంచయుద్ధం జరుగుతుంది. అది నేను చూడను. నీవు చూస్తావు. అది సమీపప్రాచ్యంలో ఆరంభమౌతుంది" (Near East) అన్న మాట వాస్తవమైంది. ఏది ఏమైనా జర్మన్ చరిత్రలోనేగాక, ఐరోపా చరిత్రలోకూడా గొప్ప పేరు గడించినాడు. అందుచేతనే బిస్మార్క్ ను కొంతమంది ఆధునిక చరిత్రకారులు "ఆధునిక జర్మనీ నిర్మాత" అని పేర్కొనుట జరిగింది.

9.5 సారాంశము :

19 వ శతాబ్దంలో ఐరోపాలో జర్మని, ఇటలీ అను రెండు జాతీయ రాజ్యాలు ఆవిర్భవించాయి. ఈ ఆవిర్భవానికి జాతీయ వాదం, ఉదారవాదం అనేవి ప్రధాన అంశాలుగా చెప్పవచ్చు. ఇటలీ లో ఉదారవాదుల ప్రభావం ప్రబలంగా ఉండేది. వీరు క్రీ.శ. 1848 నాటి వైఫల్యాన్ని అధిగమించి దాదాపు జాతీయ సామ్రాజ్యాన్ని స్థాపించారు. దీనినే ఇటలీ ఏకీకరణ అంటారు. భౌగోళికంగా ఇటలీ అనేక రాజ్యలుగా విభజించబడి ఉండేది. ఆస్ట్రియా, ఫ్రాన్స్, స్పెయిన్లు ఇటలీలోని ప్రాంతాలకోసం తమ ఆధిపత్యాన్ని ప్రదర్శిస్తుండేవి. ఇటలీని సమైక్య రిపబ్లిక్ గా రూపొందించాలనే ఉదార వర్గానికి జోసఫ్ మాజిని నాయకుడు. మాజిని 1831 లో యంగ్ ఇటలీ అనే విప్లవ సంఘాన్ని స్థాపించినాడు. మాజిని నైతిక బలంతో, కపూర్ దౌత్య నీతితో, గారిబాల్డీ సాహసంతో, విక్టర్ ఎమన్యుయేల్ మంచితనంతో ఇటలీ సమైక్యత సాధించబడింది. ఈ ఏకీకరణకు మాజిని రక్షకుడు అని కొందరు అభిప్రాయ పడ్డారు.

ఇటలీవలె జర్మనీ కూడా 19 వశతాబ్దం వరకు రాజకీయ ఐక్యతను సాధించలేకపోయింది. ఈ దేశం కూడా రోమన్ సామ్రాజ్యంలో భాగమై ఆస్ట్రియా ఆధిపత్యాం కింద ఉంటూ అనేక రాజ్యాలుగా విభజించబడి వివిధ రాజవంశాలచే పరిపాలిస్తునందున ఏకీకరణ సాధ్యపడలేదు. బిస్మార్క్ బెర్లిన్ కు 40 మైళ్ళ దూరంలో ఉన్న షాన్ హుసేన్ అనే గ్రామంలో భూస్వామ్య కుటుంబంలో జన్మించాడు. బిస్మార్క్ ప్రజ్ఞ విశేషాలు చాలా గొప్పవి. కీ॥శ॥ 1862లో ప్రధానమంత్రిగా నియమించబడ్డాడు. బిస్మార్క్ రాజకీయ ఉపన్యాసాలు, పార్లమెంట్ తీర్మానాల ద్వారా సమస్యలు పరిష్కారం కావు అని కఠిన దండనీతి తరుణోపాయమని నమ్మినవాడు. రాజ్యాంగ విరుద్ధ పాలనను కొనసాగించాడు. జర్మనీ ఏకీకరణకు ప్రజాభీష్టం కోసం తాను ఏ పద్ధతులు అనుసరించినా సమ్మతమేనని ప్రజాభిప్రాయాన్ని పొందాడు. అంతేకాకుండా బలప్రయోగ విధానం ద్వారా డెన్మార్క్ యుద్ధం (1864), ప్రష్యా యుద్ధం (1866) మరియు ఫ్రాక్, ప్రష్యా యుద్ధం (1870–1871) ద్వారా అడ్డంకులు అధిగమించి జర్మనీ ఏకీకరణ సాధించాడు .

జర్మనీ ఏకీకరణ తరువాత 1871–1914 మధ్య ఐరోపాలో రాజ్యలు పరస్పరం వైరుధ్యమున్న రెండు కూటాలుగా ఏర్పడ్డాయి. అవి 'త్రిసామ్రాట్ మిత్రమండలి'. ఇందులో రష్యా, ఆస్ట్రియా, జర్మనీలు సభ్యదేశాలు. 'త్రిసామ్రాట్ మైత్రి' కూటమి దీనిలో సభ్యులు జర్మనీ, రష్యా, ఇటలీలు. దీని ప్రకారం పై మూడు రాజ్యలు ఏదేశమైన ఇతర దేశాలపై దండెత్తినట్లయితే తక్కిన రెండు దేశాలు తటస్థంగా ఉండాలి. ఈ మైత్రి వల్ల రష్యా, ఆస్ట్రియా పై దండెత్తె

ప్రమాదం ఉంది, అంతేకాకుండా రష్యా, ఫ్రాన్స్ కు సహాయపడే అవకాశం కూడా లేకుండా పోయింది. ఈ విధమైన రాజ్యకూటములు ఇటలీ, జర్మనీ ఏకీకరణ సమయంలో జరిగి తరువాత తమ ప్రాబల్యాన్ని పెంపొందించాయి.

9.6 ముఖ్య పదకోశం :

రిసార్జిమెంట్ ఉద్యమం :

ఇటలీ ఏకీకరణలో రహస్య సంఘాలు మాత్రమే కాకుండా కవులు, మేధావులు, రచయితలు, నాటకకర్తలు తమ రచనల ద్వారా ఇటలీలో జాతీయ భావాన్ని ప్రేరేపించి ఉద్యమాన్ని సాగించారు. ఈ ఉద్యమాన్ని రిసార్జిమెంట్ ఉద్యమం అంటారు.

యంగ్ ఇటలీ :

ఇటలీని సమైక్య రిపబ్లిక్ గా రూపొందించే భాగంలో మాజని 1831 లో యంగ్ ఇటలీ అనే విప్లవ సంఘాన్ని స్థాపించాడు. 40 సం॥ లోపు వయస్సుగల విద్యావంతులు ఈ సంఘు సభ్యులు.

సనాతన వాదులు :

ప్రాచీన ధర్మం విధానాలను అనుసరించి ఆత్మ మరియు పునర్ జన్మను విశ్వసించే వారు.రాజులు కూడా దైవత్వమని, రాజు దైవాంశ సంభూతుడనే వాదనను పాటిస్తారు.

చక్రవర్తి :

రాజు, అధిపతి, ధరణీధరుడు మొదలైన అర్థాలను సూచిస్తాయి.

పరాజయం :

ఓడిపోవడం; రాజ్యంలో రాజు ఓడిపోవడం, క్రీడలలో క్రీడాకారుడు ఓడిపోవడం, అధికారం కోల్పోవడం మొదలగు అంశాలను సూచిస్తుంది.

బుందేసరాత్ :

జర్మనీకి సంబంధించిన రాజ్యంగంలో రెండు శాసన సభలలో ఎగువ సభను బుందేసరాత్ అని పిలుస్తారు.

రీచ్ స్టాగ్ :

జర్మన్ రాజ్యాంగంలోని రెండు శాసన సభలలో దిగువ సభను రీచ్ స్టాగ్ అని పిలుస్తారు.

ఇంపీరియల్ రైల్వే బ్యూరో (Imperial Railway Bureau) :

ఇది ఒక సంస్థ. జర్మనీ ఏకీకరణలో భాగంగా బిస్మార్క్ అన్ని ప్రాంతాలలోని రైల్వేలను కలిపి ఏర్పాటు చేశాడు. అంతేకాకుండా టెలిగ్రాఫ్, టెలిఫోన్ శాఖలను రైల్వేశాఖలో విలీనం చేయడం జరిగింది.

పోప్ అమోఘత్వ ఉత్తర్వు (Pope Infallibility Decree) :

ఇది జర్మనీలో ఏకీకరణ సమయంలో వచ్చిన ఉత్తర్వు. దీని ప్రకారం మత, నీతి సూత్రాలతో కాథలిక్ లు అందరూ, తమ తమ పభుత్వాలకు కాక పోప్ కు మాత్రమే లోబడి ఉండాలి.

9.7 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. ఇటలీ ఏకీకరణలోని వివిధ దశలు తెల్పుము.
2. జర్మనీ ఏకీకరణకు బిస్మార్క్ చేసిన సేవ ఎట్టిది ?
3. జర్మనీ ఏకీకరణ తర్వాత బిస్మార్క్ ప్రవేశపెట్టిన పాలనా సంస్కరణలను వర్ణింపుము.
4. మాజిని
5. కపూర్
6. గారిబాల్డీ
7. ఫ్రాన్స్ – ప్రష్యా యుద్ధం
8. ఫ్రాంక్ ఫర్ట్ యుద్ధం – 1871
9. కుల్తూర్ కాంఫ్.

9.8 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. Great and Temperly – Europe in the 19th, 20th Centuries
2. Hazen C.D – Modern Europe
3. Hayes C.J.H. – Modern Europe upto 1870
4. Taylor A.J.P. – Bismarc the Man and the States – Man.
5. Holland – Builders of United Italy
6. Marriott – Makers of Modern Italy
7. W.H. Dawson – Evolution of Modern Germany
8. C.P. Gooch – Germany
9. C.P. Gooch – History of Modern Europe.

శ్రీమతి యం. శివకుమారి, శ్రీ పి. లక్ష్మీనారాయణ

పాఠం – 10

ఐరోపా రాజ్యాల దౌత్య సంబంధాలు (1871-1914)

త్రిరాజ్య సంధి (Triple Alliance) త్రిపక్ష మైత్రి (Triple Entente)

లక్ష్యం :

1871-1914 మధ్య కాలంలో ఐరోపా రాజ్యాల దౌత్య సంబంధాల గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం యొక్క లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

10.1 పరిచయం

10.2 త్రిసామ్రాట్ మండలి (డ్రై కైపర్ బాండ్)

10.3 త్రిరాజ్య సంధి (1882)

10.4 ఫ్రాన్స్ – రష్యాల ద్విపక్ష కూటమి (1895)

10.5 ఇంగ్లాండ్ – ఫ్రాన్సుల మధ్య స్నేహ ఒడంబడిక (1904)

10.6 త్రిపక్ష మైత్రి

10.7 ముగింపు

10.8 సారాంశము

10.9 ముఖ్య పదకోశం

10.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

10.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

10.1 పరిచయం :

1871-1914 మధ్య కాలంలో ఐరోపాలోని రాజ్యాలు విరుద్ధ కూటాలుగా ఏర్పడ్డాయి. అందులో ప్రధానంగా చెప్పుకోదగినవి రెండు. అవి త్రిరాజ్య సంధి, త్రిపక్ష మైత్రి. ఈ విధమైన కూటములు ఏర్పడడం ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలో ఒక రకంగా ఇదే మొదటిసారి. పరస్పర ద్వేషం, ఈర్ష్య రెండు కూటాల మధ్య పెరిగాయి. రహస్య కూటాలు ఏర్పడటం, వాటి మధ్య ద్వేషం ఇవన్నీ కలసి మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానికి హేతువయ్యాయి. దీనికి కారణాలేమిటో పరిశీలిద్దాం.

జర్మనీ ఏకీకరణకు కారకుడైన బిస్మార్క్ కొంతవరకు ఈ పరిస్థితికి బాధ్యుడు. ఏకీకరణ తరువాత బిస్మార్క్ ఫ్రాన్స్ పట్ల విముఖతను ప్రదర్శించాడు. దానికి కారణాలు ఫ్రాన్స్ లోని విప్లవ భావాలు, సామ్యవాదం, ప్రజాస్వామ్యం మొదలగు భావాలపై మొదటి నుండి ఏవగింపు ఉంది. 1870లో జరిగిన ఫ్రాంకో–ప్రష్యా యుద్ధంలో ఫ్రాన్స్ ఓడిపోయి ఆల్సెస్–లారైన్లను ఫ్రాంక్ఫర్ట్ సంధి ద్వారా పోగొట్టుకొంది. జర్మనీ చేతిలో భంగపడిన ఫ్రాన్స్ ఏనాటికైనా బలపడి తిరిగి ప్రతీకారం తీర్చుకొంటుందని, అది జర్మనీ భద్రతకు ప్రమాదం అని బిస్మార్క్ తలపోసాడు. అందువల్ల ఐరోపాలో ఫ్రాన్స్ ను ఏకాకిని చేయడానికి ప్రయత్నించాడు.

10.2 త్రి సామ్రాట్ మండలి (Three Emperors League) :

1872లో బిస్మార్క్ త్రిసామ్రాట్ మండలిని ఏర్పరచాడు. ఇందులో జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, రష్యాలు ఉన్నాయి. దీని ప్రకారం, 1871 ఫ్రాంక్ఫర్ట్ సంధి ననుసరించి ఏర్పడిన సరిహద్దులను పరిరక్షించడానికి, విప్లవ ఉద్యమాలను అణచడానికి, తూర్పు సమస్యను పరిష్కరించడానికి అంగీకరించాయి. అయితే ఈ ఒప్పందం ఎక్కువ కాలం మనలేదు. 1873 నాటికే ఫ్రాన్స్ జర్మనీకి యుద్ధ నష్టపరిహారం చెల్లించింది. దానికి తోడు ఫ్రాన్స్ లో జాతీయ భావమూ పెరుగుతూ వచ్చింది. ఇది బిస్మార్క్ కు ఆందోళన కల్గించింది. ఫ్రాన్స్ బలపడితే అది జర్మనీకి ప్రమాదమని భావించాడు. అందువల్ల ఐరోపాలోని అగ్రరాజ్యాలతో ఫ్రాన్స్ జర్మనీకి విరోధి అనే భావాన్ని కల్గించటమే గాక, ఫ్రాన్సును ఏకాకిని చేయడానికి బిస్మార్క్ ప్రయత్నించాడు. ఫ్రాన్స్ తో రష్యా మిత్రభావాన్ని కల్గిఉందని తలపోసి, దాని విరోధి అయిన ఆస్ట్రియాతో మైత్రి కోసం ప్రయత్నించాడు. 1878 బెర్లిన్ సమావేశంలోనే ఆస్ట్రియాపై పక్షపాతం చూపాడు. ఒకరకంగా అది రష్యా ఆగ్రహానికి కారణమైంది.

బిస్మార్క్ ఆస్ట్రియాతో అనేక సంప్రదింపులు జరిపినాడు. ఫలితంగా రెండు దేశాల మధ్య 1879లో ద్విపక్షమైత్రి (Dual Alliance) ఏర్పడింది. దీని ప్రకారం రష్యా తమ రెండు దేశాలలో దేనిపైనైనా దాడి జరిపినట్లయితే రెండో దేశం సహాయపడాలి. రష్యా గాక మరో దేశం దండెత్తినట్లయితే రెండో దేశం తటస్థంగా ఉండాలి. ఒకవేళ దురాక్రమణ దేశానికి రష్యా మద్దతు ఉన్నట్లయితే రెండో దేశం దానికి సహాయపడాలి. అంతేగాక ఈ షరతులు రహస్యంగా ఉంచటానికి అంగీకరించాయి. ఈ ఒప్పందం ఐదు సంవత్సరాల వరకూ అమలులో ఉంటుంది. అవసరమైతే పొడిగించటానికి అంగీకరించాయి.

అయితే రష్యాతో పూర్తిగా తెగతెంపులు చేసుకొంటే రష్యా ఫ్రాన్సుతో చేరగలదనే భయం బిస్మార్క్ కు ఉండటం చేత త్రిసామ్రాట్ మండలిని కొనసాగించాడు. బాల్కన్ ప్రాంతంలో ఆస్ట్రియా, రష్యాల మధ్య ఏర్పడిన విరోధం ఫలితంగా బిస్మార్క్ రష్యాతో పునర్ భద్రతా సంధి అనే రహస్య ఒప్పందంగావించుకొన్నాడు. దీని ప్రకారం రష్యా ఫ్రాన్సుకు సహాయపడకుండా ఉండటానికి అంగీకరించింది. అందుకు ప్రతిగా జర్మనీ ఆస్ట్రియాకు వ్యతిరేకంగా బాల్కన్ రాజ్యాలలో రష్యాను బలపరుస్తుంది. కాని ఈ సంధి అనతికాలంలోనే ముగిసిపోయింది. బిస్మార్క్ తరువాత జర్మన్ ఛాన్సలర్ కాప్రివి 1890 తరువాత ఈ సంధిని కొనసాగించలేదు. దీంతో త్రి సామ్రాట్ మండలి, పునర్ భద్రతా సంధి ముగిసిపోయాయి.

10.3 త్రి రాజ్య సంధి (Triple Alliance) 1882 :

ఇటలీ, ఫ్రాన్స్ మధ్య ఏర్పడిన వివాదమే ఈ కూటమి స్థాపనకు కారణమైంది. ఉత్తర ఆఫ్రికాలోని ట్యూనిస్ విషయమై ఫ్రాన్స్, ఇటలీల మధ్య తగాదా ఏర్పడింది. 1881 లో ఫ్రాన్స్ ట్యునిస్ ను ఆక్రమించింది. ఆ పరిస్థితులలో ఇటలీ జర్మనీతో మైత్రికి ప్రయత్నించింది. ఫ్రాన్స్, ఇటలీల మధ్య ఏర్పడిన విరోధం త్రిరాజ్య సంధికి దారితీసింది. ఈ సంధిలో జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, ఇటలీలు చేరాయి. దీని ప్రకారం ఈ కూటమిలోని ఏ రాజ్యంపైనైనా దురాక్రమణ జరిగితే మిగిలిన రెండు రాజ్యాలు దానికి సహాయపడాలి. మొదట ఐదు సంవత్సరాలకు పరిమితమైన ఈ సంధి 1887 లో పొడిగించబడింది. అయితే ఇటలీ, ఆస్ట్రియాల మధ్య ఇటాలియా ఇరిడెంటా, పడ్రియాటిక్ సముద్రాధిపత్యంపై అభిప్రాయబేధాలున్నాయి. దీనితో ఇటలీ 1902లో జర్మనీ, ఆస్ట్రియాలకు తెలియకుండా ఫ్రాన్స్ తో రహస్యసంధి కావించుకొన్నది. దీనిని బట్టి ఆనాటి దౌత్యనీతి ఎంత ప్రమాదకరంగా ఉందో తెలుస్తుంది.

బిస్మార్క్ జర్మనీలో శాంతిభద్రతలను కాపాడి ఆదేశ అభివృద్ధికి కారకుడయ్యాడు. తన రాజనీతి చతురతతో ఐరోపాలోని అగ్రరాజ్యాలను తనకు సన్నిహితంగా ఉంచుకోగలిగినాడు. కాని అతని రహస్య మైత్రి విధానం ఐరోపా రాజ్యాలలో భయాన్ని కల్గించింది. బిస్మార్క్ పతనానంతరం ఫ్రాన్స్ ఇతర దేశాలతో సంధి కావించుకొన్నది.

10.4 ఫ్రాన్స్ – రష్యాల ద్వీపక్ష కూటమి (1895) :

రెండో విలియం కాలంలో జర్మనీని అగ్రరాజ్యంగా రూపొందించటానికి ప్రయత్నాలు జరిగాయి. జర్మనీకి వలసలు సంపాదించటానికి కూడా ప్రయత్నించాడు. అందువల్ల జర్మనీ సైనిక, నౌకాబలాలను విలియం వృద్ధి చేశాడు. అది ఇంగ్లండ్ కు భీతి కల్గించింది. ఫ్రాన్స్ అప్పటికే జర్మనీ వ్యవహారాలు గమనించి రష్యాతో చేతులు కలిపింది. జర్మనీ పునర్ భద్రతా సంధికి అంగీకరించక పోవటంతో రష్యా, ఫ్రాన్స్ తో కలసి 1891 లో రహస్య సంధి కావించుకొన్నాయి. దీనినే ద్వీపక్షమైత్రి అంటారు. యుద్ధ విషయాలలో పరస్పరం చర్చించుకోవటానికి, సహాయం చేసుకోవడానికి రెండు రాజ్యాలు అంగీకరించాయి. ఈ సంధి జర్మనీకే గాక ఇంగ్లండ్ కు కూడా భయాన్ని కల్గించింది. ఫ్రాన్స్ కు మాత్రం ఒంటరిననే భయం పోయి ధైర్యం కలిగింది.

10.5 ఇంగ్లాండ్ – ఫ్రాన్స్ ల మధ్య స్నేహ ఒడంబడిక (1904) :

పైవిధంగా ఐరోపాలో త్రిరాజ్యసంధి, ద్వీపక్ష మైత్రి అను రెండు సైనిక కూటాలు ఏర్పడ్డాయి. ఇంగ్లండ్ మాత్రం ఈ రెండు కూటమిలతో సంబంధం లేకుండా తటస్థ వైఖరిని అవలంభించింది. దానికి కారణం ఈ కూటాలలోని రాజ్యాలతో ఇంగ్లండ్ కు ఏదో ఒకచోట వివాదం ఉండటమే. అయితే దక్షిణాఫ్రికాలో బోయర్లతో యుద్ధాలు జరుగుతున్నప్పుడు అన్ని రాజ్యాలు ఇంగ్లండ్ కు వ్యతిరేకంగా బోయర్లను సమర్ధించాయి. దాంతో తనను ఇతర రాజ్యాలు దూరం చేస్తున్నాయని ఇంగ్లాండ్ గ్రహించింది. జపాన్ తో 1902లో ఆంగ్లో – జపాన్ సంధి కావించుకొన్నది. దీని ప్రకారం రష్యాకు ఏ ఐరోపా దేశమైన సహాయపడినట్లయితే ఇంగ్లండ్ జపాన్ కు సహాయపడుతుందనే అంగీకారం కుదిరింది. 1905లో రష్యా–జపాన్ యుద్ధంలో ఇంగ్లండ్ అన్ని విధాలుగా జపాను కు సహాయపడింది. ఈ యుద్ధంలో రష్యా ఓడిపోయింది. ఇంకా రష్యాను బలహీనపరచడానికి జర్మనీతో సంధి కోసం ఇంగ్లండ్ ప్రయత్నించింది. జర్మనీతో అంగీకారం కుదరకపోతే ఇతర రాజ్యాలతో మైత్రి చేసుకొంటానని బెదిరించింది. కాని జర్మనీ ఇంగ్లాండ్ ప్రతిపాదనలను

తిరస్కరించింది. జర్మనీతో నిరాకరించబడిన ఇంగ్లండ్ ఫ్రాన్స్ తో అంగీకారానికి వచ్చింది. ఇంగ్లండ్, ఫ్రాన్స్ ల మైత్రి ఒక విప్లవాత్మకమైన మార్పుగా చెప్పుకోవచ్చు. 1904లో ఇంగ్లండ్, ఫ్రాన్స్ ల మధ్య సంధి (Anglo – French Entente or the Entente Cordiale) జరిగింది. దీని ప్రకారం ఈజిప్టులో బ్రిటిష్ అధికారాన్ని ఫ్రాన్స్ గుర్తించింది. మొరాకాలో ఫ్రెంచి హక్కులను ఇంగ్లాండ్ అంగీకరించింది. అప్పటి నుండి ఫ్రాన్స్ మొరాకోలో తన పలుకుబడిని పెంచుకోసాగింది. దానిని రెండో విలియం వ్యతిరేకించాడు. అందువల్ల 1906 అల్జీరాస్ లో సమావేశం జరిగింది. దాని ప్రకారం ఫ్రాన్స్ మొరాకోను స్వాధీనం చేసుకోకుండా నిలిపివేయబడింది. ఇది ఒక రకంగా జర్మనీకి విజయం.

10.6 త్రిపక్షమైత్రి (Triple Entente) :

క్రమంగా రష్యా, ఇంగ్లాండ్, ఫ్రాన్స్ ల మధ్య స్నేహభావం పెరిగింది. ఈ మూడు రాజ్యాలు ఒకే పక్షమనే అభిప్రాయమేర్పడింది. ఈ మూడు రాజ్యాలను కలిపి త్రిపక్షమైత్రి అని పిలిచారు. ఈ త్రిపక్షమైత్రి సైనిక కూటమి కాదు. ఈ మూడు రాజ్యాలు అంతర్జాతీయ వ్యవహారాలలో పరస్పరం సంప్రదించుకోవాలని నిర్ణయించుకొన్నాయి. ఈ కూటమి త్రిరాజ్యసంధికి విరుద్ధం.

10.7 ముగింపు :

ఈ విధంగా ఐరోపా రెండు విరుద్ధ సైనిక కూటాలుగా విభజింపబడింది. ఏ స్థానిక సంఘర్షణైనా ప్రపంచ యుద్ధానికి దారి తీసే పరిస్థితులు ఐరోపాలో నెలకొన్నాయి. అవే 1914లో మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానికి కారణమైనాయి.

10.8 సారాంశము :

1871-1914 మధ్య కాలంలో ఐరోపాలోని రాజ్యాలు రెండు విరుద్ద కూటములుగా విడిపోయి పరస్పర ద్వేషం, రహస్య ఒడంబడికలు చేసుకొని మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానికి కారణం అయ్యాయి. ఈ రెండు కూటములు త్రిరాజ్య సంధి మరియు త్రిపక్ష మైత్రి. ఇటలీ ఫ్రాన్స్ మధ్య ఏర్పడిన వివాదమే త్రిరాజ్య సంధి కూటమి ఏర్పడడానికి ప్రధాన కారణం అయింది. ఉత్తర ఆఫ్రికాలోని ట్యూనిస్ విషయమై ఈ వివాదం ఏర్పడింది. ఈ సంధిలో జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, ఇటలీలు చేరాయి. ఈ త్రిరాజ్య కూటమి నిర్ణయం అనగా ఈ మూడు రాజ్యలు ఏ రాజ్యంపైన అయినా దురాక్రమణ జరిపితే మిగిలిన రెండు రాజ్యలు ఆరాజ్యానికి సహాయం చేయాలి. ఈ సమయంలో రష్యా, ఇంగ్లాండ్ ఫ్రాన్స్ ల మధ్య స్నేహభావం కలిగి ఈ మూడు రాజ్యలు ఒక పక్షంగా ఏర్పడి త్రిపక్ష మైత్రిని ఏర్పరిచినాయి. ఈ విధంగా ఐరోపా రెండు విభిన్న సైనిక కూటములుగా ఏర్పాడి, ఎక్కడ ఏ రాజ్యానికి ఆపద వచ్చిన మిగిలిన రాజ్యలు జోక్యం చేసుకొని 1914 లో మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానికి కారణం అయ్యాయి.

10.9 ముఖ్య పదకోశం :

సామ్యవాదం :

ఇది సోషలిజంకు దగ్గరగా ఉంటుంది. రాజకీయ, సామాజిక, ఆర్థిక, తత్వ శాస్త్రాల పరిధిని కలిగి ఉంటుంది. ప్రజా యాజమాన్యం ఆధారంగా జనాదరణ పొందిన ఆర్థిక, రాజకీయ వ్యవస్థ.

ప్రజాస్వామ్యం :

ప్రజల చేత, ప్రజలకొరకు, ప్రజలే ఎన్నుకొనే ప్రభుత్వ విధానాన్ని ప్రజాస్వామ్యం అంటారు. ఇది ఎక్కువమంది కోరుకునే విధానం.

ఏకాకి :

ఒంటరిగా ఉండే స్థితిని తెలియ చేస్తుంది. ఉదాహరణకు ఒక దేశానికి ఏవిధమైన సహాయ సహకారాలు అందించకుండా ఏకాకిని చేయడం.

సరిహద్దు :

ఒక ప్రదేశం నుండి మరొక ప్రదేశాన్ని వేరు చేసే హద్దును సరిహద్దు అంటారు. సరిహద్దులు సాధారణంగా భౌగోళికంగా నిర్ణయించబడతాయి.

మైత్రి:

స్నేహం, ఇద్దరు వ్యక్తుల మధ్య స్నేహన్ని. రెండు గ్రూపుల మధ్య స్నేహాన్ని, రెండు దేశాల మధ్య స్నేహాన్ని సూచిస్తుంది.

విరోధి :

పగవాడు, ప్రతికూలుడు, ప్రతివాది. ఇది వ్యతిరేకతను సూచిస్తుంది. ఒక అంశానికి సంబంధించిన ప్రతికూలత, ఇద్దరు వ్యక్తుల మధ్య విభేదాలను మొదలైన వాటిని సూచిస్తుంది.

రాజనీతి శాస్త్రం :

ఇది ఒక సాంఘిక శాస్త్రం. రాజ్యాన్ని, ప్రభుత్వాన్ని అధ్యయనం చేయడమే ఈ శాస్త్రం యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యం.

బోయర్స్ :

17వ, 18వ మరియు 19వ శతాబ్దం లోని తూర్పు కేప్ సరిహద్దులలో నివసించే వారిని బోయర్స్ అని అంటారు. యునైటెడ్ కింగ్ డమ్ వీరిని 1806లో బ్రిటీష్ రాజ్యంలో చేర్చింది.

10.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. 1871-1914 మధ్య కాలంలో ఐరోపా రాజ్యాల దౌత్య సంబంధాల గురించి వివరింపుము.
2. 1882 త్రిరాజ్యసంధి.
3. డ్రై కైసర్ బాండ్ (త్రి సామ్రాట్ మండలి)

10.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు:

1. A.J.O. Taylor : Bismarc - The Man and the Statesman

2. C.J.H. Hayes : Contemporary Europe Since 1870
3. Gran and Temperley : Europe in the 19th and 20th Centuries
4. C.D. Hazen : Modern Europe upto 1945
5. L. Mukherjee : A Study of Modern Europe and the World

శ్రీమతి యం. సుజని

పాఠం – 11
మొదటి ప్రపంచయుద్ధము [1914–1918]
కారణాలు – యుద్ధగమనము – ఫలితాలు

లక్ష్యం :

మానవాళికి దురదృష్టకరంగా పరిణమించిన మొదటి ప్రపంచ యుద్ధ కారణాలు, గమనం, ఫలితాలు, యుద్ధ స్వభావం గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం యొక్క లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

11.1 పరిచయం

11.2 మొదటి ప్రపంచయుద్ధ కారణాలు

11.2.1 రహస్య కూటముల ఏర్పాటు

11. 2.2 యూరప్ దేశాల సైనిక విధానము

11.2.3 తీవ్ర జాతీయవాదం

11.2.4 సామ్రాజ్యవాదం

11.2.5 జర్మనీలో యుద్ధోన్మాదం

11.2.6 మొరాకో సమస్య

11.2.7 బాల్కన్ సమస్య

11.2.8 ఆగాడిర్ సంఘటన

11.2.9 ఇటలీ విధానం

11.2.10 ఫ్రాన్స్ విధానం

11.2.11 వార్తా పత్రికలు

11.2.12 అంతర్జాతీయ శాంతి సా ధన లేకపోవడం

11.2.13 సన్నిహిత కారణం

11.3 యుద్ధ గమనం

11.3.1 మొదటి దశ (1914–1917)

11.3.2 రెండోదశ (1917-1918), అమెరికా ప్రవేశం

11.4 యుద్ధ ఫలితాలు

11.4.1 నిరంకుశ రాచరిక ప్రభుత్వాల స్థానే రిపబ్లికన్ ప్రభుత్వాల ఏర్పాటు

11.4.2 నూతన జాతీయ రాజ్యాల ఆవిర్భావం

11.4.3 ఆసియా, ఆఫ్రికాలలో స్వయం నిర్ణయ సూత్రాల వ్యాప్తి

11.4.4 ప్రపంచ రాజకీయాలలో అమెరికా పాల్గొనడం

11.4.5 బోల్షెవిక్ విప్లవం

11.4.6 టర్కీకి కల్గిన నష్టాలు

11.4.7 హిట్లర్ విజృంభణ

11.4.8 అపార ధన, ప్రాణ నష్టములు

11.4.9 నానాజాతి సమితి ఆవిర్భావము

11.4.10 ఆర్థిక సంక్షోభము

11.5 యుద్ధ స్వభావము

11.6 ముగింపు

11.7 సారాంశము

11.8 ముఖ్య పదకోశం

11.9 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

11.10 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

11.1 పరిచయం :

మానవ మారణ హోమానికి కారణమైన మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం (1914-1918) కనీ, వినీ ఎరుగనిది. ఈ యుద్ధం ఊహించని విషాదాంత సంఘటన కాదు. 1871 నుండి ఐరోపాలోని పరిస్థితులు యుద్ధానికి దారితీసేటట్లుగా ఉన్నాయి. పరిస్థితులు విషమంగా ఉన్నప్పటికీ పెద్ద రాజ్యాలు 1914 వరకు శాంతియుతంగా వుండడానికే ప్రయత్నించాయి. ఇలాంటి ప్రశాంతతనే 'సాయుధ శాంతి' అని, ఈ కాలాన్ని'సాయుధ శాంతి యుగం' అని పేర్కొనడం జరిగింది. ఈ యుగ ముఖ్య లక్షణాలు పారిశ్రామికీకరణ, కార్మికవర్గ ఉద్యమం, దురుసు జాతీయవాదం. ఈ కాలంలోనే ఐరోపా ఖండంలోని చాలా దేశాలు పారిశ్రామికీకరణను సాధించి, ఆర్థికాభివృద్ధిని చూరగొన్నాయి. ఐరోపా పారిశ్రామికీకరణ వలన ముడిపదార్థాల సంపాదనకు, తయారయిన వస్తువుల విక్రయానికి వలస స్థావరాలు ఎంతో అవసరమయ్యాయి. ఐరోపా రాజ్యాల ఈ దాహానికి ఆసియా, ఆఫ్రికా దేశాలు బలి అయ్యాయి. స్థావర శోధన రాజ్యాల

మధ్య వలస స్థావర శతృత్వానికి, పోటీకి దారితీసింది. ఈ యుద్ధాలు చిన్నవి. అంతేగాక ఇవి ఒక ప్రదేశానికి పరిమితమైనవి. పారిశ్రామికీకరణ వలన ఐరోపాలో కార్మికుల సంఖ్య పెరిగింది. కార్మికుల స్థితిగతులు మెరుగుకావడానికి అనేక సాంఘిక, మానవతా ఉద్యమాలు బయలుదేరాయి. ఫలితంగా ఐరోపాలోని కొన్ని రాజ్యాలు కార్మికుల పరిస్థితిని మెరుగుపరచడానికి చట్టాలను ప్రవేశపెట్టాయి. దీనివలన కార్మికులకు, పెట్టుబడిదారీ దేశాలకు మధ్య యుద్ధం తొలగిపోయింది. జాతీయతావాదం దేశాలమధ్య సత్సంబంధాలను దెబ్బతీశాయి. ఆల్సేస్-లొరేయిన్లు జర్మనీ- ఫ్రాన్స్ ల మధ్య వివాదానికి కారణమయ్యాయి. ట్యుటానిక్ జాతులైన జర్మన్, ఆస్ట్రియాల ప్రజలకు స్లావ్ జాతులయిన రష్యా, సెర్బియా ప్రజలకు మధ్య వైరముంది. బోస్నియా, హెర్జెగోవినాలను ఆస్ట్రియా ఆక్రమించడం సెర్బియా, రష్యాల నిరసనకు కారణమయింది. ఇటాలియన్లు ఆస్ట్రియాను తమజాతి శత్రువుగా పరిగణించసాగారు. ఐరోపా నుండి టర్కీ బహిష్కరణ తరువాత బాల్కన్ రాజ్యాల మధ్య శతృత్వం, పోటీ అధికమయ్యాయి. 1907 నాటికి ఐరోపా ఖండం రెండు సాయుధ శిబిరాలుగా విడిపోయింది. ఈ రెంటిమధ్య అనారోగ్యకరమైన ఆయుధ సేకరణకై పోటీ కూడా సాగింది. ఐరోపా శాంతికి అనేకసార్లు ప్రమాదం ఏర్పడినా భారీయుద్ధం జరగలేదు, 1914 వరకు వాయిదా పడింది.

11.2 మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానికి కారణాలు :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధము యూరప్ లో1914లో ప్రారంభమయి, క్రమంగా ప్రపంచమంతా వ్యాపించింది. మానవజాతి చరిత్రలో ఇటువంటి యుద్ధం ఇంతకు పూర్వమెప్పుడూ జరగలేదు. అందువల్లనే ఈ యుద్ధాన్ని మొదటి ప్రపంచ యుద్ధమనవచ్చు. యూరప్ లో కొన్ని సంవత్సరాలుగా జరుగుతూ ఉన్న పరిణామాలు ఈ యుద్ధానికి దారితీసినాయి. వీటిలో ఈ క్రింది పరిణామాలను ప్రధానంగా పేర్కొనవచ్చు.

11.2.1 రహస్య కూటముల ఏర్పాటు :

జర్మనీ, ఆస్ట్రియా – హంగరీలు 1879లో, తమ రక్షణార్థం, రష్యాకు వ్యతిరేకంగా ఒప్పందం చేసుకొన్నాయి. అది అలా, రెండు దేశాల మిత్రపక్షమయింది. 1882లో ఇటలీ ఈ మిత్రపక్షంతో చేరగా అది త్రిరాజ్యకూటమి అయింది. బిస్మార్క్ జర్మనీకి ఛాన్సలర్ గా ఉన్నంతకాలం ఫ్రాన్స్, రష్యాలు ఒక దగ్గరకు రాకుండా యత్నించాడు. అయితే 1890లో బిస్మార్క్ తన పదవి నుంచి తప్పుకొన్న తర్వాత జర్మనీ రష్యాను లక్ష్యపెట్టలేదు. అప్పటి నుండి రష్యా ఫ్రాన్స్ వైపు మొగ్గు చూపనారంభించింది. ఫ్రాన్స్ కూడా రష్యాతో స్నేహ సంబంధాలకై ప్రయత్నించసాగింది. అలా 1894 లో ఫ్రాన్స్ – రష్యా మిత్రకూటమి ఏర్పడింది. ఇంగ్లాండ్ తన ఏకాంత విధానానికి స్వస్తి చెప్పి, స్నేహితులకై వెదకులాట ప్రారంభించింది. జర్మనీ నౌకా విస్తరణ కార్యక్రమాలకు భయపడిన ఇంగ్లాండ్ ఫ్రాన్స్ లో సౌహార్ధ పూరితమైన ఒప్పందాన్ని చేసుకొని మిత్రకూటమిగా ఏర్పడింది. 1907లో ఇంగ్లాండ్ రష్యాతో ఒడంబడిక చేసుకోవడంతో త్రిరాజ్య మిత్రకూటమి ఏర్పడింది. ఈ విధంగా ఐరోపాఖండం త్రిరాజ్యకూటమి, త్రిరాజ్య మిత్ర కూటమి అను రెండు సైనిక శిబిరాలుగా విడిపోయింది. త్రిరాజ్యకూటమిలో జర్మనీ, ఆస్ట్రియా-హంగరీ, ఇటలీదేశాలు, త్రిరాజ్యమిత్ర కూటమిలో ఫ్రాన్స్, రష్యా, ఇంగ్లాండ్లున్నాయి. ఈ రెండు శిబిరాల మధ్య పరస్పర ద్వేషం, ఈర్ష్యాసూయలు పెరిగాయి. రహస్య మిత్ర వర్గాలుగా ఏర్పడటం, దాని వలన జనించిన పరస్పర ద్వేషం, 1914లో యుద్ధం ప్రారంభమవడానికి కారణభూతమయ్యాయి.

11.2.2 యూరప్ దేశాల సైనిక విధానము :

మిత్రవర్గ విధానం, సైనిక వ్యవస్థ ఐరోపా ఖండాన్ని రెండు శత్రుశిబిరాలుగా తయారు చేసింది. ప్రథమంగా రాజ్యాలు మిత్రవర్గాలుగా ఏర్పడినాయి. అయితే వాస్తవానికి ఈ మిత్రవర్గ పుట్టుక ఐరోపాఖండ రాజ్యాల భద్రతకు భంగం వాటిల్లేటట్లుగా తయారయింది. ప్రతివర్గం ఎదుటివర్గం సైన్య సమాయత్తం చేస్తుందని భయపడింది. ఈ అపనమ్మకం, అనుమానం ఆయుధ పోటీకి దారి తీశాయి. ప్రతి ఏటా పెద్ద దేశాల సైన్యం, నౌకాదళం, ఆయుధ సేకరణ విపరీతంగా పెరగసాగాయి. జర్మనీ, ఇంగ్లాండ్ నౌకాదళాల మధ్య తీవ్రమైన పోటీ మొదలయింది. జర్మనీ తయారుచేసిన ప్రతి ఒక్క నౌకకు ఇంగ్లాండ్ రెంటిని తయారుచేయసాగింది. ఈ ఆయుధ పోటీని హేగ్ సమావేశాలు ఆపలేకపోయాయి. ఆస్ట్రియా-హంగరీ, రష్యాలు తమ సైనిక సంఖ్యను అధికం చేశాయి. ఆయుధ సేకరణ పోటీలో ఫ్రాన్స్ కూడా పాల్గొన్నది. ఫ్రాన్స్, రష్యా సైనిక విస్తరణకు భయపడిన జర్మనీ కూడా తన స్థిరసైన్యాన్ని పెంచసాగింది. చిన్న చిన్న దేశాలు కూడా తమ సైనిక బలాన్ని పెంచుకోసాగాయి. ఈ ప్రయత్నాలన్నీ 1914 యుద్ధంతో పరాకాష్టకు చేరుకున్నాయి.

11.2.3 తీవ్ర జాతీయవాదం :

దేశభక్తినే జాతీయవాదమంటారు. దేశభక్తి అంటే ప్రజలకు తమ దేశంపై గల ప్రేమ, అభిమానం. తమ దేశాన్ని ప్రేమించటంతోపాటు, ఇతర దేశాలను ద్వేషించటం కూడా ప్రారంభమయింది. జాతీయవాదం దేశదురభిమానానికి దారితీసింది. ఇది రాజ్యాల మధ్య ద్వేషభావాన్ని సృష్టించింది. జర్మనీ ఏకమైనప్పటి నుండి ఆల్సేస్, లోరైన్ లు ఫ్రాన్స్ జర్మనీల మధ్య వివాద కారణమయ్యాయి. ఇటాలియన్లు ఆస్ట్రియాను తమజాతి శత్రువుగా పరిగణించసాగారు. పైగా 'ఇటాలియా ఇర్రెడెంటా' ను ఆస్ట్రియా పాలన నుండి విముక్తి చేయనభిలషించారు. బోస్నియా, హెర్జెగోవినాలను ఆస్ట్రియా కలుపుకోవటాన్ని సెర్బియా నిరసించింది. సెర్బియాలో జాత్యైక్యత కలిగిన ఈ రెండు రాష్ట్రాల ప్రజలు తాము సెర్బియాతో కలసిపోవాలనే జాతీయవాద భావాలలో ఊగిసలాడిపోయారు. బాల్కన్ రాజ్యాలైన బల్గేరియా, రుమేనియా, సెర్బియా, గ్రీస్, మాంటినిగ్రోల మధ్య వైరం రెండో బాల్కన్ యుద్ధానికి (1913) దారితీసింది. ఈ యుద్ధంలో అవమానపడిన బల్గేరియా మిగతా బాల్కన్ రాజ్యాల కూటమిపై పగతీర్చుకోవడానికి యుద్ధం చేయ కృతనిశ్చయమైంది. సెర్బియాలో ప్రభావితమైన తీవ్ర జాతీయవాదం సెర్బియా, ఆస్ట్రియా-హంగరీల మధ్య వైరానికి కారణమైంది. ఈ బాల్కన్ విషమ పరిస్థితే చివరకు మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానికి తక్షణ కారణమైంది. ఈవిధంగా దేశీయ దురభిమానంతో కూడిన జాతీయవాదం ఐరోపాదేశాల మధ్య ఉద్రిక్త పరిస్థితిని కలిగించి యుద్ధానికి దోహదం చేసింది.

11.2.4 సామ్రాజ్యవాదం :

19వ శతాబ్దంలో యూరప్ లో సంభవించిన పారిశ్రామిక విప్లవం ఫలితంగా ముడిపదార్థాలకు, మార్కెట్లకు పారిశ్రామికాభివృద్ధి చెందిన రాజ్యాలు వెనకబడిన ప్రాంతాలలో అన్వేషణ చేయడం వల్ల అగ్రరాజ్యాల మధ్య తీవ్ర రాజకీయ, ఆర్థిక స్పర్థలు బయలుదేరినాయి. ప్రపంచంలోని వెనకబడిన ప్రాంతాలలో తమ వలసలను, రక్షక ప్రదేశాలను స్థాపించుకోవడం కోసం అగ్రరాజ్యాలు పోటీపడడం ప్రారంభమయింది. ఈ పోటీ కొన్ని విషమ సమస్యలకు దారితీసింది. బాల్కన్ లో ఆస్ట్రియా, రష్యాలు సంఘర్షణ పడటం మొదలెట్టాయి. రెండో విలియం చక్రవర్తి తలపెట్టిన బెర్లిన్ బాగ్దాద్ రైలు మార్గం బాల్కన్ లో రష్యా ఆసక్తులను, తూర్పున ఇంగ్లాండ్ ఆసక్తులను దెబ్బతీసేటట్లుగా

కన్పించింది. దక్షిణ ఆఫ్రికాలో జర్మనీ విస్తరణ ఆ ప్రాంతంలోని బ్రిటిష్ ప్రాభావానికి ప్రమాదమైంది. కీల్ కాలువను వెడల్పు చేయడం, నౌకారంగంలో ఇంగ్లాండ్ తో పోటీపడడానికి జర్మనీ చేసిన అన్ని ప్రయత్నాలు ఇంగ్లాండ్ కు తన సముద్రాధిపత్యాన్ని జర్మనీ ధిక్కరించినట్లనిపించింది. మొరాకోలో జర్మనీ, ఫ్రాన్సు విరోధులయ్యాయి. మొరాకో, అగడీర్ విషమ సమస్యలు జర్మనీ–బ్రిటన్ల మధ్య పూర్తి వైరానికి కారణమయ్యాయి. ఈ రెండు దేశాల మధ్య తలెత్తిన ఆర్థిక వైరం అన్నిటికంటే ఎక్కువ శతృత్వాన్ని కల్గించింది. 20వ శతాబ్ది ప్రారంభానికి జర్మనీలో తయారయిన పారిశ్రామిక వస్తువులు, బ్రిటన్ తో తీవ్రంగా పోటీచేయడం మొదలెట్టాయి. ఈ ఆర్థిక సామ్రాజ్యవాదం కూడా ఇంగ్లాండ్ – జర్మనీల వేర్పాటుకు కారణమైంది. ఈ విధంగా మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానికి సామ్రాజ్యవాదం ఒక కారణమైంది.

11.2.5 జర్మనీలో యుద్ధోన్మాదం :

బిస్మార్క్ యొక్క 'దండోపాయ విధానం' వల్ల జర్మనీ రాజ్యం ఏర్పడింది. ఏకీకరణ తరవాత కూడా జర్మనీ అదే విధానాన్ని అవలంబించసాగింది. జర్మన్లు యుద్ధాన్ని ఒక ఉన్నతాదర్శంగా కొనియాడేవారు. యుద్ధం వల్లనే సమస్యలు పరిష్కారమవుతాయనీ అందువల్ల యుద్ధం అవసరమనీ జర్మన్ చక్రవర్తి రెండో విలియం ఒక నూతన విధానాన్ని తయారుచేసినాడు. 'వెల్ పాలిటీకి' లేదా 'ప్రపంచ విధానం' జర్మన్ల నినాదమైంది. ఇదే సమయంలో జర్మన్లలో కొత్త నమ్మకం ఆవహించింది. తమ జాతి గొప్పదనీ, తమ సంస్కృతి ప్రపంచాన్ని జయించడానికై నిర్దేశించబడినదనీ జర్మన్లు నమ్మారు. రెండో విలియం సామ్రాజ్యవాద విధానం ఈ నమ్మకానికి అగ్నిలో ఆజ్యం పోసినట్లయింది. ఇది సాధించడానికి జర్మనీ బ్రిటన్ పై నౌకాధిపత్యం సాధించవలసివుంది. రెండో విలియం 1898, 1907 లలో నౌకావిస్తరణ కార్యక్రమాన్ని చేపట్టాడు. ఇది బ్రిటీష్ వారి శతృత్వాన్ని, పోటీని కొని తెచ్చుకుంది. ఈ విధంగా రెండో విలియం అనుసరించిన విదేశాంగ విధానం ఇంగ్లాండ్, జర్మనీల మధ్య సంబంధాలను నాశనం చేసింది.

11.2.6 మొరాకో సమస్య :

మొరాకోలో ఫ్రాన్స్, జర్మనీ దేశాలకు ఆర్థికపరమైన ఆసక్తి ఉంది. మొరాకోలో 1905లో రాజకీయ పరిస్థితులు అస్తవ్యస్తం కావడంతో ఫ్రాన్స్ ఆ దేశ వ్యవహారాల్లో కల్పించుకొని సంస్కరణలు చేపట్టమని సుల్తాన్ అబ్దుల్ అజీజ్ను బలవంత పెట్టింది. అయితే మొరాకో ఆంతరంగిక వ్యవహారాలలో ఫ్రాన్స్ తలదూర్చటానికి జర్మనీ అభ్యంతరాన్ని తెలిపింది. రెండో విలియం చక్రవర్తి తన సేనతో టాంజియర్లో ప్రవేశించి సుల్తాన్ స్వాతంత్ర్యానికి తన మద్దతు ప్రకటించాడు. జర్మనీ వైఖరి అంతర్జాతీయ విషమ సంఘటనగా తయారైంది. అయితే మొరాకో వివాద పరిష్కారార్థమై అంతర్జాతీయ సమావేశాన్ని జరపాలన్న జపాన్ కోరికను ఫ్రాన్స్ మన్నించటంలో యుద్ధం జరిగే పరిస్థితి తొలగిపోయింది. ఆ ప్రకారం దక్షిణ స్పెయిన్లోని అల్జిసిరాస్లో 1906లో సమావేశం జరిగింది. ఈ సమావేశంలో బ్రిటన్, ఇటలీ మొదలగు దేశాలు ఫ్రాన్స్ కు సమర్థించాయి. సమావేశంలో జర్మనీ ఒంటరిదయిపోయింది. బ్రిటన్ మద్దతుతో ఫ్రాన్స్ మొరాకోలో తన రక్షక ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించింది. అందువల్ల ఇంగ్లాండ్ పై జర్మనీ కోపం వహించింది. ఈ విధంగా మొరాకో సమస్య ఫ్రాన్స్ – ఇంగ్లాండ్ మధ్య స్నేహాన్ని మరింత పటిష్టం చేయగా, జర్మనీ–ఇంగ్లాండ్ మధ్య పాత వైరాన్ని పునరుద్ధరించింది.

11.2.7 బాల్కన్ సమస్య :

ఇంగ్లాండ్ – రష్యాల మధ్య 1907లో జరిగిన సౌహార్ద్ర ఒడంబడిక వలన రెండు దేశాల మధ్య దీర్ఘకాలంగా

సాగుతున్న శతృత్వం అంతమైంది. దీంతో జర్మన్లలో ఉద్రిక్తత ప్రారంభమైంది. 1908తో తలెత్తిన యంగ్ టర్క్ ఉద్యమం టర్కీ పునరుద్ధరణకు నాంది అవుతుందేమోనని ఆస్ట్రియా భయపడింది. అందువల్ల 1908లో ఆస్ట్రియా-హంగరీ, జర్మనీ సహకారంతో బోస్నియా, హెర్జిగోవినాలను ఆక్రమించింది. ఇది 1878 బెర్లిన్ ఒడంబడికను భంగపరిచింది. ఆస్ట్రియా చర్యను సెర్బియా తీవ్రంగా నిరసించింది. సెర్బియాను రష్యా సమర్థించింది. ఆస్ట్రియా-సెర్బియాల వివాదం వల్ల యుద్ధ ప్రమాదమేర్పడింది. బోస్నియా, హెర్జిగోవినాల నష్టాన్ని పూరించడానికై టర్కీకి ఆస్ట్రియా నష్టపరిహారం ఇవ్వటంతో యుద్ధం తప్పిపోయింది. ఆస్ట్రియా-హంగరీ బోస్నియా, హెర్జిగోవినాలను కలుపుకోవడానికి టర్కీ అంగీకరించడంలో రష్యా మౌనం వహించింది. అయితే కలిపివేత ఆస్ట్రియా-సెర్బియాల మధ్య తీవ్ర వైమనస్యతకు దారితీసింది. సెర్బియా విరోధ వైఖరి బాల్కన్లలో ప్రశాంతతకు ప్రమాదకారణమైంది. ఈ పరిస్థితే చివరకు మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానికి దారితీసింది.

11.2.8 అగాడిల్ సంఘటన :

మొరాకోలో 1911లో అంతఃకలహం చెలరేగగా, మొరాకో సుల్తాన్ ఫ్రాన్స్ సహాయమర్థించాడు. వెంటనే ఫ్రాన్స్ నౌకాదళాన్ని పంపి రాజధాని ఫెజ్ ను ఆక్రమించింది. మొరాకోలో ఫ్రెంచి జోక్యాన్ని జర్మనీ వ్యతిరేకించింది. జర్మన్ల ఆర్థిక ఆసక్తుల పరిరక్షణార్థం జర్మనీ 'పాంథర్' అనే పేరు గల ఫిరంగి నౌకను మొరాకో తీరంలో వున్న అగాడిల్ రేవుకు పంపింది. దీంతో ఐరోపాలో ప్రశాంతతకు ప్రమాదమేర్పడింది. దీనినే 'అగాడిల్ సంఘటన' అంటారు. ఈ విషయంలో ఫ్రాన్సును బ్రిటన్ సమర్థించింది, జర్మనీ సైనిక చర్యను గర్హించింది. బ్రిటన్తో యుద్ధం సరికాదని జర్మనీ తన యుద్ధ నౌకను తిరిగి వెనక్కు తెప్పించుకుంది. ఫలితంగా యుద్ధం ఆగిపోయింది. మొరాకోను ఫ్రెంచివారి రక్షణలోని రాష్ట్రంగా జర్మనీ గుర్తించింది. జర్మనీకి నష్టపరిహారంగా ఫ్రెంచి కాంగోలో విశాలమైన భూభాగాలు ఇవ్వబడ్డాయి.

11.2.9 ఇటలీ విధానం :

ఇటలీకి చెందిన ట్రినిటినో, ట్రస్టీలను ఆస్ట్రియా-హంగేరి ఆక్రమించుకొన్నది. ఈ ప్రాంతాలను తిరిగి పొందటానికి ఇటలీ అనేక ప్రయత్నాలు చేసింది. అంతేగాక ఇటలీలో పెరుగుతున్న ఆర్థిక ద్రవ్యోల్బణం, జనాభా పెరుగుదల, ఆర్థిక వనరుల తరుగుదల మొదలగు వాటిని అధిగమించటానికి ఇతర ప్రాంతాలను ఆక్రమించుకోవాలనే కోరిక ఇటలీకి కలిగింది. ఆడ్రియాటిక్ సముద్ర ప్రాంతాన్ని ఆస్ట్రియా-హంగరీ ఆక్రమించుకోవటంలో ఇటలీ పోటీకి దిగింది. కాలక్రమేణ రెండు దేశాల మధ్య యుద్ధ వాతావరణం నెలకొంది.

11.2.10 ఫ్రాన్స్ విధానం :

1871 లో ఫ్రాన్స్ ప్రాంతాలైన ఆల్సెస్ – లోరైన్లను జర్మనీ ఆక్రమించుకొన్నది. అపారమైన ఖనిజ సంపద గల ఈ ప్రాంతాన్ని జర్మనీ నుండి తిరిగి పొందుటకు ఫ్రాన్స్ అనేక ప్రయత్నాలు చేసింది. దీనితో అంతర్జాతీయ రాజకీయ వాతావరణం కలుషితమైంది.

11.2.11 వార్తాపత్రికలు :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానికి పూర్వము ఐరోపా ఖండ రాజ్యాలలోని వార్తాపత్రికలు తమ దేశ ప్రజలలో తీవ్ర జాతీయతాభావాన్ని పెంపొందించడమేగాక ఇతర దేశాల పట్ల ద్వేషభావాన్ని రగులుకొల్పుటలో కీలకపాత్ర

వహించెను. నాటి పత్రికలు వదంతులను వ్యాప్తిచేయుటలో, చిన్న సంఘటనలు పెద్దవిగా చిత్రించుటలో, ప్రజాభిప్రాయాన్ని యుద్ధోన్ముఖులుగా మార్చుటతో నిర్విరామ కృషి చేశాయి. ఆస్ట్రియా యువరాజు హత్యతో సెర్బియా, ఆస్ట్రియాలలోని వార్తాపత్రికల మధ్య సంఘర్షణ తీవ్ర రూపం దాల్చింది.

11.2.12 అంతర్జాతీయ శాంతి సాధన లేకపోవటం :

రాజ్యాల మధ్య వివాద పరిష్కారానికై అంతర్జాతీయ యంత్రాంగం ఏదైనా ఉండి ఉంటే, యుద్ధం వచ్చి ఉండేది కాదు. నెపోలియన్ పతనానంతరం భవిష్యత్తులో యుద్ధాలు రాకుండా ఆపేందుకై ఏర్పడిన ఐరోపా రాజ్యబద్ధ కూటమి అకాలమృత్యువు వాతబడింది. దానికి బదులుగా మరేదీ ఆ స్థానాన్ని ఆక్రమించలేదు. బిస్మార్క్ రహస్య మిత్రవర్గ విధానం, రాజ్యాల మధ్య స్నేహ సంబంధాల పెరుగుదలకు భంగమయ్యే వాతావరణాన్ని కల్పించింది. ఒకరిపై మరొకరికున్న అపనమ్మకం, అనుమానం, అందరూ ఆయుధసన్నద్ధులవటానికి దారితీసింది. రెండో నికోలస్ జార్ 1899, 1907లో తలపెట్టిన రెండు హేగ్ సమావేశాలు పరాజయం పొందాయి. ప్రపంచ శాంతికై, శాశ్వత అంతర్జాతీయ యంత్రాంగ నిర్మాణ ప్రయత్నంలో రెండు సమావేశాలు ఫలితాలను సాధించలేదు. రెండు మొరాకో విషమ సమస్యల పరిష్కారానికి గాని, రెండు బాల్కన్ యుద్ధాలనాపటానికి గాని ఎలాంటి శాంతి యంత్రాంగం లేకుండెను. అంతర్జాతీయ శాంతి సంస్థ లేకపోవడం వల్ల 1914లో యుద్ధం ప్రారంభమైంది.

11.2.13 సన్నిహిత కారణం :

1914 జూన్ 28న ఆస్ట్రియా యువరాజైన ఫ్రాన్సిస్ ఫెర్డినాండ్ సతీసమేతంగా బోస్నియా ముఖ్య పట్టణమైన సెరాజివోను సందర్శించినపుడు 'నల్లచేయి' అనే రహస్య సెర్బియన్ సంఘానికి చెందిన ఒక సభ్యుడు కాల్చి చంపివేసినాడు. సెర్బియన్ ప్రజలు నివశించే ప్రాంతాల ఏకీకరణ లేక దాని సాధనలో మరణించడమో ఆ సంఘ ఆశయమై ఉండెను. సెర్బియా ప్రోత్సాహంతో ఈ హత్య జరిగింది. సెర్బియాను అణగద్రొక్కటానికి ఈ సంఘటనను తనకనువుగా మలచుకోవాలని ఆస్ట్రియా తలచింది. సెర్బియాకు ఆస్ట్రియా ఒక అల్టిమేటమన్ను పంపింది. దానికి సెర్బియా సరియైన సమాధానమివ్వలేదు. దాంతో ఆస్ట్రియా, జర్మనీ మద్దతుతో సెర్బియాపై యుద్ధ ప్రకటన చేసింది. సెర్బియాకు మిత్రదేశమైన రష్యా జర్మనీపై యుద్ధప్రకటన చేసింది. రష్యా మిత్రరాజ్యమైన ఫ్రాన్స్ కూడా జర్మనీపై యుద్ధప్రకటన చేసింది. బెల్జియం తాటస్థ్యాన్ని జర్మనీ భంగపరచగా బ్రిటన్ కూడా ఫ్రాన్స్, రష్యాలతో చేయి కలిపింది. ఈ విధంగా 1914లో ఆస్ట్రియా, సెర్బియాల మధ్య ప్రారంభమైన స్థానిక యుద్ధం ప్రపంచయుద్ధంగా మారింది.

11.3 యుద్ధగమనం :

1914 ఆగస్ట్ లో సెర్బియాపై ఆస్ట్రియా యుద్ధం ప్రకటించడంతో ప్రారంభమైన మహాయుద్ధం 1918 నవంబర్ వరకు కొనసాగింది. ఈ యుద్ధగతిని రెండు దశలుగా విభజించవచ్చును.

11.3.1 మొదటిదశ (1914 – 1917):

జర్మనీ మొదట తన దృష్టిని పశ్చిమాన కేంద్రీకరించి, బెల్జియంను ఆక్రమించింది. బెల్జియం తాటస్థ్యాన్ని జర్మనీ భంగపరచడంతో ఇంగ్లాండ్ యుద్ధంలో చేరింది. బెల్జియం మీదుగా ఫ్రాన్సుపై జర్మనీ దాడి చేసింది. జర్మన్ సైనికుల పురోగతిని ఇంగ్లాండ్, ఫ్రాన్స్ సైన్యాలు నిలువరించాయి. మార్న్ యుద్ధం కందక యుద్ధ నీతికి చిరస్మరణీయమైనది.

మిత్ర వర్గం జర్మన్ నోడించి ఫ్రాన్స్ నుండి వారిని తరిమికొట్టింది. జర్మన్ ఆక్రమణ నుండి పారిస్ రక్షించబడింది. కాని ఫ్రాన్స్ సరిహద్దులలో యుద్ధం కొనసాగింది.

తూర్పున రష్యా సైన్యం జర్మనీ, ఆస్ట్రియాలపై దాడిని సాగించింది. రష్యాకు వ్యతిరేకంగా ఆస్ట్రియా సాగించిన యుద్ధంలో జర్మనీ ఆస్ట్రియాకు సహాయం చేయవలసి వచ్చింది. 1915లో టన్నెన్ బర్గ్ యుద్ధంలో జర్మన్ సేనానాయకుడు హిండెన్బర్గ్ చేతిలో రష్యా ఓడిపోయింది. అయినా ఆస్ట్రియాపై రష్యా గుర్తింపదగిన విజయాన్నే సాధించింది. హంగరీని రష్యా ఆక్రమించే స్థితిలో ఉంది. జర్మనీ ఆస్ట్రియా సహాయార్థమై వచ్చింది.

టర్కీ జర్మనీ పక్షాన యుద్ధంలోకి దిగడంతో రష్యాకు మిత్రవర్గంతో పూర్తి సంబంధాలు పోయాయి. రష్యా ఒంటరిదై పోయింది. టర్కీ, జర్మన్ నౌకాదళం బాల్టిక్ సముద్రం, నల్ల సముద్రాలపై పూర్తి ఆధిపత్యాన్ని వహించింది. రష్యాకు సహాయం చేయడం కోసం ఇంగ్లాండ్ తీవ్రంగా ప్రయత్నించి విఫలమయింది. అయితే బ్రిటీష్ వారు టర్కీని ఓడించి సైప్రస్, ఈజిప్ట్, మెసపుటేమియా, పాలస్తీనా ప్రదేశాలను వశం చేసుకొన్నారు. ఇంతలో 1915లో ఆస్ట్రియా నుండి ఇటాలియా ఇర్రెడెంటాను సాధించేందుకై ఇటలీ మిత్రవర్గం వారి పక్షం వహించింది. అయితే ఇటలీ చాలా చోట్ల పరాజయాన్ని పొందింది. ఫ్రెంచి, బ్రిటీష్ సైన్యం కష్టంతో ఆస్ట్రియా చేతిలోకి ఇటలీ పోకుండా కాపాడగలిగారు. బల్గేరియా జర్మన్ పక్షంతో చేయి కలపగా, రుమేనియా జర్మనీ, ఆస్ట్రియాలపై యుద్ధ ప్రకటన చేసింది. కాని రుమేనియా యుద్ధంలో ఘోరంగా ఓడిపోయింది. జర్మనీ రుమేనియా రాజధాని బుఖారెస్ట్ ను ఆక్రమించింది.

జర్మన్ నౌకల రాకపోకలను ఇంగ్లాండ్ అడ్డుకొంది. ఉత్తర సముద్రంపై బ్రిటిష్ నౌకాదళం కాపుకాయగా, మెడిటరేనియన్ సముద్రంపై ఫ్రెంచి, ఇటాలియన్ నౌకాదళాలు ఆధిపత్యం వహించాయి. ఈ అటకాయింపును తప్పుకోవడానికి జర్మనీ అనేక ప్రయత్నాలు చేసింది. గత్యంతరం లేక 1916లో బ్రిటీష్ వారితో జర్మనీ జట్ లాండ్ యుద్ధం చేసింది. ఇరు పక్షాలు తీవ్రంగా నష్టపోయాయి. ఇది ఇంగ్లాండ్కు ఘన విజయం. యుద్ధం అయిపోగానే జర్మనీ నౌకలు కీల్ కాలువకు తిరిగి వెళ్ళాయి. అటకాయింపును నిరోధించలేక పరాజయం పొంది జర్మనీ బ్రిటీష్ దీవుల మీద తన జలాంతర్గాములతో యుద్ధం చేయసాగింది. జర్మన్ 'యు' బోట్లు బ్రిటీష్ వాణిజ్య నౌకలకే కాక, తటస్థ దేశాలకు కూడా తీవ్ర నష్టాన్ని కల్గించాయి. అయితే యుద్ధం ముగిసేవరకు ఇంగ్లాండ్ తన నౌకాధిపత్యాన్ని నిలబెట్టుకుంది.

రష్యా యుద్ధంలో వరుసగా ఎదుర్కొన్న పరాజయాలు, తీవ్ర నష్టాలు రష్యాలో జార్ ప్రభుత్వాన్ని అపఖ్యాతి పాలుచేసాయి. అది ప్రజల అభిమానాన్ని కోల్పోయింది. ఫలితంగా జార్ ప్రభుత్వాన్ని లెనిన్ కూలద్రోసి 1917లో బొల్షేవిక్ ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించాడు. బొల్షేవిక్ ప్రభుత్వం శాంతిని వాంఛించి జర్మనీతో బ్రెస్ట్ లిటోవస్క్ సంధిని చేసుకొంది. యుద్ధం నుండి రష్యా విరమించుకొంది.

11.3.2 రెండో దశ (1917-1918) అమెరికా ప్రవేశం :

రష్యా 1917 లో యుద్ధం నుండి విరమించుకోవడంతో జర్మనీ శక్తివంతమైన దేశమైంది. జర్మనీ తనబలాన్ని పశ్చిమాన కేంద్రీకరించసాగింది. మిత్ర కూటమి నష్టపోయినట్లుగా కనిపించింది. ఇటువంటి క్లిష్ట పరిస్థితుల్లో అమెరికా వారికి తోడుగా నిల్చింది. అమెరికా పౌరులను తీసుకువెళ్తున్న బ్రిటీష్ రవాణా నౌకను 1915 మే లో జలాంతర్గాములు సముద్రంలో ముంచివేయుట జరిగింది. దీనితో జర్మనీపై అమెరికా ప్రజలు తీవ్ర వ్యతిరేకతను ప్రదర్శించారు. చివరకు

జర్మనీ తన అనియత జలాంతర్గామి యుద్ధనీతిని ఇంకా సాగించాలని నిర్ణయం తీసుకొనటంతో, అమెరికా కూడా జర్మన్ కూటమిపై యుద్ధాన్ని ప్రకటించాల్సి వచ్చింది. ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామ్య పరిరక్షణకై 'అమెరికా అధ్యక్షుడు ఉడ్రో విల్సన్ 1917లో జర్మనీపై యుద్ధ ప్రకటన చేశాడు. అధిక సంఖ్యలో అమెరికా దళాలు ఐరోపాకు రాసాగాయి. సముద్రంపై అమెరికా నౌకాదళం బ్రిటీష్ వారికి సాయం చేయసాగింది. అమెరికా తమవైపు తిరగటంతో మిత్రవర్గం బలం పుంజుకుంది. జయాన్ని ఆకాంక్షిస్తోంది.

1918లో జర్మనీ, ఆస్ట్రియా-హంగరీలు చివరి దాడిని జరిపాయి. ఈ సవాలును ఎదుర్కొనటానికై ఫ్రెంచి సేనా నాయకుడైన మార్షల్ ఫోక్ ను మిత్రవర్గ సర్వసైన్యాధిపతిగా చేయటం జరిగింది. వరసగా జర్మన్లకు గెలుపు తరవాత ఓటమి తటస్థించింది. జర్మనీ వెనక్కి వెళ్ళిపోవటం మొదలెట్టింది. ఇంతలో టర్కీ, బల్గేరియాలు ఓడిపోయాయి. ఆస్ట్రియా ఓడిపోయి చివరకు లొంగిపోయింది. 1918 నవంబర్ 9న రెండో విలియం జర్మనీ సింహాసనాన్ని త్యజించి హాలెండ్కు పారిపోయాడు. జర్మనీ రిపబ్లిక్ గా ప్రకటించబడింది. కొత్త వీమర్ రిపబ్లిక్ శాంతికై ప్రార్థించింది. బేషరతుగా జర్మనీ మిత్రవర్గానికి లొంగిపోవడంతో యుద్ధం అంతమయింది. 1918 నవంబర్ 11 న సంధి జరిగింది.

11.4 యుద్ధ ఫలితాలు :

మొదటి ప్రపంచయుద్ధ ఫలితంగా కనీ, వినీ ఎరుగని వినాశనం జరిగింది. అనేక పట్టణాలు నేలమట్టమయ్యాయి. లక్షల కొలది ప్రజలు మరణించారు. ఐరోపా అంతటా ఆహార పదార్థాల కొరత ఏర్పడింది. యుద్ధం తరువాత ఐరోపాలో ఎక్కడ చూసినా ఆకలి, అంటురోగాలు, అనారోగ్యం వీర విహారం చేశాయి. పరిశ్రమలు కుంటుపడ్డాయి. ద్రవ్యోల్బణం, అధిక ధరలు ప్రజలను నాశనం చేశాయి. చాలా ఐరోపా ఖండ దేశాలలో రాజకీయ విప్లవాలు ప్రారంభమయ్యాయి. రాచరిక సామ్రాజ్యాల స్థానే క్రొత్త రాజ్యాలు ఆవిర్భవించాయి.

11.4.1 నిరంకుశ రాచరిక ప్రభుత్వాల స్థానే రిపబ్లికన్ ప్రభుత్వాల ఏర్పాటు :

మొదటి ప్రపంచయుద్ధ ఫలితంగా ఐరోపాలో రాచరిక సామ్రాజ్యాలు తొలగించబడి, కొత్త రిపబ్లిక్ ప్రభుత్వాలు నెలకొన్నవి. జర్మనీలో హోహెన్ జోలర్న్ వంశీకులు, ఆస్ట్రియా-హంగరీలో హాప్స్ బర్గ్ వంశీకులు, రష్యాలో రోమనావ్ వంశీకులు, టర్కీలో సుల్తానులు అధికారాన్ని కోల్పోయారు. జర్మనీలో వీమర్ రిపబ్లిక్ ఏర్పాటయింది. ఆస్ట్రియా-హంగరీ రాచరికం నాశనమవటంతో ఆస్ట్రియా, హంగరీ రిపబ్లిక్లు అవతరించాయి. టర్కీలో రాచరికం పోయి రిపబ్లిక్ వచ్చింది. ఈ విధంగా ప్రజలకు హక్కులు, పాలనలో వారు పాల్గొనే అవకాశం లభించాయి.

11.4.2 నూతన జాతీయ రాజ్యాల ఆవిర్భావం :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం వల్ల నూతన జాతీయ రాజ్యాలు ఏర్పడ్డాయి. అవి జర్మనీ, ఆస్ట్రియా- హంగరీ, రష్యా దేశాల భూభాగాల నుండి లేక వాటిని ఇంకో భూభాగంలో కలపటం వల్ల గాని ఏర్పడ్డాయి. ఆస్ట్రియా-హంగరీ శిధిలాల నుండి ఆవిర్భవించిన తొలి జాతీయ రాజ్యం జెకోస్లోవేకియా. ఇంకో కొత్త జాతీయ రాజ్యం యుగోస్లావియా, మధ్య ఐరోపాలో పోలెండ్ రాజ్యం ఏర్పడింది.

11.4.3 ఆసియా, ఆఫ్రికాలలో స్వయం నిర్ణయ సూత్రాల వ్యాప్తి :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధ ఫలితంగా జాతీయవాదానికి, అమెరికా అధ్యక్షుడైన ఉడ్రో విల్సన్ ప్రతిపాదించిన

స్వయం నిర్ణయ సిద్ధాంతానికి గుర్తింపు లభించింది. స్వయం నిర్ణయ సిద్ధాంతం ప్రకారం వివాదగ్రస్తమైన ప్రదేశాల్లో ప్రజల కోర్కెలను తెలుసుకోవడానికి ప్రజాభిప్రాయ సేకరణలు జరిగాయి. ఆ ప్రకారం ఫిన్లాండ్, లాట్వియా, ఎస్టోనియా, లిథూనియాలు నూతన జాతీయ రాజ్యాలుగా అవతరించాయి. ఈ స్వయం నిర్ణయ సిద్ధాంతం ఐరోపాకే పరిమితం కాక ఆసియా, ఆఫ్రికా ఖండాలకు కూడా వ్యాపించింది. ఫలితంగా ఇండియా, చైనా, ఈజిప్ట్ లో అనేక జాతీయోద్యమాలు తలెత్తాయి.

11.4.4 ప్రపంచ రాజకీయాల్లో అమెరికా పాల్గొవడం :

మొదటి ప్రపంచయుద్ధ ఫలితంగా అమెరికా మన్రో సిద్ధాంతాన్ని త్రోసిరాజని అంతర్జాతీయ రాజకీయాల్లో పాల్గొన సాగింది. అమెరికా ప్రపంచ శక్తిగా అవతరించింది. ఈ యుద్ధం వల్ల ఇంగ్లాండ్, ఫ్రాన్స్, రష్యా, జర్మనీ, ఇటలీ, ఆస్ట్రియాల ఆధిక్యత తగ్గిపోయింది.

11.4.5 బోల్షెవిక్ విప్లవం :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధ పరోక్ష ఫలితంగా రష్యాలో బోల్షెవిక్ విప్లవం సంభవించింది. ప్రపంచంలో రష్యా మొదటి కమ్యూనిస్ట్ దేశంగా అవతరించింది. రష్యాలో కమ్యూనిస్ట్ ప్రభుత్వ స్థాపన ప్రపంచ రాజకీయాల్లో నూతన శకానికి నాంది పలికింది.

11.4.6 టర్కీకి కల్గిన నష్టాలు :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో పరాజయం చెందిన టర్కీ తన భూభాగాలనెన్నిటినో మిత్ర వర్గానికి సమర్పించింది. ఈజిప్ట్, సుడాన్, సైప్రస్, సిరియా, మెసపొటోమియా, పాలస్తీనా, అరేబియాలపై టర్కీ తన హక్కులను వదులుకొన్నది. అంతేగాక పెద్ద మొత్తంలో టర్కీ నష్టపరిహారాన్ని చెల్లించింది. టర్కీ సుల్తానుల పరిపాలన అంతమై రిపబ్లిక్ స్థాపించబడింది.

11.4.7 హిట్లర్ విజృంభణ :

మొదటి ప్రపంచయుద్ధ ఫలితంగా జర్మనీ ఎన్నో భూభాగాలను వదులుకోవలసి వచ్చింది, తన సైన్యాన్ని తగ్గించుకోవలసి వచ్చింది. పెద్ద మొత్తాలలో యుద్ధ నష్టపరిహారాన్ని చెల్లించాల్సి వచ్చింది. జర్మనీ వలస స్థావరాలన్నింటినీ బ్రిటన్, ఫ్రాన్సు పంచుకొన్నాయి. ఆల్సెస్, లొరైన్, బెల్జియం, లగ్జంబర్గ్ ప్రాంతాలను జర్మనీ అప్పగించాల్సి వచ్చింది. పోలెండును ఖాళీ చేసింది. రాచరికం అంతమయి రిపబ్లిక్ ప్రభుత్వం ఏర్పాటయింది. జర్మనీ భరించిన ఈ అవమానాలే నాజీ నియంత హిట్లర్ జర్మనీలో తలెత్తడానికి, హిట్లర్ వల్ల రెండో ప్రపంచ యుద్ధం రావటానికి కారణాలయ్యాయి.

11.4.8 అపార ధన, ప్రాణ నష్టములు :

ఈ యుద్ధంలో జరిగిన ధన, ప్రాణ నష్టం అంతకు ముందు ఏ యుద్ధంలో జరగలేదు. ఈ యుద్ధంలో మరణించినవారు, గాయపడినవారు సుమారు మూడు కోట్ల ఇరువది లక్షల మంది. వీరిలో పెక్కు మంది యువకులే. ఈ యుద్ధంలో 27 రాజ్యాలు పాల్గొన్నవి. ఈ యుద్ధానికి సుమారు 1860 కోట్ల డాలర్లు ఖర్చయ్యెను. ఇంకా అనేక పట్టణాలు, పరిశ్రమలు ధ్వంసం చేయబడ్డాయి.

11.4.9 నానాజాతి సమితి ఆవిర్భావం :

ప్రపంచంలో యుద్ధాలను నివారించి, శాంతిని నెలకొల్పుటకు ఏర్పడిన నానాజాతి సమితి మొదటి ప్రపంచయుద్ధ ఫలితమే. ఈ సమితి అనేక రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక సమస్యలను పరిష్కరించుటకు గొప్ప కృషి చేసెను.

11.4.10 ఆర్థిక సంక్షోభము :

ఈ యుద్ధం వలన ఐరోపా రాజ్యాలు తీవ్ర సంక్షోభమునకు గురిఅయ్యెను. అందువలన ఐరోపా రాజ్యాలు అమెరికాపై ఆధారపడవలసి వచ్చెను. డాలర్ అంతర్జాతీయ మారక ద్రవ్యంగా పరిగణనలోనికి వచ్చెను.

11.5 యుద్ధ స్వభావము :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో ప్రత్యక్షంగానో, పరోక్షంగానో 27 దేశాలు పాల్గొన్నాయి. పెద్ద ఎత్తున జరిగిన తొలి యుద్ధం ఇదే. యుద్ధం నాలుగు దీర్ఘ సంవత్సరాల కాలం నడిచింది. తొలిసారిగా ఆకాశాన్ని యుద్ధభూమిగా వాడటం జరిగింది. కందక యుద్ధ విధానం చాలా ప్రధాన యుద్ధ పద్ధతైంది. ఇంకో యుద్ధ లక్షణం యుద్ధంలో విమానాల వాడకం. శతృస్థావరాన్ని పసికట్టేందుకు 'జెప్పెలిన్లు' అనే గాలి బెలూన్లను వాడటం జరిగింది. ఇంకొక ఆయుధం విషవాయువు దీన్ని జర్మన్లు మొదటిసారిగా వాడారు. టాంకులను వాడటం ఈ యుద్ధంలో జరిగింది. జలాంతర్గామి యుద్ధతంత్రం కూడా ఈ యుద్ధానికున్న లక్షణాలలో ఒకటి. 'యు' బోట్లు అని పిలువబడే జర్మన్ జలాంతర్గాములు బ్రిటీష్ నౌకల చలనాన్ని విజయవంతంగా నిరోధించాయి. మానవ జీవితానికి, నాగరికతకు యుద్ధం ఆశనిపాతమయింది. చాలామంది జనం యుద్ధాలలో చనిపోయారు. అసంఖ్యాకమైన పట్టణాలు, కార్మిక వాడలు నాశనమయ్యాయి.

11.6 ముగింపు :

ఈ యుద్ధము ప్రపంచ చరిత్రలో నూతన శకం ప్రవేశపెట్టిందని చెప్పవచ్చు. ఇదివరలో జరిగిన స్థానిక యుద్ధాలవలె కాక ఈ యుద్ధం ప్రపంచ సంగ్రామంగా పరిణమించింది. ఎప్పుడూ కనీ, వినీ ఎరుగని యుద్ధసాధనాలు, ఆయుధాలు, విషవాయువులు, మర ఫిరంగులు, విమానాలు మొదలైన వాటిని ఈ యుద్ధంలో ఉపయోగించడం జరిగింది. రక్షించుకోవడానికి గోతులు తవ్వి తుపాకులు పేల్చడం, సముద్రాలలో జలాంతర్గాములు ఉపయోగించడం, మందు పాతరలు ఏర్పరచడం ఈ యుద్ధకాలంలో జరిగింది. ఈ యుద్ధం వల్ల అపారమైన ధన, ప్రాణ నష్టం జరిగింది. అంతేగాక ఈ యుద్ధ ఫలితంగా ప్రపంచ ఆర్థికవ్యవస్థ తీవ్ర సంక్షోభానికి గురి అయింది.

11.7 సారాంశము :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం యూరోప్ లో (1914లో) ప్రారంభమై క్రమంగా ప్రపంచమంతా వ్యాపించింది. కొన్ని సంవత్సరాలుగా యూరప్ లో జరుగుతూ ఉన్న పరిణామాలు ఈ యుద్ధానికి దారితీసాయి. యూరప్ మొత్తం త్రిరాజ్య కూటమి, త్రిపక్ష మైత్రి కూటమి అను రెండు సైనిక శక్తులుగా విడిపోయింది. త్రిరాజ్య కూటమిలో జర్మని, ఆస్ట్రియా – హంగేరి, ఇటలీ దేశాలు; త్రిపక్ష మైత్రి కూటమిలో ఫ్రాన్స్, రష్యా, ఇంగ్లాండ్లు ఉన్నాయి. ఈ రెండు కూటముల

రాజ్యల మధ్య పరస్పర ద్వేషం, రహస్య ఒడంబడికలు 1914లో యుద్ధానికి ప్రధాన కారణం అయ్యాయి. అంతేకాకుండా ఐరోపా రాజ్యలలోని వార్తాపత్రికలు తమ దేశ ప్రజలలో తీవ్ర జాతీయతా భావాన్ని పెంపొందించడానికి ఇతర దేశాల పట్ల ద్వేషభావాన్ని కలిగించడంలో కీలక పాత్ర పోషించాయి.

1914 జూన్ 28 న ఆస్ట్రియ యువరాజైన ఫ్రాన్సిస్ ఫెర్డినాండ్ సతీసమేతంగా బోస్నియా ముఖ్య పట్టణమైన సెరాజివోను సందర్శించేటప్పుడు, సెర్బియన్ సంఘానికి చెందిన ఒక సభ్యుడు యువరాజును కాల్చిచంపాడు. సెర్బియా ప్రోత్సాహంతో ఈ హత్య జరిగిందని, సెర్బియాను అణగద్రొక్కడానికి ఈ సంఘటన తనకు అనువుగా మలచుకోవాలని ఆస్ట్రియా భావించి, సెర్బియాకు ఒక అల్టిమెటమ్ ను పంపింది. దానికి సెర్బియా సరైన సమధానం ఇవ్వలేదు. దీనితో సెర్బియాపై ఆస్ట్రియా యుద్ధం ప్రకటించడంతో మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం ప్రారంభం అయింది. ఈ యుద్ధం యొక్క మొదటి దశ (1914 -1917) వరకు, రెండవ దశ అమెరికా ప్రవేశంతో (1917-1918) వరకు జరిగింది.

ఈ యుద్ధ ఫలితంగా ఎంతో వినాశనం సంభవించింది. అనేక పట్టణాలు నేలమట్టం అయ్యాయి, పరిశ్రమలు కుంటుపడ్డాయి. ద్రవ్యోల్బణం, అధిక ధరలు ప్రజల జీవన ప్రమాణాన్ని తగ్గించాయి, రాజకీయ విప్లవాలు సంభవించాయి. ఈ యుద్ద ఫలితంగా జాతీయవాదానికి అమెరికా అధ్యక్షుడు ఉడ్రోవిల్సన్ ప్రతిపాదించిన స్వయం నిర్ణయ సిద్ధాంతానికి గుర్తింపు లభించింది. ఈ స్వయం నిర్ణయ సిద్దాంతం ఐరోపాకే పరిమితం కాక ఆసియా, ఆఫ్రికా ఖండాలకు కూడా వ్యాపించింది. ఫలితంగా ఇండియా, చైనా, ఈజిప్ట్ లలో అనేక జాతీయోద్యమాలు తలెత్తాయి. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో ప్రత్యాక్షంగానో, పరీక్షంగానో చాలాదేశాలు పాల్గొన్నాయి. ఎప్పుడూ కనీవినీ ఎరుగని యుద్ధ సాధనాలు, ఆయుధాలు, విషవాయువులు ఈ యుద్ధంలో ఉపయోగించడం జరిగింది. ఈ యుద్ధం వల్ల అపారమైన ధన, ప్రాణ నష్టం జరిగింది. అంతేకాకుండా ఆర్థిక వ్యవస్థ తీవ్ర సంక్షోభానికి గురి అయింది.

11.8 ముఖ్య పదకోశం :

దురాభిమానం :

వాస్తవాలను తెలుసుకోకుండా ఒక వ్యక్తిని కాని, ఒక పనిచేసిన ప్రక్రియను కాని నిందించడం. ఇది చాలా సందర్భాలలో వాడబడుతుంది.

పారిశ్రామిక విప్లవం :

17వ మరియు 18వ శతాబ్దాల కాలంలో ఐరోపా, అమెరికాలో కొత్త ఉత్పాదక ప్రక్రియల దిశగా జరిగిన పరివర్తనను పారిశ్రామిక విప్లవం అంటారు. చరిత్రలో ఇది ఒక ప్రధాన అంశము. రోజువారి జీవితంలోని ప్రతి అంశంలోను ఏదో ఒక విధంగా దీనివలన ప్రభావితమైంది.

దండోపాయ విధానం :

ఒక వ్యక్తి తాను అనుక్నది సాధించడానికి ఎదుటి వారిని దండిచడం ద్వారా పనిని సాధిస్తాడు. ఇదే దండోపాయ విధానం. ఐరోపాలో 17వ మరియు 18వ శతాబ్దాల కాలంలో కొన్ని రాజ్యాల విలీనం ఈ పక్రియ ద్వారా జరిగింది.

యంగ్ టర్క్ ఉద్యమం :

ఓటోమెన్ సామ్రాజ్యంలో రాజ్యాంగ పాలన పునరుద్ధరణకు 1908లో జరిగిన ఉద్యమం. ఈ ఉద్యమంతో టర్కీలో రెండవ రాజ్యాంగ శకం ప్రారంభం అయింది.

వీమర్ రిపబ్లిక్ :

దీనిని జర్మన్ రిపబ్లిక్ అని కూడా పిలుస్తారు. 1918 నవంబర్ 9 నుండి 1983 మార్చి 23వరకు జర్మనీ యొక్క రాజ్యాంగ సమాఖ్య రిపబ్లిక్ కాలం. ఈ పదాన్ని 1930 వరకు ఉపయోగించలేదు. సాధారణంగా జర్మనీ, జర్మన్ అని వర్ణిస్తారు.

ద్రవ్యోల్బణం :

ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఇది వస్తువుల ధరల సాధారణ పెరుగుదలను సూచిస్తుంది. దీనిని వినియోగదారుని ధర సూచికను ఉపయోగించి కొలుస్తారు.

రిపబ్లిక్ ప్రభుత్వం :

ఇది గణతంత్రరాజ్యం అనే పదాన్ని సూచిస్తుంది, ఒక పరిపాలనా విధానం. ఇందులో రాజ్యాధికారం ప్రజలది, వారు ఎన్నుకున్న ప్రతినిధులది. ఒక కుటుంబానికో లేక సమూహానికో పరిపాలనా అధికారాలు ఉండవు.

డాలర్ :

కరెన్సీ పేరు. యునైటెడ్ స్టేట్స్ లో 1792లో చలామణిలోకి వచ్చి ఇప్పటికి మనుగడలో ఉన్న పదం. మార్పిడి మాధ్యమంగా అంగీకరించదగిన డబ్బు.

అంతర్జాతీయ ద్రవ్య నిధి :

ద్రవ్య సహకారాన్ని ప్రోత్సహించడానికి, ఆర్థిక స్థిరత్వాన్ని కలిగించడానికి, అంతర్జాతీయ వాణిజ్యాన్ని సులభతరం చేయడానికి కృషి చేసే సంస్థ. దీని ప్రధాన కార్యాలయం వాషింగ్టన్ D.C. లో ఉంది.

11.9 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1) మొదటి ప్రపంచ యుద్ధమునకు గల కారణములను చర్చించుము.

2) మొదటి ప్రపంచ యుద్ధమునకు కైజర్ విలియమ్ – 2 ఎంతవరకు బాధ్యుడో అంచనా వేయుము?

3) మొదటి ప్రపంచ యుద్ధగతిలోని ముఖ్య సంఘటనలను వర్ణించుము.

4) మొదటి ప్రపంచ యుద్ధ ఫలితాలను పరిశీలించండి.

11.10 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. C.J.A.H. Hayes – Modern Europe Since 1870.
2. C.D. Hazan – Modern Europe upto 1945.
3. D. Thomson – Europe since Napolean.

4. Raghubir Dayal – Modern European History.

5. H.L. Peacock – Modern European History, 1789-1973.

6. G.P. Gooch – History of Modern Europe 1878-1915.

7. John and Gwenneth Stokes –Europe and the Modern World, 1870-1983.

డా॥ వి. కె. మోహన్

పాఠం – 12
వర్సైల్స్ సంధి, ఇతర సంధులు

లక్ష్యం :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం శాంతి ప్రయత్నాలు, వర్సైల్స్ శాంతి ఒప్పందం, దానిలోని అంశాలను, ఇతర సంధులను గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం యొక్క లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

12. 1 పరిచయం

12.2 పారిస్ శాంతి సమావేశం

12.3 సమావేశానికి హాజరైన ప్రతినిధులు

12.4 వివిధ శాంతి సంధులు

12.5 వర్సే సంధి షరతులు

- 12.5.1 ప్రాదేశిక ఏర్పాట్లు
- 12.5.2 సైనిక నిబంధనలు
- 12.5.3 ఆర్థిక నిబంధనలు
- 12.5.4 నష్టపరిహార సమస్య
- 12.5.5 న్యాయసంబంధమైన నిబంధనలు
- 12.5.6 యుద్ధ దోషారోపణ నిబంధన
- 12.5.7 రాజకీయ నిబంధనలు
- 12.5.8 వర్సే సంధి – విమర్శ
- 12.5.9 వర్సేసంధి విఫలమవడానికి కారణాలు

12.6 సెంట్ జర్మెయిన్ సంధి

12.7 న్యూలీ సంధి

12.8 ట్రియనాన్ సంధి

12.9 సెవెర్స్ సంధి

12.10 మైనారిటీలకు సంబంధించిన సంధులు

12.11 ముగింపు

12.12 సారాంశము

12.13 ముఖ్య పదకోశం

12.14 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

12.15 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

12.1 పరిచయం :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధము 1914 నుంచి 1918 వరకు జరిగింది. ఈ యుద్ధంలో మిత్రరాజ్యాలు విజయం సాధించాయి. జర్మనీ కూటమి పరాజయం చెందింది. జర్మన్ చక్రవర్తి రెండో విలియం హాలెండుకు పారిపోయాడు. అమెరికా అధ్యక్షుడు ఉడ్రో వీల్సన్ 14 సూత్రాల ఆధారంగా శాంతి సంధి చేసుకోవడానికి జర్మనీ అంగీకరించడంతో 1918 నవంబరు 11న మిత్రరాజ్యాలకు, జర్మనీకి మధ్య యుద్ధ విరమణ ఒడంబడిక జరిగింది. ఈ ఒడంబడిక ప్రకారం

1) జర్మనీ తన సైన్యాలను మిత్రరాజ్యాల భూభాగాల నుంచి ఉపసంహరించుకొన్నది.

2) రైన్ భూభాగాన్ని నిస్సైనిక మండలంగా ప్రకటించడం జరిగింది.

3) జర్మనీ తన యుద్ధ సామగ్రినంతా మిత్రరాజ్యాల వశం చేసింది.

4) తాను లోగడ రష్యాతో, రుమేనియాతో చేసుకొన్న సంధులను జర్మనీ రద్దు చేసుకొన్నది.

12.2 పారిస్ శాంతి సమావేశం :

యుద్ధ విరమణ ఒడంబడిక ప్రకారం శాంతి సంధికి సంబంధించిన వివరాలు చర్చించి నిర్ణయాలు చేయడానికి పారిస్ సమావేశం ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. పారిస్కు సమీపంలోని వర్సైల్స్ నగరంలో గల పేరు మోసిన అద్దాల భవనంలో 1919 జనవరి 18న సమావేశం మొదలైంది. ఇక్కడే, ఈ భవనంలోనే ఇదే రోజున 48 సంవత్సరాల క్రితం ఫ్రాన్స్ ను జర్మనీ అవమానపరిచింది. ఈ భవనంలోనే యుద్ధంలో ఘోర పరాజయానికి గురై, చితికిపోయి, అవమానాల పాలైన జర్మనీ భవితవ్యం నిర్ణయించబడింది.

12.3 సమావేశానికి హాజరైన ప్రతినిధులు :

పారిస్ శాంతి సమావేశానికి మిత్రరాజ్యాల ప్రముఖులు హాజరైనారు. ఈ సమావేశంలో పాల్గొనే హక్కును జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, హంగరీ, టర్కీ, బల్గేరియా దేశాలకు నిరాకరించడం జరిగింది. ఈ సమావేశంలో ఫ్రాన్స్ తరపున ఆ దేశపు ప్రధానమంత్రి క్లెమెన్ స్యూ, యుద్ధ సంధాత విజేతైన మార్షల్ ఫాక్, అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల అధ్యక్షుడు ఉడ్రో విల్సన్, ఇంగ్లాండ్ తరపున లాయిడ్ జార్జి, ఇటలీ ప్రధానమంత్రి ఆరెండో, జపాన్ తరపున సార్కీస్ సైయాన్జి, దక్షిణాఫ్రికా తరపున బోధాస్మట్లు పాల్గొన్న ప్రముఖులు. ఆస్ట్రేలియా, కెనడా, న్యూజిలాండ్, న్యూ ఫౌండ్ లాండ్ ప్రధానమంత్రులు, ఇండియా, అరేబియా నుండి రాకుమారులు, నూతనంగా ఆవిర్భవించిన యుగోస్లావియా, పోలెండ్, జకోస్లవేకియా ప్రధాన మంత్రులు ఈ సమావేశానికి హాజరైనారు.

పారిస్ శాంతి సమావేశం 1919 జనవరి 18న లాంఛనప్రాయంగా ప్రారంభమైంది. ఈ సమావేశంలో జటిల సమస్యల మీద నాలుగైదు నెలలపాటు సుదీర్ఘమైన చర్చలు జరిగినాయి. ఈ కాలంలో అనేక రహస్య సమావేశాలూ, బహిరంగ సమావేశాలు జరిగినాయి. అన్ని ప్రముఖ నిర్ణయాలు అగ్రనాయకులైన క్లెమెన్స్యూ, లాయిడ్ జార్జి, ఆరెండో, విల్సన్ల అంగీకారంతో జరిగాయి. చివరకు 1919 మే నాటికి సంధి ముసాయిదా పత్రాలు తయారయినాయి. 230 పేజీల సంధి ముసాయిదా 15 భాగాలుగా, 439 ప్రకరణాలుగా విభజితమయింది. సంధి ముసాయిదా సంతకాల కోసం జర్మన్ ప్రతినిధుల ముందు ఉంచినారు. జర్మన్ ప్రతినిధులు 1919 ఏప్రియల్ 30 నాటికే పారిస్ పట్టణం చేరుకొన్నారు. అయితే జర్మన్ ప్రతినిధులు పారిస్ పట్టణంలో దాదాపుగా ఖైదీలుగా ఉండి అవమానానికి గురి అయినారు. సంధి పత్రాల మీద సంతకాలు చేయడానికి జర్మన్ ప్రతినిధి వర్గానికి మూడు వారాల వ్యవధినిచ్చినారు. సంధి పత్రాల మీద సంతకాలు చేయడానికి జర్మన్ ప్రతినిధులు మొదట నిరాకరించి, ప్రత్యామ్నాయ ప్రతిపాదనలను చేసినారు. కాని చివరకు మిత్రరాజ్యాల బలవంతంమీద గత్యంతరం లేక జర్మన్ ప్రతినిధులు సంధి పత్రాల మీద 1919 జూన్ 28న వర్సే అద్దాల భవనంలో సంతకాలు చేసినారు. ఈ సంధిని బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్, జర్మనీ, ఇటలీ, జపాన్ దేశాలు ఆమోదించినాయి. ఈ సంధికే వర్సైల్స్ శాంతి ఒప్పందమంటారు. ఈ సంధిని అమెరికా ధృవపరచలేదు.

12. 4 వివిధ శాంతి సంధులు :

శాంతి సాధన కోసం యుద్ధంలో ఓడిపోయిన ముఖ్య దేశాలతో చేసుకొన్న సంధులకు తోడు అనేక ఇతర ఒడంబడికలు కూడా జరిగాయి. అవి : 1919 జూన్ 28న జర్మనీతో చేసుకొన్న వర్సే సంధి, 1919 సెప్టెంబర్ 10న ఆస్ట్రియాతో జరిగిన సెంట్ జర్మేయిన్ సంధి, 1919 నవంబర్ 27న బల్గేరియాతో జరిగిన న్యూలీ సంధి, 1920 జూన్ 4న హంగరీతో జరిగిన ట్రియనాన్ సంధి, మైనారిటీ సంధులు.

12. 5 వర్సే సంధి షరతులు :

మిత్రరాజ్యాల ఆదేశానుసారం జర్మన్ ప్రతినిధులు 1919 జూన్ 28న సంధి పత్రాల మీద సంతకాలు చేశారు. దీనిని పారిస్ సమావేశానంతరం జరిగిన వర్సే సంధి అంటారు. దీనినే జర్మన్లు తమమీద బలవంతంగా రుద్దిన సంధి అని, అందువల్ల నైతికంగా తాము దానికి కట్టుబడి ఉండనక్కరలేదని వాదించినారు.

12. 5.1 ప్రాదేశిక ఏర్పాట్లు :

వర్సే సంధి ప్రకారం యూరప్లో జరిగిన ప్రాదేశిక మార్పులు :

1) 1871లో ఫ్రాన్స్ పోగొట్టుకొన్న ఆల్సేస్, లొరేయిన్ ప్రాంతాలను తిరిగి పొందింది.

2) జర్మన్ దురాక్రమణ వల్ల జరిగిన నష్టానికి పరిహారంగా యూపెన్, మాల్మెడి, మొర్సెనెట్ అను భూభాగాలను బెల్జియం పొందింది.

3) ఉత్తర ష్లెసిగ్ను ప్రజాభిప్రాయాన్ని అనుసరించి డెన్మార్క్ కు ఇవ్వడం జరిగింది.

4) పోసెన్, పశ్చిమ ప్రష్యా, కషూబ్ జిల్లా, ఎగువ సైలీషియా పోలెండ్కు ఇచ్చారు.

5) సార్ లోయ నానాజాతి సమితి ఆధీనంలో ఉంచినారు. దానిలోని బొగ్గుగనులు ఫ్రాన్స్కు ఇచ్చినారు. 15 సంవత్సరాల తరవాత జనవాక్య సేకరణ ప్రాతిపదికగా సార్లోయ భవిష్యత్తు నిర్ణయించడం జరుగుతుంది.

6) మెమెల్ ముఖ్యమైన మిత్రరాజ్యాల కిచ్చినారు. 1925లో లిథువేనియా పరమయింది.

7) ఎగువ సైలేషియాలో కొద్దిభాగం చెకొస్లొవాకియాకు ఇవ్వడం జరిగింది.

8) ఆస్ట్రియాను సంపూర్ణ స్వతంత్ర దేశంగా జర్మనీ గుర్తించింది.

9) జర్మన్ పట్టణమైన డాన్ జిగ్ స్వేచ్ఛా పట్టణంగా ప్రకటించి నానాజాతి సమితి పరిపాలన కింద ఉంచినారు.

10) 260 మైళ్ళ పొడవు, 80 మైళ్ళ వెడల్పు ఉన్న జర్మన్ కారిడార్ పోలండ్ ఆధీనంలోకి వచ్చింది.

11) జర్మన్ వలసలు మిత్రరాజ్యాల పర్యవేక్షణలోకి వచ్చాయి. వీటిని ఆదిష్ట ప్రాంతాలు అంటారు.

ఎ) టోగోలాండ్, టాంగనీకా బ్రిటీష్ పరిపాలనలోకి వచ్చినాయి.

బి) జర్మన్ నైరుతి ఆఫ్రికా పరిపాలనాధికారం దక్షిణాఫ్రికా ప్రభుత్వానికిచ్చినారు.

సి) జర్మన్ సమోవా దీవులు న్యూజీలాండ్ ఆధీనంలో ఉంచినారు.

డి) మార్షల్ దీవుల పరిపాలనా బాధ్యతను జపాన్కు అప్పగించినారు.

ఇ) జర్మన్ న్యూగయానా పరిపాలన ఆస్ట్రేలియాకు అప్పగించినారు.

ఎఫ్) చైనాలోని నియాచౌ, షాన్ టుగ్ రాష్ట్రాలు జపాన్ కు ఇచ్చినారు.

జి) చైనా, సయామ్, మొరాకో మొదలైన దేశాలలో జర్మనీ తనకున్న కొన్ని హక్కులను, అధికారాలను కూడా వదులుకోవలసివచ్చింది.

12.5.2 సైనిక నిబంధనలు :

వర్సే సంధిలోని సైనిక నిబంధనలు ప్రకారం :

1) జర్మనీ నిర్బంధ సైనిక విధానాన్ని విడనాడవలెను. జర్మనీ సైనిక బలం ఒక లక్షకు పరిమితం చేయవలెను.

2) రైన్ నది ఎడమ భాగం పూర్తిగాను, కుడి భాగం కొంతవరకు నిస్సైనిక మండలంగా ప్రకటించడానికి జర్మనీ సమ్మతించింది. జర్మనీలోని రక్షణ నిర్మాణాలు, యుద్ధ సామగ్రి పూర్తిగా ధ్వంసంగావించారు.

3) జర్మన్ నౌకాదళం ఆరు యుద్ధ నౌకలకు, ఆరు చిన్న యుద్ధనౌకలకు, 12 నౌకా విధ్వంసక నావలకు పరిమితమయింది.

4) జర్మనీకి విమానబలము ఉండకూడదు.

5) రైన్ భూభాగము 15 సంవత్సరాల వరకు మిత్రరాజ్యాల సైనిక ఆక్రమణలో ఉంటుంది.

6) జర్మన్ నదులు, కాలువలు అంతర్జాతీయ కమీషన్ అధికారంలో ఉంచడం జరిగింది.

12.5.3 ఆర్థిక నిబంధనలు :

వర్సే సంధిలోని ఆర్థిక నిబంధనల ప్రకారం :

1) జర్మన్ వాణిజ్య నౌకలు ఫ్రాన్స్కు, జర్మన్ యుద్ధ నౌకలు బ్రిటన్కు ఇచ్చారు.

2) యుద్ధకాలంలో మిత్రరాజ్యాలు పోగొట్టుకున్న నౌకలస్థానే కొత్త నౌకలను తన ఖర్చు మీద జర్మనీ నిర్మించి ఇవ్వవలెను.

3) సయామ్, లైబీరియా, మొరాకో, ఈజిప్ట్, టర్కీ, బల్గేరియాలలో తనకున్న ఆస్తి హక్కులను, అధిరాజ్యాల హక్కులను జర్మనీ వదులుకొన్నది.

4) విదేశాలలో ఉన్న జర్మన్ పౌరుల ఆస్తులను జప్తు చేసే అధికారం మిత్రరాజ్యాలకు వచ్చింది.

5) జర్మనీ రాబోయే పది సంవత్సరాలలో అధిక పరిమాణంలో బొగ్గును ఫ్రాన్స్, ఇటలీ, బెల్జియం దేశాలకు సరఫరా చేయవలెను.

6) ఐదు సంవత్సరాల కాలం జర్మన్ ఎగుమతి, దిగుమతి వ్యాపారం మీద మిత్రరాజ్యాలకు ప్రత్యేకాధికారాలు ఉంటాయి.

7) జర్మనీ ఐదు వేల రైలు ఇంజన్లను, ఒక లక్షా యాభైవేల మోటారులను మిత్రరాజ్యాలకు ఇవ్వవలెను.

8) జర్మనీలోని ఎల్బ్, ఓడర్ నదులు అంతర్జాతీయమైనాయి.

9) కీల్ కాలవను కూడా అంతర్జాతీయం చేసినారు.

12.5.4 నష్టపరిహార సమస్య :

వర్సే సంధిలోని నష్టపరిహారానికి సంబంధించిన నిబంధనల ప్రకారం :

1) జర్మనీ తనకున్న పెద్ద వాణిజ్య నౌకలను, ఓడలలో సగ భాగాన్ని, ఆవిరి ఓడలలో నాలుగో భాగాన్ని, చేపలు పట్టే నావలను మిత్రరాజ్యాలకు అప్పగించవలెను.

2) యుద్ధ కాలంలో విధ్వంసం చేసిన భవనాల స్థానే కొత్త భవనాలు నిర్మించడానికి కావలసిన భవన నిర్మాణ సామగ్రి జర్మనీ సమకూర్చవలెను.

3) వర్సే సంధి అమలులోకి వచ్చిన ఆరు మాసాలలో జర్మనీ తాను ఫ్రాంకో– జర్మన్ యుద్ధం కాలంలోను, మొదటి ప్రపంచ యుద్ధకాలంలోను ఫ్రాన్స్ నుంచి కాజేసిన ట్రోఫీలను, ప్రాచీన పత్రాలను, కళాఖండాలను తిరిగి ఫ్రాన్స్కు అప్పగించవలెను.

4) రెండో విలియం చక్రవర్తికి లోగడ బహుకరించిన కొరాన్ ప్రతిని హెజాజ్ రాజుకు ఇవ్వవలెను.

5) లొవయిన్ విశ్వవిద్యాలయానికి సంభవించిన నష్టాన్ని జర్మనీ గుర్తించి పరిహారంగా వ్రాతప్రతులను, పుస్తకాలను ఇవ్వడానికి అంగీకరించింది.

6) యుద్ధ కాలంలో బెల్జియం మిత్రరాజ్యాల నుంచి అప్పుగా తీసుకొన్న పెద్ద మొత్తం డబ్బును ఐదు శాతం వడ్డీతో జర్మనీ మిత్రరాజ్యాలకు చెల్లించవలెను.

7) జర్మనీలో ఉన్న రెండు ప్రఖ్యాతి వహించిన వర్ణచిత్రాలను బెల్జియంకు ఇవ్వవలెను.

12.5.5 న్యాయసంబంధమైన నిబంధనలు :

వర్సే సంధిలోని న్యాయసంబంధమైన నిబంధనల ప్రకారం :

1) జర్మనీ చక్రవర్తిని యుద్ధ నేరస్తుడుగా ప్రకటించారు.

2) జర్మన్ చక్రవర్తి రెండో విలియంతో సహా దాదాపు వందమంది జర్మన్ యుద్ధ నేరస్థులను విచారించడానికి ఏర్పాటు చేసినారు. అయితే హాలండ్ రక్షణలో ఉన్న రెండో విలియం చక్రవర్తిని విచారించడానికి వీలుపడలేదు. చివరకు 12 మంది యుద్ధ నేరస్థులను మాత్రమే విచారణ చేసినారు

12.5.6 యుద్ధ దోషారోపణ నిబంధన :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానికి, యుద్ధకాలంలో జరిగిన నష్టాలకు పూర్తి బాధ్యత జర్మనీదే అనే అంశము వర్సే సంధిలో చేర్చడం జరిగింది.

12.5.7 రాజకీయ నిబంధనలు :

1) నానాజాతి సమితి స్థాపనకు సంబంధించిన నిబంధనలు వర్సే సంధిలో భాగంగా చేర్చినారు.

2) రష్యా, జర్మనీలు చేసుకొన్న బ్రెస్ట్–లిటోవర్క్ సంధి వంటి యుద్ధకాలంలో జరిగిన సంధులు, యుద్ధానికి ముందు జరిగిన సంధులు కూడా రద్దయినాయి.

3) జర్మనీ తూర్పు సరిహద్దు కొత్తగా నిర్ణయమయింది.

4) బెల్జియం, పోలండ్, యుగోస్లావియా, చెకొస్లొవాకియా దేశాలను స్వతంత్ర దేశాలుగా గుర్తించడం జరిగింది.

వర్సే సంధి వల్ల జర్మనీ 28,000 చదరపు మైళ్ల భూభాగాన్ని, దాదాపు ఏడు మిలియన్ల జనాభాను పోగొట్టుకొన్నది. దీని ఫలితంగా జర్మనీ ఆర్థికంగా ఎక్కువ నష్టానికి గురి అయింది. ఇనుప ఖనిజాలు, బొగ్గు గనులు, రబ్బరు, కొబ్బరి మొదలైనవి ఉన్న భూములను జర్మనీ పోగొట్టుకొన్నది.

12.5.8 వర్సే సంధి – విమర్శ :

ఆధునిక కాలానికి చెందిన ఒక ముఖ్యమైన వివాదాస్పదమైన సంధి వర్సే సంధి. ఈ సంధి పరిష్కరించిన సమస్యల కన్నా, కొత్తగా సృష్టించిన సమస్యలే ఎక్కువని, బలప్రయోగం ద్వారా విధించబడిన ఈ ఒప్పందం బలవంతంగా కొనసాగింపబడవలెనని, విల్సన్ 14 సూత్రాలు 14 నిరాశలుగా మిగిలాయని, నిరాయుధీకరణ చెదరిన

కలగా మిగిలిపోయిందని జె.ఎల్. కార్విన్ పండితుడు వ్యాఖ్యానించాడు. ఈ శాంతి సంధి కఠినాతి కఠినమే గాక, అవమానకరమైనదని, షరతులకు కట్టుబడి ఉండడం అసాధ్యమని కీన్స్ పండితుడు పేర్కొన్నాడు. శాంతి సంధి సంతృప్తికరమైనది కాకపోయినా, యుద్ధ విరమణకు తప్పనిసరైనందున సంతకం పెట్టానని మిత్రరాజ్యాల ప్రతినిధులలో ఒకరైన జనరల్ స్మట్స్ అంగీకరించాడు. ఈ సంధి తమ మీద జరిగిన ఒక పెద్ద కుట్ర అని, బలవంతంగా రుద్దిన శాంతి అని జర్మన్లు అభిప్రాయపడినారు. ఏ దృష్టితో పరిశీలించినప్పటికీ వర్సే సంధి జర్మనీపట్ల అన్యాయంగా లేదని, గథార్నీ-హార్డీ అను పండితుడు అభిప్రాయపడినాడు. నిష్పాక్షికమైన కొంతమంది చరిత్రకారులు వర్సేసంధి లక్ష్యం జర్మనీని నిర్దాక్షిణ్యంగా అణచడమేనని అభిప్రాయపడినారు. ఈ సంధి మరొక యుద్ధప్రకటన వంటిదని ఫిలిప్ స్నోడెన్ అభిప్రాయపడినాడు. నిజానికి ఈ సంధి వల్ల జర్మనీ దయాదాక్షిణ్యాలు లేకుండా అవమానకరంగా శిక్షితురాలయిందని చెప్పవచ్చు.

జర్మనీ పట్ల మిత్రరాజ్యాలకు ఎంత పగ, ద్వేషము ఉన్నాయో, దయాదాక్షిణ్యాలు లోపించినాయో వర్సే సంధి నిరూపించింది. పారిస్ సమావేశ నాయకులు జర్మనీ పట్ల కనీస మర్యాద కూడా చూపలేదు.

శాంతిసంధిని తయారుచేసినవారు జర్మన్ ల మనోభావాలను గాని, మానసిక ప్రతిక్రియను గాని లక్ష్యం చేయలేదు. మిత్రరాజ్యాలు జర్మనీ పట్ల మితిమీరిన కఠిన వైఖరిని అవలంబించకపోయినట్లయితే జర్మన్లు మారిన పరిస్థితుల కనుగుణంగా సర్దుకొని పోయేవారని కొందరి భావం. మిత్రరాజ్యాల పగ సాధింపు ధోరణి వల్ల జర్మన్ ప్రజలలో అసంతృప్తి, ద్వేషమూ ఎక్కువైనాయి. జర్మనీ పట్ల మిత్రరాజ్యాలు చాలా అవమానకరమైన విధానాన్ని అనుసరించినాయి. రెండు ముఖ్య సిద్ధాంతాల మీద ఆధారపడి వర్సే సంధి రూపొందింది. ఒకటి యుద్ధానికి కారణమైన జర్మనీని శిక్షించడం, రెండోది భవిష్యత్తులో జర్మనీ దురాక్రమణ నుంచి యూరపు కాపాడడం. సంధి షరతులను తయారుచేసేటప్పుడు మిత్రరాజ్యాలు జర్మన్ ప్రతినిధులను ఏమాత్రం సంప్రదించలేదు. పైగా పారిస్ సమావేశంలో మిత్రరాజ్యాలు జర్మన్ ప్రతినిధులను దోషులుగా పరిగణించి అవమానించినారు. మిత్రరాజ్యాల నాయకులు బెదిరించి జర్మన్ ప్రతినిధులచేత సంతకాలు పెట్టించినారు.

వర్సే సంధి మీద సంతకాలు చేసిన దేశాలన్నీ నిరాయుధీకరణ సూత్రాన్ని ఆమోదించినాయి. కాని మిత్రరాజ్యాలు నిరాయుధీకరణను తమ విషయంలో అమలు పెట్టలేదు. జర్మనీ సైనిక బలం, నౌకాబలం మాత్రం పూర్తిగా నాశనమయినాయి. అందువల్ల అవకాశం దొరికినప్పుడు సంధిలోని సైనిక నిబంధనలను జర్మనీ తోసివేస్తే ఆశ్చర్యపడనక్కరలేదు.

వర్సే సంధి వల్ల జర్మనీకి ఆర్థికంగా చాలా అన్యాయం జరిగింది. జర్మనీ తన వలసలనన్నిటినీ పోగొట్టుకోవడమేగాక పారిశ్రామిక ప్రదేశాలను, ఖనిజ ప్రాంతాలను కోల్పోయి శక్తికి మించిన నష్టపరిహారాన్ని కూడా చెల్లించవలసి వచ్చింది.

జాతీయతా సిద్ధాంతాన్ని, స్వయం నిర్ణయ సిద్ధాంతాన్ని నిష్పాక్షికంగా అనుసరించడం జరగలేదు. ఈ సిద్ధాంతాలననుసరించి పోలండ్, చెకొస్లావాకియా, యుగోస్లావియా మొదలైన స్వతంత్ర రాజ్యాలను సృష్టించడం

జరిగింది. కాని దీనికి భిన్నంగా జర్మన్ జాతి ప్రజలు పోలండ్, బొహీమియా, ఇటలీ మొదలైన దేశాల ఆధిపత్యంలో ఉన్నారు. అల్ప సంఖ్యాక ప్రజల సమస్యలు భవిష్యత్తులో అనేక అనర్థాలకు దారితీసినాయి.

వర్సే సంధిలో మూడు వాదాల సంఘర్షణ ఉన్నది. అవి విల్సన్ ఆదర్శవాదము, క్రిమెన్సో జాతీయవాదము, లాయిడ్ జార్జి అవకాశవాదం. బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్ల స్వప్రయోజనాల మధ్య సంఘర్షణ ఏర్పడింది. ప్రపంచ నాయకత్వం కోసం అమెరికా, ఇంగ్లండ్ మధ్య పోటీ ఏర్పడింది. వ్యాపార రంగంలో అమెరికా, జపాన్ల మధ్య పోటీ ఏర్పడింది. అంతేగాక మిత్రరాజ్యాల మధ్య ఉన్న రహస్య సంధులు ప్రజాస్వామ్య, స్వయం నిర్ణయ సిద్ధాంతాలకు అవరోధంగా ఉన్నాయి.

మిత్రరాజ్యాలు జర్మనీకి ఇచ్చిన వాగ్దానాలు అమలుకాలేదు. వర్సే సంధి పూర్తిగా విల్సన్ 14 సూత్రాల కనుగుణంగా లేదు. స్వేచ్ఛా వ్యాపార సిద్ధాంతము, స్వేచ్ఛా నౌకాయాన సిద్ధాంతము నిష్పాక్షికంగా అమలులోకి రాలేదు.

వర్సే సంధి నైతికంగా సమర్ధనీయం కాదు. సంధిలోని నిబంధనలు న్యాయసూత్రానికి అనుగుణంగా తయారుచేయలేదు. తన మీద విధించే నష్టపరిహారం మొత్తాన్ని చెల్లించడం జర్మనీకి సాధ్యం కాలేదు. ఎందువల్లనంటే ఈ సంధి వల్ల జర్మనీ తన వలసలను, పారిశ్రామిక ప్రదేశాలను, వ్యాపార సదుపాయాలను కోల్పోయింది. ఆర్థికంగా, సైనికంగా బలహీనమైపోయిన జర్మనీకి నష్టపరిహారం చెల్లించడం మోయలేని భారమైంది. ఈవిధంగా మిత్రరాజ్యాలు జర్మనీపట్ల నైతికంగా సమర్ధనీయం కాని విధానాన్ని అనుసరించాయి.

జర్మనీ వలసలను ఆదిష్ట ప్రాంతాలుగా ప్రకటించి మిత్రరాజ్యాల పరిపాలనలో ఉంచడం జరిగింది. నైతికంగా ఈ ఏర్పాటు సమర్ధనీయం కాదు. ఆదిష్ట ప్రాంతాలలో మిత్రరాజ్యాల పాలన జర్మనీ పరిపాలన కంటే ఏవిధంగాను మెరుగుగా లేదు. జాతీయతా సిద్ధాంతము, స్వయం నిర్ణయ సిద్ధాంతము జర్మనీ విషయంలో సరిగా అనుసరించలేదు. ఇది నైతికంగా సమర్ధనీయం కాదు. నిరాయుధీకరణ సిద్ధాంతాన్ని మిత్రరాజ్యాలు అనుసరించలేదు. అందువల్ల మిత్రరాజ్యాలను జర్మనీ వంచకులుగా నిందించడం నిరాధారం కాదు అనిపిస్తుంది.

వర్సేసంధిలో ఆచరణ సాధ్యం కాని అంశాలు కూడా ఉన్నాయి. జర్మనీ వంటి ప్రథమ శ్రేణికి చెందిన అగ్రరాజ్యాన్ని ఎక్కువకాలం బలహీన పరిస్థితులలో ఉంచడం సాధ్యం కాదు. జర్మనీకి చెందిన భూభాగాలు అనేక దేశాలకు బదిలీ చేయడం, జర్మనీలో పోలిష్ కారిడార్ సృష్టించడం, జర్మన్ బొగ్గు గనులు, ఇనుప ఖనిజాలు ఫ్రెంచివారి ఆధీనంలో ఉంచడం మొదలైన ఏర్పాట్ల వల్ల జర్మన్లు చాలా అవమానానికి గురి అయినారు. గొప్ప సంస్కృతి కలిగిన జర్మనీ వంటి అగ్రరాజ్యం అవమానాన్ని ఎంతోకాలం భరించలేకపోయింది. అందువల్ల భవిష్యత్తులో జరగబోయే అనేక అనర్థాలకు వర్సే సంధిలో బీజాలున్నాయని చెప్పవచ్చు. ఈ సంధి వల్ల జర్మనీ వలసలనే గాక తన రాజ్యంలో ఎనిమిదో వంతు భూభాగాన్ని, ఏడు మిలియన్ల జనాభాను కోల్పోయింది. పరిశ్రమలను, పశు సంపదను కోల్పోయింది. జర్మనీ ఆర్థిక దుస్థితిని గమనించకుండా మిత్రరాజ్యాలు పెద్ద మొత్తం నష్టపరిహారాన్ని జర్మనీ మీద విధించినాయి. ఆర్థిక సంక్షోభానికి లోనై, నిరుద్యోగ వర్తక మాంద్యాలతో సతమతమవుతున్న జర్మనీ పెద్ద మొత్తంలో నష్టపరిహారాన్ని చెల్లించడం సాధ్యపడని విషయం.

వర్సే సంధిని తమ మీద బలవంతంగా రుద్దిన శాంతి అని జర్మన్లు వర్ణించారు. ఈ సంధి యుద్ధంలో గెలిచిన రాజ్యాలు ఓడిపోయిన రాజ్యాల మీద దయాదాక్షిణ్య రహితంగా విధించిన శిక్ష అని జర్మన్లు భావించారు. వర్సే సంధిని అన్యాయమైన సంధి అని జర్మన్లు పేర్కొన్నారు. అయితే ఏ సంధినైనా న్యాయమైనదో, అన్యాయమైనదో నిర్ణయించడం సులభం కాదు. అంతేగాక ఒక గొప్ప యుద్ధం తరువాత న్యాయమైన సంధి నిబంధనలను తయారుచేయడం తేలికైన పనికాదు. మిత్రరాజ్యాలు తమపట్ల పగసాధింపు ధోరణిని అవమానకరమైన ధోరణిని అనుసరించాయని జర్మన్లు భావించారు. వర్సే సంధి నిబంధనలను తయారుచేసేటప్పుడు పారిస్ సమావేశం నాయకులకు జర్మనీపట్ల యూరప్ ప్రజలకున్న కోపాన్ని, ద్వేషాన్ని కప్పిపుచ్చడం సాధ్యపడలేదు. అంతేగాక శాంతిసంధులు ఎప్పుడూ ఓడిపోయిన రాజ్యాల దృష్టిలో అన్యాయంగానే ఉంటాయి. ఈ సంధి విల్సన్ సూత్రాలకు అనుగుణంగా తయారు చేయడం జరగలేదని జర్మన్లు భావించినారు. నిజానికి స్వయం నిర్ణయ సిద్ధాంతాన్ని జర్మనీపట్ల నిష్పాక్షికంగా అమలు చేయలేదు. వర్సే సంధి మొత్తం మీద జర్మన్ల మీద బలవంతంగా రుద్దిన శాంతి అని చెప్పిన ఇ.హెచ్. కార్ మాటల్లో సత్యం లేకపోలేదు. ఈ సంధిని తయారుచేసేటప్పుడు జర్మన్ ప్రతినిధులలో మిత్రరాజ్యాలు సంప్రదించలేదు. అంతేగాక మిత్రరాజ్యాలు బెదిరించి బలవంతంగా జర్మన్ ప్రతినిధుల చేత వర్సే సంధి పత్రాలమీద సంతకాలు చేయించినారు.

వర్సే సంధిలోని కొన్ని షరతులు నిస్సందేహంగా జర్మనీ పట్ల చాలా కఠినంగా ఉన్నాయి. ఈ సంధి వల్ల జర్మన్ ప్రజలలో ఆగ్రహం పెరిగి జాతీయభావం మరింత తీవ్రమై శాంతి భద్రతలకు భంగం కలిగింది. నిజానికి వర్సే సంధి 20 సంవత్సరాల కాలం మాత్రమే అమలులో ఉన్న తాత్కాలిక సంధి అని చెప్పవచ్చు. రెండో ప్రపంచ యుద్ధానికి బీజాలు వర్సే సంధిలోనే ఉన్నాయని కొంతమంది విమర్శకుల అభిప్రాయం. జాతీయ ప్రయోజనాల దృష్ట్యా, ఆర్థిక, రాజకీయ ప్రయోజనాల దృష్ట్యా జర్మనీ వంటి గొప్పదేశం కఠినమైన షరతులతో కూడిన వర్సే సంధిని ఎక్కువ కాలం అమలుపరచడం సాధ్యం కాలేదు. చాలా మంది చరిత్రకారులు చెప్పినట్లుగా జర్మనీ వర్సే సంధిని ఉల్లంఘించడం రెండో ప్రపంచ యుద్ధానికి ఒక ముఖ్యకారణమని చెప్పవచ్చు. 1926లో జర్మనీ సమితిలో సభ్యరాజ్యంగా చేరినప్పటి నుంచి ఒకదాని తరవాత ఒకటి సంధి షరతులను ఉల్లంఘించడం ప్రారంభించింది. 1938 నాటికి హిట్లర్ నాయకత్వంలో జర్మనీ బలమైన సైనిక రాజ్యంగా రూపొందింది. 1939 లో హిట్లర్ బొహీమియా, మొరేవియా, పోలండ్లను ఆక్రమించుకోవడంతో రెండో ప్రపంచ యుద్ధం ప్రారంభమైంది.

12.5.9 వర్సే సంధి విఫలమవడానికి కారణాలు :

వర్సే సంధి విఫలమవడానికి అనేక కారణాలు గలవు. అవి :

1) వర్సే సంధితో యుద్ధంలో గెలిచిన రాజ్యాలు, ఓడిపోయిన రాజ్యాలు కూడా సంతృప్తి చెందలేదు.

2) వర్సే సంధిని తయారుచేసిన వారికి అనుభవపూర్వకమైన దృష్టిలేదు.

3) మిత్రరాజ్యాలు సంధిలోని నిబంధనలను ఖచ్చితంగా అమలుపరచడంలో విఫలమైనాయి. అందువల్ల సంధిని ఉల్లంఘించడానికి జర్మనీకి ఒకవిధమైన ఉత్సాహం, ప్రేరణ కలిగినాయి.

4) జర్మనీ వంటి రాజ్యాన్ని ఎక్కువ కాలం బలహీనస్థితిలో ఉంచడం సాధ్యపడలేదు.

5) అమెరికా, ఇంగ్లండ్, ఫ్రాన్స్ దేశాల మధ్య ఏర్పడిన సిద్ధాంతా విభేదాలు జర్మనీ తిరిగి తలెత్తడానికి

అవకాశమిచ్చినాయి.

12.6 సెంట్ జర్మెయిన్ సంధి :

మిత్రరాజ్యాలు 1919 సెప్టెంబర్ 10న ఆస్ట్రియాలో చేసుకొన్న సంధిని సెంట్ జర్మెయిన్ సంధి అంటారు. ఈ సంధి ప్రకారం :

1) ఆస్ట్రియా-హంగరీ సామ్రాజ్యాన్ని రెండు భాగాలుగా చేసి హంగరీని స్వతంత్ర రాజ్యంగా గుర్తించడం జరిగింది.

2) కొత్త ఆస్ట్రియా రాజ్యం ఎక్కువ భూభాగాన్ని, జనాభాను కోల్పోయింది.

3) ట్రిస్ట్. ఇస్ట్రియా, బ్రెన్నర్ కనుమ, డాల్మేషియాలో కొన్ని భాగాలు ఇటలీకి ఇచ్చినారు.

4) బోస్నియా, హెర్జిగోవినా, డాల్మేషియా తీరం యుగోస్లావియాకిచ్చారు.

5) బొహీమియా, మొకావియా, స్లావాకియాలను చెకొస్లొవాకియాలో చేర్చారు.

6) బుకోవినా, ట్రాన్సిల్వేనియాలను రుమేనియాకిచ్చినారు.

7) గలీషియాను పోలండ్ కిచ్చినారు.

8) ఆస్ట్రియా సైనిక బలం 30 వేలకు పరిమితం చేశారు.

9) యుగోస్లావియా భూ భాగం ద్వారా ఆస్ట్రియాకు ఏడ్రియాటిక్ సముద్రంతో సంబంధాలుంటాయి.

10) ఆస్ట్రియా తన వలస సామ్రాజ్యాన్ని, వ్యాపార సదుపాయాలను కూడా కోల్పోయింది.

11) ఈ సంధి వల్ల ఆస్ట్రియా 31,756 చదరపు మైళ్ళ విస్తీర్ణమున్న చిన్న దేశంగా రూపొందింది.

12.7 న్యూలీ సంధి :

1919 నవంబరు 27న మిత్రరాజ్యాలు బల్గేరియాతో న్యూలీ సంధి చేసుకొన్నాయి. ఈ సంధి ప్రకారం :

1) బల్గేరియన్లు అధికంగా ఉన్న పశ్చిమ బల్గేరియాను యుగొస్లావియా కిచ్చినారు.

2) పశ్చిమ థ్రోస్సు, ఈజియన్ తీరాన్ని గ్రీస్ కు బదిలీ చేసినారు. అయితే బల్గేరియాకు ఈజియన్ తీరంతో సంబంధాలుంటాయి.

3) బల్గేరియా సైనిక బలం 20 వేలకు పరిమితమయింది. నౌకాబలాన్ని పూర్తిగా నిషేదించారు.

4) బల్గేరియా పెద్ద మొత్తం నష్టపరిహారాన్ని చెల్లించవలసి వచ్చింది.

5) ఈ సంధి వల్ల బల్గేరియా విరోధి దేశాల ద్వారా సముద్రతీరంతో సంబంధాలను పెట్టుకోవలసి వచ్చింది.

6) బల్గేరియా మూడు లక్షల జనాభాను పోగొట్టుకొని బాల్కన్ ప్రాంతంలో చాలా బలహీనమైన రాజ్యంగా రూపొందింది.

12.8 ట్రియనాన్ సంధి:

మిత్రరాజ్యాల సహాయంతో అడ్మిరల్ హార్థి నాయకత్వంలో హంగరీలో ఒక నూతన ప్రభుత్వమేర్పడింది. మిత్రరాజ్యాలు ఈ నూతన ప్రభుత్వంలో 1920 జూన్ 4న ట్రియనాన్ సంధి చేసుకొన్నాయి. ఈ సంధి ప్రకారం :

1) హంగరీని ఆస్ట్రియా నుంచి విడదీసి స్వతంత్ర రాజ్యంగా చేసినారు.

2) ట్రాన్సిల్వేనియాను రుమేనియాకు ఇచ్చినారు.

3) క్రోషియాను యుగొస్లావియా కిచ్చినారు.

3) స్లొవాకియాను చెకొస్లొవాకియా కిచ్చినారు.

5) ఫ్యూమ్ రేవును స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి గల నగరంగా మార్చి 1924లో ఇటలీకి ఇచ్చినారు.

6) హంగరీ సైనిక బలం 35 వేలకు పరిమితమయింది.

7) హంగరీ నష్టపరిహారాన్ని కూడా చెల్లించవలసి వచ్చింది.

8) హంగరీ మూడింట రెండు వంతుల భూభాగాన్ని, జనాభాను పోగొట్టుకొన్నది.

12.9 సెవెర్స్ సంధి :

మిత్రరాజ్యాలు టర్కీతో 1920 ఆగస్టులో సెవెర్స్ సంధి చేసుకొన్నాయి. ఈ సంధి ప్రకారం :

1) టర్కీ నుంచి ఆసియామైనర్, థ్రేస్, ఏడ్రియానోపుల్, గల్లిపోలీలను విడదీసి గ్రీస్ కిచ్చినారు.

2) సిరియాను ఫ్రాన్స్ కిచ్చినారు.

3) పాలస్తీనా, మెసపొటేమియాలను ఇంగ్లండ్ కిచ్చినారు.

4) హెజాజ్ రాజును స్వతంత్రుడుగా ప్రకటించడమయింది.

5) టర్కీ రాజ్యం ఆసియాకు పరిమితమయింది.

6) టర్కీ సైనిక బలం 50 వేలకు పరిమితమయింది.

7) టర్కీ రేవులు అంతర్జాతీయ నియంత్రణలో ఉంచడమయింది.

12.10 మైనారిటీలకు సంబంధించిన సంధులు :

పారిస్ శాంతి సమావేశం ఫలితంగా జరిగిన శాంతి సంధుల వల్ల అనేక నూతన రాజ్యాలు అవతరించినాయి. నూతన రాజ్యాలలోను, అనేక ఇతర రాజ్యాలలోను అతి క్లిష్టమైన అల్పసంఖ్యాక వర్గాల సమస్యలు తలెత్తినాయి. మైనారిటీల భద్రతా సమస్యలను పరిశీలించడానికి పారిస్ సమావేశం ఒక సంఘాన్ని నియమించింది. ఈ సంఘం సిఫారసుల ఆధారంగా అల్పసంఖ్యాక వర్గాల సమస్యలను పరిష్కరించడానికి మిత్రరాజ్యాలు చెకొస్లొవాకియా, యుగొస్లావియా, రుమేనియా, గ్రీస్ మొదలైన దేశాలతో కొన్ని మైనారిటీ సంధులు చేసుకొన్నాయి. ఈ సంధుల

ఫలితంగా మైనారిటీల రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక, మానవతా హక్కులను చాలావరకు కాపాడినారు. అంతేగాక అల్పసంఖ్యాక వర్గాలు నానాజాతి సమితి పర్యవేక్షణలో ఉంటాయి.

12.11 ముగింపు :

వర్సే సంధి షరతులు జర్మనీలో మరోసారి నిరంకుశ ప్రభుత్వ స్థాపనకు, హిట్లర్ దురహంకార విధానాలకు దోహదం చేసి, రెండో ప్రపంచ యుద్ధానికి కారణమైంది. ఈ సంధి వల్ల తూర్పు యూరప్ లో చిన్నచిన్న రాజ్యాలు ఏర్పడ్డాయని, అవి తరువాత కాలంలో నాజీ జర్మనీ ధాటికి లొంగిపోయాయని సీమన్ పండితుడు అభిప్రాయపడినాడు. ఈ సమావేశం చర్చలన్నీ న్యాయబద్ధంగా సర్దుబాట్లు చేసుకొనవలెననే ఆదర్శం మధ్య, తుల్య ప్రాబల్యం, గెలిచిన రాజ్యాలు లాభాలు పొందాలనే ఆకాంక్ష మధ్య సర్దుబాట్లుగా మారాయని కెటిల్ బీ పండితుడు వ్యాఖ్యానించాడు. మొత్తం మీద వర్సేసంధి చాలా అసంతృప్తికరమైనది. ఈ శాంతి సంధి విల్సన్ సూత్రాలనే ఆదర్శపు ముసుగును ధరించిన సామ్రాజ్యవాద శాంతి. ఈ సంధి ఐరోపా ఖండ రాజకీయ వాతావరణాన్ని కలుషితంచేసి, జర్మనీలో సైనిక నియంతృత్వాన్ని లేపి, ప్రపంచాన్ని రెండో ప్రపంచ యుద్ధానికి బలి చేసింది.

12.12 సారాంశము :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం 1914 నుండి 1918 వరకు జరిగింది. ఈ యుద్ధంలో మిత్రరాజ్యాలు విజయం సాధించాయి, జర్మనీ కూటమి పరాజయం చెందింది. ఈ యుద్ధ విరమణ శాంతి సంధితో పారిస్ సమావేశం ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. ఈ పారిస్ శాంతి సమావేశానికి మిత్రరాజ్యల ప్రముఖలు హాజరైనారు. 1919 జనవరి 18న ప్రారంభం అయిన ఈ సమావేశం జటిల సమస్యలపై చర్చలు జరిపాయి. అన్ని ప్రముఖ నిర్ణయాలు అగ్రనాయకులైన క్లెమిన్ న్యూ, లాయిడ్ జార్జ్, ఆర్లెండో విల్సన్ ల అంగీకారంతో జరిగాయి. చివరకు 230 పేజీలతో సంధి ముసాయిదా జరిగింది. సంధి పత్రాల మీద సంతకాలు చేయడానికి జర్మన్ ప్రతినిధులు నిరాకరించి, ప్రత్యామ్నాయ ప్రతిపాదనలు చేశారు. ఈ ప్రత్యామ్నాయాలను మిత్రరాజ్యాలు అంగీకరించలేదు. ఈ సంధిని బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్, జర్మనీ,ఇటలీ, జపాన్ దేశాలు అమోదించాయి. దీనినే పారిస్ సమావేశ అనంతరం జరిగిన వర్సే సంధి అంటారు. ఈ సంధి ప్రకారం ఫ్రాన్స్ 1871 లో పోగొట్టుకున్న అల్సేస్, లోరేయిన్ ప్రాంతాలను తిరిగి పొందింది. అంతేకాకుండా వర్సే సంధి నిబంధనల ప్రకారం, జర్మనీ నిర్బంధ సైనిక విధానాన్ని విడనాడాలి, సైనిక బలం లక్షకు పరిమితం చేయాలి. రైన్ భూభాగం 15 సంవత్సరాల వరకు మిత్రరాజ్యల సైనిక ఆక్రమణలో ఉంటుంది . జర్మనీ చక్రవర్తి యుద్ధ నేరస్తుడిగా ప్రకటింపబడ్డాడు.

జర్మనీపట్ల మిత్ర రాజ్యాలు కూడా అవమానకరమైన విధానాన్ని అనుసరించినాయి. శాంతి సంధిని తయారు చేసినవారు జర్మన్ ల మనోభావాలని గాని, మానసిక ప్రక్రియను గాని లక్ష్యం చేయలేదు. పారిస్ సమావేశ నాయకులు జర్మనీ పట్ల కనీస మర్యాద కూడా చూపలేదని విమర్శలు వచ్చాయి. వర్సే సంధి మీద సంతకాలు చేసిన దేశాలన్ని నిరాయుధీకరణ సూత్రాన్ని ఆమోదించాయి.

ఈ వర్సే సంధి షరతుతులు జర్మనీలో మరోసారి నిరంకుశ ప్రభుత్వ స్థాపనకు, హిట్లర్ దురంహకార విధానాలకు, దోహదం చేసి మరల రెండ పపంచ యుద్ధానికి కారణం అయింది. ఈ సంధి ఐరోపా ఖండ రాజకీయ వాతావరణాన్ని కలుషితం చేసిందని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం. ఈ వర్సే సంధితో పాటు 1919 సెప్టెంబర్ 10న

ఆస్ట్రియాలో జరిగిన సెంట్ జర్మేయన్ సంధి 1919 నవంబర్ 27న బల్గేరియలో జరిగిన న్యూలీ సంధి, మరియు 1920 జూన్ 4న హంగేరీ తో జరిగిన ట్రియరాన్ సంధి ముఖ్య సంధులుగా పరిగణింపబడ్డాయి.

12.13 ముఖ్య పదకోశం :

వర్సైల్స్ సంధి :

ఒక శాంతి ఒప్పందం, మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో అత్యంత ముఖ్యమైన ఒప్పందంగా పరిగణిస్తారు. జర్మనీ మరియు చాలా మిత్రరాజ్యల మధ్య యుద్ధస్థితిని తొలగించింది [1919 జూన్ 28].

ముసాయిదా :

ఒక పత్రం, దస్తావేజు మరియు రాత ప్రతులను సూచిస్తుంది.
ఉదా: రాజ్యంగం యొక్క ముసాయిదా, ప్రాచీన మరియు మధ్యయుగాలలో వ్రాసిన రాత ప్రతులు.

దురాక్రమణ :

చారిత్కకపరంగా ఇతర దేశాలను చట్టంతో సంబంధం లేకుండా తమ రాజ్యంలో కలుపుకోవడం.

ట్రోఫీ :

ట్రోఫీ అనేది ఒక విజయానికి సూచికగా నిర్ణయిస్తారు. ఒక నిర్దిష్ట సాదన లేక మెరిట్ లేక ఒక క్రీడల విజయానికి బహు మానంగా ఇస్తారు.

వర్ణచిత్రం :

ఇది రేఖాచిత్రం, ఏదైన ప్రాతినిధ్యం / ప్రాముఖ్యత కలిగిన అంశాన్ని చిత్రరూపంలో వర్ణన ద్వారా తెలియ పరచడం చిత్రీకరణను సూచిస్తుంది.

నిరాయుధీకరణ :

అణ్వాయుధాలు మరియు సామూహిక విధ్వంసం కలిగించే అన్ని ఆయుధాలను నిషేధించడం. చారిత్రకపరంగా మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత ఈ నిరాయుధీకరణ కొన్ని రాజ్యాలు అణ్వాయుధాలు తయారీని తగ్గించింది.

శాంతి భద్రతలు :

శాంతి పరిరక్షణ కార్యకలాపాలను కలిగి ఉంటుంది. ముఖ్యంగా సైనిక కార్యకలాపాలు, శాశ్వత శాంతిని కలిగించడానికి అనుకూలమైన పరిస్థితులను సృష్టిస్తుంది.

మైనారిటీలు :

మైనారిటీలు అనగా జాతీయ చట్టం ద్వారా గుర్తించబడిన ఏదైన జాతి, మత మరియు భాషల విభజన ద్వారా కలిగిన హక్కుల ఉన్న ప్రజలను సూచిస్తుంది.

12.14 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. వర్సైల్స్ సంధి షరతులను వివరించి, వాటి లోపాలను పేర్కొనుము.
2. రెండో ప్రపంచ యుద్ధానికి, మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం చేసిన సంధి షరతులు ఎంతవరకు కారణమో విశదీకరింపుము.
3. సెవెర్స్ సంధి.

12.15 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. C.J.A.H. Hayes – Modern Europe Since 1870
2. C.D. Hazan – Modern Europe upto 1945
2. D. Thomson – Europe since Napolean
3. Raghubir Dayal – Modern European History
4. H.L. Peacock – Modern European History, 1789-1973
5. E. Lipson – Europe between the Two World Wars

డా॥ వి.కె. మోహన్

పాఠం – 13
నానాజాతి సమితి

లక్ష్యం :

నానాజాతి సమితి ఏర్పాటుకు దారితీసిన పరిస్థితులు, దాని లక్ష్యాలు, ఆ సంస్థ వివిధ అంగాలు, వాటి పనితీరు, సమితి సాధించిన విజయాలు, పొందిన అపజయాలు, సమితి అంతిమ వైఫల్యం గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

13.1 పరిచయం

13.2 తొలి ప్రయత్నాలు

13.2.1 హేగ్ సమావేశాలు

13.2.2 విల్సన్ 14 సూత్రాలు

13.3. సమితి ముఖ్యోద్దేశాలు, లక్ష్యాలు

13.4 సభ్యత్వం

13.5 సమితి నిర్మాణం

13.5.1 సమితి మహాసభ

13.5.2 సమితి మండలి

13.5.3 సమితి సచివాలయం

13.5.4 శాశ్వత అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానము

13.5.5 అంతర్జాతీయ కార్మిక సంస్థ

13.5.6 సహాయక అంగాలు

13.6 సమితి కార్యకలాపాలు

13.6.1 సమితి సాధించిన రాజకీయ విజయాలు

13.6.1.1 ఆలండ్ దీవుల వివాదము

13.6.1.2 ఆల్బేనియా సరిహద్దు వివాదము

13.6.1.3 ఎగువ సైలీషియా తగాదా

13.6.1.4 పోలెండ్ – అథూమేనియాల మధ్య తగాదా

13.6.1.5 కార్ఫూ వివాదము

13.6.1.6 జర్మనీ – బెల్జియంల మధ్య తగాదా

13.6.1.7 గ్రీస్ – బల్గేరియాల మధ్య తగాదా

13.6.1.8 మోసుల్ వివాదము

13.6.1.9 బొలీవియా – పరేగ్వేల మధ్య తగాదా

13.6.2 ఆర్థిక, సాంఘిక, మానవతా రంగాలలో సమితి కార్యకలాపాలు (రాజకీయేతర రంగంలో సమితి కృషి)

13.6.3 సార్ పాలన

13.6.4 డాన్ జిగ్ పరిపాలన

13.6.5 ఆదిష్టపద్ధతి (Mandates Systems)

13.6.6 అల్పసంఖ్యాక వర్గాలు

13.6.7 నిరాయుధీకరణ

13.7 సమితి క్షీణదశ

13.7.1 మంచూరియా మీద జపాన్ దురాక్రమణ

13.7.2 ఇథియోపియా మీద ఇటలీ దురాక్రమణ

13.7.3 స్పెయిన్లో అంతర్యుద్ధము

13.8 సమితి విఫలం కావటానికి గల కారణాలు

13.8.1 సమితి ఒడంబడికలోని లోపాలు

13.8.2 అగ్రరాజ్యాల వైఖరి

13.8.3 మితిమీరిన జాతీయ భావము

13.8.4 అగ్రరాజ్యాలు సమితిలో చేరకపోవడం

13.8.5 తృప్తిపరచే విధానము

13.8.6 సమితికి సాయుధబలం లేకపోవడం

13.8.7 నిర్ణయాలు ఏకగ్రీవంగా తీసికోవాలనే సూత్రం

13.8.8 నియంతృత్వ ప్రభుత్వాల విధానం

13.8.9 నిరాయుధీకరణ ప్రయత్నాలు విఫలం కావడం

13.8.10 ఆర్థిక వనరుల లోపం

13.8.11 వర్సే సంధిలోని లోపాలు

13.8.12 జర్మనీ ప్రతీకార వాంఛ

13.9 ముగింపు

13.10 సారాంశము

13.11 ముఖ్య పదకోశం

13.12 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

13.13 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

13.1 పరిచయం :

అంతర్జాతీయ వివాదాలు శాంతియుతంగా పరిష్కారం కావలెననే యూరప్ దేశాల ప్రయత్నాల ఫలితంగా మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం అమెరికా అధ్యక్షుడు ఉడ్రోవిల్సన్ 14 సూత్రాలలోని చివరి సూత్రం ఆధారంగా నానాజాతి సమితి అనే ఒక అంతర్జాతీయ సంస్థను నెలకొల్పడం జరిగింది. వాస్తవానికి ఇది పూర్తిగా కొత్త సంస్థ కాదు. ప్రాచీన యుగంలో రోమన్ సామ్రాజ్యం, మధ్యయుగంలో పవిత్ర రోమన్ సామ్రాజ్యం, రోమన్ కాథలిక్ చర్చి ప్రపంచదేశాల మధ్య సార్వత్రిక సహకారం నానాజాతి సమితి ఉండవలెననే ఆదర్శాన్ని ప్రబోధించినాయి. ఆధునిక యుగంలో స్థాపితమైన యూరప్ దేశాల బద్ద కూటమి అగ్రరాజ్యాల మధ్య సహకారం పెంపొందించడానికి ప్రయత్నించింది. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధకాలంలో, యుద్ధం ముగిసిన తరువాత జరిగిన ప్రయత్నాల ఫలితంగా నానాజాతి సమితి స్థాపించడం జరిగింది. యూరప్ రాజ్యాలబద్ధ కూటమి స్థానే నెలకొల్పబడిన సంస్థ నానాజాతి సమితి అని టాయిన్బీ పండితుడు పేర్కొన్నాడు. అయితే యూరప్ రాజ్యాలబద్ధకూటమి యూరప్ కే పరిమితమైన సంస్థ కాగా నానాజాతి సమితి ప్రపంచ సంస్థ. సమిష్ఠి భద్రతకు ప్రాముఖ్యం ఇవ్వడం సమితి విషయమై చెప్పుకోదగిన ప్రత్యేకత.

13.2 తొలి ప్రయత్నాలు :

అంతర్జాతీయ శాంతి పరిరక్షణకు మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానికిముందు, యుద్ధకాలంలో అనేక ప్రయత్నాలు జరిగాయి.

13.2.1 హేగ్ సమావేశాలు :

రష్యా చక్రవర్తి రెండో నికోలస్, నెదర్లాండ్స్ రాణి విల్ హెల్ మీనా అంగీకారంతో 1899లో హేగ్ లో ప్రపంచశాంతి సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు. ఇదే బహుశా ప్రపంచశాంతి పరిరక్షణకు చేసిన తొలిప్రయత్నం. ఈ సమావేశానికి 26 రాజ్యాల ప్రతినిధులు హాజరయ్యారు. ఆయుధాల సాధారణ పరిమితి విషయంలో, యుద్ధం

సంభవిస్తే కొన్నిరకాల ఆయుధాల పరిమితి వాడకంపై కొన్ని చర్యలు తీసుకోబడ్డాయి. అంతేగాక నిర్ణాయక న్యాయస్థానాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికి కూడా నిర్ణయాలు తీసుకోబడ్డాయి. 1907లో అమెరికా అధ్యక్షుడు థియొడోర్ రూజ్వెల్ట్, రష్యా చక్రవర్తి రెండో నికోలస్ రెండో అంతర్జాతీయ శాంతి సమావేశాన్ని హేగ్ లో ఏర్పాటుచేశారు. ఈ సమావేశానికి 44 దేశాల ప్రతినిధులు హాజరయ్యారు. ఈ సమావేశంలో యుద్ధాలలో విషవాయువును వినియోగించరాదని అంగీకరించడం జరిగింది. అంతేగాక క్షతగాత్రులైన యుద్ధఖైదీల విషయంలో అనుసరించదగు ఒక నియమావళి రూపొందించబడింది. వీటికితోడు హేగ్ లో శాశ్వత నిర్ణాయక న్యాయస్థానం స్థాపించబడింది. అంతర్జాతీయ వివాదాల పరిష్కారంలో ఈ న్యాయస్థానం సహాయపడుతుంది. అంతర్జాతీయ శాంతి, సహకారాల సాధనకు 1915లో మూడో హేగ్ సమావేశం జరపాలని నిర్ణయించినా 1914లో మొదటి ప్రపంచయుద్ధం ప్రారంభమవడంతో ఆ ప్రయత్నాలు విఫలమయ్యాయి.

13.2.2 విల్సన్ 14 సూత్రాలు :

మానవతావాది, ఆశావాది అయిన అమెరికా అధ్యక్షుడు ఉడ్రో విల్సన్ మొదటి ప్రపంచ యుద్ధకాలంలో 1918లో జనవరి 8న గంభీరోపన్యాసం ఇస్తూ ప్రపంచ దేశాలను మిత్రరాజ్యాల యుద్ధ ఆశయాలకు బాసటగా నిలువమని విజ్ఞాపన చేశాడు. ఆ సమయంలోనే చరిత్ర ప్రసిద్ధికెక్కిన తన 14 సూత్రాలను ప్రతిపాదించి, ప్రవచించాడు. అవి :

1. దేశాలు రహస్యంగా కాక బహిరంగంగా ఒడంబడికలు చేసికోవలెను.
2. సముద్రాలను స్వేచ్ఛగా అన్నిదేశాలు ఉపయోగించుకోవలెను.
3. అంతర్జాతీయ వర్తకం స్వేచ్ఛగా జరగవలెను.
4. అన్ని దేశాలు ఆయుధబలాన్ని తగ్గించుకోవలెను.
5. వలసల హక్కులు న్యాయంగా నిర్ణయం కావలెను.
6. రష్యా భూభాగం నుంచి సైన్యాలను ఉపసంహరించవలెను.
7. బెల్జియం నుంచి విదేశ సైన్యాలను ఉపసంహరించి, బెల్జియం స్వాతంత్ర్యాన్ని కాపాడవలెను.
8. ఫ్రెంచి రాజ్యభాగాలైన ఆల్సేస్ – లారేయిన్లను ఫ్రాన్సుకు ఇవ్వవలెను.
9. ఇటలీ దేశ సరిహద్దులు జాతీయతాసిద్ధాంతాన్ని అనుసరించి నిర్ణయం కావలెను.
10. ఆస్ట్రియా – హంగరీలోని అనేక జాతులకు స్వయంపాలన ఇవ్వవలెను.
11. బాల్కన్ రాజ్యాలైన రుమేనియా, సెర్బియా, మాంటెనీగ్రోల జాతీయతను గుర్తించాలి.
12. టర్కీలోని కొన్ని జాతులకు స్వయంపాలన ఇవ్వవలెను.
13. పోలెండ్ స్వాతంత్ర రాజ్యం కావలెను.
14. అంతర్జాతీయ శాంతిసంస్థ ఏర్పడవలెను.

13.3 సమితి ముఖ్య ఉద్దేశ్యాలు, లక్ష్యాలు :

ఉడ్రోవిల్సన్ 14 సూత్రాలలోని చివరి సూత్రం ఆధారంగా నానాజాతి సమితి అనే ప్రపంచ సంస్థను ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. పారిస్ శాంతి సమావేశము 26 ప్రకరణాలతో, ఒక ప్రవేశికతో కూడిన సమితి ఒడంబడిక పత్రాన్ని ఆమోదించి వర్సే సంధిలో మొదటి భాగంగా చేర్చింది. నానాజాతి సమితి 1920 జనవరి నుంచి అమలులోకి వచ్చింది. సమితి ఉద్దేశ్యాలను, లక్ష్యాలను సమితి ఒడంబడికలో ప్రవేశికగా చేర్చినారు.

ఈ సంస్థ లక్ష్యాలు :

1. అంతర్జాతీయ సహకారం పెంపొందించి అంతర్జాతీయ శాంతి భద్రతలు సాధించడం.
2. యుద్ధం తలపెట్టిన బాధ్యతలు నిర్వహించడానికి వివిధ దేశాలు అంగీకరించేటట్లు చేయడం.
3. దేశాలమధ్య బహిరంగంగా న్యాయంగా ఉండే సంబంధాలు నెలకొల్పడం.
4. ప్రభుత్వాల మధ్య అంతర్జాతీయ న్యాయరీత్యా సంబంధాలు ఏర్పరచుకోవడం.
5. సమితి ఒడంబడిక పత్రాన్ని ప్రపంచదేశాలన్నీ అంగీకరించేటట్లు చేయడం.
6. సభ్యరాజ్యాల మధ్య తగాదాలు వచ్చినప్పుడు, యుద్ధానికి దిగాక శాంతియుతంగా పరిష్కారం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నాలు చేయవలెను.
7. సమితికి భిన్నంగా ప్రవర్తించిన రాజ్యాలమీద తక్కిన సభ్యరాజ్యాలు తగినచర్య తీసుకోవలెను.
8. సభ్యరాజ్యాల మధ్య తగాదాలు వచ్చినపుడు సమితి మధ్యవర్తిత్వాన్ని శిరసావహించాలి.
9. సభ్యరాజ్యాల మధ్య జరిగే సంధి పత్రాల ప్రతులు సమితికి అందజేయవలెను.
10. తమ ఆధీనంలో వుంచబడిన అదిష్టరాజ్యాలు పరిస్థితుల మీద వార్షిక నివేదికను సభ్యరాజ్యాలు సమితికి నివేదించవలెను.
11. రాజకీయ, సాంఘిక, ఆర్థిక, విజ్ఞాన రంగాలలో అంతర్జాతీయ సహకారం పెంపొందించడం.
12. అల్పసంఖ్యాక వర్గ ప్రజల రక్షణకు హామీ ఇవ్వడం.
13. విద్య, ఆరోగ్యం, రాకపోకలు, శ్రామిక ప్రజల పరిస్థితులు మొదలగు విషయాలలో అంతర్జాతీయ సహకారం పెంపొందించడం.

13.4 సభ్యత్వం :

ప్రథమంలో సమితి సభ్యత్వం మిత్రరాజ్యాలకు, వాటితో సహకరించిన రాజ్యాలకు, పారిస్ సంధికి అంగీకారం తెలిపిన రాజ్యాలకు కొద్ది తటస్థ దేశాలకు పరిమితం చేయబడింది. 1920లో సమితి సభ్యదేశాల సంఖ్య 42 కాగా 1931 నాటికి 62కు పెరిగింది. ఈ సమితి స్థాపన ప్రతిపాదన చేసిన అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలు సమితిలో సభ్యదేశంగా లేకపోవడం విచిత్రం, అమెరికా సెనేట్ లోని అత్యధిక సభ్యుల విముఖత వలన, ఆ దేశం సమితిలో

సభ్యదేశంగా చేరలేకపోయింది. 1931-1938ల మధ్యకాలంలో బ్రెజిల్, కోస్టారికా, జర్మనీ, జపాన్, పెరుగ్వేలు సమితి నుండి వైదొలగగా, ఆఫ్ఘనిస్థాన్, ఈక్వెడార్, రష్యా దేశాలు సమితిలో చేరటం గమనార్హం.

13.5 నానాజాతి సమితి :

నానాజాతి సమితిలో మూడు ప్రధాన అంగాలు కలవు. అవి సమితి మహాసభ, సమితి మండలి, సమితి సచివాలయం. సమితికి చెందిన మరి రెండు స్వయం పరిపాలనాధికారమున్న అంగాలు కలవు. అవి : శాశ్వత అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం, అంతర్జాతీయ కార్మిక సంస్థ. ఇవిగాక సమితిలో కొన్ని సహాయక అంగాలు కూడా ఉన్నాయి.

13.5.1 సమితి మహాసభ :

మహాసభ నానాజాతి సమితికి చెందిన శాసనాధికారారమున్న సంస్థ. దీనిలో అన్ని సభ్యదేశాలకు ప్రాతినిధ్యం ఉంటుంది. ప్రతి సభ్యదేశం ముగ్గురు ప్రతినిధులను పంపవచ్చు. అయితే, వారికి ఒకే ఓటు వుంటుంది. సభ నిర్ణయాలన్నీ అన్ని సభ్యదేశాల ఆమోదాన్ని పొందాలి. ఆ సభ ప్రపంచశాంతికి ముప్పు తెచ్చే అంతర్జాతీయ, ఆర్థిక అంశాలను చర్చిస్తుంది. సభ్యదేశాలకు ఎన్నో విషయాలలో సలహాలిస్తుంది. అయితే సభ్యదేశాలకు శాసనాలను రూపొందించే అధికారంగాని, తన నిర్ణయాలను సభ్యదేశాలు తప్పనిసరిగా అమలుచేయాలని నిర్బంధించడానికిగానీ, ఈ సభకు అధికారాలు లేవు. ఇది సమితి బడ్జెట్టు రూపొందించి పర్యవేక్షిస్తుంది. మండలి పనిపై పర్యవేక్షణ, మండలి తాత్కాలిక సభ్యుల ఎన్నిక, కొత్త సభ్యులను చేర్చుకోవడం మొదలగునవి ఈ సభ నిర్వహించే ముఖ్య అధికారాలు. ఈ సభ ప్రతి సంవత్సరం సెప్టెంబరు నెలలో జెనీవాలో సమావేశమవుతుంది.

13.5.2 సమితి మండలి :

మండలి సమితి రాజ్యనిర్వహణాధికారాలను నిర్వహించే సంస్థ. ఇది 9 మంది కలిగిన చిన్న సంస్థ. దీనిలో శాశ్వత సభ్యులు, తాత్కాలిక సభ్యులు, నిర్ణీత కాలానికి ఎన్నుకోబడే ప్రతినిధులుంటారు. జపాన్, ఫ్రాన్స్, ఇంగ్లండ్, ఇటలీ, అమెరికా శాశ్వత సభ్యులు. అమెరికా సమితిలో చేరకపోవడంతో శాశ్వత సభ్యుల సంఖ్య నాలుగైంది. మరికొంతమంది శాశ్వత సభ్యులను సార్వత్రిక సభ, మండలి అంగీకారంతో చేర్చుకోవచ్చు. 1926లో జర్మనీకి, 1934లో రష్యాకు మండలిలో శాశ్వత సభ్యత్వం లభించింది. జపాన్, జర్మనీ, ఇటలీ, ఫ్రాన్సు్లు అనేక కారణాల వల్ల తమ శాశ్వత సభ్యత్వానికి రాజీనామా ఇవ్వగా, రష్యా ఫిన్లాండ్ పై దూరాక్రమణ చేయడంవల్ల మండలి నుండి బహిష్కరింపబడింది. తాత్కాలిక సభ్యుల సంఖ్య 11 వరకు పెరిగింది. ఆయుధాల తగ్గింపుకు ప్రణాళికలను తయారుచేయడం, దురాక్రమణ నుండి సభ్యదేశాలను రక్షించడానికి తగిన చర్యలు తీసుకోవడం, సభ్యదేశాలమధ్య, వివాద పరిష్కారంలో మధ్యవర్తిత్వం నెరపడం, ఆదిష్ట ప్రాంతాల పాలన పర్యవేక్షించడం మండలి ముఖ్య విధులు. మండలి సంవత్సరానికి మూడుసార్లైనా జెనీవాలో సమావేశం కావాలి. అత్యవసర పరిస్థితులలో ఎప్పుడైనా సమావేశం కావచ్చు. మండలి ముఖ్యనిర్ణయాలన్నీ ఏకగ్రీవమై ఉండాలి.

13.5.3 సమితి సచివాలయం :

సమితి మూడు ప్రధాన అంగాలలో ముఖ్యమైనది సచివాలయం. దీని కేంద్రస్థానం జెనీవా. దీని ఆధినేత

సెక్రటరీ జనరల్ ఇతనిని మండలి నియమిస్తుంది. మండల ఆమోదంతో సెక్రటరీ జనరల్ సిబ్బందిని నియమిస్తాడు. సచివాలయ ఖర్చును సభ్యరాజ్యాలు చెల్లిస్తాయి. ఇది సంవత్సరమంతా పనిచేసే కార్యాలయం. అంతర్జాతీయ సమస్యలపై విషయ సేకరణ, సంధులను నమోదు చేయడం, సమితి మండలి, సభల కార్యనిర్వహణకు తోడ్పడం సచివాలయ ముఖ్యవిధులు.

13.5.4 శాశ్వత అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం :

అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం హేగ్ లో ఏర్పాటు చేయబడింది. దీనిలో 15 మంది న్యాయాధిపతులుంటారు. సభ్య, మండలి కలసి వీరిని 9 సంవత్సరాల పదవీ కాలానికి ఎన్నుకుంటారు. వీరిని పదవి నుండి తొలగించడం సాధ్యపడదు. మహాసభ, సమితి మండలి దీని సలహాలను కోరవచ్చు. రాజ్యాల మధ్య తగాదాలను, వివాదాలను, అంతర్జాతీయ న్యాయసూత్రాల ప్రకారం పరిష్కరించడం, మండలికి ముఖ్య విషయాలలో సలహాలివ్వడం ఈ న్యాయస్థాన ముఖ్యవిధులు. ఈ న్యాయస్థాన నిర్ణయాలపై ఫిర్యాదుకు అవకాశం లేదు. అయినా ప్రత్యేక పరిస్థితులలో తన నిర్ణయాలనే ఇది తిరిగి పరిశీలించవచ్చు. ఈ న్యాయస్థానం సుమారు 200 ఉత్తర్వులను జారీ చేసింది. 65 కేసులను విచారించింది. 32 తీర్పులు ఇచ్చింది. 27 విషయాలలో సలహాలు ఇచ్చింది.

13.5.5 అంతర్జాతీయ కార్మిక వ్యవస్థ :

అంతర్జాతీయ కార్మిక సంస్థ స్వయం పరిపాలనాధికారమున్న సంస్థ. అయినప్పటికీ సమితిలో అంతర్భాగమేనని చెప్పవచ్చు. దీని ఖర్చులన్నింటినీ సమితి భరిస్తుంది. సమితిలో సభ్యులందరూ ఈ సంస్థలో కూడా సభ్యులు, సభ్యత్వంలేని రాజ్యాలు కూడా ఈ సంస్థలో చేరవచ్చు. వివిధ దేశాలలోని కార్మికుల మధ్య, కార్మికులకు యజమానులకు మధ్య సహకారం పెంపొందించడం ఈ సంస్థ యొక్క లక్ష్యం. ఈ సంస్థ ఇతర లక్ష్యాలు కార్మికుల పని స్థితిగతులను మెరుగుపరచడం, కార్మికుల పనికాలాన్ని నిర్ణయించడం, కార్మికులకు సబబైన జీతభత్యాలు, పెన్షన్, బోనస్ మొదలైన సౌకర్యాలు కలుగజేయడం, రోగగ్రస్తులైన కార్మికులకు వైద్యసదుపాయాలు ఏర్పాటు చేయడం, స్త్రీల, శిశువుల యోగక్షేమాల రక్షణకు ఏర్పాట్లు చేయడం, కార్మికులను యాజమాన్యంలో పాల్గొనేటట్లు చేయడం, కార్మిక సంఘాలు ఏర్పాటు చేసుకునే స్వేచ్ఛను కార్మికులకు కలుగజేయడం మొదలైనవి. అంతర్జాతీయ కార్మిక సంస్థ తన విధులను ఒక రాజ్యాంగం ప్రకారం నిర్వహించింది. దీని రాజ్యాంగం సమితి రాజ్యాంగాన్ని పోలివున్నది.

13.5.6 సహాయక అంగాలు :

నానాజాతి సమితికి ఈ క్రింది సహాయక సంస్థలు కూడా ఉన్నాయి. అవి : ఆర్థిక సంఘము, రాకపోకల సంఘము, భద్రతా సంఘము, జ్ఞానాభివృద్ధి సంఘము, నల్లమందు మొదలైన మత్తుపదార్థాల గురించి సలహాలిచ్చే సంఘము, స్త్రీ శిశు సంక్షేమ సంఘము, శరణార్థుల సంఘము, ఆయుధాల సంఘము, ఆదిష్ఠరాజ్యాల సంఘము, బానిసత్వ నిర్మూలన సంఘం మొదలైనవి.

13.6 సమితి కార్యకలాపాలు :

నానాజాతి సమితి 1920 జనవరి నుంచి అమలులోకి వచ్చింది. ఆనాటినుంచి 1923 వరకు సమితి చెప్పుకోదగిన ప్రగతిని సాధించలేక పోయింది. 1924 నుంచి 1930 వరకు సమితి కొన్ని అంతర్జాతీయ తగాదాలను

శాంతియుతంగా పరిష్కరించగలిగింది. ఆర్థిక, సాంఘిక, సాంస్కృతిక రంగాలలో కూడా సమితి చెప్పుకోదగిన ప్రగతిని సాధించింది. సమితి ఈ కాలంలో సాధించిన విజయాలన్నింటినీ పరిగణలోనికి తీసుకొని 1924 నుండి 1930 వరకు గల కాలం సమితి ప్రతిష్ఠ పరాకాష్టలందుకున్నకాలం అని ఇ.హెచ్. కార్ వర్ణించాడు. అయితే 1931లో మంచూరియా మీద జపాన్ దురాక్రమణ జరిపిన తరువాత సమితి క్షీణదశ ప్రారంభమైంది.

13.6.1 సమితి సాధించిన రాజకీయ విజయాలు :

20 సంవత్సరాల కాలంలో సమితి దాదాపు 40 అంతర్జాతీయ రాజకీయ వివాదాలను పరిశీలించింది. వీటిలో 7 ముఖ్యమైన రాజకీయ వివాదాలను సమితి విజయవంతంగా పరిష్కరించగలిగింది. సమితి సాధించిన రాజకీయ ప్రగతి ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొనవచ్చు.

ఆలండ్ దీవులు ఫిన్లాండ్ ఆధీనంలో ఉన్నాయి. ఈ దీవులలోని ప్రజలు స్వీడన్ జాతికి చెందినవారు. వీరు తమ దీవులను స్వీడన్తో కలుపవలెనని ఆందోళన చేసినారు. ఈ సమస్యను ఇంగ్లండ్ సమితికి నివేదించింది. ఆలండ్ దీవుల మీద ఫిన్లాండ్ సార్వభౌమాధికారాన్ని సమితి గుర్తించి, స్వీడన్ జాతి ప్రజల రక్షణకు కొన్ని సిఫారసులను చేసింది. సమితి సిఫారసులను ఫిన్లాండ్, స్వీడన్లు ఆమోదించడంతో ఆలండ్ దీవుల తగాదా శాంతియుతంగా పరిష్కారమైంది. ఇది సమితి సాధించిన తొలి విజయం.

13.6.1.2 ఆల్బేనియా సరిహద్దు వివాదము :

యుగోస్లావియా 1921లో ఆల్బేనియా మీద దురాక్రమణ కోసం తన సైన్యాలను పంపింది. ఆల్బేనియా విజ్ఞప్తిని పురస్కరించుకొని సమితి జోక్యం చేసుకొని యుగొస్లావియా దురాక్రమణ బారినుంచి ఆల్బేనియాను కాపాడింది.

13.6.1.3 ఎగువ సైలీషియా తగాదా :

ఎగువ సైలీషియా విషయంలో పోలెండ్, జర్మనీల మధ్య 1921లో తగాదా వచ్చింది. పోలెండ్ను ఫ్రాన్స్, జర్మనీని ఇంగ్లండ్ సమర్థించడంతో ఈ సమస్య జటిలంగా తయారయింది. సమితి జోక్యం చేసుకొని ఎగువ సైలేషియాను పోలెండ్ జర్మనీలకు పంచిపెట్టింది.

13.6.1.4 పోలెండ్ – అథూమేనియాల మధ్య తగాదా :

పోలెండ్ బలప్రయోగం చేసి అథూమేనియాలో భాగమైన విల్నాను 1920లో ఆక్రమించుకొన్నది. ఫ్రాన్స్ సహాయంతో పోలెండ్ సమితి మధ్యవర్తిత్వాన్ని వ్యతిరేకించింది. సమితి ఈ విషయంలో ఏమి చేయలేక పోయింది. విల్నాను పోలెండ్లో భాగంగా 1923 నాటికి గుర్తించడం జరిగింది. అయితే సమితి పోలెండ్, అథూమేనియాల సరిహద్దు వివాదరహితంగా నిర్ణయించింది.

13.6.1.5 కార్ఫూ వివాదము :

ఇటలీ ప్రభుత్వోద్యోగులను కొంతమందిని గ్రీస్లో హత్యచేయడం జరిగింది. దీనితో గ్రీస్కు చెందిన కార్ఫూ దీవిని

ఇటలీ 1923లో ఆక్రమించుకొన్నది. గ్రీస్ సమితికి విజ్ఞప్తి చేసింది. కార్ఫూ సమస్య తన ఆంతరంగిక వ్యవహారమని ఇటలీ వాదించింది. చివరికి కార్ఫూను గ్రీసు కు ఇవ్వడం జరిగింది. ఇటలీకి గ్రీస్ పెద్దమొత్తంలో పరిహారం ఇచ్చింది.

13.6.1.6 జర్మనీ, బెల్జియంల మధ్య తగాదా :

యూపెన్, మాల్మెడీ అను సరిహద్దు జిల్లాల విషయంలో జర్మనీ, బెల్జియంల మధ్య తగాదా ఏర్పడింది. సమితి జోక్యం చేసుకొని ఆ జిల్లాలు బెల్జియంకు చెందవలెనని తీర్మానించింది.

13.1.6.7 గ్రీస్, బల్గేరియాల మధ్య సరిహద్దు తగాదా :

గ్రీస్, బల్గేరియాల మధ్య 1925లో సరిహద్దు వివాదమేర్పడి గ్రీస్ సైన్యాధిపతిని చంపివేశారు. గ్రీస్ తన సైన్యాలను బల్గేరియా పైకి పంపింది. బల్గేరియా సమితి జోక్యం కోసం విజ్ఞప్తి చేసింది. సమితి ఒక దర్యాప్తు సంఘాన్ని నియమించింది. ఈ సంఘం గ్రీస్ చేసిన దురాక్రమణను ఖండించి బల్గేరియాకు గ్రీస్ 42 వేల పౌండ్లను పరిహారం ఇవ్వవలెనని సిఫారసు చేసింది. దీన్ని గ్రీస్ ఆమోదించడంతో గ్రీస్, బల్గేరియాల మధ్య తగాదా పరిష్కారమైంది.

13.6.1.8 మోసుల్ వివాదము :

టర్కీకి చెందిన మోసుల్ జిల్లాను సెవెర్స్ సంధి ప్రకారం ఇరాక్ కు ఇవ్వడం జరిగింది. అయితే టర్కీ, ఇరాక్ల మధ్య సరిహద్దుల నిర్ణయం సంప్రదింపుల ద్వారా జరగవలెననే నిబంధనను లోజక్ సంధిలో చేర్చడం జరిగింది. అయితే సంప్రదింపులు విఫలం కావడంవల్ల ఈ వివాదాన్ని ఇంగ్లండ్ సమితికి నివేదించింది. మోసుల్ జిల్లా ఇరాక్ కు చెందవలెనని సమితి సిఫారసు చేసింది. ఈ సిపారసును టర్కీ, ఇరాక్, ఇంగ్లండ్లు అంగీకరించాయి.

13.6.1.9 బొలీవియా – పరాగ్వేల మధ్య తగాదా :

చాకో భూభాగం విషయమై బొలీవియా పరాగ్వేల మధ్య 1928లో తగాదా ఏర్పడింది. రెండు దేశాల మీద ఆయుధాలు నిషేధించే ఉత్తర్వులను సమితి విధించింది. అయితే అమెరికా మధ్యవర్తిత్వం వల్ల 1938లో ఈ తగాదా పరిష్కారమయింది.

1930 వరకు సమితి గణనీయమైన రాజాకీయ విజయాలను సాధించింది. అయితే సమితి సాధించిన విజయాలు చాలావరకు చిన్నరాజ్యాలకు ఉపయోగపడలేదు. ఈ కాలంలో ఇంగ్లండ్, ఫ్రాన్స్, జర్మనీల మధ్య సహకారం పెంపొందించడం జరిగింది. 1929లో యూరప్ లో ఆర్థికమాంద్యం ఏర్పడడంవల్ల వివిధ దేశాల మధ్య ఆర్థికరంగంలో సహకారం లోపించింది. అంతేగాక ఇటలీలో ఫాసిస్ట్ నియంతృత్వ స్థాపన, జర్మనీలో నాజీ నియంతృత్వ స్థాపన జరగడంవల్ల ప్రపంచ శాంతికి భంగమేర్పడింది. అందువల్ల 1930 నుంచి సమితి పలుకుబడి తగ్గడం ప్రారంభమయింది.

13.6.2 ఆర్థిక, సాంఘిక, మానవతా రంగంలో సమితి కార్యకలాపాలు (రాజకీయేతర రంగంలో సమితి కృషి) :

నానాజాతి సమితి రాజకీయరంగంలోనేకాక ఇతర రంగాలలో కూడా గొప్ప ప్రగతిని సాధించింది.

1. రాజ్యాల మధ్య ఆరోగ్యప్రదమైన ఆర్థిక సంబంధాలు స్థాపించడానికి సమితి గణనీయమైన

కృషిచేసింది. వివిధ ఋణాలను విడుదల చేయడానికి, పర్యవేక్షణ చేయడానికి సమితి నియమించిన ఆర్థిక సంఘం బాధ్యత వహించింది. రాజ్యాల మధ్య ఎగుమతి దిగుమతుల మీద ఉన్న సుంకాలను తగ్గించడానికి సమితి అనేక ప్రయత్నాలు చేసింది. రాజ్యాల మధ్య వ్యాపారం సుకరం చేయడానికి సమితి 1923లో అంతర్జాతీయ సుంకాల సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. యుద్ధం తరువాత ఆర్థిక దుస్థితిని ఎదుర్కొంటున్న దేశాలను ఆర్థిక వినాశం నుంచి కాపాడటానికి సమితి ప్రయత్నాలు చేసింది. ఆర్థిక దుస్థితికి లోనైన ఆస్ట్రియా, హంగరీ దేశాలు సమితి సహాయంతో పెద్దమొత్తంలో రుణాలనుపొంది తమ ఆర్థిక సమస్యలను కొంతవరకు పరిష్కరించుకోగలిగాయి. ప్రపంచ ఆర్థిక సమస్యలను పరిష్కరించడానికి 1920లో బ్రసెల్స్ సమావేశాన్ని ఏర్పాటుచేసింది. ఆర్థిక రంగంలో అగ్రరాజ్యాల మధ్య విరోధంతో కూడిన పోటీని సమితి నిరాకరించలేకపోయినప్పటికిని చిన్నరాజ్యాల ఆర్థిక సమస్యల పరిష్కారానికి అనేక విధాలుగా సహాయం చేసింది.

2. మొదటి ప్రపంచయుద్ధం శరణార్థుల సమస్యను సృష్టించింది. శరణార్థులు పునరావాస సమస్యను పరిష్కరించడానికి సమితి 1921లో డాక్టర్ సేన్ ను హైకమీషనర్ గా నియమించింది. ఇతడు లక్షలాది శరణార్థులకు పునరావాసం కల్పించడం కోసం గొప్ప కృషి చేశారు.

3. సమతి రోగనిరోధక ఔషధాలను సమకూర్చి మలేరియా, కలరా, మశూచి, ప్లేగ్ మొదలైన అంటువ్యాధులను అరికట్టడానికి గణనీయమైన కృషిచేసింది.

4. స్త్రీల, శిశువుల అక్రమ రవాణాను అరికట్టడంలో సమితి ఘన విజయం సాధించింది.1927, 1929 సంవత్సరాలలో స్త్రీల అక్రమణ రవాణా సమస్యను సమితి సలహా సంఘం దర్యాప్తు చేసింది. శిశువుల హక్కులను కాపాడటానికి సమితి అనేక ఏర్పాట్లు చేసింది.

5. సమితి బానిసత్వ నిర్మూలన కోసం గొప్పగా కృషిచేసింది. 1932లో ఒక శాశ్వత బానిసత్వం సంఘాన్ని నియమించడం జరిగింది.

6. మత్తుపదార్థాల రవాణాను అరికట్టడానికి సమితి ఒక సంఘాన్ని నియమించింది. పదార్థాల వాడకాన్ని నిషేధించడానికి అనేక అంతర్జాతీయ సమావేశాలు ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది.

7. అంతర్జాతీయ వైజ్ఞానిక సహకారం పెంపొందించడానికి సమితి చేసిన కృషి ప్రశంసనీయం. 1926లో పారిస్లో అంతర్జాతీయ మేధావుల సహకార సంఘం నెలకొల్పడం జరిగింది. మేధావుల ద్వారా, శాస్త్రవేత్తల ద్వారా వైజ్ఞానిక రంగంలో అంతర్జాతీయ సహకారాన్ని పెంపొందించడం జరిగింది. ఉపాధ్యాయుల, విద్యార్థుల పరస్పర వినిమయం ద్వారా వివిధ విశ్వవిద్యాలయాల మధ్య సహకారాన్ని పెంపొందించడం జరిగింది.

13.6.3 సార్ పరిపాలన :

1920 మొదలు 1935 వరకు సార్ ప్రాంతపు పరిపాలనను సమితి ఐదుగురు సభ్యులతో కూడిన పాలక సంఘం ద్వారా కొనసాగించింది. పాలకసంఘం తొలి అధ్యక్షుడు ఫ్రాన్సుకు చెందిన విక్టర్ రౌలట్ స్థానిక ప్రజలపట్ల

కఠినంగా వ్యవహరించి పరిపాలనను సాగించారు. 1927లో అధ్యక్షుడైన విల్సన్ అను ఆంగ్లేయుడు సార్ ప్రాంతం నుంచి సైన్యాన్ని ఉపసంహరించి బ్రిటిష్, బెల్జియం, ఫ్రెంచి జాతీయులతో కూడిన సైన్యం ప్రవేశపెట్టినాడు. 1935 జూన్లో జరిగిన జనవాక్య సేకరణ ఫలితంగా సార్ ప్రాంతాన్ని జర్మనీలో విలీనం చేయడం జరిగింది.

13.6.4 డాన్ జిగ్ పరిపాలన :

జర్మనీలో భాగమైన డాన్ జిగ్ పట్టణం పోలెండ్ను సంతృప్తిపరచడానికి జర్మనీ నుంచి విడదీసి అంతర్జాతీయ పట్టణంగా ప్రకటించి సమితి పరిపాలనాధికారంలో ఉంచడం జరిగింది. కాని సమితి డాన్ జిగ్ పట్టణానికి విజయవంతమైన పరిపాలనను ఏర్పాటు చేయలేకపోయింది.

13.6.5 ఆదిష్టపద్ధతి (Mandats System) :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో ఓడిపోయిన దేశాలకు చెందిన వలస ప్రాంతాలు మిత్రరాజ్యాల ఆధీనంలోకి వచ్చినాయి. వలస ప్రజల ప్రయోజనాలను కాపాడడంతోబాటు మిత్రరాజ్యాల సామ్రాజ్య కాంక్షను సంతృప్తిపరచడానికి ఒక నూతన అంతర్జాతీయ పద్ధతిని రూపొందించి సమితి ఒడంబడిక పత్రంలో 22వ ప్రకరణంగా చేర్చడం జరిగింది. ఈ ప్రకరణ ప్రకారం లోగడ జర్మనీ ఆస్ట్రియా-హంగేరీలకు చెందిన వలసలను, టర్కీ సామ్రాజ్యం విచ్ఛిన్నమైన ఫలితంగా వచ్చిన కొన్ని ప్రాంతాలను అగ్రరాజ్యాల ఆధీనంలో ఉంచి వాటిని ఆదిష్ట ప్రాంతాలుగా గుర్తించడమయింది. ఈ ఆదిష్ట ప్రాంతాలను చాలావరకు ఇంగ్లండ్, ఫ్రాన్స్లకు ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ ప్రాంతాల మీద సమితికి పర్యవేక్షణాధికారం మాత్రం ఉంటుంది.

ప్రజల అభివృద్ధిదశ, భౌగోళిక, ఆర్థిక పరిస్థితులు మొదలైన వాటిని పరిగణలోనికి తీసుకొని సమితి ఒడంబడిక ఆదిష్ట ప్రాంతాలను ఎ, బి, సి అనే మూడు తరగతులుగా వర్గీకరించింది.

13.6.5.1 'ఎ' తరగతి ఆదిష్ట ప్రాంతాలు :

లోగడ టర్కీ సామ్రాజ్యానికి చెందిన కొన్నిప్రాంతాలు 'ఎ' తరగతికి చెందిన ఆదిష్ట ప్రాంతాలుగా ప్రకటించడం జరిగింది. కొంతవరకు అబివృద్ధిచెందిన ఈ ప్రాంతాల పరిపాలన ప్రజల అభీష్టం ప్రకారం జరుగవలెను. తాము ఏ అగ్రరాజ్యం ఆధీనంలో ఉండవలెనో ఈ ప్రాంత ప్రజలే నిర్ణయించుకుంటారు. కాని నిజానికి అదిష్ట ప్రాంత ప్రజల అభీష్టంతో ప్రమేయం లేకుండానే అగ్రరాజ్యాలు వివిధ ప్రాంతాలను తమ వశం చేసుకున్నాయి. 1920లో జరిగిన సాన్ రెమో సమావేశం ఫలితంగా 'ఎ' తరగతికి చెందిన అధిష్ట ప్రాంతాలైన ఇరాక్, పాలస్తీనా, ట్రాన్స్ జోర్డాన్లు, ఇంగ్లండుకు, సిరియా లెబనాన్లు ఫ్రాన్స్కు ఆదిష్ట ప్రాంతాలయినాయి.

13.6.5.2 'బి' తరగతి ఆదిష్ట ప్రాంతాలు :

మధ్య ఆఫ్రికాకు చెందిన ప్రాంతాలు 'బి' తరగతి ఆదిష్ట ప్రాంతాలుగా ప్రకటించడం జరిగింది. ఈ ప్రాంత ప్రజలకు మతస్వేచ్ఛ ఇవ్వడం జరిగింది. కాని పరిపాలనా బాధ్యత పూర్తిగా ఆదిష్టరాజ్యాలకు ఇవ్వడం జరిగింది. 'బి' తరగతికి చెందిన టాంగన్వీకా, కామెరూన్స్ లో 6వ భాగం, టోగోలాండ్ లో 3వ భాగం ఇంగ్లండుకు, మిగిలిన కామెరూన్స్, టోగోలాండ్ ఫ్రాన్స్కు, రువాండా- ఉరుండి బెల్జియంకు ఆదిష్ట ప్రాంతాలయినాయి.

13.6.5.3 'సి' తరగతి ఆదిష్ట ప్రాంతాలు :

నైరుతి ఆఫ్రికాకు చెందిన భూభాగాలను, దక్షిణ పసిఫిక్ దీవులను 'సి' తరగతి ఆదిష్ట ప్రాంతాలుగా ప్రకటించడం జరిగింది. విస్తీర్ణంలోను, జనాభాలోను చిన్నవైన ఈ ప్రాంతాలు నాగరిక ప్రపంచానికి దూరంగా ఉన్నాయి. ఆదిష్ఠరాజ్యాలు ఈ ప్రాంతాల పరిపాలనను చాలావరకు హర్షించదగిన విధంగా కొనసాగించాయి. దాదాపు ఈ ప్రాంతాలు ఆదిష్ట రాజ్యాలలో భాగంగా పరిగణించడం జరిగింది. నైరుతి ఆఫ్రికాను దక్షిణాఫ్రికాకు, జర్మన్ సమోవాను న్యూజిలాండు కు, నౌరుదీవిని ఇంగ్లండు కు ఇచ్చినారు. భూమధ్యరేఖకు దక్షిణంగా ఉన్న జర్మన్ వలసలను ఆస్ట్రేలియాకు, ఉత్తరంగా ఉన్న జర్మన్ వలసలు జపాన్ కు ఇచ్చినారు.

13.6.5.4 ఆదిష్ట ప్రాంతాల పరిపాలన :

అగ్రరాజ్యాలు ప్రతిసంవత్సరం తమ ఆధీనంలో వున్న ఆదిష్ఠప్రాంతాల పరిస్థితులను గురించి సమితి మండలికి నివేదికలు పంపవలెను. ఈ నివేదికలను పరిశీలించి సమితి ఎటువంటి చర్యలు తీసుకోవలసి ఉంటుందో తెలియజేయడానికి 1920లో ఒక శాశ్వత ఆదిష్టరాజ్యాల సంఘం నెలకొల్పడం జరిగింది. ఈ సంఘం ఆదిష్ట ప్రాంతాల పరిపాలనాభివృద్ధికి సిఫారసులను చేస్తుంది. కాని ఈ సంఘం సలహాలను లక్ష్యపెట్టకుండా అగ్రరాజ్యాలు తమ ఇష్టం వచ్చినట్లు ప్రవర్తించాయి.

13.6.5.5 ఆదిష్ట పద్ధతిలో లోపాలు :

సిద్ధాంతరీత్యా అగ్రరాజ్యాలు తమ ఆధీనంలో ఉన్న ప్రాంతాల అభివృద్ధికి అవసరమైన చర్యలు తీసుకోవాలి. కాని అమలులో మాత్రం అగ్రరాజ్యాలు సమితి పర్యవేక్షణను ఏమాత్రమూ లక్ష్యపెట్టక తమ ఇష్టం వచ్చినట్లు ప్రవర్తించాయి. ఈ పద్ధతివల్ల అగ్రరాజ్యాల కాంక్ష నెరవేరింది. యుద్ధంలో ఓడిపోయిన రాజ్యాలకు చెందిన వలసలన్నీ అగ్రరాజ్యాలకు ఆదేశించడంవల్ల వెనుకబడిన ప్రాంతాలలో చెప్పుకోదగిన అభివృద్ధి జరగలేదు. ఈ పద్ధతి వల్ల సూయజ్ ప్రాంతంలో ఇంగ్లండ్ ప్రాబల్యం, పసిఫిక్ ప్రాంతంలో జపాన్ ప్రాబల్యం నెలకొల్పడం జరిగింది.

13.6.5.6 మెచ్చుకోదగ్గ అంశాలు :

ఆదిష్ఠ పద్ధతిలో అనేక లోపాలున్నప్పటికీ కొన్ని మెచ్చుకోదగిన అంశాలు కూడా ఉన్నాయి. అగ్రరాజ్యాలు వలస ప్రాంతాలలో తమ అధికారాన్ని స్వప్రయోజనాల కోసం కాకుండా వెనుకబడిన ప్రజల అభివృద్ధికి ఉపయోగించవలెననే విషయం ప్రపంచ ప్రజల దృష్టిని ఆకర్షించింది. ఈ పద్ధతివల్ల కొంతవరకు అగ్రరాజ్యాల దృక్పథంలో మార్పు వచ్చింది. . వెనుకబడిన ప్రజల అభివృద్ధిని ధ్యేయంగా పెట్టుకొని అగ్రరాజ్యాలు వలసలను పాలించడం కొంతవరకు ప్రారంభించాయి.

13.6.6. అల్పసంఖ్యాక వర్గాలు :

అల్పసంఖ్యాకవర్గాల ప్రజల సమస్యలను పరిష్కరించడానికి ఒక అల్పసంఖ్యాక సంఘం నెలకొల్పడం జరిగింది. ఈ సంఘం అల్పసంఖ్యాక వర్గ ప్రజల నుంచి అర్జీలు స్వీకరించడమేగాక ప్రజల ఫిర్యాదులకు గురి అయిన ప్రభుత్వాలనుంచి వివరణలను కూడా స్వీకరించింది. సుమారు మూడు కోట్ల అల్పసంఖ్యాకవర్గ ప్రజల హక్కుల రక్షణకు

సమితి బాధ్యత వహించింది. అయితే సమితికి అర్థబలంగాని, అధికారంగాని లేకపోవడంవల్ల అల్పసంఖ్యాక వర్గ ప్రజల సమస్యలను పరిష్కరించడంలో సమితి విఫలమయింది.

13.6.7 నిరాయుధీకరణ :

సమితి ఒడంబడిక పత్రంలోని ఎనిమిదో ప్రకరణం ప్రకారం ప్రపంచశాంతి కోసం సభ్యరాజ్యాలు తమ ఆయుధబలాలను తగ్గించుకోవలెను. యుద్ధంలో ఓడిపోయిన దేశాలైన జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, హంగేరీ, బల్గేరియాల విషయంలో మాత్రమే నిరాయుధీకరణ సిద్ధాంతము అమలుచేయడం జరిగింది. మిత్రరాజ్యాలు నిరాయుధీకరణను అనుసరించలేదు. అనేక అంతర్జాతీయ సమావేశాలు జరిగినప్పటికినీ ఆయుధాల తగ్గింపు విషయంలో ప్రపంచదేశాల మధ్య అంగీకారం కుదరలేదు. 1939 నాటికి అన్నిదేశాల ఆయుధబలం 1914లో కంటే అనేకరెట్లు పెరిగింది. నిరాయుధీకరణ విషయంలో సమితి విఫలమయింది.

13.7 సమితి క్షీణదశ :

నానాజాతి సమితి చాలావరకు చిన్నచిన్నరాజ్యాల మధ్య తగాదాలను తీర్చగలిగింది. కాని అగ్రరాజ్యాలకూ చిన్నరాజ్యాలకూ మధ్య తగాదాలు వచ్చినప్పుడు సమితి తీర్పు సాధారణంగా అగ్రరాజ్యాలకే అనుకూలంగా ఉండేది. అంతేగాక అగ్రరాజ్యాలు దురాక్రమణ జరిపినపుడు సమితి నిస్సహాయస్థితిలో పడేది. దీనికొక ఉదాహరణ మంచూరియా మీద జపాన్ జరిపిన దాడి.

13.7.1 మంచూరియా మీద జపాన్ దురాక్రమణ :

1905లో రష్యా, జపాన్ల మధ్య జరిగిన సంధి ఫలితంగా జపాన్ దక్షిణ మంచూరియాలోని తన రైల్వేల రక్షణ కోసం ముక్డెన్ సైనిక కేంద్రంగా 15వేల సైనికులను సమీకరించింది. 1931లో విధ్వంసక చర్యలు నుంచి తన రైల్వేలను కాపాడుకొనే సాకుతో జపాన్ మంచూరియాను ఆక్రమించుకొన్నది. జపాన్ దురాక్రమణను సమితి అరికట్టలేకపోయింది. మంచూరియా సంక్షోభము సమితి బలహీనతను పూర్తిగా బహిర్గతం చేసింది.

13.7.2 ఇథియోపియా మీద ఇటలీ దురాక్రమణ :

1934లో ఇటలీ, ఇథియోపియాల మధ్య వాల్వాల్ సరిహద్దు సంఘర్షణ జరిగినప్పుడే ఇథియోపియా సమితికి విజ్ఞప్తిచేసి, సమితి జోక్యాన్ని కోరింది. హిట్లర్ దురాక్రమణలను అరికట్టడానికి ముస్సోలినీ సహాయం మీద ఆధారపడిన ఇంగ్లండ్, ఫ్రాన్సు్లు సమితి ఇటలీ మీద సత్వరచర్యలు తీసుకోకుండా అడ్డుపడినాయి. చివరకు సమితి వాల్వాల్ సరిహద్దు సంఘర్షణకు రెండు దేశాలు కారణమని నిర్ణయించింది. అయితే 1935 అక్టోబరు 3న ముస్సోలినీ సైన్యాలు అబిసీనియాను ఆక్రమించుకున్నాయి. ఇథియోపియా మీద ఇటలీ దురాక్రమణను అరికట్టడంలో సమితి విఫలమయింది.

13.7.3 స్పెయిన్ లో అంతర్యుద్ధము :

1933లో స్పెయిన్ లో ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వమేర్పడింది. 1936లో హిట్లర్, ముస్సోలినీల అండదండలతో

ఫాసిస్ట్ నాయకుడైన జనరల్ ఫ్రాంకో చట్టసమ్మతమైన ప్రజాప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించాడు. స్పెయిన్లో అంతర్యుద్ధాన్ని ఆపడానికి సమితి ఏవిధమైన చర్యలు తీసుకోలేకపోయింది. 1939 నాటికి ఫ్రాంకో స్పెయిన్లో ప్రజాప్రభుత్వాన్ని కూలదోసి నియంతృత్వం స్థాపించాడు. స్పెయిన్లోని అంతర్యుద్ధం ఫలితంగా సమితి ప్రతిష్ఠ బాగా దెబ్బతిన్నది.

జపాన్ 1937లో చైనా మీద దాడి జరిపినపుడు సమితి బలహీనత పూర్తిగా బయటపడింది. హిట్లర్ దురాక్రమణ ఫలితంగా రెండో ప్రపంచ యుద్ధం ప్రారంభమయింది. అయినప్పటికి సమితి నామమాత్రంగా రెండో ప్రపంచయుద్ధం ముగిసేవరకు కొనసాగింది.

13.8 సమితి విఫలం కావడానికి కారణాలు :

నానాజాతి సమితి కొనసాగిన 20 సంవత్సరాల కాలంలో కొన్ని సమస్యలను పరిష్కరించింది. కాని రెండో ప్రపంచయుద్ధం సంభవించకుండా చేయలేకపోయింది. ప్రపంచ శాంతి స్థాపనలో సమితి విఫలమైంది. ఈ వైఫల్యానికి ఎన్నో కారణాలున్నాయి.

13.8.1 సమితి ఒడంబడికలోని లోపాలు :

నానాజాతి సమితిని రూపొందించిన ఒడంబడికలోని కొన్నిలోపాలు సమితి విఫలం కావడానికి కారణమైనాయి. సమితి ఒడంబడిక యుద్ధాన్ని నిషేదించింది కాని దేశాలు బలప్రయోగం చేయడాన్ని నిషేధించలేదు. జపాన్ యుద్ధ ప్రకటన చేయకుండా తద్వారా సమితి ఒడంబడికను ఉల్లంఘించకుండా చైనా మీద బలప్రయోగం చేసి మంచూరియాను ఆక్రమించుకొన్నది. అలాగే అబిసీనియాను ఇటలీ ఆక్రమించుకొన్నది. అయిన్పటికీ సమితి ఏమీ చేయలేకపోయింది. రాను రాను సమితి అంతర్జాతీయ శాంతిని పరిరక్షించే బలమైన సంస్థగాకాక అంతర్జాతీయ సహకారాన్ని పెంపొందించే సంస్థగా మాత్రమే మిగిలింది.

13.8.2 అగ్రరాజ్యాల వైఖరి :

ఇంగ్లండ్ సమితిని సమతుల్య పరిరక్షణ సంస్థగా పరిగణించగా, ఫ్రాన్స్ దానిని జర్మనీని చుట్టుముట్టడానికి సాధనమని తలపోసినది. అందుకే, సమితి ప్రపంచానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుందని భావించినా, తీరా దాని పనితీరులో అదెప్పుడూ అంతమేరకు ఎదగలేదు. సంకుచిత జాతీయత, రాజ్యాలను ఉదారంగా ప్రవర్తించనీయక, త్యాగాలు చేయనీయకపోవడంతో సమితి పనితీరు మెరుగుపడలేదు.

13.8.3 మితిమీరిన జాతీయవాదము :

సమితి సభ్యరాజ్యాలలో జాతీయ భావము మితిమీరిన అంతర్జాతీయ సహకారదృష్టి లోపించింది. ఏ ఒక్క సభ్యరాజ్యం కూడా అంతర్జాతీయ ప్రయోజనాల కోసం తన జాతీయ ప్రయోజనాలను త్యాగం చేయడానికి సిద్ధపడలేదు. అంతేగాక సమితిపట్ల సభ్యరాజ్యాలలో విధేయత లోపించింది. అందువల్ల జాతీయభావ ప్రభావమెక్కువై సమితి విఫలంకావడానికి దారితీసింది.

13.8.4 అగ్రరాజ్యాలు – సమితిలో చేరకపోవడం :

అగ్రరాజ్యాలైన అమెరికా, రష్యా సమితిలో సభ్యరాజ్యాలు కాకపోవడం వల్ల సమితి ప్రాముఖ్యం తగ్గింది. రష్యా 1934 వరకు సమితిలో సభ్యరాజ్యం కాదు. అమెరికా సమితిలో సభ్యరాజ్యంగా చేరడానికి నిరాకరించి, ప్రపంచ సమస్యలపట్ల ఏకాంత విధానాన్ని అనుసరించసాగింది. ఈ రెండు అగ్రరాజ్యాల పూర్తి సహకారం సమితికి లభించలేదు.

13.8.5 తృప్తిపరిచే విధానము :

అగ్రరాజ్యాలు సక్రమంగా సహకరించక పోవడంవల్ల నానాజాతి సమితి విఫలమైంది. అగ్రరాజ్యాలలో సమితి కర్తవ్యం గురించి అభిప్రాయబేధాలు వచ్చినాయి. శాంతిస్థాపనే సమితి ముఖ్య కర్తవ్యమని ఇంగ్లండ్ మొదలైన దేశాలు భావించినాయి. శాంతిస్థాపన విషయంలో, మధ్యవర్తిత్వం విషయంలో సమితి బలాన్ని ఉపయోగించవలెనని ఫ్రాన్స్ భావించింది. అంతేగాక ఇంగ్లండ్, ఫ్రాన్సు జర్మనీపట్ల తృప్తిపరచే విధానం అవలంభించడంవల్ల జర్మనీ దురాక్రమణ చేయడం ప్రారంభించింది.

13.8.6 సమితికి సాయుధబలం లేకపోవడం :

దురాక్రమణలను అరికట్టడానికి సమితికి కావలసిన అధికారాలుగాని, ఆయుధాలుగాని, యంత్రాంగం గానిలేవు. అందువల్ల జపాన్, ఇటలీ, జర్మనీ వంటి దేశాలు దురాక్రమణ జరిపినపుడు వాటిని అరికట్టలేకపోయింది. చివరికి దురాక్రమణ జరిపిన జపాన్, ఇటలీ, జర్మనీలు సభ్యత్వం నుంచి విరమించుకొన్నాయి.

13.8.7 నిర్ణయాలు ఏకగ్రీవంగా తీసుకోవాలనే సూత్రం :

సమితి తీర్మానాలు ఏకగ్రీవంగా జరుగవలెను. కాని సభ్యరాజ్యాల మధ్య ఏకాభిప్రాయం సాధించడం కష్టమైనది. సమితి ఉనికి, నిర్వహణ, సభ్యదేశాల సహాయ, సహకారాలపైనే గాక ద్రవ్యసహాయంపై కూడా ఎంతో ఆధారపడివుంది. ఇవి అనుకున్న మేరకు ఎప్పుడూ అందిరాలేదు. అంతేగాక అసలు సమితి విధులపైన, బాధ్యతలపైన సభ్యదేశాల మధ్య బొత్తిగా పొసగని విరుద్ధ భావాలున్నాయి.

13.8.8 నియంతృత్వ ప్రభుత్వాల విధానం :

జర్మనీ, ఇటలీ, జపాన్ లోని నియంతృత్వ ప్రభుత్వాలు సమితి విజయావకాశాలను వమ్ముచేశాయి. జపాన్ నూతన భూభాగాల ఆక్రమణకు ఒడిగట్టగా, సమితి విమర్శించగా, జపాన్ సంధి నుండి వైదొలగింది. అంటే సమితి సభ్యదేశాల స్వార్థ ప్రయోజనాలకు ఆటంకమని అవి తలపోసినపుడు జంకూ, బొంకూ లేకుండా సమితి నుండి వైదొలగడమో, నిర్లక్ష్యం చేయడమో చేసేవి.

13.8.9 నిరాయుధీకరణ, ప్రయత్నాలు విఫలం కావడం :

నిరాయుధీకరణ సాధించడంలో సమితి పూర్తిగా విఫలమైంది. ఫలితంగా జర్మనీ బహిరంగంగా, ధైర్యంగా ఆయుధబలాన్ని సమకూర్చుకోవడం ప్రారంభించింది. ఇతర దేశాలు కూడా తమ ఆయుధ బలాన్ని వృద్ధిచేసుకోసాగాయి. ఫలితంగా 1939 నాటికి అన్ని దేశాల ఆయుధబలం 1914లో కంటే అనేక రెట్లు పెరిగింది.

13.8.10 ఆర్థిక వనరుల లోపం :

సమితి నిర్వహణ సభ్యరాజ్యాల స్వచ్ఛంద ధన సహాయం మీద ఆధారపడి ఉంది. 1930లో ప్రపంచ ఆర్థిక మాంద్యము ఏర్పడడంతో సమితి కార్యక్రమాలు, నిర్ణయాలు అమలుజరపటానికి అవసరమైన ధనం లభ్యం కాలేదు.

13.8.11 వర్సే సంధిలోని లోపాలు :

వర్సే సంధి అన్నివిధాల జర్మనీకి, దాని పక్షం వహించిన రాజ్యాలకు నష్టదాయకం. వర్సే సంధి సూత్రాలు తమపై బలవంతంగా రుద్దబడినవన్న భావంతో జర్మనీ సంధి సూత్రాలను తీవ్రంగా ప్రతిఘటించింది.

13.8.12 జర్మనీ ప్రతీకార వాంఛ :

యుద్ధంలో ఓడిపోయిన దేశాలపట్ల అగ్రరాజ్యాల అనుమానవైఖరి, జర్మనీ ప్రతీకార ధోరణి సమితి విఫలం కావడానికి కారణాలైనాయి. అగ్రరాజ్యాలు జర్మనీ వంటి గొప్పదేశాన్ని శాశ్వతంగా అన్నివిధాల బలహీనపరచడానికి ప్రయత్నం చేసినాయి. ఫలితంగా జర్మనీలో హిట్లర్ నాజీ నియంతృత్వాన్ని స్థాపించి, సమితి షరతులను ఉల్లంఘించడం ప్రారంభించాడు. దాని ఫలితమే రెండో ప్రపంచ యుద్ధం.

13.9 ముగింపు :

అనేక కారణాల వల్ల సమితి విఫలమైనప్పటికినీ అది కొన్ని విజయాలను కూడా సాధించింది. అంతర్జాతీయంగా ఆర్థిక, సాంఘిక, సాంస్కృతిక, వైజ్ఞానిక రంగాలలో సమితి చెప్పుకోదగిన ప్రగతిని సాధించింది. అంతర్జాతీయ సహకారాన్ని, సౌహార్థాన్ని పెంపొందించి తద్వారా సమితి అంతర్జాతీయతా భావాన్ని ప్రపంచ దేశాలలో పెంపొందించింది. అనేక అంతర్జాతీయ సమస్యలను చర్చించి సమితి ప్రపంచ అభిప్రాయాన్ని తొలిసారిగా సేకరించింది. నానాజాతి సమితి సంపాదించిన అనుభవాన్ని పురస్కరించుకొని రెండో ప్రపంచ యుద్ధానంతరం ఈ సమితి స్వరూప స్వభావాలకు మెరుగులుదిద్ది ఐక్యరాజ్యసమితి రూపొందించడం జరిగింది.

13.10 సారాంశము :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత, ఉడ్రోవిల్సన్ 14 సూత్రాలలోని చివరి సూత్రం ఆధారంగా నానాజాతి సమితి అనే ఒక అంతర్జాతీయ సంస్థను నెలకొల్పడం జరిగింది. ఈ సంస్థ ముఖ్య లక్ష్యాలుగా అంతర్జాతీయ సహకారం పెంపొందించి, శాంతి భద్రతలను కాపాడటం, దేశాల మధ్య బహిరంగంగా న్యాయంగా ఉండే సంబంధాలు నెలకొల్పడం, ఈ సమితి ఒడంబడిక పత్రాన్ని ప్రపంచదేశాలన్ని అంగీకరించేటట్లు చేయడం, సమితికి భిన్నంగా ప్రవర్తించిన రాజ్యాల మీద తక్కిన సభ్యరాజ్యలు తగిన చర్య తీసుకోవడం మొదలైనవిగా పేర్కొనవచ్చును.

నానాజాతి సమితిలో మూడు ప్రధాన అంగాలు ఉంటాయి. అవి సమితి మహాసభ, సమితి మండలి మరియు సమితి సచివాలయం. సమితికి చెందిన రెండు స్వయం పరిపాలనాధికారమున్న అంశాలు కూడా కలవు, అవి శాశ్వత అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం, అంతర్జాతీయ కార్మిక సంస్థ ముఖ్యమైనవి.

మహాసభ నానాజాతి సమితికి చెందిన శాసనాధికారమున్న సంస్థ. దీనిలో అన్ని సభ్యదేశాలకు ప్రాతినిధ్యం ఉంటుంది. సభ నిర్ణయాలు అన్ని సభ్య దేశాలు ఆమోదించాలి. మండలి సమితి రాజ్యనిర్వహణధికారాలను నిర్వహించే సంస్థ. ఇది 9 మందిని కలిగిన చిన్న సంస్థ. దీన్ని శాశ్వత సభ్యులు, తాత్కాలిక సభ్యులు, నిర్ణీత కాలానికి ఎన్నుకోబడే ప్రతినిధులుంటారు. సచివాలయం కేంద్రస్థానం జనీవా. అంతర్జాతీయ సమస్యలపై విషయ సేకరణ సంధులను నమోదు చేయడం, సభ కార్య నిర్వహణకు తోడ్పడం ముఖ్య విధి.

ఈ నానాజాతి సమితి అంతర్జాతీయంగా ప్రగతిని సాధించి, అంతర్జాతీయతా భావాన్ని పెంపొందించింది. అగ్రరాజ్యాల వలస ప్రాంతాలలో తమ అధికారాన్ని స్వప్రయోజనం కోసం కాకుండా వెనుకబడిన ప్రజల అభివృద్ధికి తోడ్పడింది. ప్రపంచ శాంతి కోసం సభ్య రాజ్యాలు తమ ఆయుధ బలాలను తగ్గించుకోవాలని సూచించింది. నానాజాతి సమితి కొనసాగిన కాలంలో కొన్ని సమస్యలను పరిష్కరించింది. కాని స్పెయిన్ లో అంతర్యుద్ధం ఆపడానికి ఎన్ని చర్యలు తీసుకున్నా తన చర్యలు విఫలం అయ్యాయి. కాని ఈ సమితి రూపొందించిన ఒడంబడికలోని కొన్ని లోపాలు సమితి విఫలం అవడానికి కారణం అయ్యాయి. అంతే కాకుండా ప్రపంచశాంతి స్థాపనలో ఈ సమితి విఫలం అయిందని, ఇది రెండవ ప్రపంచ యుద్ధంను అరికట్టలేక పోయింది. అగ్రరాజ్యాలు సహకారం సరిగా లేనందు వలన ఈ నానాజాతి సమితి విఫలం అయిందని కూడా చెప్పవచ్చు.

13.11 ముఖ్య పదకోశం :

నానాజాతి సమితి :

లీగ్ ఆఫ్ నేషన్స్ అంటారు. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం ముగిసిన తరువాత పారిస్ శాంతి సమావేశం ద్వారా 1920 జనవరి 10న స్థాపించబడింది. సామాజిక భద్రత, నిరాయుధీకరణ ద్వారా యుద్ధాలను నిరోధించడం, అంతర్జాతీయ వివాదాలను పరిష్కరించడం వంటివి దీని విధులు.

బడ్జెట్ :

బడ్జెట్ అనే పదం ఆదాయ, వ్యయాల ప్లానింగ్ కు ఉపయోగిస్తారు. ఆర్థికంగా జమా, ఖర్చులు అంచనా వేస్తూ నిర్ణయిస్తారు. ఈ బడ్జెట్ అనేది సాధారణంగా రాబోయే ఆర్థిక సంవత్సరానికి ముందుగా గత సంవత్సరంలో వచ్చిన ఆదాయ, వ్యయుల ఆధారంగా తయారవుతుంది.

బానిసత్వం :

బానిసత్వం అనేది ఒక వ్యక్తి యొక్క శ్రమకు సంబంధించినది. బానిస చేసే పని నిర్బంధ స్థలంలో పనిని కలిగి ఉంటుంది. చారిత్రకంగా సైనిక ఓటమి ద్వారా బానిస అవ్వడం, అప్పుల ద్వారా బానిస అవ్వడం. ఇది నాగరికత యొక్క విలక్షణమైన లక్ష్మణం, ప్రస్తుత ప్రపంచంలో బానిసత్వం చట్టప్రకారం నేరం

శరణార్థులు :

ఒక దేశము నుండి గాని, ప్రదేశము నుండి గాని బ్రతుకు తెరువు నిమిత్తం మరొక ప్రదేశమునకు పోయిన వారిని శరణార్థులు అంటారు.

ఔషదం :

రోగాన్ని నివారించే పదార్థం, మందు.

భూమధ్యరేఖ :

భూమధ్యరేఖ భూమ్మీద ఉన్న ఐదు ముఖ్య అక్షాంశ వృత్తాలలో ఒకటి. మిగిలినవి – ఆర్కిటిక్ వలయం, అంటార్కిటిక్ వలయం, కర్కటరేఖ, మకర రేఖ. భూమధ్యరేఖ గోళంలో మధ్యరేఖను నిర్వచిస్తుంది. సున్నా డిగ్రీల అక్షాంశాన్ని సూచిస్తుంది.

సంక్షోభం :

ఒక వ్యక్తి, సమూహం లేదా సమాజం మొత్తాన్నీ ప్రభావితం చేసే అస్థిర మరియు ప్రమాదకర పరిస్థితి. ఇది ఒక సంఘటన ద్వారా కాని, ప్రతికూల మార్పుల ద్వారా కాని, ఆకస్మికంగా కాని ఏర్పడతుంది.
ఉదా: రాజకీయ సంక్షోభం, ఆర్థిక సంక్షోభం, అంతర్జాతీయ సంక్షోభం మొదలైనవి.

అంతర్యుద్ధం :

ఇది ఒక రాష్ట్రంలో లేదా దేశంలో వ్యవస్థీకృత సమూహాల మధ్య జరిగే యుద్ధం. దేశం పైన గాని లేక ప్రాంతం పైన గాని నియంత్రణ సాధించడం లేదా ప్రభుత్వా విధానాలను మార్చడం కోసం యుద్ధం జరుగుతుంది.

13.12 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. నానాజాతి సమితి ఆశయములు, దానిలోని అంగాలు, సాధించిన ఘనకార్యములు వివరింపుము.
2. నానాజాతి సమితి విఫలమగుటకు కారణములు ఏమిటి ?
3. ఉడ్రోవిల్సన్ 14 సూత్రాలు.
4. ఆదిష్ట పద్ధతి.

13.13 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. C.J.A.H. Hayes – Modern Europe since 1870
2. D. Thomson – Europe since Napolean.
3. C.D. Hazan – Modern Europe upto 1945
4. H.L. Peacock – Modern European History

డా॥ వి.కె. మోహన్

పాఠం – 14
రష్యా విప్లవం (కమ్యూనిస్ట్ విప్లవం) –1917

లక్ష్యం :

రష్యాలో జారు చక్రవర్తుల నిరంకుశత్వ సామ్రాజ్యాన్ని కూలద్రోసి కమ్యూనిస్ట్ దేశంగా ప్రభావింపచేసి బోల్షివిక్ విప్లవం రావడానికి గల వివిధ కారణాలను గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

14.1 పరిచయం

14.2 విప్లవ కారణాలు

- 14.2.1 జార్ చక్రవర్తుల నిరంకుశత్వము
- 14.2.2 ఆర్థిక పరిస్థితులు
- 14.2.3 మేధావుల ప్రభావం
- 14.2.4 వివిధ పార్టీల వైఖరి
- 14.2.5 1905 విప్లవం
- 14.2.6 రష్యా – జపాన్ యుద్ధం
- 14.2.7 మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో రష్యా పాత్ర

14.3 విప్లవ ప్రారంభం

- 14.3.1 మార్చి విప్లవం (1917)
- 14.3.2 తాత్కాలిక ప్రభుత్వం
- 14.3.3 నవంబర్ విప్లవం (1917)
- 14.3.4 నూతన ప్రభుత్వ స్థాపన

14.4 విప్లవ విజయానికి కారణాలు

14.5 విప్లవ ప్రాముఖ్యం

14.6 ముగింపు

14.7 సారాంశము

14.8 ముఖ్య పదకోశం

14.9 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

14.10 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

14.1 పరిచయం :

యూరప్ ఖండ ఈశాన్య భాగంలో సువిశాలమైన రష్యాదేశం ఉంది. ఇచ్చటి ప్రజలు స్లావ్ జాతీయులు. కాథలిక్ క్రైస్తవ మతానికి చెందినవారు. ఆధునిక యుగారంభంలో, ఐవనోవ్ వంశ పరిపాలనలో రష్యా జాతీయదేశంగా ఆవిర్భవించింది. ఐవాన్ దిగ్రేట్ (1462 – 1505) రష్యాకు మంగోలియా ఆధీనత నుండి స్వాతంత్ర్యాన్ని సంపాదించడమేగాక అంతఃకలహాలకు స్వస్తి పలికించి, జాతీయ రాజరిక వ్యవస్థకు పునాది వేశాడు. రోమన్ వంశ చక్రవర్తుల కాలంలో (1613 – 1917) రష్యా ఐరోపీకరణను సాధించి, బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం తరువాత తానే గొప్ప సామ్రాజ్యంగా వెలిసింది. దాని సరిహద్దులు ఉత్తరాన బాల్టిక్, ఆర్కిటిక్ సముద్రాలు, దక్షిణంలో నల్లసముద్రం, కాస్పియన్ సముద్రం; తూర్పున ఫసిఫిక్ మహాసముద్రం, పడమర ప్రష్యా, ఆస్ట్రియా సరిహద్దుల వరకు విస్తరించింది. ఇంత విశాలమైన సామ్రాజ్యం జార్ చక్రవర్తి సార్వభౌమ, నియంతృత్వ పరిపాలనలో వుంది. రష్యా సామ్రాజ్య రష్యన్ చర్చిలపై జార్ నిర్వివాదమైన అధికారం గలవాడు. జార్ రెండో అలెగ్జాండర్ మొదట్లో ఉదారమైన సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టినప్పటికీ చివరికి యథాస్థితివాదిగా, తిరోగమనశీలిగా మారిపోయాడు. ఆయన వారసులు మూడో అలెగ్జాండర్, రెండో నికోలస్లు సంపూర్ణ యథాస్థితివాదులు, తిరోగమనశీలురు, సమాజంలో రాజన్యులు, కులీనులు ప్రత్యేక హక్కులు కల్గివున్న వర్గంవారు. మధ్యతరగతివారు, రైతులు, బానిసలు ఎలాంటి హక్కులులేని వర్గానికి చెందినవారు. 19వ శతాబ్ది చివరి నాటికి రైతుల ఆర్థిక పరిస్థితి చాలా హీనమైంది. రెండో అలెగ్జాండర్ 1861లో బానిసలకు స్వేచ్ఛను ప్రసాదించినా వారి స్థితిగతులలో మార్పులేదు. రష్యాలో ప్రతి చోటా ముఖ్యంగా రైతుల్లో అసంతృప్తి, నిరాశా నిస్పృహలుగా ప్రబలిపోయాయి. జార్ కు వ్యతిరేకంగా అక్కడక్కడా, అప్పుడప్పుడూ తిరుగుబాట్లు, అలజడులు తలెత్తాయి. మూడో అలెగ్జాండర్ పరిపాలన కాలంలో రష్యాలో పారిశ్రామికీకరణ మొదలైంది. ఆయన కౌంట్ సెర్జ్ విట్ ను ఆర్థిక, రవాణా శాఖల మంత్రిగా నియమించాడు. రష్యాలో పరిశ్రమలు, భారీవ్యాపారం అభివృద్ధిగావించిందంటే ఈ ఘనతంతా కౌంట్ సెర్జ్ విట్ దే. రెండో నికోలస్ కాలంలో (1894 – 1917) రష్యాలో చాలా వేగంగా పారిశ్రామిక విప్లవం వ్యాపించింది. ఈ అధిక పారిశ్రామికాభివృద్ధికి ఫ్రెంచి పెట్టుబడి, రష్యాలోని మాజీ బానిసలు చాలా తక్కువ కూలికి పనిచేయడం కారణాలయ్యాయి. పారిశ్రామికీకరణ ఫలితంగా సమాజంలో కార్మికవర్గం అనే కొత్తవర్గం ఏర్పడింది. అసంతృప్తి చెందిన రైతులు చాలా మంది పారిశ్రామికవాడలకొచ్చి అధిక సంఖ్యలో కర్మాగారాల్లో పనివారుగా చేరిపోయారు. పెట్టుబడిదారులు వారిచేత ఎక్కువ గంటలు పనిచేయించి స్వల్పమైన వేతనాలు ఇచ్చారు. కార్మికుల పరిస్థితి చాలా హీనంగా వుంది. పెట్టుబడిదారులు తమను దోచుకొంటున్నారని కార్మికులు భావించారు. కార్మికుల, కర్షకుల దైన్యనిస్సహాయ స్థితిని రష్యామేధావి వర్గానికి చెందిన లియోటాల్ స్టాయ్, మాక్సిమ్ గోర్కీ, టుర్గెనోవ్ లాంటి రచయితలు తమ రచనల ద్వారా తెలియజేసారు. అయితే రష్యా విప్లవం రావటానికి కావలసిన భావాలను, చాలాకాలం క్రితమే కార్ల్ మార్క్స్ ప్రవచించాడు. మార్క్సియన్ సామ్యవాదం రష్యా కార్మిక వర్గాన్ని ఆకర్షించింది. కార్మిక సంఘాలు అవతరించాయి. పారిశ్రామిక సమ్మెలను నిర్వహించటం

మొదలైంది. 1898లో సామ్యవాద ప్రజాస్వామ్య పక్షం వెలసింది. అది తరువాత మెన్షవిక్స్ (మితవాదులు), బోల్షివిక్స్ (తీవ్రవాదులు) గా చీలిపోయింది. కార్ల్ మార్క్స్ కమ్యూనిస్ట్ భావాలతో బాగా ప్రభావితుడైన లెనిన్ బోల్షివిక్ లకు నాయకుడైనాడు. ఈ విధంగా 19వ శతాబ్దానంతానికి మార్క్స్ వాదుల వర్గం రష్యాలో పటిష్టమైన శక్తిగా రూపొందింది.

14.2 విప్లవ కారణాలు :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధకాలంలో జార్ చక్రవర్తుల నిరంకుశ పాలనను అంతం చేయడానికి 1917లో రష్యాలో ఒక చారిత్రాత్మకమైన విప్లవం జరిగి సామ్యవాద ప్రభావంవల్ల బోల్షివిక్లు అనే రాజకీయపార్టీ ఆధ్వర్యంలో రిపబ్లిక్ ప్రభుత్వమేర్పడింది. రష్యాలో జరిగిన ఈ విప్లవాన్ని బోల్షివిక్ విప్లవమని, కమ్యూనిస్ట్ విప్లవం అని అంటారు. ఈ విప్లవం 1789లో జరిగిన ఫ్రెంచి విప్లవంవలె ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలో అనేక గొప్ప మార్పులకు కారణమయింది. రష్యన్ కమ్యూనిస్ట్ విప్లవ ప్రభవానము నేటికీ మానవ జీవితం మీద కనిపిస్తుంది. ఈ విప్లవానికి గల కారణాలు.

14.2.1 జార్ చక్రవర్తుల నిరంకుశత్వము :

“రష్యా విప్లవకారణాలు రష్యా చరిత్రలోనే లోతుగా పాతుకొనివున్నాయి" అని లిప్సన్ పేర్కొన్నాడు. 1613 నుండి రష్యాను పరిపాలించిన చక్రవర్తులందరు రోమనావ్ వంశస్థులు. పీటర్ ది గ్రేట్ (1689 – 1725), కాథరిన్ ది గ్రేట్ (1762 – 1796) ల కాలంలో రష్యా ఒక గొప్పరాజ్యంగా పేరుప్రతిష్ఠలు సంపాదించింది. అయితే వారి తరువాత రష్యాను పరిపాలించిన చక్రవర్తులందరూ ప్రజాభిప్రాయాన్ని పాటించకుండా పరిపాలన సాగించారు. ఒక్క రెండో అలెగ్జాండర్ చక్రవర్తి మాత్రం ప్రజాక్షేమాన్ని కోరి కొన్ని ఉదార సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టినాడు. 1861లో అలెగ్జాండరు కర్షకులకు బానిసత్వం నుంచి విముక్తి కలిగించినాడు. కాని పోలెండ్లో తిరుగుబాటు ఫలితంగా రెండో అలెగ్జాండర్ రహస్య పోలీసు సహాయంతో ఉదార విధానానికి స్వస్తిచెప్పి కఠిన వైఖరి అవలంబించినాడు. దేశంలో శూన్యవాదులు, అరాచకవాదులు చక్రవర్తి కఠిన వైఖరికి వ్యతిరేకంగా ఆందోళనలు సాగించినారు. రెండో అలెగ్జాండర్ చక్రవర్తిని ఒక శూన్యవాది 1881లో హత్యచేసినాడు. రెండో అలెగ్జాండర్ తరువాత రష్యాను పరిపాలించిన మూడో అలెగ్జాండర్ కూడా ఉదార ఉద్యమాలను అణచివేసి నిరంకుశంగా పరిపాలించినాడు. ఓక్రానా (పోలీస్ వ్యవస్థ) సహాయంతో మూడో అలెగ్జాండర్ విప్లవవాదులలో కొంతమందిని జైళ్ళలో నిర్బందించినాడు. మరికొంతమంది విప్లవవాదులను దేశంనుంచి బహిష్కరించి సైబీరియాకు పంపినారు. ఇంకా కొంతమందిని చంపివేసినారు. 1894లో రాజ్యానికి వచ్చిన రెండో నికోలస్ చక్రవర్తి తన పూర్వుల వలె తెలివితేటలు, శక్తిసామర్థ్యాలున్న చక్రవర్తి కాదు. ఇతడు తన సలహాదారులను, మంత్రులను కూడా ద్వేషించి ఈర్ష్యాభావంతో చూసేవాడు. ఇతని కాలంలో వ్యవసాయం నిర్లక్ష్యం చేయడంవల్ల కర్షకుల బాధలు ఎక్కువైనాయి. దేశంలో విద్యావ్యాప్తి దాదాపుగా నిరోధించడం జరిగింది. రహస్య పోలీస్ దళము విప్లవ వీరులను వెంటాడుతూ వుండేది.

దీనికితోడు రష్యాలో పరిస్థితులు విషమించడానికి మరో కారణం దేశపరిపాలన చక్రవర్తి భార్య చేతులలో వుండటమేనని చెప్పవచ్చు. రస్ పుటిన్ అనే సైబీరియా రాజకీయవేత్త ప్రభావానికిలోనైన మహారాణి అలెగ్జాండ్రా కొనసాగించిన నిరంకుశ ఆంతరంగిక పరిపాలన ఫలితంగా ప్రజలలో అసంతృప్తి ఎక్కువైంది. ఫ్రెంచి విప్లవ కాలం నాటి మేరియాంటెనెట్ వలె అలెగ్జాండ్రా కూడా ప్రవర్తిస్తూ అమితంగా నగలకు ఖర్చుపెట్టేది. అసంతృప్తి చెందిన

ప్రజలను సంతృప్తిపరచడానికి రెండో నికోలస్ పరిమితమైన అధికారులతో కూడిన డ్యూమాను (శాసనసభ) సమావేశపరచడానికి ఏర్పాట్లు చేసినాడు. కాని దీనివల్ల ప్రజలలో అసంతృప్తి ఏమాత్రం తగ్గలేదు. దీనికితోడు జార్ విదేశాంగ విధానం కూడా విఫలం కావడంవల్ల రష్యన్ ప్రజలలో అసంతృప్తి తీవ్రరూపం దాల్చింది. 1904 – 1905లలో జరిగిన యుద్ధంలో జపాన్ చేతిలో రష్యా ఓడిపోయింది. ఈ ఓటమిని రష్యన్ ప్రజలు దేశం ఓటమిగాకాక చక్రవర్తి ఓటమిగా భావించినారు. అంతేగాక మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో రష్యా నిర్వహించిన పాత్ర కూడా దేశానికి అపఖ్యాతి తెచ్చిపెట్టింది. దీనికితోడు దేశంలో ఆర్థికపరిస్థితి కూడా విషమించింది. అందువల్ల రష్యాలో పరిస్థితులు విప్లవానికి అనుకూలంగా ఉన్నాయి. జార్ చక్రవర్తుల నియంతృత్వానికి వచ్చినంత ప్రజావ్యతిరేకం మరే రాజవంశానికి రాలేదని రోడ్ స్టీన్ అను పండితుడంటాడు.

14.2.2 ఆర్థిక పరిస్థితులు :

1917కు పూర్వం రష్యాలో భూస్వాములు, సేద్యబానిసలు అనే రెండు వర్గాలుండేవి. సేద్యబానిసలు భూస్వాముల పొలాలలో పనిచేసేవారు. సేద్యబానిసలకు ఏవిధమైన హక్కులుండేవి కావు. రెండో అలెగ్జాండర్ చక్రవర్తి సేద్యబానిసలకు విముక్తి కలుగజేసినప్పటికీ రైతులుగా వారి స్థితిగతులు ఏవిధంగా బాగుపడలేదు. రైతులకు తినటానికి చాలినంత తిండి కూడా ఉండేదికాదు. దేశప్రజలలో ఐదింట నాలుగోవంతు భాగం వ్యవసాయం మీద ఆధారపడి ఉన్నప్పటికీ వ్యవసాయం మాత్రం వెనుకబడి ఉండేది. రైతుల మీద పన్నుభారం ఎక్కువగా ఉండేది. ధనిక వర్గానికి చెందిన భూస్వాములు, ప్రభువులు మొదలైన వారిమీద పన్నుల భారమేమీ ఉండేది కాదు. భూస్వామ్య వర్గానికి, కర్షక వర్గానికి మధ్యగల అసమానత్వం రష్యన్ ప్రజలలో చాలా అసంతృప్తికి దారితీసింది. కర్షకులు వ్యవసాయానికి కావలసిన పెట్టుబడి సొమ్ములేక గ్రామాలలో ఉండే కులక్ అనే వడ్డీవ్యాపారస్థుల వద్ద హెచ్చు రేటుకు అప్పు తీసుకోవలసి వచ్చేది. కర్షకులకు ఋణాలను తిరిగి చెల్లించే మార్గం కనిపించేదికాదు. అందువల్ల సేద్యబానిసలు భూస్వాముల, కులక దౌర్జన్యాలను ఎదుర్కొనడానికి సిద్ధపడసాగినారు.

కర్షకవర్గం పరిస్థితివలె కార్మికవర్గం పరిస్థితికూడా మెరుగుగాలేదు. పశ్చిమ యూరప్ రాజ్యాల కంటే రష్యాలో పారిశ్రామికాభివృద్ధి ఆలస్యంగా జరిగినప్పటికీ 20వ శతాబ్దం ప్రారంభం నాటికి ఫాక్టరీలు స్థాపించడం, యంత్రాలు ప్రవేశపెట్టటం, రైలుమార్గాలు నిర్మించడం మొదలైన పనులు జరిగాయి. అంతేగాక విదేశాల పెట్టుబడి ఫలితంగా రష్యాలో పారిశ్రామికీకరణ వేగంగా జరిగింది. కార్మికుల సంఖ్య పెరిగింది. 1917 నాటికి దేశప్రజలలో ఐదింట ఒక భాగం కార్మిక వర్గానికి చెందినవారు. పెట్టుబడిదారులు ఉత్పత్తిని ఎక్కువచేసి అధికలాభాలు గడించినప్పటికీ కార్మికుల వేతనాలు మాత్రం చాలా తక్కువగా ఉండేవి. పనిగంటలు ఎక్కువగా ఉండేవి. బాలబాలికలను కూడా పనిలో నియోగించేవారు. పట్టణాలలోని కార్మికులు మురికిపేటలలో అనారోగ్యకరమైన పరిస్థితులలో నివసించేవారు. ప్రభుత్వానికి ఒక నిర్దిష్టమైన కార్మిక విధానంలేదు. ఈ కారణాలవల్ల పెట్టుబడిదారీ వర్గానికి వ్యతిరేకంగా కార్మిక వర్గంవారు ఆ రోజులలో ప్రచారంలోకి వస్తున్న సామ్యవాద సిద్ధాంతాల ప్రభావాలకులోనై కార్మిక సంఘాలు స్థాపించి తద్వారా తమ పరిస్థితులను మెరుగుపరచడానికి విప్లవోన్ముఖులైనారు. పెట్టుబడిదారీ వర్గానికి, కార్మిక వర్గానికి మధ్య ఉధృతమైన ఘర్షణ ఏర్పడింది.

14.2.3 మేధావుల ప్రభావం :

మధ్యతరగతికి చెందిన మేధావులు, విద్యావేత్తలు తమ రచనల ద్వారా జార్ చక్రవర్తుల నిరంకుశత్వాన్ని, ప్రభుత్వంలోని లంచగొండితనాన్ని భూస్వాములు, పెట్టుబడిదారుల స్వార్థాన్ని ప్రజలుదృష్టికి తీసుకొనివచ్చి వారిని చైతన్యవంతులను చేసినారు. వారు మొదట శూన్యవాద ఉద్యమాన్ని ప్రచారం చేసినారు. శూన్యవాద ఉద్యమం విఫలమైన తరువాత రష్యాలో మేధావివర్గం వారు సామ్యవాద సిద్ధాంతాల వైపు మొగ్గినారు. రష్యా మేధావి వర్గంలో టాల్ స్టాయ్, గోర్కీ, టర్గినోవ్, చెకోవ్ మొదలైనవారు ముఖ్యులు. జర్మనీకి చెందిన కార్ల్ మార్క్స్, ఫ్రెడరిక్ ఎంజిల్స్ అనే వారు సామ్యవాదాన్ని ఒక పద్ధతిగాను, ఉద్యమంగాను రూపొందించారు. సంఘంలో పెట్టుబడిదారీ వర్గానికి, శ్రామిక వర్గానికి అధికారం కోసం వర్గ సంఘర్షణ తప్పక జరిగితీరుతుందని చివరికి పోరాటంలో శ్రామికవర్గానికి విజయం లభించి సమానత్వం ప్రాతిపదికగాగల వర్గరహితమైన కమ్యూనిస్ట్ వ్యవస్థ ఏర్పడుతుందని చెప్పినారు. మార్క్స్ సిద్ధాంతాల ప్రభావంవల్ల 1864లో మొదటి కమ్యూనిస్ట్ ఇంటర్ నేషనల్ అనే సమావేశం జరిగింది. కాని ఈ సమావేశం విఫలమైంది. రెండో కమ్యూనిస్ట్ సమావేశం కూడా చెప్పుకోదగిన విజయాలను సాధించలేదు. కాని వివిధ దేశాల ప్రతినిధులు పరస్పరం ఒకరి అభిప్రాయాలను మరొకరు తెలుసుకోగలిగినారు. మార్క్స్ సిద్ధాంతాలను అమలుపరచడానికి రాజకీయ పక్షాలు కూడా ఏర్పడినాయి. ప్రజలలో అసంతృప్తి ఉన్నప్పుడు దానికి జీవం పోయడానికి మేధావుల రచనలు సహాయపడతాయి. రష్యా విషయంలో ఇదే జరిగింది.

14.2.4 వివిధ పార్టీల వైఖరి :

మేధావుల, విద్యావేత్తల రచనల ప్రభావం వల్ల రష్యాలో అనేక పార్టీలేర్పడి చక్రవర్తుల నిరంకుశ పరిపాలనను ఖండిస్తూ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా అనేక కార్యకలాపాలు సాగించాయి. రష్యాలో ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా ఏర్పాటైన మొదటపార్టీ శూన్యవాదుల పార్టీ. తరువాత ఏర్పడిన పార్టీ అరాజకవాదులపార్టీ. శూన్యవాదులు, అరాచకవాదులు కూడా సంఘంలో అమలులో ఉన్న సంస్థలు పనికిరావని, వాటిని నిర్మూలించవలెనని ఆందోళన సాగించినారు. క్రైస్తవ సామ్యవాదులు అనే పార్టీ వారు టాల్ స్టాయ్ వంటి రచయితల ప్రభావం వల్ల సంఘ సంస్కరణలు జరుగవలెనని ఆందోళన సాగించినారు. వీరికితోడు ఉదారవాదులు, తీవ్రవాదులు అనేవారు డ్యూమాను సమావేశపరచి రాజ్యాంగ పద్ధతుల ప్రకారం పరిపాలన జరుగవలెనని ఆందోళన ప్రారంభించినారు. రెండో నికోలస్ కాలంలో మార్క్స్ సిద్ధాంతాల ననుసరించి సాంఘిక విప్లవపార్టీ ఏర్పడింది. 1904–1905లో జపాన్– రష్యాల మధ్య జరిగిన యుద్ధంలో రష్యా ఓటమివల్ల చక్రవర్తి పరిపాలనలోని అసమర్థత ప్రజలకు బాగా అర్థమైంది. దీనికితోడు సైన్యంలో తిరుగుబాట్లు, పెట్రోగ్రాడ్ వంటి నగరాలలో విప్లవభావ ప్రభావంవల్ల శ్రామికవర్గం తిరుగుబాట్లు చెలరేగినాయి. లెనిన్ నాయకత్వంలో ఉన్న సాంఘిక విప్లవపార్టీ 1903లో రెండు చీలికలై మెన్షివిక్కు, బోల్షవిక్ లుగా ఏర్పడినారు. అత్యధిక సంఖ్యలో ఉన్న బోల్షవిక్కు లెనిన్ నాయకత్వంలో నిరసన ప్రదర్శనలు, సమ్మెలు ప్రారంభించినారు. 1905లో సమావేశమైన డ్యూమా సభ్యులను రెండో నికోలస్ తొలగించినాడు. దీనివల్ల రష్యాలో పరిస్థితి మరీ గందరగోళంగా తయారైంది.

14.2.5 1905 విప్లవం :

జార్ రెండో నికోలస్ కాలంలో రష్యా రెండు విప్లవాలకు లోనయింది. మొదటిది 1905లో రెండోది 1917లో

వచ్చాయి. 1917 విప్లవానికి 1905లో వచ్చిన విప్లవం నాంది, పూర్వపీఠిక లాంటిది. దమననీతితో కూడిన రెండో నికోలస్ పరిపాలనపట్ల రైతులు, కార్మికులు భూసంస్కరణలను కోరారు. కార్మికులు తమ పరిస్థితులను మెరుగుపరచుకోవడానికి సమ్మెలు చేయసాగారు. మధ్యతరగతివారు రాజకీయ సంస్కరణలు కోరారు. ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్ లో జరిగిన ఒక సంఘటన 1905 విప్లవాన్ని తీసుకొనివచ్చింది. 1905 జనవరి 22 ఆదివారంనాడు కార్మికులు, రైతులు, స్త్రీలు, పురుషులతో కూడిన పెద్ద ఊరేగింపు చక్రవర్తి శీతాకాల రాజప్రాసాదం వైపుగా సాగిపోయింది. వారికి గావన్ మతాధికారి నాయకుడు. తమ బాధలు, కష్టాలు గూర్చి లిఖింపబడిన ఒక పత్రాన్ని గావన్ చక్రవర్తికి సమర్పించాలనుకొన్నాడు. విషయం తెలిసిన చక్రవర్తి పారిపోయాడు. ఊరేగింపు గమ్యం చేరకుండానే రాజభవన రక్షక సిబ్బంది, సైన్యం గుంపుపై తుపాకులను కాల్చటం మొదలు పెట్టారు. కాల్పుల్లో అనేకమంది మరణించారు. 'రక్తపాతయుత భానువారపు' వధగా దీన్ని వర్ణించారు. ఈ సంఘటన 1905 విప్లవ ప్రారంభానికి సూచన అయింది. ఆ తరువాత రష్యా అంతటా రాజకీయ అలజడులు మొదలయ్యాయి. చక్రవర్తి తాత్కాలికంగా లొంగిపోయి సమస్యలు తీర్చమని డ్యూమాకు పిలుపునిచ్చాడు. రాస్పూటిన్ చెడు ప్రభావం నుండి బయటపడలేని రెండో నికోలస్ నిరంకుశ, దమన నీతిని సాగించాడు. 1914 కల్లా చాలాచోట్ల సమ్మెలు జరిగాయి. ప్రభుత్వం భయపడ్డది. రాజధానిలో సాయుధ సంఘర్షణలు మొదలైనాయి. విప్లవం ఎప్పుడయినా రావచ్చనిపించింది. ఆ సమయంలో 1914 ఆగస్టు ప్రారంభంలో మొదటి ప్రపంచయుద్ధం మొదలైంది.

14.2.6 రష్యా- జపాన్ యుద్ధం (1904 - 1905) :

1904-1905లో జరిగిన చైనా-జపాన్ యుద్ధంలో జపాన్ విజయం సాధించింది. 1895లో జరిగిన షిమోనోసేకి సంధి ఫలితంగా జపాన్ ఫార్మోజా, లియాతుంగ్ ద్వీపకల్పం, ఆర్థర్ రేవు పట్టణాన్ని సంపాదించింది. ఆర్థర్ రేవు పట్టణాన్ని ఆక్రమించుకోవాలనుకొన్న రష్యా, ఫ్రాన్స్, జర్మనీలతో కలిసి జపాన్ తాను సంపాదించిన భూభాగాలను వదిలేదాకా, ఆ దేశాన్ని ఈ మూడు దేశాలను ఎదుర్కొనే బలంలేక, తనతో కలిసే మిత్రదేశాలు లేక జపాన్ ఆర్థర్ రేవును, లియాతుంగ్ ద్వీపకల్పాన్ని వదిలివేసింది. చైనాను బలవంతపెట్టి రష్యా 1897లో ఆర్థర్ రేవును కౌలుకు తీసుకుంది. ఆ తరువాత ట్రాన్స్-సైబీరియాన్ రైలుమార్గం ఆర్థర్ రేవు వరకు వచ్చేందుకు రష్యా అనుమతిని సంపాదించింది. రష్యా జరిపిన ఈ ఆకృత్యంపట్ల, జపాన్లో నిరసన ప్రదర్శించటం జరిగింది. ప్రాచ్యంలో జపాన్కు రష్యా ప్రబల శత్రువైంది. రష్యాను ఎదుర్కోవడానికి జపాన్ ఐరపా ఖండంలో తనతో చేయికలిపే మిత్రదేశం కోసం అన్వేషణ చేయసాగింది. అదే సమయంలో ఇంగ్లాండుక్కు కూడా ప్రాచ్యంలో ఒక మిత్రదేశం కావల్సివచ్చింది. పశ్చిమాన రష్యా భయం, ఇండో-చైనాలో తిష్టవేసిన ఫ్రెంచివారి భయం బ్రిటన్ను బాధ పెట్టింది. తన వలస స్థావరమైన భారతదేశానికి ముప్పుగా బ్రిటన్ భావించింది. ఫలితంగా 1902లో ఇంగ్లాండ్, జపాన్ దేశాలు మిత్రులై, ఒక ఒప్పందాన్ని చేసుకొన్నాయి. ఏ దేశంలో యుద్ధం సంభవించినా పరస్పర సహాయసహకారాల నందించుకోవాలని నిర్ణయించుకొన్నాయి. 1905లో ఈ ఒప్పందాన్ని తిరిగి వ్రాసుకున్నాయి. ఈ ఒప్పందం వల్ల ప్రాచ్యంలో రష్యా ముందుకు సాగకుండా వ్యతిరేకించడానికి జపాన్ తగిన ధైర్యాన్ని సంతరించుకొంది. ఇంతలో రష్యా మంచూరియాను ఆక్రమించి తన సైన్యాన్ని కొరియా సరిహద్దు వైపు నడిపింది. ఇంక ఏమాత్రం ఆలస్యం చేయకుండా 1904లో జపాన్ రష్యాపై యుద్ధాన్ని ప్రకటించింది. ఇదే రష్యా-జపాన్ యుద్ధం.

జపాన్ కొరియాపై దండయాత్ర చేసి రష్యన్లను ద్వీపకల్పాన్నుండి తరిమివేసింది. తరువాత జపాన్ ఆర్థర్ రేవును ముట్టడించి ఆక్రమించింది. లియాతుంగ్ ద్వీపకల్పాన్నుండి రష్యన్లనందరినీ జపాన్ తరిమివేసింది. మంచూరియాలోని ముక్డెన్ వద్ద 1905లో జపాన్ చేతిలో రష్యా సైన్యం ఘోర పరాజయాన్ని పొందింది. ఈలోగా జార్ చక్రవర్తి చైనా సముద్రంలో తాను పోగొట్టుకొన్న ప్రదేశాలను తిరిగి సంపాదించటానికి తన బాల్టిక్ నావికా సైన్యాన్ని పంపాడు. జపాన్ నౌకాదళం ఆ సైన్యంపై దాడిచేసి పూర్తిగా ఓడించింది. పూర్తిగా పరాజయం చెందిన రెండో నికోలస్ చక్రవర్తి జపాన్తో సంధికి సిద్ధపడ్డాడు. ఫలితంగా 1905లో పోర్ట్స్ మౌత్లో జపాన్, రష్యాల మధ్య ఒడంబడిక జరిగింది. ఈ సంధి ప్రకారం రష్యా ఆర్థర్ రేవుతో సహా లియాతుంగ్ ద్వీపకల్పాన్ని జపాన్కు సమర్పించింది. కొరియాను జపాన్ పలుకుబడిలోని ప్రాంతంగా గుర్తించింది. మంచూరియాను తిరిగి చైనాకు అప్పగించింది. ఈ రష్యా–జపాన్ యుద్ధంలో రష్యా పరాజయం జార్ ప్రభుత్వ బలహీనతను, అసమర్థతను బయల్పరచింది.

14.2.7 మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో రష్యా పాత్ర :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధ నిర్వహణలో జార్ అశక్తత 1917 విప్లవానికి తక్షణ కారణమైంది. ఈ యుద్ధంలో రష్యా ఫ్రాన్స్, ఇంగ్లండ్లతో చేరి జర్మనీ మీద యుద్ధం చేసింది. యుద్ధ నిర్వహణ విషయంలో జార్ కు, డ్యూమాకు మధ్య సంబంధాలు 1915 నాటికి బాగా చెడిపోయాయి. జార్ యుద్ధ నిర్వహణ లోపభూయిష్టమై వుంది. రష్యన్ సైనికులకు ఆయుధాలు, మందుగుండు సామాను తగినంత ఇవ్వబడలేదు. జార్ తనంతట తానే యుద్ధ సైన్యాధిపత్యాన్ని నిర్వహించాడు. జార్ రాజధాని నుండి దూరమయినపుడు ఆయన స్థానే ప్రజలకూ, సైన్యానికి అసలు పడని రాస్పుటిన్ ప్రభుత్వ వ్యవహారాలను పరోక్షంగా నిర్వహించాడు. యుద్ధంలో రష్యన్లు పరాజయం తరువాత పరాజయాన్ని ఎదుర్కోవాల్సి వచ్చింది. యుద్ధంలో చాలా మంది రష్యన్లు చనిపోయినారు. చాలా మంది గాయపడ్డారు. ఆహార పదార్థాల కొరత తీవ్రమైంది. జార్ ప్రభుత్వం అప్రతిష్ట పాలైంది. ప్రభుత్వం పట్ల ప్రజల కోపం ఇనుమడించింది. 1916లో రాస్పుటిన్ చంపబడ్డాడు. అయితే ఇతని హత్య పరిస్థితిని మెరుగుపర్చడంలో విఫలమైంది. ప్రభుత్వంలో అసమర్థత, అవినీతి, లంచగొండితనం అలాగే వుండిపోయాయి. పరిస్థితి ఉద్రిక్తమయింది. కొంతమంది ప్రజలు బాహాటంగా విప్లవాన్ని ప్రకటించారు.

14.3 విప్లవ ప్రారంభం :

1917 రష్యా విప్లవం రెండు దశల్లో సంభవించింది. మొదటిది మార్చి విప్లవం. ఈ విప్లవం జార్ ప్రభుత్వాన్ని పడగొట్టి, కెరెన్ స్కి ఆధ్వర్యంలో తాత్కాలిక ఉదార ప్రభుత్వాన్ని నెలకొల్పింది. రెండోది అక్టోబర్ విప్లవం. ఈ విప్లవం కెరెన్ స్కి ప్రభుత్వాన్ని పడగొట్టి లెనిన్ ఆధ్వర్యంలో కార్మిక ప్రభుత్వాన్ని నెలకొల్పింది. రెండు విప్లవాలు ప్రశాంతంగా ఎక్కువ రక్తపాతం లేకుండా సాధించబడ్డాయి.

14.3.1 మార్చి విప్లవం (1917) :

1917 మార్చి 8న మార్చి విప్లవం మొదలైంది. ఆ రోజున ఆహార పదార్థాలను కోరుతూ సెంట్ పీటర్స్ బర్గ్ మిల్లులోని స్త్రీ కార్మికులు సమ్మెచేశారు. అది రష్యా విప్లవానికి నాంది. దీని వెనువెంటనే పారిశ్రామిక కార్మికులు సామ్యవాదుల మద్దుతుతో పెద్ద ప్రదర్శననిచ్చారు. నిరంకుశపాలన అంతమొందాలి, యుద్ధం ఆగిపోవాలి అను నినాదాలిచ్చారు. కార్మికుల సమ్మెను అణచివేయడానికి ప్రభుత్వం సైన్యానికి ఆదేశాలు ఇచ్చింది. కాని సైన్యం సమ్మె

చేస్తున్న కార్మికులతో కలసిపోయి ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాటు చేసింది. పరిస్థితి విషమించింది. జార్ ను సమర్థించేవారు ఒక్కరూ లేకపోయారు. డ్యూమాను రద్దుపర్చటానికై మాస్కో నుండి పెట్రోగ్రాడ్కు (సెంట్ పీటర్స్ బర్గ్) జార్ బయలుదేరినాడు. పెట్రో గ్రాడ్ బయట ఆయన బండిని నిలిపివేయడం జరిగింది. మార్చి 11న జార్ డ్యూమాను రద్దుచేశాడు. కాని డ్యూమా రద్దవటానికి వ్యతిరేకించింది. ఆ తరవాత డ్యూమా కుట్ర జరిపి 1917 మార్చి 12న జార్జిల్వవ్ రాకుమారుడు నాయకుడుగా ఒక తాత్కాలిక ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పరచింది. తన పరిస్థితి క్లిష్టమవడంతో రెండో నికోలస్ జార్ 1917 మార్చి 15న సింహాసనాన్ని త్యజించివేశాడు. ఆయనను, ఆయన కుటుంబాన్ని చెరసాలలో బంధించారు. తరవాత వారు 1918 జూలై 8న కాల్చి చంపబడ్డారు. జార్ సింహాసనాన్ని త్యజించటంతో రోమనోవ్ వంశస్థుల పాలన రష్యాలో అంతమైంది. ఈ విధంగా మార్చి విప్లవం రష్యాలో జార్ నియంతృత్వ పాలనకు స్వస్తి చెప్పింది.

14.3.2 తాత్కాలిక ప్రభుత్వం :

మార్చి విప్లవం తరువాత రష్యాలో ఏర్పడిన ప్రభుత్వం మితవాద సామ్యవాదులైన మెన్షివిక్‌లలోను, బూర్జువాల (మధ్యతరగతివారు) తోను ప్రబలమైంది. ఈ తాత్కాలిక ప్రభుత్వం అనేక ఆర్థిక సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టింది. పత్రికలకు స్వేచ్ఛ ఇవ్వడం జరిగింది. ప్రజలకు మత స్వేచ్ఛ, వాక్ స్వాతంత్ర్యము ఇచ్చినారు. రష్యాలోని మండలాలన్నీ సోవియట్లుగా విభజితమైనాయి. సోవియట్లలో సైనికులకు, కార్మికులకు, కర్షకులకు ప్రాతినిధ్యమివ్వడం జరిగింది. రష్యాను గణరాజ్యంగా ప్రకటించడం జరిగింది. రష్యా భవిష్యత్ ప్రభుత్వ శాశ్వత రూపాన్ని నిర్ణయించేందుకై వయోజన ఓటు హక్కు ప్రాతిపదికగా జాతీయ రాజ్యాంగ సభకు ఎన్నికలు జరుగుతాయని కొత్త ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. దీంతో ప్రజలలో ఆశ జనించింది. అయితే ప్రభుత్వం మిత్రవర్గంతో కలసి జర్మనీకి వ్యతిరేకంగా యుద్ధం సాగించాలని నిశ్చయించటంతో ప్రజల ఉత్సాహం మాయమయింది. దీనివల్ల, తాత్కాలిక ప్రభుత్వానికి, సోవియట్లకు మధ్య అభిప్రాయ బేధాలొచ్చాయి. ఈ అవకాశాన్ని జర్మనీ తనకు అనుకూలంగా మార్చుకొనేందుకు ప్రయత్నించింది. సోవియట్లకు బలం చేకూర్చేందుకై లెనిన్ తదితర బోల్షివిక్ నాయకులు రష్యాలో ప్రవేశించడానికి కావలసిన ఏర్పాట్లను జర్మనీ చేసింది. వారి రాక పోరాటాన్ని తీవ్రతరం చేసి తాత్కాలిక ప్రభుత్వాన్ని పూర్తిగా బలహీనపర్చింది. దీంతో 1917 జూలై 20న జార్జిల్వవ్ రాకుమారుడు రాజీనామా చేసినాడు. 1917 జూలై 25న అలెగ్జాండర్ కెరెన్ స్కి అనే విప్లవ నాయకుడు తాత్కాలిక ప్రభుత్వానికి అధినేత అయినాడు.

14.3.3 నవంబర్ విప్లవం (1917) :

తాత్కాలిక ప్రభుత్వాధినేత అయిన కెరెన్ స్కి సామ్యవాది. యుద్ధంలో జయించాలని అతని లక్ష్యం. అయితే ఆయుధాలు, మందుగుండు సామాను పూర్తిగా అయిపోవటం వలన అది అసాధ్యం. రష్యన్లు యుద్ధమంటే పూర్తిగా విసిగిపోయి వున్నారు. రష్యాలో కెరెన్ స్కి ప్రభుత్వం శాంతిభద్రతలను కాపాడలేకపోయింది. దేశం మొత్తం మీద ఒకరకమైన అప్రశాంతత వ్యాపించింది. కార్మికులు పనిచేయ నిరాకరించారు. రైతులు పన్నులు చెల్లించటానికి, సైనికులు యుద్ధం చేయటానికి నిరాకరించారు.

బలమైన కేంద్రనాయకత్వం లేకపోవటం వల్ల బోల్షివిక్కులకు రష్యాలో అధికారం సంపాదించడానికి అవకాశం దొరికింది. లెనిన్ నాయకత్వంలో బోల్షివిక్కులు దేశమంతటా సోవియట్లను స్థాపించారు. లెనిన్కు

కొంతమంది సమర్థులైన నాయకులున్నారు. వారిలో లియాన్ ట్రాట్స్కీ, జోసెఫ్ స్టాలిన్లు ముఖ్యులు. లెనిన్ ఒక పక్షం రోజుల్లో, ఆయుధాలతో సన్నద్ధులైన వందలకొలది యువకార్మికులను 'రెడ్ గార్డ్' అనే పేరుతో సమకూర్చాడు. 1917 నవంబర్ 6న బోల్షివిక్ సైన్యం పెట్రోగ్రాడ్లోని తంతి, తపాల, టెలిఫోన్ కార్యాలయాలను, రైల్వే స్టేషన్లను, రాష్ట్ర బ్యాంక్ను, కోటను, సైన్యాధికారుల క్వార్టర్లను, తాత్కాలిక ప్రభుత్వ స్థానిక కార్యాలయమైన వింటర్ పాలెస్ తప్ప అన్ని ప్రముఖ భవనాలను స్వాధీనం చేసుకొన్నది. బోల్షవిక్లు లెనిన్, ట్రాట్స్కీల నాయకత్వంలో కెరెన్స్కీ తాత్కాలిక ప్రభుత్వాన్ని హింసాయుత పద్ధతిలో 1917 నవంబర్ 7న తొలగించివేశారు. కెరెన్స్కీ రష్యానుండి పారిపోయాడు. ఈవిధంగా రష్యాలో బోల్షివిక్లు అధికారానికి వచ్చారు. ఈ దశవరకు సాగిన విప్లవాన్ని బోల్షివిక్ విప్లవం లేక అక్టోబర్ విప్లవం లేక కమ్యూనిస్ట్ విప్లవమంటారు.

14.3.4 నూతన ప్రభుత్వ స్థాపన :

రష్యాలో తాత్కాలిక ప్రభుత్వాన్ని కూలద్రోసిన తరువాత లెనిన్ సోవియట్ రిపబ్లిక్ లేక కార్మికవర్గ నియంతృత్వంగా ప్రకటించాడు. కొత్త బోల్షివిక్ ప్రభుత్వం తనను ప్రజా కమిస్సార్ల సభగా వర్ణించుకొన్నది. ఈ సభకు అధిపతి లెనిన్, విదేశాంగ వ్యవహారాల కమిసార్ టాట్స్కీ, ఆంతరంగిక వ్యవహారాల కమిసార్ స్టాలిన్. ఈవిధంగా ప్రపంచంలో రష్యా మొదటి కమ్యూనిస్ట్ దేశంగా అవతరించింది.

14.4 విప్లవ విజయానికి కారణాలు :

రష్యాలో కమ్యూనిస్ట్ విప్లవం విజయానికి అనేక కారణాలు గలవు. అవి :

1) జార్ చక్రవర్తుల నిరంకుశ పాలనకు విసిగిన ప్రజలు విప్లవవాదులను సమర్థించారు.

2) జార్ సైనికులు విప్లవాదులతో చేతులు కలిపారు.

3) మొదటి ప్రపంచ యుద్ధకాలంలో రష్యాలో ఆర్థిక పరిస్థితి క్లిష్టమైంది.

4) లెనిన్ వ్యక్తిత్వం కర్షకులను, కార్మికులను ఆకర్షించింది.

5) ట్రాట్స్కీ, స్టాలిన్ లాంటి సమర్థులు లెనిన్ కు అండగా నిలిచారు.

6) విదేశీ సహాయం జార్ చక్రవర్తులకు అందలేదు.

14.5 విప్లవ ప్రాముఖ్యం :

1917 నవంబర్ విప్లవం ఫలితంగా రష్యాలో ఏర్పడిన కమ్యూనిస్ట్ ప్రభుత్వము ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలో ఒక చారిత్రాత్మకమైన ఘట్టము. దీనితో ప్రపంచ చరిత్రలో నూతన శకమారంభమయింది. నవంబర్ విప్లవం ఫలితంగా శ్రామికవర్గ నియంతృత్వం స్థాపితమై నిరంకుశ జార్ చక్రవర్తుల పాలన అంతమొందింది. రష్యాలో నూతనంగా స్థాపితమైన శ్రామికవర్గ నియంతృత్వము నిజానికి కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ నియంతృత్వము. పార్టీ నియంతృత్వము ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతానికి విరుద్ధము. ఏకపక్ష నియంతృత్వమున్న చోట ప్రతిపక్షాలను గుర్తించడం ఉండదు. అందువల్ల పార్టీ నియంతృత్వమున్న రాజ్యాన్ని సంపూర్ణాధికార రాజ్యమంటారు. వ్యక్తికీ, రాజ్యానికీ మధ్య తేడాను

నియంతృత్వ ప్రభుత్వం అంగీకరించదు. రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక రంగాలన్నీ ప్రభుత్వ ఆధీనంలోనే పనిచేయవలె. ప్రజాజీవితానికి సంబంధించిన ప్రతి విషయం మీద ప్రభుత్వ అజమాయిషీ నెలకొల్పడం జరిగింది.

1789లో జరిగిన ఫ్రెంచి విప్లవం నాటి రాచరికాలను హడలు కొట్టించగా, 1917 నవంబర్లో జరిగిన రష్యా విప్లవం పెట్టుబడిదారీ రాజ్యాలలోని పరిపాలనకు భయోత్పాతాన్ని కలుగజేసింది. రష్యాలో శ్రామికవర్గ నియంతృత్వం నెలకొన్నందువల్ల ప్రపంచంలోని శ్రామికవర్గానికి చెందిన ప్రజలేగాక, కమ్యూనిస్ట్ పార్టీలు కూడా ఉత్సాహాన్ని, స్ఫూర్తిని పొందాయి. మూడో కమ్యూనిస్ట్ ఇంటర్నేషనల్ స్థాపితమైనందువల్ల విప్లవం ఒక్క రష్యా దేశానికే పరిమితమైనది కాదని ప్రపంచంలోని ఇతరదేశాలకు కూడా వ్యాప్తి చెందుతుందనే అనుమానం ధృవపడింది. రష్యా విప్లవము ప్రపంచ శ్రామికులలోను, కమ్యూనిస్టులోను ఉత్తేజాన్ని కలుగజేసినప్పటికీ వివిధదేశాల పాలక వర్గాలలో మాత్రం అనుమానాన్నీ, అనిష్టాన్నీ కలగజేసింది. రష్యాలో జరిగిన ఈ విప్లవం వలసరాజ్యాలలో జాతీయ విమోచనోద్యమాలకు కూడా దోహదం చేసింది. ఆసియా, ఆఫ్రికాలలోని కోటానుకోట్ల ప్రజలలో విప్లవ భావాలు రేకెత్తినాయి. రష్యాలో కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వమేర్పడిన ఫలితంగా ప్రపంచంలోని దేశాలన్నింటిలో సామ్రాజ్యవాదం బలహీనమైంది. పశ్చిమరాజ్యాలలో కూడా వర్గపోరాటం తీవ్రరూపం దాల్చే పరిస్థితి వచ్చింది. రష్యాలో ఏర్పడిన కమ్యూనిస్ట్ ప్రభుత్వాన్ని కూలదోయడానికి పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థగల అగ్రరాజ్యాలు ప్రయత్నించసాగాయి. ఫలితంగా కమ్యూనిస్ట్ ప్రభుత్వం ఆంతరంగికంగా విప్లవ వ్యతిరేక శక్తులను ఎదుర్కోవటానికి తోడుగా తన ఆంతరంగిక వ్యవహారాలలో విదేశాల జోక్యాన్ని కూడా ఎదుర్కొనవలసి వచ్చింది.

14.6 ముగింపు:

1917లో రష్యాలో సంభవించిన విప్లవం ఐరోపాఖండ చరిత్రనేగాక, మానవజాతి చరిత్రలో చిరస్మరణీయముగా నిలచిపోయే సంఘటన. ఫ్రెంచి విప్లవం తరువాత పెద్దఎత్తున సామాజిక, రాజకీయ పరివర్తనల తీసుకువచ్చింది, కార్మిక వర్గ ప్రభుత్వ స్థాపనగా రష్యావిప్లవం పరాకాష్టనందుకొన్నది. "ఫ్రెంచి విప్లవకారులు బూర్బన్ ను పదవీభ్రష్టులను చేసిన తరువాత రష్యా విప్లవమొక్కటే పూర్తిగా సనాతన సిద్ధాంతాలను సవాలు చేసింది" అని జె.యి. స్పెయిన్ పండితుడు అభిప్రాయపడినాడు. రష్యా విప్లవం ఆర్థికవ్యవస్థను విప్లవాత్మకంగా మార్చివేసింది. ఫ్రెంచి విప్లవం స్వేచ్ఛను, స్వాతంత్ర్యాన్ని ప్రసాదిస్తే, రష్యా విప్లవం ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యాన్ని పాదుకొల్పింది. ఈ విప్లవం మార్క్సియన్ సామ్యవాదమనే కొత్త శక్తినీ ప్రసాదించింది. కార్ల్ మార్క్స్ కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతాల ప్రాతిపదికపై రష్యా ప్రపంచంలో తొలిసామ్యవాద దేశంగా ఆవిర్భవించింది.

14.7 సారాంశము :

యూరప్ ఖండంలో ఈశాన్య భూభాగంలో విస్తరించి ఉన్న దేశం రష్యా. ఇచ్చటి ప్రజలు స్లావ్ జాతికి చెందినవారు. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధకాలంలో జార్ చక్రవర్తుల నిరంకుశ పాలనను అంతం చేయడానికి 1917లో రష్యాలో ఒక చారిత్రాత్మక విప్లవం జరిగి బొల్షేవిక్ అనే రాజకీయ పార్టీ ఆధ్వర్యంలో రిపబ్లిక్ ప్రభుత్వం ఏర్పడింది. ఈ విప్లవాన్ని బొల్షేవిక్ విప్లవం అని, కమ్యూనిష్ట్ విప్లవం అని పిలుస్తారు.

1613 నుండి రష్యాను పరిపాలించిన చక్రవర్తులు రోమనావ్ వంశస్థులు, వీరి కాలంలో రష్యా ఒక గొప్ప రాజ్యంగా పేరు ప్రఖ్యాతలు పొందింది. కానీ తరువాత రష్యాను పరిపాలించిన చక్రవర్తులు ప్రజాభిప్రాయం పాటించకుండా రాజ్యపాలన చేశారు. రెండవ అలెగ్జాండర్ మరియు మూడవ అలెగ్జాండర్ ఉదార ఉద్యమాన్ని అణచి వేసి నిరంకుశంగా పరిపాలించారు.

1917 వరకు రష్యాలో భూస్వాములు, సేద్యపు బానిసలు అను రెండు వర్గాలు ఉండేవి. సేద్యపు బానిసులకు ఏవిధమైన హక్కులు ఉండేవి కావు, వీరు భూస్వాముల పొలాలలో పనిచేసేవారు. కర్షకులు మరియు కార్మిక వర్గం పరిస్థితి కూడా సరిగా ఉండేది కాదు. ఈ సమయంలో మధ్యతరగతి వర్గానికి చెందిన మేధావులు, విద్యావేత్తలు, తమ రచనల ద్వారా జార్ చక్రవర్తుల నిరంకుశత్వాన్ని ప్రజల దృష్టికి తీసుకు వచ్చి వారిని చైతన్య వంతులను చేశారు. ఈ చైతన్యంలో భాగంగా అనేక పార్టీలు ఏర్పడి నిరంకుశ పాలనను ఖండించాయి.

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధ నిర్వహణలో జార్ చక్రవర్తి అశక్తి 1917లో విప్లవానికి తక్షణ కారణం అయింది. ఈ యుద్ధంలో రష్యా మరియు ఫ్రాన్స్ ఇంగ్లాండ్ తో కలిసి జర్మనీ మీద యుద్ధం చేసింది. యుద్ధంలో చాలా మంది రష్యన్లు చనిపోయారు. ప్రభుత్వం పట్ల ప్రజలకు కోపం పెరిగింది. 1917 రష్యా విప్లవం రెండు దశల్లో జరిగింది. మొదటిది మార్చి విప్లవం. ఈ విప్లవం జార్ చక్రవర్తుల నిరంకుశత్వాన్ని అంతం చేసి కెరెన్ స్కీ ఆధ్వర్యంలో తాత్కాలిక ఉదారవాద ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేయబడింది. రెండవ విప్లవం అక్టోబర్ విప్లవం. ఈ విప్లవం కెరెన్ స్కీ ప్రభుత్వాన్ని పడగొట్టి లెనిన్ ఆధ్వర్యంలో కార్మిక ప్రభుత్వాన్ని నెలకొల్పింది. లెనిన్ కి కొంతమంది సమర్థులైన నాయకులున్నారు. వీరిలో లియాన్ ట్రాట్ స్కీ, జసఫ్ స్టాలిన్ లు ముఖ్యులు. అంతేకాకుండా 1917 నవంబర్లో జరిగిన విప్లవంలో కెరెన్ స్కీ రష్యా నుండి పారిపోయాడు, రష్యాలో బొల్షెవిక్ లు అధికారంలోకి వచ్చారు. ఈ విధంగా రష్యాలో ఏర్పడిన కమ్యూనిస్ట్ ప్రభుత్వం ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలో ఒక ముఖ్య ఘట్టము. ఈ విప్లవం సామ్యవాదమనే కొత్త శక్తిని ప్రసాదించింది. కార్ల్ మార్క్స్ కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంతాల ప్రాతిపదికపై రష్యా ప్రపంచంలో తొలి సామ్యవాద దేశంగా ఆవిర్భవించింది.

14.8 ముఖ్య పదకోశం :

అంతః కలహాలు :

ఒక రాజ్యంలోగాని, ప్రాంతంలోగాని ప్రజల మధ్య వివిధ మత, రాజకీయ, సాంఘిక అంశాలలో భిన్న అభిప్రాయాలు ఏర్పడినపుడు కలహించుకోవడం [పోట్లాడుకోవడం] అని అర్థం.

నిరాశ :

నిరాశ అంటే అనుకున్నది జరగనపుడు లేదా ఆశించినది జరగకపోవడంను సూచిస్తుంది. ఇది అధైర్యానికి దారి తీస్తుంది.

అరాచకవాదం :

19వ శతాబ్దం మరియు 20వ శతాబ్దం మొదటి భాగంలో అరాచక ఉద్యమం ప్రపంచంలో చాలా ప్రాంతాలలో అభివృద్ధి చెందింది. కార్మికుల పోరాటాలలో గణనీయమైన పాత్రను కలిగి ఉంది. పెట్టుబడిదారీ వ్యతిరేకత,

యుద్ధ వ్యతిరేకత మొ.. ఉద్యమాలతో ప్రజాదరణ పొందింది.

భూస్వామ్య వ్యవస్థ :

ఇది మధ్యయుగ కాలం నుండి ఐరోపా దేశాలతో పాటు ప్రపంచ రాజ్యలలో విస్తరించి ఉంది. వ్యవసాయం చేయడంలో ప్రత్యక్ష పాత్ర లేనివారు, దాని ద్వారా వచ్చే లాభాన్ని వారసత్వంగా అనుభవించే ఆర్థిక వ్యవస్థను సూచిస్తుంది. రెవెన్యు పాలనలో భూస్వాముల ఆధిపత్యం ఎక్కువగా ఉండేది.

కర్షకుడు :

వ్యవసాయం చేసేవాడు, పొలము దున్ని బ్రతుకు వాడు – కర్షకుడు / రైతు గా పరిగణిస్తారు.

సామ్యవాదం :

సోషలిజం, ఇది రాజకీయ, సామాజిక, ఆర్థిక పరిధిని కలిగి ఉంటుంది. ప్రజ యాజమాన్యం ఆధారంగా ఆర్థిక, సామాజిక వ్యవస్థను సూచిస్తుంది.

శ్రామిక వర్గం :

కార్మిక వర్గం అని కూడా అంటారు. క్రిందిస్థాయి ఉద్యోగాలు అనగా విద్య, నైపుణ్యం, ఆదాయం తక్కువగా ఉండే వారిని సూచించేందుకు సామజిక శాస్త్రాలలో ఉపయోగించే పదం.

కమ్యూనిజం :

ఇది ఒక సాంఘిక, రాజకీయ, ఆర్దిక సిద్ధాంతం. ఈ పదం అర్థం"అందరికి చెందినదని ". ఈ కమ్యూనిజం యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యం ఆర్థిక, సామజిక తారతమ్యాలు లేని ఒక నూతన సమాజ స్థాపన.

హింస :

పరులకు హాని కలిగించడం, మనో నిగ్రహం కోల్పయి ఎదుటి వారిని హింసించడం, భాదించడం మొదలైనవి.

14.9 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. 1917 రష్యా విప్లవానికి (బొల్షివిక్ విప్లవానికి) దారితీసిన పరిస్థితులు తెలుపుము.
2. రష్యా విప్లవంలో లెనిన్ పాత్రను వివరింపుము.
3. రష్యా – జపాన్ యుద్ధము (1904 –1905)నకు గల కారణాలు, ఫలితాలు వర్ణింపుము.
4. కార్ల్ మార్క్స్.
5. 1905 విప్లవం.

14.10 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. H.L. Peacock – Modern European History, 1789-1973.

2. Raghubir Dayal – Modern European History.

3. D. Thomson – Europe since Napolean.

4. C.D. Hazan – Modern Europe upto 1945.

5. C.J.A.H. Hayes – Modern Europe Since 1870.

6. G.P. Gooch – History of Modern Europe 1878-1915.

7. C.D.M. Ketelby – A History of Modern Europe.

డా॥ వి.కె. మోహన్

పాఠం – 15
లెనిన్ – స్టాలిన్

లక్ష్యం :

రష్యా విప్లవంలో లెనిన్ పాత్ర, విప్లవం తరువాత లెనిన్, స్టాలిన్ లు అనుసరించిన ఆంతరంగిక, విదేశాంగ విధానాల గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

15.1 లెనిన్

15.1.1 తొలిజీవితం

15.1.2 విప్లవంలో లెనిన్ పాత్ర

15.1.3 బ్రెస్ట్ – లిటోవర్క్ సంధి

15.1.4 విదేశీ జోక్యం

15.1.5 అంతర్యుద్ధం

15.1.6 ఆర్థిక సంస్కరణలు (యుద్ధ కమ్యూనిజం)

15.1.7 సాంఘిక సంస్కరణలు

15.1.8 సైనిక సంస్కరణలు

15.1.9 పాలనా యంత్రాంగ సంస్కరణలు

15.1.10 నూతన ఆర్థిక విధానము

15.1.11 విదేశీ వ్యవహారాలు

15.1.12 ఘనత

15.2 స్టాలిన్

15.2.1 పరిచయం

15.2.2 పార్టీలో అంతర్గత స్పర్థలు, స్టాలిన్–ట్రాట్కీ

15.2.3 స్టాలిన్ అధికారానికి రావడం

15.2.4 స్టాలిన్ జాతీయ సామ్యవాదం

15.2.5 పంచవర్ష ప్రణాళికలు

15.2.6 ప్రచారసరళి

15.2.7 క్షాళనలు

15.2.8 మతవిరుద్ధ ప్రచారం

15.2.9 విదేశాంగ విధానము

15.2.10 ఘనత

15.3 సారాంశము

15.4 ముఖ్య పదకోశం

15.5 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

15.6 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

15.1 లెనిన్ :

1917 నవంబర్లో లెనిన్ బోల్షివిక్ విప్లవం నడిపి రష్యాలో శ్రామిక వర్గ నియంతృత్వాన్ని స్థాపించాడు. ఆ తరువాత ఏడు సంవత్సరాల పాటు బోల్షివిక్ ప్రభుత్వాన్ని నిర్వహించి, విప్లవాన్ని తొలిగడ్డు దశలో కాపాడాడు. ఆధునిక కమ్యూనిస్ట్ రష్యా నిర్మాతగానే కాక మార్క్సిస్టు భాష్యకారుడుగా, సామ్యవాదవేత్తగా ప్రపంచ ప్రసిద్ధుడైనాడు.

15.1.1 తొలిజీవితం :

లెనిన్ అసలు పేరు వ్లాడిమిర్ ఇలిచ్ ఉల్యనోవ్. ఇతడు 1870 ఏప్రియల్ 22న వోల్గా తీరంలోని సింబర్క్స్ అనే గ్రామంలో జన్మించాడు. ఆయన తండ్రి స్కూళ్ళ ఇన్స్పెక్టర్. ఆయన మధ్యతరగతికి చెందినవాడు. మూడో అలెగ్జాండర్ చక్రవర్తిని హత్యచేయడానికి ప్రయత్నించినాడనే నేరం మీద లెనిన్ అన్నను 1887లో ప్రభుత్వం ఉరితీసింది. అందువల్ల విప్లవ సమయంలో పోలీసుల బారి నుండి తప్పించుకోడానికి వ్లాడిమిర్ ఇలిచ్ ఉల్యనోవ్, లెనిన్ అనే మారు పేరు పెట్టుకొని విప్లవోద్యమంలో చేరినాడు. కజన్ విశ్వవిద్యాలయంలో న్యాయశాస్త్రం చదువుతున్నప్పుడు ఆయన మార్క్స్ యొక్క శిష్యుడై పోయాడు. న్యాయశాస్త్ర విద్యార్థిగా విప్లవోద్యమంలో పాల్గొనడం వల్ల ఇతనిని విశ్వవిద్యాలయం నుంచి వెళ్ళగొట్టినారు. ఆ తరవాత ప్రైవేటుగా చదివి సెంట్ పీటర్స్ బర్గ్ విశ్వవిద్యాలయం నుంచి న్యాయశాస్త్రంలో పట్టా పుచ్చుకొన్నాడు. సామ్యవాదాన్ని సమగ్రంగా అర్థం చేసుకోవడానికి ఆయన యూరప్ లో అనేక దేశాలలో పర్యటించినాడు. విదేశాల నుంచి తిరిగివచ్చిన తరవాత ఆయన కార్మికుల విముక్తి కోసం కార్మికోద్యమాలు నడపడం ప్రారంభించాడు. ప్రభుత్వం అతనిని నిర్బంధించి 14 మాసాలు కారాగారంలో ఉంచి తరువాత సైబీరియాకు ప్రవాసం పంపింది. సైబీరియాలో క్రుప్స్ కయా అను వనితను వివాహమాడినాడు. ఇచటనే ఆయన రష్యా పెట్టుబడిదారీ విధానం పై ఒక గ్రంథం వ్రాశాడు. అది రష్యాలోని సామ్యవాదులపై గొప్ప ప్రభావాన్ని చూపెట్టింది. 1903 నుండి 1917 వరకు 14 సంవత్సరాలపాటు తానే స్వయం బహిష్కరణను విధించుకొని స్విట్జర్లాండ్లో గడిపాడు. అక్కడనుండి ఆయన

ప్రచురించిన మార్క్సియన్ సామ్యవాద పత్రిక 'ఇస్రో' (నిప్పురవ్వ) ప్రతులను రహస్యంగా రష్యా ప్రజలకు అందేటట్లు చేసినాడు.

1898లో రష్యాలో సోషలిస్ట్ కార్మిక పక్షం స్థాపించబడింది. ఇందులో తలెత్తిన అభిప్రాయబేధాలను నివారించడానికి 1903లో విప్లవవాదులు బ్రస్సెల్స్, లండన్లో సమావేశాలు జరిపారు. ఈ సమావేశాలకు లెనిన్ హాజరయ్యాడు. ఈ సమావేశాలలో ఏకాభిప్రాయం కుదరక విప్లవవాదులు బోల్షెవిక్ లు , మెన్షవిక్ లు అని రెండు వర్గాలుగా చీలిపోవడానికి లెనిన్ కారకుడయ్యాడు. ఈ సమావేశంలో లెనిన్ పార్టీకి ధృడమైన కేంద్రకార్యవర్గం ఉండాలని, దానికే అన్ని అధికారాలుండవలెనని అందులో మేధావులు మాత్రమే సభ్యులుగా ఉండాలని, మార్క్స్ చెప్పిన ఏ అంశంలోను విభేదించరాదని, కార్మికుల వల్లనే సామ్యవాదం వస్తుందని, వర్గ సంఘర్షణ తప్పనిసరి అని ఉద్ఘాటించాడు. కాని కొందరు లెనిన్ అభిప్రాయాలతో ఏకీభవించలేదు. దానివల్లనే కమ్యూనిస్ట్ లు రెండు వర్గాలుగా చీలిపోయారు. అయినా రెండు వర్గాలవారు 1912 వరకు కలిసి పనిచేశారు.

15.1.2 విప్లవంలో లెనిన్ పాత్ర :

ప్రథమంలో మెన్షవిక్ లు రష్యాలో కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంతాలను ఉధృతంగా ప్రచారం చేశారు. వారిలో ప్రముఖులు ప్లెఖనోవ్, మార్తావ్, ప్రిన్స్ ల్వవ్, కరెన్స్కీ లు. బోల్షెవిక్ నాయకుడైన లెనిన్ స్విట్జర్లాండ్ నుండే తన భావాలను రష్యాలో ప్రచారం చేశాడు. 1917 మార్చిలో మెన్షవిక్ లు నాయకత్వంలో విప్లవం జరిగి జార్ ప్రభుత్వాన్ని అంతం చేశారు. ప్రిన్స్ ల్వవ్ నూతన ప్రభుత్వానికి నాయకత్వం వహించాడు. నూతన ప్రభుత్వం సామ్యవాద సిద్ధాంతాన్ని అనుసరించి అనేక ఆర్థిక సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టింది. అయితే కొద్ది నెలలోనే నూతన ప్రభుత్వం ప్రజాదరణను కోల్పోగా ప్రిన్స్ ల్వవ్ రాజీనామా చేసినాడు. 1917 జూలైలో కెరెన్స్కీ ప్రభుత్వాధినేత అయినాడు. రష్యాలో 1917 మార్చిలో విప్లవం జరిగినపుడు లెనిన్ స్విట్జర్లాండ్లో ఉన్నాడు. జర్మన్ల సహాయంతో లెనిన్ 1917 ఏప్రియల్లో రష్యాకు తిరిగివచ్చి టారైడ్ అను భవనంలో బోల్షెవిక్ ల సమావేశం ఏర్పాటు చేసి విప్లవాన్ని నడపవలసిన పంథాను ప్రకటించాడు. ఈ ప్రకటనలో లెనిన్ వెలువరించిన భావాలే లెనిన్ ఏప్రియల్ థీసిస్ గా ప్రసిద్ధి చెందింది. ఇందులోని అంశాలు

1) మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం సామ్రాజ్యవాదుల యుద్ధం. అందువల్ల అందులో రష్యా పాల్గొనరాదు.

2) యుద్ధం నుండి విరమించుకొని రష్యాలో శాంతిని నెలకొల్పాలి. రష్యా ప్రజలు కోరుకొనేది రొట్టె గాని యుద్ధం కాదు.

3) కెరెన్స్కీ ప్రభుత్వం బూర్జువాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించేది గనుక ఆ ప్రభుత్వాన్ని కూలదోసి కార్మిక రాజ్యం స్థాపించవలెను.

4) రష్యాలో సోషలిస్ట్ వ్యవస్థను స్థాపించవలెను.

5) భూమిని, పరిశ్రమలను జాతీయం చేయవలెను. పరిశ్రమల యాజమాన్యం కార్మికులకు అప్పగించవలెను.

6) దేశంలోని వస్తు ఉత్పత్తి సాధనాల పంపిణీ ప్రభుత్వం స్వాధీన పరచుకొనవలెను.

7) ఒకే బ్యాంకింగ్ వ్యవస్థ ఏర్పాటు చేయవలెను.

8) జార్ చక్రవర్తులు చేసిన విదేశీ రుణాలు చెల్లించరాదు.

9) జార్ చక్రవర్తులు చేసుకొన్న విదేశీ ఒప్పందాలన్నింటినీ రద్దు చేసి నూతన సంబంధాలను ఏర్పాటు చేసుకొనవలెను.

లెనిన్ రష్యా అంతటా తిరిగి కార్మిక, కర్షకుల మద్దతును సంపాదించాడు. ఇదే కాలంలో కెరన్స్కీ ప్రభుత్వం దేశవిదేశాలలో విఫలమయింది. లెనిన్ ముఖ్య అనుచరుడైన ట్రాట్స్కీ 1917 అక్టోబర్లో పెట్రోగ్రాడ్ సోవియట్లో కెరన్స్కీ ప్రభుత్వంపై తిరుగుబాటు చేసి పెట్రోగ్రాడ్ను హస్తగతం చేసుకొన్నాడు. ఆ తరువాత త్వరిత గతిన సోవియట్ అంతటా బోల్షెవిక్ ల బలం పెరిగింది. బోల్షెవిక్ ల బలం పెరగడంతో లెనిన్ విప్లవానికి పూనుకొన్నాడు. 1917 నవంబర్ 6న బోల్షెవిక్ లు పెట్రోగ్రాడ్ లోని అన్ని ప్రముఖ భవనాలను స్వాధీనం చేసుకొన్నారు. 1917 నవంబర్ 7న కెరన్స్కీ ప్రభుత్వం ఉన్న వింటర్ ఫాలస్ పై కాల్పులు జరపడానికి సమీపంలోని నేవా నదిపై యుద్ధ నౌకను తయారుగా ఉంచారు. దానితో కెరెన్స్కీ లండన్ పారిపోయాడు. లెనిన్ అదేరోజు రష్యాను సోవియట్ రిపబ్లిక్ గా ప్రకటించాడు. ఈ విప్లవానికి కమ్యూనిస్ట్ విప్లవం అని, బోల్షెవిక్ లేక నవంబర్ విప్లవం అను పేరు వచ్చింది. రష్యాలో కార్మిక నియంతృత్వ ప్రభుత్వం ఏర్పడింది. లెనిన్ రష్యాకు అధిపతి అయ్యాడు.

15.1.3 బ్రెస్ట్ – లిటోవర్క్ సంధి :

లెనిన్ రష్యాలో అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకొన్న తరువాత తన కొత్త ప్రభుత్వ కార్యక్రమాలను ప్రకటించాడు. అవి– కేంద్రీయ శక్తులతో వెంటనే సంధి చేసుకోవడం, భూమిని జాతీయకరణ చేసి రైతులకు పంచడం, పరిశ్రమలను జాతీయాకరణ చేసి వాటిని కార్మికవర్గ కమిటీల ఆధీనంలో ఉంచడం.

బోల్షెవిక్ ప్రభుత్వం ఎదుర్కొన్న తక్షణ సమస్య జర్మనీతో యుద్ధం. యుద్ధాన్ని వేగంగా ముగించడం తమ లక్ష్యంగా బోల్షెవిక్ లు ప్రకటించారు. సంధి కోసం యుద్ధం చేస్తున్న రాజ్యాలన్నింటినీ బోల్షెవిక్ ప్రభుత్వం అభ్యర్థించింది. ఈ అభ్యర్థనను మిత్రవర్గం తిరస్కరించింది. కానీ, జర్మనీ రష్యాతో శాంతి సంధికై సుముఖత చూపింది. సుదీర్ఘమైన చర్చల తర్వాత 1918 మార్చి 3న రష్యా జర్మనీతో చాలా అవమానకరమైన బ్రెస్ట్ – లిటోవర్క్ సంధి పత్రంపై సంతకం చేసింది. ఈ సంధి ప్రకారం రష్యా యుక్రైన్, పోలండ్, బాల్టిక్ రాష్ట్రాలు, ఫిన్లాండ్, కాకసస్లను పోగొట్టుకొని, యుద్ధ నష్టపరిహారంగా ఆరు బిలియన్ల మార్కులు చెల్లించడానికి ఒప్పుకొంది. ఆవిధంగా రష్యా మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం నుండి విరమించుకొంది. ఈ సంధిని మిత్రవర్గం, బోల్షెవిక్ శత్రువులు తీవ్రంగా వ్యతిరేకించారు. కాని విప్లవ రక్షణ కోసం జర్మనీతో సంధి చేసుకోవడం తప్పనిసరి అని లెనిన్ గ్రహించాడు.

15.1.4 విదేశీ జోక్యం :

జర్మనీతో సంధి చేసుకొన్న తరువాత రష్యా మిత్రరాజ్యాల సైనిక జోక్యాన్ని ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. 1918 ఏప్రియల్ 4న జపాన్ సైన్యాలు వ్లాడివోస్టక్ ను ముట్టడించడంతో రష్యా ఆంతరంగిక వ్యవహారాలలో విదేశ సైన్యాల జోక్యం ప్రారంభమయింది. ఉత్తర రష్యాలోని ఒడెస్సాను ఫ్రెంచి సైన్యాలు ముట్టడించినాయి. సోవియట్ రక్షణ మంత్రి ట్రాట్స్కీ ఎర్రసైన్యాన్ని తయారుచేసి విదేశ సైన్యాల బారి నుండి దేశాన్ని కాపాడినాడు. ఫ్రెంచి, బ్రిటిష్ సైన్యాలు రష్యా

నుంచి ఉపసంహరించుకొన్నాయి. జపాన్ రష్యా ఆంతరంగిక వ్యవహారాలలో జోక్యం చేసుకోవడంలో ఆసక్తి చూపలేదు.

15.1.5 అంతర్యుద్ధం :

బోల్షెవిక్ ప్రభుత్వాన్ని పాతరాజన్యులు, జార్ ను అభిమానించే ప్రభుత్వ అధికారులతో కూడిన విప్లవ వ్యతిరేకవర్గం వ్యతిరేకించింది. దీంట్లో వీరికి బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్ లు మద్దతునిచ్చాయి. వారు తెల్ల సైన్యాన్ని పోగుచేసి ట్రాట్స్కీ నాయకత్వంలోని ఎర్రసైన్యంతో 1918 నుండి 1921 వరకు అంతర్యుద్ధాన్ని సాగించారు. ఈ యుద్ధ ఫలితంగా విప్లవాన్ని వ్యతిరేకించే వారందరూ నశించారు. ఎర్ర సైన్య సహాయంతో లెనిన్ నిర్ధాక్షిణ్యంగా తన ప్రత్యర్థుల నందరినీ మట్టుబెట్టాడు.

15.1.6 ఆర్థిక సంస్కరణలు (యుద్ధ కమ్యూనిజం) :

లెనిన్ తన ప్రత్యర్థుల నణచిన తరువాత కార్ల మార్క్స్ సిద్ధాంతాల ఆధారంగా చాలా సృజనాత్మక కార్యక్రమాలను, సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టాడు. ప్రభుత్వ భూమిని వశం చేసుకొని, కర్మాగారాలను, వర్క్ షాప్లను స్వాధీనం చేసుకొన్నది. 1918–1921 మధ్య 'యుద్ధ కమ్యూనిజం', లేదా 'శుద్ధ కమ్యూనిజమ్' యుగం రష్యాలో ఆరంభమైంది. ప్రైవేట్ ఆస్థిని ప్రభుత్వం బలవంతంగా తన ఆధీనం చేసుకొన్నది. దేశీయ, విదేశీయ అప్పులు, రెంటిని రద్దు చేసింది. ప్రభుత్వ వస్తుమార్పిడి విధానం ప్రవేశపెట్టబడింది. దీని ప్రకారం ప్రభుత్వ పరిశ్రమలకు వస్తురూపంలో ఆర్థిక సహాయం చేసింది. ఈ పరిశ్రమలు తిరిగి తమ ఉత్పత్తులను ఇతర పరిశ్రమలకు పంపిణీ చేయటానికి ప్రభుత్వానికి, ప్రజలకు, సైన్యానికి అందించాయి. అయితే ఈ ఆర్థిక విధానాలు మంచి ఫలితాలను సాధించలేదు. అందువల్ల లెనిన్ 1921లో కొత్త ఆర్థిక విధానాన్ని రష్యాలో ప్రవేశపెట్టాడు.

15.1.7 సాంఘిక సంస్కరణలు :

బోల్షివిక్ లు రష్యాను సామ్యవాదదేశంగా తీర్చిదిద్దడానికై కొన్ని మౌలిక సాంఘిక సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టారు. ఆస్తిహక్కు రద్దయింది. కర్మాగారాలు, భూమి సమాజపరమైనాయి. విద్యాబోధన ప్రభుత్వాధీనమైంది. బోల్షివిక్లకు మతంలో నమ్మకం లేదు. 1918లో రష్యాలోని సాంప్రదాయిక చర్చి ఎత్తివేయబడింది. చర్చి ఆస్తులన్నీ ప్రభుత్వం తన ఆధీనంలోకి తీసుకున్నది. చర్చిలను మూయటం, మత విద్యకు స్వస్తి చెప్పటం జరిగింది. వివాహాలను పూజారులు నిర్వహించటం ఎప్పుడో ఆగిపోయింది. సాంఘిక వివాహాలు మాత్రమే అంగీకరించబడ్డాయి.

15.1.8 సైన్య సంస్కరణలు :

విప్లవాన్ని బాహ్య, ఆంతరంగిక శత్రువుల నుండి రక్షించడానికి లెనిన్ ఎన్నో మౌలికమైన మార్పులను తీసుకువచ్చాడు. యుద్ధ కమిస్సారైన్ ట్రాట్స్కీ 'ఎర్రసేన' అనే పేరుతో ప్రతిభావంతంగా యుద్ధం చేసే సేనను తయారుచేశాడు. ఈ 'ఎర్రసేన' అంతఃకలహాలను అణచివేసింది, విదేశీ శక్తులను ఓడించి దేశం నుండి వెళ్ళగొట్టింది. రష్యాలో విప్లవాన్ని రక్షించింది. విప్లవం పట్ల విముఖత కల్గిన వ్యతిరేక శక్తులనన్నిటినీ తుడిచిపెట్టేందుకై 'చెకా' అనే రహస్య పోలిస్ శాఖను కూడా లెనిన్ తయారుచేశాడు. రష్యాలో 'చెకా' ఎర్ర సైన్యాన్ని ప్రవేశపెట్టింది. జార్ ఆయన కుటుంబ సభ్యులు కాల్చి చంపబడ్డారు. విప్లవ వ్యతిరేకులను కఠినంగా అణచివేయడం జరిగింది.

15.1.9 పాలనా యంత్రాంగ సంస్కరణలు :

రష్యాలో అనేక జాతులున్నాయి. అన్ని జాతులను ఫెడరల్ వ్యవస్థలోకి తీసుకురావటానికి ప్రతి జాతి ఒక రిపబ్లిక్ గా రూపొందింది. ఆవిధంగా రష్యా ఒక సమాఖ్య అయింది. సోవియట్ సామ్యవాద ప్రజాప్రభుత్వాల సంఘంగా రూపొందింది. కమ్యూనిస్ట్ నియంతృత్వ స్థాపన జరిగింది. రష్యాలో ప్రత్యర్థిపక్షాలకనుమతి లేదు. వార్తాపత్రికలు, విద్యాసంస్థలు, సినిమాలు, రేడియోలు కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంతాలను ప్రచారం చేయాలి. కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ వ్యవస్థలో పరిపూర్ణ పాలనాధికారాలున్న మహోన్నత సభ, పోలిట్ బ్యూరో, దానిలో 9 మంది సభ్యులుంటారు.

15.1.10 నూతన ఆర్థిక విధానము (1921-24) (New Economic Policy) :

లెవిన్ పరిశోధన 'యుద్ధ కమ్యూనిజం' విజయవంతం కాలేదు. ఈ విధానం ఫలితంగా రష్యాలో అలజడీ, అశాంతి ఏర్పడినాయి. సోవియట్ ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్న కఠిన విధానాలను కర్షకులు వ్యతిరేకించినారు. దీనికి తోడు వర్షాభావం వల్ల దేశవ్యాప్తంగా కరువు పరిస్థితులేర్పడినాయి. ప్రభుత్వ ఆర్థిక విధానం విఫలమైనందువల్లనే అనేక లక్షలమంది ఆకలిచావులకు గురికావలసి వచ్చిందనే విమర్శ కూడా బయలుదేరింది. కరువు నివారణ కోసం విదేశాల నుంచి ముఖ్యంగా అమెరికా నుంచి సోవియట్ ప్రభుత్వం ఆహార ధాన్యాలను అర్థించవలసి వచ్చింది. అమెరికా సహాయం కోసం మాక్సిమ్ గోర్కీ చేసిన అభ్యర్థనను సోవియట్ ప్రభుత్వం సమర్థించవలసి వచ్చింది. దేశ ఆర్థిక పరిస్థితులను చక్కదిద్దడానికి సోవియట్ ప్రభుత్వం నూతన ఆర్థిక విధానాన్ని అనుసరించవలసి వచ్చింది. వాస్తవికవాది అయిన లెనిన్ కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంతాల అమలు కొంతకాలం పాటు వాయిదా వేసి 1921లో, పెట్టుబడిదారీ విధానం, కమ్యూనిజం రెండూ కలసిన నూతన ఆర్థిక విధానాన్ని ప్రారంభించాడు.

నూతన ఆర్థిక విధానంలో చాలావరకు కంట్రోళ్ళను సడలించారు. ఉత్పత్తిని పెంచడం ద్వారా సామ్యవాద మార్గాన్ని సుకరం చేయడం నూతన ఆర్థిక విధానం ముఖ్య లక్ష్యం. భారీ పరిశ్రమలను, ప్రజోపయోగకరమైన సంస్థలను ప్రభుత్వాధీనంలో ఉంచి, కొంతవరకు ప్రైవేట్ రంగంలో పరిశ్రమలను, వ్యాపారాన్ని, లెనిన్ ప్రోత్సహించినాడు. ఈ విధానం ఫలితంగా దేశప్రజలలో వ్యక్తిగత శ్రద్ధకు ప్రోత్సాహం వచ్చి దేశంలో ఖాళీగా వున్న మార్కెట్లన్నీ తిరిగి వస్తువులతో నిండినాయి. రైతుల వద్ద నుంచి నిర్భందంగా ధాన్యం సేకరించడాన్ని ప్రభుత్వం విరమించుకొన్నది. రైతులు తమవద్దనున్న మిగులు ధాన్యాన్ని బహిరంగ మార్కెట్లలో అమ్ముకోవచ్చుననే ఆజ్ఞను ప్రభుత్వం జారీచేసింది. తాము చెల్లించవలసిన పన్నులను మాత్రం రైతులు కొంతవరకు ధాన్యరూపంలో ప్రభుత్వానికి ఇవ్వవలసి ఉండేది. ఈ విధానం వల్ల రష్యాలో ఆహారధాన్యాలను పెద్దమొత్తంలో పండించటానికి రైతులకు ప్రోత్సాహం లభించేది. చిన్నపరిశ్రమలు లాభార్జన కోసం వస్తువులను ఉత్పత్తి చేయడాన్ని, మార్కెట్లో పాతపద్ధతుల ప్రకారం విక్రయించుకోవడాన్ని కూడా ప్రభుత్వం అనుమతించింది. రష్యాలో పరిశ్రమల స్థాపనకు విదేశీ పెట్టుబడిదారులతో సోవియట్ ప్రభుత్వం వాణిజ్య ఒప్పందాలను చేసుకొంది. కరెన్సీ ద్రవ్యాన్ని పటిష్టం చేయడానికి ప్రభుత్వం అనేక చర్యలు తీసుకొన్నది. నోట్ల ముమ్మరాన్ని తగ్గించడానికి 1921 నాటికి ప్రభుత్వం 10 వేల పాత రూబుల్లకు సమానమైన ఒక కొత్త రూబుల్ను ప్రవేశపెట్టింది. వివిధ తరగతులకు చెందిన ఉద్యోగులకు వివిధరకాలైన జీతభత్యాలు నిర్ణయించడం జరిగింది. రేషనింగ్ పద్ధతిలో కొన్ని మార్పులు చేయడం జరిగింది. నిత్యావసర వస్తువులను ప్రజలు బహిరంగ మార్కెట్లలో కొనుగోలు చేయవచ్చు. సహకార సంస్థలు స్థాపితమైనాయి. కంట్రోళ్ళు సడలించిన ఫలితంగా కర్షకులు తమ

భూములను కౌలుకిచ్చుకోవడానికి, ధాన్యాన్ని ప్రైవేట్ వర్తకులకు అమ్ముకోవడానికి అవకాశమేర్పడి వారి స్థితి గతులు మెరుగైనాయి. గ్రామీణ ప్రాంతాలలోని భాగ్యవంతులైన రైతులు ఒక విధమైన నూతనోత్తేజాన్ని పొందడమేగాక దేశ వ్యవసాయోత్పత్తిలో ప్రముఖపాత్ర వహించడం ప్రారంభించారు.

1924లో లెనిన్ మరణించేవరకు రష్యాలో నూతన ఆర్థిక విధానం అనుసరించడం జరిగింది. రష్యాలో పెట్టుబడిదారీ విధానం పునరుద్ధరించడం జరిగిందని పెట్టుబడిదారీ రాజ్యాలు హర్షాన్ని వెలిబుచ్చినాయి. కాని నిజానికి నూతన ఆర్థిక విధానం అమలుచేయడమనేది రష్యా కమ్యూనిస్ట్ చరిత్రలో తాత్కాలికమైన వెనుకంజ మాత్రమే. విదేశ సైన్యాల జోక్యం, అంతర్యుద్ధము వల్ల దెబ్బతిన్న రష్యా నూతన ఆర్థిక విధానం వల్ల చాలావరకు కోలుకొన్నది. ఆర్థికంగా దేశం పటిష్టం చేయడం జరిగింది.

15.1.11 విదేశీ వ్యవహారాలు :

1917–1921 ల మధ్య రష్యా అనుసరించిన విదేశాంగ విధానంలో గమనించదగిన ముఖ్య విషయాలు రెండు ఉన్నాయి. అవి

1) పశ్చిమరాజ్యాల మద్దతుతో రష్యాలో విప్లవ వ్యతిరేకోద్యమం జరగడం, రష్యా మీద దురాక్రమణ జరపడానికి పశ్చిమ రాజ్యాలు చేసిన ప్రయత్నం. సోవియట్ రష్యా తన శక్తినంతా ఉపయోగించి పశ్చిమరాజ్యాల సైనిక జోక్యాన్ని విజయవంతంగా ఎదుర్కోవడమే గాక దేశంలోని ఆంతరంగిక విప్లవ వ్యతిరేక శక్తులను కూడా అంతమొందించింది.

2) ప్రపంచ కమ్యూనిస్ట్ విప్లవాన్ని ప్రచారం చేయడానికి రష్యా చేసిన ప్రయత్నము, ప్రపంచ విప్లవం ద్వారా కమ్యూనిజాన్ని సాధించడానికి థర్డ్ ఇంటర్నేషనల్ 1919లో ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. సమిష్టి విప్లవం ద్వారా పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థను నాశనం చేసి వర్గరహిత సమాజాన్ని నెలకొల్పవలసిందిగా ప్రపంచ శ్రామికవర్గ ప్రజలందరికి థర్డ్ ఇంటర్నేషనల్ పిలుపునిచ్చింది. మొదట్లో కమ్యూనిస్ట్ ప్రచారానికనువైన వాతావరణం ఏర్పడింది. హంగరీ కమ్యూనిస్ట్ రాజ్యంగా మారింది. ఇటలీ, జర్మనీలలో కూడా విప్లవానికి అవసరమైన పరిస్థితులేర్పడినాయి. పర్షియా, ఆఫ్ఘనిస్థాన్, మంగోలియా, మంచూరియా, ఇండియా, చైనా, జపాన్ మొదలైన దేశాలలో రష్యన్ ఏజెంట్లు విప్లవ ప్రచారాన్ని ప్రారంభించినారు. థర్డ్ ఇంటర్నేషనల్ అధ్యక్షుడు జినొవ్విప్ ఒక్క సంవత్సర కాలంలో యూరప్ దేశాలన్నీ కమ్యూనిస్ట్ దేశాలుగా మారుతాయని 1919లో ప్రకటించాడు. అయితే 1919 తరువాత రష్యాలో ఏర్పడిన అరాజక పరిస్థితుల వల్ల, రష్యాలో వలె ఇతర దేశాలలో విప్లవానికి అనువైన ఆంతరంగిక పరిస్థితులు లోపించడంవల్ల ప్రపంచ వ్యాప్తంగా కమ్యూనిస్ట్ వ్యవస్థ స్థాపనకు చేసిన ప్రయత్నాలన్నీ చివరకు విఫలమైనాయి.

1921 తరవాత రష్యా తాత్కాలికంగా కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంతాలను త్యజించి నూతన ఆర్థిక విధానాన్ని ప్రారంభించి పశ్చిమ రాజ్యాలతో వాణిజ్య సంబంధాలు నెలకొల్పుకోసాగింది. ఘుమన్ చెప్పినట్లుగా సోవియట్ రష్యా ఆంతరంగిక విధానమేగాక విదేశాంగ విధానం కూడా 1921లో ఒక నూతన పరిణామాన్ని పొందినదని చెప్పవచ్చు. 1921లో సోవియట్ రష్యా బ్రిటన్ తో ఒక వాణిజ్య ఒప్పందం చేసుకొన్నది. జర్మనీని పశ్చిమరాజ్యాల పలుకుబడి

ప్రభావాలకు లోనుకాకుండా నివారించడానికి రష్యా 1922 లో జర్మనీతో రపెల్లో సంధి చేసుకొన్నది. ఇటలీ సోవియట్ ప్రభుత్వాన్ని గుర్తించడమే గాక 1924లో రష్యాతో ఒక వాణిజ్య ఒప్పందాన్ని కూడా కుదుర్చుకొన్నది. ఆ తరవాత ఫ్రాన్స్ తో సహా 16 యూరప్ దేశాలు సోవియట్ ప్రభుత్వాన్ని గుర్తించాయి. 1924లో సోవియట్ ప్రభుత్వాన్ని ఇంగ్లాండ్ గుర్తించింది. ఇంగ్లాండ్ సోవియట్ ప్రభుత్వాన్ని గుర్తించిన తరవాత చైనా, డెన్మార్క్, స్వీడన్, మెక్సికో, గ్రీస్ మొదలైన దేశాలు కూడా సోవియట్ ప్రభుత్వాన్ని గుర్తించినాయి.

15.1.12 ఘనత :

కమ్యూనిస్ట్ లేక బోల్షెవిక్ విప్లవ సారధిగా, ఆధునిక రష్యా నిర్మాతగా రష్యా చరిత్రలోనేగాక ప్రపంచ చరిత్రలో లెనిన్ సుస్థిరస్థానం సంపాదించుకొన్నాడు. మార్క్స్ కన్న కలలను లెనిన్ నిజం చేశాడు. లెనిన్ కృషివల్లనే ప్రపంచంలో శ్రామిక రాజ్యవ్యవస్థ ఆవిర్భవించింది. ఆరు సంవత్సరాలపాటు రష్యాకు లెనిన్ ఏకైక నియంత. ఆరోగ్యం చెడిపోయినా, చనిపోయేంతవరకు నిర్విరామంగా కృషిచేశాడు లెనిన్. లెనిన్ 1924 జనవరి 22 న మాస్కో దగ్గర వున్న గోర్కిలో మరణించాడు.

15.2 స్టాలిన్ :

15.2.1 పరిచయం :

1917 నాటికి రష్యాలోని పరిస్థితులను సక్రమంగా అంచనావేసి జార్ చక్రవర్తుల నిరంకుశ పాలనను అంతం చేయడానికి, విప్లవాన్ని సాధించడానికి వీలైన పథకాన్నీ, వ్యూహాన్ని రచించినవాడు లెనిన్. మార్క్ సిద్ధాంతాలను ఉపయోగించి సామ్రాజ్యవాదం బలంగా ఉన్న కాలంలో జార్ చక్రవర్తుల పరిపాలనను లెనిన్ అంతం చేసినాడు. అంతేగాక లెనిన్ రష్యాకు ఆర్థిక రాజకీయ పునరుజ్జీవనం కల్పించాడు. అనేక విషమ పరిస్థితులను ఎదుర్కొంటూనే లెనిన్ కమ్యూనిస్ట్ పార్టీని, దేశాన్ని కూడా అంతర్యుద్ధము, విదేశ సైన్యాల జోక్యం మొదలైన ఆపదల నుండి కాపాడినాడు. నూతన ఆర్థిక విధానాన్ని అనుసరించి దేశాన్ని ఆర్థికంగా పునర్నిర్మాణం చేసి తగిన సమయంలో సముచితమైన స్థిరనిర్ణయాలు చేయగల మహానాయకుడిగా లెనిన్ ప్రసిద్ధి చెందినాడు. 1924 జనవరిలో లెనిన్ మరణించడం రష్యన్ విప్లవానికి గొడ్డలిపెట్టు వంటిదయింది. లెనిన్ మరణం వల్ల ఏర్పడిన ఖాళీని పూరించడానికి నూతన నాయకుని ఎన్నికచేయడం చాలా కష్టమైంది.

15.2.2 పార్టీలో అంతర్గత స్పర్థలు : స్టాలిన్ – ట్రాట్స్

లెనిన్ మరణించిన తరవాత అతని అనుచరుల మధ్య అధికారం కోసం దాదాపు వారసత్వయుద్ధం ప్రారంభమైంది. కమ్యూనిస్ట్ పార్టీలోని నాయకులంతా రెండు ముఠాలుగా చీలిపోయారు. దేశ బహిష్కృతులై విదేశాలలో పది సంవత్సరాలు గడిపినటువంటి ట్రాట్స్కీ, కమనెవ్, జినోవీవ్ మొదలైన నాయకులు ఒక కోవకు చెందినవారు. స్టాలిన్, మోలటోవ్, వొరొషిలోవ్ మొదలైన రెండో కోవకు చెందిన నాయకులు రష్యాలో పది సంవత్సరాల కాలం అజ్ఞాతవాసంలో ఉండి అరెస్ట్ లను, జైలు శిక్షలను భరించినవారు. ప్రపంచ విప్లవం అనే లక్ష్యంలో కమ్యూనిస్ట్ లందరికీ నమ్మకమున్నప్పటికీ లక్ష్యసాధన, అనుసరించవలసిన మార్గం విషయంలో ట్రాట్స్కీ, స్టాలిన్ల మధ్య అభిప్రాయ బేధాలేర్పడినాయి. ప్రపంచ దేశాలన్నింటిలో వెంటనే కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంతాలను వ్యాప్తి చేయవలెనని ట్రాట్స్కీ

వాదించగా, రష్యాలో కమ్యూనిజం విజయవంతమయితే ప్రపంచవ్యాప్తంగా కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంతాల వ్యాప్తికి ప్రచారసాధనంగా ఉపయోగపడుతుందని స్టాలిన్ వాదించాడు.

స్టాలిన్ జార్జియా రాష్ట్రంలోని కర్షక కుటుంబం నుంచి వచ్చాడు గనుక, రష్యన్ ప్రజా బాహుళ్యం గురించి అతనికి సన్నిహితమైన అవగాహన ఉండింది. సిద్ధాంత నిపుణుడు గాకపోయినా ఆచరణశీలి. 'దేశ పరిమితిలో సామ్యవాదం' అనే లక్ష్యాన్ని నొక్కి చెప్పిన అతడు 'ఏక కాలంలో ప్రపంచ వ్యాప్త విప్లవం' అనే దృక్పథాన్ని అంగీకరించలేదు. కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ కేంద్ర కమిటీ కార్యదర్శిగా పనిచేశాడు గనుక ఆ కీలకమైన పదవిని తన ప్రయోజనాల కనుగుణంగా వాడుకొన్నాడు. పార్టీలో సీనియర్ నాయకుడు, కమ్యూనిస్ట్ ఇంటర్నేషనల్ అధ్యక్షుడు అయిన జినోవివ్, పార్టీ కేంద్ర కమిటిలోని ముగ్గురు సభ్యులలో ఒకడైన కామనేవ్, స్టాలిన్కు మద్దతునిచ్చారు. స్టాలిన్ రష్యాను ఐరోపా ఉపగ్రహంగా కాకుండా ఒక ప్రత్యేక నాగరికత గల దేశంగా భావించేవాడు.

ట్రాట్స్కీ కులీన కుటుంబం నుండి వచ్చాడు. కొంతకాలం సైబీరియాలో ప్రవాసాన్ని అనుభవించాడు. సిద్ధాంతరీత్యా ట్రాట్స్కీ ప్రపంచ విప్లవాన్ని సమర్థించాడు. ఇతని దృష్టిలో రష్యన్ విప్లవం ప్రపంచ విప్లవానికి ఉపక్రమణిక మాత్రమే. ఐరోపాలోని సంఘటనలు అత్యంత ప్రభావశీలమైనవి గనుక ఐరోపాలో విప్లవాన్ని సాధించడానికి అన్ని అవకాశాలనూ వినియోగించుకోవాలి, అన్ని ప్రయత్నాలూ చేయాలని వాదించేవాడు. పదవి రీత్యా, ట్రాట్స్కీ పెట్రోగ్రాడ్ సోవియట్కు అధ్యక్షుడుగా, యుద్ధ వ్యవహారాల కమిసర్గా పనిచేశాడు. అంతేగాక ఎర్రసేన నిర్వహణలో ముఖ్యపాత్ర నిర్వహించాడు.

15.2.3 స్టాలిన్ అధికారానికి రావడం :

కమ్యూనిస్ట్ ప్రపంచంలో లెనిన్ తరువాత ఉన్నతస్థాయిలో ఉండి గౌరవాన్ని పొందిన వ్యక్తి ట్రాట్స్కీ. అందువల్ల లెనిన్ తరవాత ట్రాట్స్కీ కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ నాయకత్వాన్ని స్వీకరిస్తాడనే అభిప్రాయం ఏర్పడింది. కాని ఊహించడానికి వీలులేని కొన్ని కారణాల వల్ల ట్రాట్స్కీ లెనిన్ అంత్యక్రియలకు హాజరు కాకపోవడమేగాక తరవాత 1924 మేలో జరిగిన 13న కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ సమావేశానికి కూడా హాజరు కాలేదు. కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ సెక్రటరీ జనరల్ గా ఉన్న స్టాలిన్ పార్టీలో తన స్థానాన్ని బలపరచుకొన్నాడు. మరణించిన లెనిన్ స్థానంలో స్టాలిన్ పోలిట్ బ్యూరో అధ్యక్షుడుగా ఎన్నికైనాడు. 1925లో ట్రాట్స్కీని యుద్ధ కమిసర్ పదవి నుంచి తొలగించడమేగాక, పార్టీ కాంగ్రెస్లో కూడా స్టాలిన్ తన ప్రత్యర్థుల ప్రాముఖ్యతను తగ్గించివేయగలిగాడు. స్టాలిన్, ట్రాట్స్కీల మధ్య స్పర్థ జాతీయవాదికీ, అంతర్జాతీయ విప్లవవాదికీ మధ్య సంఘర్షణ అయింది. యుద్ధంతో విసుగుచెందిన ప్రజలను స్టాలిన్ జాతీయవాదం, శాంతి అనే సూత్రాల ద్వారా మెప్పించడమే గాక జాతీయ గౌరవం అనే అంశాన్ని ప్రవేశపెట్టి, వారిలోని స్వాభిమాన ధోరణిని సంతృప్తిపరిచాడు. ఇదే కాలంలో బ్రిటన్లో జరిగిన సార్వత్రిక సమ్మెలో విప్లవస్ఫూర్తిని ప్రవేశపెట్టడానికి టాట్స్కీ అనుయాయులు విఫలం కావడంతో వారి సిద్ధాంతాలు విశ్వసనీయతను కోల్పోయాయి. ఈ పరిణామాలను ఆధారంగా తీసుకొని ట్రాట్స్కీ, జినోవీవ్ ను పొలిట్ బ్యూరో నుండి బహిష్కరించబడేటట్లు చేసినాడు స్టాలిన్. 1927లో ఆ ఇద్దరిని పార్టీ నుండి కూడా బహిష్కరించడం జరిగింది. ట్రాట్స్కీ దేశ బహిష్కారానికి గురైనా టర్కీ, స్వీడన్, మెక్సికోల నుండి తన పోరాటాన్ని కొనసాగించాడు. ఆఖరుకు 1940లో మెక్సికోలో ఒక హంతకుని చేతిలో ట్రాట్స్కీ హతుడైనాడు. 1941

వరకు స్టాలిన్ ప్రభుత్వ పదవులను చేపట్టక పోయినా, పార్టీ కేంద్ర కమిటీ ప్రధాన కార్యదర్శిగా, ఎదురులేని విధంగా సంపూర్ణాధికారం అతని చేతిలో వుండేది.

15.2.4 స్టాలిన్ జాతీయ సామ్యవాదం :

స్టాలిన్ చదువుకొన్నది కొద్దిగానే అయినా, తన ప్రత్యర్థుల వలె సిద్ధాంత నిపుణుడు కాకపోయినా, దేశానికి పరిమితమైన సామ్యవాదం అనే సిద్ధాంతాన్ని రూపొందించడంలో వారి కంటే ఎక్కువ వాస్తవిక దృక్పథాన్ని, వారి కంటే నిశితమైన ముందు చూపునూ ప్రదర్శించాడు. 1923లో జర్మన్ కమ్యూనిస్ట్ ల వైఫల్యం, పశ్చిమ ఐరోపా-రష్యాల మధ్య అనుబంధం అంటూ లేకపోవడం అనే రెండు అంశాలు స్టాలిన్ జాతీయ సామ్యవాదం పట్ల నమ్మకాన్ని ఏర్పరచాయి. రష్యా తనకు గల అపారమైన సహజ వనరులు, మానవ శక్తులతో, స్వయం సమర్థమైన సామ్యవాద సమాజాన్ని నిర్మించగలదని అతని దృఢ విశ్వాసం. ఒక వైపు దేశంలో సామ్యవాద విధానాలను అమలు జరుపుతూనే, మరోవైపు అంతర్జాతీయ విప్లవంలో దేశం కల్పించుకోవాలన్న ట్రాట్స్కీ అనుచరుల వాదాన్ని స్టాలిన్ తిరస్కరించాడు. తన సిద్ధాంతానికి దేశభక్తి అనే సూత్రాన్ని జోడించి, యువతరం కార్యకర్తల్ని ఆకర్షించాడాయన. ఈ యువతరాన్ని స్టాలిన్ స్వయంగా పెంపొందించాడు.

15.2.5 పంచవర్ష ప్రణాళికలు:

మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళికను నిపుణులతో కూడిన గోస్-ప్లాన్ అనే ప్రణాళిక సంఘము తయారుచేసింది. మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళికా కాలంలో (1928-1933) భారీ పరిశ్రమల అభివృద్ధికి ప్రాధాన్యం ఇవ్వడం జరిగింది. ట్రాక్టర్ల ఉత్పత్తి ఫ్యాక్టరీలు, మోటారు వాహనాల ఫ్యాక్టరీలు, ఉక్కు ఫ్యాక్టరీలు, ఎరువుల ఫ్యాక్టరీలు నెలకొల్పడం జరిగింది. అనేక పెద్ద ఆనకట్టలను కట్టడం జరిగింది. సమిష్టి వ్యవసాయ పద్ధతి ద్వారా వ్యవసాయ పరిశ్రమను సమాజపరం చేయడం మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళికలోని మరో ముఖ్య అంశం. కొంతమంది కర్షకుల క్షేత్రాలను కలిపి ఒక సమిష్టి వ్యవసాయక్షేత్రంగా రూపొందించడం జరిగింది. ప్రభుత్వ కృషి ఫలితంగా 1939 నాటికి దేశంలోని కర్షకులలో 90 శాతాన్ని సమిష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలలో సభ్యులుగా చేర్పించింది. 1933 నాటికి రష్యా ప్రసిద్ధి చెందిన పారిశ్రామిక దేశంగా రూపొందింది.

మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళికలోని లోపాలను అధిగమించి వేతనాల పెంపు, నిత్యజీవితావసర వస్తువుల ఉత్పత్తి పెంపు అనే లక్ష్యాలతో రెండో పంచవర్ష ప్రణాళిక 1933లో ప్రారంభించారు. ఈ కాలంలో (1933-1938) సంతృప్తికరమైన అభివృద్ధి జరిగింది. ఈ కాలంలో ప్రజల జీవన ప్రమాణం పెరిగింది. పారిశ్రామికాభివృద్ధి కూడా ఏవిధమైన అడ్డంకులు లేకుండా వేగంగా జరిగింది. ప్రజలకు కావలసిన నిత్యజీవితావసర వస్తువుల ఉత్పత్తి భారీ ఎత్తున జరిగింది.

సాంకేతికాభివృద్ధిని సాధించే లక్ష్యంతో 1939లో మూడో పంచవర్ష ప్రణాళిక ప్రారంభమయింది. కానీ రెండో ప్రపంచయుద్ధం ప్రారంభమైనందువల్ల సోవియట్ ప్రభుత్వం శాంతికాలపు ప్రణాళికను యుద్ధకాలపు ప్రణాళికగా మార్చవలసి వచ్చింది. అయితే అప్పటికే పారిశ్రామిక రంగంలో విశేషమైన అభివృద్ధి జరిగిన ఫలితంగా రష్యా దేశపు శక్తి స్వరూపాలు పూర్తిగా మారిపోయాయి.

15.2.6 ప్రచార సరళి :

1936లో స్టాలిన్ ప్రభుత్వం ఒక నూతన రాజ్యాంగాన్ని ప్రకటించింది. ఈ రాజ్యాంగం రష్యాలో నియంతృత్వ దశను అంతమొందించి, ఉదారవాద ధోరణులను ప్రవేశపెట్టింది. అయితే, అది నామమాత్రంగానే. సార్వత్రిక ఓటు హక్కును ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది. అఖిల సోవియట్ కాంగ్రెస్ స్థానే ఒక సుప్రీం సోవియట్ ప్రవేశపెట్టబడింది. పౌరహక్కుల్ని పునరుద్ధరించడం జరిగింది. అయితే వాస్తవంలో మాత్రం అది అంతగా జరగలేదు. ఈ మార్పులన్నీ సోవియట్ వ్యవస్థను విమర్శించేవారిని తృప్తిపరచడానికే చేయబడ్డాయి. 1934లో సోవియట్ రష్యా నానాజాతి సమితిలో చేరింది.

15.2.7 క్షాళనలు :

రాజ్యాంగ సంబంధమైన మార్పుల్ని ప్రదర్శక ధోరణిలో ప్రవేశపెడ్తూన్న కాలంలోనే రష్యాలో 'అవిశ్వాస పాత్రులు', 'సంఘ ద్రోహులు' అనే పేరుతో ప్రజలను కొందరిని విచారణకు గురిచేయడం జరిగింది. గతంలో (1928, 1933) విచారణలకు గురైనవారు సాంకేతికజ్ఞులూ, పెట్టుబడిదారీ వాదులూ, ట్రాట్స్కీ అనుయాయులూ కాగా ఇప్పుడు జరిగిన విచారణల్లో, బోను పైకెక్కిన వారిలో కమ్యూనిస్ట్ పార్టీలోని సీనియర్ నాయకులూ, లెనిన్, స్టాలిన్లతో కలసి పనిచేసిన కామ్రేడ్లూ, ఎర్రసైన్యంలోని అగ్రశ్రేణి అధికారులూ ఉన్నారు. 1936లో జినోవీవ్, కామెనీవ్లను విచారణ చేసి మరణశిక్ష విధించడం జరిగింది. 1937లో రాడెక్, సోకొల్నికోవ్, పియాటకోవ్, మార్షల్ తుకాచెల్స్కీతో సహా కొందరు ఎర్రసైన్యంలోని అధికారులూ దేశద్రోహ అభియోగంపై విచారణ నెదుర్కొన్నారు. 1937లోనే భిన్న రంగాల్లోని వేలాదిమందిని నిర్బంధంలోనికి తీసుకొన్నారు. 1938లో రైకోవ్, బుకారిన్, యగోడా మొదలగువారు నిర్బంధానికి గురైనారు. మొత్తం ఎనిమిది మిలియన్ల మంది నిర్బంధితులైనారని అంచనా. వారిలో మరణశిక్షకు గురైన వారి సంఖ్య రెండు మిలియన్ల నుండి ఆరు మిలియన్ల వరకు వుండవచ్చు.

సంపూర్ణ నియంత్రణలోనికి ప్రచార సాధనాలైన వార్తాపత్రికలు, రేడియో, సినిమా, విద్యాకేంద్రాలను కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ తెచ్చుకొంది. కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ తప్ప ఇతర రాజకీయ సంస్థలు నిషేధింపబడ్డాయి. కమ్యూనిజం నుండి విభేదించే రాజకీయ సిద్ధాంతాల ప్రచారం నిషిద్ధమైంది. విద్యకు లెనినిజం, స్టాలినిజంల స్వాభావిక పునాది నిర్దేశితమైంది. కమ్యూనిస్ట్ నీతి, దేశభక్తి, సోవియట్ నాయకులపట్ల, జన్మభూమిపట్ల ప్రేమను పెంపొందించడం విద్య యొక్క లక్ష్యమైంది. కళాకారుల, తదితర ప్రజాప్రముఖులపై గట్టి నిఘా వుండేది.

15.2.8 మత విరుద్ధ ప్రచారం :

స్టాలిన్ కాలంలో కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ 'ది గాడ్స్' అను ప్రచురణ సంస్థ ద్వారా మతవ్యతిరేక ప్రచారాన్ని నిర్వహించింది. అనేక మంది మతోద్యోగులు నిర్బంధితులై, ప్రవాస శిబిరాలకు పంపబడ్డారు. 1943 నుండి సోవియట్ ప్రభుత్వం సహనధోరణిని అవలంబించసాగింది. అయితే చర్చి, రాజ్యం నుండి వేరైంది. విద్యాలయాల్లో మత సంబంధమైన బోధనపై నిషేధం కొనసాగింది. కమ్యూనిస్ట్ పార్టీలోకి సభ్యులను చేర్చుకొనేటప్పుడు వారు నాస్తికులా, కాదా అన్న విషయానికి ప్రాధాన్యత ఉండేది.

15.2.9 విదేశాంగ విధానము :

సోవియట్ రష్యా ప్రథమంలో జర్మనీ మిత్రదేశంగా వుంటూ ఫ్రాన్స్ భద్రతా సూత్రానికి వ్యతిరేకంగా జర్మనీ ఆయుధీకరణ విధానాన్ని సమర్థించింది. ఇంగ్లాండ్, ఫ్రాన్స్ ల పట్ల సోవియట్ వైఖరిలో శతృభావన, విశ్వాస రాహిత్యం వుండేవి. బ్రిటన్లో సార్వత్రిక సమ్మెను ఉధృతం చేయడానికి సోవియట్ రష్యా చేసిన ప్రయత్నాలు, చైనాలో కొమిన్ టాంగ్ జాతీయవాదులతో సోవియట్ రష్యా సహకారం బ్రిటన్–రష్యాల మధ్య వైరుధ్యం పెరగడానికి కారణమైనాయి.

ఆ తదుపరి దుడుకైన కమ్యూనిస్ట్ వ్యతిరేక నాజీజం జర్మనీలో అవతరించడంతో, రష్యా సమిష్టి భద్రతా సూత్రానికి, ఫాసిస్ట్ వ్యతిరేకతకూ ప్రయోక్త అయింది. సోవియట్ రష్యా 1934లో నానాజాతి సమితిలో ప్రవేశించడమూ, జర్మనీ నిష్క్రమించడం జరిగింది. ఈ దశలో సోవియట్ రష్యా తాత్కాలికంగా విప్లవ కార్యక్రమాల్ని తగ్గించి ఫ్రాన్స్, స్పెయిన్లలో ప్రతిపక్షాల స్థాపనను సమర్థించింది. స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధంలో సోవియట్ రష్యా స్పానిష్ రిపబ్లిక్కు గట్టిగా సమర్థించింది.

సోవియట్ రష్యా 1939లో సమిష్టి భద్రతా వాదాన్ని వదలి జర్మనీతో దురాక్రమణ నిరోధక ఒప్పందాన్ని చేసుకోవడమేగాక బాల్టిక్ రాజ్యాలను, పోలండ్లోని ప్రాంతాలను కోరింది. సోవియట్ రష్యా దుడుకైన విధానాన్ని అవలంబించి, పోలండ్లోని కొంత భాగాన్ని, కరేలియా భూసంధినీ ఆక్రమించింది. ఆక్రమిత బాల్టిక్ ప్రాంతాలలోని లొట్వియా, లిథూనియా, ఎస్తోనియాలలో సోవియట్ రిపబ్లిక్లను స్థాపించింది. దూర ప్రాచ్యంలో జపాన్తో రష్యా దురాక్రమణ నిరోధక ఒప్పందాన్ని చేసుకొంది.

1941లో సోవియట్ రష్యాపై జర్మనీ దాడి చేయడంతో పరిస్థితి పూర్తిగా మారిపోయింది. యుద్ధకాలంలో దేశరక్షణే అత్యంత ప్రధాన అంశమైంది. ఈ కాలంలో సోవియట్ రష్యా మిత్రదేశాలతో అనేక సంధులు చేసుకుంది. రెండో ప్రపంచ యుద్ధానంతరం సోవియట్ రష్యాకు, పశ్చిమ దేశాలకు మధ్య విభేదాలు తిరిగి తలెత్తినాయి. ఐరోపా పునర్నిర్మాణ విషయంలో కూడా విభేదాలు కొనసాగినాయి. అమెరికా నుండి పశ్చిమ ఐరోపా సాయం పొందగా, రష్యా సహాయాన్ని తూర్పు యూరప్ పొందింది.

15.2.10 ఘనత :

లెనిన్ మరణానంతరం రష్యా ఆధిపత్యం కోసం ట్రాట్స్కీ, స్టాలిన్ల నడుమ జరిగిన పోరులో స్టాలిన్ నెగ్గి సోవియట్ రష్యా నియంతగా రూపొందాడు. పంచవర్ష ప్రణాళికల ద్వారా ఇతడు సోవియట్ రష్యాను స్వయం సమృద్ధం చేశాడు. స్టాలిన్ యొక్క సమర్థవంతమైన నాయకత్వంలో సోవియట్ రష్యా అమెరికాతో పోటీ చేయగల అగ్రరాజ్యంగా మారింది.

15.3 సారాంశము :

ఈ పాఠంలో ముఖ్యంగా లెనిన్, స్టాలిన్ లు అనుసరించిన ఆంతరంగిక, విదేశాంగ విధానాల గురించి చర్చించడం జరిగింది. బొల్షివిక్ నాయకుడైన లెనిక్ స్విట్జర్లాండ్ నుండే తన భావాలను రష్యాలో ప్రచారం చేశాడు. 1917 మార్చిలో జరిగిన విప్లవంలో జార్ ప్రభుత్వాన్ని అంతం చేశాడు. లెనిన్ రష్యా అంతటా తిరిగి కార్మిక, కర్షకుల

మద్దతును సంపాదించాడు. లెనిన్ రష్యాలో కొత్త ప్రభుత్వ కార్యక్రములను ప్రకటించాడు. భూమిని జాతీయకరణ చేసి రైతులకు పంచడం, పరిశ్రమలను జాతీయకరణ చేసి వాటిని కార్మికవర్గ కమిటీల ఆధీనంలో ఉంచడం మొదలైనవి.

లెనిన్ తన ప్రత్యర్థులను అణచిన తరువాత కార్ల్ మార్క్స్ సిద్ధాంతాల ఆధారంగా చాలా సృజనాత్మక కార్యక్రములను సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టాడు. వీటిలో ముఖ్యమైనవి ఆర్థిక సంస్కరణలు, ప్రభుత్వ వస్తుమార్పిడి విధానం ప్రవేశపెట్టింది. దీని ప్రకారం ప్రభుత్వ పరిశ్రమలకు వస్తురూపంలో ఆర్థిక సహాయం చేసింది. అంతే కాకుండా ప్రైవేట్ ఆస్తిని ప్రభుత్వం తన ఆధీనం చేసుకుంది. సాంఘిక సంస్కరణలు మరియు సైనిక సంస్కరణలతో ఎన్నోమార్పులు తీసుకు వచ్చాడు. నూతన ఆర్థిక విధానంలో భాగంగా ఉత్పత్తిని పెంచడం ద్వారా సామ్యవాద మార్గాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు. 1921 తరువాత రష్యా తాత్కాలికంగా కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంతాలను త్యజించి నూతన ఆర్థిక విధానాన్ని ప్రారంభించి పశ్చిమ రాజ్యాలతో వాణిజ్య సంబంధాలు నెలకొల్ప సాగింది.

లెనిన్ మరణించిన తరువాత అతని అనుచరుల మధ్య అధికారం కోసం దాదాపు వారసత్వ యుద్ధం ప్రారంభం అయింది. కమ్యూనిస్ట్ ప్రపంచంలో లెనిన్ తరువాత ఉన్నత స్థాయిలో ఉండి గౌరవాన్ని పొందిన వ్యక్తి ట్రాట్స్కీ. కాని స్టాలిన్, ట్రాట్స్కీ మధ్య జాతీయవాదానికి, అంతర్జాతీయ విప్లవవాదానికి మధ్య సంఘర్షణ అయింది. యుద్ధంలో విసుగు చెందిన ప్రజలను స్టాలిన్ జాతీయవాదం, శాంతి అనే సూత్రం ద్వారా మెప్పించడమే గాక జాతీయ గౌరవం అనే అంశాన్ని ప్రవేశ పెట్టి వారిలోని స్వాభిమానాన్ని పెంచాడు. రష్యా తనకు గల అపారమైన సహజ వనరులు, మానవ శక్తులు, స్వయం సమర్థమైన సామ్యవాద సమాజాన్ని నిర్మించగలదని అతని దృఢ విశ్వాసం. 1936లో స్టాలిన్ ప్రభుత్వం ఒక నూతన రాజ్యంగాన్ని ప్రకటించింది. ఈ రాజ్యంగం రష్యాలో నియంతృత్వ దశను అంతమొందించి, ఉదారవాద ధోరణులను ప్రవేశపెట్టింది. పంచవర్ష ప్రణాళికల ద్వారా ఇతడు సోవియట్ రష్యాను స్వయం స మృద్ధం చేశాడు. స్టాలిన్ యొక్క సమర్ధవంతమైన నాయకత్వం రష్యా, అమెరికాతో సమానమైన అగ్రరాజ్యంగా ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలో స్థానాన్ని ఏర్పరుచుకుంది.

15.4 ముఖ్య పదకోశం :

మార్క్సిజం :

ఇది 19వ శతాబ్దపు జర్మన్ తత్వవేత్తలు కార్ల్ మార్క్స్ మరియు ఫ్రెడరిక్ ఎంగెల్స్ రచనల నుండి ఉద్భవించింది. ఈ మార్క్సిజం మానవ భౌతిక అవసరాలను తీర్చడానికి, ఆర్థిక కార్యకలాపాలను విశ్లేషించడం ద్వారా సామాజిక విషయాలను వివరించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది

పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ :

ఈ విధానంలో ఉత్పత్తి వస్తువులను ప్రైవేటు సంస్థల చేతులలో ఉంచడం. ఉత్పత్తి సామర్థ్యం యజమానులచే నిర్ణయించబడుతుంది. అయితే ధరలు మరియు వస్తు పంపిణీ, సేవల పోటీ ద్వారా నిర్ణయించబడుతుంది.

సృజనాత్మకత :

ఒక వ్యక్తి కొత్తవి, ఉపయోగపడే వస్తువులను చేయగల సామర్థ్యాన్ని నిర్ణయిస్తుంది. సైన్స్, ఆర్ట్, సాహిత్యం మరియు సంగీతం వంటి అన్ని అంశాలతో ముడి పడి ఉంటుంది.

పునరుజ్జీవనం :

ఆధునిక కాలంలో యూరోపియన్ మేధో జీవితాన్ని ప్రభావితం చేసే ఒక సాంస్కృతిక ఉద్యమం. ఇది 16వ శతాబ్దంలో ప్రారంభం అయి ప్రపంచంలోని అన్ని ప్రాంతాలకు విస్తరించింది. దీని ప్రభావం ప్రధానంగా రాజకీయ, మత, సాహిత్య రంగాలపై కనబడుతుంది.

సార్వత్రిక ఓటు హక్కు :

సార్వత్రిక ఓటు హక్కు అనేది ఒక వ్యక్తి – ఒక ఓటు సూత్రం ద్వారా ఏదైన ప్రభుత్వ చట్టాలకు లోబడి అందరికి సమాన ఓటు హక్కు కలిగి ఉంటుంది.

బొల్షెవిక్ లు :

లెనిన్ నాయకత్వంలో మార్క్సిస్టు రష్యన్ పార్టీకి చెందిన ఒక వామపక్ష వర్గం. 1917 అక్టోబర్ విప్లవం తరువాత బొల్షెవిక్ పార్టీ రష్యా అధికారాన్ని చేజిక్కించుకొని తరువాత సోవియెట్ యూనియన్ యొక్క కమ్యూనిస్ట్ పార్టీగా పేరు మార్చబడింది.

ఎర్రసేన :

సైనిక సంస్కరణలలో భాగంగా ప్రతిభావంతులైన విద్యార్థులను లెనిన్ ఎర్రసేన పేరుతో యుద్ధానికి తయారు చేశాడు. ఈ సేన అంతః కలహాలను అణచివేసి విదేశీ శక్తులను రష్యా దేశం నుండి వెళ్ళగొట్టింది.

15.5 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. రష్యా విప్లవంలో లెనిన్ పాత్రను వివరింపుము.
2. లెనిన్ మాతన ఆర్థిక విధానం గురించి చర్చింపుము.
3. స్టాలిన్ యొక్క కృషి, సాధించిన ఘన కార్యములను వ్రాయుము.
4. ట్రాట్స్కీ.
5. కారల్ మార్క్స్.

15.6 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. C.J.A.H. Hayes : Modern Europe Since 1870
2. C.D. Hazan : Modern Europe upto 1945
3. D. Thomson : Europe since Napolean
4. H.L. Peacock : Modern European History 1789-1973
5. Raghubir Dayal : Modern European History
6. Palmer and Perkins : International Relations

డా॥ వి.కె. మోహన్

పాఠం – 16
ఇటలీలో ఫాసిజమ్ – నాజీయిజమ్

లక్ష్యం :

ఇటలీలో ఫాసిజమ్ ఆవతరించుటకు దారితీసిన పరిస్థితులు, ఫాసిస్ట్ సిద్ధాంతాలు, ముస్సోలినీ ఆంతరంగిక, విదేశాంగ విధానాల గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

16.1 పరిచయం

16.2 ఇటలీలో ఫాసిజమ్ అవతరించుటకు కారణాలు

16.1.1 ఆర్థిక సంక్షోభం

16.1.2 రాజకీయ సంక్షోభం

16.1.3 మొదటి ప్రపంచయుద్ధ ప్రభావం

16.1.4 పారిస్ శాంతిసంధులు

16.1.5 సోషలిస్ట్ ఉద్యమాలు

16.1.6 రాజకీయ పార్టీల విభేదాలు

16.1.7 రచయితల రచనలు

16.1.8 జాతీయవాదుల కృషి

16.3 ఫాసిస్ట్ పార్టీ సిద్ధాంతాలు

16.3.1 వ్యక్తిశ్రేయోవాదానికి వ్యతిరేకము

16.3.2 ప్రజాసామ్యానికి వ్యతిరేకము

16.3.3 సామ్యవాదానికి వ్యతిరేకము

16.3.4 శాంతివాదానికి వ్యతిరేకము

16.3.5 కార్పోరేట్ రాజ్యము

16.4 ముస్సోలినీ – ఫాసిస్ట్ ప్రభుత్వపాలన

16.4.1 ముస్సోలినీ తొలిజీవితం

16.4.2 ఫాసిస్ట్ పార్టీ స్థాపన

16.4.3 ఫాసిస్ట్ విప్లవ వ్యాప్తి

16.4.4 రోమ్ మీద ఫాసిస్ట్ల దాడి

16.4.5 నియంతృత్వ స్థాపన

16.5 ముస్సోలినీ ఆంతరంగిక విధానము

16.5.1 ఆర్థిక సంస్కరణలు

16.5.2 విద్యా సంస్కరణలు

16.5.3 సైనిక సంస్కరణలు

16.5.4 పోప్ తో ఒప్పందము

16.6 ముస్సోలినీ విదేశాంగ విధానము

16.6.1 ఇథియోపియో మీద దురాక్రమణ

16.6.2 ఆల్బేనియా మీద దాడి

16.6.3 స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధంలో జోక్యము

16.6.4 ఇటలీ, జర్మనీల మధ్య ఒడంబడిక

16.6.5 రెండవ ప్రపంచ యుద్ధంలో పాల్గొనుట

16.6.6 ముస్సోలినీ పతనం

16.6.7 ఘనత

16.7 సారాంశము

16.8 ముఖ్య పదకోశం

16.9 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

16.10 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

16.1 పరిచయం :

మొదటి ప్రపంచయుద్ధానంతరం ఆనతికాలంలోనే యూరప్ లో 'ఫాసిజమ్' అనే దుష్టశక్తి తలెత్తింది. ప్రజల అసంతృప్తిని ఆసరా చేసుకొని ఇది 'సునామి'లా త్వరగా వ్యాపించింది. అమానుష స్వభావంగల నియంతలు భిన్నాభిప్రాయాల ద్వారా కొన్ని దేశాలలో అధికారము హస్తగతం చేసుకొని మారణ హోమానికి తలపడ్డారు. ప్రథమంగా ముస్సోలినీ ఇటలీలో ఫాసిస్ట్ సిద్ధాంతాలతో ప్రభుత్వ స్థాపన చేశాడు. ఫాసిస్ట్ సిద్ధాంతమే వివిధ దేశాలలో వివిధ పేర్లతో

పిలువబడింది. జర్మనీలో 'నాజీయిజమ్', స్పెయిన్లో 'ఫెలాంగ్' రుమేనియాలో 'ఐరన్ గార్డ్' హంగేరీలో 'యూరోక్రాస్' మొదలగునవన్నీ ఫాసిజం ప్రతిరూపాలే. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం ప్రజాసామ్య ప్రభుత్వాలు ప్రజాసమస్యలను పరిష్కరించడంలో దారుణ పరాజయం పాలుకాగా, ఈ నియంతలు అతి తక్కువకాలంలో దేశాభ్యున్నతిని సాధించగలిగారు. దుందుడుకు జాతీయవాదం, జాతివిచక్షణ, సైనికవాదము, సామ్రాజ్యవాదం, ఏకపార్టీ నియంతృత్వము ఫాసిజమ్ యొక్క ముఖ్యలక్షణాలు. ఫాసిజమ్ అపరిమిత ప్రభుత్వాధికారాన్ని ప్రబోధిస్తుంది.

16.2 ఇటలీలో ఫాసిజమ్ అవతరించడానికి కారణాలు :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తర్వాత యూరప్ లో వచ్చిన మార్పులలో అతి ముఖ్యమైనది ఇటలీలో ఫాసిజం అవతరించుట. దీని వ్యవస్థాపకుడు ముస్సోలినీ. కమ్యూనిస్ట్ ప్రభావంనుండి ఇటలీని రక్షించుటకు ఇతడు ఫాసిస్ట్ పార్టీని స్థాపించాడు.

16.2.1 ఆర్థిక సంక్షోభము :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానికి పూర్వం ఇటలీ ఆర్థికపరిస్థితి సంతృప్తికరంగా లేకపోయినా 1915లో మిత్రదేశాలతో కలసి రహస్య సంధి చేసుకొని యుద్ధంలో పాల్గొన్నది. యుద్ధానంతరం ఇటలీలోని పరిస్థితులు క్లిష్టంగా తయారైనాయి. ఇటాలియన్ కరెన్సీ విలువ 70%కి పడిపోయింది. నిరుద్యోగుల సంఖ్య పెరిగిపోయింది. జీవనవ్యయం బాగా పెరిగినందువల్ల ప్రజలు దాదాపుగా కరువు పరిస్థితులను ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. ఫలితంగా బొల్షెవిక్ సిద్ధాంతాలచే ప్రభావితమైన విప్లవోద్యమం వచ్చే సూచనలేర్పడినాయి. యుద్ధానంతరం సైన్యం నుంచి చాలామంది సైనికులను తొలగించినందువల్ల నిరుద్యోగ సమస్య తీవ్రమైంది. విదేశాలతో ఇటలీ వర్తకం దెబ్బతిన్నది. దేశంలో ఏర్పడిన అరాచక పరిస్థితి కారణంగా విదేశీ పర్యాటకుల సంఖ్య తగ్గిపోయింది. ఫ్యాక్టరీలలోను, తదితర పారిశ్రామిక సంస్థలలోను సమ్మెలు, లాకౌట్లు సర్వసామాన్యమైనాయి. ఫలితంగా దేశం పారిశ్రామికంగా చాలా దెబ్బతిన్నది. దక్షిణ ఇటలీలోని కర్షకులు విప్లవభావాలు ప్రభావానికి లోనై అలజడలు ప్రారంభించారు. నిత్యజీవితావసర వస్తువుల కొరత కారణంగా ధరలు విపరీతంగా పెరిగినాయి. కాని పెరిగిన ధరల కనుగుణంగా కార్మికుల వేతనాలు పెరగలేదు. అమెరికా, బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్ లో ని ఇటాలియన్లు తమ ఇండ్లకు పంపే ధనం కూడా ఆయా ప్రభుత్వాలు చేసిన శాసనాల ఫలితంగా ఆగిపోయింది. అంతేగాక ఆ దేశాలు తమ దేశాలకు ఇటలీనుండి వలస రావడాన్ని నిరోధించే శాసనాలు చేయసాగాయి. ఈవిధంగా మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం ఇటలీ ఆర్థిక పరిస్థితి అస్తవ్యస్థంగా తయారైంది.

16.2.2 రాజకీయ సంక్షోభం :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత ఆర్థిక దుస్థితికి తోడు ఇటలీలో రాజకీయ సంక్షోభం ఏర్పడింది. అప్పటి ప్రభుత్వము దేశాన్ని యుద్ధానంతర క్లిష్టపరిస్థితుల నుంచి కాపాడలేకపోయింది. అధికారం కోసం వివిధ పార్టీలు పెనుగులాడుకోవటం, ఎన్నికలలో మితిమీరిన లంచగొండితనం, బలమైన ప్రజాస్వామ్య సంప్రదాయాలు లేకపోవడం మొదలైన కారణాలవల్ల ఇటలీ రాజకీయాలలో సుస్థిరత లోపించి అశాంతి ఏర్పడింది. పార్లమెంటులోని వివిధ పార్టీల మధ్య సంఘర్షణల కారణంగా పరిపాలనా యంత్రాంగం సరిగా పనిచేయలేదు. తరచుగా మంత్రివర్గాలు మారుతున్నందువల్ల సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టడం దుర్లభమైంది. దేశంలో రాజకీయ అశాంతి, పరిపాలనా యంత్రాంగంలో అసమర్థత, లంచగొండితనం ఎక్కువైనందువల్ల పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వంలో ప్రజలకు నమ్మకం

లేకుండాపోయింది. యుద్ధానంతరం ఇటలీలో ఏర్పడిన అస్థిరపరిస్థితులవల్ల పెట్టుబడిదారీ వర్గము, సంపన్న మధ్యతరగతి వర్గము రష్యాలో వలెనే తమ దేశంలో కూడా శ్రామికవర్గం విజయం పొందుతుందని ఆందోళన చెందినారు.

16.2.3 మొదటి ప్రపంచ యుద్ధప్రభావం :

త్రిపక్షమైత్రి సంధిలో సభ్యరాజ్యాలైన ఇటలీ 1915లో జరిగిన రహస్య లండన్ సంధి ప్రకారం ఆస్ట్రియా, జర్మనీలను విడనాడి మిత్రరాజ్యాలలో చేరింది. ఈ సంధి ప్రకారం మిత్రరాజ్యాలు ట్రెంటెనో, టైరోల్, ట్రెయస్టీ, ఇరిట్రియా, డాల్మేషియాలను ఇటలీకి ఇవ్వడానికి అంగీకరించబడినాయి. అంతేగాక ఆఫ్రికాలో జర్మనీ, టర్కీల ఆధిపత్యంలో వున్న భూభాగాలను, టర్కీలోని ఆడాలియాను కూడా ఇటలీకివ్వడానికి మిత్రరాజ్యాలు వాగ్దానం చేసినాయి. ఈ సంధి జరిగిన కొద్దినెలల తరువాత జర్మనీ, ఆస్ట్రియాల మీద ఇటలీ యుద్ధం ప్రకటించింది. అయితే యుద్ధం ఇటలీకి మోయలేని భారమయింది. యుద్ధంవల్ల ఇటలీకి అధిక జన ధన నష్టం కలిగింది. యుద్ధంలో ఇటలీ 7 లక్షల సైన్యాన్ని కోల్పోయింది. 12 మిలియన్ల డాలర్లను యుద్ధం కోసం ఇటలీ ఖర్చుపెట్టింది. యుద్ధంకోసం తాను చేసిన యత్నాలకు, త్యాగాలకు సరిపడిన ప్రతిఫలం శాంతి సంధులవల్ల పొందవచ్చునని ఇటలీ సహజంగా భావించింది.

16.2.4 పారిస్ శాంతి సంధులు :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో విజయాన్ని సాధించిన మిత్రరాజ్య కూటమిలో సభ్యరాజ్యమైనప్పటికీ ఇటలీ యుద్ధానంతరం పూర్తిగా అసంతృప్తి చెందింది. పారిస్ శాంతి సంప్రదింపులలో ఇటాలియన్‌ల కోరికలను మిత్రరాజ్యాలు తోసిపుచ్చినాయి. ముఖ్యంగా పెరుగుతున్న జనాభాకు ఎక్కువ భూభాగాలను సంపాదించడానికి ఇటలీ చేసిన ప్రయత్నాలను మిత్రరాజ్యాలు వమ్ముచేసినాయి. ఫ్యూమ్ రేవును పొందవచ్చుననే ఇటాలియన్ల ఆశలు అడియాసలయ్యాయి. పారిస్ సంధి ప్రకారం ఇటలీ సరిహద్దు ట్రెంటినో నుంచి బ్రెన్నర్ వరకు విస్తరించింది. డాల్మేషియా రేవు పట్టణమైన సారాలాగోస్ట్ ద్వీపము ఇటలీకి ఇచ్చినాయి. కాని డాల్మేషియా తీరంలో ఎక్కువభాగాన్ని ఇటలీ పొందలేకపోయింది. ఆల్బేనియా మీద, వలోనా రేవు మీద తన రక్షణాధికారాన్ని ఇటలీ పొందలేకపోయింది. ఆఫ్రికాలోని జర్మన్ వలసలు కూడా ఇటలీకి లభించలేదు. సమీప ప్రాంతంలో వాణిజ్యరాయితీలను మాత్రమే ఇటలీ పొందగలిగింది. ఇటలీకివ్వడానికి వాగ్దానంచేసిన భూభాగాలు చాలావరకు గ్రీస్, టర్కీలకు ఇవ్వడం జరిగింది. పారిస్ శాంతి సంధివల్ల అసంతృప్తిచెందిన ఇటాలియన్లు మిత్రరాజ్యాలపట్ల ఆగ్రహం పెంచుకున్నారు. ఎంత కష్టనష్టాలను భరించినా, ఇటలీ "మధ్యధరా సముద్రఖైదీ"గానే వుండిపోయింది.

16.2.5 సోషలిస్ట్ ఉద్యమాలు :

ఇటలీలో ఏర్పడిన ఆర్థిక సంక్షోభం కారణంగా కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంతాలు బాగా వ్యాప్తిలోకి వచ్చాయి. అతివాద పార్టీల సిద్ధాంతాలు ప్రజలను బాగా ఆకర్షించసాగాయి. అంతేగాక ప్రజాస్వామ్య సంప్రదాయాల అభివృద్ధికి అనువైన పరిస్థితులు ఇటలీలో లోపించినాయి. కమ్యూనిస్టులు దేశవ్యాప్తంగా ఉద్యమాలకు పూనుకున్నారు. వారు కార్మికులను, వ్యవసాయ కూలీలను సమీకరించి సమ్మెలు ప్రారంభించారు. వ్యవసాయకూలీలు భూములు, కార్మికులు పరిశ్రమలను ఆక్రమించసాగారు. దేశమంతా అరాచక పరిస్థితులు నెలకొన్నవి. దేశంలో శాంతిభద్రతలు కరువైనాయి. అట్టి అరాచక పరిస్థితులను అదుపులోనికి తెచ్చుట ప్రభుత్వానికి చేతకాలేదు. 'ఇటలీ త్వరలో కమ్యూనిస్ట్ దేశంగా మారుతుందేమో

అనిపించింది' అని రోబిన్సన్ అభిప్రాయపడ్డాడు.

16.2.6 రాజకీయ పార్టీల విభేదాలు :

సోషలిస్టులు, కాథలిక్కులు, ఉదారవాదులు అను మూడు రాజకీయ పక్షాలు ఉండేవి. వీరిలో ఉదారవాదులు, కాథలిక్కులు, ప్రజాస్వామ్యవాదులు కాగా సోషలిస్టులు విప్లవవాదులు. పార్లమెంట్ లో ఏ ఒక్క పార్టీకి తగిన మెజారిటీ లేనందువల్ల ప్రభుత్వ సుస్థిరతకు తరచు భంగం వాటిల్లేది. 1919 – 1922 మధ్యకాలంలో ఇటలీలో ఆరు ప్రభుత్వాలు మారినాయి. అంతర్జాతీయ కమ్యూనిస్ట్ ఉద్యమ సహకారంతో కమ్యూనిస్ట్ లు ఇటలీలో అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకోవలెనను తలంపుతో ఉన్నారు. నాటి ఇటలీ ప్రభుత్వం జియోలిట్టి అను ఉదారవాది నాయకత్వంలో ఉండేది. అతని ప్రభుత్వం సోషలిస్టుల అరాచకాన్ని అణచలేకపోయింది. ఈ పరిస్థితుల్లో ఇటలీలో ఏర్పాటైన అనేక విప్లవ పార్టీలలో అతి ప్రధానమైనది మాజీ సోషలిస్ట్ అయిన బెనిటో ముస్సోలినీ స్థాపించిన ఫాసిస్ట్ పార్టీ. ప్రాచీన రోమ్ వైభవాన్ని, రోమన్ సామ్రాజ్యం ప్రాశస్త్యాన్నీ ప్రజల ముందుంచి తద్వారా ఇటాలియన్లలో జాతీయ భావాన్ని పెంపొందించడం ఫాసిస్ట్ పార్టీ ప్రధాన లక్ష్యం.

16.2.7 రచయితల రచనలు :

ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో జాతీయభావాన్ని ప్రచారం చేస్తూ కొందరు రచయితలు రచనలు సాగించారు. కొందరు హెగెల్ భావాలును ప్రచారంచేసి రాజ్యం దేవుని ప్రతిబంధం అని ఇటాలియన్లకు బలమైన రాజ్యం ఉండాలని ఉద్బోదించారు. వారి రచనలు, ప్రచారాలు బలమైన రాజ్యం కోరేటట్లు ప్రోత్సహించాయి.

16.2.8 జాతీయవాదుల కృషి :

ఇటలీలో అధికారంలో ఉన్న రాజకీయపార్టీ శాంతియుత సిద్ధాంతాలలో నమ్మకమున్న పార్టీ. పార్టీ నాయకులు నిరాశావాదులైన వృద్ధులు. అందువల్ల ఇటాలియన్లు తమ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా దౌర్జన్యానికి పూనుకున్నారు. 1919 నుంచి ఇటాలియన్లు మిత్రరాజ్యాలను విమర్శించడం మాని తమ దేశ రాజకీయ నాయకులను తీవ్రంగా విమర్శించడం ప్రారంభించినారు. జాతీయవాదులు, దేశభక్తులు ఆయిన ఇటాలియన్లు తమ వృద్ధరాజకీయ నాయకులను సంఘాన్ని పీడించే చీడపురుగులని విమర్శించసాగినారు. దేశంలో ఏర్పడిన క్లిష్టసమస్యలను పరిష్కరించే శక్తిసామర్థ్యాలు ప్రభుత్వానికి లేవు. ఇట్టి స్థితిలో 1919లో ముస్సోలినీ ఫాసిస్ట్ పార్టీని స్థాపించాడు.

16.3 ఫాసిస్ట్ పార్టీ సిద్ధాంతాలు :

ఫాసిజమ్ అనునది 'ఫాసిస్' అను ఇటలీ పదం నుండి పుట్టినది. 'ఫాసిస్' అనగా ఇటలీ భాషలో పుల్లలమోపు అని అర్థము. పూర్వ రోమన్ న్యాయాధికారులు తమ అధికార లాంఛనాలుగా పుల్లలమోపును, గొడ్డలిని తీసుకొని పోయేవారు. పుల్లలమోపు ఐక్యానికి, గొడ్డలి అధికారానికి చిహ్నాలుగా వారు వాడారు. ప్రాచీన రోమ్ ఔన్నత్యాన్ని ఇటాలియన్ ప్రజల స్ఫురణకు తెచ్చి ప్రజలలో జాతీయభావాన్ని ఉత్తేజింపచేయటానికి ఈ రెండు చిహ్నాలను ముస్సోలినీ తన పార్టీ చిహ్నాలుగా చేసుకొన్నాడు.

ఫాసిస్ట్ పార్టీ సిద్ధాంతాలను ముస్సోలినీ చాలావరకు గేబ్రియల్ డి ఆనున్జియో అనే కవి నుంచి సంగ్రహించినాడు. పాసిస్ట్ పార్టీని కాథలిక్ ధోరణిగలదిగానూ, జాతీయ స్వభావం గలదిగానూ, అధికార పంధా

ననుసరించేదిగానూ, స్త్రీ వ్యతిరేక, ఉదారవాద వ్యతిరేకమైనదిగానూ హెచ్.ఎ.ఎల్. ఫిషర్ అను చరిత్రకారుడు చిత్రించాడు. ఫాసిస్ట్ పార్టీ ఒక రాజకీయ సంస్థకాదనీ, ఇటలీలో ప్రగతి విముఖ మితవాదుల బారినుండి, వామపక్ష అతివాదుల బారినుండీ, ఇటలీని రక్షించాలని మాత్రమే తాను దానిని రూపొందించాననీ ముస్సోలినీ చెప్పాడు. ఇటాలియన్ల భౌతిక, ఆధ్యాత్మిక ఉన్నతి ఒక్కటే ఫాసిస్ట్ల ప్రధాన లక్ష్యం.

16.3.1 వ్యక్తి శ్రేయోవాదానికి వ్యతిరేకము :

ఫాసిస్ట్ సిద్ధాంతాల ప్రకారము రాజ్యం సర్వాధికారానికి మూలము. రాజ్యంలో వ్యక్తి అధికారానికి చోటులేదు. కమ్యూనిస్టు రష్యాలోవలె ఫాసిస్ట్ ఇటలీలో కూడా ఏకపక్ష నియంతృత్వము అనే సిద్ధాంతము అమలుజరిగింది. జాతీయ శ్రేయస్సుకు భంగకరమైన వ్యక్తి స్వేచ్ఛను ఫాసిస్ట్ లు అనుమతించరు. వ్యక్తి స్వేచ్ఛ ప్రాముఖ్యం స్థానే జాతీయ ప్రాముఖ్యం నెలకొల్పడం జరిగింది. సమిష్టి శ్రేయస్సు కోసం వ్యక్తి స్వేచ్ఛను త్యాగం చేయవలెను.

16.3.2 ప్రజాస్వామ్యానికి వ్యతిరేకము :

ఫాసిస్ట్లకు ప్రజాభిప్రాయము, ప్రజాసార్వభౌమాధికారము, సమానత్వము, వయోజన ఓటింగ్ మొదలైన సిద్ధాంతాలలో నమ్మకం లేదు. ఇటలీ రాజకీయ, ఆర్థిక సమస్యలను పరిష్కరించడంలో ఆనాటి ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వం ఘోరంగా విఫలమయింది. అందువల్ల జాతీయ శ్రేయస్సు దృష్ట్యా దేశపరిపాలనను కొద్దిమంది సమర్థులైన వ్యక్తుల చేతులలో ఉంచవలెనని ఫాసిస్ట్ లు అభిప్రాయపడినారు.

16.3.3 సామ్యవాదానికి వ్యతిరేకము :

ఫాసిజమ్ సంపూర్ణ సామ్యవాదాన్నీ, సంపూర్ణ పెట్టుబడిదారీ విధానాన్ని కూడా వ్యతిరేకించింది. ఫాసిస్ట్ పార్టీ సామ్యవాదానికీ, పెట్టుబడిదారీ విధానానికి మధ్య ఒక విధమైన మధ్యే మార్గాన్ని అనుసరించింది. శ్రామికవర్గ ప్రజలను సంతృప్తి పరచడానికి కొన్ని సామ్యవాద సిద్ధాంతాలను, ఆస్తిపాస్తులున్న ప్రజలను సంతృప్తి పరచడానికి కొన్ని పెట్టుబడిదారీ సిద్ధాంతాలను ఫాసిస్ట్ లు అమలుపరిచినారు. భూమిని, ఉత్పత్తి సాధనాలను జాతీయం చేయకుండా ప్రైవేట్ ఆస్థులకు రక్షణ కలిగించారు. అయితే ప్రభుత్వం కొంతవరకు కంట్రోళ్ళ పద్ధతిని కూడా ప్రవేశపెట్టింది. వ్యక్తులకు సొంత ఆస్తులు ఉండటాన్ని ప్రభుత్వం గుర్తించినప్పటికీ విదేశీవ్యాపారం మాత్రం ప్రభుత్వాధీనంలోకి తీసుకొనిరావడం జరిగింది. పెట్టుబడిదారీ వర్గంవలెనే శ్రామికవర్గాన్ని కూడా ప్రభుత్వాధీనంలో ఉంచడం జరిగింది. కార్మిక సంఘాలను ప్రభుత్వం క్రమబద్ధం చేసింది. కార్మికుల వేతనాలను ప్రభుత్వమే నిర్ణయించింది. అన్నిరకాల సమ్మెలు, లాకౌట్లు నిషేధించడం జరిగింది. దేశాన్ని పారిశ్రామికంగా, వ్యవసాయికంగా స్వయం పోషకం చేయడానికి అవసరమైన చర్యలను ఫాసిస్ట్ లు తీసుకోవడం జరిగింది. అందువల్ల ఫాసిస్ట్ల ఆర్థిక విధానాన్ని అతిపెద్ద పెట్టుబడిదారీ విధానమని చెప్పవచ్చు.

16.3.4 శాంతివాదానికి వ్యతిరేకము :

గతచరిత్ర అనుభవం దృష్ట్యా శాంతివాదము ఆధునిక అభ్యున్నతికి అవరోధమని ఫాసిస్ట్ లు భావించారు. యుద్ధము జాతీయ జీవనంలో భాగమే కాక ప్రజల సహజమైన విధి అని, జాతిని ఉత్తేజపరచడానికి యుద్ధమొక్కటే ఏకైక మార్గమని ఫాసిస్ట్ల అభిప్రాయము. యుద్ధాల ద్వారా ప్రాచీన రోమన్ వైభవాన్ని తిరిగి నెలకొల్పవలెనని ముస్సోలినీ

ఇటాలియన్లను ఉద్రేకపరచినాడు. స్త్రీకి ప్రసూతి ఎటువంటిదో పురుషునికి యుద్ధము అటువంటిదని ముస్సోలినీ ప్రచారం చేసినాడు. అంతేగాక ఫాసిజమ్ జాతి ఔన్నత్యాన్ని ప్రబోధించి అనాగరికమైన ఆసియా, ఆఫ్రికా రాజ్యాలను నాగరిక రాజ్యాలుగా మార్చవలసిన బాధ్యత ఇటాలియన్ల మీద ఉందని ప్రచారం చేసింది. ఈ విధంగా ఫాసిజమ్ సామ్రాజ్యవాదాన్ని పూర్తిగా సమర్థించింది.

16.3.5 కార్పొరేట్ రాజ్యము :

తాము స్థాపించినది పెట్టుబడిదారీ రాజ్యం కాదనీ, కార్పోరేట్ రాజ్యమనే నూతన రాజ్యమనీ ఫాసిస్ట్ లు భావించినారు. అయితే నిజానికి ఫాసిస్ట్ లు స్థాపించిన కార్పోరేట్ రాజ్యంలో పెట్టుబడిదారీ లక్షణాలేగాక భయంకరమైన నియంతృత్వ లక్షణాలు కూడా స్ఫుటంగా కనిపిస్తాయి.

16.4 ముస్సోలినీ–ఫాసిస్ట్ ప్రభుత్వ స్థాపన :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం స్థాపితమైన ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వాలు ప్రజల సమస్యలను పరిష్కరించుటలో విఫలమయినవి. ఇది ఆసరా చేసుకొని నియంతలు కొన్నిదేశాలలో విజృంభించి అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకున్నారు. వారిలో మొదటివాడు బెనిటో ముస్సోలిని. ఇతడు ఇటలీలో ఫాసిస్ట్ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటుచేశాడు.

16.4.1 ముస్సోలినీ తొలి జీవితం :

ముస్సోలినీ 1883లో రొమాగ్నాలోని ఫోర్లిలో జన్మించినాడు. ఇతని తల్లిదండ్రులు చాలా బీదవారు. తల్లి ఉపాధ్యాయిని. తండ్రి కమ్మరి. పేదరికాన్ని ఎదుర్కొనవలసి వచ్చిన ముస్సోలినీ యువకుడుగా ఉన్నప్పుడు సోషలిస్ట్ పార్టీలో చేరినాడు. 'అవంతి' అనే సోషలిస్ట్ పత్రికకు సంపాదకుడుగా పనిచేసినాడు. అయితే మొదట ప్రపంచయుద్ధం ప్రారంభమైనపుడు ఆస్ట్రియా మీద ఇటలీ యద్ధం ప్రకటించడాన్ని సమర్థించిన ముస్సోలినీ సోషలిస్ట్ పార్టీ నుంచి బయటికి వచ్చినాడు. ఆ తరువాత మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో చేరి గాయపడినాడు. సైన్యం నుంచి బయటకు వచ్చిన తరువాత ముస్సోలినీ మిలాన్ నగరానికి వచ్చి 'ఇల్ పొపోలాయిడ్ ఇటలీ" అనే పత్రికను ప్రచురించసాగాడు.

16.4.2 ఫాసిస్ట్ పార్టీ స్థాపన :

దేశంలోని అరాచక పరిస్థితుల వల్ల అసంతృప్తి చెంది ఇటాలియన్ సమస్యలను పరిష్కరించవలెననే కోరికలున్న నాయకులందరినీ ముస్సోలినీ 1919లో ఒకచోట సమావేశపరిచినాడు. ఈ సమావేశంలో వివిధ ముఠాలు కలిసి పాసిస్ట్ పార్టీగా ఏర్పడి ముస్సోలినీని నాయకునిగా ఎన్నుకొన్నాయి. అభివృద్ధి నిరోధక శక్తులైన మితవాదుల బారినుండి విధ్వంసక చర్యలలో పాల్గొనే వామపక్షాల వారి నుంచి దేశాన్ని కాపాడటానికి ఫాసిస్ట్ పార్టీని స్థాపించినట్లుగా ముస్సోలినీ ప్రచారం చేసినాడు. ఫాసిస్ వాప్లవానికి పార్టీ ప్రమేయం లేని ఉద్యమమము అని ముస్సోలినీ పేరుపెట్టినాడు. 'బోల్షివిక్ ల వినాశకర ప్రభావము నుండి ఇటలీలో నాడు నెలకొనివున్న వ్యవస్థలను రక్షించడానికి, శాంతి భద్రతల కొరకు ఒక ప్రేరణగా ఫాసిజమ్ జనించింది' అని హేజన్ అంటాడు. 'జాతీయవాదం యొక్క సారాంశమే ఫాసిజమ్. ఇది ఇటలీలో మరోమారు ప్రాచీన రోమ్ ఔన్నత్యానికి నిదర్శనంగా నిలచింది' అని ఫిషర్ అంటాడు.

ఇటాలియన్ల భౌతిక, నైతిక పరిస్థితులను అభివృద్ధి చేయడం ఫాసిస్ట్ పార్టీ లక్ష్యమని ముస్సోలినీ పేర్కొన్నాడు. ఆయుధోత్పత్తి కర్మాగారాలను జాతీయం చేయడం, శాసనాధికారాలతో కూడిన ఆర్థిక మండలాలను ఏర్పాటు చేయడం, కొన్ని పరిశ్రమల యాజమాన్య బాధ్యతలను కార్మికులకు అప్పగించడం, ఫాసిస్ట్ పార్టీలోని ప్రధాన అంశాలు. విదేశీ వ్యవహారాలకు సంబంధించి ఫ్యూమ్, డాల్మేషియాను వెంటనే ఆక్రమించడం ఫాసిస్ట్ పార్టీ ప్రణాళికలలోని ప్రధాన అంశం. అయితే లక్ష్యసాధన కోసం ఫాసిస్ట్ లు దౌర్జన్యకాండతో కూడిన విధానాలననుసరించారు.

16.4.3 ఫాసిస్ట్ విప్లవ వ్యాప్తి :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత ఇటలీలో అసమర్ధతతోను, అవినీతితోను కూడిన పరిపాలన వల్ల ప్రజల అసంతృప్తి తారాస్థాయి నందుకొన్నది. ఈ పరిస్థితులలో భూస్వాములు, పెట్టుబడిదారులు దేశంలో పటిష్టమైన ప్రభుత్వాన్ని నెలకొల్పవలెననే సంకల్పంతో వున్నారు. జాతీయవాదులు దేశభక్తి పూరితమైన ప్రభుత్వాన్ని నెలకొల్పవలెననే కుతూహలంతోనే ఉన్నారు. ఈ పరిస్థితులలో క్రమక్రమంగా ఫాసిస్ట్ విప్లవము ప్రజాదరణ పొందసాగింది.

మంచివక్త అయిన ముస్సోలినీ తన ఉపన్యాసాల ద్వారా ప్రజలను ముగ్ధులను చేశారు. సమర్ధవంతమైన ప్రభుత్వాన్నిస్తాననీ, ఆర్థిక వ్యవస్థను చక్కబరుస్తానని, శాంతిభద్రతల్ని పునరుద్ధరిస్తాననీ, అవినీతిని అంతమొందిస్తానని ముస్సోలినీ వాగ్దానాలు చేశాడు. నిరుద్యోగులైన యువకులు, మాజీ సైనికులు, భూస్వాములు, పెట్టుబడిదారులు పెద్దసంఖ్యలో ఫాసిస్ట్ పార్టీలో చేరసాగారు. ఫాసిస్ట్ విప్లవం పట్టణాలకు, పల్లెలకు వ్యాపించసాగింది. సైనికతత్వంతో కూడిన ఫాసిస్ట్ పార్టీ సిద్ధాంతాలు యువకులను ఎక్కువగా ఆకర్షించినాయి. మొదట ఈ పార్టీలో చేరిన యువకులందరూ నల్లచొక్కాలను ధరించేవారు. సైనిక శిక్షణకు, క్రమశిక్షణకు ప్రాధాన్యము ఇవ్వడం జరిగింది. కొద్దికాలంలోనే సుశిక్షితులైన సాయుధసైన్యాన్ని ఫాసిస్ట్ పార్టీ తయారుచేసింది. మొదట ఈ పార్టీలో నూటయాభైమంది మాజీ సైనికులు మాత్రమే వుండేవారు. 1919లో ఫాసిస్ట్‌ల సంఖ్య 22 వేలకు, 1921 నాటికి ఆ సంఖ్య ఐదు లక్షలకు పెరిగింది.

1921 తరువాత ఫాసిస్ట్‌లకు, సోషలిస్ట్‌లకు మధ్య విభేదాలు తీవ్రరూపం దాల్చినాయి. రెండు పార్టీల పట్ల తటస్థ విధానాన్ని అనుసరిస్తూనే ప్రభుత్వము ఫాసిస్ట్‌లను బలపరచసాగింది. జిల్లాలలో పరిపాలకులు, పోలీసులు కూడా కొన్ని సందర్భాలలో ఫాసిస్ట్‌లకు బహిరంగంగా తోడ్పడసాగినారు. విప్లవవాదుల నాయకత్వంలో శ్రామికవర్గ ప్రజలు బలవంతంగా ఫ్యాక్టరీలను తమ వశం చేసుకున్నారు. రష్యాలో వలె ఇటాలియన్ శ్రామికులు సోవియట్లను ఏర్పాటు చేసినారు. అయితే ఫ్యాక్టరీలను నియంత్రణ చేయడంలో విఫలమైన విప్లవవాదులు ప్రభుత్వంతో సంప్రదింపులు ప్రారంభించారు. సంప్రదింపుల ఫలితంగా శ్రామికవర్గ నియంతృత్వాన్ని స్థాపించడంలో విప్లవవాదులు విఫలులైనారు. క్రమక్రమంగా విప్లవోద్యమం బలహీనపడింది.

16.4.4. రోమ్ మీద ఫాసిస్ట్ల దాడి :

విప్లవవాదులు అనేక ప్రదేశాలలో బలవంతంగా భూములను ఆక్రమించుకొన్నప్పటికీ ప్రభుత్వము వారిమీద కఠినచర్యలు తీసుకోలేకపోయింది. ఈ పరిస్థితులలో పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వం మీద ప్రజలకు నమ్మకం నశించిపోయింది. ఈ అవకాశాన్ని ముస్సోలినీ బాగా వినియోగించుకొన్నాడు. ప్రభుత్వం బలహీనమైనదిగా అసమర్థమైనదిగా విమర్శించి, సోషలిస్ట్ వ్యతిరేక పార్టీలన్నిటినీ ఫాసిస్ట్ విప్లవంలో చేరవలసిందిగా ముస్సోలినీ

ఆహ్వానించాడు. విప్లవవాదులు విధ్వంసక చర్యల బారినుండి దేశాన్ని ఫాసిస్టులు మాత్రమే రక్షించగలరని ముస్సోలినీ ప్రచారం చేసినాడు. ఆనతికాలంలోనే పారిశ్రామికవేత్తలు, భూస్వాములు పెద్దమొత్తంలో ఫాసిస్ట్ పార్టీకి విరాళాలు ఇవ్వసాగినారు.

1921లో పార్లమెంట్ రద్దయి, ఎన్నికలు జరిగాయి. ఎన్నికలలో ఫాసిస్ట్‌ల పార్లమెంట్లోని 535 స్థానాలలోను 35 స్థానాలలోను, కమ్యూనిస్టుల్లు 16 స్థానాలను గెలుచుకున్నారు. ఎన్నికలలో ఉదారవాదులు ఎక్కువ సంఖ్యలో విజయాన్ని సాధించినప్పటికీ వారిలో ఐక్యత లేకపోయింది. ఏర్పడిన సంకీర్ణ ప్రభుత్వం బలహీనమయింది. 1922లో ఇటలీలో ఒక సమ్మె జరిగింది. ఈ సమ్మె కాలంలో ఫాసిస్టుల్లు మిలాన్, జినోవా, లెఘ్నర్స్ నగరాలలో ప్రాబల్యాన్ని సంపాదించారు. మిలాన్లో సోషలిస్టులను నగరం నుండి తరిమివేసి, పెట్టుబడిదారులు, భూస్వాముల సానుభూతిని పొందారు.

1922లో అధికారాన్ని తనకు అప్పగించకపోతే రోమ్ పై దాడి చేస్తానని ముస్సోలినీ బెదిరించాడు. దాదాపు ముప్పైవేల మంది ఫాసిస్టుల్లు 1922 అక్టోబరు 27న రోమ్ నగరంలోనికి ప్రవేశించి కీలక ప్రాంతాలను స్వాధీనం చేసుకున్నారు. ముస్సోలినీకి భూస్వాములు, పెట్టుబడిదారీలతోబాటు, ఉద్యోగి బృందం మద్దతు కూడా ఉంది. 1922 అక్టోబరులో రాజుపట్ల విధేయతను, చర్చి పట్ల గౌరవాన్ని చూపడానికి వాగ్దానం చేసి ముస్సోలినీ రాజు, చర్చి సహకారాన్ని పొందగలిగాడు. సైన్యము తటస్థంగా ఉంది. ఇదే సమయంలో ప్రధానమంత్రి లూయిగోఫాక్టాతో సైనిక పాలనకు సంబంధించిన ప్రకటనను జారీచేసే విషయంలో రాజు మూడో విక్టర్ ఇమ్మాన్యుయేల్ కు తీవ్ర అభిప్రాయ భేదాలేర్పడినాయి. 1922 అక్టోబరు 30న రాజు ప్రధానమంత్రి ఫాక్టాను బర్తరఫ్ చేసి ముస్సోలినీని ఇటలీ నూతన ప్రధానమంత్రిగా నియమించాడు. "ఛాంబర్ ఆఫ్ డెప్యూటీస్" అనే సభలోని ఫాసిస్ట్రేతర సభ్యులు కూడా, ముస్సోలినీకి ఒక సంవత్సరంపాటు నిరంకుశాధికారాన్ని ఇచ్చివేశారు.

16.4.5 నియంతృత్వ స్థాపన :

అధికారంలోకి వచ్చిన తరువాత కొద్దికాలంలోనే ముస్సోలినీ ప్రతిపక్షాలన్నింటినీ దయాదాక్షిణ్యరహితంగా అణిచివేసినాడు. పత్రికా స్వాతంత్ర్యాన్ని తొలగించివేశాడు. స్వయం పాలనాధికారాలతో కూడిన స్థానిక సంస్థలు అనేక ఇతర ప్రజాస్వామ్య సంస్థలు రద్దు చేయబడ్డాయి. ఫాసిస్ట్ పార్టీ కనుగుణంగా ఉండే విధంగా ఎన్నికలకు సంబంధించిన నూతన చట్టాలు చేయబడ్డాయి. 1924లో జరిగిన ఎన్నికల్లో దౌర్జన్యాన్ని ఉపయోగించి, ఫాసిస్టుల్లు మెజారిటీని సంపాదించారు. 1924లోనే సోషలిస్ట్ నాయకుడైన మాట్టియోట్టీ "ఫాసిస్టుల బండారం" అనే గ్రంథాన్ని ప్రచురిస్తే, అతనిని హత్యచేయడం జరిగింది. సోషలిస్ట్ పార్టీ సభ్యులందరినీ దేశం నుంచి బహిష్కరించడం జరిగింది. సోషలిస్ట్, రిపబ్లికన్, కమ్యూనిస్ట్ పార్టీలను "జాతి వ్యతిరేక పక్షాలుగా" ప్రకటించి అణచివేయడం జరిగింది. 1926 నాటికి ఇటలీలో చట్టసమ్మతమైన పార్టీ ముస్సోలినీ నాయకత్వంలోని ఒక్క ఫాసిస్ట్ పార్టీ మాత్రమే. 1928 నుండి "ఛాంబర్ ఆఫ్ డెప్యూటీస్" నామమాత్ర సంస్థగా పరిణమించింది. ఎంపిక చేసిన కొద్దిమంది ఫాసిస్ట్లను ఎవర్నో ఒకర్ని ఎన్నుకునే వరకే ఎన్నికలు పరిమితమైనాయి. ప్రధానిగా, పార్టీ అధినేత (డ్యూస్) గా ముస్సోలినీ అధికారాలన్నింటినీ తన చేతిలో కేంద్రీకరించుకొన్నాడు. పార్లమెంట్ను, రాజ్యాంగబద్ధ రాజరిక వ్యవస్థను ప్రదర్శనకై వుంచినా, ఫాసిస్ట్ పార్టీయే నిజమైన అధికారాన్ని చెలాయించింది. ప్రాంతీయ, రాష్ట్రస్థాయిలలో రష్యన్ కమ్యూనిస్ట్ పద్ధతిలో వ్యవస్థీకృతం అయిన పార్టీలో

అధికారాలన్నీ గ్రౌండ్ కౌన్సిల్ అనే ఉన్నత సంస్థకు ఇవ్వబడ్డాయి. ఈ సంస్థకు అధ్యక్షుడైన ముస్సోలినీ, ప్రభుత్వంలోని అన్ని శాఖలపైనా, పార్టీకి చెందిన దళాలపైనా సంపూర్ణ అధికారాన్ని చెలాయించేవాడు. ఈవిధంగా ముస్సోలినీ నాయకత్వంలో ఇటలీలో ఫాసిస్ట్ నియంతృత్వమేర్పడింది.

16.5 ముస్సోలినీ అంతరంగిక విధానం :

ముస్సోలినీ తన అధికారాన్ని సుస్థిరపరచుకొన్న తరువాత దేశసమస్యలపై తన దృష్టిని సారించి దేశాభివృద్ధికి కృషిచేశాడు.

16.5.1 ఆర్థిక సమస్యలు :

ఇటలీలో ముస్సోలినీ కార్పోరేట్ రాజ్యాన్ని స్థాపించాడు. కార్మికులు, పెట్టుబడిదారులు తమ విభేధాలను విస్మరించి దేశాభ్యుదయానికి సమిష్టిగా కృషి చేయాలి. అన్నిరంగాలలో యజమానులు, కార్మికులు కలిసి సిండికేట్లుగా ఏర్పడతారు. ఈ సిండికేట్లు పార్టీ అగ్రనాయకుల మండల సభ్యులను ఎన్నుకుంటారు. ఈ సిండికేటు ద్వారా సమస్యలను పరిష్కరించుకోవాలి లేనట్లయితే మధ్యవర్తుల ద్వారాగానీ, న్యాయస్థానాల ద్వారాగానీ పరిష్కరించుకోవాలి అంతేగాని సమ్మెలు చేయరాదని శాసించాడు. కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంతాలవైపు ఆకర్షింపబడకుండా చూసేందుకు కార్మికుల స్థితిగతులను మెరుగుపరచేందుకు అనేక చర్యలు చేపట్టాడు. కార్మికులకు వారంలో ఒకరోజు సెలవుదినంగా ప్రకటించాడు. రోజుకు 8 గంటలు మాత్రమే కార్మికులు పనిచేయాలి. కార్మికులకు భీమా పథకాన్ని, ఉద్యోగ భద్రతను ప్రవేశపెట్టాడు.

దేశంలో వ్యవసాయాభివృద్ధికి ముస్సోలినీ పాటుపడ్డాడు. నీటిపారుదల సౌకర్యాలు ఏర్పాటుచేసి చిత్తడి నేలలను, బంజరు భూములను సాగులోకి తెచ్చాడు. ఫలితంగా గోధుమ ఉత్పత్తి దేశావసరాలకు సరిపడేంత జరిగింది. జలవిద్యుచ్ఛక్తి పద్ధతిని దేశంలోని అన్ని భాగాలకు విస్తరింపజేశాడు. రైల్వేలను విద్యుద్దీకరణ చేశాడు. పరిశ్రమల స్థాపనకు ప్రభుత్వపరంగా ఆర్థిక సహాయమందించినాడు. మోటారు వాహనాల పరిశ్రమ గొప్పగా అభివృద్ధి చెందింది. ప్రభుత్వ సహాయంతో వాణిజ్యనౌకలు నిర్మితమైనాయి. ఇటలీ విదేశాలతో వాణిజ్య సంధులు చేసుకొన్నది. ఇటాలియన్లు విదేశాలలో డబ్బు ఖర్చుపెట్టడం చాలావరకు నిషేధించబడింది. ఇటాలియన్ వైర్ విలువను తగ్గించి, విదేశవాణిజ్యము, బ్యాంకింగ్ వ్యవస్థ ప్రభుత్వ యాజమాన్యం క్రిందకి తెచ్చింది. 1929లో ఏర్పడిన ఆర్థికమాంద్యం వల్ల ఇటలీ బాగా దెబ్బతిన్నది. ఆహారవస్తువుల ధరలు అదుపు చేయడానికి, పెద్దఎత్తున ఉత్పత్తిని సాధించడానికి ప్రభుత్వం ప్రయత్నించింది.

16.5.2 విద్యా సంస్కరణలు :

దేశంలోని విద్యారంగంమీద పూర్తి ప్రభుత్వాధిపత్యాన్ని నెలకొల్పడం జరిగింది. ఫాసిస్ట్ పద్ధతుల ద్వారా విద్యావిధానాన్ని ప్రవేశపెట్టటం జరిగింది. ఉపాధ్యాయులందరూ ఫాసిస్ట్ ప్రభుత్వం పట్ల విధేయులై ఉండటానికి ప్రమాణం చేయవలెననే నిబంధన జరిగింది. నిర్బంధ సైనిక విద్యను ప్రవేశపెట్టి, విద్య ద్వారా జాతీయ భావాన్ని, దేశాధినేతయెడ విశ్వాసాన్ని ప్రజలలో రేకెత్తించడం జరిగింది. రేడియో, వార్తాపత్రికలు, సినిమాలు, ఫాసిస్ట్ భావాల ప్రచార సాధనాలైనాయి.

16.5.3 సైనిక సంస్కరణలు:

ఇటాలియన్లలో జాతీయభావాన్ని రెచ్చగొట్టి వారిని యుద్ధానికి ఎల్లప్పుడు సన్నద్ధులుగా వుండేటట్లు ముస్సోలినీ చేశాడు. ప్రభుత్వ వ్యతిరేక చర్యలను అరికట్టడానికి రహస్య పోలీస్ దళం ఏర్పాటుచేశాడు. 8 నుంచి 14 సంవత్సరాల వరకు వయసున్న మగపిల్లలను యంగ్ ఫాసిస్ట్ సంస్థలలో చేర్చుకొన్నారు. 18 నుంచి 33 సంవత్సరాల వయసున్న పురుషులందరికి నిర్బంధ సైనిక శిక్షణ ఇవ్వడం జరిగింది. స్త్రీలు వంట చేయడానికి మాత్రమే పరిమితమైనారు. దేశసైనిక సంఖ్యను పెంచవలసిన అవసరం ఉంది కాబట్టి జననాల నియంత్రణ రద్దయింది.

16.5.4 పోప్ తో ఒప్పందము :

ఇటాలియన్లలో అధిక సంఖ్యాకులు కాథెలిక్లు. అందువల్ల కాథలిక్ చర్చి సహకారాన్ని పొందవలసిన అవసరాన్ని ముస్సోలినీ గుర్తించినాడు. 1870 నుంచి చర్చికి ప్రభుత్వానికీ మధ్య సత్సంబంధాలు లేవు. చర్చికి ప్రభుత్వానికి మధ్య సామరస్యాన్ని సాధించడానికి అనేక సంప్రదింపులు, జరిగిన ఫలితంగా 1929లో పోప్ కు ఫాసిస్ట్ ప్రభుత్వానికి మధ్య 'లాటెరన్ ఎకార్డ్' అనే ఒక ఒడంబడిక జరిగింది. ఈ ఒడంబడిక ప్రకారం వంద ఎకరాల విస్తీర్ణమున్న వాటికన్ మీద పోప్ సార్వభౌమాధికారాన్ని, కాథలిక్ మతాన్ని ఫాసిస్ట్ ప్రభుత్వం గుర్తించింది. దీనికి బదులుగా సెవాయ్ రాజవంశాన్ని పోప్ 11వ పయస్ గుర్తించాడు. ఈ ఒప్పందం ద్వారా ముస్సోలినీ కాథలిక్ ప్రజల మద్దతును, అభిమానాన్ని చూరగొన్నాడు. అయితే ఈ ఒడంబడిక జరిగిన తరువాత కూడా చర్చికి ప్రభుత్వానికి మధ్య పూర్తి సదవగాహన ఏర్పడలేదు. ఫాసిస్ట్ ప్రభుత్వ విధానాలను పోప్ తీవ్రంగా విమర్శించేవాడు.

16.6 ముస్సోలినీ విదేశాంగ విధానము :

పారిస్ శాంతిసంధుల ప్రకారం ఇటలీకి లభించిన వాటా చాలా తక్కువ. ఈ కారణంగా ఇటలీ అసంతృప్తి చెందింది. అందువల్ల ఇటలీ శాంతి సంధులను ఉల్లంఘించి రాజ్యవిస్తరణ విధానాన్ని అవలంబించవలెననే నిర్ణయానికి వచ్చింది. కాబట్టి రాజ్యవిస్తరణ ముస్సోలినీ విదేశాంగ విధానం ముఖ్యలక్ష్యమయింది. ఇటలీ రాజ్యవిస్తరణను, వలస సామ్రాజ్యస్థాపనను సమర్థించడానికి ముస్సోలినీ జనాభా ఒత్తిడిని ఒక కారణంగా పేర్కొన్నాడు. అంతేగాక పారిశ్రామికాభివృద్ధికి ముడిపదార్థాలను సంపాదించవలసిన అవసరం కూడా ఇటలీకి ఉంది. అందువల్ల ఇటలీ వలసల అవసరాన్ని గుర్తించింది. ఇంగ్లండ్, ఫ్రాన్సు ఇటలీ రాజ్యవిస్తరణ విధానానికి ముఖ్యమైన విరోధాలు అంతేగాక జర్మనీ, సోవియట్ రష్యాలను కూడా విరోధులుగా భావించి ఇటలీ భీతి చెందింది. అందువల్ల రాజ్యవిస్తరణ విధానాన్ని అనుసరిస్తున్న ఇటలీ అంతర్జాతీయ రాజకీయాలలో ఇంగ్లండ్ను ఫ్రాన్స్ మీద, ఇంగ్లండ్, ఫ్రాన్సు ను జర్మనీమీద, అన్ని రాజ్యాలను సోవియట్ రష్యామీద ప్రయోగించే విధానాన్ని అనుసరించింది.

1923 లో జరిగిన లాజెన్ సంధి ప్రకారం డోడ్ కనీస్ దీవుల మీద ఇటలీ ఆధిపత్యాన్ని గ్రీస్ గుర్తించింది. దీనితో ఇటలీ పలుకుబడి తూర్పు మధ్యధరా ప్రాంతంలో విస్తరించింది. గ్రీస్, ఆల్బేనియాల మధ్య సరిహద్దు విషయమై తగాదా ఏర్పడినపుడు ఇటలీ సైన్యము గ్రీస్కు చెందిన కోర్ఫుదీవిని ఆక్రమించింది. గ్రీస్ సమితికి ఫిర్యాదు చేసింది. మొత్తంమీద గ్రీస్ నష్టపరిహారం చెల్లించిన తరువాత ఇటలీ సైన్యం కోర్ఫుదీవి నుంచి వైదొలగింది. ఈ విజయం కారణంగా ముస్సోలిని ప్రతిష్ఠ పెరిగింది. 1924లో ఇటలీ యుగోస్లావియాతో సంధి చేసుకొని ఫూమ్ పట్టణాన్ని ఆక్రమించాడు. రష్యా, ఫ్రాన్స్, ఇంగ్లండ్లతో దౌత్యసంబంధాలు అభివృద్ధి చేసుకున్నాడు. 1926లో అల్బేనియాతో మైత్రి ఒప్పందాన్ని

చేసుకున్నాడు.

16.6.1 ఇథియోపియా (అబిసీనియా) మీద దురాక్రమణ :

1929లో ఏర్పడిన ఆర్థిక మాంద్యము ఇటలీలో తీవ్రమైన పరిస్థితులను సృష్టించింది. అందువల్ల దేశప్రజల దృష్టిని ఆంతరంగిక సమస్యల నుంచి విదేశ వ్యవహారాల వైపుకు మళ్ళించడానికి ఫాసిస్ట్ ప్రభుత్వం సాహసోపేతమైన, చురుకైన విదేశాంగ విధానాన్ని అనుసరించసాగింది. మంచూరియా మీద జపాన్ ఆక్రమణ పశ్చిమరాజ్యాల నిర్లిప్తవైఖరి ఇటలీ రాజ్యవిస్తరణ విధానానికి ప్రోత్సాహాన్ని కలుగజేసినాయి. పెరుగుతున్న తన జనాభా ఆహారము నివాస అవసరాలను తీర్చడానికి, పారిశ్రామికాభివృద్ధికి కావలసిన ముడి పదార్థాలను పొందడానికి ఫాసిస్ట్ ప్రభుత్వం ఇథియోపియాను ఆక్రమించుకోదలచింది.

హిట్లర్ దురాక్రమణ విధానము ఫ్రాన్స్ – ఇటలీల మధ్య 1935లో లావల్ – ముస్సోలినీ ఒడంబడికకు దారితీసింది. ఈ ఒడంబడిక ప్రకారం ఇథియోపియా మీద ముస్సోలినీ దురాక్రమణకు ఫ్రాన్స్ తన రహస్య మద్దతునిచ్చింది. హిట్లర్ దురాక్రమణల వల్ల ఆందోళన చెందిన బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్, ఇటలీలు 1935లో జరిగిన స్ట్రెస్సా సమావేశంలో హిట్లర్ చర్యలను గర్హించినాయి. హిట్లర్కు వ్యతిరేకంగా బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్లకు సహాయం చేయడానికి ముస్సోలినీ అంగీకరించినందుకు ప్రతిఫలంగా ఇథియోపియాను ఆక్రమించుకోవడానికి ఇటలీకి మద్దతు లభించింది.

1934లో రెండు దేశాల మధ్య జరిగిన వాల్వాల్ సంఘర్షణను సాకుగా తీసుకొని ఇటలీ అబిసీనియాను ఆక్రమించుకోదలిచింది. వాల్వాల్ సంఘటనకు అబిసీనియా సమితికి నివేదించి మధ్యవర్తిత్వాన్ని కోరింది. అబిసీనియా సమస్యను పరిష్కరించడానికి సమితి సలహానుసరించి బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్, ఇటలీలు పారిస్లో సమావేశమైనాయి. ఇటలీకి అబిసీనియాలో కొన్ని ఆర్థిక సదుపాయాలు కలుగచేయటానికి ఇంగ్లాండ్, ఫ్రాన్సు్లు అంగీకరించాయి. అయితే ఈ ప్రతిపాదనను అంగీకరించక ముస్సోలినీ తూర్పు ఇథియోపియాను ఆక్రమించడానికి నిర్ణయించుకొన్నాడు. ముస్సోలినీ వైఖరి తెలుసుకున్న సమితి ఒక దర్యాప్తు సంఘాన్ని నియమించింది. ఈ సంఘము అబిసీనియా అభివృద్ధికి ఒక పథకాన్ని తయారుచేయడమే గాక అబిసీనియాలో ఇటలీ ప్రత్యేక హక్కులను కూడా గుర్తించింది. ఈ పథకాన్ని అబిసీనియా రాజు హెయిలీసెల్లాసీ ఆమోదించాడు. కాని ముస్సోలినీ తిరస్కరించాడు. సమితి 15 రాజ్యాలతో కూడిన మరొక సంఘాన్ని నియమించింది. ఈ సంఘం సమావేశంలో ఉండగానే 1935లో ఇటలీ అబిసీనియా మీద దాడిచేసింది. ఇటలీని దురాక్రమణ జరిపిన దేశంగా సమితి పేర్కొన్నది. అంతేగాక సమితి ఇటలీ మీద కొన్ని సైనిక, ఆర్థిక ఆంక్షలను విధించింది. సమితి చేసిన సిఫారసులను ఇటలీ తీవ్రంగా గర్హించింది.

1935లో ఇటలీ తన సైన్యాలను అబిసీనియా మీదికి పంపింది. ఇటలీ సైన్యాలు అబిసీనియా రాజధాని ఆడిస్ అబాబాలోకి 1936 మేలో ప్రవేశపెట్టింది. హెయిలీ సెల్లాసీ యూరప్ కు పారిపోయాడు. అబిసీనియా ఇటలీ సామ్రాజ్యంలో భాగమయింది. కొంతకాలం తరువాత ఇటలీ అబిసీనియా ఆక్రమణను యూరప్ రాజ్యాలు గుర్తించినాయి. ఈ యుద్ధఫలితంగా సమితి బలహీనపడటమేగాక యూరప్లో ఫాసిజమ్ బలపడింది. ఆస్ట్రియా మీద దురాక్రమణ జరపడానికి హిట్లర్కు స్వేచ్ఛ లభించింది. యుద్ధం జరుగుతున్న కాలంలో ఇటలీలో ధరలు పెరుగుదల వల్ల ఆర్థిక సమస్య ఏర్పడింది.

16.6.2 ఆల్బేనియా మీద దాడి :

1926లో ఆల్బేనియాలో తిరుగుబాటు జరిగినపుడు దాని పాలకుడు జోగు ఇటలీ సహాయాన్ని అర్థించాడు. ఫలితంగా రెండు దేశాల మధ్య టిరానా సంధి జరిగింది. ఈ సంధి ప్రకారం ఆల్బేనియా సమ్మతితో ఇటలీ ఆల్బేనియాలో ఆంతరంగిక విదేశీ వ్యవహారాలలో జోక్యం కలిగించుకొంటుంది. 1927 రెండు దేశాలు ఒక సైనిక ఒప్పందాన్ని చేసుకున్నాయి. కాన 1931 నుంచి ఆల్బేనియాలో ఇటలీ వ్యతిరేక వైఖరి అభివృద్ధి చెందింది. 1932లో ఇటలీ, ఆస్ట్రేలియాల మధ్య సుంకాల సంఘం స్థాపనకు ఇటలీ చేసిన ప్రతిపాదనలను జోగు తిరస్కరించాడు. 1934లో ఆల్బేనియా సైన్యంలో ఇటాలియన్ ఉద్యోగుల అధికారాన్ని తగ్గించి ఆల్బేనియా లోకి ఇటాలియన్లు వలస రావడాన్ని అరికట్టడానికి జోగు ప్రయత్నించి విఫలుడైనాడు. 1939లో ఇటలీ సైన్యాలు ఆల్బేనియా మీద దాడి చేసి టిరానాలోకి ప్రవేశించినాయి. ఇటలీ సైన్యాన్ని ఆల్బేనియా ఎదుర్కోలేకపోయింది. జోగు కుటుంబసమేతంగా దేశం వదలిపారిపోయినాడు. ఆల్బేనియాను ఇటలీలో విలీనం చేయడం జరిగింది. ఈ విలీనాన్ని యూరప్ రాజ్యాలు గుర్తించాయి.

16.6.3 స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధంలో జోక్యము :

1986లో స్పెయిన్లో జనరల్ ఫ్రాంకో నాయకత్వాన ఒక సైనిక తిరుగుబాటు జరిగింది. రిపబ్లికన్ ప్రభుత్వము అతివాద వైఖరిని అనుసరిస్తున్నదని తిరుగుబాటుదారులు ఆరోపించారు. జాతీయవాదులు కూడా అలజడిని ప్రారంభించినారు. ప్రభుత్వాన్ని వ్యతిరేకించిన వారంతా ఫాసిస్ట్ పరోక్ష ధోరణి ఉన్నవారు, ప్రభుత్వపక్షము, తిరుగుబాటు పక్షము కూడా విదేశాల నుంచి ఆర్థిక, సైనిక సహాయం పొందినాయి. తిరుగుబాటుదారులకు ఫాసిస్ట్ ఇటలీ, నాజీ, జర్మనీలు మద్దతు ఇచ్చినాయి. ప్రభుత్వ పక్షానికి సోవియట్ రష్యా మద్దతు ఇచ్చింది. బ్రిటన్, ఫ్రాన్సు్లు రిపబ్లిక్ సానుభూతి చూపినాయి. స్పెయిన్లో జరిగే అంతర్యుద్ధంలో విదేశాలు జోక్యం చేసుకోకూడదని బ్రిటన్ ప్రకటించింది. బ్రిటన్ తో పాటు ఇతర యూరప్ రాజ్యాలు కూడా అనేక ప్రయత్నాలు చేసినప్పటికినీ స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధంలో విదేశాల జోక్యం కొనసాగింది. ముఖ్యంగా ఇటలీ, జర్మనీలు భారీఎత్తున తిరుగుబాటుదారులకు సహాయపడినాయి. 1936 జూలైలో ప్రారంభమైన స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధము 1939 వరకు కొనసాగింది. చివరకు జనరల్ ఫ్రాంకో పక్షం గెలిచినందువల్ల రిపబ్లికన్ ను పడగొట్టి స్పెయిన్కు ఫ్రాంకో నియంత అయినాడు. మధ్యధరా సముద్ర ప్రాంతంలో ఇటలీ ఆధిపత్యాన్ని స్థాపించడం కోసం ముస్సోలినీ స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధంలో జోక్యం చేసుకున్నాడు.

16.6.4 ఇటలీ, జర్మనీల మధ్య ఒడంబడిక :

స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధంలో జోక్యం కల్పించుకున్నప్పటి నుంచి ఇటలీకి పశ్చిమ రాజ్యాలతో పోరాటం ప్రారంభమైంది. అందువల్ల తన రక్షణ కోసం ఇటలీ ఆస్ట్రియా పట్ల దురాక్రమణ విధానాన్ని అనుసరిస్తున్న జర్మనీకి మద్దతు ఇవ్వడానికి నిశ్చయించుకొన్నది. 1937 సెప్టెంబరులో ముస్సోలినీ బెర్లిన్ దర్శించి హిట్లర్ చేస్తున్న సైనిక సన్నాహాలు చూసి భవిష్యత్తులో జరగబోయే యుద్ధంలో జర్మనీ తప్పక విజయాన్ని సాధిస్తుందని అభిప్రాయపడినాడు. 1937 నవంబరులో ముస్సోలినీ కొమిన్ టర్న్ వ్యతిరేక టోక్యో – బెర్లిన్ ఒప్పందంలో చేరి నానాజాతి సమితి నుంచి తన సభ్యత్వాన్ని ఉపసంహరించుకొని, జర్మనీతో తన సంబంధాలను పటిష్టం చేసుకోసాగినాడు. 1938లో బలప్రయోగం

చేసి హిట్లర్ ఆస్ట్రియాను కలుపుకోవడాన్ని ముస్సోలినీ సమర్థించాడు. ముస్సోలినీ ఆహ్వానం మీద ఇటలీ సందర్శించడానికి వచ్చిన హిట్లర్ కొమిన్ టర్న్ ఒడంబడికను సైనిక ఒడంబడికగా మార్చవలెననే ప్రతిపాదనను చేసినాడు. జర్మనీ సైనిక బలము చాలా గొప్పదని నమ్మిన ముస్సోలినీ హిట్లర్ తో 1939 మే 22న ఒక సైనిక ఒప్పందం చేసుకున్నాడు. ఈ ఒప్పందం ప్రకారం ఇరుపక్షాలు రాజకీయ, ఆర్థిక, దౌత్య రంగాలలో పరస్పరం సహకరించుకోవడానికి, అవసరం వచ్చినపుడు ఒకరికొకరు సైనిక సహాయం చేసుకోవడానికి ఇరుపక్షాలు అంగీకరించాయి.

16.6.5 రెండో ప్రపంచయుద్ధంలో పాల్గొనుట :

1939 సెప్టెంబర్ 1న జర్మనీ పోలెండ్పై దాడిచేయడంతో రెండో ప్రపంచయుద్ధం ప్రారంభమైనది. జర్మనీ వరుసగా విజయాలను సాధించడం, ఫ్రాన్స్ పతనం కావడం, తన కుమార్తె ఎడ్డా ప్రోద్భలము మొదలైన కారణాలవల్ల ముస్సోలినీ జర్మనీపక్షం చేరి యుద్ధంలో పాల్గొన్నాడు. 1940 జూన్ 19న హిట్లర్, ముస్సోలినీలు యూనిక్ సమావేశంలో పాల్గొన్నారు. ఫ్రాన్స్, జర్మనీల మధ్య ఫ్రాన్స్, ఇటలీల మధ్య యుద్ధవిరమణ ఒడంబడికలు జరిగాయి. గ్రీస్ లో అపజయాలను ఎదుర్కొంటున్న ఇటలీకి సైనిక సామాగ్రిని అందజేయడానికి హిట్లర్ అంగీకరించడంతో ఇటలీ జర్మనీకి లొంగిపోయి ఉండవలసి వచ్చింది. 1941లో జర్మనీతో పాటు ఇటలీ కూడా రష్యా మీద యుద్ధం ప్రకటించింది. తరువాత అమెరికా మీద కూడా ఇటలీ యుద్ధం ప్రకటించింది.

16.6.6 ముస్సోలినీ పతనం :

1942 నుంచి యుద్ధక్రమంలో మార్పు వచ్చింది. వరుసగా యుద్ధంలో ఇటాలియన్ సైన్యాల ఓటమి యుద్ధంపట్ల ప్రజల వ్యతిరేకవైఖరి, నాజీ జర్మనీ పట్ల ఇటాలియన్ల ద్వేషము, అంతరంగిక ఆర్థిక సంక్షోభము మొదలైన కారణాలవల్ల ముస్సోలినీ పతనమయ్యే పరిస్థితి ఏర్పడింది. 1943 జూలైలో మిత్రరాజ్యాలు దక్షిణ ఇటలీని ఆక్రమించాయి. దీంతో ఇటలీరాజు విక్టర్ ఇమ్మాన్యుయేల్ ముస్సోలినీని పదవి నుండి తొలగించి అతని స్థానంలో మార్షల్ పెడ్రో బయోను నియమించాడు. పదవి పోయినా జర్మనీ సాయంతో ముస్సోలినీ కొన్నాళ్ళు యుద్ధం సాగించాడు. కాని పరాజం పాలైనాడు. అందువలన 1945 ఏప్రియల్ 2న ఉత్తర ఇటలీలో తన ప్రజలే ముస్సోలినీని కాల్చిచంపారు. ముస్సోలినీ మరణంతో ఇటలీలో ఫాసిజమ్ అంతమయింది.

16.6.7 ఘనత :

రెండు ప్రపంచ యుద్ధాల మధ్యకాలంలో ముస్సోలినీ ప్రయత్నాల ఫలితంగా ఇటలీ యూరప్ రాజకీయాలలో సముచిత స్థానాన్ని సంపాదించగలిగింది. అంతర్జాతీయ రాజకీయాలలో కూడా ఇటలీ ప్రతిష్ఠ పెరిగింది. దేశం స్వయం సమృద్ధిని సాధించింది. కమ్యూనిజమ్ వ్యాప్తి అరికట్టబడింది. కాని రెండో ప్రపంచయుద్ధంలో హిట్లర్తో కలిసి వినాశనం కొనితెచ్చుకొన్నాడు.

16.7 సారాంశము :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత యూరప్ లో వచ్చిన మార్పులలో అతి ముఖ్యమైనది ఇటలీ ఫాసిజం అవతరించడం. ఫాసిజం ఆవిర్భవానికి ముఖ్యకారకుడు ముస్సోలిని. ముస్సోలిని ఫాసిస్ట్ పార్టీని స్థాపించాడు.

అంతేకాకుండా మొదటి ప్రపంచయుద్ధం తరువార ఇటలీలో రాజకీయ సంక్షోభం ఏర్పడింది. పరిపాలనలో సమన్వయలోపం, యంత్రాంగంలో అసమర్ధత, లంచగొండితనం వల్ల ప్రజలకు పార్లమెంట్ పై విశ్వాసం పోయింది. ఇటువంటి సందర్భంలో ఇటలీలో జాతీయ భావాన్ని ప్రచారం చేస్తూ కొందరు రచయితలు రచనలు సాగించారు. వీరి రచనలు ప్రజలలో ఒక బలమైన రాజ్యం రావాలనే ప్రేరణ కలిగించాయి. ఫాసిస్ట్ సిద్ధాంతాల ప్రకారం రాజ్యం సర్వాధికారానికి మూలము. వ్యక్తి అధికారానికి చోటులేదు. జాతీయ స్వేచ్ఛకు ఎక్కువ ప్రాముఖ్యతను ఇస్తుంది. ఫాసిజమ్ సంపూర్ణ సామ్యవాదాన్ని, సంపూర్ణ పెట్టుబడిదారీ విధానాన్ని కూడా వ్యతిరేకించింది. ఈ ఫాసిస్ట్ పార్టీ పెట్టుబడిదారీ విధానానికి, సామ్యవాదానికి మధ్య మార్గాన్ని అనుసరించింది. ప్రభుత్వం ప్రైవేటు ఆస్తి పై కొంతవరకు కంట్రోళ్ళ పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టింది.

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత దేశంలో అరాచక పరిస్థితులు ఏర్పడి, ఇటాలియన్ సమస్యలను పరిష్కరించడానికి నాయకులందరిని ముస్సోలిని ఒక చోట సమావేశ పరచాడు. ఈ సమావేశంలో ముస్సోలిసిని ఫాసిస్ట్ పార్టీ నాయకుడిగా ఎన్నుకున్నారు. అంతేకాకుండా సమర్ధవంతమైన ప్రభుత్వాన్ని స్థాపిస్థానని, ఆర్థిక వ్యవస్థను చక్కబరుస్తారని, శాంతి భద్రతలను పునరుద్ధరిస్తానని, అవినీతిని అంతం చేస్తానని వాగ్దానం చేశాడు. 1921 తరువాత ఫాసిస్ట్ లకు, సోషలిస్ట్ లకు మధ్య విభేదాలు తీవ్ర రూపం దాల్చాయి. రెండు పార్టీల పట్ల తటస్థ విధానాన్ని అనుసరిస్తునే ప్రభుత్వం ఫాసిస్ట్ లను బలపరచసాగింది.

1921లో జరిగిన ఎన్నికలలో ఎక్కువ స్థానాలను ఫాసిస్ట్ లు సంపాదించారు. అధికారంలోకి వచ్చిన కొద్దిరోజులలోనే ముస్సోలిని ప్రతిపక్షలన్నింటిని అణచి వేశాడు. పత్రికా స్వాతంత్ర్యాన్ని తొలగించాడు. 1926 లో ఇటలీలో బలమైన పార్టీగా ముస్సోలిని ఫాసిస్ట్ పార్టీని ఆవిర్భవింప చేశాడు. దేశంలో వ్యవసాయాభివృద్ధికి ముస్సోలిని పాటుపడ్డాడు. విద్య ద్వారా జాతీయ భావాన్ని పెంచే విధానాన్ని ప్రవేశ పెట్టాడు. రాజ్య విస్తరణ ముస్సోలిని విదేశాంగ విధానం అయింది. పారిశ్రామిక అభివృద్ధికి ముడి పదార్ధాలను సంపాదించవలసిన అవసరం ఇటలీకి ఉంది. అందుకు వలస రాజ్య స్థాపన అవసరం అని భావించాడు. దేశం స్వయం సమృద్దిని సాధించడానికి ముస్సోలిని తన విధానాలను అనుసరించి ఒక సముచితస్థానాన్ని ఇటలీకి ఇచ్చాడు.

16.8 ముఖ్య పదకోశం :

సోషలిజం :

ఇది ఒక రాజకీయ తత్వం, ఉద్యమం. అనేక రకాల సామాజిక, ఆర్థిక వ్యవస్థలతో ముడిపడి ఉంటుంది. ప్రైవేటు యాజమన్యానికి వ్యతిరేకంగా ఉపయోగించే పదం.

సిండికేట్ :

ఒక నిర్దిష్ట వ్యాపార లావాదేవీల కోసం ఏర్పడిన వ్యక్తులు, కంపెనీలు, కార్పొరేషనలు లేదా సంస్థలు. ఇది ఒక కౌన్సిల్ లేదా సంఘం.

విదేశాంగ విధానం :

ఒక రాష్ట్రం లేదా దేశం బాహ్యవిధానం ద్వారా ద్వైపాక్షిక వేదిక ద్వారా ఇతర రాష్ట్రాలు లేదా దేశాల,

యూనియన్లు, సంస్థలతో పరస్పర చర్చల ద్వారా లక్ష్యాలను, కార్యకూపాలను నిర్ణయించడం.

న్యాయం :

న్యాయ శాస్త్ర ప్రకారం తప్పు, ఒప్పులను నిర్ధారించి చర్చల ద్వారా నిజంను ప్రజలకు తెలియచెప్పడం.న్యాయం గురించి వాదించేవారు న్యాయవాదులు .

అసమర్ధత :

పని చేయలేని, యోగ్యతలేని, బలహీనత మొదలైన పదాలను సూచిస్తుంది.

తిరుగుబాటు :

ఎదిరించడం; ఒక వ్యవస్థకు కాని, ఒక రాజ్యధినేతకు కాని రాజ్యంలోని ప్రజలు వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాటు చేయడం.

స్వపరిపాలన :

స్వయం పాలన అనేది ఒక వ్యక్తి లేదా సమూహ బాహ్య అధికారం నుండి జోక్యం లేకుండా అవసరమైన అన్ని విధులు స్వయంగా నిర్ణయించడం. ఇది చట్టపరమైన సంస్థలు, పరిశ్రమలు, రాజకీయ సంస్థలు మొదలైన వాటిని సూచిస్తుంది.

జల విద్యుత్ (Hydroelectricity) :

పైన నుంచి క్రిందకు పడుతున్న నీటి నుండి టార్బైన్ ల ద్వారా విద్యుత్ ను ఉత్పత్తి చేసి, ఉపయోగకరమైన ప్రయోజనాల కోసం అందిస్తారు.

16.9 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. ఇటలీలో ఫాసిజమ్ అవతరించడానికి కారణాలు తెలుపుము.
2. ముస్సోలినీ అధికారంలోకి వచ్చిన విధము, అతని ఆంతరంగిక, విదేశాంగ విధానము గురించి వివరింపుము.
3. స్పెయిన్ లో అంతర్యుద్ధము.

16.10 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. C.J.A.H. Hayes – Modern Europe since 1870
2. C.D. Hazan – Modern Europe upto 1945
3. H.L. Peacock – Modern European History

-శ్రీ కె. సూర్య ప్రకాష్ రెడ్డి

పాఠం – 17
జర్మనీలో నాజీయిజమ్ – హిట్లర్

లక్ష్యం :

మొదటి ప్రపంచయుద్ధానంతరం జర్మనీలో ఏర్పడిన వైమార్ రిపబ్లిక్ గురించి, హిట్లర్ విజృంభణకు దోహదం చేసిన అంశాలగురించి, హిట్లర్ ఆంతరంగిక, విదేశాంగ విధానం గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

17.1 పరిచయం
17.2 వైమార్ రిపబ్లిక్
17.3 జర్మనీలో నాజీనియంతృత్వం ఏర్పడడానికి దోహదపడిన అంశాలు
 17.3.1 వర్సేసంధి
 17.3.2 ఆర్థిక సంక్షోభము
 17.3.3 కమ్యూనిజమ్ వ్యాప్తి చెందడం
 17.3.4 యూదు వ్యతిరేక ప్రచారము
 17.3.5 వైమార్ రిపబ్లిక్ వైఫల్యము
 17.3.6 మిత్రరాజ్యాలను తృప్తిపరిచే విధానము
 17.3.7 జర్మన్ జాతీయవాదము
 17.3.8 హిట్లర్ వ్యక్తిత్వం
17.4 నాజీయిజమ్ సిద్ధాంతాలు
17.5 హిట్లర్ వృద్ధిక్షయాలు
 17.5.1 తొలి జీవితం
 17.5.2 అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకొనుట
 17.5.3 నియంతృత్వ స్థాపన
 17.5.4 ఆంతరంగిక విధానము
  17.5.4.1 ఆర్థిక సంస్కరణలు
  17.5.4.2 సైనిక సంస్కరణలు
 17.5.5 విదేశాంగ విధానము
  17.5.5.1 జర్మనీ రక్షణకు హిట్లర్ చేపట్టిన చర్యలు
  17.5.5.2 సైనిక కూటముల ఏర్పాటు, రోమ్ – బెర్లిన్, టోక్యో పక్షం
  17.5.5.3 ఆస్ట్రియా ఆక్రమణ

17.5.5.4 మ్యూనిక్ ఒప్పందము – చెకొస్లొవాకియా ఆక్రమణ
17.5.5.5 పోలెండ్ మీద జర్మనీ దాడి
17.5.5.6 రెండో ప్రపంచయుద్ధం
17.5.5.7 హిట్లర్ పతనం
17.5.6 హిట్లర్ ఘనత
17.6 సారాంశము
17.7 ముఖ్య పదకోశం
17.8 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు
17.9 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

17.1 పరిచయం :

1870-71లలో ఏకీకరణ చెందిన జర్మనీ 1914 నాటికి పారిశ్రామిక, వాణిజ్య, సైనిక రంగాలలో అసాధారణమైన విజయాలను సాధించింది. మొదట ప్రపంచయుద్ధంలో (1914-18) జర్మనీ వీరోచితంగా పోరాడినప్పటికిని విపరీతమయిన నష్టానికి గురయింది. ఆర్థికంగా, సైనికంగా పూర్తిగా దెబ్బతిన్నది. యుద్ధంలో తొలిదశలో అనేక సైనిక విజయాలను సాధించిన జర్మనీ చివరకు పూర్తిగా ఓడిపోయి మిత్రరాజ్యాలకు లొంగిపోవలసి వచ్చింది. అంతేగాక జర్మనీ ఆంతరంగిక సంక్షోభాన్ని కూడా ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. అయినప్పటికినీ యుద్ధానంతరం ఒక క్రమశిక్షణ ఉన్నజాతిగా అనేక క్లిష్టపరిస్థితులను ధైర్యంగా ఎదుర్కోవటమేగాక ఆంతరంగిక అరాజక పరిస్థితులను అధిగమించి సుస్థిర రాజకీయ వ్యవస్థను కూడా జర్మనీ ఏర్పాటు చేసుకోగలిగింది.

17.2 వైమార్ రిపబ్లిక్ :

మొదటి ప్రపంచయుద్ధంలో జర్మనీ పరాజయం చెందడానికి, యుద్ధానంతరం దేశము అన్నిరకాలైన దుస్థితిని ఎదుర్కొనటానికి జర్మన్ చక్రవర్తి రెండో విలియమ్ కారణమని అతనిపట్ల ఆగ్రహాన్ని పెంచుకోవడంతో దేశంలో రాచరిక వ్యతిరేక ఉద్యమం చెలరేగింది. దీనిలో 1918 నవంబర్ 8న విలియమ్ చక్రవర్తి సింహాసనాన్ని త్యజించి కుటుంబ సమేతంగా దేశం విడిచిపోయి హాలెండ్లో ఆశ్రయం పొందినాడు. అంతవరకు ఛాన్సలర్ గా పనిచేసిన ప్రిన్స్ మాక్స్ తన పదవీ బాధ్యతలను మెజారిటీ సోషలిస్టుల నాయకుడైన హెర్ఎబర్ట్ కు అప్పగించినాడు. వీరినే సోషల్ డెమొక్రాట్లు అని అంటారు. జర్మనీని రిపబ్లిక్ గా ప్రకటించడం జరిగింది. కమ్యూనిస్ట్ లు అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించగా రిపబ్లిక్ ప్రభుత్వము సైనిక సహాయంతో అణిచివేసింది.

నూతన రాజ్యాంగాన్ని తయారుచేయడానికి జాతీయ ప్రతినిధుల సభ వైమార్ అనే పట్టణంలో సమావేశమైంది. శాసనసభలో మెజారిటీ స్థానాలను గెలుచుకోలేకపోయినా సోషల్ డెమొక్రాటిక్ పార్టీ, డెమాక్రాట్స్, సెంటర్ పార్టీ మొదలైన ఇతర పార్టీల సహకారంతో ఫిలిఫ్ షీడామాన్ నాయకత్వంలో మిశ్రమ ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించింది. ఈ ప్రభుత్వం వర్సే సంధి మీద సంతకం చేసింది. 1920 జులైలో ప్రాథమిక హక్కులు, జనవాక్య సేకరణ, ఇనీషియేటివ్ మొదలైన ప్రజాస్వామ్య లక్షణాలతో కూడిన నూతన రాజ్యాంగాన్ని శాసనసభ ఆమోదించింది. దీనినే

వైమార్ రాజ్యాంగం అంటారు. ఈ రాజ్యాంగం ప్రకారం జర్మనీలో రాచరికం రద్దయి ప్రజాస్వామ్యం ఏర్పడింది. సోషల్ డెమోక్రాట్ల నాయకుడైన హెర్ ఎబర్ట్ వైమార్ రిపబ్లిక్ ప్రథమ అధ్యక్షుడుగా ఎన్నికైనాడు.

1920 నుంచి 1933 వరకు వైమార్ రిపబ్లిక్ కొనసాగింది. ఈ ప్రభుత్వం మొదట్లో అనేక క్లిష్టసమస్యలను ఎదుర్కొనవలసి వచ్చింది. అవమానకరమైన వర్సేసంధిని ఆమోదించిన ప్రభుత్వమనే ఆరోపణను ఈ రిపబ్లిక్ మీద వేసినారు. అంతేగాక మిత్రరాజ్యాలు జర్మనీని దోషిగా పరిగణించినాయి. దేశంలోని అనేక ప్రాంతాలను, వలసలను కోల్పోవడమేగాక నష్టపరిహారం చెల్లించవలసి వచ్చింది. పరిశ్రమలు దెబ్బతిన్నాయి. ప్రజలు అనేక కష్టాలను ఎదుర్కొనవలసి వచ్చింది.

వైమార్ రిపబ్లిక్ విదేశ వ్యవహారాలలో కొంత విజయాన్ని సాధించింది. జనవాక్య సేకరణ ప్రకారం ఎగువ సైలీషియాను జర్మనీలో పూర్తిగా విలీనం చేయవలసి వుండగా, పోలెండ్ కోరిక మేర సమితి జోక్యం చేసుకొని మూడింట రెండువంతుల భాగాన్ని మాత్రమే జర్మనీకిచ్చింది. ఈ ఏర్పాటును జర్మన్లు హర్షించలేదు. జర్మనీ 1922లో సోవియట్ రష్యాతో రఫెల్లో సంధి చేసుకొన్నది. దీనివల్ల రెండు దేశాలమధ్య సాధారణ దౌత్యసంబంధాలు నెలకొన్నాయి. ఈ సంధి జరిగిన తరువాత ఫ్రాన్స్ విపరీతంగా భయపడి, జర్మనీకి చెందిన రూల్ను 1923లో ఆక్రమించుకొన్నది. అయితే తరువాత బ్రిటన్ ప్రయత్నాల ఫలితంగా ఫ్రాన్స్ తన సైన్యాలను రూల్ నుంచి ఉపసంహరించుకొంది. 1925లో జర్మనీ లొకర్నో ఒడంబడికను చేసుకున్న కారణంగా ఫ్రాన్స్, జర్మనీల మధ్య సంబంధాలు అభివృద్ధిచెందడమేగాక 1926లో జర్మనీ సమితిలో సభ్యరాజ్యంగా చేరింది. తన భద్రతకు హామీ చేకూరినట్లు ఫ్రాన్స్ భావించి సంతృప్తి చెందింది. ఈ విధంగా 1926 నాటికి ప్రపంచంలో సుస్థిర శాంతి స్థాపనకు అనువైన వాతావరణము ఏర్పడింది. 1927 నాటికి వివిధ జర్మన్ భూభాగాల నుంచి విదేశీ సైన్యాలను ఉపసంహరించడం జరిగింది. మిత్రరాజ్యాల సైనిక కమీషన్ కూడా రద్దు చేయడం జరిగింది. వైమార్ రిపబ్లిక్ తొలి అధ్యక్షుడైన ఫ్రెడరిక్ ఎబర్డ్ మరణానంతరం రెండో అధ్యక్షుడుగా ఎన్నికైన మాజీయుద్ధ వీరుడైన 78 ఏళ్ళ ఫీల్డ్ మార్షల్ హెిండెన్బర్గ్ జర్మన్ రాజకీయాలలోకి సుస్థిరతను ప్రవేశపెట్టినాడు. 1927లో నోబెల్ శాంతి బహుమతి జర్మన్ విదేశాంగమంత్రి స్ట్రెస్మన్కు లభించింది. 1928లో ఇతర యూరప్ రాజ్యాలలో సమానస్థాయిలో జర్మన్ పారిస్ ఒడంబడిక మీద సంతకం చేసింది. యంగ్ కమీషన్ సిఫారసులను అనుసరించి జర్మనీ మిత్రరాజ్యాలకు చెల్లించవలసిన నష్టపరిహారం మొత్తాన్ని చాలావరకు తగ్గించి 58 సంవత్సరాలలో కట్టేటట్లు నిర్ణయించడం జరిగింది. ఆర్థికంగా జర్మనీ మీద విధించిన అన్నిరకాల అంతర్జాతీయ ఆంక్షలను రద్దుచేయడం జరిగింది. ఈవిధంగా జర్మనీ కోల్పోయిన ప్రతిష్ఠను తిరిగి సంపాదించుకొంది.

17.3 జర్మనీలో నాజీ నియంతృత్వం ఏర్పడడానికి దోహదపడిన అంశాలు :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం ఐరోపాలో వచ్చిన మార్పులలో అతి ముఖ్యమైన సంఘటన జర్మనీలో నాజీ నియంతృత్వం అవతరించుట. నాజీ వ్యవస్థాపకుడు హిట్లర్, జర్మనీలో నాజీ నియంతృత్వం ఏర్పడుటకు అనేక కారణాలు గలవు. అవి :

17.3.1 వర్సే సంధి :

వర్సేసంధిలోని అవమానకరమైన షరతులు జాతీయ భావమున్న జర్మన్లను గాయపరచడమేగాక,

మిత్రరాజ్యాలపట్ల జర్మన్లకు పగ సాధింపు ధోరణి ఏర్పడడానికి కూడా కారణమైనాయి. ఈ పరిస్థితులలో జర్మన్ కోల్పోయిన ప్రతిష్ఠను తిరిగి సంపాదించడానికి ప్రయత్నించి హిట్లర్ జర్మన్ ల అభిమానాన్ని చూరగొన్నాడు. వర్సే సంధిపై సంతకం చేసిన వైమార్ రిపబ్లికన్ ను రద్దుచేసి, దాని స్థానే పటిష్ఠమైన ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించినపుడు మాత్రమే జర్మనీ అవమానం నుంచి విముక్తి పొందగలదని ప్రజలలో ప్రచారం చేసినాడు. వర్సేసంధిని సాకుగా తీసుకొని నాజీలు తాము దేశభక్తులుగాను, వైమార్ ప్రభుత్వాన్ని దేశానికి వ్యతిరేకమైనదిగాను చిత్రించారు.

17.3.2 ఆర్థిక సంక్షోభము :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత జర్మనీలో ఏర్పడిన ఆర్థిక సంక్షోభాన్ని నాజీలు స్వప్రయోజాలకు వాడుకొన్నారు. వ్యవసాయం దెబ్బతిన్నందువల్ల వ్యవసాయదారుల పరిస్థితి అగమ్యగోచరంగా ఉంది. రైతుల పరిస్థితిని మెరుగుపరుస్తామని వాగ్దానం చేసి నాజీలు రైతువర్గంలో తమ పలుకుబడిని పెంచుకున్నారు. పెద్ద వ్యాపారస్తులు పోటీ నుంచి చిన్నవ్యాపారస్తులను రక్షించి ప్రభుత్వ సహాయాన్ని అందజేసి వారి పరిస్థితిని మెరుగుపరుస్తామని నాజీలు ప్రచారం చేశారు. నిరుద్యోగులైన జర్మన్ యువకులను నాజీ సిద్ధాంతాలు బాగా ఆకర్షించాయి. దేశాన్ని ఆర్థిక సంక్షోభం నుంచి వెంటనే విముక్తి చేస్తామని, ప్రజలందరికీ కావలసిన అన్ని సౌకర్యాలను కలుగజేస్తామని నిరుద్యోగులైన ఐదు మిలియన్ల జర్మన్లకు ఉద్యోగాలిప్పిస్తామని నాజీలు హామీ ఇచ్చినారు. జర్మన్ ప్రజలలో అధిక సంఖ్యాకులు నాజీ ప్రచారానికి తమ మద్దతునిచ్చినారు. అదృష్టవశాత్తు జర్మనీ ఆర్థిక సంక్షోభం నుంచి విముక్తి చెందుతున్న తరుణంలో నాజీపార్టీ అధికారంలోకి వచ్చింది.

17.3.3 కమ్యూనిజమ్ వ్యాప్తి చెందడం :

జర్మనీలో నాజీ విప్లవం విజయం కావడానికి మరొక కారణము దేశంలో కమ్యూనిజమ్ వ్యాప్తిచెందడం. ఆర్థికమాంద్య తరుణములో లక్షలాది నిరుద్యోగులు కమ్యూనిస్ట్ పార్టీలో చేరినారు. 1930లో జర్మన్ శాసనసభలో కమ్యూనిస్ట్ సభ్యుల సంఖ్య 77 కాగా 1932 నాటికి వారి సంఖ్య 100కు పెరిగింది. అదేకాలంలో శాసనసభలో నాజీసభ్యుల సంఖ్య కమ్యూనిస్ట్ ల కంటే తక్కువ. ప్రభుత్వానికి ప్రధాన ప్రతిపక్షమైన కారణంగా చాలామంది జర్మన్లు కమ్యూనిస్ట్లను సమర్థించినారు. కాని నిజానికి జర్మన్ ప్రజలకు కమ్యూనిస్ట్లపట్ల ద్వేషమెక్కువ. జర్మన్ ప్రజల మనోభావాలను అవగాహన చేసుకున్న నాజీలు జాతీయ సామ్యవాద (నాజీ) పార్టీ పతనం కమ్యూనిస్ట్ల వ్యాప్తికి తోడ్పడుతుందనే నినాదాన్ని ప్రచారం చేశారు. కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంతాల వ్యాప్తివల్ల భీతిచెందిన పారిశ్రామికవేత్తలు, ఇతర సంపన్నవర్గ ప్రజలు నాజీ పార్టీకి ఇతోధిక సహాయం చేసినారు. మొత్తం మీద జర్మన్ ప్రజలలో అధిక సంఖ్యాకులకు జర్మనీని కమ్యూనిస్ట్ల బారినుంచి నాజీలు మాత్రమే కాపాడగలరనే నమ్మకం కలిగింది. కాబట్టి నాజీ పార్టీ విజయానికి జర్మన్ ప్రజలకు గల కమ్యూనిస్ట్ భీతి ఒక ముఖ్యకారణమని చెప్పవచ్చు.

17.3.4 యూదు వ్యతిరేక ప్రచారం :

జర్మన్లు యూదులను విదేశస్థులుగా భావించి ద్వేషించేవారు. జర్మనీలో యూదులు సంపన్న వర్గానికి చెందినవారు. జర్మనీ ఎదుర్కొంటున్న క్లిష్టపరిస్థితులను ముఖ్యంగా ఆర్థిక దుస్థితికి యూదులు కారణమనే ప్రచారాన్ని కొనసాగించి నాజీలు జర్మన్ ప్రజలకు యూదులపట్ల ద్వేషాన్ని పెంపొందించినారు. ఈ విధంగా యూదులకు వ్యతిరేకంగా విరామంలేని ప్రచారంచేసి ప్రజలలో పలుకుబడి సంపాదించుకొని నాజీలు వైమార్ రిపబ్లికన్ ను

అంతంచేసి అధికారానికొచ్చారు.

17.3.5 వైమార్ రిపబ్లిక్ వైఫల్యము :

ఆనాడు జర్మనీ ఎదుర్కొను సమస్యలను పరిష్కరించుటలో వైమార్ రిపబ్లిక్ విఫలమయినది. అలాగే ఆనాటి రాజకీయ పక్షాలు అధికార దాహంతో కుమ్ములాడుకోసాగాయి. ప్రభుత్వం ఆంతరంగిక సంస్కరణల పట్ల స్థిరమయిన, సమర్థవంతమైన విధానాన్ని అవలంభించలేకపోయింది. దాని విదేశాంగ విధానం ప్రజాదరణ పొందలేకపోయింది. అందువల్ల ప్రజలకు ప్రభుత్వంపట్ల నమ్మకం పోయింది.

17.3.6 మిత్రరాజ్యాల తృప్తిపరచే విధానం :

మిత్రరాజ్యాలు వర్సే సంధి సూత్రాలను పూర్తిగా అమలుపరచక జర్మనీపట్ల తృప్తిపరచే విధానం అనుసరించారు. ఈ వైఖరి వలన జర్మనీ ధైర్యం పుంజుకొని విజృంభించింది.

17.3.7 జర్మనీ జాతీయవాదము :

మొదటి ప్రపంచయుద్ధానంతరం, జాత్యహంకారంతోను, జాతికి కలిగిన అవమానానికి ప్రతీకారేచ్ఛతో ఉడికిపోతూ, జర్మనీ తీవ్ర జాతీయవాదానికి తావిచ్చింది. జర్మన్ స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాల కంటే గౌరవప్రతిష్ఠలను వైభవాన్ని అధికంగా భావింపసాగారు.

17.3.8 హిట్లర్ వ్యక్తిత్వం :

హిట్లర్ యొక్క ఆకర్షణీయమైన వ్యక్తిత్వం నాజీయిజమ్ వ్యాప్తికి ప్రధానంగా కారణభూతమైంది. హిట్లర్ ప్రజల మనస్తత్వం బాగా తెలిసినవాడు. లక్షలాది ప్రజలను ఉర్రూతలూగింపగల మహావక్త. సమర్థుడైన ఆందోళనకారుడు. విసుగు విరామమెరుగక పార్టీ నిర్మాణానికి కృషిచేయగల విశిష్ఠవ్యక్తి. ఇటువంటి నాయకుని నేతృత్వంలో నాజీపార్టీ పురోగతి సాధించడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. హిట్లర్ వాలంటీర్ల దళాన్ని ఏర్పాటుచేసి తన సమావేశాలలో శాంతిభద్రతలను నెలకొల్పు బాధ్యతను, ప్రతిపక్షాల సమావేశాలను భగ్నంచేయు బాధ్యతను అప్పగించాడు. వీరు తమ విధులను సక్రమంగా నిర్వహించుట వలన ప్రతిపక్షాలు బలహీనమయ్యాయి. నాజీ పార్టీ కార్యకర్తలు నాజీ సిద్ధాంతాలను దేశమంతా ప్రచారం చేసినారు. "హిట్లర్ వాగ్దానాలు ప్రధానంగా ఆకర్షణీయమైన ఆర్థిక కార్యక్రమం, నిరుద్యోగ నిర్మూలన, అందరికి పని అనునవి ప్రజలపై అద్భుతంగా పనిచేసినవి" అని గ్రాంట్ మరియు టెంపర్లీ పండితులు వ్యాఖ్యానించారు.

17.4 నాజీయిజమ్ సిద్ధాంతాలు :

నాజీయిజమ్ అనగా జాతీయ సామ్యవాద సిద్ధాంతము. 1918లో డ్రెక్లర్ స్థాపించిన పార్టీలోని హిట్లర్ చేరి దాని మూల సిద్ధాంతాలను రూపొందించి నాజీపార్టీ అని పేరు పెట్టాడు. ఇందులో జాతీయత, సామ్యవాదం అను రెండు పదాలుకలవు. నాజీయిజమ్ ప్రకారం రాజ్యానికి సర్వాధికారులుండవలెను. జాతీయ ప్రయోజనాలకు హాని కలగనంతవరకు వ్యక్తులకు ఆస్తిహక్కు ఉండవచ్చు. ప్రచార సాధనాలన్నీ ప్రభుత్వ నియంత్రణలో ఉండవలెను. ఏకపక్ష నాజీ నియంతృత్వ ప్రభుత్వము నెలకొల్పవలె, లక్ష్యసాధనకు యుద్ధం ప్రధాన మార్గం. జర్మన్ జాతి ఇతర జాతుల కంటే

ఉత్కృష్టమయింది. కాని ప్రపంచాన్ని పాలించే అర్హత జర్మన్ జాతికుంది. దేశరక్షణకు కావలసిన సంతానమును కనుట స్త్రీల ముఖ్యవిధి. వారు రాజకీయాలలో పాల్గొనరాదు.

వర్సే సంధిని ఉల్లంఘించి తాము కోల్పోయిన ప్రాంతాలు తిరిగి పొందుట, అవమానకరమైన సంధి చేసుకున్న వైమార్ రిపబ్లికన్ ను పడగొట్టుట, జర్మన్ ఆర్థిక దుస్థితికి కారణభూతమైన యూదులను తరిమివేయుట, కమ్యూనిజమ్ ను అరికట్టి జర్మన్ జాతీయతను కాపాడుట నాజీయిజమ్ ఆశయాలు.

17.5 హిట్లర్ వృద్ధి క్షయాలు :

1929లో ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఏర్పడిన ఆర్థిక మాంధ్యమువల్ల జర్మనీ ఆర్థిక వ్యవస్థ దెబ్బతిన్నది. నాటి జర్మన్ ప్రభుత్వం ఈ ఆర్థిక సంక్షోభాన్ని అధిగమించడంలో విఫలమైంది. ఈ క్లిష్టపరిస్థితిని అవకాశంగా తీసుకొని రాజకీయ రంగంలో అడాల్ఫ్ హిట్లర్ నాయకత్వంలో వున్న జాతీయసామ్యవాదులు (నాజీలు) విజృంభించి అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకొని దుందుడుకు విధానం అనుసరించి జర్మనీ వినాశనానికి కారకులయ్యారు.

17.5.1 తొలి జీవితం :

నాజీ ఉద్యమ నాయకుడైన అడాల్ఫ్ హిట్లర్ జర్మనీ దేశస్థుడు కాడు. హిట్లర్ 1889లో ఆస్ట్రియాలోని బౌనౌ – ఆమ్ – ఇన్ అనే పట్టణంలో జన్మించాడు. లంబాక్లో వున్న బేనెడిక్టెన్ ఆశ్రమంలో వుంటూ, చర్చి ప్రార్థనలలో పాల్గొంటూ, ఏనాటికైనా మతాచార్యుడు కావాలని ఆశిస్తుండేవాడు. తరువాత లింజ్లో ఉన్నతపాఠశాలలో చదువు సాగించాడు. చదువులో అతనిది మధ్యమస్థాయి. కళాకారునిగా జీవితాన్ని సాగించాలని, వియన్నాలోని లలిత కళా అకాడమీలో ప్రవేశానికి ప్రయత్నించి విఫలుడైనాడు. తరువాత కొన్నాళ్ళు కార్మికుడిగా, పోస్టుకార్డులు అమ్మే కుర్రవానిగా, ఇటుకలు తయారుచేసే పనివాడుగా పనులు చేసాడు. కొంతకాలం గాయకుడిగా జీవితాన్ని గడిపాడు. తరువాత నిషి అను తత్వవేత్త ప్రభావంవల్ల జాతీయవాదిగా మారాడు. జర్మనీ చరిత్ర చదివి జర్మనీపై అభిమానం పెంచుకున్నాడు. 1913లో వియన్నా వదిలిపెట్టి మ్యూనిచ్ నగరం చేరాడు.

శాంతియుతమైన జీవతం కంటే సాహసోపేతమైన సైనిక జీవితంపట్ల హిట్లర్కు మొదటినుంచి మక్కువ ఎక్కువ. ఆస్ట్రియా దేశస్థుడైనప్పటికీ జర్మన్ సైన్యంలో చేరి మొదటి ప్రపంచయుద్ధంలో పోరాడినాడు. యుద్ధంలో రెండుసార్లు గాయపడ్డాడు. ఒకసారి ద్వితీయశ్రేణి క్రాస్ ను, రెండోసారి కార్పొరల్ గా ప్రథమశ్రేణి ఐరన్ క్రాస్ ను సత్కారంగా పొందాడు. యుద్ధవిరమణ సంధి జరిగినపుడు లక్షలాదిమంది జర్మన్ల వలె హిట్లర్ కూడా జర్మనీని సోషల్ డెమోక్రాట్లు వెన్నుపోటు పొడిచారని భావించాడు. ఇదే సమయంలో రాజకీయాలలో ప్రవేశించాలని అతడు నిర్ణయం తీసుకున్నాడు.

1918లో డ్రెక్స్లర్ అను మితవాద నాయకుడు స్థాపించిన జర్మన్ కార్మికుల పక్షంలో హిట్లర్ 1920లో చేరినాడు. ఆ సంవత్సరమే కార్మికుల పక్షం పూర్తిగా పునర్ వ్యవస్థీకృతమై నేషనల్ సోషలిస్ట్ జర్మన్ వర్కర్స్ పార్టీ అనే పేరుతో ప్రజాదరణ పొందసాగింది. పార్టీని పూర్తిగా తన నాయకత్వం క్రిందకి తెచ్చుకున్న తరువాత హిట్లర్ ఒక సమావేశంలో 25 అంశాల కార్యక్రమాన్ని ప్రకటించాడు. అందులోని ముఖ్యాంశాలు : బృహత్ జర్మనీ స్థాపన, యూదు వ్యతిరేకత, శ్రమించి సంపాదించిన ఆదాయాల రద్దు, ట్రస్ట్ ల జాతీయాకరణ, ఒక జెండాను కూడా తయారుచేయడం

జరిగింది. ఎర్రరంగులో వుండే ఆజెండాకు మధ్యలో తెల్లటి ఒక వలయం, ఆ వలయంలో నలుపురంగులో స్వస్తిక్ చిహ్నముంటుంది. హిట్లర్ ఉద్దేశ్యంలో ఎరుపురంగు ఉద్యమ సామాజిక భావనకు సంకేతం, తెలుపు రంగు జాతీయభావాన్ని, స్వస్తిక్ చిహ్నం ఆర్యజాతి శక్తిని సూచిస్తుంది. హెస్, గోరింగ్, రోసెన్బర్గ్ మొదలైన ప్రముఖులు చేరడంతో పార్టీకి బలం చేకూరింది. హిట్లర్ దేశంలోని ఇతర పార్టీలను ఘాటుగా విమర్శించటం ప్రారంభించాడు.

1923లో హిట్లర్ తన అనుయాయులతో కలిసి మూనిక్ లో బలప్రయోగం ద్వారా అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించాడు. దీనిని ' బీర్ హాల్ ఫట్ష్ ' అంటారు. ఈ ప్రయత్నం విఫలం కావడంతో హిట్లర్ బంధీ అయినాడు. లాండ్స్-బర్గ్ జైలులో ఉన్నకాలంలో హిట్లర్ తన జీవిత చరిత్రను 'మైన్ కాంఫ్' (నాపోరాటం) అనే గ్రంథంగా వ్రాసినాడు. ఈ గ్రంథంలో హిట్లర్ నాజీపార్టీ ప్రణాళికను, సిద్ధాంతాలను వివరించాడు. వైమార్ రిపబ్లికన్ ను పడగొట్టటం, వర్సే సంధిని ఉల్లంఘించడం, వలసలను తిరిగి పొందడం, యూదులను దేశం నుంచి వెళ్ళగొట్టడం, కమ్యూనిజము ఆరికట్టడం మొదలైనవి నాజీ పార్టీ కార్యక్రమంలోని ముఖ్యభాగాలుగా హిట్లర్ ఈ గ్రంథంలో పేర్కొన్నాడు. 'మైన్ కాంఫ్' నాజీలకు బైబిల్ వంటిది. జైలు నుంచి విడుదలైనప్పటి నుంచి రాజ్యాంగ పద్ధతుల ద్వారా వైమార్ రిపబ్లికన్ ను విచ్ఛిన్నం చేయడానికి హిట్లర్ పథకం వేసుకున్నాడు.

17.5.2 అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకొనుట :

హిట్లర్ కారాగారంలో ఉన్న కాలంలో నాజీ పార్టీ సరి అయిన నాయకత్వం లేనందువల్ల బలహీనపడింది. 1924లో జరిగిన ఎన్నికలలో నాజీ పార్టీని సమర్థించే వారిసంఖ్య మరింత తగ్గింది. 1925లో నాజీ పార్టీ వ్యవస్థలో అనేక మార్పులు జరిగిన కారణంగా ప్రజలలో పలుకుబడిని సంపాదించగల్గింది. 1928లో జరిగిన ఎన్నికలలో నాజీ నాయకులయిన గోరింగ్, గోబెల్స్ లు నాజీపార్టీ సభ్యులుగా ఎన్నికై శాసనసభలో ప్రవేశించినారు. 1929లో ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఏర్పడిన ఆర్థికమాంద్యం వల్ల జర్మనీ ఆర్థికవ్యవస్థ బాగా దెబ్బతిన్నది. ఆర్థిక సంక్షోభాన్ని అధిగమించడంలో జర్మన్ ప్రభుత్వం విఫలమైంది. దీనిని అవకాశంగా తీసుకొని హిట్లర్ గంభీర ఉపన్యాసాలుచేసి ప్రజలలో తన పలుకుబడిని పెంచుకున్నాడు. 1932లో జరిగిన ఎన్నికలలో శాసనసభలోని 608 స్థానాలలో 230 స్థానాలను నాజీ పార్టీ గెలుచుకోగలిగింది. 1933 జనవరిలో అధ్యక్షుడు హిండెన్ బర్గ్ శాసనసభలోని మెజారిటీపార్టీ నాయకుడైన హిట్లర్ను ఛాన్సలర్ గా నియమించినాడు. శాసనసభలో నాజీ పార్టీకి మెజారిటీ లేనందువల్ల హిట్లర్ నాయకత్వంలో మిశ్రమ ప్రభుత్వం ఏర్పడింది. కాని హిట్లర్ అధికారాన్ని పూర్తిగా తన వశం చేసుకోవడానికి శాసనసభా భవనానికి తన వారిచే నిప్పంటించాడు. తరువాత అధ్యక్షుని ప్రకటన ద్వారా వ్యక్తి స్వేచ్ఛ, వాక్స్వాతంత్ర్యము, పత్రికా స్వాతంత్ర్యము మొదలైన ప్రాథమిక హక్కులను రద్దుచేయించాడు. శాసనసభా భవనాన్ని తగలపెట్టింది కమ్యూనిస్ట్ లని ప్రచారం చేసి కమ్యూనిస్ట్ పార్టీని నిషేధించాడు. దేశంలోని రాజకీయ అనిశ్చిత పరిస్థితిని అవకాశంగా తీసుకొని హిట్లర్ 1933లో మిశ్రమ ప్రభుత్వాన్ని రద్దుచేసి, నాజీపార్టీ నియంతృత్వాన్ని స్థాపించినాడు. దేశంలోని నాజీపార్టీని వ్యతిరేకించే పార్టీలన్నీ అణచివేసినాడు. నాజీ పార్టీ అభ్యర్థులు మాత్రమే ఎన్నికలలో పాల్గొనటానికి అర్హులని ప్రకటించినాడు. కొత్తగా జరిగిన ఎన్నికల ఫలితంగా జర్మనీలో నాజీపార్టీ నియంతృత్వం ఏర్పడింది. 1933 మార్చి 22న జర్మన్ శాసనసభ చేసిన "ఎనేబ్లింగ్ చట్టం" ప్రకారం హిట్లర్కు నాలుగు సంవత్సరాల కాలానికి విశేష శాసనాధికారాన్ని దత్తత చేయడం జరిగింది. 1934లో హిండెన్ బర్గ్ మరణించిన తరువాత హిట్లర్ తనను జర్మనీకి అధ్యక్షునిగాను, ఛాన్సలర్ గాను ప్రకటించుకొన్నాడు. హిట్లర్ జర్మనీకి నియంత (ఫ్యూరర్) అయినాడు.

17.5.3 నియంతృత్వ స్థాపన :

అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకున్న తరువాత హిట్లర్ ప్రతిపక్షాలను క్రూరంగా అణచివేసాడు. 'తుఫాను దళాలు' అనే గోధుమరంగు చొక్కాదళాన్నీ, 'ఇలైట్ గార్డ్స్' అను నల్లరంగు చొక్కాల దళాన్ని తయారుచేసి తనకు వ్యతిరేకించే వారందరినీ అణిచివేసినాడు. 'గెస్టపో' అనే రహస్య పోలీసుశాఖ దేశంలో ఆంతరంగిక శాంతిభద్రతలను కాపాడింది. వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యం రద్దయింది. పత్రికలు, రేడియో, సినిమా ప్రదర్శనశాలలు మొదలైన ప్రచార సాధనాలన్నీ ప్రభుత్వ నియంత్రణలోకి వచ్చినాయి. నాజీ సిద్ధాంతాల కనుగుణంగా విద్యావిధానం రూపొందింది. కమ్యూనిస్ట్ లను, యూదులను అణచివేయడం జరిగింది. క్రైస్తవ చర్చిలు, వాటి ఆస్తులు ప్రభుత్వ ఆధీనంలోకి తీసుకొనిరావడం జరిగింది. ప్రజలు జర్మన్ భాషలోని మతగ్రంథాలను మాత్రమే చదవవలెననే నియమం ప్రవేశపెట్టబడింది. స్త్రీలు పురుషునివలె అన్నిరంగాలలో నాయకత్వం వహించరాదు. స్త్రీలకు పిల్లలు, చర్చి, వంటలతో మాత్రమే ప్రమేయం వుండవలె. నాజీ పార్టీల నుంచి తన ప్రత్యర్థులను చాలామందిని వెళ్ళగొట్టి హిట్లర్ పార్టీని ప్రక్షాళనం చేసినాడు. నాజీ సిద్ధాంతాల ప్రచారానికి జోసెఫ్ గోబెల్స్ నియమితుడైనాడు.

17.5.4 ఆంతరంగిక విధానము :

హిట్లర్ అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకున్న తరువాత తనను వ్యతిరేకించే వారందరినీ అణచి, దేశప్రగతిని సాధించుటకు అనేక చర్యలు తీసుకొన్నాడు.

17.5.4.1 ఆర్థిక సంస్కరణలు :

హిట్లర్ దేశంలోని సంపన్నులైన యూదులను అంతంచేసి వారి ఆస్తులను స్వాధీనం చేసుకున్నాడు. ద్రవ్యనియంత్రణచేసి ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టాడు. నూలు పరిశ్రమల నిర్మాణం ద్వారా, యుద్ధపరిశ్రమల స్థాపన ద్వారా నిరుద్యోగ సమస్యలను అంతం చేశాడు. కార్మికులను, యజమానులను ప్రభుత్వం యొక్క అజమాయిషీలో ఉంచాడు. సమ్మెలు నిషేధించి, ఫ్యాక్టరీలను సవ్యంగా నడిపి పారిశ్రామిక ఉత్పత్తిని పెంచాడు. షాట్ ను ఆర్థికమంత్రిగా నియమించి ఆర్థిక కార్యకలాపాలను అదుపులో వుంచాడు. విదేశీ వ్యాపారాన్ని, బ్యాంకింగ్ వ్యవస్థను ప్రభుత్వ ఆధిపత్యం క్రిందకి తెచ్చాడు. పన్నుల భారం తగ్గించి ఉత్పత్తులనధికం చేయించుటకు అనువగు విధానాన్ని రూపొందించాడు. దేశంలో పాఠశాలలు నిర్మించి నిరక్షరాస్యత నిర్మూలనకు కృషిచేసాడు. ప్రజల మీద అధికంగా పన్నుభారం పడకుండానే హిట్లర్ దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థను చక్కదిద్దినాడు.

17.5.4.2 సైనిక సంస్కరణలు :

హిట్లర్ ఆహార ఉత్పత్తి కంటే ఆయుధాల ఉత్పత్తికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఇచ్చాడు. పెరుగుతున్న జర్మన్ల నివాసానికి అదనపు వలసలు అవసరం కాబట్టి యుద్ధవిధానం ద్వారా భూభాగాలను సంపాదించాలని భావించాడు. వర్సే సంధిని ఉల్లంఘించి జర్మనీ ఆయుధ బలాన్ని పెంపొందించినాడు. గోరింగ్ అనే సమర్థుడైన అనుచరుని సహాయంతో హిట్లర్ జర్మన్ సైన్యాన్ని పటిష్టం చేసినాడు. నిర్బంధ సైనిక శిక్షణను అమలుచేశాడు. యుద్ధ టాంకులు, ఫిరంగులు, యుద్ధనౌకలు, విమానాలు మొదలగు ఆయుధాలు విపరీతంగా తయారుచేయించాడు. ఆయుధ ఫ్యాక్టరీలు నిర్మించాడు.

17.5.5 విదేశాంగ విధానము :

హిట్లర్ విదేశాంగ విధానం ముఖ్య లక్ష్యాలు మూడు. అవి :

1) స్వయం నిర్ణయ సిద్ధాంతం ప్రాతిపదికగా జర్మన్లందరినీ ఏకంచేసి ఒకే జర్మన్ రాజ్యంగా రూపొందించడం,

2) వర్సే, సెయింట్ జర్మెయిన్ మొదలైన సంధులను రద్దుచేయడం,

3) పెరుగుతున్న జర్మనీ జనాభాకు కొత్త భూభాగాలను సంపాదించడం.

అందువల్ల హిట్లర్ పూర్తిగా సైనిక బలంమీద ఆధారపడి మాత్రమే విదేశాంగ విధానాన్ని కొనసాగించాడు. హిట్లర్ సైనికవాదంలో తిరుగుబాటు, యుద్ధము, బలవంతంగా భూభాగాలను ఆక్రమించుకోవడం ముఖ్యమైన అంశాలు. జర్మనీకి ప్రధానశత్రువు ఫ్రాన్స్ కాబట్టి ఫ్రాన్స్ను ఏకాకిని చేయడానికి జర్మనీ బ్రిటన్, ఇటలీలతో స్నేహసంబంధాలు నెలకొల్పడానికి ప్రయత్నించింది. జర్మనీ రాజ్యవిస్తరణ కార్యక్రమానికి తూర్పు యూరప్ వీలైన ప్రదేశము. కాన తూర్పుకు విస్తరించడం జర్మన్ విదేశాంగ విధానం ముఖ్యలక్ష్యమైంది.

17.5.5.1 జర్మనీ రక్షణకు హిట్లర్ చేపట్టిన చర్యలు :

హిట్లర్ అధికారంలోకి వచ్చిన తరువాత యుద్ధప్రయత్నాలను ప్రారంభించాడు. హిట్లర్కు సమితి ఆదర్శాలలో నమ్మకంలేదు. అలాగే నిరాయుధీకరణలో హిట్లర్కు ఆసక్తిలేదు. అందువల్ల 1933లో జెనీవా నిరాయుధీకరణ సమావేశం నుంచి విరమించుకొని తరువాత సమితి నుండి కూడా ఉపసంహరించుకొన్నాడు. పోలెండ్, ఫ్రాన్స్ల మధ్య మైత్రి సంబంధాలను నివారించి ఫ్రెంచి రక్షణ చర్యలను బలహీనపరచడానికి 1934లో హిట్లర్ పోలెండ్తో దురాక్రమణ వ్యతిరేక ఒప్పందం చేసుకున్నాడు. 1934లో జూలైలో ఆస్ట్రియా ఛాన్సలర్ డోల్ ఫూసన్ ను చంపివేసి బలప్రయోగం ద్వారా ఆస్ట్రియాను ఆక్రమించుకోవడానికి హిట్లర్ ప్రయత్నించి విఫలుడయినాడు. 1935లో జనవాక్య సేకరణ ద్వారా సార్ లోయను తిరిగి జర్మన్ పొందింది.

17.5.5.2 సైనిక కూటముల ఏర్పాటు, రోమ్ – బెర్లిన్– టోక్యో పక్షం :

సార్ ప్రాంతాన్ని తిరిగి పొందిన హిట్లర్ వర్సే సంధిలోని సైనిక నిబంధనలను ఉల్లంఘించి జర్మనీలో నిర్బంధ సైనిక విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టినాడు. దీనిలో 1935 మేలో ఫ్రాన్స్, చెకోస్లోవాకియాలు రష్యాతో ఒక పరస్పర సహాయక సంధి చేసుకొన్నాయి. పశ్చిమ రాజ్యాలలో ఏర్పడిన అనుమానాన్ని తొలగించడానికి హిట్లర్ లోకర్నో ఒడంబడికలను గౌరవిస్తానని వాగ్దానం చేసినాడు. 1935 జూన్లో హిట్లర్ ఇంగ్లండ్తో ఒక నౌకాసంధిని చేసుకున్నాడు.

ఇటలీ ఇథియోపియాను ఆక్రమించుకోవడం, ఫ్రాన్స్ – సోవియట్ రష్యాల మధ్య 1936లో ఒక ఒప్పందం జరగడం అవకాశంగా తీసుకొని హిట్లర్ ధైర్యంగా లొకర్నో ఒడంబడికలను ఉల్లంఘించినాడు. 1935లోనే ముస్సోలినీ, హిట్లర్లు కలిసి రోమ్ – బెర్లిన్ లక్ష్యాన్ని ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. 1936లో జర్మనీ, జపాన్లు కామికటర్న్ వ్యతిరేక ఒడంబడిక చేసుకున్నాయి. ఈ సంధి ప్రకారం కమ్యూనిస్టుల చర్యలకు సంబంధించిన వివరాలను పరస్పరం తెలుసుకోవడానికి, కమ్యూనిస్టుల మీద కొన్ని చర్యలు తీసుకోవడానికి పరస్పరం సహరించుకోవడానికి

అంగీకరించినాయి. 1937లో ఇటలీ కూడా ఈ ఒడంబడికలో చేరింది. ఈవిధంగా రోమ్ – బెర్లిన్ – టోక్యో అక్షము అమలులోకి వచ్చింది. ఈ కమ్యూనిస్ట్ వ్యతిరేక ఒడంబడిక వల్ల పశ్చిమ రాజ్యాలు సంతృప్తి ప్రకటించాయి. ఈ విధంగా హిట్లర్ అధికారంలోకి వచ్చిన తరువాత నాలుగు సంవత్సరాల కాలంలో గణనీయమైన విజయాలను సాధించి జర్మన్ మూడో సామ్రాజ్యాన్ని పటిష్టం చేసినాడు. 1937 నాటికి జర్మనీ బలమైన సైనిక, నౌకా, విమాన దళాలను ఏర్పరచుకొన్నది.

17.5.5.3 ఆస్ట్రియా ఆక్రమణ :

1936 జూలైలో ఆస్ట్రియా, జర్మనీల మధ్య జరిగిన ఒక ఒడంబడిక ప్రకారం ఆస్ట్రియా సార్వభౌమాధికారాన్ని జర్మనీ గుర్తించింది. ఇరుపక్షాలు పరస్పరం ఆంతరంగిక వ్యవహారాల్లో జోక్యం చేసుకోకుండా ఉండటానికి అంగీకరించినాయి. ఆస్ట్రియా ఒక జర్మన్ రాజ్యంగా నిర్ణయమైంది. హిట్లర్ తోడ్పాటుతో ఆస్ట్రియన్ నాజీలు అలజడులు ప్రారంభించగా, ఆస్ట్రియా ప్రభుత్వం ఆ ఉద్యమాన్ని కఠినంగా అణచివేసి నాజీ పార్టీని నిషేదించింది. దీనిని పురస్కరించుకొని హిట్లర్ ఆస్ట్రియా ఛాన్సలర్తో ఒక సమావేశం జరిపి ఈ క్రింది షరతులను అంగీకరించవలసిందిగా ఒత్తిడి చేసినాడు.

1. ఆస్ట్రియా ప్రభుత్వం నాజీ పార్టీని జాతీయపార్టీగా గుర్తించవలెను.
2. సెయిస్ – ఇంక్వార్ట్ ను ఆస్ట్రియా దేశవ్యవహారాల మంత్రిగా నియమించవలెను.
3. నాజీలందరినీ విడుదల చేసి లోగడ బర్తరఫ్ చేసిన నాజీ ఉద్యోగులందరినీ తిరిగి ఉద్యోగాలలో చేర్చుకోవలె. ఈ షరతులన్నింటినీ ఆస్ట్రియాప్రభుత్వం ఆమోదించింది.

ఆ తరువాత హిట్లర్ మరికొన్ని షరతులను అంగీకరించవలసినదిగా ఆస్ట్రియా ప్రభుత్వాన్ని ఒత్తిడి చేసినాడు.

1. సెయిస్ – ఇంక్వార్ట్ ను ఆస్ట్రియా ఛాన్సలర్గా నియమించవలసినదిగా
2. ఆస్ట్రియా మంత్రివర్గంలో మూడింట రెండువంతుల స్థానాలను నాజీ పార్టీకి కేటాయించవలసిందిగా హిట్లర్ కోరినాడు.

షరతులను కూడా ఆస్ట్రియా ఆమోదించింది. సెయిస్ – ఇంక్వార్ట్ ను ఆస్ట్రియా ఛాన్సలర్గా నియమించిన వెంటనే 1938 మార్చి 11న ఆస్ట్రియాను ఆక్రమించుకోవలసిందిగా హిట్లర్ జర్మన్ సైన్యాలకు ఆదేశమిచ్చినాడు. హిట్లర్ మార్చి 14న విజయవంతంగా వియన్నా నగరంలోకి ప్రవేశించి, ఆస్ట్రియా పార్లమెంటును రద్దుచేసి కొత్త ఎన్నికలను ఏర్పాటు చేశాడు. ఆస్ట్రియాలో అధిక సంఖ్యాకులు హిట్లర్ను బలపరచినారు. ఈ విధంగా జర్మనీ – ఆస్ట్రియా కలయిక పూర్తి అయింది. ఈ కలయిక ఫలితంగా

1.ఇటలీ, హంగేరీ, యుగోస్లావియాలతో జర్మనీ ప్రత్యక్ష సంబంధాలు పెట్టుకోవడానికి వీలైంది.

2.ఆగ్నేయ యూరప్ జర్మనీ ఆర్థిక సైనిక అధికారాన్ని పొందగలిగింది.

3.జర్మనీ సైనికబలం పెంపొందింది.

4.ఆస్ట్రియాలోని సహజవనరులను ఉపయోగించుకొని జర్మనీ తన ఆర్థిక పరిస్థితిని మెరుగుపరచుకోగలిగింది.

17.5.5.4 మూనిక్ ఒప్పందము (1938), చెకొస్లొవాకియా ఆక్రమణ :

ఆస్ట్రియాను ఆక్రమించుకొన్న తరువాత హిట్లర్ దృష్టి చెకొస్లొవాకియా వైపు మళ్ళింది. చెకొస్లొవాకియాలో సుమారు నాలుగు మిలియన్ల సుడెటన్ జర్మన్లు అనే జర్మన్ జాతి ప్రజలున్నారు. వీరికి అన్ని విధాలైన సహాయాన్ని అందచేయడమేగాక హిట్లర్ తిరుగుబాటుకు ప్రేరేపించినాడు. ఈ పరిస్థితుల్లో బ్రిటన్, ఫ్రాన్సు సుడెటెన్ భూభాగాన్ని జర్మనీకివ్వవలసిందిగా చెకొస్లొవాకియాకు సలహా ఇచ్చినాయి. దీనికి చెక్ ప్రభుత్వము అంగీకరించింది. ఇదేసమయంలో హిట్లర్ బ్రిటిష్ ప్రధాని ఛాంబర్లేన్, ఫ్రెంచి ప్రధాని డలరేర్ను మూనిక్ కు ఆహ్వానించాడు.
బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్, జర్మనీ, ఇటలీలు 1938లో మూనిక్లో సమావేశమై ఒక ఒడంబడిక మీద సంతకాలు చేశాయి. దీని ప్రకారం

1) అక్టోబర్ ఒకటో తేదీ నుంచి పదో తేదీలోపల సుడెటన్ భూభాగం నుంచి చెక్ సైన్యాలను ఉపసంహరించవలె.

2) సుడెటన్ భూభాగం నుంచి చెక్ సైన్యాల ఉపసంహరణకు సంబంధించిన కార్యక్రమాన్ని నిర్ణయించడానికి జర్మనీ, బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్, ఇటలీ, చెకొస్లొవాకియాలతో కూడిన ఒక సంఘాన్ని నియమించవలె.

3) అక్టోబర్ ఒకటో తేదీ లోపల సుడెటన్ భూభాగాన్ని జర్మన్ సైన్యం ఆక్రమించుకొనే కార్యక్రమం పూర్తికావలె. జనవాక్య సేకరణ జరుగవలసిన ప్రాంతం ఐదు రాజ్యాల సంఘం నిర్ణయించవలె. అట్లాంటి ప్రదేశాలను జనవాక్య సేకరణ జరిగే వరకు అంతర్జాతీయ సైన్యాలు ఆక్రమించుకొని ఉండవలె.

4) నాలుగు వారాల కాలంలో చెక్ ప్రభుత్వము సుడెటన్ జర్మన్లను నిర్బంధం నుంచి విడుదల చేయవలెను.

తన భద్రత విషయమై అంతర్జాతీయ హామీకి బ్రిటన్, ఫ్రాన్సు భాధ్యత వహించినందువల్ల చెకొస్లొవాకియా మూనిక్ ఒప్పందానికి అంగీకరించింది. ఈ ఒడంబడికను పురస్కరించుకొని జర్మన్ సైన్యాలు అక్టోబరు ఒకటో తేదీన సుడెటన్ భూభాగంలోకి ప్రవేశించినాయి. ఈ ఒడంబడిక ప్రకారం జరుగవలసిన జనవాక్య సేకరణను పాటించడం జరుగలేదు. ఫలితంగా చెకొస్లొవాకియా 11 వేల చదరపు మైళ్ళ భూభాగాన్ని, కీలకమైన సైనిక స్థావరాలను, పారిశ్రామిక ప్రాంతాలను పోగొట్టుకుంది. ఈ ఒప్పందం తరువాత హిట్లర్ బలప్రయోగం ద్వారా చెకొస్లొవాకియాను ఆక్రమించుకోవలెననే దృఢనిశ్చయానికి వచ్చినాడు. 1938 నాటికి దాదాపుగా సమితి రద్దయిపోయింది. ఈ ఒడంబడిక ఫలితంగా హిట్లర్, ముస్సోలినీల రాజ్యవిస్తరణ కాంక్ష అధికం కావడమేగాక దురాక్రమణ వైఖరి కూడా మరింత బలపడింది. ఈ ఒడంబడిక జరిగిన తరువాత ఆనతి కాలంలోనే హిట్లర్ తన సైన్యాలను పంపి చెకొస్లొవాకియాను ఆక్రమించాడు. చెకాస్లావికియా మీద జర్మనీ దాడి జరిపినపుడు పశ్చిమరాజ్యాలు తటస్థంగా ఉండిపోయాయి.

17.5.5.5 పోలెండ్ మీద జర్మనీదాడి :

చెకొస్లావికియాను ఆక్రమించుకున్న తరువాత హిట్లర్ అధువేనియా రేవు పట్టణమైన మెమెల్ను ఆక్రమించాడు. 1938 నుంచి హిట్లర్ పోలెండ్ మీద దురాక్రమణ చర్యలు ప్రారంభించాడు. ఈ పరిస్థితులలో 1938 మార్చిలో బ్రిటన్, ఫ్రాన్సు పోలెండ్ భద్రతకు హామీ ఇచ్చినాయి. దీనితో హిట్లర్ రష్యాతో 1939 ఆగస్టు 24న ఒక ఒప్పందం చేసుకొని, ఆగస్టు 26వ తేదీన పోలెండ్ మీద దండయాత్ర జరిపే రోజుగా నిర్ణయించినాడు. బ్రిటన్, అమెరికాలు చేసిన ప్రయత్నాలు విఫలమైనాయి. అధికార పూర్వకంగా యుద్ధప్రకటన చేయకుండా హిట్లర్ తన సైన్యాలను పోలెండ్పైకి దండయాత్ర పంపినాడు. దీనితో రెండో ప్రపంచ యుద్ధం ప్రారంభమయింది.

17.5.5.6 రెండో ప్రపంచయుద్ధం :

పశ్చిమ ఐరోపా రాజ్యాలు అనుసరించిన తృప్తిపరచే విధానంవల్ల, హిట్లర్ దురాక్రమణ చర్యల వల్ల రెండో ప్రపంచయుద్ధం ప్రారంభమయింది. జర్మన్ సైన్యాలు పోలెండ్ మీద 1939 సెప్టెంబరు 1వ తేదీన దాడి చేయడంతో సెప్టెంబరు 3వ తేదీన బ్రిటన్, ఫ్రాన్సు అధికార పూర్వకంగా జర్మనీ మీద యుద్ధం ప్రకటించాయి.

17.5.5.7 హిట్లర్ పతనం :

రెండో ప్రపంచయుద్ధం తొలిఘట్టంలో హిట్లర్ మిత్రరాజ్యాలపై అపూర్వ విజయాలు సాధించినప్పటికీ రెండో ఘట్టంలో అపజయాన్ని పొంది, 1945 ఏప్రియల్లో అత్మహత్య చేసుకున్నాడు. దీనితో నాజీయిజమ్ అంతమైంది. జర్మనీ మిత్రరాజ్యాలకు లొంగిపోయింది.

17.5.6 హిట్లర్ ఘనత :

మొదటి ప్రపంచయుద్ధానంతరం రాజకీయ, ఆర్థిక దుస్థితికి లోనైన జర్మనీకి నాయకత్వం వహించి, దేశాన్ని పటిష్టపరిచి, శక్తివంతమైన రాజ్యంగా హిట్లర్ జర్మనీని రూపొందించాడు. కాని జాత్యాహంకారం, దుడుకు సామ్రాజ్యతత్వం వలన జర్మనీ పతనానికి కూడి హిట్లర్ కారకుడైనాడు. అయినా ఐరోపా చరిత్రలోనేగాక ప్రపంచ చరిత్రలోనే ప్రత్యేకస్థానాన్ని హిట్లర్ సంపాదించుకున్నాడు.

17.6 సారాంశము :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో జర్మనీ విరచితంగా పోరాడినప్పటికి విపరీతమైన నష్టానికి గురైంది. అంతేకాకుండా జర్మనీ ఆంతరంగిక సంక్షోభాన్ని కూడా ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. అయితే ఈ యుద్ధం తరువాత ఐరోపాలో వచ్చిన మార్పులలో అతిముఖ్యమైన సంఘటన జర్మనీలో నాజీ నియంతృత్వం అవతరించుట. నాజీయిజమ్ వ్యవస్థాపకుడు హిట్లర్. హిట్లర్ యొక్క ఆకర్షణీయమైన వ్యక్తిత్వం నాజీయిజమ్ వ్యాప్తికి ప్రధాన కారణమైంది. ఈ నాజీయిజమ్ జాతీయ సామ్యవాద సిద్ధాంతం. శాంతియుత జీవితం కంటే సాహసోపేతమైన సైనిక జీవితం పట్ల హిట్లర్ కు మొదటినుండి మక్కువ ఎక్కువ. 1929లో ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఏర్పడిన ఆర్థిక మాంద్యం వల్ల జర్మనీ ఆర్థిక వ్యవస్థ బాగా దెబ్బతింది. ఆర్థిక సంక్షోభాన్ని అధిగమించడంలో జర్మన్ ప్రభుత్వం విఫలం అయింది. దీనిని అవకాశంగా తీసుకొని హిట్లర్ గంభీర ఉపన్యాసాలు చేసి ప్రజలలో తన పలుకుబడిని పెంచుకున్నాడు.

1933 మార్చి 22 న జర్మన్ శాసన సభ చేసిన 'ఎనేబ్లింగ్ చట్టం' ప్రకారం హిట్లర్ కు నాలుగు సంవత్సరాల కాలానికి విశేష శాసనాధికారంఇవ్వడం జరిగింది. అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకొన్న తరువాత హిట్లర్ ప్రతిపక్షాలను క్రూరంగా అణచివేసాడు. తుఫాను దళాలు అనే గోధుమ రంగు చొక్కా దళాన్ని, 'ఇలైట్ గార్డ్స్' అనే నల్లరంగు చొక్కాల దళాన్ని తయారు చేసి తనను వ్యతిరేకించే వారందరిని అణచివేసాడు. 'గెస్టపో' అనే రహస్య పోలీస్ శాఖ దేశంలో ఆంతరంగిక శాంతిభద్రతలను కాపాడింది. హిట్లర్ దేశంలోని సంపన్నులైన యూదుల ఆస్తులను స్వాధీనం చేసుకున్నాడు. ద్రవ్య నియంత్రణ చేసి ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టాడు. నూలు పరిశ్రమల నిర్మాణం ద్వారా, యుద్ధ పరిశ్రమల స్థాపన ద్వారా నిరుద్యోగ సమస్యలను అంతం చేశాడు. జర్మనీకి నాయకత్వం వహించి దేశాన్ని పటిష్ట పరిచి, జర్మనీని శక్తివంతమైన రాజ్యంగా హిట్లర్ రూపొందించాడు. కాని జాత్యహంకారం, దుడుకు సామ్రాజ్యతత్వం వలన జర్మనీ పతనానికి కూడా హిట్లర్ కారణమయినాడు.

17.7 ముఖ్య పదకోశం :

నాజీయిజం :

నాజీయిజం అనేది జర్మనీలో నాజీ పార్టీ అనగా నేషనల్ సోషలిస్ట్ పార్టీ ఆఫ్ వర్కర్క్ ద్వారా ప్రచారం చేయబడిన సిద్ధాంతం. దీనిని నేషనల్ సోషలిజం అని కూడా అంటారు. ఈ నాజీయిజం చిహ్నం స్వస్తిక్ మార్కను పోలి ఉంటుంది.

సోషల్ డెమెక్రసీ (సామాజిక ప్రజాస్వామ్యం) :

రాజకీయ మరియు ఆర్థిక ప్రజాస్వామ్యనికి మద్దతు ఇచ్చే సామాజిక అంశానికి సంబంధించింది. ఇది ఒక విధాన పాలనను, ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్య పరిరక్షణను, మిశ్రమ ఆర్థిక వ్యవస్థను ఇస్తుంది.

శాంతి స్థాపన :

యుద్ధాలు చేయకుండా, శాంతిని స్థాపించాలని, వ్యక్తి మరియు వ్యవస్థల మధ్య సమతుల్యతతో కూడిన శాంతిని రూపొందించడమే ఉద్దేశ్యం.

ప్రతిష్ఠ :

మంచి పనులు చేయడం ద్వారా లభించే గౌరవం, పేరు ప్రఖ్యాతలను సూచిస్తుంది.

విశిష్ఠ వ్యక్తి :

అనగా ప్రాముఖ్యత కలిగిన వ్యక్తి; ఏదైన ఒక రంగంలో అభివృద్ధిని కనపరచిన వ్యక్తిని గౌరవప్రదంగా సూచించే పదం.

పండితుడు :

జ్ఞానీ, విద్యనేర్చిన వాడు, పండితులు అన్ని విద్యలలో ఉంటారు. తెలుగు పండితుడు, సంస్కృత పండితుడు, రాజకీయ పండితుడు, విజ్ఞాన శాస్త్ర పండితుడు మొదలైనవి.

మెయిన్ కాంఫ్:

నాజీ పార్టీ నాయకుడు అడాల్ఫ్ హిట్లర్ స్వీయ చరిత్రకు సంబంధించిన పుస్తకం; హిట్లక జర్మనీ కోసం భవిష్యత్ ప్రణాళికలను ఎలా రూపొందించాడో వివరిస్తుంది. ఇది రెండు సంపుటాలు(వాల్యూములు) గా 1925లో ఒకటి 1926లో ఒకటి ప్రచురితమైనవి.

ప్రాథమిక హక్కులు :

స్వేచ్ఛ హక్కు, స్వాతంత్ర్యపు హక్కు, మత స్వాతంత్ర్యపు హక్కు. ప్రాథమిక హక్కులకు సంబంధించిన మొదటి లిఖిత పత్రం 'మాగ్నా కార్టా' 1215లో ఇంగ్లాండ్ రాజు జారీ చేశారు. తరువాత కాలంలో ఈ ప్రాథమిక హక్కులు ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రాచుర్యం పొందాయి. భారత రాజ్యంగంలోని పార్ట్ 3లో పొందుపరుచబడ్డాయి. ఇవి ఆరు హక్కులను సూచిస్తాయి.

17.8 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. జర్మనీలో నాజీ నియంతృత్వం ఏర్పడడానికి దోహదపడిన అంశాలను విశ్లేషించుము.
2. హిట్లర్ వృద్ధి, క్షయాలను వివరింపుము.
3. వైమార్ రిపబ్లిక్
4. మూనిక్ ఒప్పందం
5. రోమ్ – బెర్లిన్ – టోక్యో మైత్రి.

17.9 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. C.J.A.H. Hayes – Modern Europe since 1870
2. C.D. Hazan – Modern Europe upto 1945
3. H.L. Peacock – Modern European History

శ్రీ కె. సూర్య ప్రకాష్ రెడ్డి

పాఠం - 18

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధము [1939-45]

కారణాలు - యుద్ధగమనము - ఫలితాలు

లక్ష్యం :

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానికి కారణాలు, యుద్ధ స్వభావం, యుద్ధగమనం, యుద్ధంలో అమెరికా పాత్ర, అక్షరాజ్యాల పతనానికి కారణాలు, శాంతి షరతులు, యుద్ధ ఫలితాల గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం యొక్క లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

18.1 పరిచయము

18.2 రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానికి కారణాలు

- 18.2.1 వర్సే సంధి యొక్క పరిణామాలు
- 18.2.2 సామ్రాజ్య తత్త్వము
- 18.2.3 నానాజాతి సమితి వైఫల్యము
- 18.2.4 నిరాయుధీకరణ ప్రయత్నాల వైఫల్యము
- 18.2.5 ప్రజాస్వామ్య - నియంతృత్వాల మధ్య సంఘర్షణ
- 18.2.6 అల్ప సంఖ్యాక జాతుల అసంతృప్తి
- 18.2.7 తృప్తిపరిచే విధానము
- 18.2.8 ఆర్థిక మాంద్యము
- 18.2.9 జర్మనీలో తీవ్ర జాతీయవాదము
- 18.2.10 తక్షణ కారణం

18.3 యుద్ధ స్వభావం

18.4 యుద్ధ గమనం

- 18.4.1 యుద్ధంలో అమెరికా పాత్ర

18.5 అక్షరాజ్యాల పతనానికి కారణాలు

18.6 శాంతి షరతులు

18.7 యుద్ధ ఫలితాలు

18.8 సారాంశము

18.9 ముఖ్య పదకోశం

18.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

18.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

18.1 పరిచయము :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం నాటి రాజనీతిజ్ఞులు యుద్ధాలను నివారించాలనీ, విశ్వశాంతిని స్థాపించాలనీ, అందుకు ఒక అంతర్జాతీయ సంస్థ ఉండాలని భావించి నానాజాతి సమితిని స్థాపించారు. కాని ఈ సమితి తన కర్తవ్య నిర్వహణలో పూర్తిగా విఫలమైంది. అంతేగాక మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం వివిధ దేశాలలో స్థాపించబడిన ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వాలు ప్రజల సమస్యలను పరిష్కరించుటలో విఫలమయ్యాయి. దీనితో అనేక రాజ్యాలలో నియంతృత్వ ప్రభుత్వాలు ఏర్పడ్డాయి. ఈ ప్రభుత్వాల మితిమీరిన సామ్రాజ్య కాంక్ష, అగ్రరాజ్యాల తృప్తిపరిచే విధానం రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానికి దారితీశాయి.

18.2 రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానికి కారణాలు :

1939 నాటికి ఐరోపా అంతటా యుద్ధ వాతావరణం నెలకొని అనతి కాలంలోనే ప్రపంచమంతా వ్యాప్తి చెందింది. 1939లో హిట్లర్ పోలండ్ మీద దురాక్రమణ జరపడంతో రెండవ ప్రపంచయుద్ధం ప్రారంభమయింది. ఇందుకు అనేక కారణాలు కలవు.

18.2.1 వర్సే సంధి యొక్క పరిణామాలు :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం పరాజయం చెందిన జర్మనీతో మిత్రరాజ్యాలు బలవంతాన వర్సే సంధి మీద (1919) సంతకాలు చేయించాయి. ఈ సంధి విల్సన్ 14 సూత్రాలకనుగుణంగా కాక యుద్ధ నేరస్తురాలుగా జర్మనీని అవమానించి, దాని భూభాగాలను కబళించడం జరిగింది. జర్మనీ తనకు గల వలస ప్రాంతాలన్నింటినీ పోగొట్టుకొన్నది. జర్మనీ సైన్యాలను అతి చిన్న దేశమైన బెల్జియం దేశ సైన్యాల కంటే తక్కువగా తగ్గించడం జరిగింది. ఈ సంధి మూలంగా జర్మనీ దాదాపు 15 శాతం వ్యవసాయ యోగ్యమైన భూమిని, 12 శాతం పారిశ్రామిక భూభాగాన్ని కోల్పోయింది. అంతేగాక అపారమైన నష్టపరిహారాన్ని జర్మనీ మిత్రరాజ్యాలకు చెల్లించవలసివచ్చింది. అందువల్ల జర్మనీలో మామూలు పరిస్థితులు ఏర్పడటానికి చాలా కష్టమైంది. జర్మన్ ప్రజలు వర్సేసంధిని తమ మీద బలవంతాన రుద్దిన సంధిగా భావించారు. వర్సేసంధిలోని మొత్తం 440 అంశాల సారాంశము జర్మనీ తిరిగి శక్తివంతమైన దేశంగా మారకుండా చూడటానికి చేసిన ప్రయత్నమే. ఆధునిక కాలంలో జరిగిన సంధులన్నిటిలో విజేత రాజ్యాలు పరాజిత రాజ్యాల మీద కఠినతరమైన షరతులను బలవంతంగా రుద్దడం జరిగింది వర్సే సంధిలోనే. అందువల్ల వర్సే సంధిని ఉల్లంఘించడానికి జర్మన్లు ప్రయత్నించడంలో ఆశ్చర్యం లేదు.

18.2.2 సామ్రాజ్యతత్వము :

యూరప్ రాజ్యాల సామ్రాజ్యతత్వం కూడా రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానికి దారితీసింది. జర్మనీలో అధికారాలన్నీ

చేపట్టిన నియంత హిట్లర్ మూడవ సామ్రాజ్యాన్ని స్థాపించదలిచాడు. వర్సే సంధి ద్వారా పోగొట్టుకొన్న వలసలన్నిటినీ, యూరప్లోని జర్మన్ భూభాగాలను తిరిగి సంపాదించవలెనని హిట్లర్ ఆశించినాడు. వీటిని సాధించడానికై గట్టి ప్రయత్నాలు చేయడం మొదలు పెట్టినాడు. పారిస్ శాంతి సమావేశంలో తనకు అన్యాయం జరిగిందని ఇటలీ కూడా తలపోసింది. జర్మనీలో వలెనే ఇటలీలో కూడా ముస్సోలినీ నాయకత్వంలో ఫాసిస్ట్ ల నియంతృత్వము నెలకొన్నది. ఇటలీకి రోమన్ సామ్రాజ్య కాలం నాటి వైభవాన్ని తిరిగి సంపాదించవలెనని ఉద్దేశించినాడు. మధ్యధరా ప్రాంతంలో బ్రిటీష్ ప్రాబల్యాన్ని నిర్మూలించి, ఇటలీ అధికారాన్ని విస్తరింపజేయవలెనని అతడు తలచినాడు. ఈ ఉద్దేశ్యంతో ఇటలీ తూర్పు ఏడ్రియాటిక్ తీరాన్ని, ఫ్రెంచి ట్యునీషియాను ఆక్రమించదలిచినాడు. ఇదే ఉద్దేశ్యంతో ముస్సోలినీ ఇథియోపియాను కబళించినాడు. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తరవాత దూరప్రాచ్యంలో జపాన్ శక్తిమంతమైన దేశంగా రూపొందింది. వలసరాజ్యాలను సంపాదించి సామ్రాజ్య స్థాపనకు ప్రయత్నించింది. ఆనాటికి బలహీనంగా ఉన్న చైనా, జపాన్ సామ్రాజ్యతత్వ ధోరణికి గురి అయింది. 1931 లో చైనా భాగమైన మంచూరియాను జపాన్ ఆక్రమించింది. జపాన్ దురాక్రమణను అగ్రరాజ్యాలు ఆరికట్టలేకపోయినాయి.

18.2.3 నానాజాతి సమితి వైఫల్యము :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం ప్రపంచంలో సుస్థిర శాంతి స్థాపనకు నానాజాతి సమితిని ఏర్పరచడం జరిగింది. అయితే అగ్రరాజ్యమైన అమెరికా నానాజాతి సమితిలో చేరడానికి నిరాకరించడంతో సమితికి ప్రథమంలోనే ఒక విఘాతం కలిగింది. సోవియట్ రష్యాకు, పరాజిత రాజ్యాలకు సమితిలో స్థానం కల్పించలేకపోవడంతో సమితి మరింత బలహీనపడింది. సమిష్టి భద్రతా విధానానికి సమితి సభ్యదేశాలు నిర్లక్ష్యం చూపసాగినాయి. సభ్యదేశాలే సమితి చట్టాన్ని గౌరవించడం మానివేసినాయి. అందువల్ల అంతర్జాతీయ శాంతిని రక్షించే బాధ్యతను సమితి సరిగా నిర్వహించలేకపోయింది. జపాన్ 1931లో మంచూరియాను ఆక్రమించినప్పుడు సమితి ఏమి చేయలేకపోయింది. జపాన్ 1937లో చైనామీద అప్రకటిత అనధికార యుద్ధాన్ని ఆరంభించినపుడు సమితి నివారించలేకపోయింది. 1935లో ఇథియోపియాను, 1936లో ఆల్బేనియాను ఇటలీ ఆక్రమించినపుడు సమితి ఏమిచేయలేకపోయింది. ఇటలీ మీద సమితి ఆంక్షలు విధించినా బ్రిటన్ సమితితో సహకరించలేదు. జపాన్లాగే ఇటలీ కూడా సమితి నుంచి వైదొలగింది. వర్సే సంధిని ఉల్లంఘించి జర్మనీ తన సైనిక బలాన్ని పెంచుకొన్నా సమితి ఎటువంటి చర్య తీసుకోలేకపోయింది. దీనిని అవకాశంగా తీసుకొని ఆస్ట్రియా, చెకొస్లోవాకియాలను జర్మనీ ఆక్రమించింది. శాంతి రక్షణలో సమితి విఫలం కావడంవల్ల యూరోపియన్ దేశాలు సమితి పట్ల విశ్వాసాన్ని కోల్పోయి, తమలో తాము సంధులు చేసుకోవడం ఆరంభించినాయి. ఈ ప్రాంతీయ సంధుల వల్ల యుద్ధ ప్రమాదం ఏర్పడింది.

18.2.4 నిరాయుధీకరణ ప్రయత్నాల వైఫల్యము :

జర్మనీ నిరాయుధీకరణను పాటించేటంత వరకు ప్రపంచశాంతికి భంగం కలగదని నాటి యూరప్ దేశాలు భావించాయి. అలాగే జర్మనీ 1934 వరకు ఆయుధీకరణకు పూనుకోకపోవడంతో శాంతి నెలకొన్నది. కాని 1935లో హిట్లర్ జర్మనీలో నిర్బంధ సైనిక విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టడంతో పరిస్థితులు మారాయి. జర్మనీ ఆయుధీకరణకు పూనుకోవడంతో ప్రమాదాన్ని ఊహించిన యూరప్లోని ఇతర రాజ్యాలు కూడా తమ తమ ఆయుధ సంపదను, సైన్యాలను పెంపొందించుకోవడం మొదలు పెట్టినాయి. నిరాయుధీకరణను అమలుచేసే ఉద్దేశ్యంతో సమితి ఏర్పాటు చేసిన అనేక నిరాయుధీకరణ సమావేశాలు సఫలం కాలేదు. నియంతృత్వ దేశాలు అనతికాలంలోనే సైనికంగా

అత్యంత శక్తివంతమైన దేశాలుగా మారాయి.

18.2.5 ప్రజాస్వామ్య – నియంతృత్వాల మధ్య సంఘర్షణ :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తరవాత కొన్ని ప్రపంచ దేశాలలో నియంతృత్వ స్థాపన జరిగింది. జర్మనీలో నాజీ నియంత హిట్లర్, ఇటలీలో ఫాసిస్ట్ నియంత ముస్సోలినీ, స్పెయిన్లో ఫ్రాంకో సేనాని, జపాన్లో సైనిక నియంతృత్వము ముఖ్యమైనవి. బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్, అమెరికా దేశాలు ప్రజాస్వామ్య దేశాలు. ప్రజాస్వామ్యానికి, నియంతృత్వానికి ఆదర్శాలలో సంఘర్షణ ఏర్పడింది. నియంతృత్వ దేశాల దురాక్రమణ నుండి ప్రజాస్వామ్యదేశాలు చిన్నరాజ్యాలకు తగిన రక్షణను కల్పించలేకపోయినాయి. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధ ఆరంభానికి ప్రపంచ రాజ్యాలు రెండు కూటములుగా ఏర్పడినట్లే రెండో ప్రపంచయుద్ధ కాలానికి కూడా ప్రపంచ రాజ్యాలు రెండు కూటములుగా విడివడినాయి. ఒకవైపు ఇటలీ, జర్మనీ, జపాన్లు, రోమ్–బెర్లిన్–టోక్యో అక్షకూటమిగా ఏర్పడగా వేరొకవైపు బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్ వంటి దేశాలు మరో కూటమిగా ఏర్పడినాయి.

18.2.6 అల్ప సంఖ్యాక జాతుల అసంతృప్తి :

వర్సే సంధి, ఇతర సంధులు అనేక అల్పసంఖ్యాక జాతులను సృష్టించినాయి. స్వయం నిర్ణయహక్కు ప్రాతిపదికగా కొత్త రాజ్యాలను ఏర్పరచవలెనని విల్సన్ సూచించాడు. కాని ఆర్థిక, సాంఘిక, మత, సైనిక కారణాల వల్ల, వర్సే సంధి నిర్మాతలు స్వయం నిర్ణయ సూత్రాన్ని కచ్చితంగా అమలుచేయలేకపోయినారు. చాలా సందర్భాలలో విభిన్న జాతులను ఒకే దేశంలో ఉంచడం జరిగింది. దీని ఫలితంగా చాలా దేశాలలో అల్పసంఖ్యాక జాతులలో ద్వేషము, అసంతృప్తి ప్రబలినాయి. దీనిని అవకాశంగా తీసుకొని హిట్లర్ ఆస్ట్రియాను, సుడేటన్ భూభాగాన్ని, పోలండ్ను ఆక్రమించాడు.

18.2.7 తృప్తి పరిచే విధానము :

నానాజాతి సమితి చట్టానికి విరుద్ధంగా జర్మనీ, ఇటలీ, జపాన్ దేశాలు దురాక్రమణలు చేసినా బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్, అమెరికాలు ఉదాసీన వైఖరినవలంబించినాయి. దీనివల్ల దురాక్రమణదారులకు ప్రత్యక్షంగాను, పరోక్షంగాను కూడా ప్రోత్సాహం కలిగింది. యూరప్, మధ్య ప్రాచ్యంలో, చైనాలో సోవియట్ రష్యా, బ్రిటన్ ప్రయోజనాలకు సంఘర్షణ కలగడం, కొమింటర్న్ చర్యలు, బ్రిటన్లో కమ్యూనిస్ట్ విప్లవం వస్తుందనే కారణాల వల్ల సోవియట్ రష్యా పట్ల బ్రిటన్ వ్యతిరేక వైఖరిని అవలంభించింది. బ్రిటన్కు రష్యా పట్ల గల భయ సందేహాలను జర్మనీ, ఇటలీ, జపాన్లు అవకాశంగా తీసుకొని తమ తమ దురాక్రమణ చర్యలను నిరాఘాటంగా కొనసాగించాయి. సోవియట్ రష్యాకు వ్యతిరేకంగా బ్రిటన్ జర్మనీని ప్రోత్సహించింది. వర్సేసంధిని, లాకర్నో ఒడంబడికలను ఉల్లంఘించడానికి, ఆస్ట్రియా, చెకొస్లొవాకియాలను ఆక్రమించడానికి జర్మనీకి పరోక్షంగా ప్రోత్సాహమిచ్చింది. ఇథియోపియాను ఇటలీ ఆక్రమించడాన్ని బ్రిటన్ అంగీకరించింది. అలాగే మంచూరియాను జపాన్ ఆక్రమించడానికి పరోక్ష సహకారమిచ్చింది. ఈ తృప్తిపరిచే విధానం వల్ల అక్షరాజ్యాలు బలపడినాయి. అంతేగాక వర్సే సంధి షరతులు జర్మనీకి ప్రతికూలంగా ఉన్నాయనే భావంతో బ్రిటన్ వాటి కాఠిన్యాన్ని సడలించడానికి కూడా ప్రయత్నించింది. బ్రిటిష్ ప్రధాని చాంబర్లేన్ జర్మనీతో మూనిక్ ఒప్పందాన్ని కుదుర్చుకోవడం చెకొస్లొవాకియాను హిట్లర్కు పరోక్షంగా అప్పగించడానికే. దూరప్రాచ్యంలో జపాన్ వ్యాప్తిని నిరోధించడానికి, చైనాలోని స్వప్రయోజనాలను పరిరక్షించుకోవడంలో జపాన్ సహాయాన్ని పొందడానికి బ్రిటన్ పట్ల

కూడా ఈ విధానాన్నే అనుసరించింది. అదేవిధంగా ఇటలీ పట్ల కూడా బ్రిటన్ తృప్తిపరిచే విధానాన్ని అనుసరించింది. బ్రిటన్ లాగా ఫ్రాన్స్, అమెరికాలు కూడా అక్షరాజ్యాల పట్ల తృప్తిపరిచే విధానాన్ని అవలంబించినాయి. యూరప్ లో అమెరికా తన ఆర్థిక ప్రయోజనాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని కమ్యూనిజమ్ వ్యాప్తికి ఆందోళన చెంది అక్షరాజ్యాల పట్ల ఈ విధానాన్ని అవలంబించింది. ఇథియోపియాను ఇటలీ ఆక్రమించినపుడు దాని రాజు హెయిలీ సెలాసి అమెరికా సహాయం కోరగా అమెరికా అధ్యక్షుడు రూజ్వెల్ట్ వివాదాన్ని శాంతియుత పద్ధతుల ద్వారా పరిష్కరించుకోవలసిందిగా సలహా ఇచ్చినాడు. ఇటలీకి వ్యతిరేకంగా ఇథియోపియాకు అమెరికా ఎట్లాంటి సహాయం చేయలేదు. అలాగే చైనా మీద జపాన్ దురాక్రమణ జరుపుతున్నప్పుడు, అమెరికా జపాన్ మీద ఎట్లాంటి సమర్థమైన చర్యలను తీసుకోవడానికి నిరాకరించింది.

18.2.8 ఆర్థిక మాంద్యము :

1929 నాటి ప్రపంచ వ్యాప్తమైన ఆర్థిక మాంద్యము రెండో ప్రపంచ యుద్ధానికి గల కారణాలలో ఒకటి. ఆర్థిక మాంద్యము వల్ల నిరాయుధీకరణ విధానము అంతమయింది. నిరుద్యోగులకు ఉపాధి కల్పన కోసం, అనేక దేశాలు ఆయుధాల ఉత్పత్తిని ఆరంభించినాయి. దీనివల్ల ఒకవైపు ఆర్థిక సమస్య తీరడమే కాక, వేరొకవైపు సైనికంగా దేశాలు అభివృద్ధి చెందినాయి.

18.2.9 జర్మనీలో తీవ్ర జాతీయవాదము :

జర్మన్లలో జనించిన తీవ్ర జాతీయ వాదము రెండో ప్రపంచ యుద్ధానికి ఒక ప్రధాన కారణమని చెప్పవచ్చు. వర్సే సంధిలోని అవమానకరమైన షరతులు జర్మన్ల జాతీయభావానికి, రాజకీయ ప్రతిష్ఠకు విఘాతం కలిగించినాయి. వర్సేసంధి ద్వారా తాము పోగొట్టుకొన్న ప్రతిష్ఠను తిరిగి పొందవలెనని, తమకు జరిగిన అవమానానికి ప్రతీకారం చేయవలెనని, తమ జాతి ఔన్నత్యాన్ని ప్రపంచానికి చాటవలెననే పట్టుదల జర్మన్లలో అధికమైంది. తాము ఆర్థికంగా దురవస్థలో ఉన్నా మిత్రరాజ్యాలు తమకు రావలసిన యుద్ధపరిహారాన్ని చెల్లించమని పట్టుబట్టడం జర్మన్లకు భరించరానిదయింది. జర్మనీలో ఏర్పడిన ఆర్థిక సంక్షోభం వల్ల జర్మన్లకు ప్రభుత్వం మీద విశ్వాసం తగ్గింది. ఇది నాజీ పార్టీ ఆధ్వర్యంలో తీవ్ర జాతీయవాదము, సైనిక తత్వము విజృంభించడానికి కారణమయింది. నాజీ నియంత హిట్లర్ జర్మన్ జాతి ప్రపంచ జాతులలో సర్వోత్కృష్ట జాతి అని పేర్కొన్నాడు. అధికారాన్ని చేపట్టిన తరవాత హిట్లర్ వర్సే సంధులను ఒకటి తరువాత మరొకటి ఉల్లంఘిస్తూ పోగొట్టుకొన్న వలసలను, జర్మన్ భూభాగాలను తిరిగి సంపాదించడానికి ప్రయత్నాలు ప్రారంభించాడు. దేశంలో నిర్బంధ సైనిక విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టి సైన్యాన్ని వృద్ధి చేసినాడు. అన్ని రకాల యుద్ధ సామగ్రిని జర్మనీకి సమకూర్చాడు. శత్రు దుర్భేద్యమైన రాజ్యంగా జర్మనీ రూపొందించాడు. దేశంలో నాజీ పార్టీ తప్ప మిగిలిన రాజకీయ పార్టీలన్నిటినీ నిషేదించడం జరిగింది. యూరప్ లోని జర్మన్ భాషను మాట్లాడే ప్రాంతాలన్నిటినీ జర్మనీతో విలీనం చేయడానికి ప్రయత్నించాడు. దాని ఫలితమే రెండో ప్రపంచ యుద్ధం.

18.2.10 తక్షణ కారణం :

జర్మన్ జాతివారు నివసించే ఆస్ట్రియా, డాంజిగ్ మెమెల్, సుడెటన్ లాండ్ మొదలైన ప్రాంతాలన్నింటినీ జర్మనీలో కలిపివేయాలన్న లక్ష్యంతో హిట్లర్ అధికారంలోకి వచ్చినప్పటి నుండి ఒక పథకం ప్రకారం పనిచేయసాగాడు. 1935

లో తటస్థ ప్రాంతమైన రైన్లాండ్ ను ఆక్రమించడంలో హిట్లర్ దురాక్రమణ ఆరంభమయింది. 1938లో హిట్లర్ ఆస్ట్రియాను ఆక్రమించాడు. మూనిక్ ఒడంబడిక ద్వారా సుడెటన్ ప్రాంతాన్ని చెకొస్లొవాకియా నుండి పొందాడు. తరువాత ఒడంబడికను ఉల్లంఘించి చెకొస్లొవాకియా మొత్తాన్ని ఆక్రమించాడు. 1939 మార్చిలో మెమెల్, లిథువేనియాలను స్వాధీనం చేసుకొన్న తరువాత డాంజిగ్ తనకు రావాలనీ, పోలిష్ కారిడర్ గుండా రైలు మార్గాన్ని నిర్మించుకోనివ్వాలనీ జర్మనీ పోలండ్ పై ఒత్తిడి చేయసాగింది. పోలండ్ జర్మనీ కోరికలను తిరస్కరించింది. హిట్లర్ దురాక్రమణలను పసిగట్టిన ఇంగ్లండ్ జర్మనీని హెచ్చరించింది. దాంతో హిట్లర్ 1939లో రష్యాతో నిర్యుద్ధ సంధిని చేసుకొన్నాడు. తరువాత ఆగస్ట్ 31న తన సైనికులచే సరిహద్దులోని ఒక జర్మన్ స్టేషన్ పై దాడిచేసి, ఆ దాడిని పోలండ్ చేసినట్లు ఒక సాకును కల్పించాడు. ఆ సాకు ఆధారంగా 1939 సెప్టెంబర్ 1న హిట్లర్ తన సైన్యాలను పోలండ్ పైకి పంపాడు. జర్మనీ తక్షణమే తన సైన్యాలను ఉపసంహరించాలని ఫ్రాన్స్, బ్రిటన్లు ప్రకటించాయి. కానీ జర్మనీ ఆ ప్రకటనను లక్ష్యపెట్టలేదు. దాంతో 1939 సెప్టెంబర్ 3న బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్ లు యుద్ధాన్ని ప్రకటించాయి. ఫలితంగా రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం ఆరంభమైనది.

18.3 యుద్ధ స్వభావం :

ఇంతకు ముందు జరిగిన యుద్ధాల కంటే రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం అనేక విధాల భిన్నమయింది.

1) ఇది సంపూర్ణ యుద్ధము. ఎందుకంటే యుద్ధ ప్రయోజనాలకే రాజ్యాల వనరులన్నీ సమీకరించబడ్డాయి. మానవ జీవన విధానంలోని అన్ని కార్యకలాపాలపై రాజ్యం నియంత్రణను కలిగియుండి, అవన్ని యుద్ధానికి పణంగా పెట్టబడినాయి.

2) ఈ యుద్ధం భూగోళంలోని అన్ని ప్రాంతాలలో జరిగాయి. ఉదాహరణకు ఆర్కిటిక్ ప్రాంతంలోని మంచు ప్రాంతాలలో, ఉత్తర ఆఫ్రికాలోని ఎడారులలో, బర్మా, న్యూగినియా అడవుల్లో, అట్లాంటిక్ సముద్రంలో, పసిఫిక్ దీవులలో ఈ యుద్ధం జరిగింది.

3) ఈ యుద్ధం కనీవినీ ఎరుగని వేగంతో నడిచింది. హిట్లర్ మెరుపు యుద్ధం (బ్లిట్జ్ క్రీగ్) మూడు నెలల కాలంలోనే ఆరు దేశాలు ఓడిపోయేటట్లు చేసింది.

4) ఈ యుద్ధంలో విమానాలను ప్రధానమైన ఆయుధంగా ఉపయోగించడం జరిగింది. వాయుశక్తి సైనికులకు, పౌరులకు మధ్యగల భేదాన్ని తుడిచివేసింది.

5) ఈ యుద్ధం మిత్రరాజ్యాల ప్రజాస్వామ్యానికి, అక్షరాజ్యాల సంపూర్ణ నిరంకుశత్వ సిద్ధాంతానికి మధ్య జరిగిన యుద్ధం.

18.4 యుద్ధ గమనం :

1939 సెప్టెంబర్ 1న జర్మనీ పోలండ్ పై దాడి చేయడంతో రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం మొదలైంది. జర్మన్ సైన్యాలకు ప్రసిద్ధుడైన మార్షల్ వాల్టర్ వాన్ బ్రాకిష్ నాయకత్వం వహించాడు. జర్మన్లు బ్లిట్జ్ క్రీగ్ వ్యూహం ద్వారా పోలండ్ రాజధాని వార్సాను పదిహేను రోజులలో ఆక్రమించారు. అలాగే హిట్లర్తో కుదుర్చుకొన్న ఒప్పందం ప్రకారం

రష్యా దాడి జరిపి తూర్పు పోలండ్ను ఆక్రమించింది. సెప్టెంబర్ 29న దురాక్రమణదారులైన రష్యా, జర్మనీ దేశాల విదేశాంగ మంత్రులు మోలటోవ్, రిబ్బన్ ట్రాప్లు పోలండ్ దేశాన్ని పంచుకొన్నారు.

పోలండ్ సమస్య తీరడంతో హిట్లర్ తన శక్తియుక్తులను పాశ్చాత్య మిత్రరాజ్యాలవైపు కేంద్రీకరించగా రష్యా తన బలాన్ని బాల్టిక్ రాజ్యాల ఆక్రమణకు సన్నద్ధం చేసింది. కొద్దికాలంలోనే ఎస్తోనియా, లాట్వియా, లిథువేనియాలు రష్యా స్వాధీనమయింది. తరవాత రష్యా ఫిన్లాండ్ను ఆక్రమించింది. హిట్లర్ డెన్మార్క్, నార్వే, లగ్జంబర్గ్, హాలండ్, బెల్జియంలను ఆక్రమించాడు. తరవాత జర్మన్ సైన్యం 1940 జూన్లో పారిస్ ను ఆక్రమించాయి. ఫ్రెంచి సైన్యాలు చెల్లాచెదరయినాయి. ఫ్రెంచి ప్రధాని రేనాడ్ రాజీనామా చేయగా హెన్రీపెటెయిన్ నూతన ప్రధానిగా నియమితుడయినాడు. ఇతడు బ్రిటన్ అభీష్టానికి వ్యతిరేకంగా జర్మనీతో యుద్ధవిరమణ ఒప్పందాన్ని కుదుర్చుకొన్నాడు. హిట్లర్ మెరుపు యుద్ధం, విజయాన్ని చూచి, ప్రపంచం మొత్తం ఆశ్చర్యంలో మునిగిపోయింది.

ఫ్రాన్స్ పై దెబ్బతీసిన తరవాత హిట్లర్ ఆంగ్ల పారిశ్రామిక ప్రాంతాలు, నౌకాశ్రయాలు, రాజధాని నగరం లండన్ పై బాంబుల వర్షం కురిపించాడు. దీంతో ఎందరో ప్రాణాలు కోల్పోయారు. అయినా ఇంగ్లీష్ వారు పట్టుదలతో పోరాడారు. బ్రిటన్ను లొంగదీసుకోవడంలో జర్మనీ విఫలమయింది. ఫ్రాన్స్ పతనం చెందిన తరవాత ముస్సోలినీ నాయకత్వంలోని ఇటలీ జర్మనీ తరపున యుద్ధంలో చేరింది. బ్రిటన్లో నెలకొన్న విషమ పరిస్థితిని అవకాశంగా తీసుకొని ఉత్తర ఆఫ్రికాలోని బ్రిటీష్ వలసలను వశపరచుకోవడానికి ఇటాలియన్లు ప్రయత్నించి కొంత విజయాన్ని సాధించారు. కానీ వెంటనే బ్రిటీష్ సేనాని వేవెల్ వారిని తరిమివేసి ఆఫ్రికాలోని వలసలను చాలావరకు హస్తగతం చేసుకొన్నాడు. ఇటలీని రక్షించుకోవడానికి రోమెల్ నాయకత్వంలో జర్మనీ సైన్యం ఉత్తర ఆఫ్రికా చేరుకున్నది. అయితే జనరల్ మాంట్ గోమరీ 1942 అక్టోబర్లో రోమెల్ సైన్యాన్ని ఎల్ అలామీన్ వద్ద ఓడించాడు. ఈ యుద్ధంలో బ్రిటీష్ వారి విజయం ఒక గొప్ప మలుపు. ఆఫ్రికా విషయంలో ముస్సోలిని పన్నాగం విఫలమైంది.

సోవియట్ రష్యా, జర్మనీల మధ్య భూభాగాల ఆధిపత్యం విషయంలో విభేదాలు రావడంతో 1941 జూన్లో హిట్లర్ తన సైన్యాలను రష్యాపైకి పంపాడు. ప్రారంభంలో హిట్లర్ సైన్యాలు బ్రహ్మాండమైన విజయాలను సాధించింది. ఉత్తర దిశగా లెనిన్ గ్రాడ్ పైకి, మధ్య మాస్కో నగరం పైకి, దక్షిణంగా స్టాలిన్ గ్రాడ్ పైకి దాడులు నిర్వహించి లెనిన్ గ్రాడ్, మాస్కోలకు అతిచేరువలోకి జర్మన్ సైన్యాలు వచ్చాయి. రష్యన్ సైనికులు తెలివిగా వంతెనలు, ఫ్యాక్టరీలు, రైల్వేలు, పంటలను నాశనం చేసుకొంటూ తిరోగమించారు. స్టాలిన్ గ్రాడ్ వద్ద రష్యన్లు ధైర్యాన్ని కూడ తెచ్చుకొని జర్మన్లతో ఢీకొన్నారు. చారిత్రాత్మక యుద్ధం దాదాపు ఆరు మాసాల నడిచిన తరవాత రష్యన్లు జర్మన్లను త్రిప్పికొట్టారు. 3,30,000 సంఖ్య నుండి 12000 లకు క్షీణించిన జర్మన్ సైన్యం లొంగిపోయింది.

జర్మనీ, ఇటలీలతో కమ్యూనిస్ట్ వ్యతిరేక ఒప్పందంపై చేసిన జపాన్ పెరల్ హార్బర్ లోని అమెరికా నౌకాదళంపై బాంబులను వేసింది. వరుసగా విజయాలను సాధిస్తూ ప్రపంచాన్ని ఆశ్చర్యంలో ముంచేసింది. సయామ్ సింధుశాఖలో రెండు బ్రిటీష్ యుద్ధ నౌకలను జపాన్ ముంచివేసింది. తరువాత జపనీయులు వరుసగా హాంకాంగ్, వేక్, మలయా, సింగపూర్, బర్మాలను తమ వశం చేసికొన్నారు. తరవాత ఫిలిప్పైన్స్ దీవులను ఆక్రమించినారు. 1942 అక్టోబర్ నాటికి జపనీయులు ఇండియా తూర్పు ద్వారాల వరకు, ఆస్ట్రేలియా ఉత్తర ద్వారాల వరకు పురోగమించారు.

అమెరికన్ జనరల్ ఐసెన్వర్ నాయకత్వం క్రింద బ్రిటిష్–అమెరికన్ సైన్యం ఉత్తర ఆఫ్రికా నుండి శత్రు సైన్యాలను పూర్తిగా తొలగించడం జరిగింది. తరువాత మిత్రరాజ్యాలు దాడిచేసి సిసిలీ నాక్రమించాయి. అక్కడనుండి ఇటలీ మధ్య భాగానికి వెళ్ళి రోమ్ పై దాడికి పూనుకొన్నారు. ముస్సోలినీ పదవిని కోల్పోయాడు. ఏ షరతులు లేకుండా ఇటలీ లొంగిపోయింది. కాని ఇటలీలో ఉన్న జర్మన్ సైన్యం గట్టి ప్రతిఘటన ఇచ్చింది. ఫాసిస్ట్ వ్యతిరేకులు ముస్సోలినీని కాల్చి చంపారు. 1944 జూన్లో మిత్రరాజ్యాలు రోమ్ను ఆక్రమించాయి.

మిత్రరాజ్యాలు జర్మనీపై భీకరమైన బాంబు దాడిని ప్రారంభించాయి. ఐసెన్ హోవర్ నాయకత్వంలో మిత్ర రాజ్య సైన్యాలు 1944 ఆగస్ట్ లో పారిస్ ను విముక్తం చేశాయి. తరువాత బెల్జియం, హాలండ్ల నుండి జర్మన్లు పారద్రోలబడ్డారు. తరువాత మిత్ర సైన్యాలు జర్మన్లోకి ప్రవేశించాయి. ఈ లోపుగా రష్యన్లు పోలండ్ ద్వారా పెద్ద దాడి ప్రారంభించారు. హిట్లర్ ఆత్మహత్య చేసుకొన్నాడు. 1945 మే 7న ఏ షరతులు లేకుండా జర్మనీ లొంగిపోయింది. జర్మనీ, ఇటలీలు లొంగిపోయినప్పటికీ యుద్ధం ముగియలేదు. జపాన్ పోరును సాగించింది. చివరకు అమెరికన్లు హిరోషిమా, నాగసాకిల మీద ఆటంబాంబులు వేసి ఆ నగరాలను నాశనం చేశారు. నిరాశా పరిస్థితిని గమనించి జపాన్ 1945 ఆగస్ట్ 14న లొంగిపోయింది. దీంతో యుద్ధం ముగిసింది.

18.4.1 యుద్ధంలో అమెరికా పాత్ర :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం యూరప్లో సంభవిస్తున్న రాజకీయ పరిణామాలు మరొక యుద్ధానికి దోహదం చేయునని గ్రహించిన అమెరికా అందుకు దూరంగా ఉండుటకు 1935, 1936, 1937 సంవత్సరాలలో తటస్థ శాసనాలను జారీచేసింది. ఈ శాసనాల ప్రకారం యుద్ధమునందు నిమగ్నమైన దేశాలకు ఎట్టి సామగ్రిని అమ్మరాదని, ఎట్టి ఋణాలు ఇవ్వరాదని, ఆ దేశ నౌకలలో ఏ అమెరికన్ పౌరుడు ప్రయాణం చేయరాదు అని శాసించడం జరిగింది. 1939లో యుద్ధం ఆరంభం కాగానే దీనిలో చేరవలెనా చేరకూడదా అనే సమస్య మీద అమెరికాలో రెండు వర్గాలు ఏర్పడినాయి. అమెరికా ఏకాంత విధానాన్నే అవలంబించవలెనని, ఎట్లాంటి పరిస్థితులలోను యుద్ధ వ్యవహారాలలో తలదూర్చరాదని ఒక వర్గం భావించగా, రెండో వర్గము అమెరికా మిత్రరాజ్యాలకు తగిన సహాయాన్ని అందించవలెనని, దీని మూలంగా ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామ్యాన్ని పరిరక్షించవలెనని విశ్వసించింది. అమెరికా అధ్యక్షుడు రూజ్వెల్ట్ కూడా దురాక్రమణ దేశాలైన ఇటలీ, జర్మనీలకు వ్యతిరేకంగా మిత్రరాజ్యాలకు సహాయం చేయడమే ధర్మమని భావించినాడు. ఏకాంత విధానాన్ని విడనాడి మిత్రరాజ్యాలకు సహాయం చేయవలెనని అమెరికా ప్రజలలో అత్యధికులు భావించారు. అమెరికా రాజ్యాంగరీత్యా, కాంగ్రెస్ అనుమతి లేనిదే యుద్ధంలో పాల్గొన్న దేశాలకు అమెరికా ఎట్టి ఆయుధాలను సరఫరా చేయరాదు. కాని రూజ్వెల్ట్ దేశంలో స్వచ్ఛంద సంస్థల ద్వారా బ్రిటన్కు ఆయుధాలను సరఫరా చేయడం మొదలుపెట్టినాడు.

18.4.1.1 రొక్కమిచ్చి సరుకును తీసికొనిపోవు సూత్రము :

హిట్లర్ పోలండ్ పై దురాక్రమణ చేయడంతో ప్రజాస్వామ్యానికి ప్రమాదమేర్పడిందని అమెరికన్లు ఆందోళన చెందారు. దాంతో అమెరికా కాంగ్రెస్ 1939 నవంబర్లో ఏకాంత విధానానికి స్వస్తి చెప్పి అభిక్రమ విధానమనుసరించెను. ఈ విధానములోని ముఖ్యాంశము రొక్కమిచ్చి సరుకు తీసికొనుపోవుట. దీని ప్రకారం యూరప్ లోని ప్రజాస్వామ్య దేశాలు తమకు కావలసిన యుద్ధ సామగ్రిని, ఆహారోత్పత్తులను రొక్కమిచ్చి అమెరికాలో కొనుగోలు

చేసి వానిని తమ నౌకలలో తమ స్వంత బాధ్యతపై తమ దేశాలకు తీసికొని వెళ్ళవలెను. ఈ విధానము ద్వారా అమెరికా యుద్ధానికి దూరముగా ఉండదలచెను. అట్లాంటిక్ సముద్రాధిపత్యమున్న బ్రిటన్ కు ఈ విధానము లాభించినది.

18.4.1.2 బ్రిటన్ కు శతఘ్ని నౌకలను పంపుట :

హిట్లర్ తన మెరుపు దాడులతో డెన్మార్క్, నార్వే, హాలెండ్, బెల్జియం, ఫ్రాన్ లను ఆక్రమించి ఇంగ్లండ్ పై జలాంతర్గాముల దాడిని ప్రారంభించాడు. దీంతో అమెరికన్లు కలవరపడసాగిరి. అందువల్ల రూజ్వెల్ట్ రొఖ్ఖమిచ్చి కొనుగోలు చేయు సూత్రాన్ని విడనాడి, జర్మన్ల దాడిని ఎదుర్కొనుటకు సుమారు 50 పాత శతఘ్ని నౌకలను బ్రిటన్ కు సాయంగా పంపాడు. 1940 నాటికి అమెరికా యుద్ధ సన్నాహాలను ఆరంభించింది. సైనిక, నౌకా, వైమానిక దళాలను అభివృద్ధి పరచడానికి 1940లో కాంగ్రెస్ 13 మిలియన్ల డాలర్ల ధనాన్ని మంజూరు చేసింది. దేశంలో నిర్బంద సైనిక శిక్షణను అమలుపరిచింది.

18.4.1.3 అరువు, కౌలు చట్టము :

1940 ఎన్నికలలో రూజ్వెల్ట్ మూడో పర్యాయం ఎన్నిక కావడంతో, పతనావస్థలో వున్న మిత్రరాజ్యాలకు సాయము చేయుటకు అరువు, కౌలు పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టాడు. ఈ పద్ధతి ప్రకారం మిత్ర రాజ్యాలకు కావలసిన యుద్ధటాంకులను, తుపాకులను, ఇతర యుద్ధసామగ్రిని అమెరికానుండి అరువు తీసుకొని యుద్ధం తరువాత వానిని తిరిగి అమెరికాకు యిచ్చివేయాలి. ఈ పద్ధతి వలన యుద్ధాన్ని ఐరోపాకే పరిమితం చేయవచ్చునని రూజ్వెల్ట్ ప్రకటించాడు. అమెరికా తమపై అనధికార యుద్ధం ప్రకటించుటయే ఈ విధాన లక్ష్యమని జర్మన్లు భావించారు.

18.4.1.4 అట్లాంటిక్ ప్రకటన పత్రము :

యుద్ధాన్ని నివారించి, శాంతిని నెలకొల్పవలెనను ఉద్దేశ్యంతో 1941 ఆగస్ట్ లో అమెరికా అధ్యక్షుడు ఫ్రాంక్లిన్ డి. రూజ్వెల్ట్, బ్రిటిష్ ప్రధాని విన్ స్టన్ చర్చిల్ అట్లాంటిక్ మహాసముద్రం మీద ఒక యుద్ధనౌకలో సమావేశమై 8 అంశాలతో కూడిన ఒక ప్రకటనను వెలువరించారు. దీనినే అట్లాంటిక్ ప్రకటన పత్రమని అంటారు. ఈ ప్రకటనలోని అంశాలు :

1) అమెరికా, బ్రిటన్లు ఇతర దేశాల భూభాగాలను ఆక్రమించడానికి ప్రయత్నించరాదు.

2) స్థానిక ప్రజల అభీష్టంతోనే దేశాల సరిహద్దులలో మార్పులు చేయాలి.

3) తమకిష్టమైన ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పరచుకొనే హక్కు ప్రజలకుండాలి.

4) కార్మికుల స్థితిగతులను మెరుగుపరచడానికి, ఆర్థిక ప్రగతిని, సాంఘిక భద్రతను పెంపొందించడానికి అన్ని దేశాల మధ్య ఆర్థిక సహకారాన్ని సాధించాలి.

5) నాజీ జర్మన్ పతనం తరువాత సుస్థిరశాంతిని స్థాపించి, ప్రపంచంలో అన్ని దేశాలు యుద్ధ భయం లేకుండా నివ సించడానికి అనుకూల పరిస్థితులు కల్పించాలి.

6) ప్రపంచంలో అన్ని దేశాల ప్రజలకు లేమి, భయం అనేవి లేకుండా చేయాలి.

7) అన్ని దేశాలకు సముద్రయానం మీద సమాన హక్కులుండవలెను.

8) శాశ్వత శాంతి సాధనకు, దురాక్రమణ దేశాలను నిరాయుధీకరణం చేయాలి.

ఈ ఆదర్శవంతమైన అట్లాంటిక్ ప్రకటన పత్రము జర్మనీతో పోరాడేదేశాల ప్రజలలో ధైర్య స్థైర్యాలను ప్రోత్సహించింది. 1942 జనవరి 1న 26 మిత్రరాజ్యాలు అట్లాంటిక్ ప్రకటన అంశాలను అంగీకరిస్తూ ఒక సమిష్టి ప్రకటన చేసినాయి. ఆ తరువాత మరికొన్ని దేశాలు ఈ ప్రకటనను అంగీకరించాయి.

18.4.1.5 జర్మన్ జలాంగర్గాములపై దాడులు :

అరువు, కౌలు పద్ధతి ద్వారా అమెరికా నుండి బ్రిటన్ తీసుకొన్న యుద్ధ సామగ్రి మార్గమధ్యమంలో జర్మన్ జలాంతర్గాముల దాడులకు గురికాసాగింది. దానితో రూజ్వెల్ట్ బ్రిటీష్ నౌకలకు రక్షణగా అమెరికన్ నౌకాదళాన్ని ఐస్లాండ్ వరకు పంపాడు. ఫలితంగా అమెరికా నౌకలు జర్మన్ జలాంతర్గాముల దాడులకు గురి అయ్యాయి. అందువల్ల రూజ్వెల్ట్ ఆగ్రహించి జర్మన్ జలాంతర్గాములను కనపడగానే కాల్చమని ఉత్తర్వులు జారీచేసాడు. దీనితో అమెరికాకు, జర్మనీకి మధ్య అనధికార యుద్ధం ప్రారంభమయింది.

18.1.4.6 పెరల్ హార్బర్ పై జపావ్ దాడి :

జపాన్ అక్షరాజ్యాకూటమిలో చేరి ఇండో–చైనాను ఆక్రమించడంతో అమెరికా తన ఎగుమతులను జపాన్కు నిలుపుదల చేసింది. దీనితో జపాన్ అమెరికాతో యధాస్థితి కొనసాగింపుకు చర్చలు జరిపింది. కాని అవి ఫలించలేదు. 1941 అక్టోబర్లో యుద్ధప్రియుడైన టోజో జపాన్ ప్రధాని అయినాడు. ఒకవైపు అమెరికాతో చర్చలు జరుపుతూనే వేరొకవైపు ఎట్లాంటి యుద్ధప్రకటన చేయకుండా 1941 డిసెంబర్లో జపాన్ విమాన, నౌకా జలాంతర్గాములు ఫసిఫిక్ మహాసముద్రంలోని అమెరికా ముఖ్య నౌకా స్థావరమైన హవాయ్ దీవులలోని పెరల్ హార్బర్ మీద ఆకస్మికంగా దాడి జరిపినాయి. ఈ దాడిలో సుమారు మూడు వేల మంది అమెరికన్లు మరణించడమే గాక అనేక అమెరికన్ విమానాలు ధ్వంసమైనాయి. ఎనిమిది యుద్ధ నౌకలు, ఇంకా ఎన్నో చిన్న చిన్న నౌకలు కూడా ధ్వంసమైనాయి. దీనితో అమెరికా కాంగ్రెస్ జపాన్ మీద యుద్ధాన్ని ప్రకటించింది. అమెరికా మీద ఇటలీ, జర్మనీలు యుద్ధాన్ని ప్రకటించాయి. దీనితో యుద్ధం యదార్థ ప్రపంచ యుద్ధంగా పరిణమించింది.

18.4.1.7 యుద్ధంలో అమెరికా పాత్ర :

అమెరికా జపాన్ పై యుద్ధాన్ని ప్రకటించగానే 40 లక్షల సైన్యాన్ని యుద్ధరంగంలోకి దింపింది. జపాన్ను ఓడించుటకు అమెరికా పసిఫిక్ రంగంలో సమర్థుడైన సేనాధిపతి జనరల్ మెకార్థర్ను నియమించింది. ఇదే సమయంలో ఆగ్నేయాసియాలో జపాన్ దురాక్రమణను అరికట్టుటకు ఇంగ్లండ్ నౌకాధిపతి మౌంట్ బాటన్ ను నియమించింది. మెకార్థర్, మౌంట్ బాటన్లు జపాన్ ను ఓడించినారు. బాటన్ బర్మాను తిరిగి ఆక్రమించాడు. మెకార్థర్ ఫిలిఫ్ఫైన్స్ ను జయించాడు. అమెరికా నౌకాదళం బ్రిటీష్ నౌకాదళంతో సహకరించి అట్లాంటిక్ మహాసముద్రంలో జర్మన్ జలాంతర్గాములను, 'యు' బోటులను నాశనం చేసింది. ఆఫ్రికా ఖండాన్ని విముక్తి చేయుటకు నియమితుడైన అమెరికా సేనాధిపతి ఐసెన్ హోవర్ వాయవ్య ఆఫ్రికాలోని అల్జీరియాను ఆక్రమించి జర్మనీ, ఇటలీ సేనలను తరిమివేసినాడు. తరువాత ఇటలీపై దండెత్తి జర్మనీ, ఇటలీ సేనలను ఓడించి ఇటలీని ఆక్రమించాడు. ఫ్రాన్స్ పై దండెత్తి జర్మన్లను ఓడించి ఫ్రాన్స్ ను విముక్తి చేశాడు. మిత్రరాజ్య సర్వసేనాధిపతిగా హోవర్ నియమితుడవడంతో యుద్ధంలో అమెరికా పాత్ర తారస్థాయికి చేరింది. యుద్ధ భారమంతా అమెరికాయే భరించింది. హోవర్ జర్మనీపై దండెత్తి జర్మన్లను

పూర్తిగా ఓడించి 1945 నాటికి పశ్చిమ జర్మనీనంతటిని ఆక్రమించి బెర్లిన్ లో అడుగుపెట్టాడు. దీనితో హిట్లర్ ఆత్మహత్య చేసుకొన్నాడు. జర్మనీ బేషరతుగా లొంగిపోయింది. ఐరోపాలో యుద్ధం ముగిసింది. జపాన్ యింకా యుద్ధాన్ని కొనసాగించింది. యుద్ధ విరమణ చేయమని అమెరికా కోరినప్పటికీ జపాన్ యుద్ధవిరమణ చేయలేదు. దీనితో అమెరికా 1945 ఆగస్ట్ 6న హిరోషిమాపై, 9న నాగసాకిపై ఆటంబాంబులు ప్రయోగించింది. ఆ మరుసటిరోజున జపాన్ మిత్రరాజ్యాలకు లొంగిపోయింది. 1945 సెప్టెంబర్ 2న జపాన్కు మిత్రరాజ్యాలకు మధ్య మిస్సోరీ అనే అమెరికన్ యుద్ధ నౌక మీద యుద్ధ విరమణ సంధి జరిగింది. దీనితో అధికారికంగా రెండో ప్రపంచ యుద్ధం ముగిసింది.

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో వలె అమెరికా రెండో ప్రపంచయుద్ధంలోను మిత్రరాజ్యాల పక్షం వహించి వారి విజయానికి దోహదపడింది. ఈ యుద్ధంలో సుమారు 10 లక్షల అమెరికన్లు మరణించడమో, క్షతగాత్రులు కావడమో జరిగింది. ఈ యుద్ధానికి అమెరికా 350 బిలియన్ల డాలర్లు వెచ్చించింది. యుద్ధానంతరం ఐరోపారాజ్యాల పునర్నిర్మాణంలో చురుకుగా పాల్గొని వాటికి ఆర్థిక సహాయం చేసింది. రెండో ప్రపంచ యుద్ధానంతరం తన తటస్థ విధానాన్ని విసర్జించి ప్రపంచ రాజకీయాలలో చురుకుగా పాల్గొని అగ్రరాజ్యంగా మారింది.

18.5 అక్షరాజ్యాల పతనానికి కారణాలు :

1) ఫ్రాన్స్ పతనానంతరం తక్షణమే ఇంగ్లండ్ పైకి జర్మనీ దాడి చేయకపోవడం వల్ల, ఇంగ్లండ్కు యుద్ధానికి సిద్ధం కావడానికి అవకాశమిచ్చినట్లయింది.

2) హిట్లర్ చేసిన వ్యూహాపరమైన తప్పిదము రష్యా మీద దాడిచేయడం. రష్యా మైత్రితో యుద్ధం సాగించనట్లయితే హిట్లర్ తప్పక విజయం సాధించి ఉండేవాడు.

3) జయించిన ప్రాంతాలలో జర్మన్ సైనికులు అమానుషంగా వ్యవహరించి ప్రజలను భయభ్రాంతులను చేయడం వల్ల ప్రజలు తిరగబడినారు.

4) జపాన్ పెరల్ హార్బర్ పై దాడిచేసి అమెరికాను మిత్రరాజ్యాలవైపు యుద్ధంలో ప్రవేశించేటట్లు చేసింది. అమెరికా ప్రవేశంలో యుద్ధ గతి మారిపోయింది.

5) జర్మన్ సైన్యాన్ని ఆవరించిన నిరాశా నిస్పృహలు జర్మనీ పతనానికి దారితీసింది. హిట్లర్ నిరంకుశత్వం మీద చాలా తీవ్రమైన అసంతృప్తి కలిగి అతనిని హత్యచేయడానికి అనేక కుట్రలు జరిగాయి. జర్మన్ ప్రజలలో కూడా తీవ్ర అసంతృప్తి ప్రబలింది.

6) ప్రపంచ రాజ్యాలలో దీర్ఘకాలం యుద్ధం కొనసాగించడానికి తగిన స్తోమతను జర్మనీ సంపాదించలేదు.

7) జర్మనీకి తగినంత నౌకాబలం లేకపోవడం కూడా జర్మనీ పరాజయానికి కారణమైంది.

8) జర్మనీ వలె జపాన్కు కూడా యుద్ధాన్ని చాలాకాలం కొనసాగించే శక్తి స్తోమతులు లేకపోయినాయి.

9) అక్షరాజ్యాల మధ్య సహకారం లోపించడం, సిద్ధాంత రీత్యా భేదాలు కలగడం కూడా జర్మనీ పరాజయానికి ఒక కారణమయింది.

10) ఇటలీ సైనిక బలహీనత అక్షరాజ్యాల పతనానికి మరో కారణమయింది. 1945లో ముస్సోలినీని హత్యచేయడం హిట్లర్ ధైర్య స్థైర్యాలను క్రుంగదీసింది.

11) జర్మనీకి మిత్రదేశమైన స్పెయిన్ జర్మనీని హృదయపూర్వకంగా సమర్థించలేదు.

12) మిత్రరాజ్యాలన్నీ సమైక్యంగా అమెరికా సేనాధిపతి ఐసెన్ హోవర్ ఆధిపత్యంలో పోరాడినాయి.

13) చర్చిల్, రూజ్వెల్ట్, స్టాలిన్లు ఎప్పటికప్పుడు సమావేశమై యుద్ధ వ్యూహాలు రచించి తమ సైన్యాలను నడిపించారు.

14) ప్రపంచ ప్రజల అండదండలు మిత్రరాజ్యాలకు సంపూర్ణంగా లభించాయి.

18.6 శాంతి షరతులు :

రెండో ప్రపంచ యుద్ధానంతరం అక్షరాజ్యాలతో, దాని భాగస్వామ్యదేశాలతో శాంతిసంధులు ఏర్పరచుకోవడం జరిగింది.

18.6.1 ఇటలీతో శాంతి షరతులు :

ఇటలీ ఆఫ్రికాలోని తన వలసలైన లిబియా, ఇరిట్రియా, ఇటాలియన్ సోమాలిలాండ్లను కోల్పోయింది. ఇథియోపియా, ఆల్బేనియాల స్వాతంత్ర్యాన్ని, సార్వభౌమత్వాన్ని గౌరవించడానికి ఇటలీ అంగీకరించింది. గ్రీసు డెడెకనీస్ దీవులను ఇవ్వడం జరిగింది. ఏడ్రియాటిక్ దీవులను యుగోస్లావియా పొందింది. ట్రియస్ట్ అనే ఏడ్రియాటిక్ నగరం ఐక్యరాజ్యసమితి ఆధీనంలో ఉంచబడింది. ఇటలీ సైన్యం రెండున్నర లక్షలకు కుదించబడింది. ఇటలీ 369 మిలియన్ డాలర్ల యుద్ధ నష్టం చెల్లించేటట్లు నిర్ణయించబడింది.

18.6.2 జర్మనీతో శాంతి షరతులు :

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానంతరం జర్మనీని మూడు ప్రధాన జోన్లుగా విభజించి, ఒక్కొక్క దాన్ని బ్రిటన్, రష్యా, అమెరికాలకు అప్పగించాలని, ఇవి గాక మరో చిన్న జోన్ ను ఏర్పరచి ఫ్రాన్స్ కు ఇవ్వాలని, జర్మనీలోని సైనికీకరణను ప్రవేశపెట్టాలనీ, నాజీలను నామరూపాలు లేకుండా చేయాలని యాల్టా వద్ద మిత్రరాజ్యాలు నిర్ణయించాయి. ఆ ప్రకారం మిత్రరాజ్యాలు మొత్తం జర్మనీని ఆక్రమించాయి. జర్మనీని నిరాయుధీకరణ చేసి నాజీయిజాన్ని తుదముట్టించడానికి మిత్రరాజ్యాల సైనికాధికారులు కృషిచేశారు. అంతేగాక ఒక సైనిక న్యాయస్థానాన్ని ఏర్పాటుచేసి నాజీ యుద్ధ నేరస్తులను విచారణ జరిపి శిక్షించడం జరిగింది. జర్మనిపై విధించే సంధి షరతుల విషయంలో అమెరికా, బ్రిటన్ల మధ్య ఏకాభిప్రాయం కుదరనందున రెండు జర్మనీలు ఏర్పడ్డాయి.

18.6.3 జపాన్ సంధి :

పసిఫిక్ ప్రాంతంలో జపాన్ 1914 నుండి సంపాదించిన రాజ్యభాగాలన్నిటినీ కోల్పోయింది. పాత సామ్రాజ్యవాద రాజ్యాంగాన్ని రద్దుచేసి, దాని స్థానే ఉదారవాద, ప్రజాస్వామికపరమైన రాజ్యాంగాన్ని జపాన్ లో ప్రవేశపెట్టబడింది. ఇంతవరకూ చక్రవర్తి చుట్టూ ఉన్న దైవత్వం తొలగించబడింది. షింటో మతానికి రాజ్యమద్దతు తీసివేయబడింది. పాఠశాలల్లో దాని జాతీయవాద సూత్రాల బోధన నిషేధించబడింది. ఆయుధాలు, నౌకలు,

వాయుసామాగ్రులు రద్దుచేయబడ్డాయి. నిర్బంధ సైనిక పద్ధతి రద్దు చేయబడింది. చాలామందిని యుద్ధ నేరస్థులుగా శిక్షించడం జరిగింది.

18.6.4 రుమేనియా, బల్గేరియా, హంగరీలతో సంధులు :

రుమేనియాకు చెందిన బెసరేబియా, రష్యా ఆధీనంలోకి వచ్చింది, దక్షిణ డొబ్రుజా బల్గేరియాకు అప్పగించబడింది. రుమేనియాకు హంగరీ ట్రాన్సిల్వేనియాను, చెకొస్లొవాకియాకు హంగరీ కొన్ని స్లోవాకియన్ భూభాగాలను ఇవ్వవలసి వచ్చింది. ఫిన్లాండ్ కరేలియన్ ఇస్తమస్, పెట్సామో జిల్లాను రష్యాకు వదులుకోవాల్సి వచ్చింది.

18.7 యుద్ధ ఫలితాలు :

రెండో ప్రపంచ యుద్ధం ప్రపంచ వ్యాప్తంగా అనేక మార్పులు తెచ్చినది. ముఖ్యంగా ఈ యుద్ధం ప్రపంచ తుల్య ప్రాబల్యతలో గొప్ప మార్పు తెచ్చింది.

1) మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం కంటే రెండో ప్రపంచ యుద్ధం అతి భయంకరమైనది. ఈ యుద్ధంలో అపార ప్రాణనష్టం, ఆస్తి నష్టం జరిగింది. ఈ యుద్ధంలో సుమారు కోటి మంది సైనికులు, మూడు కోట్ల మంది సాధారణ ప్రజలు ప్రాణాలు కోల్పోయారు. యుద్ధంలో నష్టం 4 లక్షల కోట్లు డాలర్లుగా అంచనా వేయబడింది.

2) ఈ యుద్ధ ఫలితంగా అతిబలీయమైన జర్మన్ రాజ్యం పతనమై రెండు ముక్కలయింది. తూర్పు జర్మనీ రష్యాపరంకాగా, పశ్చిమ జర్మనీ మిత్రరాజ్యాల వశమైంది.

3) ఈ యుద్ధం వల్ల నియంతృత్వాలు నశించి ప్రజాస్వామ్యం విజయం సాధించినది. క్రమంగా ప్రపంచమంతా ప్రజాస్వామ్యమే బలపడింది.

4) ప్రపంచ చరిత్రలో తొలిసారిగా జపాన్పై అణుబాంబులు ప్రయోగించడం జరిగింది. దీనివల్ల అపారనష్టం జరిగింది.

5) ఈ యుద్ధం వల్ల బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్ లు సైనికంగా, ఆర్థికంగా నష్టపోయి ప్రపంచంలో అగ్రరాజ్యాల స్థాయిని కోల్పోయాయి.

6) ఈ యుద్ధ ఫలితంగా సోవియట్ రష్యా, అమెరికా అగ్రరాజ్యాలుగా అవతరించాయి.

7) మానవాళి ఉనికికే ప్రమాదంగా పరిణమించిన నాజీ, ఫాసిస్ట్ శక్తులు ఈ యుద్ధం ద్వారా నాశనం చేయబడ్డా, ఈ యుద్ధ పర్యవసానంగా సోవియట్ రష్యా, అమెరికాల మధ్య వున్న స్పర్థ వల్ల ప్రచ్ఛన్న యుద్ధ వాతావరణం నెలకొన్నది.

8) ప్రచ్ఛన్న యుద్ధ పర్యవసానంగా అలీనోద్యమం ఆవిర్భవించింది. ఈ అలీన రాజ్యాలు సోవియట్ రష్యా, అమెరికాలకు దూరంగా ఉండాలని నిశ్చయించుకొన్నాయి.

9) అమెరికా ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతానికి, సోవియట్ రష్యా కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంతానికి నాయకత్వం వహించి ప్రపంచ రాజకీయాలలో నూతన అధ్యాయాన్ని ప్రారంభించాయి.

10) హిట్లర్ అనుసరించిన యూదు వ్యతిరేక విధానం వల్ల యూదులకు ప్రపంచవ్యాప్తంగా సానుభూతి లభించింది. ఫలితంగా పాలస్తీనా ప్రాంతంలో ఇజ్రాయిల్ అను పేరుతో యూదు రాజ్యమేర్పడింది.

11) కమ్యూనిజాన్ని అరికట్టుటకు అమెరికా నాటో కూటమి ఏర్పాటు చేయగా, అమెరికాను ఎదుర్కొనుటకు సోవియట్ రష్యా వార్సా కూటమిని ఏర్పాటు చేసింది.

12) ఈ యుద్ధ ఫలితంగా శతాబ్దాల తరబడి వున్న వలస పరిపాలన నుండి ఆసియా, ఆఫ్రికా మొదలగు ప్రాంతాలలోని అనేక దేశాలు విముక్తి పొందాయి.

13) రూజ్వెల్ట్, చర్చిల్ల నిరంతర ప్రయత్నాల ఫలితంగా ప్రపంచ శాంతిని రక్షించడానికి ఐక్యరాజ్యసమితిని స్థాపించడం జరిగింది.

18.8 సారాంశము :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం అనంతరం నాటి రాజకీయ వేత్తలు ప్రపంచ శాంతిని నెలకొల్పాలని దానికి అనుగుణంగా ఒక ప్రత్యేక సంస్థ ఉండాలని భావించి నానాజాతి సమితిని స్థాపించారు. కాని ఈ నానాజాతి సమితి తన విధి నిర్వహణలో ఆశించిన ఫలితాలను అందించలేదు. అంతే కాకుండా 1939 నాటికి ఐరోపా అంతటా యుద్ధవాతావరణం నెలకొని హిట్లర్ పోలెండ్ మీద దురాక్రమణ చేయడంతో రెండో ప్రపంచ యుద్ధం ప్రారంభం అయింది.

యూరప్ రాజ్యలలో ఉద్భవించిన సామ్రాజ్యతత్వం, హిట్లర్ మూడవ సామ్రాజ్యాన్ని నిర్మించాలని భావించడం, వర్సైల్ సంధి ద్వారా పోగొట్టుకొన్న భూభాగాలను తిరిగి సంపాదించాలని భావించాడు. ఇటలీ కూడా తన అధికారాన్ని స్థాపించాలని భావించింది. ముస్సోలిని ఇథియోపియాను ఆక్రమించాడు. జర్మనీ నిరాయుధీకరణను పాటించేటంత వరకు ప్రపంచ శాంతికి భంగం కలగదని నాటి యూరప్ దేశాలు భావించాయి. కాని 1935లో హిట్లర్ జర్మనీలో నిర్బంధ సైనిక విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టడంతో పరిస్థితులు యుద్ధ వాతావరణానికి అనుకులంగా మారాయి.

జర్మన్ ప్రజలు నివసించే ఆస్ట్రియా, డాంజిన్, మెమెల్, సుడాన్ లాండ్ మొదలైన ప్రాంతాలన్నిటిని జర్మనీలో కలిపివేయాలన్న లక్ష్యంతో హిట్లర్ అధికారంలోకి వచ్చినప్పటి నుండి ఒక పథకం ప్రకారం పనిచేశాడు. 1935లో తటస్థ ప్రాంతమైన రైన్–లాండ్ ను ఆక్రమించడంతో హిట్లర్ దురాక్రమణ ప్రారంభం అయింది. హిట్లర్ దురాక్రమణలను పసిగట్టి ఇంగ్లాండ్ జర్మనీని హెచ్చరించింది. దీనివలన హిట్లర్ రష్యాతో సంధి చేసుకున్నాడు. హిట్లర్ పోలెండ్ పై తన సైన్యాలను పంపినపుడు, ఫ్రాన్స్ మరియు బ్రిటన్లు తక్షణమే తన సైన్యాలను ఉపసంహరించాలని ప్రకటించాయి. కాని జర్మనీ ఆ ప్రకటనను లక్ష్యపెట్టలేదు. దీనితో 1939 సెప్టెంబర్ 3న బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్ లు యుద్ధాన్ని ప్రకటించాయి. ఫలితంగా రెండో ప్రపంచయుద్ధం ప్రారంభం అయింది.

రెండో ప్రపంచ యుద్ధం ప్రపంచవ్యాప్తంగా అనేక మార్పులు తెచ్చింది. ఈ యుద్ధంలో అపార ప్రాణ, ఆస్తినష్టం జరిగాయి. అంతే కాకుండా జర్మన్ రాజ్యం రెండు ముక్కలైంది. ప్రపంచంలో తొలిసారిగా జపాన్ పై అణుబాంబు ప్రయోగించడం జరిగింది. ఈ యుద్ధం వలన నియంతృత్వాలు నశించి ప్రజాస్వామ్యం విజయం సాధించింది. బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్ లు అగ్రస్థాయి రాజ్యాల ప్రాముఖ్యతను కోల్పోయాయి. రష్యా మరియు అమెరికా అగ్రరాజ్యాలుగా నిలిచాయి. అంతే కాకుండా భవిష్యత్ లో యుద్ధాలు జరగకుండా శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో నగరంలో సమావేశమైన 51 రాజ్యాలు ఒక ఒడంబడిక మీద సంతకం చేసి, అధిక సంఖ్యాక దేశాలు ధృవీకడించడంలో 1945 అక్టోబర్ 24న ఐక్యరాజ్య సమితి ఆవిర్భవించింది.

18.9 ముఖ్య పదకోశం :

ఫాసిజం :

నియంతృత్వ జాతీయవాద పరిపాలనా విధానమే ఫాసిజం. ఇది ఇటలీలో 1920–45 మధ్య ముస్సోలిని ప్రారంభించారు. ప్రజాసమూహాలను ఒక్కతాటి మీదకు తేవడానికి ప్రయత్నించింది.

ప్రజాస్వామ్యం :

ప్రజల చేత, ప్రజల కోరకు, ప్రజలే ఎన్నుకొని ప్రభుత్వ విధానాన్నే ప్రజాస్వామ్యం అంటారు. [అబ్రహం లింకన్] అంతర్జాతీయ ప్ర జాస్వామ్య దినోత్సవాన్ని ప్రపంచవ్యాప్తంగా సెప్టెంబర్ 15న నిర్వహిస్తారు. దీని ఉద్దేశ్యం ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలు, విలువలపై ప్రజలలో అవగాహన కల్పించడం.

ఆర్థికమాంద్యం :

ఏదేశంలో నైనా ఆర్దిక వ్యవస్థ పెరగడానికి బదులు కుంచించుకు పోవడాన్ని ఆర్థిక మాంద్యం అంటారు.

ప్రతీకారం :

ప్రతీకారం అనేది ఒక వ్యక్తి లేదా సమూహం పై ఒక ఫిర్యాదుకు ప్రతి స్పందనగా హానికరమైన చర్యకు పాల్పడటం. ఇది చట్టాన్ని ఉల్లంగించే చర్యగా భావిస్తారు.

నిరంకుశత్వం :

ఇది ఒక వ్యక్తికి లేక ఒక పాలకుల సమూహనికి నిర్దేశించవచ్చు. ఇందులో పౌరుడు తన హక్కులను వినియోగించుకోవడంలో నియంత్రణ కలిగి ఉంటాడు. ఈ నిరంకుశత్వ భావన ప్రాచీనకాలం నుండి రాజకీయంగా గుర్తించబడింది.

అణుబాంబు :

అణుబాంబు అనేది భారీ విస్పోటనాల్ని సృషించగల ఒక ఆయుధం. ఈ విస్పోటనం వల్ల పెద్ద ఎత్తున శక్తి విడుదలై భారీ విధ్వంసం జరుగుతుంది. ఈ అణుచాంబు ప్రయోగం జపాన్ లోని హిరోషిమా, నాగసాకి నగరాల మీద రెండవ ప్రపంచ యుద్ధ కాలంలో జరిగింది.

అలీనోద్యమం :

ఏ ఒత్తిడిలకు లొంగకుండా అభివృద్ధి చెందుతున్న చిన్న దేశాలు సమైక్యంగా ఏర్పడటం అలీనోద్యమం. ఈ అలీనో ద్యమంలోని సభ్యదేశాలు ప్రతి 3 సంవత్సరాలకు ఒక సారి సమావేశమై తమ సమస్యలను చర్చించి పరిష్కరించుకుంటారు.

అగ్రరాజ్యం :

ప్రపంచ దేశాలన్నిటిలో అతి శక్తివంతమైన దేశాలను అగ్రరాజ్యాలుగా నిర్ణయిస్తారు. ఈ పదం 1945-1991 మధ్య అమెరికా, సోవియట్ యూనియన్ [రష్యా] లకు, తరువాతి కాలంలో కేవలం అమెరికాను సూచించడానికి మాత్రమే ఉపయోగించారు.

18.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1) రెండో ప్రపంచ యుద్ధానికి గల కారణాలను వివరింపుము.

2) రెండో ప్రపంచ యుద్ధంలో అమెరికా నిర్వహించిన పాత్రను సమీక్షింపుము.

3) రెండో ప్రపంచ యుద్ధ స్వభావం, గమనం, ఫలితాలను వివరింపుము.

4) రెండో ప్రపంచ యుద్ధాన్ని ముగించిన శాంతి సంధులు ముఖ్యాంశాలను తెలుపుము.

18.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. C.J.A.H. Hayes – Modern Europe Since 1870
2. C.D. Hazan – Modern Europe upto 1945
3. D. Thomson – Europe since Napolean
4. Raghubir Dayal – Modern European History
5. H.L. Peacock – Modern European History, 1789-1973
6. Grant and Temperley – Europe in the 19th and 20th Centuies

శ్రీ కె. సూర్య ప్రకాష్ రెడ్డి

పాఠం – 19
ఐక్యరాజ్యసమితి విధులు మరియు సవాళ్లు

లక్ష్యం :

ఐక్యరాజ్యసమితి స్థాపనకు దారితీసిన అంతర్జాతీయ పరిణామాలు, సమితి అంగాలు, దాని ఆశయాలు, లక్ష్యాలు, అది చేసిన కృషి, నానాజాతి సమితి ఐక్యరాజ్యసమితి పోలికలు గురించి వివరించడమే ఈ పాఠం లక్ష్యం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

19.1 పరిచయం

19.2 యుద్ధకాలంలో జరిగిన సమావేశాలు

19.2.1 అట్లాంటిక్ ప్రకటన పత్రము

19.2.2 కాసాబ్లాంకా సమావేశము

19.2.3 మాస్కో సమావేశము

19.2.4 టెహరాన్ సమావేశము

19.2.5 బ్రిటన్ వుడ్స్ సమావేశము

19.2.6 డంబార్టన్ ఓక్స్ సమావేశము

19.2.7 యాల్టా సమావేశము

19.2.8 శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో సమావేశము

19.2.9 పాట్స్ డామ్ సమావేశము

19.3 ఐక్యరాజ్యసమితి అవతరణ – దాని లక్ష్యాలు, నియమావళి

19.4 ఐక్యరాజ్య సమితి అంగాలు

19.4.1 సాధారణ సభ

19.4.2 భద్రతా సమితి

19.4.3 ఆర్థిక సాంఘిక మండలి

19.4.4 ధర్మకర్తృత్వ సంఘము

19.4.5 అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానము

19.4.6 సచివాలయం

19.5 ఐక్యరాజ్యసమితి సాధించిన విజయాలు

19.5.1 రాజకీయ విజయాలు

19.5.2 రాజకీయేతర విజయాలు (ఆర్థిక, సాంఘిక, వైజ్ఞానిక రంగాలు)

19.6 ఐక్యరాజ్యసమితి వైఫల్యము

19.7 నానాజాతి సమితి కంటే ఐక్యరాజ్యసమితి ఎట్లు అభివృద్ధి సాధించింది ?

19.8 సారాంశము

19.9 ముఖ్య పదకోశం

19.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

19.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

19.1 పరిచయం :

సుస్థిర శాంతి స్థాపనకు మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం స్థాపితమైన నానాజాతి సమితి తన కర్తవ్య నిర్వహణలో పూర్తిగా విఫలమైంది. ఫలితంగా రెండో ప్రపంచ యుద్ధం సంభవించింది. నానాజాతి సమితి వ్యవస్థలోని లోపాలను చక్కదద్ది కొత్త సంస్థను నిర్మించాలనే మిత్రరాజ్యాల ప్రయత్న ఫలితమే ఐక్యరాజ్యసమితి.

19.2 యుద్ధకాలంలో జరిగిన సమావేశాలు :

రెండో ప్రపంచ యుద్ధకాలంలోనే ప్రపంచ సుస్థిర శాంతి సంరక్షణకు కృషిచేయడానికి మిత్రరాజ్యాలు ప్రారంభించాయి. సుస్థిర శాంతి స్థాపన, ప్రజాస్వామ్యాన్ని, స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలను పరిరక్షించడం, ఫాసిజమ్, బానిసత్వాలను నిర్మూలించడమనే లక్ష్యాలతో యుద్ధకాలంలో మిత్రరాజ్యాల మధ్య అనేక సమావేశాలు జరిగాయి. అవి:

19.2.1 అట్లాంటిక్ ప్రకటన పత్రం :

అమెరికా అధ్యక్షుడు ఎఫ్.డి. రూజ్వెల్ట్, బ్రిటీష్ ప్రధాని చర్చిల్ లు 1941 ఆగస్ట్ లో అట్లాంటిక్ మహాసముద్రం మీద ఒక యుద్ధనౌకలో సమావేశమై దీర్ఘ సంప్రదింపుల తరువాత 8 అంశాలతో ఒక ప్రకటనను వెలువరించారు. దీనినే అట్లాంటిక్ ప్రకటన పత్రమని అంటారు. ఆ అంశాలు :

1) అమెరికా, బ్రిటన్లు ఇతర దేశాల భూభాగాలను ఆక్రమించరాదు.

2) స్థానిక ప్రజల అభీష్టంతోనే దేశాల సరిహద్దులలో మార్పులు చేయాలి.

3) తమకిష్టమైన ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పరచుకొనే హక్కు ప్రజలకుండాలి.

4) కార్మికుల స్థితిగతులను మెరుగుపరచడానికి, ఆర్థిక ప్రగతిని, సాంఘిక భద్రతను పెంపొందించడానికి అన్ని దేశాల మధ్య ఆర్థిక సహకారాన్ని సాధించాలి.

5) నాజీ జర్మనీ నాశనం తరవాత సుస్థిర శాంతిని స్థాపించి, ప్రపంచంలో అన్ని దేశాలు యుద్ధ భయం లేకుండా నివసించడానికి అనుకూల పరిస్థితులు కల్పించాలి.
6) ప్రపంచంలో అన్ని దేశాల ప్రజలకు లేమి, భయం అనేవి లేకుండా చేయాలి.
7) అన్ని దేశాలకు సముద్రయానం మీద సమాన హక్కులుండవలె.
8) శాశ్వత శాంతి సాధనకు దురాక్రమణ దేశాలను నిరాయుధీకరణం చేయాలి.

ఈ అట్లాంటిక్ ప్రకటన పత్రం జర్మనీతో పోరాడే దేశాల ప్రజల్లో ధైర్యస్థైర్యాలను ప్రోత్సహించింది. 26 మిత్రరాజ్యాలు అట్లాంటిక్ ప్రకటన అంశాలను అంగీకరిస్తూ 1942 జనవరి 1న ఒక సమిష్టి ప్రకటన చేశాయి. ఇవిగాక మరికొన్ని దేశాలు కూడా ఈ ప్రకటనపై సంతకాలు చేశాయి. 1942 నుండి ఈ ప్రకటనకు 'ఐక్యరాజ్యాల ప్రకటన' అని పేరు వచ్చింది.

19.2.2 కాసాబ్లాంకా సమావేశం :

1943లో రూజ్వెల్ట్, చర్చిల్, ఛార్లెస్ డీగోల్ లు (ఫ్రెంచి ప్రవాస ప్రభుత్వాధినేత) మొరాకోలోని కాసాబ్లాంకా వద్ద సమావేశమై ఉత్తరాఫ్రికా యుద్ధరంగాన్ని గురించి, సిసిలీ మీద దాడి గురించి చర్చించారు. ఎటువంటి షరతులు లేకుండా శత్రురాజ్యాలు లొంగిపోవలెననే ప్రకటన చేసినారు.

19.2.3 మాస్కో సమావేశం :

అమెరికా విదేశాంగ కార్యదర్శి హల్, బ్రిటిష్ విదేశాంగ మంత్రి ఈడెన్, రష్యన్ విదేశాంగ మంత్రి మోలటాన్ లు 1943 అక్టోబర్లో మాస్కోలో సమావేశమై జర్మనీ మీద తీసుకోవలసిన సైనిక చర్యలు, ఇటలీ, ఆస్ట్రియాల సమస్యలు, యుద్ధానంతరం ప్రపంచ భద్రతల మీద సంప్రదింపులు జరిపినారు.

1943 నవంబర్ లో కైరోలో రూజ్వెల్ట్, చర్చిల్, చైనా జాతీయ ప్రభుత్వాధినేత చియాంగ్ కెషేక్ లు సమావేశమై జపాన్ను ఓడించడానికీ పథకాన్ని రూపొందించినారు. స్వతంత్ర కొరియాను స్థాపించవలెనని కూడా వీరు నిశ్చయించినారు.

19.2.4 టెహరాన్ సమావేశం :

1943 నవంబర్లో రూజ్వెల్ట్, చర్చిల్, స్టాలిన్ల లు టెహరాన్లో సమావేశమై ఒక రహస్య సైనిక సంధిని చేసుకొన్నారు. భవిష్యత్తులో అక్షరాజ్యాల మీద జరిపే యుద్ధ వ్యూహాలను గురించి మిత్రరాజ్యాలు పరస్పరం సంప్రదించుకోవడానికి నిశ్చయించినాయి. ప్రపంచంలోని అన్నిదేశాలను ప్రజాస్వామ్య దేశాల కుటుంబంలో చేరవలసిందిగా ఆహ్వానించింది.

19.2.5 బ్రిటన్ వుడ్స్ సమావేశము :

1944 జూలైలో బ్రిటన్ వుడ్స్ సమావేశం జరిగింది. దీనిలో 44 మిత్రదేశాలకు చెందిన ప్రతినిధులు పాల్గొన్నారు. ఈ సమావేశంలో ద్రవ్యనిధిని ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. యుద్ధానంతరం ప్రపంచ దేశాల పునర్నిర్మాణాన్ని, అభివృద్ధిని ఉద్దేశించి ఈ ఏర్పాటు జరిగింది.

19.2.6 డంబార్టన్ ఓక్స్ సమావేశము :

1944 ఆగస్ట్ 21 నుంచి డిసెంబర్ 7 వరకు వాషింగ్టన్ సమీపంలో జరిగిన డంబార్టన్ ఓక్స్ సమావేశము ఐక్యరాజ్యసమితి చరిత్రలో ముఖ్యమైనది. ఈ సమావేశంలోనే ఐక్యరాజ్యసమితి ఉద్భవించింది. ఈ సమావేశంలో ఐక్యరాజ్యసమితి నిర్మాణానికి సంబంధించిన విషయం మీద చర్చ జరిగింది.

19.2.7 యాల్టా సమావేశము :

ఐక్యరాజ్యసమితి స్థాపన విషయంలో తుది పరిష్కారం కోసం స్టాలిన్, చర్చిల్, రూజ్వెల్ట్ లు క్రిమియాలోని యాల్టాలో 1945 ఫిబ్రవరిలో సమావేశమైనారు. ప్రపంచశాంతి పరిరక్షణ కోసం ఒక అంతర్జాతీయ సంస్థను ఏర్పాటుచేయడం, జర్మనీ, పోలండ్ ల భవిష్యత్తులను నిర్ణయించడం గురించి చర్చించారు.

19.2.8 శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో సమావేశము :

అమెరికాలోని శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో నగరంలో 1945 ఏప్రియల్ 25 నుండి జూన్ 26 వరకు ప్రపంచదేశాల ప్రతినిధులు సమావేశమయినారు. ఈ సమావేశంలో ఐక్యరాజ్యసమితి ఒడంబడిక పత్రాన్ని ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించడం జరిగింది.

19.2.9 పాట్స్ డామ్ సమావేశము :

రెండో ప్రపంచ యుద్ధకాలంలో జరిగిన మిత్రరాజ్యాల సమావేశంలో పాట్స్ డామ్ సమావేశము చివరిది. 1945 ఆగస్ట్ లో ట్రూమన్, బ్రిటిష్ ప్రధాని అట్లీ, స్టాలిన్ ల మధ్య ఈ సమావేశం జరిగింది. ఈ సమావేశంలో అయిదు అగ్రరాజ్యాలయిన రష్యా, అమెరికా, బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్, చైనాల విదేశాంగ మంత్రులతో ఒక సంఘాన్ని ఏర్పాటుచేయడం జరిగింది. ఈ సంఘము శాంతి పరిష్కారానికి ఏర్పాట్లను చేయడానికి ఉద్దిష్టమయింది.

19.3 ఐక్యరాజ్యసమితి అవతరణ – దాని లక్ష్యాలు, నియమావళి :

శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో నగరంలో సమావేశమైన 51 రాజ్యాలు ఒడంబడిక పత్రంమీద సంతకం చేసిన వెంటనే ఐక్యరాజ్యసమితి అవతరించలేదు. చాలా దేశాలలో ఈ పత్రాన్ని ఆయాదేశాల పార్లమెంట్లు ధృవీకరించవలసి వచ్చింది. అందువల్ల ఐదు అగ్రరాజ్యాలు, అధిక సంఖ్యలో ఇతర దేశాలు దీనిని ధృవీకరించడంతో 1945 అక్టోబర్ 24న ఐక్యరాజ్యసమితి ఆవిర్భవించింది. దీని కార్యాలయాన్ని న్యూయార్క్ నగరంలో ఏర్పాటు చేసినారు. ప్రపంచంలో యుద్ధాన్ని నివారించి సుస్థిరశాంతిని నెలకొల్పడానికి, మానవాళి ప్రగతిని సాధించడానికి ఈ అంతర్జాతీయ సంస్థ అవతరించింది.

ఐక్యరాజ్యసమితి ఉద్దేశాలు, దాని నియమావళి, దాని అంగాల గురించి ఐక్యరాజ్యసమితి పత్రంలోని 111 అంశాలతో పేర్కొనడం జరిగింది. ఐక్యరాజ్యసమితి పత్రంలో గల ప్రవేశికలో సమితి ప్రధాన లక్ష్యం, దాని సాధనోద్దేశాలు పేర్కొనడం జరిగింది. ప్రవేశికలో ప్రస్తావించబడిన ఐక్యరాజ్యసమితి ముఖ్య ఉద్దేశాలు

1) ముందు తరాల వారికి యుద్ధ భీతి లేకుండా చేయడం

2) ప్రాథమిక మానవ హక్కులలో పూర్తి విశ్వాసాన్ని పునరుద్ఘాటించడం

3) అంతర్జాతీయ ఒప్పందాలలో న్యాయ గౌరవాలను పరిరక్షించడం

4) సాంఘిక ప్రగతిని సాధించి జీవన ప్రమాణాలను మెరుగుపరచడం.

ఈ లక్ష్యాలను సాధించడానికి ఐక్యరాజ్యసమితి ప్రవేశిక ప్రపంచదేశాల ప్రజలకు చేసిన విజ్ఞాపనలో

1) సహనాన్ని అలవరచుకోవలసిందని

2) మంచి ఇరుగుపొరుగు వారివలె శాంతిగా జీవించవలసిందని

3) శాంతిభద్రతల పరిరక్షణకు ఐక్యాన్ని పాటించవలసిందని

4) పరస్పర ప్రయోజనాల దృష్టితో తప్ప, ఇతర పరిస్థితులలో సైన్యాలను వినియోగించరాదని

5) ప్రజలందరి సాంఘిక, ఆర్థిక ప్రగతిని సాధించడానికి అంతర్జాతీయ వ్యవస్థను ఉపయోగించుకోవలసిందని కోరింది.

ఐక్యరాజ్యసమితి పత్రంలోని మొదటి అంశములో దాని ఉద్దేశాలను గురించి పేర్కోవడం జరిగింది. అవి :

1) అంతర్జాతీయ శాంతి భద్రతలను కాపాడటం, దురాక్రమణను అరికట్టి శాంతిని పరిరక్షించడానికి ఐక్యరాజ్యసమితి అన్ని శాంతియుత మార్గాలను ఉపయోగించవలె.

2) అంతర్జాతీయ సౌభ్రాతృత్వాన్ని దృఢం చేయడానికి అన్ని దేశాల ప్రజల మధ్య మైత్రి సంబంధాలను పెంపొందించవలె. దేశాల మధ్య పెంపొందించే ఈ మైత్రి సమాన హక్కులు, స్వయంనిర్ణయాధికారాల ప్రాతిపదిక మీద నెలకొనవలె.

3) ఆర్థిక, సాంఘిక, సాంస్కృతిక, మానవతా సంబంధమైన అంతర్జాతీయ సమస్యలను పరిష్కరించడానికి అంతర్జాతీయ సహకారాన్ని సాధించడం; జాతి, మత, కుల, వర్గ, భాషా విచక్షణ లేకుండా మానవుల హక్కుల పట్ల, ప్రాథమిక స్వాతంత్ర్యాల పట్ల గౌరవాన్ని పెంపొందించడం, ప్రోత్సహించడం

4) ఈ పై లక్ష్యాలను సాధించడానికి, ఐక్యరాజ్యసమితి అన్ని దేశాల కార్యకలాపాలను సమన్వయపరిచే కేంద్రంగా పనిచేయవలె. ఈ పై నాలుగు ఆశయాలను సభ్యదేశాలన్నీ సామూహికంగాను, వ్యక్తిగతంగాను కూడా పాటించాలి.

ఐక్యరాజ్యసమితి పత్రంలోని రెండో అంశంలో సమితి నియమావళిని ఉటంకించడం జరిగింది. అవి :

1) ఐక్యరాజ్యసమితి వ్యవస్థ, దాని సభ్యదేశాల సర్వసత్తాక సమానత్వం మీద ఆధారపడి ఉన్నది.

2) ప్రతి సభ్యదేశము సమితి నియమావళిలో పూర్ణ విశ్వాసముంచవలెను.

3) సభ్యదేశాలన్నీ తమ మధ్య గల వివాదాలను శాంతియుతంగా పరిష్కరించుకోవలె. ఇట్లాంటి పరిష్కారంలో న్యాయము, శాంతి భద్రతలకు ఎటువంటి భంగము కలగరాదు.

4) సమితి లక్ష్యాలకు విరుద్ధంగా ఏ దేశమూ మరొక దేశం మీద బెదిరింపు గాని, బలాన్ని గాని ప్రయోగించి ఆ దేశపు ప్రాదేశిక సమగ్రతకు గాని, స్వాతంత్ర్యానికి గాని భంగం కలిగించరాదు.

5) ఏ దేశం మీద గాని సమితి చర్య తీసుకొన్నప్పుడు, ఆ దేశానికి సభ్యదేశాలు ఎట్లాంటి సహాయాన్ని చేయరాదు. అంతేగాక ఆ దేశాలన్నీ సమితికి కావలసిన సహాయాన్ని అందించవలె.

6) సమితిలో సభ్యత్వం లేని దేశాలు కూడా, అంతర్జాతీయ శాంతి భద్రతలను పరిరక్షించడంలో సమితి లక్ష్యాలకు అనుగుణంగా వ్యవహరించేటట్లు సమితి కృషిచేయవలె.

7) సభ్యదేశాల ఆంతరంగిక విషయాలలో సమితి సాధారణంగా కలగజేసుకోరాదు.

ఐక్యరాజ్యసమితి పత్రంలోని 50వ అంశంలో దాని సాంఘిక, ఆర్థిక లక్ష్యాలను పేర్కొనడం జరిగింది. అవి :

1) ఉన్నత జీవన ప్రమాణాలను సాధించడం, అందరికీ పూర్తి ఉద్యోగ వసతులను కలగజేయడం, ఆర్థిక, సాంఘిక ప్రగతిని సాధించడానికి పరిస్థితులను కల్పించడం.

2) అంతర్జాతీయ ఆర్థిక, సాంఘిక, ఆరోగ్య సమస్యలకు పరిష్కారాన్ని సాధించడం, అంతర్జాతీయ విద్యా, సాంస్కృతిక రంగాలలో సహకారాన్ని పెంపొందించడం.

3) జాతి, కుల, మత, భాషా భేదం లేకుండా, మానవ హక్కులకు, ప్రాథమిక స్వాతంత్ర్యాలకు సార్వత్రిక గౌరవాన్ని కలిగించడమేగాక వాటిని అమలుపరచడం.

అమెరికాలోని శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో నగరంలో జరిగిన సమావేశంలో పాల్గొన్న 51 దేశాలను ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క మూలదేశాలుగా పరిగణించడం జరిగింది. ఐక్యరాజ్యసమితి పత్రంలోని 4వ అంశం ప్రకారం శాంతిని కాంక్షిస్తూ ఐక్యరాజ్యసమితి నియమావళిని ఆమోదించే రాజ్యాలన్నింటికీ ఐక్యరాజ్యసమితిలో సభ్యత్వానికి అర్హత ఉంటుంది. భద్రతా సమితి సిఫారసు మీద, సాధారణ సభ 2/3వ వంతు మెజారిటీతో కొత్త దేశాలు ఐక్యరాజ్యసమితి సభ్యత్వాన్ని పొందుతాయి. ఆరవ అంశం ప్రకారం ఐక్యరాజ్యసమితి నియమావళిని ఉల్లంఘించే ఏ సభ్యదేశాన్నయినా, భద్రతా సమితి సిఫారసు మీద సాధారణసభ ఐక్యరాజ్యసమితి నుంచి తొలగించవచ్చు. ఐక్యరాజ్యసమితి పోషణ ఖర్చులను సభ్యదేశాలు భరిస్తాయి. ఐక్యరాజ్యసమితికి ప్రత్యేకంగా జెండా ఉన్నది. లేత నీలిరంగు వస్త్రం మీద ఐక్యరాజ్యసమితి ప్రతీక అయిన రెండు ఆలివ్ కొమ్మల మధ్య నున్న ప్రపంచపటమే ఈ జెండా.

19.4 ఐక్యరాజ్యసమితి అంగాలు :

ఐక్యరాజ్యసమితి వ్యవస్థలో ఆరు ప్రధాన అంగాలున్నాయి. అవి సాధారణ సభ, భద్రతా సమితి, ఆర్థిక సాంఘిక మండలి, ధర్మకర్తృత్వ సంఘము, అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానము, సచివాలయం. వీటి వివరణ 7వ అంశంలో పేర్కొనబడింది.

19.4.1 సాధారణ సభ :

ఐక్యరాజ్య సమితి అంగాలన్నింటిలో సాధారణ సభ విస్తృతమైనది. దీనిలో ఐక్యరాజ్యసమితిలోని దేశాలన్నింటికి సభ్యత్వముంటుంది. ప్రతిదేశము ఐదు గురు ప్రతినిధులను సాధారణసభకు పంపవచ్చు కాని ఒక ఓటు మాత్రమే ఉంటుంది. ప్రతి యేటా సాధారణ సభ సెప్టెంబర్ నెలలో సమావేశమవుతుంది. భద్రతా సమితి అభ్యర్థన మీద ప్రత్యేక సమావేశాలు కూడా జరుగుతాయి. ప్రతి సమావేశానికి సాధారణ సభ ఒక అధ్యక్షుని ఎన్నుకొంటుంది. అంతేగాక 13 మంది ఉపాధ్యక్షులను, 6 గురు స్థాయి సంఘాల అధ్యక్షులను కూడా ఎన్నుకొంటుంది.

శాంతిభద్రతల పరిరక్షణ, సభ్యదేశాలకు ప్రవేశమివ్వడం, వాటిని తొలగించడం, ధర్మకర్తృత్వ వ్యవహారాలు, ఐక్యరాజ్య సమితి బడ్జెట్ సమస్యలు మొదలైన విషయాలను 2/3వ వంతు మెజారిటీతో సాధారణసభ ఆమోదించవలె. సాధారణ సభ ఇంకొక ప్రధాన విధి ఐక్యరాజ్యసభలోని ఇతర అంగాలకు చెందిన సభ్యులను ఎన్నుకోవడం. భద్రతా సమితిలోని 10 మంది తాత్కాలిక సభ్యులను సాధారణ సభ 2/3వ వంతు మెజారిటీతో ఎన్నుకొంటుంది. అంతేగాక ఆర్థిక సాంఘిక మండలిలోని 27 గురు సభ్యులను ధర్మకర్తృత్వ సంఘ సభ్యులను కూడా సాధారణ సభ ఎన్నుకొంటుంది. భద్రతా సమితితో కలిసి సాధారణ సభ అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానంలోని 15 గురు న్యాయాధిపతులను ఎన్నుకొంటుంది. భద్రతా సమితి సిఫారసు మీద సాధారణ సభ సెక్రటరీ జనరల్ను నియమిస్తుంది.

సాధారణ సభ 6 ముఖ్యమైన కమిటీల ద్వారా ఇతర విషయాలను నిర్వహిస్తుంది. మొదటి కమిటీ రాజకీయస్థితినీ, భద్రతను, రెండో కమిటీ ఆర్థిక విషయాలను, మూడో కమిటీ సాంఘిక, సాంస్కృతిక, మానవతా సంబంధమైన విషయాలను, నాలుగో కమిటీ ధర్మకర్తృత్వ వ్యవహారాలను, అయిదో కమిటీ పరిపాలనా, బడ్జెట్ విషయాలను, ఆరో కమిటీ న్యాయ వ్యవహారాలను చూస్తాయి. ఇవికాక కొన్ని తాత్కాలిక కమిటీలను కొన్ని ప్రత్యేక వ్యవహారాలను చూడటానికి నియమించడం జరిగింది. అందులో ముఖ్యమైనవి అణుశక్తిని శాంతియుత ప్రయోజనాల కోసం ఉపయోగించడానికి సలహా సంఘము, అంతర్జాతీయ అత్యవసర దళానికి సంబంధించిన సలహా సంఘము, కొరియా ఐక్యము పునరావాసాలకు సంబంధించిన సంఘము, అంతర్జాతీయ న్యాయ సంఘము మొదలైనవి.

ఐక్యరాజ్యసమితి ఏర్పడిన నాటి నుంచి సాధారణసభ అనేక సమస్యలను పరిష్కరించింది. ఇది విశ్వశాసనసభ వలె వ్యవహరించింది. చిన్న, పెద్ద తారతమ్యం లేకుండా అన్నిదేశాలకూ ఇందులో మాట్లాడటానికి సమానావకాశమున్నది. ఈ సభకు ప్రాధాన్యం రావడానికి గల కారణాలు ప్రజాస్వామ్య ధోరణిలో చర్చలు జరగడం, అగ్రరాజ్యాలకు చెందిన ప్రతినిధి సభాధ్యక్షతకు అనర్హులు కావడం. పాలస్తీనా, మధ్యప్రాచ్యము, హంగరీ విషయాల మీద అత్యవసర సమావేశాలు జరిగాయి. మొత్తం మీద క్రమక్రమంగా సాధారణసభ ప్రతిష్ఠ పెరుగుతూనే వచ్చింది. ప్రపంచ శాంతి రక్షణ విషయంలో దీని పాత్ర ప్రధానమైనదనడంలో సందేహం లేదు.

19.4.2 భద్రతా మండలి :

ఐక్యరాజ్యసమితి అంగాలలో అతి ప్రధానమైనది భద్రతా సమితి. ప్రపంచంలో అతి ముఖ్యమైన శాంతిభద్రతల రక్షణను సభ్యదేశాలు భద్రతాసమితికి అప్పగించినాయి. భద్రతా సమితి తీసుకొన్న నిర్ణయాలను సంపూర్ణంగా అమలుపరచడానికి – సభ్యదేశాలన్నీ వాగ్దానం చేసినాయి. మొదట భద్రతాసమితి సభ్యుల సంఖ్య 11 ఉండేది. ఇందులో

సభ్యులు శాశ్వత సభ్యులు, తాత్కాలిక సభ్యులు అని రెండు తరగతులు కలరు. శాశ్వత సభ్యత్వమున్న దేశాలు అయిదు. అవి అమెరికా, బ్రిటన్, రష్యా, ఫ్రాన్స్, చైనాలు. తాత్కాలిక సభ్యులు ఆరుగురు. తాత్కాలిక సభ్యులను సాధారణసభ 2/3వ వంతు మెజారిటీతో రెండు సంవత్సరాల కాలపరిమితికి ఎన్నుకొంటుంది. పదవీ కాలం పూర్తి అయిన సభ్యదేశానికి సభ్యుడు తిరిగి వెంటనే ఎన్నిక కావడానికి అర్హత లేదు. భద్రతాసమితి శాశ్వతంగా పనిచేసే విభాగము. పక్షం రోజులకు ఒక్కసారైనా భద్రతాసమితి సమావేశం కావలెను. ఐక్యరాజ్యసమితి కేంద్ర స్థానంలోనే గాక, ఎక్కడైనా కూడా భద్రతాసమితి సమావేశాలు జరగవచ్చు. భద్రతాసమితి అధ్యక్షుడు ప్రతి నెలా మారుతూ ఉంటాడు. ఆంగ్ల భాషాక్షర క్రమంలో అధ్యక్ష పదవి సభ్యదేశాల వారికి ఒకరి తరవాత ఒకరికి సంక్రమిస్తుంది.

భద్రతాసమితి తన విధులను సమర్థతతో నిర్వహించడానికి కొన్ని స్థాయీ సంఘాలను ఏర్పరచవచ్చు. అందులో ముఖ్యమైనవి: ప్రవీణుల కోసం స్థాయీ సంఘము, కొత్త సభ్యులను చేర్చుకొనే స్థాయీ సంఘాలు. ఇవి కాక తాత్కాలిక సంఘాలు కూడా కొన్ని ఉంటాయి. అవి లావోస్ సంఘము, పాలస్తీనా యుద్ధ విరమణ పర్యవేక్షక సంఘము మొదలైనవి. ఇవి కాక సైనిక సిబ్బంది సమితి కూడా ఉంది. భద్రతాసమితి ఆధ్వర్యంలో నిరాయుధీకరణ సంఘాన్ని కూడా నియమించడం జరిగింది. భద్రతాసమితిలోని సభ్యదేశాలకు మాత్రమే సమితి చర్యలలో పాల్గొని వోటు వేసే అధికారముంటుంది. భద్రతాసమితి చేసే ఏ తీర్మానమైనా అందులోని అయిదుగురు శాశ్వత సభ్యుల అంగీకారాన్ని పొందవలె. ఈ అయిదు రాజ్యాలలో ఏ రాజ్యమైనా అంగీకరించకపోతే ఆ తీర్మానము వీగిపోయినట్లే. దీనినే వీటో అధికారమంటారు.

అంతర్జాతీయ శాంతిభద్రతలను పరిరక్షించే ప్రధాన బాధ్యతను ఐక్యరాజ్యసమితి పత్రము భద్రతా సమితిలో ఉంచింది. సభ్యదేశాల మధ్య వివాదాలు ఉండి ప్రపంచ శాంతికి భంగం కలిగే ప్రమాదం సంభవించినప్పుడు అవి సంప్రదింపులు, రాయబారాలు, మధ్యవర్తిత్వము, న్యాయస్థాన పరిష్కారాలు మొదలైన శాంతియుత పద్ధతుల ద్వారా పరిష్కరించుకోవలె. ఈ పద్ధతులు విఫలమైనప్పుడు వారి విభేదాలను పరిష్కరించుకోవలసిందని ఆ దేశాలను కోరడం భద్రతాసమితి విధి. అంతేగాక భద్రతాసమితికి అట్లాంటి వివాదాలను పరిశీలించి, పరిశోధించడానికి కూడా అధికారాలున్నాయి. భద్రతాసమితి ఆదేశాలను నిర్లక్ష్యం చేసిన దేశాల మీద అది కొన్ని ఆంక్షలను విధించవచ్చు. అవసరమయితే సైనిక చర్యకు ఉపక్రమించవచ్చు. ఇంతేగాక సాధారణ సభలోని కొత్తసభ్యుల ప్రవేశాన్ని సిఫారసు చేయడానికి, ఏ దేశాన్నయినా సాధారణ సభ నుంచి తొలగించడానికి భద్రతాసమితికి అధికారముంది. సాధారణ సభ ప్రత్యేక సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేయవలసిందని భద్రతాసమితి సెక్రటరీ జనరల్ను కోరవచ్చు. తన విధులను సక్రమంగా నెరవేర్చడానికి ఉపాంగాలను ఏర్పాటు చేసుకోవడానికి దానికి అధికారముంది. ధర్మకర్తృత్వ ప్రదేశాలలో కీలకప్రాంతాల వ్యవహారాలన్నీ దాని పర్యవేక్షణలో ఉంటాయి. అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానానికి చెందిన న్యాయాధిపతులను సాధారణ సభతోబాటు ఇది ఎన్నుకొంటుంది. అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం తీర్పులను పటిష్టంగా అమలుచేయడానికి కూడా భద్రతాసమితి చర్యలు తీసుకొంటుంది. సెక్రటరీ జనరలు భద్రతా సమితి సిఫారసు మీద మాత్రమే సాధారణసభ నియమిస్తుంది.

శాంతి భద్రతలకు సంబంధించిన అనేక ప్రపంచ సమస్యలను, దర్యాప్తు సంభాషణలు, సంధానము, సిఫారసు, విజ్ఞప్తి మొదలైన శాంతియుత పద్ధతుల ద్వారా భద్రతా సమితి పరిష్కరించింది. కొన్ని సందర్భాలలో మాత్రం సైనిక

జోక్యం చేసుకొన్నది.కొరియా, సూయజ్ సంక్షోభము, కాంగో సమస్యల విషయంలో సమితి తన సైన్యాలను ఆ ప్రాంతాలకు పంపింది. హంగరీ నుంచి తన సేనలను ఉపసంహరించుకోమని రష్యాకు విజ్ఞప్తి చేసింది. కాశ్మీరు విషయంలో సమితి అత్యవసర సమావేశం జరిపి యుద్ధవిరమణ జరిగేటట్లు చేసింది.

సాధారణ సభతో పోలిస్తే భద్రతాసమితి సభ్యుల సంఖ్య చాలా తక్కువ కావడంవల్ల అది తరచుగా సమావేశం కావడానికి వీలేర్పడింది. కాని, భద్రతా సమితి శాశ్వత సభ్యదేశాలు తమకున్న వీటో హక్కును తరుచు ప్రయోగించడం వల్ల ఐక్యరాజ్యసమితి ప్రతిష్ఠ దెబ్బతింటున్నది. సోవియట్ రష్యా, అమెరికా కూటముల మధ్య గల విరోధాల వల్ల ప్రచ్ఛన్నయుద్ధం ఉత్పన్నమై ఐక్యరాజ్యసమితి దృఢంగా వ్యవహరించలేకపోతున్నది. అంతేగాక భద్రతాసమితి అధ్యక్షపదవి ప్రతి నెలా మారుతూండటం వల్ల కూడా దాని పనికి అంతరాయం కలుగుతుంది. ఈ లోపాల వల్ల సాధారణ సభ ప్రాముఖ్యం హెచ్చుతున్నది.

19.4.3 ఆర్థిక సాంఘిక మండలి :

ఆర్థిక సాంఘిక మండలి సాధారణ సభ అధికారానికి లోబడి పనిచేస్తుంది. మొదట దీనిలో 18 మంది సభ్యులుండేవారు. వీరి పదవీ కాలం మూడు సంవత్సరాలు. ప్రతి సంవత్సరం ఆర్థిక సాంఘిక మండలికి 6 గురు సభ్యులు మూడు ఏండ్ల పదవీకాలం పరిమితితో సాధారణ సభచే ఎన్నికవుతారు. విరమించే సభ్యులకు తిరిగి ఎన్నిక కావడానికి అర్హత ఉంది. ఈ మండలిలోని సభ్యదేశాలు సమావేశాలకు ఒక్కొక్క ప్రతినిధిని పంపవచ్చు. ఈ మండలిలోని ప్రతి సభ్యునికి ఒక్కొక్క వోటు ఉంటుంది. మండలి మెజారిటీని బట్టి నిర్ణయాలను చేస్తుంది. ఇది ప్రతి ఏటా క్రమబద్ధంగా రెండు సార్లు సమావేశమవుతుంది. సాధారణంగా ఏప్రియల్లో న్యూయార్క్, జూలైలో జనీవాలో మండలి సమావేశాలు జరుగుతాయి. అగ్రరాజ్యాలకు చెందిన ప్రతినిధి మాత్రమే దీనికి అధ్యక్షుడుగా ఎన్నికవుతాడు.

ప్రపంచంలోని మానవుల జీవన ప్రమాణాలను పెంపొందించడం, పూర్తి ఉద్యోగ వసతులను కల్పించడం, ఆర్థిక, సాంఘిక ప్రగతికి కావలసిన పరిస్థితులను కల్పించడం ఆర్థిక సాంఘిక మండలి ముఖ్య విధులు. అంతేగాక ఇది అంతర్జాతీయ సాంఘిక, ఆర్థిక, ఆరోగ్య తదితర విషయాల అభివృద్ధికి కృషిచేస్తుంది. అంతర్జాతీయ విద్యా, సాంస్కృతిక సహకారాన్ని పెంపొందించడం; జాతి, భాషా, మత వివక్షత లేకుండా అందరికీ మానవ హక్కులు ప్రాథమిక స్వాతంత్ర్యాలు లభించేటట్లు చూడటం కూడా దీని బాధ్యతలు.

ఆర్థిక, సాంఘిక మండలి కృషిలో చాలా భాగం సమితులు, కమిషన్లు, ఉపకమిషన్ల ద్వారా జరుగుతుంది. ముఖ్యంగా నాలుగు ప్రాంతీయ ఆర్థిక కమీషన్లున్నాయి. అవి యూరప్, ఆసియా దూర ప్రాచ్యము, లాటిన్ అమెరికా, ఆఫ్రికా ప్రాంతం వ్యవహారాలను చూస్తాయి. ఇవికాక విధి నిర్వహణకు 9 ప్రత్యేక కమీషన్లు ఉన్నాయి. అవి రాకపోకలు, జనాభా, గణాంక సంబంధాలు, మానవ హక్కులు, మత్తు పదార్థాలు, స్త్రీలు, అల్పసంఖ్యాక వర్గాలు, సాంఘిక విషయాలు, అంతర్జాతీయ వర్తకము మొదలైన వ్యవహారాలను చూస్తాయి. ఇంతేకాక సాంకేతిక సహాయ సంఘము, వివిధ ప్రభుత్వాల మధ్య సమన్వయం కోసం ఏర్పడిన సంప్రదింపుల సంఘము అనే స్థాయీ సంఘాలు కూడా ఉన్నాయి.

ఆర్థిక, సాంఘిక మండలి అనేక ప్రత్యేక సంస్థల ద్వారా ప్రధానంగా కృషిచేస్తుంది. అందులో ముఖ్యమైనవి

1) ప్రపంచ ఆరోగ్య సంస్థ (W.H.O)

2) అంతర్జాతీయ కార్మిక సంస్థ (ILO)

3) అంతర్జాతీయ ఆహార వ్యవసాయ వ్యవస్థ (FAO)

4) అంతర్జాతీయ బాలల అత్యవసర సంస్థ (UNICEF)

5) విద్యా, వైజ్ఞానిక, సాంస్కృతిక సంస్థ (UNESCO)

6) అంతర్జాతీయ ద్రవ్య నిధి (IMF)

7) అంతర్జాతీయ పౌర విమానయాన వ్యవస్థ (ICAO)

8) విశ్వతపాలా యూనియన్ (UPU)

9) ప్రపంచ వాతావరణ వ్యవస్థ (WMO)

10) ఐక్యరాజ్యసమితి పునర్నిర్మాణ, పునరావాస పరిపాలన (UNRRA)

11) ఐక్యరాజ్యసమితి సహాయ కార్యక్రమాల ఏజన్సీ (UNRWA)

12) అంతర్జాతీయ అణుశక్తి ఏజన్సీ (INEA)

13) అంతర్జాతీయ ద్రవ్యసంబంధ కార్పొరేషన్ (IFC)

14) వర్తక సుంకాల సాధారణ ఒప్పందము (GATT)

15) ఐక్యరాజ్యసమితి వాణిజ్య, వర్తక అభివృద్ధి సమావేశము (UNCTAD).

ఈ సంస్థలన్నీ ప్రపంచ ఆర్థిక, సాంఘిక స్థితిగతులను మెరుగుపరచడానికి కృషిచేస్తున్నాయి. ఆర్థిక, సాంఘిక మండలి ఈ ప్రత్యేక సంస్థల కృషిని పర్యవేక్షిస్తుంది. ఐక్యరాజ్యసమితి అంగాలలో రాజకీయాలతో సంబంధం లేనిది ఇది ఒక్కటే.

19.4.4 ధర్మకర్తృత్వ మండలి :

ఐక్యరాజ్యసమితిలోని ధర్మకర్తృత్వ పద్ధతి నానాజాతి సమితిలోని ఆదిష్టపద్ధతి కంటే మెరుగైనది. ఆదిష్ట పద్ధతి మాదిరిగా కాక, ధర్మకర్తృత్వ పద్ధతిలో యుద్ధ కాలపు శత్రురాజ్యాలకు చెందిన ప్రాంతాలతో బాటు స్వచ్ఛందంగా చేరే ప్రాంతాలు కూడా ఉన్నాయి. ప్రజలను స్వయం పాలనకు గాని లేదా స్వాతంత్ర్యాన్ని సంపాదించుకోవడానికి గాని సిద్ధంగా చేయడమే దీని మూల లక్ష్యము. భద్రతాసమితిలోని శాశ్వత సభ్యులు, సాధారణ సభచే ఎన్నుకోబడిన మరియొక 14 మంది సభ్యులు కలసి ఈ మండలిని నిర్వహిస్తారు. ఈ మండలిపై సాధారణ సభకు పూర్తి పర్యవేక్షణాధికారం వుంది. ఈ మండలి సాధారణంగా ఏటా రెండుసార్లు సమావేశమవుతుంది.

ధర్మకర్తృత్వ మండలి అనేక విధులను ఆచరిస్తున్నది. అవి :

సంరక్షణ కింద ఉన్న రాజ్యాల పరిపాలనను పర్యవేక్షించుట, రాజ్యాలలోని ప్రజల మంచి చెడ్డలను

విచారించుట, వారి హక్కులను కాపాడుట, వెనుకబడిన దేశాల రక్షణ భారం, పరిపాలన నిర్వహణను చేపట్టుట, వెనుకబడిన దేశ ప్రజలకు స్వయం పరిపాలన సాగించుకొనుటకు కావలసిన శిక్షణ ఇచ్చుట, వారి ఆర్థిక, విద్య, వైద్య, ఆరోగ్య పరిస్థితులు మెరుగుపుచుట. ధర్మకర్తృత్వ మండలి ఏర్పడిన నాటి నుంచి క్రమంగా అది తన పర్యవేక్షణ హక్కును వృద్ధి చేసుకొన్నది. రాను రాను ధర్మకర్తృత్వ ప్రాంతాలనేకాలు స్వాతంత్ర్యాన్ని పొందినాయి. అవి బ్రిటిష్ టోగోలాండ్, ఫ్రెంచి కామరూన్స్, ఫ్రెంచి టోగోలాండ్, ఇటాలియన్ సోమాలీలాండ్, పశ్చిమ సమోవా, టాంగనీకా, రువాండా – ఉరండీలు.

19.4.5 అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానము :

హాలండ్లోని హేగ్ నగరము ఈ న్యాయస్థానం కేంద్ర స్థానము. ఈ న్యాయస్థానంలో 15 మంది న్యాయాధిపతులుంటారు. వీరి పదవీకాలం 9 సంవత్సరాలు. వీరిని సాధారణ సభ, భద్రతాసమితి విడివిడిగా ఓటు చేస్తూ ఎన్నుకొంటాయి. ఈ న్యాయాధిపతులను వివిధ దేశాలలోని ప్రసిద్ధులైన న్యాయశాస్త్ర కోవిదుల నుంచి నియమించడం జరుగుతుంది.

సభ్యదేశాల మధ్య తగాదాలను ఈ న్యాయస్థానం పరిష్కరిస్తుంది. భద్రతాసమితి నిర్ణయాలకు లోబడి ఇతర రాజ్యాల తగాదాలు కూడా ఇవి పరిష్కరించవచ్చు. ఈ న్యాయస్థానం తీర్పుకు అపీలు లేదు. అంతర్జాతీయ సంధులకు, ఒడంబడికలకు సంబంధించిన కేసులను విచారించి, తీర్పునిచ్చే అధికారము దీనికి ఉంది. కొన్ని అంతర్జాతీయ కేసులను విచారించి న్యాయస్థానం తీర్పులను ఇచ్చి ఉన్నది.

19.4.6 సచివాలయం :

ఐక్యరాజ్యసమితి కార్యనిర్వహణకై ఒక సచివాలయం, దాని అధినేతగా సెక్రటరీ జనరల్ ఉన్నారు. సచివాలయ సిబ్బంది ప్రపంచ దేశాలన్నింటి నుంచి నియమించడం జరుగుతుంది. సచివాలయంలో 8 ప్రధాన శాఖలున్నాయి. భద్రతాసమితి వ్యవహారాలు, ఆర్థిక వ్యవహారాలు, సాంఘిక వ్యవహారాలు, స్వయంపాలన లేని దేశాల సమాచారము, ధర్మకర్తృత్వము, న్యాయ విషయాలు, సమావేశాలు, పరిపాలనా వ్యవహారాలు, ప్రజా సమాచారము అను విషయాలను పై 8 శాఖలు నిర్వర్తిస్తాయి.

ఐక్యరాజ్యసమితి వ్యవస్థ ప్రధాన పాలనాధికారి సెక్రటరీ జనరల్, భద్రతా సమితి సిఫారసు మీద సాధారణ సభ ఇతనిని నియమిస్తుంది. సెక్రటరీ జనరల్ పదవీకాలం 5 సంవత్సరాలు. ఇతని పదవీ నిర్వహణలో సహాయపడటానికి కొందరు సెక్రటరీలున్నారు. సాధారణసభ, భద్రతా సమితి, ఆర్థిక సాంఘిక మండలి, ధర్మకర్తృత్వ మండలి సమావేశాలకన్నిటికీ సెక్రటరీ జనరల్ కార్యదర్శిగా వ్యవహరిస్తాడు. మొదటి సెక్రటరీ జనరల్ ట్రిగ్వీలీ ఐక్యరాజ్యసమితిలో ఉన్నత ప్రమాణాలను సృష్టించాడు.

19.5 ఐక్యరాజ్యసమితి సాధించిన విజయాలు :

ఐక్యరాజ్యసమితి సాధించిన విజయాలను రెండు తరగతులుగా విభజించవచ్చును. అవి :

1. రాజకీయపరమైనవి, 2. రాజకీయేతరమైనవి.

19.5.1 రాజకీయ విజయాలు :

ఐక్యరాజ్యసమతి ప్రధాన లక్ష్యము అంతర్జాతీయ శాంతిభద్రతలను పరిరక్షించడము. దీని స్థాపన నాటి నుంచి ఎన్నో అంతర్జాతీయ వివాదాలను పరిష్కరించడానికి ఈ సంస్థ కృషిచేసింది. ఎన్నో రాజకీయ సమస్యలను భద్రతాసమితి సాధారణ సభలముందుంచడం జరిగింది. వీటిలో చాలా సమస్యలు పరిష్కృతమైనాయి. వాటిలో ప్రధానమైనవి :

19.5.1.1 ఇరాన్ సమస్య :

రెండో ప్రపంచ యుద్ధ కాలంలో బ్రిటిష్ అమెరికన్, రష్యన్ సేనలు ఇరాన్లో ప్రవేశించాయి. యుద్ధం తరవాత బ్రిటిష్, అమెరికన్ సేనలు ఇరాన్ నుండి వైదొలగగా, రష్యా సేనలు ఇరాన్కు చెందిన అజర్ బైజాన్ రాష్ట్రం నుంచి మాత్రం వైదొలగలేదు. అందువల్ల ఇరాన్ 1946 జనవరిలో రష్యా తన ఆంతరంగిక వ్యవహారాలలో జోక్యం చేసుకొంటుందని భద్రతా సమితికి ఫిర్యాదు చేసింది. చివరకు రష్యా సేనలను ఇరాన్ నుంచి ఉపసంహరించడం జరిగింది.

19.5.1.2 సిరియా – లెబనాన్ ఫిర్యాదు :

యుద్ధానంతరం తమ దేశాలలో నిలిచిపోయిన బ్రిటిష్, ఫ్రెంచి సైన్యాల ఉనికిని గురించి సిరియా – లెబనాన్లు భద్రతాసమితికి 1946లో ఫిర్యాదు చేసినాయి. చివరకు బ్రిటిష్, ఫ్రెంచి సైన్యాలు లెబనాన్, సిరియాల నుంచి వైదొలగాయి.

19.5.1.3 గ్రీస్ సమస్య :

గ్రీస్ తన దేశంలో కమ్యూనిస్ట్ గెరిల్లా కార్యకలాపాల గురించి 1946లో భద్రతాసమితికి ఫిర్యాదు చేసింది. ఈ సమస్య విషయంలో రష్యా తన వీటో హక్కును చాలాసార్లు ప్రయోగించింది. ఫలితంగా ఈ సమస్యకు ఎట్లాంటి పరిష్కారం లభించలేదు.

19.5.1.4 ఇండోనేషియా వివాదము :

హాలండ్, ఇండోనేషియాల మధ్య 1947 లో వివాదమారంభమయింది. డచ్చివారు ఇండోనేషియాలో సైనిక చర్యకు దిగడంతో భారతదేశము, ఆస్ట్రేలియాలు ఈ విషయాన్ని భద్రతాసమితిని దృష్టికి తెచ్చినాయి. కాని డచ్చి ప్రభుత్వము అది తన ఆంతరంగిక వ్యవహారమని వాదించినా, భద్రతాసమితి రెండు దేశాలనూ వెంటనే పోరు విరమించవలసిందిగా ఆదేశించింది. ఈ యుద్ధ విరమణను అమలుపరచడానికి భద్రతాసమితి ఒక సంఘాన్ని నియమించింది. ఇండోనేషియాను సర్వస్వతంత్ర దేశంగా పరిగణించడానికి ఈ కమిటీ గొప్ప కృషి చేసింది.

19.5.1.5 పాలస్తీనా వివాదము :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం పాలస్తీనా బ్రిటీష్వారి ఆదిష్ట ప్రాంతమయింది. ఆ దేశంలోని యూదుల, అరబ్బుల మధ్య గల వివాదాన్ని పరిష్కరించలేక బ్రిటన్ 1947లో పాలస్తీనా భవిష్యత్తును నిర్ణయించవలసిందని సాధారణ సభను కోరింది. సాధారణ సభ పాలస్తీనా మీద ప్రత్యేక సంఘాన్ని నియమించింది. ఈ సంఘము

పాలస్తీనాను మూడు రాజ్యాలుగా విభజించవలసిందని సిఫారసు చేసింది. అవి యూదుల రాజ్యం, అరబ్బుల రాజ్యము, అంతర్జాతీయ పర్యవేక్షణలో జెరూసలేమ్ నగరము. సాధారణ సభ ఈ పథకాన్ని ఆమోదించినా, పాలస్తీనాలో చెలరేగిన దౌర్జన్య కాండ వల్ల అది అమలు కాలేదు.

19.5.1.6 కాశ్మీరు వివాదము :

1948 జనవరి 1న తన భూభాగం మీద పాకిస్తాన్ దురాక్రమణ జరిపిందని భారతదేశము భద్రతా సమితికి ఫిర్యాదు చేసింది. దీనిని పాకిస్థాన్ తిరస్కరించడమే గాక, కాశ్మీర్ భారతదేశంలో అంతర్భాగం కాదని వాదించింది. భద్రతాసమితి ఇరుపక్షాలను యుద్ధవిరమణ చేయవలసిందని కోరింది. అంతేగాక భారత్ పాకిస్తాన్లకు ఐక్యరాజ్యసమితి కమీషన్ను కూడా నియమించింది. ఐక్యరాజ్యసమితి ఆధ్వర్యంలో కాశ్మీరులో ఎన్నికలు, జనవాక్య సేకరణ నిష్పక్షపాతంగా జరగవలెనని ఈ కమీషన్ ఇరుపక్షాలకు సూచించింది. ఉభయపక్షాలు ఈ సూచనకు అంగీకరించాయి. కాని ఈ సమస్య నేటికీ అపరిష్కృతంగానే ఉంది.

19.5.1.7 హైదరాబాద్ సమస్య :

భారతదేశము స్వాతంత్ర్యం పొందిన తరవాత, హైదరాబాద్ సంస్థానము స్వతంత్రంగా ఉండడానికి ప్రయత్నించింది. భారతదేశం నుంచి తనకు ముప్పు కలుగుతుందని హైదరాబాద్ సంస్థానము 1948లో భద్రతా సమితికి ఫిర్యాదు చేసింది. ఈ ఫిర్యాదును పాకిస్తాన్ సమర్థించింది. భారత దేశము పోలీస్ చర్య ద్వారా హైదరాబాద్ను ఆక్రమించింది. చివరకు నిజాం నవాబు తన కేసును ఉపసంహరించుకొన్నాడు.

19.5.1.8 బెర్లిన్ దిగ్బంధనము :

పోట్లాడామ్ ఒప్పందం ప్రకారం బెర్లిన్ నగరం విభాగాలై అమెరికా, బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్, రష్యాల ఆధీనమయింది. బెర్లిన్ నగరం చుట్టూ ఉన్న భూభాగము రష్యా ఆధీనంలో ఉండటం వల్ల అమెరికా, బ్రిటన్, ఫ్రాన్సు, తమ బెర్లిన్ భూభాగాలకు రష్యా భూభాగం గుండా వెళ్ళవలసి వచ్చింది. 1948తో ఏర్పడిన వివాదం మూలంగా రష్యా బెర్లిన్ నగరానికి పాశ్చాత్య రాజ్యాల రాకపోకల మీద ఆంక్షలు విధించింది. దీనితో అవి భద్రతాసమితికి ఫిర్యాదు చేసినాయి. రష్యా చర్చలలో పాల్గొనడానికి నిరాకరించింది. భద్రతాసమితి ఉభయపక్షాలకు తృప్తికరంగా వివాదాన్ని పరిష్కరించలేకపోయింది. చివరకు పై నాలుగు రాజ్యాలే ఒక ఒప్పందాన్ని కుదుర్చుకొన్నాయి.

19.5.1.9 కొరియా సమస్య :

రెండో ప్రపంచ యుద్ధానంతరం కొరియా ఉత్తర కొరియా, దక్షిణ కొరియా అని రెండు రాజ్యాలయింది. ఉత్తర కొరియా రష్యా ప్రాబల్యం క్రింద, దక్షిణ కొరియా అమెరికా ప్రాబల్యం కింద ఏర్పడ్డాయి. రెండు కొరియాలను విలీనం చేయవలెనని ప్రయత్నాలు సాగినా, అవి ఫలించలేదు. ఐక్యరాజ్యసమితి ఉభయ కొరియాల విలీనీకరణను సాధించలేకపోయింది.

19.5.1.10 హంగరీ సమస్య :

1956లో హంగరీలోని ప్రజలు అక్కడి ప్రభుత్వం మీద తిరుగుబాటు లేవదీసినారు. హంగరీ ప్రజావిప్లవాన్ని అణచడానికి రష్యా సేనలు హంగరీలో ప్రవేశించినాయి. ఫ్రాన్స్, బ్రిటన్, అమెరికాలు హంగరీలో రష్యా సాయుధ

జోక్యాన్ని భద్రతాసమితి దృష్టికి తెచ్చినాయి. హంగరీ సమస్య ఆ దేశపు ఆంతరంగిక వ్యవహారమని రష్యా భద్రతా సమితిలో వాదించి ఆంగ్లో – అమెరికన్ తీర్మానాన్ని వీటో చేసింది. ఈ విషయంలో సమితి విఫలమైంది.

19.5.1,11 సూయజ్ కాలువ సమస్య :

ఈజిప్ట్ అధ్యక్షుడు నాజర్ సూయజ్ కాలువను 1956లో జాతీయం చేసినాడు. నాజర్తో సంప్రదింపులు విఫలం కావడంతో సూయజ్ సమస్యను ఫ్రాన్స్, బ్రిటన్లు భద్రతాసమితి దృష్టికి తెచ్చినాయి. ఈలోగా ఈజిప్ట్ మీద ఇజ్రాయిల్ దాడిచేసింది. దీనిని అవకాశంగా తీసుకొని బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్ లు కూడా ఈజిప్ట్ మీద దండెత్తినాయి. సాధారణ సభ అత్యవసర సమావేశం జరిపి వెంటనే కాల్పులను విరమించవలసిందని ఆదేశించింది. ఐక్యరాజ్యసమితి అత్యవసర సైన్యము ఏర్పాటయింది. ఈ సైన్యం యుద్ధ ప్రజ్వలనను అరికట్టింది.

19.5.1.12 కాంగో వివాదము :

బెల్జియం వలసరాజ్యంగా ఉండే కాంగో 1960లో స్వతంత్రమయింది. స్వతంత్ర కాంగో స్థాపనా కాలంలో దేశమంతటా అల్లర్లు చెలరేగినాయి. కటంగా రాష్ట్రము కాంగో నుండి విడిపోయి స్వతంత్రించింది. కాంగో జాతీయ ప్రభుత్వానికి, కటంగా రాష్ట్రానికి పోరు ఆరంభమయింది. దీనిని నివారించడానికి ఐక్యరాజ్యసమితి కాంగోకు సైన్యాన్ని పంపింది. ఈ సైన్యం కాంగో అంతర్యుద్ధాన్ని నిలుపుచేయగలిగింది.

పైన పేర్కొన్న సమస్యలే గాక ట్రస్టీ సమస్య. క్యూబా సంక్షోభము, మలేషియా, ఇండోనేషియాల వివాదము మొదలైన వివాదాలెన్నిటినో ఐక్యరాజ్యసమితి పరిష్కరించింది. రెండో ప్రపంచ యుద్ధం అంతమైన నాటి నుంచి ఇంచుమించు ప్రతిరోజు ప్రపంచంలో ఎక్కడో ఒకచోట చెదురు మదురుగా యుద్ధం జరుగుతూనే ఉంది. కాని యుద్ధాలేవి మూడో ప్రపంచ యుద్ధానికి దారితీయలేదు. ఇది ఐక్యరాజ్యసమితి ఘన విజయానికి తార్కాణము.

19.5.2 రాజకీయేతర విజయాలు (ఆర్థిక, సాంఘిక, వైజ్ఞానిక రంగాలు) :

రాజకీయపరమైన కృషేకాక ఐక్యరాజ్యసమితి ఆర్థిక, సాంఘిక, సాంస్కృతిక, విద్యా రంగాలకూ ఎనలేని సేవ చేస్తున్నది. ఐక్యరాజ్యసమితి సాధించిన ఘన విజయాలలో చెప్పుకోదగింది మానవ హక్కుల ప్రకటన. సమితిచే నియమించబడిన మానవ హక్కుల సంఘం ఈ హక్కులను రూపొందించింది.

19.5.2.1 ఆర్థిక రంగము :

అంతర్జాతీయ వ్యాపారాభివృద్ధికి, వివిధ దేశాలలో ఉద్యోగావకాశాలకు, ఉత్పత్తి వనరులను పెంపొందించడానికి అంతర్జాతీయ ద్రవ్యనిధి కృషిచేస్తుంది. ఈ సంస్థ విదేశ మారక వ్యవహారాలను క్రమబద్ధం చేస్తుంది. ప్రపంచంలోని వివిధ దేశాల మధ్య వ్యాపారం స్వేచ్ఛగా జరగడానికి ప్రతిబంధకాలైన ఆంక్షలు తొలగించడానికి ఈ సంస్థ కృషి చేస్తుంది. యుద్ధం వల్ల దెబ్బతిన్న దేశాలలో అంతర్జాతీయ పునర్నిర్మాణ అభివృద్ధి బాంక్ పెట్టుబడిని పెట్టి ఆ దేశాల ఆర్థిక ప్రగతికి తోడ్పడుతుంది. ఈ బాంక్ తగిన హామీలిచ్చి, పై దేశాలలో విదేశీ ప్రైవేటు పెట్టుబడులకు ప్రోత్సాహాన్ని ఇస్తుంది. ఈ బాంక్ అంతర్జాతీయ వ్యాపారాభివృద్ధికి దోహదం చేస్తుంది. ఉత్పత్తిని పెంపొందించడానికి, జీవన ప్రమాణాన్ని అభివృద్ధి చేయడానికి వారి వారి దేశాలలో శ్రామికుల స్థితిగతులను మెరుగుపరచడానికి కూడా ఈ బాంక్ కృషిచేస్తుంది. ఈ బాంక్ వివిధ దేశాలలో పునర్నిర్మాణ కార్యక్రమాలకు ఎంతో

పెట్టుబడిని పెట్టింది. విద్యుదుత్పత్తి, రైలు, రోడ్లు, నౌకా, విమానయానాలు, చమురు గొట్టాలు, టెలిఫోన్, టెలిగ్రాఫ్, రేడియో మొదలైన అభివృద్ధి కార్యక్రమాలను అమలుచేయడానికి వివిధ దేశాలకు రుణాలిచ్చింది. అంతేగాక సాంకేతిక సహాయాన్ని అందజేసింది.

వివిధ దేశాలలో ఆహార, వ్యవసాయ రంగాలలో అభివృద్ధిని సాధించడానికి ఆహార వ్యవసాయ సంఘం కృషిచేస్తుంది. ఈ సంఘం వైజ్ఞానిక, సాంకేతిక, సాంఘిక, ఆర్థిక పరిశోధనలను జరుపుతుంది. శరీర పోషక పదార్థాలు, ఆహారం, వ్యవసాయరంగాలలో ప్రజలకు విజ్ఞానాన్ని కలగజేస్తుంది. సహజ వనరులను పరిరక్షించుకొంటూ ఆహార వ్యవసాయోత్పత్తులను మెరుగుపరుస్తుంది. ఆహార పదార్థాలను క్రమబద్ధంగా వివిధ దేశాల మధ్య ఈ సంఘం పంపిణీ చేస్తుంది. అధికాహారోత్పత్తులను సాధించడానికి, క్రిమికీటకాల నుంచి పరిరక్షించడానికి, మత్స్యాలు, అడవుల నుంచి ఎక్కువ రాబడిని సంపాదించడానికి ఈ సంఘము వివిధ దేశాలకు సాంకేతిక సహాయాన్ని అందజేస్తుంది. ఈ సంఘం చేసిన కృషి ఫలితంగా ఎన్నో కొత్తరకపు వ్యవసాయ వంగడాలను ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది. వీటి వల్ల అధికాహారోత్పత్తి జరుగుతున్నది.

19.5.2.2 సాంఘిక రంగము :

ప్రపంచ ఆరోగ్య సంఘము అంతర్జాతీయ ఆరోగ్య కృషిని నిర్దేశించి చర్యలను సమన్వయం చేస్తుంది. వివిధ దేశాలలో ఆరోగ్య సర్వీసులను మెరుగుపరుస్తుంది. వివిధ దేశాలకు ఆరోగ్యానికి సంబంధించిన సాంకేతిక సహాయాన్ని అందజేస్తుంది. అంటువ్యాధుల నిర్మూలనకు కృషిచేస్తుంది. పరిశుభ్రత, శరీర పోషణకు కావలసిన ఆహారాన్ని సమకూర్చడం, ఆరోగ్య, వైద్య, బోధన ప్రమాణాలను వృద్ధిచేయడం కూడా చేస్తుంది. మందుల తయారీలో అంతర్జాతీయ ప్రమాణాలను నెలకొల్పుతుంది. శిశు, ఆరోగ్య సంక్షేమాలు, మాతాశిశు సంరక్షణ, మానసిక ఆరోగ్యము మొదలైన ఇతర విషయాలలో కూడా ఈ సంఘము అభివృద్ధికి కృషి చేస్తుంది. 1947లో ఈజిప్టులో కలరా వ్యాధి ప్రబలినపుడు ఈ సంఘము దానిని ఎదుర్కొని నివారించింది. 1959లో మొరాకోలో కల్తీ నూనె వాడిన కారణంగా వేలాది ప్రజలు పక్షవాతానికి గురి అయినపుడు ఈ సంఘము అపారసేవ సేవచేసింది. 1960లో మొరాకోలోని అగధీర్ వద్ద భూకంపం సంభవించినపుడు బాధితులందరికీ సహాయ కార్యక్రమాలను అందజేసింది.

అంతర్జాతీయ కార్మిక సంఘము ప్రపంచదేశాలలోని శ్రామికవర్గపు జీవన స్థితిగతులను మెరుగుపరచడానికి అంకితమయింది. ఉద్యోగ వనరులు కల్పించడం, జీవన ప్రమాణాలను మెరుగుపరచడం, కార్మికుల అభిరుచులను, నైపుణ్యాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని వారికి కావలసిన వృత్తులను కల్పించడం, కార్మిక శిక్షణా కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేయడం, వేతనాలు, పనివేళలు మొదలైన విషయాల మీద విధానాలను రూపొందించడం, కార్మికులకు కనీస వేతనాలను సమకూర్చడం ఈ సంఘ ముఖ్యవిధులు. అంతర్జాతీయ కార్మిక సంఘము వివిధ దేశాలలో వృత్తిసంబంధ సాంకేతిక శిక్షణ కార్యాలయాల ఏర్పాటు చేసింది. సాంఘిక సంక్షేమ పథకాలను అనేకం చేపట్టింది. కార్మిక సంఘాల హక్కుల పరిరక్షణకు, సంఘ నిర్మాణ స్వాతంత్ర్యానికి కూడా ఎన్నో పథకాలను రూపొందించింది. కార్మిక చట్టాలను తయారుచేసింది. యుద్ధంలో ప్రమాదానికి గురి అయిన మాతా, శిశు, బాలబాలికల సహాయార్థం అంతర్జాతీయ శిశుసంక్షేమనిధి సంస్థ ఏర్పాటయింది. ప్రపంచంలోని సుమారు రెండు కోట్ల శిశువుల సహాయార్థం ఇది ఆహారం,

పాలు, మందులు అందజేస్తుంది. సంరక్షణాలయంలో పనిచేయడానికి నర్సులకు, మంత్రసానులకు ఇది తగిన శిక్షణను కూడా ఇస్తుంది.

19.5.2.3 విద్య, వైజ్ఞానిక, సాంస్కృతిక రంగాలు :

విద్యా, వైజ్ఞానిక, సాంస్కృతిక సంస్థ విద్య, వైజ్ఞానిక, సాంస్కృతిక రంగాలలో అభివృద్ధిని సాధించడం ద్వారా వివిధ దేశాల మధ్య సహకారాన్ని పెంపొందించి, ప్రపంచ శాంతి భద్రతలను చేకూరుస్తుంది. జాతి, మత, భాషా, విచక్షణ లేకుండా మానవాళి శాంతి, న్యాయపాలన, మానవ హక్కులు, ప్రాథమిక స్వాతంత్ర్యాల పట్ల సార్వత్రిక గౌరవాన్ని కూడా పెంపొందిస్తుంది. ప్రజలను అక్షరాస్యులు గావించి, వారిలో సంస్కృతిని పెంపొందించడానికి ఈ సంస్థ కృషి చేస్తుంది. శాస్త్రీయ పరిశోధనలకు ప్రోత్సాహం కల్పించడానికి శాస్త్రవిజ్ఞానాన్ని సేకరించి దానిని వివిధ దేశాలకు అందజేస్తుంది. జాతివిచక్షణా విధానాన్ని రూపుమాపడానికి కూడా ప్రయత్నిస్తుంది. కళాకారులు, గానకోవిదులు, తత్త్వవేత్తలు మొదలైన వారిమధ్య సంబంధాలను నెలకొల్పడానికి ఈ సంస్థ కృషి చేస్తుంది. అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలకు కావలసిన సాంకేతిక సహాయాన్ని కూడా ఈ సంస్థ అందిస్తుంది. పురావస్తు సంబంధమైన ప్రదేశాలను, జాతీయ శిల్పసంపదను, పురాతన వ్రాతప్రతులను మొదలైన వాటిని భద్రపరచడానికి ఈ సంస్థ కృషి చేస్తుంది. నిరక్షరాస్యత నిర్మూలనకు కూడా ప్రయత్నిస్తుంది. లాటిన్ అమెరికా అంతటా ప్రాథమిక విద్యావ్యాప్తి, ఎడారి భూములను వ్యవసాయ యోగ్యంగా తీసుకొని రావడానికి ఈ సంస్థ ఎంతో శక్తిని, ధనాన్ని వెచ్చించింది. ఈ సంస్థ ఆధ్వర్యంలో సముద్ర విజ్ఞానానికి సంబంధించిన శాస్త్రవేత్తల సమావేశం జరిగింది. అంధుల విద్యావ్యాప్తి కోసం బ్రెయిలీ లిపిని వివిధ దేశాలలో అభివృద్ధి చేసింది. ఈజిప్టులోని అస్వాన్ ఆనకట్ట నిర్మాణ సమయంలో ఆ దేశానికి చెందిన ప్రాచీన శిల్పకళా ఖండాలను ఎన్నిటినో ఈ సంస్థ పరిరక్షించింది. ఈ సంస్థ ఔదార్యంతోనే శ్రీరంగ దేవాలయం పునర్నిర్మితమైంది.

19.6 ఐక్యరాజ్య సమితి వైఫల్యము :

నానాజాతి సమితి వలె ఐక్యరాజ్యసమితి కూడా అగ్రరాజ్యాలతో కూడిన వ్యవహారాల పరిష్కారంలో సమర్థవంతంగా పనిచేయలేకపోయింది. పాలస్తీనా సమస్య, బెర్లిన్ దిగ్బంధనం, కొరియా సమస్యల విషయంలో ఐ.రా.స. అసమర్థత స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. అర్జంటీనా వంటి చిన్నదేశం కూడా ఐక్యరాజ్య సమితి ఆదేశాలను ధిక్కరించి, ఫిన్లాండ్ దీవుల నుండి ఉపసంహరిచుకోవడానికి తిరస్కరించింది.

ఐక్యరాజ్య సమితి వైఫల్యానికి అనేక కారణాలు కలవు. అవి :

1) భద్రతా మండలిలోని శాశ్వత సభ్యులకు గల వీటో హక్కు ఐ.రా.స. చక్కగా పనిచేయడానికి అవరోధంగా పరిణమించింది. అగ్రరాజ్యాలు వీటో హక్కును తమ తమ ప్రయోజనాల్ని సాధించడంలో పనికివచ్చే పరికరంగా ఉపయోగించుకొంటున్నాయి.

2) అంతర్జాతీయ వ్యవహారాల్లో అత్యంత ప్రధాన విషయాలపై ఏకాభిప్రాయాన్ని సాధించడానికి అగ్రరాజ్యాల మధ్య గల సిద్ధాంత సంబంధమైన వివాదాలు, ఆటంకమౌతున్నాయి. ఆ సిద్ధాంత విభేదాలే వారి అనుచరులకు కూడా విస్తరిస్తున్నాయి.

3) ఒకవైపు నిరాయుధీకరణ గురించి ఉద్ఘాటించటం జరుగుతున్నా, రెండోవైపు మారణాయుధ నిర్మాణంలో, సమీకరణలో దేశాలు పోటీపడటం కూడా జరుగుతున్నది. ప్రస్తుతం యుద్ధ పరిధి అంతరిక్షం దాకా విస్తరించింది.

4) ఐక్యరాజ్యసమితి వైఫల్యానికి మరొక దృష్టాంతం వర్ణవివక్షత యింకా కొనసాగడం. అంతర్జాతీయ సంస్థగా ఐక్యరాజ్యసమితి ఎంత బలమైనదైనా, జాత్యంహకార ధోరణి గల దక్షిణాఫ్రికాను, అది లొంగదీయలేక పోయిందని చెప్పాలి.

5) రెండో ప్రపంచ యుద్ధానంతరం అగ్రరాజ్యాలు స్పర్థల మూలంగా అనేక సైనిక ఒప్పందాలను చేసుకొన్నాయి. దీని ఫలితంగా ప్రపంచంలో సైనికంగా ఘర్షణలు అధికమై ప్రపంచశాంతికి భంగమేర్పడుతుంది. ఈ సైనిక ఒప్పందాలకు ఐక్యరాజ్యసమితి వ్యతిరేకి. కాని ఐక్యరాజ్యసమితి ఈ కూటములు ఏర్పడకుండా ఏమీ చేయలేకపోయింది.

అయితే, ఈ వైఫల్యాలు సంస్థలోని ఏ లోపాల్ని ఎత్తిచూపుతున్నాయో, ఆ లోపాన్ని సరిదిద్దడం జరగాలి. కొందరి అభిప్రాయంలో చాలా కాలం క్రితం నాటి ఒక సందర్భంలో తయారైన నియమావళిని, ప్రస్తుత కాలపరిస్థితులు, సమస్యలకనుగుణంగా మార్చడం అవసరం. వీటో హక్కును తొలగించాలన్న సూచన కూడా వుంది. ప్రపంచ శాంతి భద్రతల కోసం ఐక్యరాజ్యసమితికి ఇతోధిక అధికారాల్ని ఇచ్చి, అంతర్జాతీయ సంస్థగా అనుశాసించగలిగేటంత బలాన్ని ఆ సంస్థకు ఇవ్వడం వాంఛనీయం.

19.7 నానాజాతి సమితి కంటే ఐక్యరాజ్యసమితి ఎట్లు అభివృద్ధి సాధించింది ?

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధ ఫలితంగా నానాజాతి సమితి ఆవిర్భవించగా, ఐక్యరాజ్యసమితి రెండో ప్రపంచ యుద్ధం ఫలితంగా జనించింది. రెండు సంస్థలు కూడా శాశ్వత ప్రాతిపదిక మీద శాంతి నెలకొనవలెననే కోరికవల్ల స్థాపితమయినాయి. అందువల్ల రెండింటి మధ్య సహజంగా ఎన్నో పోలికలు కనిపిస్తాయి. కాని వీటితో బాటుగా కొన్ని తేడాలు కూడా కనిపిస్తాయి.

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధకాలంలో జరిగిన సంధులను అమలుచేయడానికి నవ ప్రపంచ పునర్నిర్మాణానికి ఆనాటి ముఖ్య రాజ్యాలు నానాజాతి సమితిని స్థాపించినాయి. అందువల్లనే నానాజాతి సమితి వర్సే సంధి షరతులలో ఒక భాగమయింది. కాని ఐక్యరాజ్యసమితి స్థాపనోద్దేశాలు దీనికి పూర్తిగా భిన్నమైనవి. యుద్ధాన్ని తిరిగి రాకుండా చేయవలెననే దృఢవిశ్వాసంతోను, పరాజిత రాజ్యాల మీద ఎట్లాంటి కఠినమైన షరతులు విధించరాదనే భావంతో అనేక చిన్న, పెద్ద రాజ్యాలు ఐక్యరాజ్యసమితిలో సభ్యదేశాలయినాయి. ఐక్యరాజ్యసమితిలో ప్రపంచంలోని సుమారు అన్ని దేశాలు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నాయి. నానాజాతి సమితి స్థాపనలో ప్రధానపాత్ర వహించిన అమెరికా నానాజాతి సభ్యత్వాన్ని తిరస్కరించింది. ఇంకో అగ్రరాజ్యమైన రష్యా 5 ఏండ్లపాటు మాత్రమే సభ్యత్వాన్ని పొందింది. చాలాదేశాలు నానాజాతి సమితి నుంచి వైదొలగినాయి.

నానాజాతి సమితి దానిని నిర్మాణం దృష్ట్యా ప్రధానంగా రాజకీయ వ్యవస్థకాగా, ఐక్యరాజ్యసమితి రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక, సాంస్కృతిక సంస్థగా వ్యవహరిస్తుంది. ఐక్యరాజ్యసమితిలోని సాధారణసభ 2/3 వంతు సభ్యుల

మెజారిటీతో నిర్ణయాలను తీసుకోగా, నానాజాతి సమితి సభా నిర్ణయాలను ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించవలె. నానాజాతి సమితి యొక్క సమితి ధృడమైనదికాదు. దీనిలోని తాత్కాలిక సభ్యుల సంఖ్య క్రమంగా పెరుగుతూ రావడంవల్ల అగ్రరాజ్యాల ప్రాముఖ్యం తగ్గిపోయింది. కాని ఐక్యరాజ్యసమితిలోని భద్రతాసమితి సభ్యులసంఖ్య దాని ఒడంబడిక పత్రంలో నిర్ణీతమైంది. ప్రపంచ సమస్యలను పరిష్కరించడానికి నానాజాతిసమితి సభ, సమితులకు ఒకే విధమైన అధికారాలను ఇవ్వడం జరిగింది. కాని ప్రపంచంలో శాంతిభద్రతల పరిరక్షణ బాధ్యత పూర్తిగా ఐక్యరాజ్యసమితిలో సాధారణసభ, భద్రతాసమితుల అధికారాలను స్పష్టంగా విభజించడం జరిగింది. నానాజాతి సమితి సభవలెనే సమితి నిర్ణయాలను కూడా ఏకగ్రీవంగా జరుగవలె. కాని భద్రతా సమితి నిర్ణయాలు 7గురు సభ్యుల ఆమోదంతో జరుగుతాయి. ఈ ఏడుగురిలో శాశ్వత సభ్యులు 5 గురు ఉండవలె. నానాజాతి యొక్క సమితి సభ్యులకు వీటో హక్కులేదు. కాని భద్రతా సమితిలోని 5గురు శాశ్వత సభ్యులకు వీటో హక్కు ఉన్నది. నానాజాతి సమితి చట్టంలో అంతర్జాతీయ పోలీస్ దళపు ఏర్పాటుకు తావులేదు. కాని ఐక్యరాజ్యసమితిలోని భద్రతా సమితిలో సైనిక సిబ్బంది ఉండటమేకాక, అంతర్జాతీయ పోలీస్ దళపు ఏర్పాటుకు కూడా అవకాశమున్నది. ప్రపంచ ప్రజల ఆర్థిక సాంఘిక, సాంస్కృతిక అభివృద్ధికి ఐక్యరాజ్యసమితిలో ఆర్థిక సాంఘిక మండలి అనే ప్రత్యేకాంగము ఎన్నో ప్రత్యేక, అనుబంధ సంస్థల ద్వారా కృషిచేస్తున్నది. కాని నానాజాతి సమితి పై విషయాలలో చెప్పుకోదగిన కృషిని చేయలేకపోయింది. దురాక్రమణ, యుద్ధవిషయంలోగాని, అంతర్జాతీయ శాంతికి భంగం వాటిల్లే పరిస్థితులలో ఐక్యరాజ్యసమితి జోక్యం చేసుకోవచ్చు. కాని నానాజాతి సమితి దురాక్రమణ సమయంలో మాత్రమే జోక్యం చేసుకోవచ్చు. అత్యయిక పరిస్థితులలో దురాక్రమణ రాజ్యం మీద సైనిక చర్యను తీసుకోవడానికి కూడి ఐక్యరాజ్యసమితికి అధికారమున్నది. అది సభ్యరాజ్యాలకు అందుకు కావలసిన సైన్యాలను సమకూర్చవలసినదిగా కోరుచున్నాము కూడా. కాని నానాజాతి సమితికి అట్లాంటి సైన్యాలు లేవు. అంతేగాక నానాజాతి సమితి నిర్ణయాలను అమలుచేయవలసిన నైతికబాధ్యత కూడా దాని సభ్యదేశాలకు ఉండేదికాదు. కాని నానాజాతి సమితి సభ్యదేశాలు దురాక్రమణ రాజ్యవిషయంలో స్వతంత్రంగా వ్యవహరించి చర్యలు తీసుకోవచ్చు. ఐక్యరాజ్యసమితిలో ఈ బాధ్యత భద్రతాసమితి మాత్రమే నిర్వహిస్తుంది. మానవ హక్కులను, ప్రాథమిక స్వాతంత్ర్యాలను పరిరక్షించడం ఐక్యరాజ్యసమితి ముఖ్యలక్షణం కాగా నానాజాతి సమితి చట్టంలో వీటి విషయమై ఎలాంటి ప్రస్తావన లేదు. నానాజాతి సమితి ఆంగ్లో – ఫ్రెంచి ప్రాబల్యంలో ఉండగా, ఐక్యరాజ్యసమితి అగ్రరాజ్యాల అదుపాజ్ఞలలో ఉంటున్నదని విమర్శ ఉంది. నానాజాతి సమితి, ఐక్యరాజ్యసమితి రెండు కూడా ప్రపంచశాంతి సహకారాలను పెంపొందించడానికి ప్రయత్నించాయి. కాని నానాజాతి సమితి విఫలమయింది. ఐక్యరాజ్యసమితి ప్రపంచ సుస్థిర శాంతిని స్థాపిస్తుందనే మానవాళి ఆశలు అడియాసలు కారాదని ఆశిద్దాము.

19.8 సారాంశము :

నానాజాతి సమితి తన కర్తవ్య నిర్వహణలో వైఫల్యం చెందడం రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానికి దారితీసింది. ఈ నానాజాతి సమితి వైఫల్యాలను చక్కదిద్దాలనే నిర్ణయంతో మిత్రరాజ్యాల ప్రయత్న ఫలితమే ఐక్యరాజ్యసమితి. ఐక్యరాజ్యసమితి 1945 అక్టోబర్ 24 న ఆవిర్భవించింది. దీని ప్రధాన కార్యాలయం న్యూయార్క్ లో ఏర్పాటు చేశారు. ఈ సమితి 111 అంశాలతో ఒక ప్రకటన చేయడం జరిగింది. ఈ పత్రంలోని ప్రవేశికలో ముఖ్య ఉద్దేశ్యం, ముందు తరాల వారికి యుద్ధ భీతి లేకుండా చేయడం, అంతర్జాతీయ ఒప్పందాలను గౌరవించడం. ఒక ప్రయోజనానికి తప్ప

ఇతర పరిస్థితులలో సైన్యాన్ని వినియోగించరాదని, అంతర్జాతీయ శాంతి భద్రతలను కాపాడటం, దురాక్రమణను అరికట్టడం శాంతిని పరిరక్షించడం వంటివి.

అమెరికాలోని శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో నగరంలో జరిగిన 51 దేశాల సమావేశం ముఖ్యమైనదిగా పరిగణిస్తారు. భద్రతా సమితి సిఫారుసు మీద సాధారణ సభ 2/3 వ వంతు మెజారిటీతో కొత్త దేశాలు ఐక్యరాజ్య సమితి సభ్యత్వాన్ని పొందుతాయి. ఐక్యరాజ్య సమితికి ప్రత్యేకంగా జెండా ఉంది. లేత నీలిరంగు వస్త్రం మీద ఐక్యరాజ్యసమితి ప్రతీక అయిన రెండు ఆలీవ్ కొమ్మల మధ్య ఉన్న ప్రపంచ పటం ఈ జెండా.

19.9 ముఖ్య పదకోశం :

ఐక్య రాజ్య సమితి :

అంతర్జాతీయ శాంతి మరియు భద్రతను కొనసాగించడం కోసం 1945 ఏప్రిల్ 25న యునైటెడ్ నేషన్స్ చార్జర్ ద్వారా ఏర్పడింది. దీని ప్రధాన కార్యాలయం న్యూయార్క్ లో నగరంలో ఉంది.

శాశ్వత శాంతి :

యుద్ధాలు లేకుండా ప్రపంచంలోని మానవులందరు సమైక్యతతో అన్నిదేశాలు స్నేహసంబంధాలను నెలకొల్పడం. ప్రపంచ దేశాలన్ని యుద్ధపరిష్కారాలు కాకుండా శాంతియుతంగా తమ సమస్యలను పరిష్కరించుకోవాలని నిర్ణయిస్తుంది.

జీవన ప్రమాణం :

ఒక వ్యక్తి ఆనందించడానికి, సుఖంగా జీవించడానికి అవసరాలు, సౌకర్యాలు మరియు నైతిక విలువలు కూడిన అంశాలను నిర్ణయిస్తుంది.

వీటో :

వీటో అనగా నిరోధ హక్కు; ఏదైన ఒక సమితి లేదా సదస్సులో తీసుకున్న అంశాల నిర్ణయాన్ని ఆపడానికి లేక నిలుపుదల చేయడానికి కలిగిన ప్రత్యేక అధికారం.
ఉదా : ఐక్యరాజ్య సమితి భద్రతా మండలిలో శాశ్వత సభ్య దేశాలైన ఐదు దేశాలు అమెరికా, రష్యా, బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్, చైనా లకు ఆ సమితి నిర్ణయాలను వీటో చేసి, తీర్మానాలను ఆపగలిగే అధికారం ఉంటుంది.

యూదులు :

ఒక జాతి, మత సమూహం. వీరి సాంప్రదాయ మతం జూడయిజం. అయితే యూదులందరూ దీనిని పాటించరు. అయితే మతపరమైన యూదులు అధికారికంగా జుడాయిజంలోకి మారిన వ్యక్తులను సమాజంలో భాగంగా పరిగణిస్తారు. 19 వ శతాబ్దం చివరిలో సెంట్రల్ మరియు తూర్పు ఐరోపాలో జాతీయ పునరుజ్జీవనం ఉద్భవించింది. ఇది ఇజ్రాయిల్ భూమి యూదుల రాజకీయాన్ని తిరిగి స్థాపించాలనే లక్ష్యంతో వలసలను ఆపడానికి మరియు వారి పూర్వీకులను స్వదేశానికి పునరుద్ధరించే ప్రయత్నం జరిగింది.

అరబ్బులు :

అరబ్బులు ప్రధానంగా ఆసియా మరియు ఆఫ్రికాలోని అరబ్ ప్రాంతానికి చెందినవారు. వీరు తమ రచనలలో మెసపటోమియా మరియు అరేబియా నివాసులుగా వ్రాతపూర్వకంగా ప్రస్తావిస్తారు. మధ్య యుగాలలో అరబ్బులు సైన్స్, గణితం, వైద్యం, తత్వశాస్త్రం మరియు సాహిత్యా రంగాలలో విశేష కృషి చేశారు. 20 వ శతాబ్ద ప్రారంభంలో అరబ్ జాతీయవాదం ఒక ప్రధాన ఉద్యమంగా ఉద్భవించింది. ఇది రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత వ్యాప్తి చెందింది.

మానసిక ఆరోగ్యం :

ఇది జ్ఞానం, అవగాహన మరియు ప్రవర్తనను ప్రభావితం చేస్తుంది. ఇది ఒక వ్యక్తి తన సామర్థ్యాలను గ్రహించి జీవితంలోని సాధారణ వత్తిళ్ళను తట్టుకోవడం వంటి స్థితిని తెలియ చేస్తుంది.

19.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. రెండో ప్రపంచ యుద్ధకాలంలో శాంతిస్థాపనకై జరిగిన సమావేశాలను గురించి వివరింపుము.
2. ఐక్యరాజ్యసమితి అవతరణ, దాని ఆశయాలను వివరింపుము.
3. ఐక్యరాజ్యసమితి వివిధ అంగములను గురించి వివరింపుము.
4. ఐక్యరాజ్యసమితి సాధించిన విజయాలను అంచనా వేయుము.
5. ఐక్యరాజ్యసమితి నానాజాతి సమితి కంటే ఎట్లు అభివృద్ధి సాధించినది?
6. భద్రతా సమితి
7. అట్లాంటిక్ ఛార్టర్.

19.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. C.J.A.H. Hayes – Modern Europe Since 1870
2. D. Thomson – Europe since Napolean
3. Raghubir Dayal – Modern European History
4. H.L. Peacock – Modern European History, 1789-1973
5. C.D. Hazan – Modren Europe upto 1945
6 J. Robert wegs – Europe Since 1945.

శ్రీ కె. సూర్య ప్రకాష్ రెడ్డి